DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Török Ádám

„VIHARTÉPTE BARÁTSÁG”

– Korponay Miklós és Zákó András életpályája 1940 – 1951 között.

Doktori (PhD) értekezés

Történelemtudományi Doktori Iskola

Vezető: Dr. Őze Sándor, egyetemi tanár, DSc.

Témavezető: Dr. habil. Bank Barbara

Budapest

2024

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék 2

Bevezetés 5

Historiográfiai áttekintés 9

Életutak a Hadiakadémián történő találkozásig 42

Zákó András 42

Korponay Miklós 64

A Hadiakadémián 67

Zákó András és Korponay Miklós szerepe a Magyar Királyi Honvédség és az Ukrán Felkelő Hadsereg (UPA) kapcsolat felvételében 77

Zákó András és Korponay Miklós tevékenysége az 1944 októberi, majd az azt követő eseményekben 94

A Kopjás mozgalom 105

Korponay útja Nyugatra 123

Kísérletek az emigráció összefogására 126

Zákó András tevékenységének rekonstruálása a háború végétől az MHBK megalakításáig 135

A Magyar Harcosok Bajtársi Közössége 153

Hírszerző és elhárító játszmák keresztttüzében 175

Összegzés 196

Dokumentum mellékletek 199

1. sz. Korponay Miklós minősítései 199

2. sz. Korponay Miklós keltezetlen, gépelt levele szüleihez 201

3. sz. Zákó András vezérőrnagy 1948-ban készített javaslata a kelet-európai hírszerzésnek magyarokkal való végrehajtására. 207

4. sz. A Véres Kard – című pamflett, amelyet 1948-ban Zákó és Korponay Ney Károly ellen adtak ki. 219

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

5. sz. Az MHBK megalakulását hirdető „Bajtársak” kezdetű 1949-ben kiadott röplap. .. 237
6. sz. Tájékoztató a MHBK-ról. 242
7. sz. Kovács Attila emlékére kiadott képeslap 245
8. sz. Az MHBK szervezete a Hadak Útján szerkezeti ábrái alapján 246
9. sz. „Ki az a Zákó András?” - dátum és aláírás nélküli röplap Zákó András ellen 251
10. sz. Zákó András Vigyázat kémek! című cikke. 258
11. sz. Zákó András: A magyar katonaszív 263
12. sz. dr. Málnási Ödön Zákóról és az MHBK-ról 266
Bibliográfia 268
Levéltári anyagok 268
Oral History 282
Felhasznált irodalom 282
Tanulmányok, könyvrészletek 298
Egyéb 306
Összefoglaló 308
Summary 309

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Néhai nagyszüleim: Bábszki Antal, Molnár Anna, Pálfalvi Borbála, Dr. Török István;

és néhai mostoha nagyszüleim Gerezsdi József, Luy János, Túróczi Anna;

valamint

a hősi halált halt Pálfalvi József magyar királyi főhadnagy emlékének.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Bevezetés

„A történelemhez felesleges Előszót írni, a történelem – 'Magister Vitae', az élet tanítómestere – beszél, tanít, oktat! Legfeljebb fel kell reá hívni a figyelmet!"
(páter uzdóczy Zadravecz István)[1]

A római korban már Tacitus[2] megfogalmazta a *„Sine irra et studio – harag és elfogultság nélkül"*, azaz a pártatlan történetírás elvét; azonban ezt már saját korában sem sikerült a gyakorlatban megvalósítani. A történetírásban sokszor érvényesültek a politikai szempontok, a történeteket és az egyes szereplőket átitatta a politika, és így ezeknek megfelelően politizálódtak át. A másik régi mondás szerint „*Vae victis! – Jajj a legyőzöttnek!*" ez a szemlélet pedig rámutat arra, hogy az egyes történeteket a győztesek írják meg, míg a legyőzötteknek többnyire a kényszerű elhallgatás – elhallgattatás marad.

Egyetemi tanulmányaim során több dolog foglalkoztatott, ilyenek voltak a teljesség igénye nélkül a következő témakörök: a második világháború katonapolitikája, a világháború alatti ellenállás, a háborút követő számonkérések, a kialakuló új rend, a német -, a szovjet-, illetve a kommunistaellenesség, valamint a nyugati katonai emigráció. Bármerre is indultam el – kis túlzással élve – a témakörök metszéspontjában valahogy mindig a Honvéd Vezérkar főnökének 2. osztálya állt.[3] Éppen ezért alapszakos diplomamunkámat[4] e területhez kapcsolódó témából írtam. Akkori olvasmányaim során figyeltem fel az egyik lábjegyzetben szereplő

[1] Uzdóczy-Zadravecz István (Csáktornya, 1884. június 20. – Zsámbék 1965. november 13.) ferences szerzetes, hitszónok, tábori püspök, vezérőrnagy. 14 évesen lépett Szent Ferenc rendjébe, 1905. június 24-én tett ünnepélyes fogadalmat, majd 1907. március 30-án szentelték pappá. Részt vett a Nemzeti Hadsereg megszervezésében és tagja volt több ellenforradalmi titkos társaságnak. 1920 – 1926. között tábori püspök, 1945 után háborús és népellenes bűncselekmények vádjával letartóztatták, elhúzódó jogi procedúra során 2 év börtönre ítélték, amelyet a bíróság kitöltöttnek vett. Internálták, majd szabadulását követően kényszerlakhelyre telepítették. 1955-től haláláig Zsámbékon folyamatos megfigyelés alatt élt.

[2] Tacitus, Cornelius Publius (?, 55/56 – ? 117-120 között) a római császárkor jeles történetírója.

[3] Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének 2. osztályát a szakirodalomban sokféleképpen (VKF/2, VKF-2, Vkf-2 stb.) jelölnek. Amennyiben nem idézett szövegről van szó, én a korszakban is használatos, hivatalos 2. vkf. osztály (2. vkf. o.) rövidítést alkalmazom. Az osztály volt felelős a Horthy-korszak katonai hírszerzéséért és elhárításáért. Mivel a trianoni békediktátum tiltotta a magyar vezérkar működését így a rejtés évei alatt, mint a Honvédelmi Minisztérium VI. (fő)csoportjának 2. osztálya működött, majd a vezérkar nyílttá válásától ismét 2. vkf. o. néven tevékenykedett.

[4] Török Ádám: Az új rend szolgálatában. Ujszászy István vezérőrnagy és vezérkari társai. Történelem Alapszakos szakdolgozat, PPKE BTK, Piliscsaba, 2010.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Kopjás mozgalomra.[5] S miután elolvastam a Kardos-Berkesi írópáros hasonló című regényét[6], foglalkoztatni kezdett a mozgalom története, valamint annak kevéssé ismert vezetője, Korponay Miklós. Így mesterszakos szakdolgozatomban[7] már Korponay vezérkari százados életének katonai vonatkozásaival foglalkoztam, melyben sikerült feltárnom katonai pályafutásának, valamint a katonai emigrációban betöltött szerepének több, addig kevéssé ismert részletét. Későbbi vizsgálódásaimat kiterjesztettem Korponay Miklós felettesére, Zákó Andrásra is. Arra lettem figyelmes, hogy a két életút metszéspontjai számos fontos, sorsdöntő pillanatból valók, (mint például: a Hadiakadémiai évek 1940-1942, az ezt követő közös frontszolgálat; 1944. október 15., a háború utolsó hónapjai, majd az 1947-1951 közötti időszak). Azzal is szembesültem, hogy Zákó és Korponay köré az idők folyamán mesterséges toposzok tömkelege rakódott. Noha a második világégés óta eltelt 79 év, a rendszerváltás óta pedig 36 esztendő, a Zákóról és Korponayról kialakított egyoldalú kép még ma is élénken él a köztudatban. Személyükkel kapcsolatban, olykor még ma is automatikusan átveszik a rendszerváltás előtti történeti munkákból a „reakciós", „szélsőjobboldali", „nyilas", „fasiszta" stb. jelzőket. Ezek a torz képek, amely a kommunista diktatúrában az államvédelmi, majd pedig az állambiztonsági szervek által inspirált munkák alapján készültek, mindenképpen revideálásra szorulnak. Talán Zákó András magyar királyi vezérőrnagy és egykori beosztottja, Korponay Miklós magyar királyi vezérkari százados életútjának, együttműködésének ismertetése és elemzése, valamint újszempontú megközelítése közelebb vihet a 20. századi magyar történelem és hadtörténet jobb megértéséhez.

Célom, hogy a meglévő ismereteket más, elsősorban nyugati források és az eseményekben résztvevők visszaemlékezéseinek felhasználásával, valamint újabb levéltári anyagok kutatásával és rendszerezésével részleteiben felfejtsem. Másrészt a szocialista ideológiai értelmezéstől függetlenül, tényszerűbben mutassam be azt, hogy miként lett e két magyar királyi vezérkari tisztből, a szovjet érdekszférában, Magyarország egyik fő ellensége. Vizsgálódásom középpontjában elsősorban Zákó András és Korponay Miklós áll, nem pedig az általuk a háború utolsó hónapjaiban megszervezett Kopjás mozgalom, vagy az emigrációban megalakított Magyar Harcosok Bajtársi Közössége (MHBK).[8] Azonban ahhoz, hogy a két

[5] Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései. Szerk.: Haraszti György, ÁBTL – Corvina, Szekszárd, 2007. 309—310.

[6] Kardos György – Berkesi András: Kopjások. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1959.

[7] Török Ádám: „Egy levelet felkapott a vihar." – Korponay Miklós vezérkari százados életének katonai vonatkozásai. Történelem Mesterszak, Krízisek és uralmi technikák specializáció, szakdolgozat, PPKE BTK, Piliscsaba, 2014.

[8] Egyes művekben olykor még az MHBK rövidítés helyes feloldása is nehézségekbe ütközik. Több sajtóhiba, elírás bonyolítja, nehezíti a köztudat helyes informálását. Így pl. „Magyar Harcosok Fajtársi Közössége" lásd Kahler

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

vezérkari tiszt körül kialakított dezinformációkkal és féligazságokkal terhelt megbélyegzéseket feloldjam és katonai pályáikat tényszerűen bemutassam, ehhez elengedhetetlen, hogy cselekvési közegüket, kapcsolati rendszerüket, ezek fényében helyzetértékeléseiket, mozgásterüket ismertessem a lehető legtöbb fellelhető levéltári dokumentum segítségével; így disszertációmban a két szervezetet a megfelelő mértékben érintem. A Kopjás mozgalom, valamint az MHBK teljeskörű vizsgálata további kutatásokat igényel.

Mivel a Zákóval és Korponayval foglalkozó szakirodalomba az idők során számos tárgyi tévedés, pontatlanság, rosszindulatú pletyka, szándékos csúsztatás, sőt dezinformáció épült, ezért disszertációmban ezek tényszerű javítására helyezem a hangsúlyt; így a két életútat külön-külön ismertetem a pályafutásukban első bizonyítható találkozási helyig, a Hadiakadémián együtt eltöltött évekig, ahol Zákó András, mint oktató és Korponay Miklós, mint hallgató találkoztak. Közös tevékenységüket tehát célszerű innen indítani, hiszen pályájuk, tevékenységük – leszámítva a kisebb nagyobb megszakításokat – szinte elválaszthatatlan egészen a háború végéig: a közös frontszolgálat; a Kopjás mozgalom megszervezése és vezetése. Bár tény, hogy a fegyverletétel után útjaik egy ideig különváltak: míg Zákó az amerikai fogságot követően illegálisan hazatért, majd bő egyéves itthoni tartózkodás után nyugatra távozott, addig Korponay a fogságot követően a menekült magyarság érdekében fejtett ki tevékenységet. Mindketten felvették a nyugati hírszerző szervekkel a kapcsolatot, és Ausztria, valamint Németország nyugati győztes hatalmak által megszállt övezeteiben megkezdődött a magyar királyi fegyveres erők (a honvédségen kívül a csendőri, rendőri, folyamőri egységek) összefogása, amely a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének (MHBK) életre hívásával teljesedett ki. A két személy által megszervezett és kezdetben együtt vezetett szervezet kezdettől fogva a szovjetek és az általuk támogatott hazai államvédelmi majd állambiztonsági szervek célkeresztjébe került, és ott is maradt igen sokáig.

A disszertáció időkörét – élve a kitekintési lehetőségekkel – 1951-ig kívánom kifuttatni, hiszen ez a dátum éles cezúra mind Korponay, mind Zákó életében. Eddigre kettejük barátsága az eltérő életkor, szemléletmód, helyzetértékelés stb., valamint a különböző (nyugati, hazai, illetve a szovjet) hírszerző- és elhárítószervek közötti játszmáknak köszönhetően annyira elhidegült, hogy Korponay bejelentette, az MHBK törzséből való kiválását, majd kivándorolt

Frigyes: A nagy tűzvörös sárkány torkában – Koncepciós eljárások ferences szerzetesek ellen, Kairosz Könyvkiadó, Budapest, 2009. 103. Olykor a „Közösség” helyett „Szövetség” -ként fordul elő. Lásd: Zalai Anita: Franco és az 1956-os magyar forradalom. In: Belvedere Meridionale 29. évf. 1. sz. 109. A hibás feloldás alól az újabb keletű művek sem kivételek: „Magyar Harcosok Baráti Közössége” Lásd: Árvai Zoltán – Gyaraki Károly: 100 éves az önálló magyar katonai felderítés, hírszerzés és elhárítás 1918–2018. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2019. 778.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Kanadába. Az MHBK sorain belüli botrányok azonban Kanadában is utolérték, mígnem a szervezettel, az MHBK-val minden érintkezését megszakította, belátta, hogy a hazatérésre a világpolitikai események következtében nincs remény, az emigráció magyarságának megtartásán fáradozott tovább; míg Zákó egészen 1968. március 13-án bekövetkezett haláláig az MHBK vezetője maradt. Noha látszólag a két életút itt végleg elvált, azonban 1959-ben, Zákó András és Korponay Miklós minden korábbi ellentétjeiket félretéve, együttműködési megállapodást írtak alá. Ezzel, ha az egykori kebelbeli barátság nem állt helyre tökéletesen, mégis körvonalazták, hogy ha külön utakon is, de egy irányba, közös cél felé haladnak.

A disszertációban a szövegben előforduló személyek életútjának rövid ismertetését a lábjegyzetben közlöm. A közismert személyek esetében nem törekedtem a teljeskörű életútismertetésekre. Azonban sokuk hozzáférhető életleírásában számos pontatlanság, tévedés, esetleg szándékos félrevezetés vagy csúsztatás található, amely megkövetelte az életrajzok pontosítását. A tiszti pályafutásoknál a meglévő ismereteket, – amennyiben fellelhető volt – a tiszti okmánygyűjők alapján pontosítottam, míg a kevéssé ismertek esetében pedig az okmánygyűjtők alapján írtam meg. Ezek külön jelölésétől eltekintek. Az idézett szövegrészeknél a gépelési hibákat azok jelölése nélkül a mai helyesírásnak megfelelően javítva teszem közzé.

Jelen dolgozat korántsem a kutatás befejezése, csupán egy pillanatkép a kutatás jelenlegi állásáról. Az elmúlt nehéz időszak több hátráltató tényezőt, akadályt gördített egy teljesebb körű kutatás elé: a koronavírus-járvány, a pandémia megoldására hozott korlátozó intézkedések a kutatási lehetőségeket is érintették. Hasonló nehézséget okozott egyes intézmények (Politikatörténeti Intézet Levéltárának, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának 1945 utáni kormányszervek szekciója, valamint a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltárának) költözése vagy bizonytalan helyzete, amely miatt több forráscsoport – remélhetőleg, pusztán átmenetileg – kutathatatlanná vált.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Historiográfiai áttekintés

Levéltári források

A levéltári források közül az első helyen kell megemlíteni az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (továbbiakban ÁBTL) őrzött dokumentumokat, annak ellenére, hogy ezek a minősítés alól feloldott iratok a hazai szervek gondolkodásmódját tükrözik.[9] Kutatásom során az ÁBTL-ben felhasznált forrástípusok a következők: Vizsgálati (V-) dossziék, Kutató (K-) dossziék, Operatív (O) – dossziék, valamint az állambiztonsági munkához készített háttéranyagok, azaz „A"-dossziék. Az itt fellelt anyagokat sok esetben kiegészítettem a Budapest Főváros Levéltárában őrzött népbírósági, népügyészségi, valamint a katonai ügyészség irataival, illetve a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltárában őrzött bírósági anyagokkal. Mára már szinte köztudomású, hogy 1945 után a vizsgálati, a nyomozó, az ügyészségi és a bírósági szervek rendszerint egy előzetes koncepció beismertetésére törekedtek. A nyomozati anyagokból kiderül, hogy a hazai igazságszolgáltatásban a szovjet mintát követték, az Andrej Visinszkij[10] – féle alaptételt, amely a vádlott beismerő vallomására helyezi a hangsúlyt a bizonyítási eljárás során.[11] Ehhez pedig a vizsgálatok alatt a legkegyetlenebb és embertelenebb módszereket alkalmazták. A korszakban keletkezett dokumentumokat erős forráskritikával kellett kezelnem, ahol lehetett, az egyes állítások ellenőrzésére, alátámasztására vagy cáfolására kontrollforrásokat alkalmaztam. Ugyanakkor egy másik, gyakran felbukkanó vélemény szerint a hazai szervek saját fontosságuk tudatában, „teremtettek" ügyeket maguknak, ezzel biztosítva betöltött szerepüket, illetve nélkülözhetetlenségüket. Tény, hogy beugratással, úgynevezett agent provokációval, gyakran éltek a hazai szervek,[12] de túlzás lenne azt állítani, hogy az összes Kopjás mozgalomhoz, illetve

[9] Sz. Kovács Éva: A magyar emigráció kutatásának lehetőségei a Történeti Levéltárban. In: Trezor 3. Az átmenet évkönyve. Szerk.: Gyarmati György, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2004. 189 – 197.

[10] Visinszkij, Andrej Januarjevics (Odessza, 1883. december 10. – New York, 1954. november 22.) szovjet jogász, politikus. A kijevi egyetemen szerzett jogi diplomát. Ügyvédi praxist az orosz forradalmi mozgalommal való kapcsolata miatt nem folytathatott. 1903-ban a mensevik párt, 1920-tól a bolsevik párt tagja. 1931-ben a Szovjetunió igazságügyi népbiztosának helyettese, 1933-ban főügyészhelyettes, 1935-től a Szovjetunió főügyésze, s mint ilyen a sztálini politikai tisztogatások egyik kulcsfigurája volt. 1939–1944 között a Népbiztosok Tanácsának elnökhelyettese, külügyi népbiztos-, illetve külügyminiszter-helyettes, ezt követően a Szovjetunió külügyminisztere.

[11] Erről bővebben lásd: Visinszkij, A. J.: A perbeli bizonyítás elmélete a szovjet jogban. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1952.

[12] Példának említhető a Dóczy László és társai ügy, amelyben egy bizonyos Thomson kapitány szervezett egy kémhálózatot. A beszervezettek a megszerzett híranyagokat az ő részére továbbították. Az állítólagos angol tiszt, Thomson valójában a Katonapolitikai osztály tisztjének, Berkesi Andrásnak az egyik kapcsolata volt. A provokációs ügy során öt fő ellen hoztak halálos ítéletet, amelyet négy személy esetében végre is hajtottak. Bővebben lásd: Kubinyi Ferenc: …És nem vállaltam a statáriumot! Dr. Sárközy Endre volt hadbíró ezredesnek,

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

az MHBK-hoz kötött ügy kitalált, koncipiált lett volna. Ezt Farkas Vladimir[13] államvédelmi alezredes egy cikkben maga is cáfolta.[14] A hazai szervek igen aktívan dolgoztak mind Zákó András és Korponay Miklós, mind az általuk szervezett és vezetett Kopjás mozgalom, majd az MHBK ellen. Erről tanúskodik számos dosszié, amelyben hazai kapcsolataikat igyekeztek feltérképezni, illetve közülük többeket állambiztonsági együttműködésre kényszeríteni.

A Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltárában a bírósági dokumentációk mellett az 1900 előtt született személyek személyi anyagai, katonai anyakönyvi lapjai, tiszti okmánygyűjtői, vezérkari minősítő iratai is megtalálhatók. Az 1900 után született személyek anyagait a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Központi Irattárában őrzik. Az okmánygyűjtőkben fellelhető jellemzések és saját kezű önéletírások többnyire bőséges adattartalommal rendelkeznek szerencsés esetben a teljes szolgálati időre, előmenetelre, családi háttérre stb., vonatkozóan. A személyi anyagok mellett elsődleges fontossággal bírnak az egykori Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium, valamint az egykori Magyar Királyi Honvéd Vezérkar Főnökének hiányosan fennmaradt iratai. A háborús körülmények miatt több irat eltűnt, a német megszállás majd a szovjet térnyerés következtében elrejtették, megsemmisült vagy megsemmisítették. Hasonló a helyzet a csapatanyagokkal is, amelyek szintén foghíjasan találhatóak meg a levéltárban.

A Hadtörténelmi Levéltár VI. fond főcsoportjának anyagai között fellelhető egy az MHBK-val kapcsolatos, négy doboznyi anyag,[15] amely főként 1980-2000. közötti levelezést és dokumentációt tartalmaz. A szervezet számomra releváns, kezdeti éveire vonatkozóan azonban csak elvétve található benne információ.

az igazságügyminiszter egykori helyettesének emlékezései (1949 – 1956. december 10.) Kapu Könyvek, h. n., 1990. 14.

[13] Farkas (Lőwy) Vladimír (Kassa, 1925. augusztus 12. – Budapest, 2002. szeptember 13.) államvédelmi alezredes. Pártaktivista szülei Lőwy Hermann (a későbbi Farkas Mihály) és Löwy Regina elhagyták, ezért nagyanyja nevelte. Apja 1939-ben Moszkvába csempésztette. A második világháború alatt elvégezte a kusnarenkovói pártiskolát, valamint a Komintern káderképzőjét, 1944-ben rádiós partizánkiképzésben részesült, bevetésére azonban nem került sor. 1945-ben Budapestre települt, ahol fővárosi és a vidéki pártirodák közötti rádiókapcsolat biztosításáért volt felelős. A PRO majd az ÁVÓ operatív technikai alosztályának beosztottja, alosztályvezető-helyettese, majd vezetője. 1950-től az ÁVH Határon túli politikai hírszerző Főosztályának vezető-helyettese. Emellett részt vett a különböző koncepciós ügyek vizsgálatában is. Sztálin halálát követő hatalmi játszmák során apja helyzete megingott, így bukását követően fiát, Farkas Vladimirt 1955-ben elmozdítják az ÁVH Hírszerzési osztályának helyettes vezetői beosztásából, majd 1956. október 5-én letartóztatták, 1957. április 13-án tizenegy rendbeli hamis tanúzásra való rábírás, valamint halált okozó testisértés vádjával 12 év börtönre ítélték. Egyéni kegyelemmel szabadult 1960-ban. Ezt követően különböző vállalatoknál dolgozott tisztviselőként. Nyugdíjba vonulását követően kiadta visszaemlékezéseit. Bővebben lásd: Nincs mentség – Az ÁVH alezredese voltam; Interart, Budapest, 1990.

[14] Farkas Vladimír: Antimemoárok VII. – Gorka Pál igazságai és a hazai titkosszolgálatok szerepe. In: Kapu, 4. évf. 5. sz. (1991.) 40.

[15] HM HIM HL VI. főcsoport. Egyesületek – MHBK 1 – 4. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A levéltári források között egy másik csoportot képez a személyi hagyatékok (personália), valamint a tanulmányok és visszaemlékezések gyűjteménye. A személyi hagyatékokban fellelhető levelek és egyéb dokumentumok szubjektív források, általában jól tükrözik a Zákóval és Korponayval kialakult kapcsolatokat. Többségükre jellemző, hogy jóval az események után íródtak, így a valóságot is ennek megfelelően, a későbbi tudás birtokában, egy már kialakult helyzet alapján ábrázolják. Az egyes visszaemlékezők nézőpontját nagyban meghatározza, hogy milyen szerepet játszottak az 1944 októberi eseményekben, illetve, hogy később az emigráció ingoványában, ki, melyik csoporthoz csatlakozott; ennek megfelelően többnyire az elég kusza emigráció botrányaihoz szolgálnak használható adalékként. Egyesek – jellemzően egykori munkatársak és beosztottak,[16] – jó véleménnyel, míg a volt tiszttársak egy másik csoportja negatív képben tűnteti fel Zákót és Korponayt. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a hazai szervek által elfogott személyek közül többen védekezésből tettek így, ahogy ezt az egykor a 2. vkf. osztálynál szolgáló Siegler Endre[17] visszaemlékezésében kiemelte.[18]

A nyugati emigráció kisgazda és szociáldemokrata tagjai az MHBK-t szélsőjobboldalinak tartották, míg a szélsőjobboldali és nyilas emigráció „baloldalisága” miatt támadta az MHBK-t és mindkét oldalról éles kritikát fogalmaztak meg a szervezettel és annak vezetőivel szemben, ez kiütközik a levéltári forrásokon is.[19] Az emigráció soraiban jelentkező ellentétek, illetve ez a szembenállás kiváló alkalmat nyújtott a hazai állambiztonsági szerveknek, hogy az MHBK sorait fellazítsa, amelyet telepített ügynökeik révén igyekeztek kihasználni.

[16] Lásd például: HM HIM HL Pers. 379 – 380. valamint 400 – 401. doboz Adonyi–Naredy Ferenc hagyatékát. V. ö. HM HIM HL Pers.425. doboz (Sáska Elemér), aki ugyan nem volt Zákó beosztottja, mégis jó véleménnyel volt róla.

[17] Nemes eberswaldi Siegler (Andor) Endre (Szeged, 1905. február 22. – Budapest, 1978. május 5.) hivatásos katonatiszt, vezérkari alezredes. 1927-ben Ludovika Akadémiát, majd 1934-ben Hadiakadémiát végzett. 1935 őszén a Honvédelmi Minisztérium (HM) VI – 2. osztályára, a nyilvántartó alosztályhoz rendelték be szolgálatra, s hamarosan alosztályvezető lett. 1940-ben ideiglenesen megbízták a 2. vkf. osztály központi offenzív alosztályának vezetésével. 1942. április 10-én a magyar 2. hadsereg hadműveleti összekötő tisztjének jelölték a német Heeresgruppe Südhöz. Ezt követően a Hadiakadémia tanára. 1944 nyarán a 2. vkf. osztály osztályvezető-helyettesévé nevezték ki. 1944. október 15. után is a helyén maradt, részt vett az osztály Budapestről való kitelepítésében. Nyugatra távozott, szovjet fogságba esett. 1948-ban tért haza. 1949. október 28-án őrizetbe vették. Az Andrássy út 60.-ba hurcolták, majd internálták. 1950 októberéig Kistarcsán, ezt követően Recsken raboskodott. 1953 októberében visszaszállították Kistarcsára. A hónap végén, október 29-én szabadult, ezt követően szerény körülmények között élt haláláig.

[18] HM HIM HL TGy. 3255. (Siegler Endre) 221.

[19] A nyugati emigráció kisgazda és szociáldemokrata tagjainak MHBK-val kapcsolatos álláspontját jól tükrözi például az Eckhardt Tibor-féle összeférhetetlenségi ügyben tett megnyilatkozásaik. A kibontakozó sajtópolémiában a Magyar Nemzeti Bizottmány politikusai (Nagy Ferenc, Peyer Károly, Pfeiffer Zoltán stb.) az MNB-hez közel álló volt honvéd főtiszteket (Hennyey Gusztáv, Lengyel Béla, Koszorús Ferenc stb.) is állásfoglalásra késztette. Ez pedig az MHBK-t is válaszra sarkallta. Az egyes megállapítások cáfolatára az MHBK Központja kiadta az MHBK 8/M. – 1951. sz. Körlevelét az Összeférhetetlenség ügyében. Lásd: HM HIM HL Pers. 339. doboz, MHBK dossziéja. A hungaristák MHBK-tól való tartózkodására, majd támadására például lásd: Gömbös Ernőnek az MHBK-ra, vonatkozó tematikus gyűjteményét, amely jól dokumentálja az emigráció, benne az MHBK botrányait. Lásd: HM HIM HL Pers. 313. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A Zákótól korban és rangban idősebb, Nyugaton tartózkodó tábornokok (kisbarnaki Farkas Ferenc[20], Hennyey Gusztáv,[21] Juszthy Emil,[22] Sónyi Hugó,[23] Soós Károly,[24] Habsburg

[20] Vitéz nemes kisbarnaki Farkas Ferenc (Kismarton, 1892. május 27. – Arnstorf, 1980. április 14.) hivatásos katonatiszt, vezérezredes, főcserkész, a Vitézi Rend főkapitánya. 1912-ben végezte el a Ludovika Akadémiát, végigharcolta az első világháborút. 1938–1942 között a Ludovika Akadémia parancsnoka, a Don-kanyarban a pécsi IV. hadtest, majd 1943-tól a VI. debreceni hadtest parancsnoka volt. Szálasi rendelkezési állományba sorolta, majd elhelyezési kormánybiztosként dolgozott. 1945-ben Németországba került, ahol megbízták a menekült magyarság érdekképviseletével. Részt vett az Altöttingeni országgyűlésen, ahol kormányzónak választották, de néhány évvel később lemondott. Az emigrációban megszervezte a Magyar Szabadság Mozgalmat. A népbíróság távollétében lefokozta és életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1998-ban büntetését eltörölte, rangját visszaállította.

[21] Hennyey (Erb) Gusztáv (Kolozsvár, 1888. szeptember 25. – München, 1977. június 14.) Hivatásos katonatiszt, vezérezredes, politikus, katonadiplomata, külügyminiszter. Gimnáziumi tanulmányokat követően a Budapesti Császári és Királyi Gyalogsági Hadapródiskola növendéke. Hadapród tiszthelyettesként a 38. közös gyalogezrednél szolgált. A háború kitörése után szakasz-, majd századparancsnok, 1917-től vezérkari tiszt. Megjárta a balkáni, az olasz és az orosz frontokat. Az összeomlást követően a miniszterközi fegyverszüneti bizottság előadója, majd a Hadügyi Népbiztosság és a Vörös Hadsereg parancsnokságának előadója volt. A Tanácskormány bukása után belépett a Nemzeti Hadseregbe, a Fővezérség II. csoportjának, majd a Honvédelmi Minisztérium hírszerző osztályának (VI–2. osztály) munkatársa. 1926 – 1928 között a HM VI–2. osztály osztályvezető-helyettese, majd alezredesként Athénba és Belgrádba akkreditált katonai attasé volt. 1933-tól ezredesként a HM VI – 2. osztályvezetője. 1937–1941. között a győri gyalogdandár, majd altábornagyként 1942. szeptemberéig a székesfehérvári II. hadtest parancsnoka volt. 1942 októberétől a honvédség gyalogsági felügyelője, 1943 novemberétől a HM munkaügyi főcsoportfőnöke, a honvédelmi munkaszervezet vezetője. 1944. augusztusától szolgálaton kívüli vezérezredesként a Lakatos-kormány külügyminisztere. Részt vett a kiugrási kísérlet előkészítésében, amiért a Gestapo letartóztatta. Átadták a nyilas hatóságoknak, majd Bajorországba hurcolták, ahol az amerikai hadsereg szabadította ki. A háborút követően Nyugaton maradt, az emigráció egyik meghatározó alakjaként Németországban telepedett le, a Magyar Jóléti Bizottság, majd 1946–1951 között a müncheni Magyar Iroda vezetője, illetve 1949–1957 között a Magyar Nemzeti Bizottmány tagja és képviselője volt az NSZK-ban.

[22] Vitéz nemes Juszthy Emil (Drenkova, 1890. március 14. – Ludwigshafen, 1959. december 31.) hivatásos katonatiszt, vezérezredes. Polgári iskolai tanulmányait követően, a Traiskircheni Császári és Királyi Tüzér Hadapródiskolában végzett, mint hadapród tiszthelyettes. A világháború alatt a cs. és kir. 7., majd a 12. tábori tarackos tüzérezred kötelékében harcolt. 1917 február – május között a vezérkari tanfolyam hallgatója Laibachban, 1918-tól hadapródiskolai tanár, majd a Ludovika Akadémia oktatója, századosként részt vesz a ludovikások ellenforradalmi felkelésében. 1924 – 1930 között Várpalotán szolgált, majd a HM 3/a. osztály beosztottja. 1933. augusztusától a 7. vegyesdandár parancsnokság beosztottja, majd 1934. május –1940. március között a HM 3/a. osztályvezető helyettese, majd vezetője, ezt követően az 1. vegyesdandár majd az I. hadtest légvédelmi parancsnoka, később a HM légvédelmi csoportfőnöke. 1941-től Légierő parancsnokának első helyettese, a Légierő parancsnokságon beosztott tábornok, majd az I. légvédelmi hadtest parancsnoka. 1942. október és 1944. október 16. között a légvédelmi erők parancsnoka és légvédelmi tüzérség felügyelője. 1944. október 16. és 1945. január 1. között a légierők parancsnoka. Ezt követően a honvédelmi miniszter és a honvédség főparancsnoka (Beregfy) törzskülönítményébe beosztott tábornok, így került a Sopronkőhidai Törvényszék elnökének. A szovjet csapatok elől Németországba távozott, amerikai fogságba került, szabadulása után bekapcsolódott a németországi magyar emigráció életébe.

[23] Vitéz Sónyi (Solarcz) Hugó (Wolkersdorf, 1883. március 2. – Ratingen, 1958. június 7.) magyar honvédtiszt, gyalogsági tábornok, a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoka, magyar királyi titkos tanácsos, a Felsőház tagja, Horthy Miklós halálát követően a Vitézi rend főkapitánya. Gimnáziumi tanulmányokat követően hadapródiskolát végzett, majd a cs. és kir. bosznia-hercegovinai 4. gyalogezrednél szolgált. 1906 – 1909 között a Hadiiskola hallgatója, majd vezérkari szolgálatot teljesített. Az első világháborút vezérkari beosztásokban harcolta végig, mint a 3. hadsereg parancsnokság, majd a XIX. hadtest vezérkari tisztje, utóbb vezérkari főnöke. 1918 májusától a hadsereg főparancsnokság összekötőtisztje a magyar királyi Belügyminisztériumnál. A Tanácsköztársaság alatt a Vörös Hadsereg 29. gyalogdandárának parancsnoka, majd a bukást követően a VI/4. karhatalmi ezred parancsnoka. 1920. januárjától a Honvédelmi Minisztérium elnökségének előadója, majd vezető helyettese, 1923. augusztusától a HM Elnökség A osztályának, majd 1925 – 1929 között a HM Elnökségének vezetője. 1929. október – 1933. május között az 1. vegyesdandár gyalogsági parancsnoka, majd közigazgatási vezetője és budapesti városparancsnoka. 1934 májusától 1936. májusáig a 7. vegyesdandár parancsnoka, majd 1940. márciusáig a Honvédség Főparancsnoka. Ezt követően nyugállományba vonult. A szovjet csapatok elől Nyugatra távozott, aktívan bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

József[25]) többször rosszallásukat fejezték ki, amiért Zákó nem volt hajlandó átadni szervezetének vezetését a nálánál rangban idősebb főtiszteknek. Ezért az MHBK szinte minden botrányánál előkerült, hogy vajon az MHBK a Magyar Királyi Honvédség jogutódja, így az ott érvényes parancsnoklási rend érvényes-e. Ez a vitapont többször felmerül a kérdést sokszor tisztázni kívánó kisbarnaki Farkas Ferenc személyi hagyatékában.[26] A Zákó, kisbarnaki Farkas vitához értékes adalékanyaggal szolgált a Thorma Gábor által a kiskunhalasi Thorma János Múzeum Archívumába részemre letétbe helyezett anyag,[27] amelyet Thorma Gábor édesapja, dr. Thorma Tibor[28] levelezéséből állított össze. Az irategyüttes, több eddig ismeretlen kisbarnaki Farkas levelet tartalmaz.

---

[24] Vitéz bádoki Soós Károly (Nagyszeben, 1869. július 28. – Villach, Ausztria, 1953. június 22.) gyalogsági tábornok, felsőházi tag, honvédelmi miniszter. A bécsújhelyi cs. és kir. Terézia Katonai Akadémián 1890. augusztus 18-án avatták hadnaggyá. Rövid század-, majd zászlóalj szolgálatot követően a bécsi cs. és kir. Hadiiskolát 1896-ban végezte el, s kezdte meg vezérkari szolgálatát. Az első világháború alatt a cs. és kir. 4. hadsereg vezérkari osztályának a vezetője, majd a Pflanzer-Baltin hadseregcsoport vezérkari főnöke volt. 1915. március 9-étől a tiroli 1. vadászezred majd a cs. és kir. 33. gyalogdandár parancsnokaként működött, ezt követően a cs. és kir. 11. hadsereg vezérkari főnöke volt, majd ismételten a cs. és kir. 33. gyalogdandár parancsnoka. Az összeomlást követően a szegedi kerület parancsnoka, azonban mint megbízhatatlant eltávolították. Bekapcsolódott az ellenforradalmi mozgalomba, a Hadügyminisztérium I. csoportjának lett a főnöke, majd a Nemzeti Hadsereg vezérkari főnöke, ezt követően a Hadügyminisztérium katonai államtitkára. 1920. március 15. és 1920. július 19. között vezérőrnagyi rangban, Honvédelmi miniszter. Felmentését követően a kaposvári, majd a pécsi katonai körlet parancsnoka. Ezt követően a Honvédelmi Minisztérium Szabályzatszerkesztő Bizottságának elnöke. 1925. május 1-jével gyalogsági tábornokként nyugállományba helyezték. 1927-ben a felsőház tagja lett, 1929-ben vitézzé avatták, és 1936-ban elnyerte a magyar királyi titkos tanácsosi méltóságot. A második világháború végén Ausztriába távozott bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába.

[25] Vitéz Habsburg-Lotharingiai József Ágost (Alcsút, 1872. szeptember 9. – Rain bei Straubing, 1962. július 6.) osztrák főherceg, felsőházi tag, tábornagy, kormányzó, az MTA tagja. A Habsburg-ház nádori ágának leszármazottja. 1890-ben kezdte meg katonai szolgálatát a cs. és kir. 1. gyalogezredben. 1894-től a cs. és kir. 6. dragonyosezredben szolgált, majd áthelyezték az 1. honvéd huszárezredhez, amelynek 1904-től parancsnoka lett. 1907-től a 79. honvéd gyalogdandár, majd 1911-től a budapesti 31. gyaloghadosztály parancsnoka volt. A világháború kitörésekor altábornagy volt. Hadosztálya élén harcolt a balkáni, az orosz és az olasz frontokon. A fegyverszünet a balkáni hadseregcsoport parancsnokaként érte. 1918. október 26-án IV. Károly király homo regius-ként az összes magyar csapatok főparancsnokává, valamint teljhatalmú helytartóvá nevezte ki. A zavargásokat megelőzendő Károlyi Mihályt bízta meg a kormányalakítással. A Tanácsköztársaság ideje alatt megfigyelés alatt tartották. 1919. augusztus 7-én Magyarország kormányzójává nyilvánította magát, és Friedrich Istvánt bízta meg kormányalakítással. Antant nyomásra augusztus 23-án lemondott, a továbbiakban Horthyt támogatta, élénk közéleti és jótékonysági életet élt. Nyugatra távozott, bekapcsolódott az emigráció munkájába, 1947-ben a Népbíróság távollétében halálra, valamint teljes vagyonelkobzásra ítélte..

[26] Lásd: HM HIM HL Pers. 335 – 340. doboz kisbarnaki Farkas Ferenc hagyatéka.

[27] Thorma Gábor úrnak, a szíves támogatásért, Clementis–Záhony Botond úrnak a közvetítésért mondok itt is köszönetet.

[28] Thorma Tibor dr. (Pécel, 1897. augusztus 3. – München, 1964. június 19.) kriminalista, rendőrtanácsos, rendőrezredes. Az érettségi vizsgát követően 1915-ben jogi tanulmányokba kezdett, decemberben bevonultatták. A kiképzést követően a HM térképészeti osztályára került, majd 1917-ben Galíciába, onnan 1918. februárjában Albániába irányították. Az összeomlás után rendőrdíjnokként helyezkedett el, valamint jogi tanulmányait folytatta. Tanácsköztársaság kikiáltását követően, vidéken tartózkodott, nem vette fel a munkát csak 1919 decemberében. Igazolták, majd jog- és államtudományból doktorált. Rendőri pályafutását a bűnügyi osztályon kezdte, majd a közlekedési rendőrséghez, onnan a Toloncügyi osztályhoz került, majd a VIII. kerület kihágási büntető bírájának nevezték ki. Innen a Budapesti Főkapitányság bűnügyi osztályának vezetőjévé léptették elő. 1941-től rendőrtanácsos, majd a Gazdasági Rendőrség vezetője lett. 1943-ban a folyamőrséghez vezényelték, 1944 áprilisában a Légoltalmi Kiürítési Kormánybiztosság rendőri osztályának vezetője lett, 1944 júniusában a rendőrség katonásításának elrendelését követően rendőrezredesi ragot kapott, a Politikai Rendészeti Osztály vezető-helyettese, majd vezetője lett. 1944. október 16-án rendelkezési állományba helyezték, majd október végén

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Az egyik legfontosabb forrásbázis, a hazatért Korponay-hagyaték. Ennek egy része a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárába, amíg egy másik az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárába került.[29] A Korponay hagyaték igen fontos dokumentumokat és dokumentumtöredékeket, valamint leveleket tartalmaz. Azonban kiemelendő, hogy a többségük akkor íródott, amikor már feszültség volt közötte és Zákó között. A levél – és dokumentumgyűjtemény Korponay igazságát volt hivatva alátámasztani Zákóval szemben, így ezt szem előtt tartva érdemes a leírtakat olvasni.

Kutatásaim során felvettem a kapcsolatot a Korponay Miklós által Kanadában alapított Rákóczi Alapítvánnyal, azonban többszöri megkeresésem ellenére sem sikerült érdemi információt kapnom. Korponay katonai pályájának és családi hátterének tisztázásához jelentősen hozzájárult Debreczenineé Korponay Erika, aki egy személyes találkozó alkalmával rendelkezésemre bocsátotta a Korponay-család tagjairól összeállított gyűjteményét, amelyben többek között Miklós katonai előmenetelének dokumentumai, különböző tablók, illetve egy a szüleinek címzett levél másolata is megtalálható.[30]

Zákó András és az MHBK korabeli irattárának felkutatása eddig nem járt sikerrel. Zákó felesége, Zákó (leánykori nevén Pesthy) Alice[31], valamint Zákó nevelt lánya, Zierotin Lívia Auguszta Berta Erzsébet[32] elhunytak. A korábban már említett, a Hadtörténeti Levéltár őrzésében lévő iratokból annyit sikerült megállapítanom, hogy Zákó 1968. március 13-án bekövetkezett halálakor személyes iratait, valamint a Központi törzs anyagait – érthető okokból – huszonöt évre titkosították. Ennek lejárta után az özvegy – noha többször is felkeresték a hazai szervek – az itthoni rendszerrel szembeni bizalmatlansága miatt elzárkózott a hagyaték

a budapesti illetőségű rendőrcsaládok evakuálását kellett megszerveznie, valamint a rendőrség felügyelőjének kinevezett Hódosy Pál vezérőrnagy mellé rendelték. A volt csendőrtiszttel, Hódosyval való nézeteltérései miatt ez utóbbi beosztása alól 1945. februárban saját kérelmére felmentették. A kiürítés során nyugatra távozott, amerikai fogságba esett. Szabadulását követően aktívan kapcsolódott be az emigráció munkájába, kisbarnaki Farkas Ferenc Magyar Szabadság Mozgalmába.

[29] Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára 590. fond (Kanadai Rákóczi Szövetség iratai), Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL) P 23438. Torontói Magyar Ház, Korponay iratok.

[30] Korponay család archívuma. Eredeti dokumentációk Debreczenineé Korponay Erika tulajdonában, másolatok a szerző birtokában. (A továbbiakban Korponay Archívum). Hálás köszönetem Korponay Erikának és édesanyjának.

[31] Zákó (született Pesthy) Alice: (Nagykőrös, 1911. július 27. – München, 1996. február 19.) Édesapja v. dr. Pesthy János nagykőrösi közjegyző, édesanyja Magyar Szeréna. 1922 – 1928 között végezte gimnáziumi tanulmányait. 1936-ban ment férjhez gr. Zierotin László, tápiószentmártoni birtokos, huszártiszthez. 1945 márciusában Szombathely evakuálása során került férjével, lányával és anyósával Ausztriába. Férje a hadifogságot követően a rumi francia őrzászlóaljhoz került, míg Pesthy Alice folyékony német, francia és angol nyelvtudásának köszönhetően adminisztratív feladatokat látott el. Férjével a viszonya megromlott, a válást követően 1948. októberében Zákó András felesége lett.

[32] Lilgenaui gróf Zierotin Lívia Auguszta Berta Erzsébet: (Nagykőrös, 1942. április 28. – München, 2016. március 23.) Apja gr. Zierotin László, anyja Pesthy Alice. Kisgyermekként került szüleivel Ausztriába. Szülei válását követően hol édesanyjával, hol édesapjával élt. 1960. május 16-án Otto Klinger banktisztviselő, későbbi bankigazgatóhoz ment feleségül.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

átadásától.[33] Az MHBK jelenlegi Központi vezetője, dr. Tóth Gergely sem tud Zákó, illetve az MHBK korai törzsének iratainak hollétéről.[34] Borbás Erzsébet, az MHBK pénztárosa, – akinek férje, Borbás Károly[35] több, mint huszonnégy éven át volt az MHBK lapjának a Hadak Útjánnak a főszerkesztője, – egy, az MHBK-val és a Hadak Útjánnal kapcsolatos több eredeti iratot, valamint másolatokat tartalmazó dossziét adott át.[36]A témával kapcsolatban érdekes adalékanyagokra bukkantam a Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár Oral History Archívumában található interjúkban is.

A Zákóval, Korponayval, illetve az MHBK-val foglalkozó korabeli nyugati eredetű forrásokat is alapos forráskritikával kell kezelni. Ezek sem mentesek olykor az előítéletektől, függ az egyes jelentések szerzőinek szubjektív véleményétől. Így olykor itt is megjelennek a „nyilas", „németbarát" és a hasonló jelzők. Ugyanakkor a nyugati hírszerzőszervek jelentéseikben, kezdetben komoly tényezőként számoltak az MHBK-val, hiszen a hidegháború kezdeti időszakában a szovjetek lépéselőnyben voltak, így a francia és angolszász hírszerző szolgálatoknak, majd az ezekhez csatlakozó nyugatnémet Gehlen-szervezetnek kapóra jött a vasfüggöny mögött, a szovjetek hátában minden ellenálló mozgalom. Ez tükröződik az amerikai hírszerzőszerv a CIA és elődszervei által a titkosítás alól feloldott és a világhálón hozzáférhető dokumentumokon.[37] Sajnos azonban a titkosszolgálatok által keletkeztetett iratok nagy része még ma is minősített iratnak számít, vagyis nem kutatható teljes egészében.

[33] Szén Józsefnek az MHBK franciaországi főcsoportvezetőjének levele Martonfalvay Hugóhoz az MHBK Központi Vezetőjéhez, 1993. április 29. Lásd: HM HIM HL VI. főcsoport. Egyesületek – MHBK 1. doboz, valamint Adonyi – Naredy Ferenc levelei Apostaghy Endréhez lásd: HM HIM HL Pers. 402. doboz.

[34] Dr. Tóth Gergelynek, az MHBK jelenlegi Központi Vezetőjének, valamint özv. Borbás Károlyné, Erzsébet asszonynak ezúton is hálásan köszönök minden segítséget.

[35] Vitéz Borbás Károly (Budapest, 1918. október 19. – Toronto, 2018. január 22.) főhadnagy, haditudósító, szerkesztő. Édesapja részt vett a Nyugat-magyarországi felkelésben. Az érettségit követően filmművészetet, valamint újságírást tanult. A MOVE tagjaként részt vett a rongyos gárda felvidéki és kárpátaljai akcióiban, majd az erdélyi bevonulásban. A 6. vkf. osztály keretében haditudósítói kiképzésben részesült, majd a doni frontra vezényelték. 1943. március 28-án leszerelték, 1944 nyarán ismét behívták haditudósítónak Erdélybe. 1944 szeptemberében Prónay Pál különítményébe került, mint adminisztrátor. Mint a különítmény tagja részt vett Budapest védelmében, szovjet fogságba esett, ahonnan 1947. augusztusában szabadult. A rongyos gárda kötelékében végzett tevékenysége miatt nem igazolták, 1948-ban összeesküvés vádjával letartóztatták és a Kovács Endre és társai perben, noha vádak alól felmentették, szabadlábra nem került, internálták. Megjárva Buda-Dél, Kistarcsa internálótáborokat Oroszlány, Inota, Isaszeg, Dunapentele, Hangos-puszta rabmunkatáborokat, 1953-ban szabadult. Részt vett az 1956 októberi eseményekben, ezért december folyamán elhagyta az országot. Ausztrián át Kanadába vándorolt ki, itt aktívan bekapcsolódott a helyi antikommunista magyar emigráció munkájába. Az MHBK torontói csoportjának vezetője lett, 1986-ban nyer felvételt a Vitézi Rend nemzetvédelmi tagozatába, majd 1988 – 2012 között az MHBK lapjának, a Hadak Útjánnak felelős szerkesztője volt. Visszaemlékezése: Borbás Károly: A Gondviselés tenyerén. Memoár. Magánkiadás, Budapest, 2018.

[36] Borbás Károlyné által átadott dosszié, a szerző birtokában. (A továbbiakban: Borbás-dosszié).

[37] Central Intelligence Agency Freedom of Information Act Electronic Reading Room. (A továbbiakban CIA FOIA) https://www.cia.gov/readingroom/

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Könyvészeti- és sajtóforrások

Zákó András és Korponay Miklós katonai pályafutásával, tevékenységével, a Kopjás mozgalomban betöltött vezető-szervező szerepével, valamint a Szövetséges hatalmak által megszállt osztrák és német zónában életre hívott, majd a „Szabad Világban" fő- és alcsoportokra épülő MHBK-val kapcsolatban, ahogy azt említettem, a mai közfelfogásban többnyire negatív kép él. Ez a kor szelleméből fakad, hiszen a korabeli szakirodalomban és sajtóban a Zákóval és Korponayval, a Kopjás mozgalommal, valamint az MHBK-val kapcsolatban megjelent munkák többnyire a hazai magyar és szovjet hírszerző- és elhárító szervek által mesterségesen magalkotott képét közvetítették. Így nem meglepő, hogy ez forgott többnyire a köztudatban. Ezek a jelentős mértékben átpolitizált munkák a valóság morzsáit tartalmazzák, ezért könnyen tévútra vezethetik az óvatlan olvasót. A propaganda közkedvelt módszere, hogy a valós tényeket kitalált állításokkal keverték, és így a hihetőnek tűnő, valóságosnak vélhető információkat juttatják el a megcélzott tömegek számára. Ez az eljárás nem újkeletű, az idő múlásával csak az eszközök finomodtak, korszerűsödtek.[38] A kor nyomtatásban megjelent forrásanyagait kutatva-olvasva tehát nem árt, ha élünk a gyanúval, hogy szándékos, konstruált megvezetéssel állunk szemben, hiszen az alább közölt szakirodalom, cikkek, tanulmányok, regények, filmek többnyire politikai indíttatásból készültek. Az elkövetkezendőkben több, hasonló célzattal keletkezett mű alapján szeretnék rávilágítani, hogyan alakították, torzították a Zákó, Korponay, a Kopjás mozgalom vagy az MHBK képét a közvéleményben 1945 után, hiszen a lejáratő propaganda hatása a mai napig érezhető.

A világháborút követően a szovjet érdekszférába került Magyarországon hamar megjelentek az első Kopjás mozgalommal foglalkozó lejáratő cikkek.[39] Ezeknek a száma az

[38] A propagandának és a dezinformálásnak a veszélyeivel már a háború alatt is több munka foglalkozott. Lásd például: vitéz Csikós Jenő: A másik front…. A szellemiharc módszerei és fegyverei. Singer és Wolfner, Budapest, 1940.; Nádor Béla: Propagandaháború. Athenaeum, h. n., é. n.; Sz. n. Kémek elleni védekezés. k. n., h. n., é. n.; Dömötör Gyula Ferenc: Kémek és szabotálók elleni védekezés. Szerzői kiadás a m. kir. honvéd vezérkar főnöke 42.444/eln. 2. vkf. D – 1941. számú engedélyével. Martineum Könyvnyomda, Szombathely, é. n. A második világháborút követően kialakult hidegháborús helyzetben nagy szerep jutott a propagandának. A teljesség igénye nélkül lásd: Az imperialisták fellazítási taktikája. Szerk.: Darvasi István, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1968.; Hun Péter: A fellazítás kortesei. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1965. Sz. n.: Az ideológiai diverzió szerepe az imperialista államok fellazítási politikájában. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest, 1978.; Benjamin Róbert: A fellazítás elve, módszerei, gyakorlata és az ellene folyó harc. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest, 1978.; A propagandáról általánosságban lásd még: David Welch: Propaganda, Power and Persuasion – From World War I. to Wikileaks. I.B. Tauris, Bloomsbury Academic, 2015.

[39] Sz. n.: A butaságnak nincs határa avagy kis tudósítás a kopjás testvérekről. In: Népszava, 73. évf. 149. sz. (1945.07.26.) 1.; Sz. n.: Titkos „kopjás" bandák bújkáltak a dunántúli erdőkben. Miskolci Hirlap, 1. évf. 57. sz. (1945.07.28.) 3.; Vass László: A bakonyi kopjások. In: Szabad Szó, 47. évf. 105. sz. (1945.08.02.) 1.; Gaál György: „Kopjások". Miskolci Hirlap, 1. évf. 65. sz. (1945.08.07.) 1.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

emigráció katonai szárnyának egységesülési törekvései, az Altöttingi országgyűlés, a Magyar Szabadság Mozgalom, majd az MHBK zászlóbontásával csak fokozódtak, az egyes cikkek mellett a témával foglalkozó első kötetek is napvilágot láttak.

1952-ben jelent meg Spanov[40] „*A csuklya és a tőr diplomatái*"[41] című kiadványában nemzetközi vonatkozásban foglalkozott szocialista országokban lezajló összeesküvési perekkel, így többek között Mindszenty József[42] esztergomi-, Grősz József[43] kalocsai érsek, valamint Rajk László[44] és társai perrel. Nagy hasonlóságot mutat Boldizsár Iván[45] szintén 1952-ben kiadott „*Összeesküvés a magyar nép ellen"*[46] című kiadványa, amelynek tizenharmadik a „Háborús bűnösök és fasiszták: az Egyesült Államok szövetségesei" című fejezetében az említett személyeket és pereket kapcsolatba hozza Zákóval, az MHBK vezetőjével. Egy évvel később, 1953-ban a francia baloldali oknyomozó riporter Renaud de Jouvenel[47] fordításban megjelent munkája Boldizsárhoz hasonlóan tárgyalta a közelmúlt eseményeit. A munka azért érdekes, mert – tudomásom szerint – nyomtatásban itt kapcsolták először össze a Kopjás mozgalmat és az MHBK-t.[48] A francia zsurnalisztának hazájában meggyűlt a baja a hatóságokkal, miután a magyar emigránsok rágalmazás miatt pert indítottak ellene. Az eljárás

[40] Spanov, Nyikolaj Nyikolajevics (Nyikolszk – Usszurijszkij, 1896. július 4. – Moszkva, 1961. október 2.) katonatiszt, szovjet író, újságíró. 1916-ban katonai akadémiát végzett, évekig szolgált a hadseregben, harcolt a Vörös Hadsereg kötelékében, majd leszerelését követően politikai jellegű regényeket, újságcikkeket írt.
[41] Spanov, Nyikolaj: A csuklya és a tőr diplomatái. Szikra Kiadó, Budapest, 1952.
[42] Mindszenty (Pehm) József (Csehimindszent, 1892. március 29. – Bécs, 1975. május 6.) római katolikus főpap, bíboros, érsek, hercegprímás.
[43] Grősz József (Féltorony, 1887. december 9. – Kalocsa, 1961. október 3.) római katolikus főpap, kalocsai érsek.
[44] Rajk László (Székelyudvarhely, 1909. március 8. – Budapest, 1949. október 15.) kommunista aktivista, politikus, belügy- majd külügyminiszter.
[45] Boldizsár (1934-ig Bethlen) Iván (Budapest, 1912. november 30. – Budapest, 1988. december 22.) író, újságíró. Felsőfokú tanulmányait követően szegődött újságírónak. Tizedesként részt vett az erdélyi bevonulásban, majd a magyar 2. hadsereg Don-menti harcaiban. Betegség miatt a hátországba szállították, illegalitásba vonult, majd bekapcsolódott a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottság munkájába. A Nemzeti Számonkérés Szervezete 1944. november 22-én tartóztatta le. 1945 után a Nemzeti Parasztpárt képviselője, 1945 – 1946 között a Szabad Szó, valamint az Új Magyarország, 1951—1955 között a Magyar Nemzet szerkesztője, 1947-től külügyi államtitkár volt. Újságíróként Rákosi és a személyi kultusz híve. Sztálin halálát követően Nagy Imre támogatója, Nagy megingása után ismét a hivatalos politikai álláspont képviselője. 1970-től a Magyar, 1984-től a Nemzetközi Pen Club elnöke. 1972-től az Országos Béketanács elnökhelyettese. 1985-től az országgyűlés pótképviselője, behívására 1986-ban került sor, haláláig a törvényhozás tagja volt.
[46] Boldizsár Iván: Összeesküvés a magyar nép ellen. Szikra, Budapest, 1952. 157 – 159.
[47] Jouvenel, Renaud de (Párizs, 1907. október 21. – Cannes, 1983. február 11.) francia zsurnaliszta, szerkesztő. Bertrand Henry Léon Robert de Jouvenel des Ursins politikus és miniszter, valamint Ide de Comminge törvénytelen gyermeke, törvényesítésére 1927-ben került sor. Jogi tanulmányokat folytatott, ügyvédként praktizált. Tanulmányai során került kapcsolatba a baloldallal és a baloldali újságírással. 1936-ban a Nemzetközi Vörös Segély tagja, 1939-ben a spanyol baloldali értelmiségieket segítő bizottság elnöke lett. Feleségével alapították a Le Chant du Monde lemezcéget, amelyet a Francia Kommunista Párt finanszírozott. A háború alatt az ellenálláshoz csatlakozott, majd háborút követően társutas értelmiségiként állt ki a Szocialista Blokk országai mellett. A franciaországi magyar emigránsok becsületsértési pert indítottak ellene, a tárgyalás során fény derült kommunista kapcsolataira, akik a tárgyalás során nem kellő határozottsággal álltak ki mellette. Ezért a párttól fokozatosan eltávolodott, újságírói lehetőségei beszűkültek. Tapasztalatairól 1980-ban könyvet jelentetett meg. Halálának körülményei máig tisztázatlanok, holttestét halála után három héttel később fedezték fel.
[48] Jouvenel, Renaud de: Zsoldosok háborúja. Szikra Kiadó, Budapest, 1953. 75.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

során a szerző állításainak alátámasztására a Magyar Külügyminisztérium felkérésére az ÁVH állított össze egy anyagot.[49]

Zákó András, Korponay Miklós és a háború utolsó éveiben létrehozott Kopjás mozgalom, majd az MHBK iránti érdeklődés az 1956-os forradalom és szabadságharcot követő időszakban élénkült meg. Ez nem véletlen, hiszen a megjelent átpolitizált művek egyrészt az 1956-os események és a nyugati hírszerzőszervek kapcsolatát voltak hivatva igazolni. Ennek a nézőpontnak az alátámasztására készültek 1956. december 5. – 1957. július 23. között az úgynevezett „*Fehér Könyvek*”.[50] A tudományos közéletben ezt a hivatalossá váló felfogást Molnár János,[51] Hollós Ervin,[52] valamint Berecz János[53] népszerűsítette. 1958-ban jelent meg Molnár szerkesztésében az „*Ellenforradalom Magyarországon 1956.*” című tanulmánykötet, amelyben a Párttörténeti Intézet kollektívája külső szerzők bevonásával értékelte a közelmúlt

[49] ÁBTL 4.1. A-422. Okmányanyagok a De Jouvenel tárgyalással kapcsolatban.

[50] Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben I. – IV. kötet. Kiadja: A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Tájékoztatási Hivatala. h. n., é. n.

[51] Molnár János (Nádudvar, 1927. szeptember 10. – Budapest, 1990. december 6.) magyar művelődésügyi miniszterhelyettes, párttörténész, főiskolai tanár. Polgári majd kereskedelmi tanulmányokat követően a Debreceni Egyetem hallgatója. 1947-ben belépett az MKP-ba, a megyei pártbizottság, majd a MEFESZ vezetőségének tagja lett. 1949-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem Eötvös Kollégiumának tanulójaként szerzett történelem szakos tanári oklevelet. Gazdasági és Műszaki Akadémia, az MDP Pártfőiskola, ezt követően az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztályának oktatója, a Párttörténeti Intézet tudományos munkatársa volt. 1958-ban a Budapesti Esti Egyetem igazgatóhelyettese, az MSZMP Budapesti Pártbizottság Kulturális Osztályának vezetője. 1959 – 1970 között művelődésügyi miniszterhelyettes, majd az MSZMP KB Politikai Főiskola rektor-helyettese és tanára volt. 1982. szeptember 1-jétől 1988-as nyugdíjba vonulásáig a Párttörténeti Intézet igazgatóhelyettese volt.

[52] Hollós (Holzschlag) Ervin (Budapest, 1923. október 25. – Budapest, 2008. október 10.) Szűcssegéd, kommunista aktivista, BM alezredes, egyetemi tanár. 1937-től részt vett az ifjúmunkás mozgalomban, tagja lett az Országos Ifjúsági Bizottságnak, majd 1941-ben bevonták az illegális KMP tevékenységébe. 1942-ben felforgató tevékenység miatt letartóztatták, 3 év börtönre ítélték. Megjárta a Margit körúti börtönt és a szegedi Csillagbörtönt. 1944-ben a bajai büntetőszázadtól megszökött, majd Szegeden csatlakozott a formálódó MKP-hoz. Pártiskola elvégzését követően ifjúsági vonalon dolgozott, MADISZ, illetve később DISZ vezető. Az 1956-os események során a Köztársaság téri pártházban, majd a Parlamentben volt. 1956. december 15-étől a BM alkalmazottjaként részt vett a megtorlásokban. 1957 áprilisától alezredes, a BM ORFK II/3 majd a BM II/5 osztály vezetője. 1962-ben leszerelték, a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus-Leninizmus Oktatási Szakosztály osztályvezető-helyettese. 1963-tól a Műszaki egyetem tanára.

[53] Berecz János (Ibrány, 1931. szeptember 18. – Budapest, 2022. július 27.) bölcsész, politikus, a néphadsereg tartalékos alhadnagya. 1948-ban kapcsolódott be a párt ifjúsági munkájába. A debreceni egyetem magyar - történelem szakán majd az ELTE tudományos szocializmus szakán tanult tovább, 1954-től a Lenin Intézet hallgatója, közben folyamatosan párt, ifjúsági és agitációs munkát végzett. Tagja lett az MSZMP-nek, majd részt vett a MEFESZ elsorvasztásában. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség függetlenített politikai munkatársa, majd Magyar Országos Diákbizottság főtitkára, a KISZ KB Egyetemi és Középiskola Osztályának megbízottja, majd 1960-tól kinevezett vezetője volt. 1963 – 1966 között az SzK(b)P Társadalomtudományi Akadémiáján Moszkvában tanult, 1967-ben a történelemtudományok kandidátusa lett, tudományos fokozatát a Magyar Tudományos Akadémia honosította. 1966-tól a Külügyminisztérium pártbizottságának titkára. 1972 szeptemberében az MSZMP KB Külügyi Osztályának helyettes vezetője, majd 1974-től vezetője lett. 1980. márciustól az MSZMP KB tagja, valamint a Népszabadság főszerkesztője. A KB Titkárságának tagja, Ideológiai KB-titkárként felügyelete alá került az Agitációs és Propaganda Osztály, valamint az Agitációs és Propaganda Bizottság (1988. decembertől Társadalompolitikai Bizottság). 1987 – 1989 között a Politikai Bizottság tagja, szembekerült Grósz Károlyllal, pártbeli tisztségeiből fokozatosan kiszorult, de mint országgyűlési képviselő továbbra is a Külügyi bizottság elnöke maradt. 1989-ben szorgalmazta az MSZMP újjászervezését, a választásokon nem szerzett mandátumot. A Baloldali Egység Mozgalmat támogatta, az aktív politizálástól azonban visszavonult. 1997–1999 között a Magyarországi Szociáldemokrata Párt tagja volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

eseményeit. A kötetben vizsgálat alá vonták az októberi események és a nyugati emigráció, valamint a nyugati hírszerzőszervek kapcsolatát is. Molnár és Hollós is 1966-ban védte meg kandidátusi értekezését,[54] ezek szerkesztett, átdolgozott változata 1967-ben jelent meg: „*Ellenforradalom Magyarországon 1956-ban. A polgári magyarázatok bírálata*"[55] valamint „*Kik voltak, mit akartak?"* [56] címen. Ugyancsak a hivatalos szemlélet jegyében készült 1969-ben Berecz János „*Ellenforradalom tollal és fegyverrel*" című műve.[57] Az 1970-es években Hollós a Horthy-korszak politikai nyomozószerveivel foglalkozott,[58] majd a következő évtizedben feleségével, Lajtai Verával[59] közösen írt műveivel ismét visszatért az 1956-os októberi események vizsgálatához, amelyben ismét előkerültek a nyugati kapcsolatok, így Zákó, Korponay, a Kopjás mozgalom és az MHBK.[60]

A téma megjelent a szűkebb – szakmai – köröknek szánt művekben is: az Állambiztonsági Értelmező Kéziszótárban egy külön szócikk foglalkozik az MHBK-val, noha itt valamilyen oknál fogva Zákó helyett kisbarnaki Farkas Ferencet nevezik meg a szervezet

[54] Molnár János: Ellenforradalom Magyarországon 1956. Polgári magyarázatok és az igazság. Kandidátusi Értekezés. MTA, Budapest, 1966.; Hollós Ervin: A belső ellenség szerepe az 1956. október 23-án kirobbantott ellenforradalomban és előkészítésében. Kandidátusi Értekezés. MTA, Budapest, 1966.

[55] Molnár János: Ellenforradalom Magyarországon 1956-ban. A polgári magyarázatok bírálata. Akadémiai Könyvkiadó, Budapest, 1967.

[56] Hollós Ervin: Kik voltak, mit akartak? Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1967. Érdekes, hogy az MHBK-val és a Kopjás mozgalommal foglalkozó részben Hollós Korponay Miklós vezérkari századost „Korponai László ezredes" -ként említi. Lásd: Hollós Ervin: i. m. 284.

[57] Berecz János: Ellenforradalom tollal és fegyverrel 1956. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1969. Második, illetve harmadik átdolgozott, bővített kiadása azonos címmel 1981-ben, valamint 1986-ban jelent meg.

[58] Hollós Ervin: Rendőrség, csendőrség VKF 2. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1971.; Megfigyelés alatt… Dokumentumok a Horthysta titkosrendőrség működéséből (1920 – 1944). Szerk.: Beránné Nemes Éva – Hollós Ervin, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977.

[59] Lajtai Vera (Budapest, 1921. február 15. – ?) varrónő, kommunista aktivista. 1938-ban lépett be a Szociáldemokrata Pártba és a szabók szakszervezetébe. 1939-től az Országos Ifjúsági Bizottság munkájában vett részt. 1944. novemberében börtönben volt, kiszabadulása után a KIMSZ bízta meg pártfeladatokkal. 1945-ben lépett be a Magyar Kommunista Pártba, MDP, majd MSZMP tag volt. 1945 és 1948 között a SZIT főtitkárhelyettese volt. 1948 – 1949-ben négy, majd hathónapos pártiskolát végzett, 1949-től az MDP Párfőiskoláján tanított, 1955-ben évfolyamvezető volt. 1956-ban fejezte be tanulmányait a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen. 1960-tól 1982-ig a Pártélet felelős szerkesztője.

[60] Hollós Ervin – Lajtai Vera: Köztársaság tér /1956. Népszerű Történelem, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1980.; Uő.-k: Hidegháború Magyarország ellen /1956. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1982.; Uő.-k: Drámai napok.1956. október 23. – 1956. november 4. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1986.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

vezetőjeként.[61] Dénes Zoltán[62] és Velez Gyula[63] őrnagyok „*A reakciós magyar katonai emigráció*” [64] című publikációjukban a Magyar Néphadsereg részéről elemezték a nyugati hírszerző szervekkel kapcsolatban álló magyar emigráns csoportokat, így az MHBK-t is. 1967-ben a belügyi dolgozók belső használatára kiadott 20 év a nép szolgálatában sorozat „*Államellenes bűncselekmények*” című kötete belügyi szempontból vizsgálta az egyes államellenes szervezkedéseket és azok hátterét. A kötetben a Kopjás mozgalommal, valamint több, az MHBK-val összefüggésbe hozható ügy kerül taglalásra.[65] Gazsi József[66] 1976-ban „Fények a Börzsönyben”[67] című munkájában érinti a Kopjás mozgalmat.

---

[61] Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. BM Könyvkiadó, é. n. 64.

[62] Dénes (alias Dohány) Zoltán (Törökszentmiklós, 1928. február 14. – ?) államvédelmi, majd „T”-tiszt, rendőrezredes. 1950 előtti pályaképéről nem rendelkezem információkkal. 1950-ben tömegszervezeti funkcionárius, ezt követően az ÁVH II. Főosztály elhárítótisztje, majd alosztályvezetője. 1952 – 1956 között a szovjet Állambiztonsági Operatív Iskola hallgatója, ezt követően a Dzerzsinszkij Tiszti Továbbképző Iskola oktatója, majd a BM III/2. osztály vezető-helyettese, majd a BM II/2. osztály alosztályvezető-helyettese, ezt követően a BM II/3. osztály alosztályvezetőjeként dolgozott. 1958 – 1962 között a Tel-avivi rezidentúrán a rezidens helyettese, a BM II/3-A alosztályon teljesített szolgálatot, majd a BM II/1-b. alosztály alosztályvezető-helyettese, ez után a BM III/IV-5. osztály Felderítő és kutató alosztály alosztályvezetője lett. 1967-től a BM III/IV-5. osztály, majd a BM III/IV-7. osztály vezető-helyettese volt. 1974-ben az osztály vezetésével megbízott tiszt, majd 1977-ig az osztály vezetője volt. 1977 – 1978 között a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Állambiztonsági Bizottság Vörös Zászló Érdemrenddel kitüntetett Dzerzsinszkij Főiskola katonai elhárító továbbképző tanfolyamának hallgatója volt, majd a BM III/IV-2. osztály munkatársa, ezt követően osztályvezetője és egyben megbízott csoportfőnök-helyettese. 1980-tól a BM III/IV-2. osztály osztályvezetőjeként 1981. szeptember 30-án nyugdíjazták. Bővebben lásd: https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:5:2120000538986809::NO::P5_PRS_ID:706633 (utolsó megtekintés: 2024.05.27.)

[63] Velez Gyula (Süttő, 1929. április 12. – Budapest, 2012. november 4.) lakatos, államvédelmi tiszt, majd rendőr alezredes. Alapfokú tanulmányait követően alkalmimunkás, majd a Lábatlani Papírgyárban lakatostanonc volt. 1947 – 1949 között a Honvéd Kossuth Akadémia hallgatója, majd „D”-tiszti tanfolyamot végzett. Ezt követően különböző alakulatok elhárító tisztje volt. 1951 – 1953 között a Vasvári Repülőműszaki Tisztiiskola Elhárító Osztály osztályvezető-helyettese, majd Dzerzsinszkij Államvédelmi Tiszti Iskola hallgatója, ezt követően az ÁVH II/3-e alosztály operatív beosztottja, majd a Kunmadarasi Vadászrepülő Hadosztály Elhárító Osztály osztályvezetője volt. Szovjetunióbeli egyéves operatív iskola elvégzése után a BM III/1. osztályvezető-helyettese volt. 1956 októberében részt vett a BM Izabella utcai épületének védelmében, majd a HM-be vonult, október 31-én a Fő utcai börtönbe került, szabadulása után HM-ben újraszervezettkatonai elhárításhoz vezényelték. 1957 március – 1962 október között BM II/1-IV. (D) alosztály, majd a Taszári Vadászrepülő Ezred, ezt követően a BM II/1-I. (A) alosztály főoperatív beosztott, majd a BM III/IV-2. Osztály főoperatív beosztottja volt. 1962 – 1984 között a BM III/IV-2-b alosztály csoportvezetője majd alosztályvezetője, ezt követően a BM III/IV. Önálló Koordinációs, Feldolgozó és Ellenőrző alosztály kiemelt főelőadója, majd a BM III/7. osztály alosztályvezető, egyben osztályvezető-helyettese, ezután a BM III. Főcsoportfőnökség Operatív Koordináló, Ellenőrző és Titkársági Osztály „A” alosztály osztályvezető-helyettese, ezt követően a BM Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság Értékelő Tájékoztató Alosztály titkárságvezető-helyettese, egyben alosztályvezetője. 1984. április 30-án nyugállományba helyezték. Bővebben lásd: https://neb.hu/asset/phpC1ccE8.pdf (utolsó megtekintés: 2024.05.27)

[64] Dénes Zoltán őrgy. – Velez Gyula őrgy.: A reakciós magyar katonai emigráció. In: Honvédségi Szemle, 1962. 2. sz. 112 – 118.

[65] Államellenes Bűncselekmények. 20 év a nép szolgálatában. Kiadja: BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség, Budapest, 1967.

[66] Gazsi József, dr. (Tokaj, 1931. május 25. –) tartalékos tüzérhadnagy, történész, a történettudomány kandidátusa. Gimnáziumi tanulmányokat követően Debrecenben szerzett tanári diplomát. 1951-től párttag, 1954-től a Külügyi Akadémia hallgatója, majd a Külügyminisztérium munkatársa. 1957 januárjától középiskolai tanár, majd decembertől a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum tudományos munkatársa. 1962-ben doktorált történelemből, 1989-ben a történettudomány kandidátusa, kutatási területe Antifasiszta ellenállás Magyarországon 1941 – 1945.

[67] Gazsi József: Fények a Börzsönyben. Egy antifasiszta zászlóalj története. Zrínyi Katonai Kiadó – Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1976.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A Zákó, Korponay, valamint az MHBK kép (de)formálásához hozzájárultak, – így érdemes külön csoportként kezelni – a hazai szervek által az MHBK-ba beépült, majd a lebukás elkerülése miatt hazahívott / hazamenekített hírszerzők, mint például Szabó Miklós[68] vagy Arday Géza,[69] akik tapasztalataikat különböző leleplező munkákban adták közre.[70]

A Kádár-rendszerben megkonstruált történelmi értelmezés széleskörű terjesztéséhez a korábbiakhoz hasonlóan felhasználták a Kelet és Nyugat szembenállása során kifejlődött propaganda és (dez)információháborúban részt vevő értelmiségi szimpatizánsok és társutasok munkásságát. A baloldali oknyomozó újságírók például a szovjet Vlagyiszlav Minajev,[71] a

[68] Szabó Miklós (Budapest, 1922. október 27. – ?) író, újságíró, egykori kisgazdapárti politikus, a magyar hírszerzés nyugati emigrációba beépített embere. A Gamma Finommechanikai és Optikai Műveknél helyezkedett el, katonaként csatlakozott a németellenes ellenálláshoz. 1945-től az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja lett, az FKgP országos propaganda osztályának helyettes vezetője. 1949-ben letartóztatták, vizsgálati fogság, börtön, majd internálása következett. Ekkor szervezhette be az ÁVH. 1955-ben disszidált, csatlakozott az emigrált kisgazdákhoz, akiknek bomlasztásában közreműködött. 1957-ben tért haza. 1957. október 3-án a Magyar Újságírók Országos Szövetségének székházában tartott sajtótájékoztatót, amelyben súlyosan dehonesztálta az emigrációt. Később több, az emigrációval kapcsolatos propagandamunkát írt.

[69] Arday Géza (Pécs, 1903. szeptember 29. – ?) hivatásos katonatiszt, tüzéralezredes. Ludovikát végzett, majd az 5., a 16. és a 23. tábori tüzérosztálynál teljesített szolgálatot. 1944. november 3-án szovjet fogságba esett, ahonnan 1948-ban tért haza. A Honvédség kötelékéből való elbocsátását követően bányászként, valamint sírásóként helyezkedett el. 1955-ben disszidált, a Szent László Bajtársi Közösség (1955-ben az osztrák államszerződést követően a helyi MHBK ezt a nevet vette fel) tiroli csoportjának vezetője lett, részt vett a helyi szervek bomlasztásában, majd 1959-ben hazatért, emigráns élményeiről egy leleplező munka jelent meg a neve alatt.

[70] Szabó Miklós hazatéréséről lásd: A strassburgi „Magyar Forradalmi Tanács” egyik tagjának leleplezései. In: Magyar Nemzet, 13. évf. 23. sz. (1957.10.04.) 1 – 2. Szabó később több leleplező-lejáratú művet írt emigrációs tapasztalatairól: Szabó Miklós: Foglalkozásuk: emigráns, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1958.; Uő: Zsoldosok, hazaárulók. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1961.; Uő: Csendes háború, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1984.; Disszidens fiatalokról lásd: Uő: Alfa Team. Az amerikai különleges hadsereg egyik katonájának életregénye. Zrínyi, Budapest, 1963.; Uő: Zöldsapkások. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1985.; Nyugati tapasztalatai alapján – a Párt felkérésére – megírt regényei: Uő: A 117-es ügynök. Zrínyi, Budapest, 1961.; Uő: Fény a redőny mögött. Zrínyi, Budapest, 1968.

Arday Géza hazatéréséről lásd: Szabó László: Hazatért disszidensvezető. In: Népszabadság, 17. évf. 227. sz. (1959.09.27.) 11. Emigrációs élményeiről lásd: Arday Géza: M. kir. tisztikar – nyugaton. Pannonia Kiadó, Budapest, 1961.

A fedett hírszerzők között említhető még Démy-Gerő Sándor, aki azonban ismeretlen politikai megfontolások alapján nem te(he)tte közzé visszaemlékezéseit, noha Ungváry Krisztián szerint az Aczél – Semsei írópáros kémregényének ügynökét róla mintázták. Lásd: Ungváry Krisztián: Démy-Gerő Sándor élettörténete. In Betekintő, 13. évf. 1. sz. (2019. január) 5-23. v. ö. Aczél János – Semsei Jenő: Sólyom a sasfészekben. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1985.

[71] Minajev, Vlagyiszlav Nyikolajevics: (?, 1905. – ?, 1966.) szovjet író, zsurnaliszta, a Szovjet Írószövetség tagja. Kutatási területe a nemzetközi hírszerzés és kémelhárítás története és tevékenysége volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

francia Alain Guérin[72] vagy a keletnémet Julius Mader[73] műveit[74] aztán magyar nyelven is kiadták, így nemzetközi kontextusba helyezve a rendszer szemszögéből ellenséges magyar katonai emigrációt. A dezinformációkkal és szándékos csúsztatásokkal terhelt hivatalos felfogás propagálásához itthon is felhasználták az oknyomozóriportot, valamint a dokumentumregényt, mint műfajt, hiszen ezzel nemcsak szakmai körökben, hanem szélesebb olvasóközönséggel ismertethették meg a rendszer saját álláspontját. A hazai oknyomozó riporterek közül ki kell emelni Pintér Istvánt[75] és Szabó Lászlót,[76] akik hol együtt, hol külön-külön adták közre dokumentumriportjaikat, amelyek később kötet formájában is megjelentek. A cikkekhez pedig sokszor az állambiztonság szolgáltatott adatokat.[77] Külön érdekesség, hogy a Szabó Lászlónak a Népszabadság hasábjain megjelenő *Vigyázat kémek!*[78] valamint Pintér

[72] Guérin, Alain (Mussidan, 1932. március 9. – Saint-Denis, 2017. január 19.) francia költő zsurnaliszta, baloldali aktivista. Egész fiatalon kezdett verseket írni. A Ce Soir baloldali napilapnál helyezkedett el 1950-ben, ekkor lett a Francia Kommunista Párt tagja. 1953-ban a l'Humanité-hoz szerződött, ahol kezdetben a dokumentációs osztály munkatársa volt, közben aktívan bekapcsolódott a Francia Kommunista Párt szervezésébe és önvédelmi szolgálatának kialakításába. Párttagsága, valamint érdeklődése a titkosszolgálatok iránt lehetővé tette, hogy a szocialista blokk országai jelentős információkkal támogassák munkásságát, így számos a hírszerzéssel, elhárítással, valamint a baloldali ellenállással kapcsolatos műve jelent meg.

[73] Mader, Julius (Radejčín, 1928. október 7. – Berlin, 2000. május 17.) jogász, politológus, író, újságíró. Csehszlovákiai német család sarja. 1945-ben erőszakkal áttelepítették családját Németország szovjet zónájába. Üzleti, kereskedelmi, valamint jogi tanulmányokat folytatott, majd közgazdaságtant és újságírást hallgatott. Belépett az NDK Szocialista Egységpárt soraiba, 1962-től a Stasi „Faingold" fedőnevű különleges beosztású tisztjeként teljesített szolgálatot. 1965-ben jogi doktorátust szerzett, majd habilitált. Több baloldali alapállású műve jelent meg a nyugat-német és a nemzetközi hírszerzés és elhárítás témaköréből.

[74] Minajev, Vlagyiszlav: Fény derül a titokra. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1963.; Guérin, Alain: A szürke tábornok. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1969.; Guérin, Alain: A Hidegháború martalócai. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1971.; Mader, Julius: Lesben a bérgyilkosok. Kossuth Könyvkiadó, 1965.; Charisius Albrecht – Mader, Julius: Nem titok többé. Az imperialista német titkosszolgálat fejlődése, rendszere és munkamódszere. Kossuth Könyvkiadó – Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest 1971.

[75] Pintér István (Budapest, 1932. június 20. – Budapest, 1992. július 15.) szerszámgépgyalus, újságíró. A Marxista-Leninista Esti Egyetemen végzett. Pályafutását a 1950 – 1951 között a Népsportnál kezdte, onnan a Szabad Ifjúsághoz került. 1952-ben újságíróiskolát végzett, majd a Szerszámgépgyárba került. 1954-1955 között sorkatonai szolgálati ideje alatt a néphadsereg lapjainak munkatársa. 1956. novemberétől a Népszabadság riportereként futott be, mint a belpolitikai rovat munkatársa majd főmunkatársa. A Szabad Európa Rádió államvédelmi ezredesként tartotta nyilván. Noha a fellelt dokumentumok alapján nem bizonyítható, hogy államvédelmi vagy állambiztonsági tiszt volt, riporterként azonban szoros kapcsolatban állt a szervekkel, amelyek gyakran látták el információkkal, amelyek alapján részben egyedül, részben Szabó Lászlóval, illetve más szerzőtársakkal több történelemferdítő cikket és művet írt. 1983 – 1990 között a Képes Sport főszerkesztője, majd a Sport Plusz munkatársa volt.

[76] Szabó László dr. (Baja, 1931. május 2. – Budapest, 2015. november 8.) újságíró, jogtanácsos, magánnyomozó, műsorvezető, a néphadsereg tartalékos főhadnagya. Jogi tanulmányokat folytatott az ELTE-n. 1949-től tagja az MDP-nek, majd utódszerveinek. Újságírói pályafutását a Szabad Népnél kezdte, majd az átszervezést követően a Népszabadságnál folytatta karrierjét. 1964-től 1989-ig az MTV Kék fény című bűnügyi magazin műsorának vezetője. Időközben több művet publikált részben Pintér Istvánnal, részben más szerzőkkel. Ezek a művek számos durva hibát és valótlanságot, szándékos hazugságot és csúsztatást tartalmaznak. 1989-ben visszavonult a közélettől és a nyilvánosságtól, magánnyomozó irodát alapított, majd a Magándetektívek Országos Szövetségének elnökévé választották.

[77] A BM II/5. osztályának 1962. augusztus 2-án kelt javaslata név szerint Pintér Istvánt a Népszabadság zsurnalisztáját terjesztette elő a Zákó-ellenes lejáratő cikksorozat megírására. A cikkeket a javaslat szerint megjelenés előtt a BM II/5. osztály átvizsgálta. Lásd: ÁBTL 3.2.2. -T-2/4. 156 – 157.

[78] Az öt részt lásd: Szabó László: Vigyázat kémek! In: Népszabadság, 17. évf. (1959) 91 – 95. sz. Könyvvé szerkesztett változatban: Pintér István – Szabó László: Titkos utakon. Minerva, Budapest, 1959.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Istvánnak Gyulai Istvánnal,[79] Rudnyánszky Istvánnal[80] és Zala Tamással[81] közösen írt *„Az utódok összeesküvése"* [82] címen futó riportsorozatokra Zákó az MHBK lapjában, a Hadak Útjánban reagált[83] görbe tükröt állítva a zsurnaliszták által megjelentetett tények elé; egyben több, a hazai szerveknek nyugaton dolgozó személyt megnevezett[84] – a hazai állambiztonság nem kis riadalmára.[85] Zákó ellentámadása, pedig arra sarkallta a rendszert, hogy továbbra is módszeresen foglalkozzanak személyével és az MHBK-val. Így Pintér a Magyar Néphadsereg agitációs lapjában, az Igaz Szóban[86] is publikált. Majd a következő évben a Zákó lejáratására

[79] Gyulai István (Budapest, 1930. június 3. – Budapest, 2016. október 11.) közgazdász, újságíró. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen szerzett diplomát, majd 1952 – 1954 között tanársegédként működött. 1954–1961 között a Szabad Nép, majd a Népszabadság munkatársa volt. 1961–1968 között a Minisztertanács Titkárságán a nyugati országokkal való gazdasági együttműködést kutatta. 1968-ban indította el a Világgazdaság című lapot, amelynek 1968 – 1992 között szerkesztője, majd főszerkesztője volt. 1973-ban a vietnámi Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság tagja volt. 1979-ben részt vett a HVG megalapításában, 1979–1981 között a lap szerkesztőbizottságának elnöke volt.

[80] Rudnyánszky István (Miskolc, 1922. – ?, 1990. április 16.) újságíró, műgyűjtő. Magyar és francia irodalmat és filozófiát hallgatott, majd nyomdász-betűszedő szakmát tanult. A világháborúban munkaszolgálatra vonultatták be. 1945-ben Miskolcon szerkesztő, 1946 – 1955 között a Magyar Rádió, majd az MTI külpolitikai szerkesztője, majd a Szabad Nép munkatársa lett. 1956-ot követően a Népszabadság külföldi tudósítójaként megjárta Párizst, Kairót, Afrikát, Közel-Keletet.

[81] Zala Tamás (Budapest, 1930. –) újságíró, történész. Tanulmányait az ELTÉ-n, valamint az Idegen Nyelvek Főiskoláján végezte. 1959-től a Magyar Nemzet munkatársa, párttitkára. A történettudomány kandidátusa, majd a Külügyi Intézet munkatársa volt.

[82] A tizenkilenc részt lásd: Gyulai István – Pintér István – Rudnyányszky István – Zala Tamás: Az utódok összeesküvése. In: Népszabadság, 17. évf. (1959) 103 – 121. sz. Könyv változatban lásd: Uő.-k: Árnyék Európán, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1960.

[83] Zákó András: Vigyázat kémek. In Hadak Útján, 11. évf. 125. sz. (1959.09.01.) 8 – 10. A cikk a mellékletben található.

[84] „[…] *a lukács józsefek, kovács józsefek, patkó mihályok, kardos imrék, rostások, kertészek, fürediek, telekiek, erős józsefek, gáti jánosok, lantos györgyök, összes fő és mellék neveikkel, valamint a titkos küldetésben nyüzsgő szánalmas figurák* […]" Lásd: Zákó András: Vigyázat kémek. i. m. 10.

[85] „[…] *Lukács József r. szds. a II/3 B alosztályon csoportvezető. 1954 tavaszától 1956 októberéig a párizsi rezidentúrán teljesített szolgálatot. Kovács József r. szds. a II/3 E alosztály beosztottja, 1952 februártól 1956 márciusig Párizsban, 1957 márciustól 1959 szeptemberig Genfben teljesített szolgálatot. Patkó Mihály – rendes nevén Pintér Mihály – a II/3 osztályon gépkocsivezető, 1954 nyarától 1956 nyaráig a párizsi rezidentúrán volt, mint gépkocsivezető. Kertész – rendes nevén Kádár József r. ales, – a II/3 E alosztály vezetője, 1956 szeptemberétől 1958 júniusáig a bécsi rezidentúra vezetője volt. Teleki – rendes nevén Mészáros József r. őrgy. – a II/3 B alosztály vezetője, 1952-től 1953-ig a párizsi rezidentúrán teljesített szolgálatot. Kardos Imre r. szds. a párizsi rezidentúrán, titkos munkatárs a frankfurti kereskedelmi kirendeltségen teljesít jelenleg is szolgálatot. Füredi – Füzi Gábor r. őrgy. elvtárs meghalt. Gáti János volt titkos munkatárs, a frankfurti kereskedelmi kirendeltségen dolgozott, 1957 februárban disszidált. Erős József a brüsszeli követségünkön volt 1950-ben titkos munkatárs. Rostás személyét nem tudtuk azonosítani.*" Lásd: Jelentés, 1959. november 4. Tárgy: Zákó András cikke. ÁBTL 3.2.2. T-2/2. 173–174.

[86] Pintér István: Az NSzK a magyar fasiszták paradicsoma. 1. Zákó székhelye München és Bad Godesberg. In: Igaz Szó, 6. évf. 20. sz. (1961.10.15.) 71 – 78.; Uő: Az NSzK a magyar fasiszták paradicsoma. 2. Kisbarnaki Farkas Ferenc útja a K.u.K hadseregtől Gehlenékig. In: Igaz Szó, 6. évf. 21. sz. (1961.11.01.) 52 – 59.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

és az MHBK bomlasztására gerjesztett, Billnitzer Ernőről[87] elkeresztelt „Billnitzer-ügy" -et[88] is Pintér István írta meg először.[89] Az emigráció lejáratására és bomlasztására 1963-ban egy újabb akció indult, a célkeresztben elsősorban ismét Zákó és az MHBK állt. A hazai szervek ezúttal dr. Málnási Ödön[90] nevében küldték szét emigráció szerte az „*A magyar emigráció őszinte története*"[91] című pamflettet,[92] amelyért az MHBK kizárta soraiból Málnásit, aki további támadásokkal illette Zákót és az MHBK-t.[93] Ráadásul a magyar szervek azt az információt csepegtették Málnásinak, hogy Zákó András vezérőrnagy, – aki a brassói gimnáziumban Málnási osztálytársa, majd az első világháború alatt ezredtársa volt, – valójában kettősügynök,

[87] Billnitzer Ernő (Fiume, 1889. június 17. – Budapest, 1976. december 16.) hivatásos katonatiszt, tüzér altábornagy, a rohamtüzér csapatnem megalakítója. 1911-ben tüzér zászlós, majd tüzértisztként harcolta végig az első világháborút. Részt vett a Vörös Hadsereg harcaiban, román fogságba esett, onnan szabadulva a Nemzeti Hadseregbe jelentkezett. 1930-ban a várpalotai gyalogsági lőiskola oktatója, majd az aszódi tüzérosztálynál, ezt követően a székesfehérvári II. hadtest tüzérparancsnoki teendőivel bízták meg. 1943-ban a Központi Átvételi Bizottsághoz helyezték. 1944. szeptember 1-től megbízták a rohamtüzérség szervezésével és vezetésével, Budapest ostroma alatt a róla elnevezett harccsoport parancsnokként szovjet fogságba esett, ahonnan 1948 nyarán tért haza. 1949-ben 3 évi börtönre, majd 1950-ben egy új eljárás keretében 8 évi fegyházra ítélték. 1956 márciusában szabadult ezt követően portásként helyezkedett el.

[88] „Billnitzer-ügy": A hazai állambiztonsági szervek felfedezték, hogy Zákó álnéven levelezett özv. Vízkelety Ferencné Divald Klárával. Ezért az asszonyhoz bevezették Billnitzer Ernő volt altábornagyot, aki az özvegy bizalmába férkőzve, – a hazai szervek által ellenőrzötten, – szintén levelezésbe kezdett Zákóval. Miután az állambiztonság nem tudott jelentős sikert elérni az ügyben, Billnitzer önmaga ellen tett feljelentést a Legfőbb Ügyészségen. A fiaskót Zákó hazai lejáratására használták fel. Az ügyről lásd: Ungváry Krisztián: Az MHBK szürke eminenciása: Zákó András és az ellene folytatott állambiztonsági eljárások. In: Uő: Tettesek vagy áldozatok? Feltáratlan fejezetek a XX. század történelméből. Jaffa, Budapest, 2014, 70—74.; V. ö. Bíró Lajos – Komjáth Pál: Háború hadüzenet nélkül. Fejezetek a kémkedés történetéből. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1963. 193 – 202.

[89] Pintér István: A Btk. 131. § (5) bekezdésének értelmében... Önként jelentkezett Zákó András kiszemelt magyarországi helyettese és leleplezte nyugati megbízóinak háborús és népellenes aknamunkáját. In: Népszabadság, 20. évf. 176. sz. (1962.07.29.) 11. V. ö. Uő: Amerikai és más nagybácsik 10. rész. In: Tükör, 7. évf. 36. sz. (1970.09.08.) 20 – 21.

[90] dr. Málnási (Metzl) Ödön (Brassó, 1898. június 28. – Bécs, 1970. február 17.) rendfokozatától megfosztott címzetes tartalékos főhadnagy, történész, középiskolai tanár, politikus, közíró. A brassói gimnázium hallgatója, majd a 1916 májusától a magyar királyi 24. gyalogezred kötelékében részt vett a világháborúban. Harcolt Vörös Hadseregben végül belépett a Nemzeti Hadseregbe, majd a 14/I. zászlóaljnál teljesített szolgálatot. Egy ideig az egri érseki szeminárium novíciusa volt. 1924-ben Debrecenben szerzett filozófiai, majd állam-és jogtudományi, valamint tanári diplomát, majd Egerben tanított. 1927-ben vitézzé avatták. Tagja lett a SzDP-nak, majd csatlakozott a Hungarista mozgalomhoz. 1937 – 1938. között Szegeden a Csillagbörtönben raboskodott, szabadulása után szembefordult a nyilasokkal, szász származására hivatkozva belépett a Volksbundba. A Vitézi Szék tagjai közül törölte, rendfokozatától és kitűntetéseitől megfosztották. 1944. október 15. után ismét a nyilasok híve lett. Kitelepült Németországba, amerikai fogságba esett, kiadták Magyarországnak. 1946. április 15-én 15 évi fegyházra, politikai jogainak 10 évre való felfüggesztésre ítélték. Másodfokon 7 év fegyházra szállították le büntetését a mellékbüntetés helybenhagyásával. 1956-ban szabadult, november végén elhagyta az országot, Bécsben telepedett le és a szélsőjobboldali emigráció egyik meghatározó alakja volt egészen haláláig.

[91] Málnási Ödön dr.: A magyar emigráció őszinte története. Különlenyomat, Wien, 1963.

[92] Tabajdi Gábor és Ungváry Krisztián kutatásai szerint a röpiratot Málnási levelezése alapján ollózták össze. Míg Málnási szerint az irományt Pintér István állította össze. Málnási és az állambiztonság kapcsolatára, valamint a játszmára lásd: Tabajdi Gábor – Ungváry Krisztián: Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956 – 1990. 1956-os Intézet – Corvina, h. n., 2008. 242 – 262. V. ö. Sz. n.: Leleplezzük az ÁVH legpimaszabb hamisítását. Dr. Málnási Ödön nevében hamis álröplapokat küldözgetnek Budapestről – Nyomoz a bécsi rendőrség. In: Hídfő, 26. évf. 413. sz. (1963. 11. 10.) 7.

[93] Zákó halálát követően az emigrációban keringett egy dr. Málnásinak tulajdonított levél, amelyben súlyos vádakkal illette az MHBK elhunyt vezetőjét és annak szervezetét egyaránt. Lásd: Málnási Ödön véleménye az MHBK-ról. HM HIM HL Pers. 313. doboz. A levél a mellékletben olvasható.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

aki tudatosan küldte a halálba 1956 előtt az MHBK által beszervezetteket.[94] Figyelemreméltó, hogy Málnási (vagy az ő nevében a hazai szervek) levélben felvette a kapcsolatot Billnitzerrel,[95] a két ügy így ért össze.

A Zákó, Korponay és az MHBK-ellenes kampány nem ért véget Zákó 1968-ban bekövetkezett halálával. Továbbra is a hazai munkák célkeresztjében álltak. Pintér István 1972-ben megjelent „*Magyarok amerikai koszton*"[96]címet viselő munkájában, majd Koppány József[97] – Hahn Péter[98] „*Égető tűzben*"[99] című művében ismét előtérbe kerültek.

A szakirodalom, a dokumentum- és oknyomozóriportok felhasználása mellett a kívánt propagandacél szolgálatába állították a szép-, a ponyva-, a krimi-, valamint a korban nagy divatnak örvendő kémirodalmat. Így nem véletlen, hogy az MHBK elleni nyomozásokban és a hazai sejtek felszámolásában aktívan részt vett Kardos György[100] egykori beosztottjával, Berkesi Andrással[101] közösen jegyzett Kopjások című műve, – amelyben a valóság szilánkjai

[94] Tabajdi – Ungváry: i. m. 259.
[95] Billnitzer Ernő: Két világháború emlékei. Sajtó alá rendezte dr. Bonhardt Attila, Akadémiai Kiadó, h. n., 2017. 261 – 266. v. ö. HM HIM HL TGY 3819. (Billnitzer Ernő).
[96] Pintér István: Magyarok amerikai koszton. Táncsics Könyvkiadó, Budapest, 1972.
[97] Koppány József (?, 1926. – ?) A korban több a hírszerzéssel és elhárítással foglalkozó műve jelent meg. Nagy valószínűséggel maga is a szerveknek dolgozott és azonos az 1952-ben az Államvédelmi Hatóság Hírszerző Főosztályának jugoszláv ügyekkel foglalkozó VIII/1-c. alosztályának élén álló Koppány József államvédelmi főhadnaggyal. Lásd: Cserényi-Zsitnyányi Ildikó: Az Államvédelmi Hatóság szervezeti változásai (1950–1953). In: Betekintő, 2009/2. V. ö. Palasik Mária: A Hírszerző Osztály szervezete és állománya 1956 – 1962. In: Betekintő, 2011/2.
[98] Hahn Péter (Budapest, ?, – ?) zsurnaliszta, szerkesztő. 1967-től a Külkereskedelem című folyóirat munkatársa, majd 1967 – 1969. között a Népszava zsurnalisztája. Ezt követően 1971-ig a Magyar Hírlapnál helyezkedett el, majd a Magyar Ifjúsághoz került. 1972-ben a lap külügyi rovatának vezetője volt, már ekkor kapcsolatba került a hazai szervekkel. 1978-ban szervezte be a Belügyminisztérium III/I. Csoportfőnöksége. Ösztöndíjasként öt hónapot töltött az Egyesült Államokban, a Michigani Egyetemen, ahol fontos megfigyeléseiről jelentést készített. Ezt követően a Magyar Ifjúság kubai, majd 1985-től moszkvai tudósítója lett ekkor átvette a kémelhárítás. A rendszerváltást követően a Képes Hét, majd a Napi Gazdaság munkatársa, 1996-tól pedig a Népszava szerkesztője volt.
[99] Koppány József – Hahn Péter: Égető tűzben. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1984.
[100] Kardos (Kastreiner) György (Budapest, 1918. október 20. – Budapest, 1985. december 27.) Zsidó kiskereskedő család leszármazottja. Gimnáziumi érettségit tett, rövid ideig cikkíróként dolgozott. 1941-től munkaszolgálatra rendelték be. 1945 májusában tért haza, belépett a Kommunista Pártba, augusztustól a Katonapolitikai osztály defenzív osztályának nyomozója lett. Rész vett a Magyar Testvéri Közösség elleni nyomozásokban, valamint több koncepciós per előkészítésében. Nyomozó csoportja számos visszaélést és kegyetlenkedést követett el. 1950-től az ÁVH alezredese, októberben letartóztatták, szolgálati titoksértés és feljelentési kötelezettség elmulasztásáért 7 és fél évi börtönbüntetésre ítélték. 1954-ben rehabilitálták. Az 1956-os események után ezredesként a Magyar Néphadsereg Vezérkarának 2. Csoportfőnökség Operatív részlegének helyettes vezetője, majd a Magvető Kiadó igazgatója lett.
[101] Berkesi (Bencsik) András (Budapest, 1919. október 30. – Budapest, 1997. szeptember 14.) Zsidó értelmiségi család sarja. 1942-ben kereskedelmi érettségit szerzett, majd a Siemens Műveknél lett anyagbeszerző. Munkásmozgalmi és ellenállási múlttal nem rendelkezett. 1945. szeptember 18-án került a Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai osztályra polgári alkalmazott előadóként. 1945. szeptember – 1946. július között az elhárító alosztály nyomozó főcsoport, kihallgató csoportjánál teljesített szolgálatot. 1946. július – 1947. december között a szegedi D-kirendeltség, majd 1947. december – 1948 augusztusa között a szombathelyi D-kirendeltség vezetője. 1948. augusztus – 1949. január között a III. Katonai osztály 2. alosztályának vezetője, majd 1949. január – 1950. február között az I. Elhárító Csoportfőnökség. 2. Operatív osztály vezetője. Feltehetően kb. 31 titkos koncepciós per előkészítésében vett részt, a szemtanúk kiemelik Berkesi András kegyetlen vallatási módszereit. 1947-től százados, majd a Katpol 1950-es, ÁVH-ba való beolvasztása után, az ÁVH katonai elhárításának vizsgáló

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

megtalálhatóak – több, mint nyolc kiadást ért meg.[102] Sőt egy interjúban Berkesi arról elmélkedett, hogy tervei között szerepel a Kopjások 2. kötetének megírása is[103] – erre azonban tudomásom szerint nem került sor.[104] A Kopjások című regény mellett hasonló sikernek örvendett az Aczél János[105] – Semsei Jenő[106] szerzőpáros által közösen írt Sólyom a sasfészekben[107] című munka is. Míg a Kopjásokban a főszereplőt, „Rajnay Ákost" könnyen lehet azonosítani Zákóval, addig az utóbbi műben a szerzők már a valósággal való összecsengésre jobban figyeltek, így született meg a történet, amelyben egy hazai hírszerző beépül a nyugati „imperialista" hatalmak által támogatott „*Zákonyi András tábornok és Korpássy Miklós őrnagy*" vezette „*Magyar Bajtársi Szövetségbe*". Figyelemreméltó, hogy a művet Berkesi András lektorálta. E két munkában közös még az is, hogy mindkettőből film készült, népszerűsítve a hazai hírszerző és elhárító szervek munkáját.[108] Hasonló tematikájú könnyedebb művek[109] mellett több folytatásos kém – krimi cikk foglalkozott a Kopjás

tisztje lett őrnagyi rangban. 1950. szeptember 29-én letartóztatták többek között hivatali hatalommal való visszaélés, közokirat hamisítás, hamis tanúzásra való kényszerítés, valamint szolgálati titoksértés vádjával 10 évi fegyházbüntetésre ítélték. 1954-ben rehabilitálták. 1956 októberében részt vett a BM József Attila utca 2-4. sz. alatti épületének védelmében, majd a Kardos György vezette Magvető Kiadó írójaként írta meg számos munkában nyomozó élményeit.

[102] Berkesi András – Kardos György: Kopjások. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1959.; Uő-k: Kopjások. Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1961.; Uő-k: Kopjások. Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1962.; Uő-k: Kopjások. Magvető Kiadó, Budapest, 1966.; Uő-k: Kopjások. Magvető Kiadó, Budapest, 1969.; Uő-k: Kopjások. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1981.; Uő-k: Kopjások. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1981.; Uő-k: Kopjások. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1986.

[103] Élet és Irodalom, 4. évf. 32. sz. (1960.08.05.) 11.

[104] Ugyanakkor Berkesi András és Kardos György regényét Cs. Horváth Tibor dolgozta át, és Sebők Imre rajzolta meg. A 124 részből álló képregényt a megyei folyóiratokban közölték. Pl. lásd: 1969. május 13. és október 5.-e között a Napló. Az MSZMP Veszprém megyei bizottsága és a megyei tanács lapja, 25. évf. 107 – 231. sz.

[105] Aczél János (Kassa, 1922. február 27. – Budapest, 2004. ?) író, dramaturg, műfordító. Polgári iskolai tanulmányait Kassán végezte. 1940 – 1943. között a Magyar Izraelita Kézmű- és Földművelési Egyesület munkatársa. 1945-ben a BM-nél helyezkedett el, majd 1948 – 1954 között külügyi pályára került. Ezt követően az Országos Cirkusz és Varieté Vállalat, majd az Aeros Cirkusz Vállalat munkatársa lett. 1955-ben a Corvina Idegen nyelvű Könyvkiadó Vállalathoz került, majd 1962-ig a Kultúra Külkereskedelmi Vállalatnál vállalt munkát. 1962-1984 között a Magyar Rádió és Televízió Irodalmi- és Drámai Főszerkesztőség dramaturgja, főmunkatársa, majd osztályvezető helyettese.

[106] Semsei Jenő (Nyíregyháza, 1919. április 2. – ? 1999. ?) dramaturg. Egyetemi tanulmányait követően 1948 – 1949 között a Városi Színház művészeti titkára, majd 1962-ig a Fővárosi Operettszínház dramaturgja volt. 1962 – 1984 között a Magyar Televízió munkatársa, majd 1984 – 1989 között újra az Operettszínház tagja volt.

[107] Aczél János – Semsei Jenő: Sólyom a sasfészekben. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1985. Érdekes, hogy a könyv szerzői az utolsó oldalakon köszönetet mondanak a BM Propagandaosztályának, elsősorban Pásztor György alezredesnek és Fürjes János szaktanácsadónak, „*amiért ezt a nem mindennapi anyagot hozzáférhetővé tették számukra, és akik segítettek abban eligazodni."* Lásd. i. m. 202.

[108] A Sólyom a sasfészekben kötetet 1973-ban, négyrészes sorozatként Szőnyi G. Sándor vitte a filmvászonra, míg a Kopjásokat 1975-ben Palásthy György rendezte.

[109] A teljesség igénye nélkül ilyen művek: Kovács Jenő: Az I.B.L. rejtély. BM Határőrség Politikai Csoportfőnöksége, Budapest, 1965.; Szabó László: A kétarcú ember. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1978.; Fekete Gábor – Révész Gy. István: Tábornok hadsereg nélkül, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1969. Szigeti János: Egy tiszt a kémközpontból. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1977.; Uő: Kémek egymás között. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1978; Szekeres Károly: A határon történt. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1980.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

mozgalommal, az MHBK-val vagy az ezekhez köthető ügyekkel,[110] ezeknek egy célja volt: a megfelelő üzenet ismertetése és elmélyítése a szélesebb olvasóközönség között, ahogy a korban felvilágosító és propaganda célokból megjelent műveknek is.[111]

A rendszerváltoztatás előtt a hivatalos felfogás alátámasztására szolgáltak azok a visszaemlékezések, amelyek az áldozatok felől közelítik meg Zákó és Korponay személyét, valamint a Kopjás mozgalmat, illetve az MHBK-t. Itt említhető a már szóba került Billnitzer Ernő 1970-ben készült emlékirata,[112] Lajtos Árpád[113] visszatekintése,[114] Király Béla[115]

[110] Például: Gyulai Ferenc: A K/6-os mező. Negyedszázados küzdelem a kémek és diverzánsok ellen. A kopjás különítmény futára. 1 – 7. In Magyar Ifjúság, 13. évf. 52 – 53. sz., valamint a 14. évf. 1 – 4. sz.; Uő: Titkos küldetés. Mérgezett levelek 1 – 3. In Magyar Ifjúság 11. évf. 31 – 33. sz.; Koppány József: Titkos Háború. Dokumentumriport. Tejjel, vegyszerrel 1 – 2. rész. Lásd: Ország-Világ, 25. évf. 1 – 2. sz. 20 – 21.

[111] Titkos Háború. Szerk.: Bötkös Ferenc, Magyar Honvédelmi Sportszövetség Országos Elnöksége Szervezési és Nevelési osztálya, Zrínyi Nyomda, Budapest, é. n.; Révész Gy. István: Idegen pénz, magyar vér. Kossuth Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1957.; Sz. n.: Hazánk ellenségei. BM Határőrség Politikai Csoportfőnöksége, Budapest, 1961.; Komáromi Ferenc: Hol vagytok fiúk? Dokumentumok az amerikai különleges haderőben kém-és diverzáns tevékenységre kiképzett magyar személyekről. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1964.; Bán Ernő: Kémek, hazaárulók. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1966.; Kovács Jenő: Kémek ügynökök diverzánsok. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1960.; Uő: Totális kémkedés totális kudarc. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1970.; dr. Tóth Ernő alezredes: Az ellenség hálójában. Belső Használatra! MN Politikai Nevelőmunka Anyagi és Módszertani Központ, Budapest, 1974.; Keresztes Gábor százados: Harc békében. Belső Használatra! MN Politikai Nevelőmunka Anyagi és Módszertani Központ – BM Katonai Elhárító Főcsoportfőnökség, Nyíregyháza, 1978.

[112] HM HIM HL TGY 3819. Billnitzer Ernő altábornagy: „Áldjon vagy verjen sors keze…" 1914 – 1970. A visszaemlékezés nyomtatásban 2017-ben jelent meg: Billnitzer Ernő: Két világháború emlékei. Sajtó alá rendezte: dr. Bonhardt Attila, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2017.

[113] Szentmáriai Lajtos Árpád (Pancsova, 1910. november 22. – Budapest, 1986. május 25.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. 1932. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián, majd a 2. honvéd gyalogezredhez osztották be. Vezérkari tanulmányait követően 14. gyalogdandár, majd a 17. honvéd gyalogezred, ezt követően a VI. hadtest vezérkari tisztje. A Don-menti harcok alatt összekötőtiszként szolgált, majd az 1. vkf. osztályra osztották be. 1943. július 1-étől a magyar 3. hadsereg, majd a 24. hadosztály, ezt követően a Szent László hadosztály vezérkari főnökeként teljesített szolgálatot. A Balaton térségéért vívott harcok során szovjet fogságba esett, 1948. szeptemberében tért haza. 1949 augusztusában kémkedés vádjával letartóztatták, 1950-ben 7 évi fegyházbüntetésre ítélték. 1956-ban szabadult, azonban továbbra sem tudott elhelyezkedni. Felesége, Dajka Margit 1986. május 24-én bekövetkezett halála másnapján öngyilkos lett.

[114] HM HIM HL TGY II. 197. Lajtos Árpád: Újra itthon. Visszaemlékezés a hadifogságból való visszatérés után a börtönben eltöltött évekre 1948 – 1955. Nyomtatásban lásd: Lajtos Árpád: Hadifogság a Szovjetunióban, Újra itthon. In: Új Idő. Független Közéleti Folyóirat, (főszerk.:) Végh Antal, Különszám I. (1989 március).

[115] Király Béla (Kaposvár, 1912. április 14. – Budapest, 2009. július 4.) hivatásos katonatiszt, vezérezredes, politikus. A Ludovika Akadémián 1935-ben avatták hadnaggyá. A Hadiakadémia elvégzését követően vezérkari tisztként részt vett a keleti front hadműveleteiben. 1945. márciusában a kőszegi védőkörlet vezérkari főnöke, majd parancsnoka. A szovjetekhez átállva jelentkezésre utasítják, az úton azonban egy fogolyszállítmányba sorolják, Foksányban megszökött, majd az új honvédségben szolgálattételre jelentkezett. Belépett az MKP-ba, 1946. februárjától az 1. gyaloghadosztály vezérkari főnöke, majd 1947. májusától a HM kiképzési osztályának vezetője. 1949. október 1-én megbízták a HM gyalogsági szemlélő helyettesi teendők ellátásával, majd a honvéd gyalogság ideiglenes parancsnokának nevezték ki. 1950-ben a Magasabb Parancsnoki Tanfolyam, majd a Honvéd Akadémia parancsnoka. 1951 augusztusában letartóztatták, elsőfokon halálra, másodfokon életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1956. szeptember 7-én ideiglenesen szabadlábra került. A forradalom és szabadságarc alatt a Forradalmi Karhatalmi Bizottság és a Forradalmi Honvédelmi Bizottmány elnöke, valamint Budapest katonai parancsnokának nevezték ki, egyben megbízást kapott a Nemzetőrség megszervezésére. Nyugatra távozott, csatlakozott a Magyar Forradalmi Tanácshoz, valamint a Magyar Bizottság munkájába is bekapcsolódott. Élénken részt vett az emigráció munkájában. 1966-ban a Columbia Egyetem történelem szakán doktorált, 1971-től a hadtörténelem professzora. 1989-ben tért haza, rehabilitálták. 1990-ben vezérezredessé léptették elő, majd 1994-ig országgyűlési képviselő, a Honvédelmi Bizottság alelnöke volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

visszaemlékezése,[116] vagy a Kubinyi Ferenc által dr. Aranyi Sándorral[117] készített interjú.[118] Közös bennük, hogy az 1950-es évek során mindannyian letartóztatásba kerültek, vizsgálati fogságuk alatt, és/ vagy elítélésüket követően találkoztak olyan rabtársakkal, akiket valamilyen, az MHBK-val kapcsolatos ügy során vettek őrizetbe és/vagy ítéltek el. Ezek a történetek tovább erősítették a toposzt, amely szerint Zákó és Korponay „biztonságban, mint a nyugati hírszerzőszervek felhajtói tevékenykedtek".

A politikai céllal kiadott művek mellett, ha itthon nem is, de nyugaton készültek a témát tárgyilagos igénnyel feldolgozó munkák is. Borbándi Gyula,[119] Nagy Kázmér[120] és Gosztonyi Péter[121] széleskörű levéltári kutatásaik mellett, fontos forrásként támaszkodtak a nyugati

[116] Király Béla: Honvédségből néphadsereg. CO-NEXUS Print-ter Kft., Szikra h. n., é. n.

[117] Aranyi Sándor dr. (Nagybecskerek, 1908. április 7. – Csongrád, 1982. július 12.) hivatásos katonatiszt, orvos ezredes. Középfokú tanulmányokat követően orvostanhallgató Debrecenben, majd szülész-nőgyógyász szakképestítést szerzett Budapesten, az I. sz. női klinikán, ahol rezidens volt 1931 – 1939 között. 1939. február 1-én a hivatásos honvéd orvosi karba nevezték ki. 1940. májusáig az egri 14/II. zászlóalj vezetőorvosa, majd 1944. november 25-ig a Honvéd Tiszti Kórház beosztottja volt, időközben többször behívás alapján, mint egészségügyi intézet parancsnok teljesített frontszolgálatot. Bekapcsolódott az ellenállási mozgalomba, a nyilasok letartóztatták, Sopronkőhidára hurcolták, bizonyítékok hiányában, internálták, majd betegen szabadlábra került. 1945-ben Öttevénybe rendelték egy leszerelt kórház átvételére, majd parancsot kapott a nyugatra való kitelepülésre. Beosztottjaival átment a fronton, a szovjeteknél jelentkezett, Győrbe irányították, ahol fogságba került. 1945. májusában a fogságból elbocsátották, jelentkezett a HM-ben, ahol az Egészségügyi osztályon nyert beosztást, egyben a Honvéd Központi Kórház nőgyógyászati osztályának megszervezésével bízták meg.1947-től párttag. 1950-ben letartóztatták, a Sólyom-per 12-ed rendű vádlottjaként elsőfokon halálra, másodfokon életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. Megjárta a váci börtönt és a Gyűjtőfogházat, 1954-ben szabadlábra helyezték. 1955-ben per újrafelvétel során rehabilitálták. Felajánlották régi beosztását, azt elutasítva 1955-1976 között Csongrád Kiemelt Szülészotthonának főorvosaként működött nyugdíjazásáig.

[118] Dr. Aranyi Sándor orvos ezredessel 1981-ben készített interjú. In: Kubinyi Ferenc: „… ketrecbe engem zártak…" Almásy Pál altábornagy, dr. Aranyi Sándor orvos ezredes és Kéri Kálmán volt vezérkari ezredes vallomása. Holnap Kiadó, Budapest, 1981.

[119] Borbándi Gyula (Budapest, 1919. szeptember 24. – Budapest, 2014. július 23.) író, történész, szerkesztő. Érettségit követően a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett államtudományi doktorátust. 1941–1949 között a Vallás- és Közoktatási Minisztériumban tisztviselő, közben többízben teljesített katonai szolgálatot. 1949-ben politikai okokból disszidált, Svájcban, majd Münchenben telepedett le. 1951–1984 között a Szabad Európa Rádió munkatársa lett, 1979–1984 között a magyar osztály helyettes igazgatója volt. Közben részt vett 1951-ben a Látóhatár című folyóirat megindításában, a folyóirat főmunkatársa, majd főszerkesztője. 1958–1990 között Új Látóhatár felelős szerkesztője. Fő műve: Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza 1945 – 1985. I.–II. Extra Hungariam, Európa Kiadó, Budapest, 1989.

[120] Nagy Kázmér (Szombathely, 1920. május 31. – Budapest, 1985. augusztus 24.) író, újságíró. 1939-től a székesfehérvári hittudományi főiskola hallgatója, majd a jezsuita rend aspiránsa. A Műegyetem mezőgazdasági karának hallgatója, a Nemzeti Újság, majd az Új Nemzedék újságírója. 1943 – 1944 között haditudósító a 6. vkf. osztályon. A Kisgazdapárt felé orientálódott, bekapcsolódott az ellenállási mozgalomba. 1945-ben a Budai Nemzeti Bizottság első főtitkára, majd Budapest polgármesterének személyi titkára, ezt követően a Miniszterelnökség sajtóosztályán miniszteri segédtitkár volt. 1946 – 1948 között a Közgazdaság segédszerkesztője, 1948-ban doktorál a Műegyetemen, majd családjával elhagyta az országot. 1949-1950 között Salzburgban a Sorsunk és az Új Nemzedék szerkesztője, majd kivándorol Ausztráliába. 1951 után a Dél Keresztje munkatársa, majd szerkesztője, 1957 – 1967 között a Független Magyarország, a Magyar Sport és a Tükör kiadója-szerkesztője volt. A Monash Egyetemen politikai bölcseletet és szociológiát hallgatott.1967 végén Angliába költözött, 1968 május 1. és 1980. között a BBC Magyar Osztályának munkatársa. 1972-től hazalátogat, levelezést folytatott Kádár Jánossal, majd 1981-ben tért haza. 1982-től a Magyar Nemzet munkatársa. Fő műve: Nagy Kázmér: Elveszett alkotmány. A magyar politikai emigráció 1945 – 1975. Gondolat, Budapest, 1984.

[121] Gosztonyi Péter dr. (Budapest, 1931. december 2. – Bern, 1999. március 29.) tartalékos alhadnagy, rehabilitált ezredes, történész, újságíró. Érettségit követően a Közgazdasági Főiskola belkereskedelmi szakán szerzett oklevelet. Tanulmányai alatt MADISZ, MINSZ, SZIT, illetve DISZ- tag, propaganda vezető, illetve agit-prop.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

magyar (katonai) emigráció tagjaival folytatott levelezéseikre. Gosztonyi műve megírásakor, amelyben a Kopjás mozgalmat is érintette, felkereste Korponayt, aki információkkal látta el a történészt.[122] Borbándi Gyula munkájának egyediségét az adja, hogy annak megírásakor felhasználta dezséri Bachó László[123] visszaemlékezését, amelyben megírta emigrációs emlékeit, tapasztalatait.[124] A terjedelmes kéziratból – amelynek hollétét eddig nem sikerült feltérképeznem, – egy erősen csonka kiadást jelentetett meg 1955-ben kisbarnaki Farkas Ferenc egykori vezérezredes.[125] Bachón kívül az MHBK genezise kapcsán Borbándi felkereste Korponayt is, akinek rossz egészségi állapota nem tette lehetővé, hogy informálja a szerzőt. Ezért Borbándi Adonyi–Naredy Ferenc[126] és Levalt–Jezierski László[127] nyomán írta meg az MHBK zászlóbontását. Emiatt Korponay – halála előtt nem sokkal – szemrehányást tett Borbándinak, majd több oldalon keresztül pontosította a Borbándi által leírtakat.[128] A megjelent

titkár. Sorkatonai szolgálatát követően a Budapest Városi Tanács Élelmiszer Iroda, majd a Közút Vállalat tisztviselője. 1954-ben tartalékos tiszti tanfolyamra vonultatták be. 1956. júliusától a Műszaki Kisegítő Alakulat parancsnokságán nyert beosztást, a forradalom és szabadságharc alatt a Kilián Lakatanyában teljesített szolgálatot. 1956 decemberében disszidált, Bécsen át Svájcba ment, távollétében lefokozták. 1963-ban doktorált történelemből a zürichi egyetemen, majd Bernben az egyetemi rangú Kelet-európai Könyvtár (Osteuropa-Bibliothek) munkatársa, majd 1963-tól 1996-os nyugdíjazásáig az intézmény vezetője volt. Hadtörténészi munkásságát az emigráció köreiben és itthon is elismerték, az 1980-as évektől hazajárt, jó kapcsolatot ápolt a hazai tudományos közélet képviselőivel. 1990. december 1-i hatállyal rehabilitálták, tartalékos ezredessé léptették elő.

[122] Korponayról és a Kopjás mozgalomról Gosztonyi Péter Korponayval folytatott előzetes levelezés során először a Katolikus Szemle hasábjain publikált. Lásd: Gosztonyi Péter: Magyarország Katonai szerepe a második világháborúban XIII. rész. In: Katolikus Szemle, 37. évf. (1985) Róma, 2. sz. 129–154.; ez megjelent később könyv változatban is: Gosztonyi Péter: A magyar honvédség a második világháborúban. Katolikus Szemle, Róma, 1986. 313 – 315. A MHBK-ról pedig lásd az imént említett kötet 436 – 439. oldalát.
Korponay Miklós levele Gosztonyi Péterhez. Sarasota, 1985. március 10. Lásd: OSZK 590. fond, 7. doboz.

[123] Dezséri Bachó László (Lőrinci, 1885. április 25. – Eichendorf, 1953. november 8.) hivatásos katonatiszt, alezredes, történész, szakíró. A Ludovika Akadémia nyelv és hadtörténelem oktatója. A Horthy-korszakban jelentős tudományos tevékenységet fejtett ki. 1940. december 1-ével nyugállományba helyezték. 1945-öt követően nyugatra távozott, ahol megkezdte a katonai emigráció összefoglaló történetét megírni.

[124] Borbándi: i. m. 502. 10. jegyzet.

[125] Bachó László: Szemelvények az „Emigráció Története”-ből: 1944–1947. Válogatta Farkas Ferenc, Magyar szakemberek írásai. Amerikai Magyar Kiadó, Köln am Rhein, 1955.

[126] Vitéz Adonyi (1935-ig Naredy) Ferenc (Eperjes, 1909. február 2. – Klagenfurt, 1995. január 6.) hivatásos katonatiszt, vezérkari őrnagy, hadtörténész, író. Katonai al-majd főreáliskolai tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1930-ban avatták tüzérhadnaggyá. 1934-ig a magyar királyi 2. (komáromi), majd a 7. (soproni) tüzérosztálynál volt beosztásban. 1937-ben végzett a Hadiakadémián. 1941. október 1. és 1944. április 16. között az 1. vkf. osztály előadótisztje, majd az „elvi és szervezési” alosztály vezetője. 1944. április 15-e és június 15-e között Vörös Jánosnak, a Honvédvezérkar Főnökének szárnysegédje. Ezt követően a 7. gyaloghadosztály, majd a 25. gyaloghadosztály vezérkari főnöke volt. 1945. január 1-jétől május 8-áig az 1. hadsereg parancsnokság főszállásmestere volt. Ezután összekötő tiszt az angol katonai hatóságokkal Karintiában. A háború befejezése után Ausztriában maradt, Klagenfurtban telepedett le, bekapcsolódott az MHBK munkájába.

[127] Vitéz Levalt–Jezierski László (Alpestes, 1909. június 22. – Esztergom, 1995. november 23.) hivatásos katonatiszt, vezérkari őrnagy. 1932-ben avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián, ezt követően a 3. kerékpáros zászlóaljnál teljesített szolgálatot. Ejtőernyős kiképzésben részesült és részt vett a rongyos gárda harcaiban. Hadiakadémiát végzett, majd az I. hegyi dandár vezérkari főnöke lett. Átminősítése után a 2. páncéloshadosztály hadműveleti vezérkari tisztje, majd vezérkari főnöke. A Finta csoport vezérkari főnökeként részt vett Kolozsvár védelmében, ezt követően az 1. huszár hadosztály vezérkari főnöke, majd a VIII. hadtest hadműveleti osztályának vezetője, utóbb ismét a 2. páncéloshadosztály vezérkari főnöke. Nyugatra távozott, részt vett a francia őrzászlóalj felállításában, majd bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába Ausztriában, később az Egyesült Államokban.

[128] Korponay Miklós levele Borbándi Gyulához. Toronto, 1987. május 7. MNL OL P – 2343. 64. doboz, 3. tétel.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

munkákkal kapcsolatban Korponay egykori harcostársának, Gilde Barnának[129] írt levelében a következőket írta: „*Gosztonyi valahogyan felpiszkálta a »kopjás« ügyet, melyre a hazaiak is felfigyeltek. Aczél János – Semsei Jenő »Sólyom a sasfészekben« címmel írtak, a Zrínyi kiadásában egy könyvet 1985-ben, melyet a kopjás szakértő Berkesi András lektorált,* […] *Zagyvatag tapogatódzás-. Talán igazad van, ki kell jönni a farbával.*”[130] Azonban Korponay romló egészségi állapota, majd halála megakadályozta a tervezett visszaemlékezés megírását, így a Kopjás mozgalom, valamint az MHBK kialakulásának és történetének a szervező-vezető általi ismertetésére nem kerülhetett sor. Noha teljes visszaemlékezés nem született, halála előtt nem sokkal Korponay Bokor Pálnak[131] adott interjújában több részletet tisztázott saját szerepével kapcsolatban.[132]

[129] Gilde Barna / Barnabás (Sarkad, 1914. január 15. – Putnok, 2000. november 5.) hivatásos katonatiszt, százados. A Soproni Rákóczi Ferenc Reáliskolai nevelőintézetet követően 1936-ban avatták gyalogos hadnaggyá a Ludovika Akadémián. Az 5/II. határőrosztályon, majd a 19. gyalogezrednél, ezt követően a várpalotai lőiskolán nyert beosztást. 1942-ben önként jelentkezett a keleti frontra, ahol többször volt zászlóalj és harccsoportparancsnok, egyben az I/b. osztályra (hírszerzés és elhárítás) beosztott tiszt, illetve különböző vezérkari beosztásokban teljesített szolgálatot. 1944. december 20-án a 2. vkf. osztály különleges alosztályához vezényelték, átvette a 101. bevonulási központ Kisbéri parancsnokságát. Kopjásaival a Bakonyba húzódott, a SzMERS 1945 áprilisában letartóztatta, Konstanzában halálra, majd 25 évi kényszermunkára ítélték. Több tábort megjárva, 1955-ben Nyíregyházán átadták az ÁVH-nak. 1956-ban szabadult, elhagyta az országot, Svájcban telepedett le, kiadóvállalata élén az emigráció magyarságának megtartásán fáradozott haláláig.

[130] Korponay Miklós levele Gilde Barnabáshoz. Toronto, 1986. augusztus 22. OSZK 590. fond, 7. doboz.

[131] Bokor Pál (Budapest, 1942. május 2. –) magyar író, újságíró, filmesztéta, az Atlantic Press Kiadó igazgató-főszerkesztője, a Néphadsereg tartalékos tisztje, főhadnagy. Középiskolai tanulmányokat követően a MÚOSZ újságíró iskoláján, majd Budapesten a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemen, illetve Moszkvában folytatott tanulmányokat. 1960-tól az MTI gyakornoka, majd sorkatonai szolgálatát követően újságíróvá minősítették át. 1964 – 1968 között a Magyar Rádió kiküldötte a Moszkvai Rádió magyar adásának munkatársaként. Hazatérését követően az MTI Külpolitikai főosztályán dolgozott. 1970-től az MSzMP tagja. 1971 – 1977 között az MTI moszkvai, majd 1980 – 1984 között az MTI washingtoni tudósítója. Cikkei főként a Magyarország, a Hétfői Hírek, valamint a pozsonyi Új Szóban jelentek meg. 1985 – 1993 között a Magyar Hírlap munkatársa, ezt követően politikai és kulturális tárgyú publicisztikái a Magyar Hírlapon kívül a Népszavában, a 168 óra, az Élet és Irodalom, a Könyvjelző és a Hungaricum hasábjain jelentek meg. 1987 – 1989 között A MÚOSZ Ellenőrző Bizottságának alelnöke volt. A rendszerváltozás után több forgatókönyvet, valamint dokumentumfilmet készített az MTV-nek. 1996-ban a Magyar Filmesek Első Világtalálkozójának egyik kezdeményezője és szervezője volt. 2003-ban a Magyar Producerek Szövetségének megszervezője, és rövid ideig elnökségi tagja volt.

[132] Bokor Pál: Egy kopjásvezér Rákóczi zászló alatt. Magyar Hírlap interjú Korponay Miklóssal. In: Magyar Hírlap, 20. évf. 239. sz. (1987.10.10.) Melléklet, 1; 5. (A továbbiakban: Bokor Pál interjú).

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Míg korábban szamizdat formában terjedtek az ellenállásban részt vett Gorka Pál[133] és Fehérváry István[134] művei, a rendszerválttoztatás után itthon is megnyílt a lehetőség a témába vágó visszaemlékezések megjelenése előtt. A Kopjás mozgalommal, majd a szovjet és kommunistaellenes ellenállás révén az MHBK-val kapcsolatba került személyek visszaemlékezései számos adalékkal szolgálnak a vizsgált korszakhoz. Többek között ilyen

[133] Vitéz Gorka Pál (Budapest, 1930. április 20. – Sopron, 2003. április 24.) építész. A Szent Imre Gimnáziumban érettségizett, majd a Műegyetem hallgatója, mellette a Nehézipari Épülettervező Intézet munkatársa volt. A háborút követően, mint másodéves egyetemi hallgató került kapcsolatba a brit hírszerzés által támogatott, zömében egyetemistákból álló antikommunista mozgalommal, amelynek igen aktív tagja lett. A csoport jelentős híranyagokat szerzett és juttatott a nyugatiak részére. Letartóztatásukat követően a Budapesti Bűntetőtörvényszék 1950. október 6-án 10 év fegyházra ítélte, melyet a Legfelsőbb Bíróság 1951. február 1-én jogerőre emelt. Megjárta a váci börtönt, majd vájárként dolgoztatták Tatabányán és Csolnokon, ezt követően a Gyűjtőfogház Mérnök Irodájára helyezték. Innen szabadították ki 1956. október 30-án a felkelők. A forradalom és szabadságharc leverését követően elhagyta az országot. Londonban bekapcsolódott a YMCA munkájába, majd az angol államvasutak építészosztályán nyert elhelyezést, közben befejezte egyetemi tanulmányait. Aktívan részt vett az emigráció munkájában, vezető beosztást vállalt a Szabadságharcos Világszövetségben, a Szabad Egyetemisták Szövetségében, illetve a Magyarok Világszövetségében. 1993-ban hazatelepült, Sopron főépítészeként tevékenykedett. Visszaemlékezésének fő alapvetése, hogy a Nyugati titkosszolgálatokba beépült szovjet ügynökök árulták el a magyar ellenállást. Lásd: vitéz Gorka Pál: Budapest elárúlva. Egy volt politikai fogoly beszámolója hogyan árúlták el a Magyar Ellenállási Mozgalmat az oroszoknak. Oak–Tree Books, Hungarian October, Wembley, 1986.; javított kiadásban lásd: Uő: Budapest elárulva – Egy politikai fogoly beszámolója hogyan árulták el a Magyar Ellenállási Mozgalmat az oroszoknak. ESTERPRESS, h. n., 2002.

[134] Fehérváry István (Budapest, 1925. december 1. – Budapest, 2014. október 30.) a pécsi hadapródiskolában érettségizett, majd a Horthy István Honvéd Repülő Akadémia növendéke volt. Az intézmény kitelepítése során nyugatra vezényelték, amerikai fogságba esett. Hazatérve 1945–1948 között általános mérnöknek tanult. Bekapcsolódott a szovjet és kommunistaellenes ellenállásba, majd Nyugatra szökve, a formálódó MHBK tagja lett. 1949-ben Bécsben a Katpol a szovjet elhárítással együttműködve Dósa Attilával együtt lefogta. A Budapesti Büntető Törvényszék 1949. december 10-én 15 év kényszermunkára ítélte, amelyet a Legfelsőbb Bíróság 1950. május 27-én jogerőre emelt. Több büntetés végrehajtási intézetet megjárva 1956. október 28-án szabadították ki. 1956 decemberében elhagyta az országot. 1957-ben Bécsben szigetelő vállalkozást indított, valamint Tollas Tiborral megalapította a Nemzetőr című lapot. 1966 – 1969 között Marokkóban a Tanger Amerikai Iskolán tanított. 1969-től 20 évig a St. John's College egyetem oktatója volt. Emigráns évei alatt emlékezetből, valamint az emigrációbeli társak adatai alapján megírt munkáival elsőként állított emléket a kivégzett, valamint a börtönben sínylődő politikai elítélteknek. 1990-ben tért haza, 1991-től haláláig az 1945–1956 közötti magyar Politikai Elítéltek Közösségének volt az elnöke. Fő művei: Fehérváry István: Börtönvilág Magyarországon 1945 – 1956. Magyar Politikai Foglyok Szövetsége, Budapest, 1990.; Uő: Szovjetvilág Magyarországon 1945 –1956. Nemzetőr Kiadás, Pro Libertate Publishing House, München – Santa Fe, 1984.; Uő: Titkos Katonai ellenállások. In: A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek története (1830 – 1945) II. kötet, Szerk.: Rada Tibor, Gálos Nyomdász Kft., Calgary – Budapest, 2001. 757 – 762.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

munka Rózsás János,[135] Baradlai Pál,[136] Szekeres Imre Gyula,[137] Berentés Tamás,[138] Böröcz Sándor,[139] Harangozó Ferenc,[140] Mészáros Tibor,[141] Francesco Kovács[142] munkája is. Közös

[135] Vitéz Rózsás János (Budapest, 1926. augusztus 6. – Nagykanizsa, 2012. november 2.) író, könyvelő, műszaki tolmács. Polgári iskolai tanulmányokat követően 1940-től a nagykanizsai áramszolgáltató vállalatnál segédtisztviselő, emellett gyors- és gép-írói képesítést szerzett. 1942. július 1-től a bánokszentgyörgyi majd később a borsfai körjegyzőségen dolgozott. 1944 júniusától Nagykanizsán, a MAORT Központi Javítóműhely vezetőfőmérnökének titkárjaként működött. 1944 novemberében leventeként mozgósították, alakulatát Marcali térségében vetették be. 1944. december 22-én szovjet fogságba esett. A szovjet katonai elhárítás, a SzMERS bajtársaival együtt kiemelte, 1945. február 6-án a 3. Ukrán Front katonai törvényszéke, 10 évi kényszermunkára ítélte. Több tábort megjárva, 1953 decemberében térhetett haza. 1954 januárjától könyvelőként dolgozott a nagykanizsai járási tanács pénzügyi osztályán, titokban kezdte meg fogságbeli tapasztalatainak megírását. Noha 1962-ben a Szovjetunió Legfelsőbb Bírósága rehabilitálta, azonban az állambiztonsági szervek továbbra is vegzálták. Megromlott egészségi állapota miatt rokkantnyugdíjba helyezték. A rendszerváltást megelőző időben megkezdett kutatásait élete végéig folytatva, közel négyezer szovjetunióbeli rabtárs történetét sikerült feldolgoznia. Lásd: Rózsás János: Keserű Ifjúság I – II. Szabad Tér Kiadó, h. n., 1989.; Uő: GULAG Lexikon. Püski Kiadó, Budapest, 2000.; Uő: Leventesors. A Leventeintézmény története 1921 – 1945. Hármas Halom Baráti Kör – Trianon Társaság Nagykanizsai Szervezete, Nagykanizsa, 2005.

[136] Baradlai Pál (Székesfehérvár, 1920. december 27. – ?) géplakatos, közellátási ellenőr, középiskolai tanár. Érettségit követően a MÁV-nál, majd a Fejér Vármegyei Közellátási Felügyelőségnél helyezkedett el. 1943 októberében behívták katonának egy élelmező oszlophoz, majd tisztesiskolára került. Önkéntesként csatlakozott a kopjásokhoz, ahová, mint kiképző került. Kopjájával bevetés során Zalaegerszegnél szovjet fogságba esett. Székesfehérvárott kiemelték a fogolycsoportból, Pápára került vizsgálati fogságba, majd 1945. június 19-én a Szovjet Arcvonal Hadtápterületének katonai törvényszéke 15 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélte. Kazahsztán lágereit megjárva, 1953. november 23-án tért haza. A Szovjetunió Legfelsőbb Bírósága 1969. augusztus 1-én bűncselekmény hiányában felmentette és rehabilitálta. Hazatérését követően fizikai munkás, majd általános iskolai tanár. Visszaemlékezését lásd: Baradlai Pál: Én, a 835-ös. I – II. kötet. FSP Literátor DTP Nyomda Kft., Budapest, 1993.

[137] Szekeres Imre Gyula (Hódmezővásárhely, 1925. október 18. – ?) gyári munkás, művezető. A hadiüzemnek számító Kokron József és Fiai Kötöttárúgyárban dolgozott, mint gépi hurkoló-segéd, amikor, mint leventét 1944 szeptemberében mozgósították. 1945 januárjában önkéntesként csatlakozott a kopjásokhoz, kiképzésben részesült, majd alakulatát Nyugatra vezényelték, ahol feloszlott. Hazatérése után 1945. augusztus 13-án a szovjetek letartóztatták, a Szovjet Hadsereg Katonai Törvényszéke Temesvárott 15 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélte. Vorkuta táborait megjárva, 1953. december 3-án térhetett haza. A Szovjetunió Legfelsőbb Bírósága 1963. augusztus 24-én bűncselekmény hiányában felmentette és rehabilitálta. Visszaemlékezése: Szekeres Imre Gyula: Nyolc év rabmunka a Szovjetunió vorkutai lágereiben 1945 – 1953. Szerzői kiadás, Szeged, é. n.

[138] Berentés Tamás (Budapest, 1926. március 21. – Nagykanizsa, 2015. szeptember 14.) hivatásos katonatiszt, zászlós, rehabilitált őrnagy. A Magyar Királyi Honvéd Repülő Hadapródiskola növendéke volt. Az iskola 1942-es feloszlatásakor a pécsi gyalogos hadapródiskolában folytatta tanulmányait, majd 1944-ben Sopronban avatták zászlóssá. Önkéntesként jelentkezett a szerveződő Kopjás alakulatba, kiképzést kapott, bevetésére nem került sor. Krems környékén érte a német kapituláció. Társával hazaindult, a szovjetek elfogták, megszökött, Budapesten igazolták, majd Balatonalmádiba irányították, szolgálati helyét nem foglalhatta el, mert 1945. október 25-én az NKVD letartóztatta. A Vörös Lobogó Érdemrenddel kitűntetett Szovjet Dunai Flotilla katonai törvényszéke Budapesten 1945. november 30-án 10 évi javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélte. Több szibériai lágert megjárva 1953-ban térhetett haza. A Szovjetunió Legfelsőbb Bírósága 1962. február 17-én bűncselekmény hiányában felmentette és rehabilitálta. Visszaemlékezése: Berentés Tamás: Nyolc év a szögesdrótok ölelésében. Kiadja az Együtt Kiskanizsáért Egyesület, Kanizsai Nyomda, Nagykanizsa, 2004.

[139] Böröcz Sándor (Borgáta, 1913. március 16. – Kapuvár, 2006. december 25.) evangélikus lelkész. Középiskolai majd teológiai tanulmányokat követően avatták lelkésszé. Szolgálati helyei: Kissomlyó, majd Alsódörgicse, Eger, Súr, Iharosberény, Gyékényes, Uraiújfalu és Vadosfa. Határmenti lelkészként segítette a nyugatra menekülőket, valamint kapcsolatot tartott a nyugati (katonai) emigráció tagjaival. A Katonapolitikai osztály vette őrizetbe, majd átadták a szovjeteknek, akik Baden bei Wienben 1949. február 24-én 25 évi javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Több szovjet tábort megjárva, 1955. november 4-én adták át a magyar szerveknek. A nyíregyházi szűrőtáborból a Jászberénybe, majd a Budapesti Országos Börtönbe szállították, ahonnan 1956. november 2-án szabadult. Körmendre nem térhetett vissza és az evangélikus egyház is páriaként kezelte a rendszerváltásig, amikor ismét lelkészként szolgálhatott haláláig. Visszaemlékezése: Böröcz Sándor: Kiáltás a mélyből. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest, 1993.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

bennük, hogy részt vettek a szovjet- és kommunistaellenes ellenállásban, amelyért több-kevesebb időt kellett a Szovjetunióban raboskodniuk. Érdemes megemlíteni Józsa Imre naplóját[143], azonban sajnos a mű ott ér véget, ahol egy másik történet kezdődött. Így a címmel

[140] Harangozó Ferenc dr. (Szentpéterfa, 1908. január 14. – Szombathely, 1991. december 23.) római katolikus pap, pápai prelátus. Tanulmányait Kőszegen, majd a győri bencéseknél végezte. Teológiai hallgató az innsbrucki Canisianumban, 1934-ben szentelték pappá. 1937 – 1936 között Zalaegerszegen káplán Mindszenty (ekkor még Pehm) József apátplébános mellett, majd Szombathelyen hittanár. 1942 – 1945 májusa között Csendlakon esperes-plébános, illetve a partizánoktól hemzsegő Muravidék püspöki biztosaként tevékenykedett. 1945-nyarától a szombathelyi papi szeminárium helyettes rektora volt. Számos üldözött személynek segédkezett az országból történő kiszöktetésében, emellett a szovjetek atrocitásairól titkos tudósításokat küldött nyugatra. A Katonapolitikai osztály beosztottjai 1949. március 11-én a nyílt utcán egy autóba tuszkolva a Bagolyvárba, onnan Budapestre szállították. Megjárta a Hadik laktanyát és az Andrássy út 60-at, majd ismét a Katpolra került, végül kiszolgáltatták a szovjeteknek. A Szovjet Katonai Törvényszék 1948. december 10-én Baden bei Wienben 25 évi javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélte. Több tábort megjárva, 1955. november 20-án adták át a magyar szerveknek. A nyíregyházi szűrőtáborból Jászberénybe, onnan Budapestre szállították. A Gyűjtőfogházból 1956. november 2-án szabadították ki, november 5-én elhagyta az országot. Svájcban telepedett le, majd 1960-1973 között a Burg Kastl-i magyar nyelvű gimnázium igazgatója volt. Nyugdíjba vonulását követően a száműzött Mindszenty bíboros munkatársa lett. A bíboros halálát követően sokat tett emlékének megőrzéséért. 1988-ban II. János Pál pápa pápai prelátussá nevezte ki. Az Orosz Föderáció Legfőbb Katonai Ügyészsége 1996. május 24-én bűncselekmény hiányában posztumusz rehabilitálta. Visszaemlékezése: Harangozó Ferenc: A csendlaki parókiától a szibériai hómezőkig. Kilenc év börtönökben és munkatáborokban. Martinus Kiadó, Szombathely, 2012.

[141] Msgr. (Monsignore) Mészáros Tibor (Felsőpaty, 1919. augusztus 12. – Bázel, 2003. szeptember 6.) római katolikus pap, az emigrációban Mindszenty bíboros titkára. Kisszeminaristaként 1937-ben érettségizett, majd Innsbruckban és Sittenben folytatott teológiai tanulmányokat. 1943. július 27-én szentelték pappá. Fűzfőgyártelepen káplán, püspöki udvari káplán, majd püspöki levéltáros Veszprémben. Segítségére volt az üldözötteknek, ezért a nyilasok Mindszenty Józseffel együtt letartóztatták. Mindszentyvel szabadult 1945. április 2-án. Ezt követően püspöki szertartó, majd püspöki titkár. Mint ilyen számos üldözöttnek volt segítségére, hogy az országot illegálisan elhagyhassák. 1948. április 27-én a Katonapolitikai osztály beosztottjai az esti órákban Veszprémben, a nyílt utcán tartóztatták le. Kihallgatását követően átadták a szovjeteknek. A Baden bei Wienben székelő Szovjet Katonai Törvényszék Harangozó Ferenccel és társaival együtt 25 évi javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélte. Több szovjet lágert megjárva 1955. november 25-én tért haza, nyilvános misézéstől eltiltva Felsőpatyon rendőri felügyelet alatt állt. 1956 novemberében elhagyta az országot, Svájcban telepedett le. 1972 – 1975. között Bécsben Mindszenty bíboros személyi titkára volt. Az Orosz Föderáció Legfőbb Katonai Ügyészsége 1996. május 24-én bűncselekmény hiányában rehabilitálta. Visszaemlékezése: Msgr. Mészáros Tibor: Akit övéi be nem fogadtak. Mindszenty bíboros titkárának visszaemlékezései. Pro Domo, Pécs, 1997.

[142] Kovács, Wittorio Francesco (Abbázia, 1929. február 11. – Stockholm, 2024. január 24.) Olaszországba kivándorolt magyar szülők gyermeke. Édesapja korai halála miatt, édesanyja győri rokonainál helyezte el gyermekeit. Gimnáziumi tanulmányait megszakítva leventekiképzésre vonultatták be, majd egy gyárban helyezkedett el. 1944-őszén testvérével egy Kopjás alakulatba jelentkezett, kiképzést követően elhagyták az országot, a háború végét Pöllau környékén élte meg, majd rövid szovjet fogság után hazatért Győrbe. 1945. augusztus 22-én diverzáns múltja miatt, keresztszülei lakásáról hurcolták el. Hosszú, brutális kínvallatások után Temesváron a 17. szovjet repülőhadosztály hadbírósága kémkedés, szabotázs és szovjetellenes tevékenység vádjával 10 évi kényszermunkára ítélte. Fogsága során több tábort megjárt. Olasz származásának köszönhetően szabadulása után nem a kommunista Magyarországon kellett folytatnia derékba tört életét, hanem Olasz-, majd Svédországban telepedett le. Visszaemlékezése: Francesco Kovács: Ezer nap egy nap. Szovjetunióbeli fogságom története. Kézirat.

[143] Józsa Imre (Budapest, 1922. április 2. – ?) hivatásos katonatiszt, hadnagy, rehabilitált őrnagy. A Zrínyi Miklós főreáliskolában érettségizett, ezt követően a Ludovika Akadémián 1942. december 6-án avatták gyalogos hadnaggyá, majd a 13. gyaloghadosztályhoz vezényelték. 1943 november végétől a Keleti Megszálló Csoport 43/II. zászlóaljánál szakasz-, majd századparancsnok. 1944 október elején megsebesült, november 24-én felépülve Győrbe helyezték, a 84/III. újonckiképző zászlóaljhoz. Alakulatával zárt rendben Németországba, Braunschweigba került, amerikai fogságba esett. 1946. február végén csoportos hazaszállítás során került Budapestre, jelentkezett az új honvédségbe, majd a következő évben „B" listára tették. Alkalmi munkásként helyezkedett el. 1947-ben vizsgálat indult ellene, mert a vádak szerint, mint újonckiképzőtiszt a beosztottjai vétségeit kiköttetéssel torolta meg, ezért fél év börtönre és állásvesztésre ítélték. 1949-ben a Dósa – Fehérváry per során letartóztatták, és feljelentési kötelezettség elmulasztásáért 2 évi fogházra ítélték. Visszaemlékezése:

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

ellentétben a rabság éveit, vagyis az ellenállásban betöltött szerepét, a meghurcolást és az azt követő időszakot a kötet nem taglalja. Említést kell tenni vitéz Tóth Károly visszaemlékezéséről,[144] aki az MHBK különleges csoportjának tagjaként többízben került bevetésre, mígnem árulás folytán le nem tartóztatták. Sok év távlatából, művében már kritikát is megfogalmazott egykori bevetéseivel kapcsolatban, sőt Zákóval szembeni ellenérzéseinek is hangot ad.

A témához jól használható Eszenyi László[145] egykori vezérkari százados két kötetből álló visszaemlékezése,[146] amelyekből megérthető nemzedékének többrétű problémája és az emigrációs lét sorskérdései is nyomon követhetőek: a menekülés, a megélhetési gondok, nyugati szervek érdeklődése a szovjetek ellen már harci tapasztalatokkal rendelkező, jól képzett vezérkari tisztek után stb. Emellett Eszenyi ismerőse volt Zákónak és Korponaynak, maga is részt vett emigráns évei alatt a nyugati hírszerző szervek munkájában. Eszenyihez hasonlóan szorosan vett munkatársai voltak Korponaynak és Zákónak Radnóczy Antal[147] vezérkari százados, valamint a már korábban említett Levalt–Jezierski László vezérkari őrnagy, így visszaemlékezéseik[148] – kis tárgyi tévedések ellenére – de kulcsfontossággal bírnak. Szintén

Fogságból Rabságba. Józsa Imre naplója 1944 – 1946. Közreadta: Józsa Péter. Erdélyi Műhely Könyvek, Budapest, 2009. V. ö. HM HIM HL TGY 3992 (Józsa Imre).

[144] Vitéz Tóth Károly (Keszthely, 1929. április 19. – Tapolca, 2021. november 26.) gazdálkodó, lovas hagyományőrző huszár kapitány. Középfokú tanulmányait megszakítva 1945 elején leventeként mozgósították, alakulatát Németországba irányították, bevetésükre nem került sor. Hadifogságból hazatérve családját kuláknak bélyegezték, majd bátyja ellen fegyverrejtegetés miatt eljárás indult. 1949-ben bátyjával Nyugatra szökött, bekapcsolódott az MHBK különleges szolgálatának munkájába, kiképzésben részesült majd több sikeres bevetést hajtott végre. 1956-ban különleges feladattal tért haza, december 5-én árulás nyomán letartóztatták. A Budapesti Katonai Bíróság 1957. június 5-én 15 év börtönre ítélte, amelyet a Legfelsőbb Bíróság helybenhagyott. Több intézményt megjárva, 11 év után szabadult, fordítóként helyezkedett el majd egy romos malmot vásárolt, és gazdálkodásba fogott. Visszaemlékezése: vitéz Tóth Károly: Üzenet. És mégis élünk. Szerzői kiadás, Novoprint Rt., Dorog, 1995.

[145] Nemes eszenyi Eszenyi László (Temesvár, 1912. március 4. – USA, 2003.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. 1934-ben évfolyamelsőként végezte a Ludovika Akadémiát, majd kitűnő minősítéssel a Hadiakadémiát. Részt vett a Don-menti harcokban, 1944 októberében a magyar 1. hadsereg hadműveleti vezérkari tisztje volt. Nyugatra távozott, az amerikai hatóságok megbízták a repatriálás megszervezésével. Ezt követően az Amerikai Egyesült Államokba vándorolt ki, haláláig a helyi magyarság oszlopos tagja volt.

[146] Eszenyi László: Trianoni nemzedék. Magyar Világ Kiadó, Dabasi Nyomda, é. n. V. ö. HM HIM HL TGY 3092. (Eszenyi László).; Uő: Idegenbe szakadt hazánk fia. Kiadja a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Nyomdája, é. n.

[147] Vitéz Radnóczy (Riedl) Antal (Budapest, 1912. február 17. – München, 2001. április 29.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados, nyugalmazott dandártábornok. Gimnáziumi tanulmányokat követően 1934-ben avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián. Csapatszolgálatát követően 1942-ben végezte el Hadiakadémiát, vezérkari századosként a HM személyügyi csoportfőnökség előadója, majd részt vett a magyar 2. hadsereg Don menti harcaiban, mint a III. hadtest főszállásmestere, majd 1943 júliusától a VII. hadtest szállásmestere. Visszarendelték a HM személyi csoportfőnökségére, ahol a 8./e. osztály vezérkari alosztályának vezetését vette át. Nyugatra települt, 1945 után Németországban bekapcsolódott az emigráció és az MHBK, valamint a Vitézi Rend munkájába.

[148] Radnóczy Antal: A magyar katonai emigráció története (1945 – 1990). In: Hadtörténelmi Közlemények, 111. évf. 3. sz. (1998. szeptember), 728 – 744. Vitéz Jezierski László: Visszaemlékezésem a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének megalakulására. In: A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek története (1830 – 1945) II. kötet, Szerk.: Rada Tibor, Gálos Nyomdász Kft., Calgary – Budapest, 2001. 929 – 931.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

fontos a hazatért Fehérváry István két munkája,[149] valamint Mészáros Gyula[150] kutatásai, amelyek a Kopjás mozgalomhoz, majd az ellenálláshoz kapcsolódik.[151] Mészáros Gyula nem fejezhette be feltáró munkáját, így további kutatási eredményekkel kiegészített anyaga remélhetőleg a közeljövőben publikálásra kerül.[152] Az összefoglaló munkák között kell megemlíteni Arday Lajos munkáját, aki Kanadában a Korponay Miklós által alapított Rákóczi Alapítványnál folytatott kutatásainak eredményeit foglalta össze kötetében.[153] Rainer M. János Századosok című kötete érinti a témát, hiszen az általa vizsgált, 1939. január 15-én hadnaggyá avatott tisztek közül többen kerültek kapcsolatba az MHBK-val.[154] Fejérdy Gergely tanulmányában[155] az MHBK egyik sikeres, eddig talán ismeretlen ügynökének, Rüll

[149] Fehérváry István: Titkos Katonai ellenállások. In: A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek története (1830 –1945) I. m. 757—762., Uő.: Hogyan gyilkolták meg Kovács Attilát. In Memento 1945 – 1956. Válogatás a Virrasztó és a Memento írásaiból. Szerk.: Bank Barbara, 1945 – 56 közötti magyar Politikai Elítéltek Közössége, Budapest, 2019. 58 – 61.

[150] Vitéz Mészáros Gyula (Szentes, 1929. – Veszprém, 2015. december) gyémántokleveles erdőmérnök, történész. Édesapja, id. Mészáros Gyula tanító, a szegedi V. hadtest 2. osztályának beosztottja volt. Érettségit követően, 1952-ben a soproni Erdőmérnöki Karon szerzett képesítést. A Dél-Mátrai Állami Erdőgazdaság, majd a Sátoraljaújhelyi Állami Erdőgazdaság, majd ismét a Dél-Mátrai Állami Erdőgazdaság beosztottja volt, 1954-től az Erdőrendezési Intézetnél helyezkedett el. 1956-ban a Gyöngyös városi munkástanács tagja, valamint az erdőgazdasági munkástanács elnöke volt. A megtorlás során ezért az egri börtönben raboskodott, majd három és fél hónapig volt rendőrhatósági őrizetben. Szabadulását követően Szentesen, Budapesten, majd Veszprémben helyezkedett el. 1957-től a Veszprémi Erdőrendezőség erdőfelügyelője, 1971-től az Erdőrendezési Kirendeltség vezetője. 1979. április 1-től a MÉM Erdőrendezési Szolgálat Veszprémi Üzemtervezési Irodájának irodavezetője, majd irodaigazgatója. Munkája mellett kiterjedt erdészeti, erdészettörténeti, helytörténeti és történeti kutatásokat folytatott, rendszeresen publikált. Nyugdíjba vonulását követően kutatásait folytatta. A Politikai Foglyok Országos Szövetségének Veszprémi Megyei Szervezetének elnöke volt, közreműködött a Terror Háza Múzeum létrehozásában.

[151] Vitéz Mészáros Gyula: Szovjet hódoltság Vas megyei koncepciós perek tükrében 1945 – 56 között. In: Emlékkönyv IV. Diktatúra Vas megyében 1945 – 1956. I. rész. Szerk.: Kövér György, A Vas megyei Honismereti Egyesület, Honvéd Hagyományőrző Egyesület és a Recski Szövetség Nyugat-Dunántúli Szervezete, Szombathely, 1999. 221—236.; Uő: Előszó v. Molnár István írásához. In: 56-os emlékek. Erdészettörténeti Közlemények 37. Soproni Műhely Különszám, Szerk.: Nyári László – Oroszi Sándor, Országos Erdészeti Egyesület Erdészettörténeti Szakosztály, Soproni Egyetem, Budapest – Sopron, 1998. 144—148.

[152] Bank Barbara – Mészáros Gyula † – Török Ádám: A kopjás mozgalom – a nemzeti ellenállás egyik fajtája. Kézirat.

[153] Arday Lajos: A Rákóczi Alapítvány emlékezik Korponay Miklósra. Rákóczi Alapítvány, Torontó – Budapest, 1994.

[154] Rainer M. János: Századosok. Osiris Kiadó – OSZK, Budapest, 2018.

[155] Fejérdy Gergely: Egy hidegháborús magyar kém nyomában. In: Diplomácia – Hírszerzés – Állambiztonság. A NEB és az ELTE BTK által 2017. október 12 – 13-án Budapesten megrendezett konferencia szerkesztett előadásai. Szerk.: Andreides Gábor – M. Madarász Anita – Soós Viktor Attila. NEB, Budapest, 2018. 181 – 211.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Tamásnak[156] a történetét dolgozta fel. Míg Zsitnyányi Ildikó[157] és Pihurik Judit[158] műveiben a kevésbé szerencsésekkel, a lebukottakkal és további sorsukkal foglalkoznak. Az események során kivégzettek és bebörtönzöttek felőli nézőpont ismerhető meg Kő András és Nagy J. Lambert munkájából,[159] valamint egy Okváth Imre által szerkesztett kötetből.[160] Okváth Imre egyik tanulmánya[161] is témába vág, valamint egy forrásközleményben,[162] a szocialista országok állambiztonsági vezetőinek titkos moszkvai tárgyalásairól készült jelentését tette közzé. Ebből ismerhető meg, hogy a magyar belügyi szervek tervbe vették Zákó András erőszakos hazaszállítását. Az ennek érdekében megtett operatív lépéseket Soós Mihály tette közzé tanulmányában.[163] A Zákó hazahozatalára tett erőfeszítésekről az egykori hírszerző, Kanyó

[156] Rüll Tamás (Mosonmagyaróvár, 1928. április 11. – Párizs, 2008. február 4.) vegyészmérnök, hírszerző. A mosonmagyaróvári piarista gimnáziumban érettségizett, majd a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen gyógyszerészetet tanult. Két szemesztert követően apja patikájában helyezkedett el. 1947-ben egy bécsi út során kerülhetett kapcsolatba a francia hírszerzéssel a SDECE-vel. Bekapcsolódott a MEFESZ munkájába. 1948 során három diáktársának is segített Ausztriába szökni, majd 1949-ben maga is elhagyta az országot. Kapcsolatba került az MHBK-val, 1949 őszén híranyagok megszerzése, valamint hálózat kiépítése érdekében hazatér. Sikerét követően többször kerül bevetésre. Noha árulás révén az ÁVH tudomással bírt tevékenységéről elfogni nem sikerült. 1952 nyarán sikertelenül próbálkozott egy rádió adóvevő magyarországi telepítésével. Elfogni ekkor sem sikerült, az MHBK és a SDECE szakítását követően a CIA által működtetett strasbourgi Free Europe College hallgatója, valamint az École Nationale Supérieure de Chimie-n vegyészetből doktorált. 1956-ban a Free Europe College oktatója, illetve hírszerző tippkutatójaként tevékenykedett. 1958-ban elhagyta Strasbourgot, vegyészként, valamint oktatóként helyezkedett el.

[157] Zsitnyányi Ildikó: Egy „Titkos háború" természete. A Magyar Harcosok Bajtársi Közössége tagjaival szemben lefolytatott internálási és bűntetőeljárási gyakorlat 1948 – 1950. In: Hadtörténelmi Közlemények, 115. évf. 4. sz. (2002. december) 1086 – 1115.; v. ö. Uő.: "A hazáért mindhalálig!" A magyar tisztikar ellen irányuló perek, 1945 – 1953. In: Katonai perek a kommunista diktatúra időszakában. 1945 – 1958. Tanulmányok a fegyveres testületek tagjai elleni megtorlásokról a hidegháború kezdeti időszakában. Szerk.: Okváth Imre, Történeti Hivatal, Budapest, 2001. 173 – 197.

[158] Pihurik Judit: Katonadolog 1945 – 1962. A „horthysta katonatiszt": bűnbak vagy ellenség. In: Uő: Perben és haragban világháborús önmagunkkal. Kairosz, ÁBTL, Pécs – Budapest, 2015. 151 – 179. Eredeti megjelenése: In: Bűnbak minden időben. Bűnbakok a magyar és az egyetemes történelemben. Szerk.: Gyarmati György – Lengvári István – Pók Attila – Vonyó József, Kronosz Kiadó Magyar Történelmi Társulat – ÁBTL, Pécs – Budapest, 2013. 456—472. Lásd még: Pihurik Judit: A „horthysta katonatiszt", mint potenciális kém a Rákosi korszakban. In: Uő: Perben és haragban világháborús önmagunkkal. i. m. 179 – 203. Eredeti megjelenés: In: Betekintő 2014/4. sz.

[159] Kő András – Nagy J. Lambert: A hazáért éltek, haltak! Kivégzettek 1948 – 1956. Publica, Budapest, 1994.

[160] Katonai perek a kommunista diktatúra időszakában. 1945 – 1958. Tanulmányok a fegyveres testületek tagjai elleni megtorlásokról a hidegháború kezdeti időszakában. Szerk.: Okváth Imre, Történeti Hivatal, Budapest, 2001.

[161] Okváth Imre: Kémek kémek ellen. Adalékok a katonai hírszerzés tevékenységéhez a hidegháború kezdeti időszakában (1945 – 1950). In: A Nagy Testvér szatócsboltja. Tanulmányok a magyar titkosszolgálatok 1945 utáni történetéből Szerk.: Gyarmati György – Palasik Mária, ÁBTL – L'Harmattan, Budapest, 2012. 67 – 93.

[162] Okváth Imre: Jelentés a szocialista országok állambiztonsági vezetőinek titkos moszkvai tárgyalásairól, 1955. március 7 – 12. In: Hadtörténelmi Közlemények, 114. évf. 4. sz. (2001. december) 689 – 706.

[163] Soós Mihály: „Z": egy megfigyelés története. Előkészületek az MHBK vezetőjének, Zákó Andrásnak erőszakos hazahozatalára. In: Betekintő, 2010/3.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

András[164] is megemlékezett.[165] Kanyó és Farkas Vladimír volt államvédelmi alezredes mellett a kémelhárító múlttal rendelkező Bálint László is érintette a témát, aki a makói kopjások történetét vonta vizsgálat alá egyik tanulmányában.[166]

Az új kutatások között meg kell nevezni Jávor Miklós,[167] Nyári Gábor,[168] Erdős Kristóf,[169] Baráth Magdolna, [170] és Sz. Kovács Éva[171] munkásságát, akik munkáikban a nyugati magyar emigráció történetét vizsgálják, érintve kutatásaikban az MHBK-t is. Rajtuk kívül Bank

[164] Kanyó András (Szamosújlak, 1932. szeptember 17. – Budapest, 2021. április 7.) hírszerző, rendőr őrnagy, újságíró. Szakérettségit követően az Idegen Nyelvi Főiskolán végzett. 1951 júliusa és 1953 június között az ÁVH-n hírszerzőtiszt, a testület feloszlatását követően a BM-hez helyezték. Moszkvai továbbképzést követően 1957–1961 között Londonban teljesített szolgálatot, ahol az emigráció bomlasztásában vett részt. Emlékiratai szerint 1966-ban, mivel bírálta a rendszert kirúgták, a valóságban a kultúrvonalra állították, hiszen hamar a TV Híradó munkatársa, majd 1968 – 1969 között a Magyar Hírlap munkatársa lett, 1970–1989 között a Népszabadság tudósítója Kelet-Berlinben, Moszkvában és Bonnban. 1989 – 1990-ben a Magyarország című hetilap főszerkesztője volt. A rendszerváltást követően reklám és rendezvényszervező vállalkozásba fogott.

[165] Kanyó András: Egy kirúgott hírszerző emlékei. Miként szippantott be az ÁVH? – Fedésben Londonban – A Kádár-interjú igaz története. Személyes történelem, Ad Librum Kft., h. n., 2016.

[166] Bálint László: Különös szervezkedések Szegeden és környékén. 1945 – 1953. A hírhedt koncepciós eljárások és ítéletek első magyar példái. Szemtanú VII. Sorozatszerkesztő: Jancsák Csaba, Belvedere Meridionale, Szeged, 2005. 15 – 48.

[167] Jávor Miklós: Hogyan tovább, elüldözött magyarok? Azonosságok és különbségek a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége és a Magyar Szabadság Mozgalom politikája között. In: Acta Historica Hungarica Turiciensia, 28. évf. 1. sz. (2012) 49 – 60.

[168] Nyári Gábor: Az altöttingi országgyűlés és zarándoklat. A Magyar Szabadság Mozgalom és az 1947-es altöttingi események története. In: Acta Historica Hungarica Turiciensia 28. évf. 1. sz. (2012) 30 – 48.; Uő „45-ösök". A német és osztrák területeken élő magyar emigráció története 1945 – 1956. Doktori Disszertáció, PPKE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2017. Lásd: https://btk.ppke.hu/uploads/articles/7429/file/Nya%CC%81ri_Ga%CC%81bor_disszerta%CC%81cio%CC%81(1).pdf (letöltve 2022. december 9.); Uő: A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének tevékenysége 1945 és 1956 között. In: Különvélemény: A mainstream magyar történelem határán. Szerk.: Illik Péter, Unicus Műhely Kiadó, Budapest, 2017, 278 – 308.; Uő: Kémek harca. A Magyar Harcosok Bajtársi Közössége és a magyar állambiztonság.
Lásd:https://ntf.hu/index.php/2017/07/12/kemek_harca_a_magyar_harcosok_bajtarsi_kozossege_es_a_magyar_allambiztonsag/ (letöltve 2017. augusztus 4.); Uő: Menekültek az új hazában: A német és osztrák területeken élő magyar emigráció története, 1945 – 1956. Unicus Műhely Kiadó, Budapest, 2018.

[169] Erdős Kristóf: Magyar menekültek Ausztriában (1945 – 1947). Doktori disszertáció, ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2020. Lásd: https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfjs-2.1.266-dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/58099/dissz_Erdos_%20Kristof_tortenelemtud.pdf?sequence=1&isAllowed=y (letöltve: 2022.december 9.)

[170] Baráth Magdolna: Szirénhangok. Kísérletek az emigráció bomlasztására (1950 – 1963) In: Titkos Hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai 1945 – 1989. Szerk.: Palasik Mária—Pócs Nándor, Közelmúltunk Hagyatéka, ÁBTL – Kronosz, Pécs, 2021. 11 – 29.; Uő: Támogatni vagy bomlasztani? Adalékok a magyar hivatalos szervek emigrációs politikájának változásához. In: Betekintő, 2011/3. sz.

[171] Sz. Kovács Éva: „Ölel barátod, Lehel". Ausztriába telepített magyar ügynökök tevékenysége (1945 – 1965). In: Ügynökhistóriák a Lajtán innen és túl. Hírszerzéstörténeti tanulmányok. Szerk.: Baráth Magdolna – Szekér Nóra, Közelmúltunk hagyatéka, ÁBTL – Kronosz, Pécs – Budapest, 2020. 145 – 163.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Barbara,[172] Ungváry Krisztián[173] és Gecsényi Lajos[174] hosszabb ideje foglalkoztak többek között a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének történetével. Zákó katonai pályafutása Szakály Sándor több kötetében szerepel.[175] A hidegháborús hírszerzés történetét és benne az MHBK szerepét, valamint a NATO oberammergaui kiképzőközpont magyar tagozatának történetét dolgozta fel Jobst Ágnes.[176] Az MHBK-t és benne Zákó szerepét röviden érinti Kovács Tamás is.[177] Külön furcsaság, hogy a legújabb, Nóvé Béla által jegyzett „*Magyar*

[172] Bank Barbara: Ejtőernyős kopjás harci bevetések 1944 – 1945. In: Utak és útkereszteződések. Ünnepi tanulmányok M. Kiss Sándor tiszteletére. Szerk.: Kahler Frigyes – Bank Barbara, Történelmi Ismeretterjesztő Társulat, Budapest, 2013. 203 – 212.; Bank Barbara – Mészáros Gyula – Török Ádám: i. m.; Bank Barbara: A "Szügyi memorandum". In: Historia est lux veritatis. Szakály Sándor köszöntése 60. születésnapján. III. kötet, Szerk.: Anka László – Hollósi Gábor – Tóth Eszter Zsófia – Ujváry Gábor, Magyar Napló, VERITAS Történetkutató Intézet, Budapest, 2016. 21 – 49.

[173] Ungváry Krisztián: Tettesek vagy áldozatok? i. m..; Uő: Társadalmi ellenállás a Kádár-rendszerben és az állambiztonság jobboldali ellenségei In: Búvópatakok: A jobboldal és az állambiztonság, 1945 – 1989. Szerk.: Ungváry Krisztián, Jaffa Kiadó, 1956-os Intézet Alapítvány Budapest, 2013. 13 – 81.; Uő: Az MHBK szürke eminenciása: Zákó András és az ellene folytatott állambiztonsági eljárások. In: "...nem leleplezni, hanem megismerni és megérteni". Tanulmányok a 60 éves Romsics Ignác tiszteletére. Szerk.: Gebei Sándor – ifj. Bertényi Iván – Rainer M. János, EKF Líceum Kiadó, Eger, 2011. 483 – 498.; Uő: A Kádár-rendszer kémelhárítása. In Évkönyv, 16. 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutató Intézete, h. n., 2009. 353 – 409.

[174] Gecsényi Lajos: Küzdelem a Magyar Harcosok Bajtársi Szövetségének vezetéséért. Farkas Ferenc vezérezredes levele Zákó András vezérőrnagyhoz (1950). In: Egy élet emléke – egy emlék élete. Tanulmánykötet Simon István emlékére. Szerk.: Haász Réka – Katona Klára – Sz. Nagy Gábor – Ring Orsolya, Martin Opitz Kiadó, Budapest, 2021. 115 – 126.; Uő: Dokumentumok Hennyey Gusztáv vezérezredes, volt külügyminiszter és a militáns katonai emigráció viszonyához (1949 – 1950). In: LYMBUS – Magyarságtudományi Forrásközlemények, 2019. 745 – 770.; Uő: Az emigráció kísérlete a múltértékelésre. Az Eckhardt ügy. In: Historia est lux veritatis. Szakály Sándor köszöntése 60. születésnapján. III. kötet, Szerk.: Anka László – Hollósi Gábor – Tóth Eszter Zsófia – Ujváry Gábor. Magyar Napló, VERITAS Történetkutató Intézet, Budapest, 2016. 51 – 64.; Uő: Az ausztriai magyar katonai emigráció a Hadügyminisztérium Katonapolitikai Csoportfőnökségének célkeresztjében. A Dósa Attila és Kovács Attila elleni akciók, 1949 – 1950. In: Határon innen, határon túl: tanulmányok Tilcsik György 60. születésnapjára. Szerk.: Bariska István – Mayer László, Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára, Szombathely, 2012. 129 – 136.; Uő: Omega jelenti. ÁVÓ kontra osztrák elhárítás. In: História 15 évf. 1. sz. (1993) 11 – 12.

[175] Szakály Sándor Zákó életútját több művében is közzétette: Szakály Sándor: Az ellenforradalmi Magyarország (1919 – 1944) Hadseregének felső vezetése. Adattár. II. rész, L – Z. In: Hadtörténelmi Közlemények, 31. évf. (1984.) 3. sz. 597 – 598.; Uő.: A magyar katonai felső vezetés 1938 – 1945. Lexikon és adattár. ISTER Szolgáltató, Kereskedelmi és Kiadó Kft., Budapest, 2001. 376.; Uő: A magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919 – 1945. In: Az értelem bátorsága. Tanulmányok Perjés Géza emlékére. Szerk.: Hausner Gábor, Argumentum Kiadó, Budapest, 2005. 671 – 690.; Uő: Akik a magyar katonai hírszerzést és kémelhárítást irányították (1919 – 1945). In: Felderítő Szemle, 9. évf. 2. sz. (2010. június) Szerk.: dr. Sallai Imre ezds., Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal, Budapest, 2010. 119 – 120.; a tanulmányt azonos címen lásd: Uő.: A 2. vkf. osztály. Tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéből 1918 – 1945. Magyar Napló – Veritas Történetkutató Intézet, Budapest, 2015. 80 – 81.

[176] Jobst Ágnes: Száműzetésre ítélve. Az oberammergaui NATO-kiképzőközpont magyar tagozatának oktatói a magyar hírszerzés jelentéseinek tükrében. In: Titkos Hidak. i. m. 93 – 115.; Uő: Az oberammrgaui NATO kiképzőközpont magyar tagozatának felderítése. In: Ügynökhistóriák a Lajtán innen és túl. Hírszerzéstörténeti tanulmányok. Szerk.: Baráth Magdolna – Szekér Nóra, Közelmúltunk hagyatéka, ÁBTL – Kronosz, Pécs – Budapest, 2020. 127 – 144.; Jobst Ágnes: Hontalan hadsereg? Epizódok a Hidegháborús hírszerzés történetéből. Jaffa Kiadó, Budapest, 2023.

[177] Kovács Tamás: A magyar kémelhárítás a második világháború idején. Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, Budapest, 2023. 212 – 213.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

emigrációtörténeti kézikönyvben"[178] nemhogy Zákó vagy Korponay, de még az MHBK sem szerepel.

A tárgyilagosságra törekvő történészi munkákkal sem sikerült teljes körűen árnyalni a Zákóról, Korponayról, valamint tevékenységükről korábban kialakult képet. 2000-ben Mink András két cikkében a narráció és kontextus fontosságára hívta fel a figyelmet.[179] A korai történetírás által felállított legenda, – miszerint a Nyugatra menekültek és Nyugaton maradtak mind háborús bűnösök, melyet Gerald Steinacher munkája tovább erősít. A szerző a Vatikán és a Nyugati hírszerzőszervek nácimentő tevékenységét nagyítja fel. A nyugati források tükrében Zákó András, Korponay Miklós, a Kopjás Mozgalom, valamint az MHBK többnyire negatív színben tűnik fel. Nem egyedi Steinacher Zákóval kapcsolatos megállapítása,[180] Paul Meskilnél Zákó egyenesen, mint a legkeresettebb magyar háborús bűnös szerepel,[181] Christoph Schiessl pedig egyoldalúan kijelenti, hogy az MHBK zömében egykori magasrangú magyar SS tiszteket tömörítő egyesület volt.[182] Visszaemlékezésében a CIA hajdani igazgatója, Richard Helms[183] Zákót és az MHBK-t azon emigráns szervezetek között említi, amelyek a megszerzett, olykor gyártott híranyagokat több hírszerző szervnek is eladták.[184] Mark Stout tanulmányában Helmshez hasonló következtetésekre jutott, azonban bemutatja, hogy az MHBK-ba hogyan hatoltak be a magyar szervek, majd ezt követően az amerikaiak hogyan építették le kapcsolataikat a szervezettel.[185] Talán ez lehet az oka, hogy a David Alvarez és Eduard Mark kötetében – noha a cím alapján ezt várná az olvasó – a témát nem érintették.[186] Rolf – Dieter

[178] Nóvé Béla: Magyar emigrációtörténeti Kézikönyv. OSZK, Budapest, 2023.

[179] Az első cikkben Mink a rendszerváltás előtti műveket – Berkesi, Hollós, Berecz – használja fel, a szövegeket olyan összefüggésbe helyezve, hogy épp a művek ellenkezőjét támassza alá, majd erről a technikáról a második cikkben rántotta le a leplet, mivel szerinte a Szalay Róbert által szerkesztett és az Egyesült Államokban megjelent kötetében hasonló technikát alkalmaz. Lásd: Mink András: Magyar ellenállás ötvenhat előtt. In: Napi Magyarország 4. évf. 42. sz. (2000.02.19.) 21.; valamint Uő: Egy koholmány tanulságos története. In: Napi Magyarország, 4. évf. 54. sz. (2000.03.04.) 4 – 5. V. ö.: 1956. Ami a történelemkönyvekből kimaradt. A forradalom igazi története. Szerk.: Szalay Róbert, 56-os Magyarok Világtanácsa, h. n., 1999.

[180] Steinacher, Gerald: Nazis on the Run: How Hitler's Henchman Fled Justice. Oxford University Press, Oxford – New York, 2011. 87 – 88.

[181] Meskil, Paul: Hitler's Heirs. Pyramid Books, 1961. 152.

[182] Schiessl, Christoph: Alleged Nazi Collaborators in the United States after Word War II. Lexington Books, Lanham – Boulder – New York – London, 2016. 94 – 95.

[183] Helms, Richard McGarrah (St. Davids, Pennsylvania, 1913. március 30. – Washington D. C., 2002. október 23.) amerikai kormánytisztviselő és diplomata, 1966 és 1973 között CIA igazgatója volt.

[184] Helms, Richard – Hood, William: A look over my shoulder. A life in the Central Intelligence Agency. Random House, New York, 2003. 92 – 101.

[185] Stout, Mark: Émigré intelligence reporting. Sifting fact from fiction. In: Handbook of Intelligence Studies. Ed. by Loch K. Johnson, Routledge, Taylor &Francis Group, London – New York, 2007. 253 – 268.

[186] Alvarez, David – Eduard, Mark: Spying through a glass of darkly. American espionage against the Soviet Union, 1945 – 1946. University of Kansas, Kansas, 2016.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Müller az MHBK és a Gehlen[187] szervezet kapcsolatfelvételét elemezve kifejti, hogy a Gehlen szervezet magyar ügyekkel foglalkozó kirendeltsége óva intette Reinhard Gehlent,[188] mivel Zákót „*nacionalista és németellenes magatartásúnak tartották*".[189] Perry Biddiscombe a német vadászzászlóaljakról írt kiadványában[190] a magyarországi térséget is vizsgálat alá vonja, így számos adalékkal szolgál arra, hogy a Kopjás mozgalom milyen német diverziós egységekkel működött együtt.

A téma a rendszerváltás után kiadott (szép)irodalmi munkákban is fellelhető, ám többségük szintén elfogult, belőlük a korábbi irodalmi alkotásokhoz hasonlóan objektív képet alkotni nagyon nehéz. Szilasi László Szentek hárfája című művében az egyik szereplő, Zádor Márton kopjás múlttal rendelkezik,[191] míg Retkes Tamás műveiben összemosódik a határ a kopjás és a különböző nyilas-hungarista alakulatok között.[192] Ehhez kapcsolódik az a jelenség is, hogy bizonyos (társadalmi) szervezetek – talán a Horthy-rendszer iránt érzett romanticizmusnak köszönhetően – „újraélesztették" a Kopjás mozgalmat.[193] Ez pedig csak fokozza az elszabaduló indulatokat és további parttalan vitákat és félreértéseket eredményez.[194]

---

[187] Gehlen szervezet: 1946 júniusában Németország amerikai megszállási övezetében, nyugati támogatással létrehozott Reinhard Gehlen vezette hírszerző ügynökség. 1947-től a szervezet a keleti blokk elleni politikai, gazdasági és technikai kémkedés terén szorosan együttműködött a CIA-val. A Gehlen szervezet biztosította az emberi erőforrást, míg a CIA a megfelelő anyagszügségletről gondoskodott. 1956. április 1-jén a Gehlen szervezetet formálisan felváltotta a Bundesnachrichtendienst, a Szövetségi Hírszerző Szolgálat, amelynek 1968-as nyugdíjazásáig Gehlen maradt a vezetője.

[188] Gehlen, Reinhard (Erfurt, 1902. március 3. – Starnberg, 1979. június 8.) hivatásos katonai hírszerzőtiszt, vezérőrnagy. 1920-ban érettségizett, majd csatlakozott a Reichswehrhez. Hadnagyként egy fogatolt tüzér alakulatnál teljesített szolgálatot, majd 1935-ben a berlini hadiakadémia után lépett a vezérkarba századosi rangban. 1939-ben őrnagyként egy gyaloghadosztály törzstisztje, majd 1940-ben Walther von Brauchitsch tábornagy, a hadsereg főparancsnokának összekötő tisztje lett; később Franz Halder mellett látott el vezérkari szolgálatot. 1941 júliusában alezredessé léptették elő, és a keleti frontra küldték, ahol a vezérkar hírszerzéséért felelős Fremde Heere Ost (FHO) parancsnokává nevezték ki. A szervezet Szovjetunióval és a Vörös Hadsereggel kapcsolatos valósághű jelentései kivívták Hitler ellenszenvét, ezért a Führer 1945. áprilisában az ekkor vezérőrnagyi rangban szolgáló Gehlent defetizmus vádjával felmentette. 1945. május 22-én Gehlen megadta magát az amerikaiaknak. Szabadságáért cserébe felkínálta az FHO irattárát, valamint szervezetének együttműködését a szovjetekkel szemben. 1946-tól vezette a róla elnevezett, a nyugatiak által támogatott és felügyelt hírszerzőszervet. A Gehlen szervezet 1956-ban a BND-be olvadt, amelynek vezetője maradt az 1968-as nyugdíjazásáig, ezt követően visszavonultan élt haláláig.

[189] Müller, Rolf-Dieter: Reinhard Gehlen. Geheimdienstchef im Hintergrund der Bonner Republik. Die Biografie, Teil 1. 1902 – 1950. Ch. Links Verlag, Berlin, 2017. 872.

[190] Biddiscombe, Perry: The SS Hunter Battalions. The hidden history of the nazi resistance Movement 1944 – 1945. Ebook Edition, 2013. 102 – 132.

[191] Szilasi László: Szentek hárfája. Magvető, Budapest, 2010.

[192] Retkes Tamás: Örök újrakezdés. Szabad Szellem Magyar Kultúra Alapítvány, Budapest, 2014.; Uő: Dupla baka – avagy egy hungarista a Néphadseregben. Szabad Szellem – Magyar Kultúra Alapítvány, h. n., é. n.

[193] Lásd: Szent Kereszt Magazin II. évf. (2004.) 3. sz. 22 – 23., Szent Kereszt Magazin II. évf. (2004.) 4. sz. 26 – 27. A cikk írója „Kopjások" névvel fedte el a kilétét. Mindkét cikk azt a látszatot kelti, hogy az író, belülről ismeri a titokzatos szervezetet, de megállapításai nem nőnek túl az eddig megismerteken és a Kardos – Berkesi által felállított művi kereteken, legendákon.

[194] Strassenreiter Erzsébet Zákó András még a 2000-es évek elején megjelent munkáiban is hol nyilasként, hol fasisztaként aposztrofálja. Strassenreiter Erzsébet: Peyer Károly emigrációs levelezése politikustársaival, 1948–1956. In: Levéltári Közlemények, 76. évf. (2005) 2. sz. 149 – 251. V. ö.: Strassenreiter Erzsébet: Vissza a Horthy-rendszerbe. In: Népszava 138. évf. 84. sz. (2011.04.11.) 7.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Zákó András vezérőrnagyról, Korponay Miklós vezérkari századosról, a Kopjás mozgalomról és az MHBK-ról mesterséges legendákkal terhelt kép a tárgyilagosságra törekvő művek mellett még mindig élénken él a köztudatban. A két tiszt a titkosan szervezett magyar katonai ellenállás látható felső szintjei voltak, azonban nem ők álltak a legfelsőbb szinten. A titkos szervezésből következik, hogy a mozgalom hivatalos és a valós történetetét senki nem írhatta meg, így a kommunista államvédelem, majd állambiztonság által kreált legendák kerültek előtérbe, amelyeket a helyi társutas értelmiség révén nyugat is átvett. Ezt tükrözi a Dictionario Politico, egy portugál nyelvű lexikon Zákóval foglalkozó szócikke, amelyből a következő tudható meg: „*a nácik mellett harcolt és támogatta hazája német megszállását. Amerikai fogságba esett, megtagadták háborús bűnösként való kiadatását, így 1948-ban Ausztriában létrehozta a Magyarországi Veteránok fasiszta szervezetet, amely a magyar katonai emigránsok többségét tömörítette, és célja Magyarország szovjet megszállástól való »felszabadítása« volt.*”[195] Ezek a visszatérő klisék a szakmai tudományosságba is beivódtak, és szinte megingathatatlanul a mai napig tartják magukat. A legújabb szakmai kiadványok között található Árvai Zoltán és Gyaraki Károly a magyar katonai titkosszolgálat centenáriumára írt műve,[196] amely azonban a – várakozásokkal ellentétben – a megjelent munkákat szintetizálva több pontatlanságot, elütést, sőt tárgyi tévedést is tartalmaz.[197] Így megnehezítve nemcsak a közvélemény, hanem a szakmai körök helyes gondolkodását.

Disszertációmban tehát a szakirodalom és levéltári kutatásaim alapján törekszem a pontatlanságok és csúsztatások helyreigazítására, a Zákó Andrással és Korponay Miklóssal kapcsolatos máig élő szinte megingathatatlan legendák, lejáró propaganda elemek lebontására.

[195] Lásd: https://www.marxists.org/portugues/dicionario/verbetes/z/zako_andras.htm (letöltés: 2023. 03. 20.)
[196] Árvai Zoltán – Gyaraki Károly: 100 éves az önálló magyar katonai felderítés, hírszerzés és elhárítás. 1918 – 2018. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2018. 777 – 778.
[197] Néhány markáns példa: a műben a születési évet elírták, apját tévesen – Ungváryra hivatkozva, noha ő kiemelte ennek valótlanságát – Temes megye főispánjának titulálják. Tanulmányait illetően rossz adatokat közölnek: „brassói m. kir. Honvéd Hadapródiskola”, valamint „nagyváradi Ludovika Akadémia”. Az elírásra: „Magyar Harcosok Baráti Közössége”. stb. A kopjásokkal kapcsolatban a szerzők – a hivatkozási alap megjelölése nélkül – kiemelik, hogy „Hitlerben a megmentőjüket látták.” stb. Lásd: Uo.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Életutak a Hadiakadémián történő találkozásig

A két életút felvázolása több szempontból nehézségekbe ütközik. Mivel Zákó és Korponay mindketten részt vettek titkos hírszerzési, valamint katonai műveletekben, személyüket legendák, féligazságok, pontatlanságok, valamint, – ahogy azt a historiográfiai részben kifejtettem – dezinformációk, olykor szándékos csúsztatások lengik körül. Emiatt, illetve a forráshiány miatt a pályájukat mind a mai napig számos fehér folt árnyékolja be. Kutatásaim során – noha több iratőrző helyen megfordultam – egyikőjük katonai anyakönyvi lapja, vagy vezérkari minősítése, illetve tiszti okmánygyűjtője sem került elő.[198] Feltehető, hogy szerepük miatt ezek a dokumentumok az egykori államvédelmi - állambiztonsági anyagok titkosítás alól még fel nem oldott dokumentumai között feküdhetnek el. Így életrajzukat a meglévő szakirodalom és az újabb levéltári anyagok (az előkerült hivatalos, de ugyanakkor – érthető okokból – hiányos életleírások), valamint kortársak visszaemlékezéseiből vett apró információkból, Korponay Miklós esetében pedig a család által rendelkezésemre bocsátott iratok felhasználásával vázolom fel.

Zákó András

A történészi munkák (Szakály Sándor, Ungváry Krisztián, Soós Mihály említett művei) valamint a hivatalos közlönyök és a levéltári kutatások felhasználása mellett Zákó András életútjának ismertetésekor az általa a nyugati hírszerzőszervek számára készített hivatalos *Curriculum vitae*-jére[199] is támaszkodom, azonban ebben életútjának minden részletére teljes körűen – érthető okokból – nem tért ki. Zákó András személyiségével kapcsolatban egy 1958-ban készült összefoglaló jelentésben a következők szerepelnek: „[…] *a székely szófukarság és ravaszság minden kellékével rendelkezik. Erre vezethető vissza az is, hogy katonai pályafutásának egyes részletei még bizalmas munkatársai előtt is ismeretlenek. Fő jellemvonása, hogy sokat beszéltet, ő maga keveset beszél.*”[200] Vagyis már kortársai közül is alig ismerték Zákó András magyar királyi vezérőrnagyot, az MHBK Központi Vezetőjét.

[198] A HM HIM HL és a HM HIM KI tájékoztatása szerint gyűjteményükben egyikőjük anyaga sem lelhető fel.
[199] Lásd: https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/ZAKO,%20ANDREAS_0115.pdf (mentés dátuma 2019. október 29.) Zákó: Curriculum vitae-jét a mellékletben teszem közzé.
[200] ÁBTL 3.2.2. T-2/2. 62.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Életújtának és katonai pályafutásának tisztázásához, a pontatlanságok és a csúsztatások kiküszöböléséhez tehát alapkutatásokat kellett végeznem.

Nemes reszneki Zákó András 1898. március 23-án Brassóban látta meg a napvilágot eredetileg „Zakó" András (székelyesen olykor Endre) néven. A kutatás során az egyes forrásokban tehát különböző névvariációkban (Zakó/ Zákó András vagy Zakó/Zákó Endre) néven tűntették fel. Származását tekintve több, főként a hazai állambiztonsági szervek által híresztelt pontatlanságot, és dezinformációt kell kiigazítani. Brassói születését felhasználva keletkezett sommás magyarázat szerint román felmenőkkel rendelkezett, eredeti neve „Zacu" - volt.[201] Más források, nemesi előnevére hivatkozva, apját temesi főispáni címmel ruházzák fel.[202]

A valóságban Zákó András családi hátteréről, valamint származásáról a következőket lehet megállapítani: Zákó András, a későbbi vezérőrnagy, Zakó Jenő[203] és Strelitz (olykor Strelicz változatban) Erzsébet második gyermeke volt.[204] A dokumentumok tanúsága szerint, így Zákó életrajza, valamint apjának, Zakó Jenő hadapródnak fellelt katonai anyakönyve[205] alapján bizton állítható, hogy Zakó Jenő egyszerű városi mérnök volt. A félreértéshez az adhatott némi alapot, hogy az első világháborút megelőzően a Dualista közigazgatásban bajsai Zákó Milán[206] valóban főispán volt, noha nem Temes vármegye élén állt, hanem Versec és Pancsova elöljárója volt. Ahogy azonban nemesi előneve *„bajsai"* mutatja, Zákó Milán nem a

[201] Lásd: Arday Géza: i. m. 28. V. ö. Pintér István: Magyarok amerikai koszton. i. m. 149.
[202] Ennek alapja egy téves jelentés. Lásd: ÁBTL 3.2.2. T-2/2. 38. Ez az információ aztán beszűrődött a médiába lásd pl. Pintér István: Az NSZK a magyar fasiszták paradicsoma. Igaz Szó, 6. évf. 20. sz. (1968.10.15.) 77.; onnan pedig sajnálatosan tovább hagyományozódott lásd: Árvai Zoltán – Gyaraki Károly: i. m. 777 – 778.
[203] Zakó Jenő (Lenti, 1861. április 28. – Budapest, 1938. szeptember 19.) tartalékos hadapród tiszthelyettes, mérnök. Földbirtokos gyermekeként látta meg a napvilágot. Négy reálosztályt, valamint kereskedelmi tengerészeti akadémiát végzett Fiumében. 1879. október 4-én kezdte meg önkéntes sorkatonai szolgálatát a 32. gyalogezrednél. 1880. április 15-től őrvezető, június 15-től címzetes tizedes, majd 1882. augusztus 18-val címzetes őrmester lett. 1882. december 31-én áthelyezték a 86. gyalogezredhez. 1883. szeptember 1-én hadapróddá, 1884. február 1-én hadapród tiszthelyettessé léptették elő. 1885. december 31-én ezredtartalékba helyezték. 1889. december 31-én a m. kir. 20. gyalog féldandár szabadságolt állományába helyezték, s két év múlva december 31-én lépett ki a hadsereg kötelékéből. Ezt követően mérnökként helyezkedett el.
[204] Zákó Andrásnak a Korponay hagyatékban fellelt Curriculum Vitae töredékében, (amely nem azonos a mellékletben is közzé tett változattal) szó szerint a következők szerepelnek: „*Nevem Reszneki Zákó András, vagyontalan szülők második gyermekeként születtem 1898. március 23-án Brassóban Magyarországon.*" Lásd OSZK 590. fond, 7. doboz. Zákó testvéréről jelenleg bővebb információkkal nem rendelkezem.
[205] HM HIM HL AKVI 33187. (Zákó Jenő).
[206] Bajsai Zákó Milán (Szenttamás, 1860. július 29. – Budapest, 1930. január 10.) főispán, országgyűlési képviselő. Apja révén magyar, anyja révén előkelő szerb család leszármazottja. Gimnáziumi tanulmányait Zomborban, jogi tanulmányait Budapesten végezte. Közhivatali pályáját Bács- Bodrog vármegyében kezdte, mint tiszteletbeli aljegyző. 1883-ban közigazgatási gyakornok, 1887-ben tiszteletbeli árvaszéki ülnök. 1890 – 1892 között zsablyai főszolgabíró, majd a Szabadelvű Párt megválasztott képviselője lett. 1901-ben az uralkodó Pancsova és Versec szabad királyi városok főispánjává nevezte, hivatalát 1908-ig látta el. 1910-től a titeli választókerület országgyűlési képviselője. A világháború alatt Budapestre költözött, a politikától visszavonultan élt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

„reszneki”- ághoz tartozott, így Zákó Andráshoz a vezetéknév azonosságon kívül semmilyen rokoni szál nem fűzte.

A tágabb családról a következőket lehetett megállapítani. Az 1960-as években Zákó itthon maradt kapcsolatai után nyomozva a hazai állambiztonsági szervek megállapították, hogy Zákó Andrásnak egy Irén nevű nagynénje volt, aki Szenkovszky Sándor[207] felesége lett.[208] A frigyből négy gyermek: Róbert,[209] Pálma,[210] Gabriella[211] és Adrienne[212] – született, akik – Róbertet leszámítva, – a háborút követően Budapesten visszavonultan éltek. A hazai szervek a Szenkovszky-nővéreket szoros „K-ellenőrzés”[213] alatt tartották, s csak 1960-ban sikerült megállapítani, hogy velük Zákó „Szenkovszky Róbert” néven levelezés útján tartja a kapcsolatot.[214] Talán nem véletlen, hogy időben egybeesik Zákó unokanővérének, Szenkovszky Pálma nyugalmazott postafőellenőrnek 1959. június 5-én elkövetett „öngyilkossága”[215] valamint a hazai szervek Zákó iránti érdeklődésének megélénkülése. Az összefüggés igazolása azonban további kutatást igényel.

Zákó András 1908 és 1913 között végezte gimnáziumi tanulmányait az Erdélyi Római Katolikus Státus Brassói Főgimnáziumában,[216] majd a nagyváradi hadapródiskola növendéke

---

[207] Szenkovszky Sándor (? – ?) Beregszászon, majd Kassán volt postatisztviselő.

[208] Özv. Szenkovszky Sándorné, született reszneki Zákó Irén halotti értesítője, amely szerint az asszony 1940. december 18-án hunyt el. Lásd: https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/622201# (utolsó megtekintés, 2024. 06. 06.) V. ö. Budapest XII. kerületi Anyakönyvi Hivatal Halotti Anyakönyvének 1940. december 20-án kelt 1044/1940-es folyószámú bejegyzését: „özv. Szenkovszky Sándorné, Zákó Irén nyugalmazott magyar királyi postaellenőrnő, római katolikus, 71 éves. Házastársa: néhai Szenkovszky Sándor, atyja: néhai Zákó Dániel, anyja: néhai Kunz Emília. Halál helye: Budapest, XII. Győry út 17.” (= Erzsébet Vöröskereszt Kórház — T. Á.)

[209] Szenkovszky Róbert (? – ?) személyével kapcsolatban információval nem rendelkezem.

[210] Szenkovszky Pálma (Győrsziget, 1898. augusztus 2. – Budapest, 1959. június 5.) hivatalnok, postai főellenőr. Négy polgári osztály elvégzését követően szüleihez hasonlóan 1919 decemberétől a postánál helyezkedett el, a Budapesti Távbeszélő Igazgatóságtól ment nyugdíjba.

[211] Szenkovszky Gabriella Anna (Szomolnok, 1900. február 13. – ?) Négy polgári osztály elvégzését követően gyors és gépíró tanfolyamot végzett. 1954-től a Női Ruhagyár gyors és gépírónője volt.

[212] Szenkovszky Adrienne Ilona (Szomolnok, 1905. március 13. – ?) Négy polgári osztályt végzett. 1952-től az Albumin Állati Vérfeldolgozógyárban helyezkedett el, mint bérmunkás.

[213] K-ellenőrzés: postai küldemények operatív úton történő ellenőrzése. Az állambiztonsági szervek az ellenőrzendőnek tartott személyek postai küldeményeit felbontották, lemásolásuk, tartalmuk megismerése után kézbesítették, illetve sok esetben elkobozták, hogy egy későbbi időpontban terhelő bizonyítékként felhasználhassák.

[214] A II/5-b. alosztály Összefoglaló jelentése az „Ingyenélők” fedőnevű ügyben, 1960. március 26. ÁBTL T-2/4. 49 – 50.

[215] Budapest XII. kerületi Anyakönyvi Hivatal Halotti Anyakönyvének 1959. június 9-én kelt 792/1959. folyószámú bejegyzése: Szenkovszky Pálma, hajadon, ny. postafőellenőr, lakóhely: Budapest XXII. Honfoglalás u. 46.; Született: Győrsziget, 1898. augusztus 2., atyja: néhai Szenkovszky Sándor; anyja: néhai Zákó Irén; Haláleset helye: Budapest, XII. Alkotás u. 48.; ideje: 1959. június 5.; halál oka: tüdőér rögös elzáródás, magasból leugrás, öngyilkosság. Bejegyezte írásbeli közlés alapján, Németh Lajosné anyakönyvvezető helyettes.

[216] A névsorokban „Zakó Endre”-ként szerepel: I. évf.: Az Erdélyi Róm. Kath. Státus Brassói Főgimnáziumának Értesítője az 1908—1909. tanévről. Közli: Buslig József igazgató, Herz-féle Kő-és Könyvnyomda, Brassó, 1909. 108.; II. évf.: Az Erdélyi Róm. Kath. Státus Brassói Főgimnáziumának Értesítője az 1909 – 1910. tanévről. Közli: Ágoston Lajos igazgató, Brassói Lapok könyvnyomda, Brassó, 1910. 68.; III. évf.: Az Erdélyi Róm. Kath. Státus Brassói Főgimnáziumának Értesítője az 1910 – 1911. tanévről. Közli: Ágoston Lajos igazgató, Brassói Lapok Nyomdája, 1911. 55.; IV. évf.: Az Erdélyi Róm. Kath. Státus Brassói Főgimnáziumának Értesítője az 1911 – 1912.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

lett. Tanulmányait mindvégig jeles, illetve kitűnő eredménnyel végezte.[217] Miután a hadapródiskola IV. évfolyamát elvégezte báró Hazai Samu[218] honvédelmi miniszter 1916. augusztus 14-én kelt rendeletével,[219] szeptember 1-jétől számítandó ranggal, 17-es rangszámmal zászlóssá nevezte ki,[220] egyben beosztotta a Magyar királyi brassói 24. gyalogezredhez.[221] A fiatal tiszt nyomban meg is kezdte elsővonalbeli frontszolgálatát, mint szakasz –, majd századparancsnok. Kezdetben a 24. gyalogezred kötelékében, majd a 38. rohamzászlóalj[222] tagjaként harcolt az orosz fronton Kelet-Galíciában, majd az olasz hadszíntéren a Hétközség fennsíkért vívott hadműveletekben.[223]

1917. május 1-én (november 1-i, 17-es rangszámmal) hadnaggyá léptették elő,[224] szeptemberben pedig az ekkor mindössze tizenkilenc éves Zákó az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartása miatt a 3. osztályú katonai érdemkereszt kitűntetésben részesült a legfelsőbb dicsérő elismerés és a kardok egyidejű adományozása mellett.[225] 1917. július 29-i kitűntetési

tanévről. Közli: Ágoston Lajos igazgató, Csiby és Égető Könyvnyomda, Brassó, 1912. 62.; V. évf.: Az Erdélyi Róm. Kath. Státus Brassói Főgimnáziumának Értesítője az 1912 – 1913. tanévről. Közli: Ágoston Lajos igazgató, Égető Testvérek Könyvnyomdája, Brassó, 1913. 60.

[217] Zákó András Curriculum Vitae-je. Lásd a mellékletben.

[218] Báró Hazai (Kohn) Samu (Rimaszombat, 1851. december 26. – Budapest, 1942. február 10.) izraelita származású hivatásos katonatiszt, vezérezredes, politikus, honvédelmi miniszter. Kereskedelmi akadémiai tanulmányokat követően 1874-ben hadapródként került a m. kir. 51. honvéd gyalogzászlóalj állományába, ahol 1876-tól, mint hadnagy szolgált 1881 októberéig, majd a miskolci m. kir. 78. honvéd gyalogdandár parancsnokság segédtisztje. A Ludovika Akadémia, majd a Hadiiskola elvégzése után 1883. december 1-jétől a cs. és kir. kassai VI. hadtest parancsnokságára helyezték, majd a kassai III. honvédkerület parancsnokság segédtiszt-helyettese. 1886-tól a HM beosztottja, 1889. október 1-jétől a Ludovika Akadémia hadseregszervezet és harcászat tanára lett. 4 év tanítást követően a m. kir. kassai 9. gyalogezred, majd a III. honvédkerület parancsnokságán segédtiszt. 1896-tól a honvéd törzstiszti tanfolyam oktatója, majd 1902. október 9-től a honvéd törzs- és felsőbb tiszti tanfolyam parancsnoki teendők ellátásával bízták meg. 1904. október 28-ától a Honvédelmi Minisztérium egyik ügycsoport főnöke, majd 1910. január 17-én I. Ferenc József Honvédelmi miniszterré nevezte ki. A Honvédelmi tárca éléről elmozdítva, 1917. február 2-tól az uralkodó az osztrák–magyar fegyveres erők utánpótlási ügyeinek ellátásával bízta meg. A Monarchia összeomlásakor visszatért Budapestre, ahol 1918. decemberében nyugállományba helyezték. Ezt követően a polgári, illetve a közéletben egyaránt tevékeny maradt. 1922. január 7-től a Magyar Királyi Állami Hadianyaggyár elnöke, 1925-től a Magyar Katonai Írók Körének elnöke, 1927-től a parlament felsőházának örökös tagja lett.

[219] Az 1916. augusztus 14-én kelt 15638/ eln. sz. rendelet. Lásd: Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára (a továbbiakban R. K.) 43. évf. 105. sz. (1916.08.18.) 2161. V. ö. Budapesti Közlöny 50. évf. 190. sz. (1916.08.20.) 4.

[220] Az 1916-ban a Ludovikán zászlósokká avatott nagyváradi és pécsi hadapródiskolai növendékeket lásd: A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia története. Szerk.: dezséri Bachó László, M. kir. Honvéd Ludovika Akadémia, Stádium, Budapest, 1930. 960.

[221] Az ezred történetét lásd: Biró Lajos – v. Antal Áron – Nemesdy Ernő: A volt m. kir. brassói 24. honvéd gyalogezred, népfölkelő ezred és pótzászlóalj története. k. n., Székelyudvarhely, 1943.; Ajtay Endre: A m. kir. brassói 24. honvéd gyalogezred. In: Erdélyi ezredek a világháborúban. I. rész. Szerk.: Deseő Lajos. Ardói Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1941. 130 – 145.

[222] A rohamszászlóaljakhoz lásd: Baczoni Tamás – Kiss Gábor – Sallay Gergely Pál – Számvéber Norbert: Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916 – 1918. Puedlo Kiadó, 2006.

[223] Zákó András Curriculum Vitae-je. Lásd a mellékletben.

[224] A 10547 / eln. sz. rendelet 1917. május 15. Lásd: R. K. 44. évf. 61. sz. (1917.05.17.) 1158. V. ö. Budapesti Közlöny 51. évf. 114. sz. (1917.05.19.) 4.

[225] A 19843/ eln. sz. rendelet 1917. szeptember 17. (Legfelsőbb elhatározás kelte: szeptember 8.) Lásd: R. K. 44. évf. 121. sz. (1917.09.19.) 2318. V. ö. Budapesti Közlöny 51. évf. 220. sz. (1917.09.23.) 4.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

felterjesztése[226] szerint: „*Az ellenség előtt vitéz és bátor magatartást tanúsított, mert 1917. július hó 23-án Winogovskára rohamjárőr élén az ellenséges árokba elsőnek ugrott be és a kézigránát támadást az ellentálló ellenségre a legelsőnek kezdette meg*”.[227] Decemberben az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartása elismeréséül a 3. osztályú katonai érdemkereszt hadidíszítményekkel és kardokkal kitűntetésben részesült.[228] Az 1917. augusztus 11-i felterjesztés kiemelte, hogy Zákó „*Az ellenség előtt vitéz és bátor magatartást tanúsított, mert 1917. július 30 és 31-iki Babince körüli harcokban a leghevesebb ellenséges ágyú és gépfegyver tűzben szakaszának élén elsőnek tört be az ellenséges állásokba. Váltságos pillanatokban személyes példájával buzdítólag hatott alárendeltjeire s ezzel a gyors döntést nagyban elősegítette* ”.[229] 1918. március 8-án felterjesztették bronz vitézségi éremre, egy korábbi tettéért. Az előterjesztés vonatkozó része szerint Zákó „*zászlós az 1917. évi március és április havában a Kuropatniki-i és bouszorovi állásharcokban, több ízben önként vállalkozott járőrparancsnokul; mely alkalmakkor vitéz magatartásával kitűnt.*”[230]

Egy másik fegyvertényleírása[231] szintén bepillantást enged a fronton küzdő Zákó életébe: 1918. június 15-én alakulata Asiago előtt támadt. A zászlóaljparancsnok helyetteseként egysége a legerősebb tüzérségi, – géppuska, – és heves éjszakai aknavetőtűzben tört előre. Az előretörés közben megszakadt minden összeköttetés a támadó különítmény és a parancsnokság között. Zákó átvette támadóék parancsnokságát, sőt maga is részt vett az ellenség által időközben alkalmazott erős ellentámadás kivédésében, kézigránátokkal nagy veszteséget okozott az ellenfélnek, egysége így újerőre kapva kézitusában megfutamodásra késztette az angolokat.[232] Ezért 1918 augusztusában az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartása elismeréséül újra legfelsőbb dicsérő elismerésben – a kardok egyidejű adományozása mellett, a 3. osztályú katonai érdemkereszt kitűntetésében – részesült.[233] Zákót ugyanezért a fegyvertényéért akkori elöljárója, Hunfalvy Artúr,[234] 1931. július 30-án az I. osztályú tiszti vitézségi éremre terjesztette

[226] Itt mondok köszönetet Balogh–Hegedűs Juditnak és a Hadtörténeti Levéltár munkatársainak, amiért segítségemre voltak Zákó kitűntetési javaslatainak felkutatásában.
[227] HM HIM HL I. világháborús kitűntetési feljegyzések. 31998/ti. (Zakó Endre) v. ö. 20524./ti. (Zakó András)
[228] Az 1917. december 5.-én kelt 26765 / eln. rendelet (A Legfelsőbb elhatározás kelte: 1917. november 27.) Lásd: R. K. 44. évf. 162. sz. (1917.12,8.) 3118. V. ö. Budapesti Közlöny 51. évf. 285. sz. (1917.12.11.) 3.
[229] HM HIM HL I. világháborús kitűntetési feljegyzések. 23904/ti. (Zákó András).
[230] HM HIM HL I. világháborús kitűntetési feljegyzések 45046/legs.
[231] Fegyvertényleírás: Fegyveres összecsapás során végrehajtott haditett, amelynek leírását az egyes kitűntetési felterjesztésekhez csatolták.
[232] A német eredeti szöveget lásd: HM HIM HL I. világháborús kitűntetési feljegyzések. 41904/ti. (Zakó Endre).
[233] Az 1918. augusztus 13-án kelt 19664. / eln. sz. rendelet. (A legfelsőbb elhatározás kelte: 1918. július 28.) Lásd: R. K. 45. évf. 116. sz. (1918.08.17.) 3405. V. ö. Budapesti Közlöny 52. évf. 186. sz. (1918.08.18.) 5.
[234] Vitéz Hunfalvy (Hoffmann) Artúr (Alsószombatfalva, 1884. december 16. – Debrecen, 1975. december ?) hivatásos katonatiszt, ezredes, a Vitézi Szék Szabolcs vármegyei törzskapitánya. 1904-ben került hivatásos hadapród tiszthelyettesként a brassói 24. gyalogezredhez. Az első világháború kitörésekor százados, az alakulattal végigharcolta a háborút, 1933-ban a Vitézi Szék Szabolcs vármegyei törzskapitánya. 1936. május 1-jén

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

fel. Az előterjesztés szerint Zákó az „*1918. évi június 15-i Asiagó-i offenzívánál vitéz és bátor magatartást tanúsított az által, hogy a támadás alatt az első vonalban levő szakasza midőn az ellenséges állásba való betörés előtt erős géppuska és tüzérségi tűzben csüggedni kezdett, lélekjelenlétét megőrizve személyes bátorságával tűnt ki az által, hogy a szakasz élire állván, a szakaszába új erőt öntve, sikeresen betört az ellenséges állásokba, miáltal a harcnak a további győzelmét elősegítette, továbbá foglyokat ejtett és egy géppuskát zsákmányolt.*”[235] Zákó saját kezű életrajza szerint a 3. osztályú katonai érdemkereszten kívül, Ezüst és Bronz Katonai Érdemérmekkel, Háborús Emlékéremmel, illetve Károly–csapatkereszttel rendelkezett,[236] ezek adományozására eddigi kutatásom során nem találtam adatokat.

Hírszerző feladatok Erdélyben

A Zákóval foglalkozó művek (Szakály, Ungváry, Soós, Árvai – Gyaraki, stb.) megelégszenek azzal, hogy pusztán említést tesznek arról, hogy Zákó András a háborút követően Erdélyben, mint hírszerzőtiszt működött. Zákó tevékenysége ennél jóval színesebb és az eset Zákó további katonai pályafutása szempontjából sem mellékes.

1960-ban a magyar állambiztonság a román partnerszervhez fordult azzal, hogy Zákó 1920-as évekbeli erdélyi fedett működését és esetleg még élő kapcsolatait felderíthessék, hogy azokat egy esetleges lejáratő kampányban felhasználhassák. A magyar állambiztonságnak a román szervek két archív dossziét adtak át tanulmányozásra.[237] A dossziékban szereplő hevenyészve lefordított és kivonatolt jelentéseket igyekeztem más kontrollforrásokkal – levéltári és sajtóanyagokkal – egybevetni, így a lehető legtöbb fellelhető információtöredéket is felhasználva rekonstruálni Zákó Erdélyben eltöltött éveit. Az ekkor 22 éves Zákó Andrást erdélyi származása, hely-, és nyelvismerete alkalmassá tette, hogy hírszerzőként működjön

nyugállományba helyezték. 1940-ben nyugalmazott ezredesként tényleges szolgálatra hívták be. A nyíregyházi őrezred parancsnokává nevezték ki. 1944. október 15-én letartóztatták, a nyilasok fogságba vetették. Vizsgálatokat követően szabadlábra került, őrezredparancsnok, majd őralakulati előadóként Kassára, Tornaaljára és Breznóbányára irányították. A Vitézi Székkel Bögödre települ, majd 1945 márciusában az 1. hadsereg kitelepítési csoportjával Németországba települt. Hazatértét követően 1946-ban az igazoló bizottság rangfosztásra ítélte, majd Bakonypölöskén egy sertéstelep vezetőjeként vették őrizetbe 1947-ben. Mint a Vitézi Szék egykori tisztviselőjének folyamatos vegzálást kellett kiállnia, a debreceni népbíróság elé citálták, majd az egyik Hortobágyi zárttáborba telepítették. Szabadulását követően szerény körülmények között élt haláláig.

[235] HM HIM HL I. világháborús kitűntetési feljegyzések 37249/ti. V. ö. Ungváry Krisztián: Az MHBK szürke eminenciása. i. m. 59.

[236] Zákó András Curriculum Vitae-je. Lásd a mellékletben. Megjegyzendő, hogy életrajzában a 3. osztályú katonai érdemkereszt kitűntetést csak egyszer tűntette fel.

[237] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 98.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Erdélyben.[238] Az Új Kelet című folyóirat 1924. április 9-én számolt be egy nagyarányú erdélyi magyar kémszervezet lebukásáról, amelynek *„feje egy Zakó Endre nevű fiatal aktív tisztje a magyar hadseregnek, akit a brassói sziguranca már egy év óta köröz. Március huszonnegyedikén a brassói állambiztonsági hivatal egyik detektívje észrevette a régen körözött Zakót, aki éppen Aradra váltott vasúti jegyet a menetjegy-irodában*"[239] – olvasható a tudósításban. De hogyan jutott a fiatal tiszt Erdélybe?

Az első világháborút követő összeomlás, majd a zavaros idők következtében Zákó életútja kevéssé dokumentálható. A hivatalos közlönyök alapján megállapítható, hogy a Kriegsministerium felszámolása után a volt honvédség és a közös hadsereg csapattisztjeinek egybesorolását követően Zákót, mint hadnagyot, 1917. november 1-jétől számítandó új, 19-es rangszámmal tűntették fel.[240] 1919. december 28-án pedig megerősítették többek között Zákó bronz vitézségi érmének adományozását.[241]

Nincs adat arra vonatkozóan, hogy az első világégést követően Zákó András hol szolgált. Hivatalos életrajzában a szóban forgó időszakról lakonikusan annyi szerepel, hogy a háború után, mint főhadnagy, a vezérkarnál, mint hírszerző teljesített szolgálatot.[242] Zákó leírása részben fedi a valóságot, velős megfogalmazása azonban sejteti, hogy szándékosan nem tért ki szolgálatának minden részletére.

A második világháborút követő államvédelmi majd állambiztonsági szolgálatok Zákóval kapcsolatos nyomozásaik során, kiemelték, hogy Zákó a Székely hadosztályhoz csatlakozva harcolt az országba betörő román csapatok ellen. [243] Erre az adhatott alapot, hogy a brassói 24. gyalogezred és a 38. rohamzászlóalj tagjainak többsége csatlakozott a Kratochvil Károly[244]

---

[238] A dezinformálásra szánt művek abszurd módon kiemelik, hogy a Zákót román származása miatt a hadseregből ki akarták zárni, ez alól csak úgy mentesült, hogy hírszerzőnek jelentkezett Romániába. Lásd: Arday Géza: i. m. 28. V. ö. Pintér István: Magyarok amerikai koszton. i. m. 149.

[239] Sz. n.: Új kémhálózatot lepleztek le Erdélyben. In: Uj Kelet, 7. évf. 82. sz. (1924.04.09.) 3.

[240] 1919. december 10-én kelt 13800/eln. /31.b. sz. rendelet. Lásd: R. K. 46. évf. 98. sz. (1919.12.17.) 2363.

[241] R. K. 46. évf. 104. sz. (1919.12.28.) 2656.

[242] Zákó András önéletrajzát lásd a mellékletben.

[243] ÁBTL 3.1.5. O-13766. 283 – 284. A jelentés írója szerint Zákó a székely hadosztály harcainak keretében román fogságba került, majd rövid internálás után szabadon bocsátották.

[244] Vitéz szentkereszthegyi Kratochvil Károly (Brünn, 1869. december 13. – Budapest, 1946. szeptember 19.) hivatásos katonatiszt, altábornagy. A Märisch Weißkircheni katonai főreáliskola, majd a bécsújhelyi katonai akadémia növendéke volt. A 48. gyalogezrednél eltöltött rövid szolgálat után, majd a bécsi Hadiiskola elvégzését követően lett vezérkari tiszt a 2. hegyi dandár kötelékében. 1900-tól a pécsi hadapródiskola, majd a Ludovika Akadémia oktatója, majd 1908 nyaráig a VI. honvédkerületi parancsnokság, ezt követően pedig néhány hónapig az 1. gyalogezred vezérkari tisztje. 1909-től József főherceg két fiának, nevelője. Az első világháború kitörésekor saját kérelmére a frontra vezényelték, a magyar királyi 4 gyalogezred zászlóalj, majd ezredparancsnoka, ezt követően a 39. dandár parancsnokaként megjárta Galíciát, valamint az olasz hadszínteret, világháborús teljesítményeiért 1929-ben a Katonai Mária Terézia rend lovagkeresztjével tűntették ki. 1918-ban, az összeomlást követően csapatait zárt rendben vezette Nagyváradra, 1918. novemberében kinevezték az V. erdélyi katonai kerület parancsnokává. Az Erdély megszállására előre nyomuló román csapatok ellen megindította a toborzást, zömében székely önkéntesekre támaszkodott. Kolozsvár román bevételét követően egységeit a jobb védelmi

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

vezette alakulathoz, amely a románokkal és egyben a Tanácskormánnyal is küzdelmet folytatott.[245] A Székely hadosztály egy része végül Demecsernél a román csapatok előtt tette le a fegyvert, őket hadifogságba Brassóba hurcolták, majd Aradra internálták, szabadulásukat követően többségük csatlakozott a Nemzeti Hadsereghez; míg az alakulat egy másik része a románokkal szemben halogatóharcok közepette vonult vissza, később ők is a Nemzeti Hadsereghez csatlakoztak. Zákó és a Székely hadosztály kapcsolatára kontrollforrás eddigi kutatásom során nem került elő. A dokumentumok tanúsága szerint Zákót a Nemzeti Hadsereg 1920. március 9-én kelt 51681/eln. számú rendeletével igazolta, így továbbra is megmaradt a katonai pályán. Érdekesség, hogy a felsorolásban, „Zakó Endre" – ként szerepel, illetve már ekkor feltűntették a „reszneki" előnevet.[246] Majd az ez évben kiadott (a korábbi rendelkezést[247] hatályon kívül helyező) rangsor megállapítás során Zákót az 1917. november 1-jével számítandó 24-es rangszám alatt tűntették fel.[248]

Egy családi dráma következményeiről[249] készült helyszíni tudósításból derül ki, hogy Zákó 1920. március – április fordulóján, Hódmezővásárhelyen, az Andrássy úti Nagy – Varga kúriában volt elszállásolva, ahol is szem –, jobban mondva fültanúja volt a Rázsonyi-Papp-féle szerelemféltési gyilkosságnak. [250]

A második világháborút követően kihallgatott, egykor a 2. vkf. osztályon szolgálatot teljesítők közül Szentpétery György[251] a 2. vkf. osztály beosztottjairól adott jellemzései között

pozíciót kínáló Máramarossziget – Belényesi-medence vonalra vonta vissza, amelyet 1919. januárjától április 16-áig sikerrel védtek. A román áttörést követően Mátészalka környékére csoportosította alakulatait. Mind a Károlyi-, mind a Tanácskormány akadályozta Katochvilt, utánpótlásukat ellehetetlenítették, visszavonulásra nem adtak engedélyt, majd megvádolva, hogy az ellenforradalom malmára hajtják a vizet, támadást indítottak ellenük. Ebben a lehetetlen helyzetben a hadosztály egy része 1919. április 26-án, Demecsernél a románok előtt tette le a fegyvert. A románok Brassóba internálták, szabadulását követően a románok államellenes összeesküvés vádjával eljárást indítottak ellene. 1921-től a debreceni vegyesdandár és katonai körlet parancsnoka, 1923 – 1924 között a Hadtörténelmi Múzeum igazgatója volt. Nyugállományba helyezését követően élénk közéleti tevékenységet folytatott vezetőségi tagja volt több revizionista, hazafias szervezetnek. A II. bécsi döntés idején számított reaktiválására, erre azonban nem került sor. A vészkorszak alatt befolyását felhasználva részt vett az embermentésben. A szovjetek bevonulását követően egzisztenciálisan teljesen ellehetetlenült, szerény körülmények között hunyt el.

[245] Az alakulat harcaival kapcsolatban lásd: Nagy Szabolcs – Gottfried Barna: A Székely Hadosztály története. Tortoma Kiadó, h. n., 2011.; Szent Kereszthegyi Kratochvil Károly: A székely hadosztály 1918 – 19. évi bolsevistaellenes és ellenforradalmi harcai. ATTRAKTOR Könyvkiadó Kft., h. n., 2017.; Szentkereszthegyi Kratochvil Károly: Erdélyi ezredek és a Székely Hadosztály. Kiadatlan írások. Erdélyi Szalon, Budapest, 2024.

[246] Rendeleti Közlöny a Magyar Nemzeti Hadsereg számára. 47. évf. 18. sz. (1920.03.13.) 366.

[247] Lásd: R. K. 46. évf. 98. sz. (1919.12.17.)

[248] Az 52420. / eln. 8. sz./ 1920. rendelet (Legfelsőbb elhatározás kelte: 1920. április 12.) Lásd: Rendeleti Közlöny a Magyar Nemzeti Hadsereg számára. 47. évf. 31. sz. (1920.04.30.) 792.

[249] A cikk szerint a villában elszállásolt Zákó Endre, a Nemzeti Hadsereg hadnagya, akkor ért haza, amikor dr. Rázsonyi-Papp Miklós ügyvéd meggyilkolta feleségét, Szendy Ilonát, majd önkezével vetett véget életének. A lövések eldördülésekor a hadnagy a helyszínre sietett, majd a hatóságokat is ő értesítette.

[250] Vásárhelyi Reggeli Ujság, 16. évf. 72. sz. (1920.04.01.) 1.

[251] Szentpétery György (Hatvan, 1901. december 31. – Budapest, 1978. január 23.) hivatásos katonatiszt, vezérkari ezredes, miniszteri osztályfőnök, a Jóvátételi Hivatal elnökhelyettese. 1924. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián. Katonai szolgálatát az 1. gyalogezred kötelékében kezdte meg. Vezérkari tanulmányokat

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Zákóról az szerepel, hogy az 1920-as években az úgynevezett Siménfavy – csoportnál teljesített szolgálatot.[252] A csoport nevét adó Siménfalvy Tihamér[253] korábban a 38. gyaloghadosztály, majd a Székely hadosztály vezérkari főnöke volt, a fogságot követő internálásból megszökve Szegeden a Fővezérséghez került. Kántás Balázs, Regényi Kund kutatásai szerint Siménfalvy a Fővezérség II/b. osztály Belszervezeti alosztályának lett a vezetője,[254] erre azonban eddigi kutatásaim során nem találtam utalást. Siménfalvy katonai anyakönyvében, az ottani bejegyzések szerint 1919. november 18. – 1920. március 31. között a Fővezérség I. K. osztály vezetője, majd 1920. április – december között a vezérkar hadműveleti irodában az „S" – csoport vezetője volt, ezt követően haláláig „különleges bizalmas alkalmazásban állott".[255]

Zákó és a Siménfalvy csoport kapcsolatára korabeli információk eddigi kutatásaim során nem kerültek elő. A kapcsolatra csak néhány, jóval az eseményeket követő időből származó halvány utalás akadt, amelyek az ÁVH által kihallgatott személyek anyagaiban olvashatók. Egy 1952. december 12-én keletkezett jelentés szerint Zákó, mint próbaszolgálatos került Kolozsvárra. *„Feladata volt a kapcsolat felvétele és megbízatások közvetítése egy romániai*

folytatott, majd 1939. november 1-től a 2. vkf. osztály defenzív alosztályának vezetője. Vezérkari őrnagyként, jegyese, özvegy Sándor Olga tisztázatlan származására való tekintettel 1941. november 1-től, mint „*mindennemű szolgálatra alkalmatlant*" nyugállományba helyezték. 1941. november 9-én előzetes engedély nélkül házasságot kötött Sándor Olgával, ezért megvonták nyugdíjigényét. A szolnoki és az újverbászi cukorgyár igazgatójaként helyezkedett el, 1944. október 15-ét követően Sásd környékén bujkált, mivel sógora Sándor Emil aktívan részt vett az ellenállásban (őt a Margit körúton egy vallatás során agyonverték). A szovjet megszállást követően igazolták, 1945. december 1-jével nyugállományú vezérkari ezredessé léptették elő. A Jóvátételi Hivatalhoz került. 1947-ben a Katpol, mint egykori 2. vkf. beosztottat lefogta, beszervezték, hogy egykori kapcsolatait kihasználva új ügynökhálózatot építsen ki Nyugaton, illetve Jugoszláviában. 1948. január 7-től a Jóvátételi Hivatal miniszteri osztályfőnökévé nevezték ki, így február 12-én nyugállományból szolgálaton kívüli viszonyba helyezték, majd a Jóvátételi Hivatal elnökhelyettesévé lépett elő. 1950. május 2-án letartóztatták, Kistarcsára internálták, ahonnan 1953 szeptemberében szabadult, rendfokozatától megfosztották. Szabadulását követően feleségével és nevelt gyermekével visszavonultan élt.

[252] ÁBTL 4.1. A-857. 18 – 19.

[253] Vitéz Siménfalvy Tihamér (Alsószentmihályfalva, 1878. január 30. – Budapest, 1929. március 20.) hivatásos katonatiszt, tábornok. Gimnáziumi érettségit követően a Ludovika növendéke, majd 1898. augusztus 18-án hadapród-tiszthelyettesként a 22. gyalogezredhez került. A felsőbb tiszti tanfolyamot követően, 1909-ben elvégezte a Hadiiskolát. Vezérkari tisztként a 76. gyaloghadosztály parancsnokságánál, majd a hadügyminisztériumban teljesített szolgálatot. 1914-ben a 2. hadseregparancsnokságon összekötőtiszt, illetve repülőfelderítő, majd nyilvántartótiszt. 1915-től a 10. hadseregparancsnokság nyilvántartó osztályának vezetője, repülő-, összeköttetési- és kiképzési előadója, 1917 júniusától pedig a vezérkari osztály főnöke. 1918. augusztusában a 38. gyaloghadosztály vezérkari főnöke. Az összeomlást követően alakulataival zárt rendben tért haza, 1919. januárjától a Székely hadosztály vezérkari főnöke. Katonai anyakönyve szerint a fegyverletételt követően a románok Brassóba internálták, onnan megszökött és csatlakozott a Nemzeti Hadsereghez. A Fővezérségre osztották be, az I. K. osztály vezetője, majd a hadműveleti iroda „S"-csoportjának vezetője. 1920 május 1-től ezredes, majd tábornok. 1921. januárjától „különleges alkalmazásban" volt. A kutatás jelen állása szerint Siménfalvy az „S" csoport élén hírszerző, valamint elhárító feladatokat látott el, ugyanakkor kiterjedt hálózatépítésbe kezdett Erdélyben, a Felvidéken és Délvidéken, hogy kedvező pillanatban a mozgalom tagjai diverzáns és szabotázsakciókkal támogassák a Magyar királyi Honvédség hadműveleteit. 1929. március 30-án szívszélhűdésben hunyt el.

[254] Kántás Balázs – Regényi Kund: Siménfalvy Tihamér az árnyéktábornok. A Horthy-korszak első éveinek elfeledett titkosszolgálati vezetője. Pályarajz és források. Lásd: https://real.mtak.hu/170613/1/SIMENFALVYTIHAMER_ebook.pdf (utolsó megtekintés: 2024. június 17.)

[255] HM HIM HL AKVI 33684. (Siménfalvy Tihamér)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

magyar hírszerzőnek."[256] Zákó és a Siménfalvy – csoport kapcsolatát sejteti – a 2. vkf. osztály élén Zákó elődjének – Kuthy Lászlónak[257] a 2. vkf. osztály egykori beosztottairól készített összefoglalója, amelyben Kuthy Zákóval kapcsolatban kifejtette, hogy az 1920-as évek közepén Romániában, valamilyen szervezkedéssel kapcsolatban bukott le, azt azonban Kuthy – a vallomás szerint – nem tudta, hogy Zákó, mint odaáti lakos, vagy mint kiküldött szervező került az összeesküvésbe.[258] Majd a 1954. június 1-jén keltezett vallomásában Kuthy bővebben foglalkozott a Siménfalvy – csoport genezisével. Szerinte az alakulat létrejötte az első világháborút követő megszállások, valamint a békekötés idejére nyúlt vissza. A csoport feladata volt, hogy az elszakított területeken tényleges tiszteket tartson vissza, akik a helyi lakosságot megszervezve az utódállamok területén szabotázsakciókat hajtanak végre, illetve felkelést készítenek elő. Kuthy szerint a Siménfalvy – csoport munkájának tudható be a Csécsi – Nagy

[256] ÁBTL 3.1.5. O-14851. 92.

[257] Vitéz Kuthy László (Székesfehérvár, 1896. szeptember 22. – Budapest, 1958. augusztus 30.) hivatásos katonatiszt, vezérezredes, államtitkár. Felsőkereskedelmi érettségit követően önkéntesként lépett a hadseregbe, 1916-tól a 69. közös gyalogezred kötelékében teljesített frontszolgálatot. 1919 júniusában belépett a Nemzeti Hadseregbe. Részt vett a Nyugatmagyarországi felkelésben, majd a Vitézi Rend Törzsszéktartója. A 2. honvéd gyalogezred beosztottja, majd a Központi Lőkiképzőiskola oktatója, ezt követően a 2. gyalogezrednél teljesített szolgálatot. 1926 – 1927 között a győri vámőrképző tanfolyam hallgatója, 1928 – 1935 között a Magyar Királyi Testőrségnél szolgált, majd a 14. gyalogezred II. századának parancsnoka lett. 1936. április 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium VI. Csoportfőnökség 5. osztályán vezérkari szolgálatot teljesítő tiszt. 1938. július 15-től az 5. vkf. osztályvezető helyettese. 1940-től a 2. vkf. osztály beosztottja, 1941. október 1-jétől osztályvezető helyettes. 1942. szeptember – 1944. április között az I. hadtest vezérkari főnöke volt. A német megszállás után az Államvédelmi Központ vezetője, májustól egyben a 2. vkf. osztály parancsnoka lett. Kapcsolatban állt a Kiugrási Irodával, a nyilasok ezért letartóztatták, Veress Lajos és társai ügyében felmentették, lefokozták, és a honvédség kötelékéből kicsapták. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány igazolta, majd a honvédség felügyelőjévé, 1948 februárjában pedig a HM politikai államtitkárává nevezték ki. 1950 márciusában az ÁVH letartóztatta, majd a Sólyom perben háborús bűncselekmény elkövetéséért halálra ítélték, kegyelmet kapott és ítéletét életfogytiglani börtönbüntetésre változtatták. 1956. október 27-én szabadult, rendőrhatósági felügyelet alá helyezték. 1958-ban arra hivatkozva, hogy büntetését nem töltötte le újból börtönbe akarták szállítani, ezért önkezével vetett véget az életének.

[258] ÁBTL 2.1. II/30.b. (V-142767/2) 12.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Imre[259]-féle szervezkedés,[260] amelyet a románok lelepleztek, ezt követően Kuthy szerint a Siménfalvy – csoport erdélyi vonala megszűnt.[261] A Kuthy által említett Csécsi – Nagy Imre vezette nagyváradi összeesküvési perrel, párhuzamosan zajlott a temesvári úgynevezett Levente – per is, amelyhez szintén kapcsolódott a Siménfalvy – csoport.[262] Így nem kizárt, hogy a két, románok által leleplezett szervezet helyébe, egy új sejt kiépítése céljából, jobban mondva a megtépázott hírszerzőhálózat újjászervezése érdekében került Zákó Erdélybe; ahogy az sem kizárható, hogy Zákó sejtje a két szervezettel párhuzamosan működött. E kérdés teljeskörű megválaszolása azonban további kutatást igényel.

Annyi bizonyos, hogy a román partnerszervek által a magyar állambiztonságnak tanulmányozásra 1960-ban átadott dossziék tartalmazzák a Siguranța[263] által 1924-ben, az

[259] Csécsi-Nagy Imre (Szatmárnémeti, 1868. május 11. – Budapest, 1967. július 19.) hivatásos katonatiszt, altábornagy. Gimnáziumi tanulmányokat követően a Ludovika Akadémia növendéke, 1888. augusztus 18-án avatták huszártisztté a 15. (Pálffy-) huszárezredhez, majd a 3. honvéd huszárezrednél szolgált. A felsőbb tiszti tanfolyam, majd a Hadiiskola elvégzését követően a pozsonyi V. hadtest vezérkari osztályán, majd az 1. honvéd lovasdandár törzsénél szolgált, ezt követően az 1. majd a 3. huszárezred beosztottja lett, innen a pozsonyi honvéd kerületi parancsnokság vezérkari osztályára, majd a 9. huszárezredhez, ezt követően a 1. majd a 2. huszárezredhez vezényelték. A világháború kitörését követően a Galíciai hadszíntérre került, 1914. december 10-én, a 2. népfelkelő huszárezred ideiglenes parancsnokává, majd az 1. népfelkelő lovas dandár parancsnokává nevezték ki. A Brusszilov-offenzívát követően egysége erősen megfogyatkozott, ezért az első vonalból visszavonták, azonban a román támadást követően Erdélybe vezényelték. Az erdélyi front megszilárdítását követően 1917-ben, a hátországba vezényelve, a pozsonyi katonai parancsnokság helyettes vezetőjévé nevezték ki, majd a kolozsvári V. honvéd kerületi parancsnoksághoz nyert beosztást. 1919. január 1-jével a Károlyi-kormány nyugállományba helyezte. 1919 végén letartóztatták a román állam ellen irányuló szervezkedés és összeesküvés vádjával, halálra ítélték, nemzetközi nyomásra szabadon engedték, de kitiltották Románia területéről. 1920 októberétől Budapesten telepedett le. 1921. január 21-én ismét tényleges állományba helyezték és tábornokká, valamint a törzstiszti fellebbezési tanács elnökévé nevezték ki. 1922. január 1-vel altábornaggyá léptették elő, továbbá a Legfelsőbb Honvédtörvényszék alelnökévé, valamint Veszprém vármegye ideiglenes székkapitányává nevezték ki. 1923-ban nyugállományba helyezték. Aktívan bekapcsolódott a közéletbe, a református egyház gondnoka, valamint vezetőségi tagja lett több kulturális és társadalmi egyesületnek. A háborút követően 1946-ban nyugdíját megvonták, jogosultságát 1948-ban igazolni tudta, szerény körülmények között élt haláláig.

[260] ÁBTL 2.1. II/30. b. (V-142767/2) 12.

[261] ÁBTL 2.1. II/30. a. (V-142767/1) 16.

[262] Az Erdélyi perekkel kapcsolatban lásd: Borsi Kálmán Béla: Ifj. Niamessny Mihály és a temesvári Levente-per (1919 – 1920). Helikon, h. n., 2010.; Uő: Kisfiúk a nagy viharban. A temesvári "Levente-pör", az első román "irredenta per" története, 1919–1922; 2. jav. kiad.; Kortárs, Budapest, 2021.; Réfi Attila: Csécsi Nagy Imre altábornagy évszázados életútja (1868 – 1967) II. rész. Halálra ítélve a nagyváradi összeesküvési perben. In: Veritas Évkönyv, 2020. Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár – Magyar Napló, Budapest 2021. 154 – 170.; Nagy Szabolcs: Paranoiás Nagy-Románia? – Kratochvil Károly, illetve más magyar tisztek, civilek a román hadbíróság előtt. In Székelyföld, 24. évf. 6. sz. (2020.06.01.) 57 – 74.

[263] Serviciul Secret de Informații (Titkos Hírszerző Szolgálat) másnéven Siguranța Statului (Állambiztonság) a leggyakrabban egyszerűen csak Siguranța: A román királyság titkosszolgálata 1924 – 1940. november 13. között. Titkosrendőrség a Regátban már 1841 óta működött. 1865-ben a román nagyvezérkar francia mintára létrehozta a vezérkar 2. osztályát, amely katonai információk gyűjtésével és elemzésével foglalkozott. A katonai hírszerző szolgálat fejlesztésével párhuzamosan 1892-ben létrehozták az Általános Biztonsági Irodát (Biroul Siguranței Generale), melyet 1908-ban Általános Rendőrségi és Biztonsági Igazgatósággá (Direcța Poliței și Siguranței Generale) alakítottak át, Iancu Panaitescu főigazgató vezetésével, azonban hírszerző tevékenységet folytattak még az egyes prefektúrák és a csendőrség is. A román szervekre bővebben lásd: Bandi István: A román titkosszolgálatok intézménytörténeti áttekintése az első világégéstől a királyság bukásáig. In: Utak a Teleki térről: Esszék és tanulmányok a 75 éves M. Kiss Sándor tiszteletére. Szerk.: Szekér Nóra – Kávássy János – Nagymihály Zoltán, Antológia Kiadó, Lakitelek, 2018. 23 – 45.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

úgynevezett brassói kémszervezet leleplezését követően lefolytatott vizsgálatok iratait. Ezek szerint Zákó a „*a tiszai román fronton harcolt főhadnagyi rendfokozattal 1920-ig, amikor saját elmondása szerint Olaszországba ment, ahol 1922-ig tartózkodott, amikor a 665-ös számú 1922. január 27-én kiadott hazatérési igazolvánnyal visszatért Romániába. Az igazolványt a Római Román Követség állította ki. Zákó 1922. január 31-én lépte át a román határt Carpimis*[264] *határállomásnál, majd Brassóban élő szüleinél telepedett le.*”[265] Vagyis Zákó fedése céljából felvette a román állampolgárságot.[266]

Zákó, illetve a leleplezett brassói – csoport tevékenysége az iratok alapján az alábbiak szerint rekonstruálható. A dokumentumok rövidített, fordított változata szerint Zákót 1924. március 24-én hosszas, majd egyéves előzetes megfigyelés után tartóztatták le a brassói állomáson, amikor épp Temesvárra váltott jegyet.[267] Zákó lebukására több magyarázat létezik: a román iratok kiemelik, hogy a román szerveknek az tűnt fel, hogy Zákó „foglalkozás nélküli” mégis sokat utazik. Erre hivatkozva Ungváry Krisztián szerint nem kellően készíthették elő Zákó „legendáját”[268], így ez okozta a lebukását.[269] Ennek viszont ellentmond az, hogy egyes források szerint Zákó vándorprédikátorként, illetve fakereskedőként szerepelt a nyilvánosság előtt.[270] Egy másik magyarázat szerint Zákót egy általa beszervezendő személy jelentette fel, mivel megkörnyékezésében a románok provokációját sejtette.[271] Ez a magyarázat is hihető, hiszen a román szervek gyakran éltek a beugratás módszerével.[272]

Az iratok szerint előállítását követően, Zákó szökést kísérelt meg, az őt szállító fiákerről leugorva, egy csomagot eldobva igyekezett elmenekülni, azonban nem sikerült egérutat nyernie.[273] A brassói kapitányságon a csomagot átvizsgálva a román szervek különböző katonai

[264] Helyesen Cărpiniș, vagyis Gyertyámos.
[265] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 129.
[266] A román állampolgárság felvételét erősíti meg egy Ujszászy Istvánnak tulajdonított háború utáni beszámoló, amelyben a 2. vkf. osztály romániai hírszerző hálózatáról többek között a következő szerepel: „*Záhó* [sic*!] András*, […] *átlépett a magyar hadseregbe.*” MNL OL M – KS 274. f. 11. cs. 16. ő. e. 29. Az állampolgárság felvételéből később Arday Géza és Pintér István azt a téves következtetést vonták le, hogy Zákó román származású volt, holott az állampolgárság és a származás között jelentős különbségek vannak. Céljuk ezzel híreszteléssel nyilvánvalóan Zákó dehonesztálása, sőt sértegetése volt. Lásd: Pintér: Magyarok amerikai koszton. i. m. 149. V. ö. Arday Géza: i. m. 28.
[267] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 127.
[268] Legenda: a konspiráció egyik módszere. Titkosszolgálati feladat álcázását szolgáló körülmények létrehozása céljából olyan tevékenység folytatása, amely illetéktelenek előtt indokolja vagy elfedi a hírszerző munkát.
[269] Ungváry Krisztián: Az MHBK szürke eminenciása. i. m. 59.
[270] Marosi Tibor: Egy katona emlékére. In: Magyarság 44. évf. 16. sz. (1968.04.19.) 4.
[271] ÁBTL 3.1.5. O-14851. 92.
[272] Az egyik legismertebb eset Maderspach Viktoré, akit a saját házában igyekeztek a román „agent provocateur”-ök, vagyis beugratók beszervezni a Nemzeti Hadsereg nevében. Maderspach átlátva a helyzetet, visszautasította a beszervezési ajánlatot, vita bontakozott ki, a román ügynökök az életére törtek, azonban sikerült elmenekülnie. Bővebben lásd: Maderspach Viktor: menekülésem Erdélyből. Lazi Könyvkiadó, Szeged, é. n.
[273] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 127. v. ö. Sz. n.: Új kémhálózatot lepleztek le Erdélyben. In: Uj Kelet, 7. évf. 82. sz. (1924.04.09.) 3.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

utasításokat, körleveleket, a román vezérkari főnökség bulletinjeit és brosúráit, a román Honvédelmi Minisztérium parancsait, katonai iskolák programjait, valamint egy híradóezred teljes, érvényben lévő siffréjét[274] találták.[275]

Az iratok pusztán az eredményt közlik, hogy Zákó vallomást tett felső kapcsolatáról, társairól, a csoport módszereiről, tevékenységéről; azonban a dokumentumok természetesen nem tartalmazzák, pusztán másodlagos forrásokból tudható, hogy Zákóval szemben a kihallgatások során fizikai kényszert alkalmaztak. Eszenyi László visszaemlékezésében kiemelte, hogy Zákót „*oláh módszerekkel borzalmasan megkínozták. […] Az arcát és egész testét elborító mély sebhelyeket élete végéig viselte.*"[276] Hasonlóan emlékszik Fehérváry István, aki szerint még az 1950-es években is látszódtak Zákó sebhelyei, valamint erről tett tanúságot az 1950-es években az MHBK központjában, akkor Zákó szomszédságában élő Záhonyi – család gyermeke, Clementis–Záhonyi Botond,[277] de a sebhelyekről tanúskodik visszaemlékezésében[278] Sikorszky–Vértes Béla,[279] Zákó egykori beosztottja. A Siguranta vizsgálói, tehát szószoros értelmében kiverték Zákóból az őket érdeklő információkat. Az iratok szerint Zákót egy bizonyos „Liszay Kálmán" a szegedi hírszerző kirendeltség vezetője bízta meg, hogy Romániában kémkedést folytasson. Katonai jellegű információk beszerzése érdekében Liszay kapcsolta össze Zákót romániai megbízható személyekkel.[280] A dokumentumok szerint Zákónak 1924. március 25-én Temesvárott kellett volna átadnia a megszerzett híranyagokat Liszaynak.[281] Vagyis a leírtakból megtudható, hogy Liszay volt Zákó felettes kapcsolata. A Siguranta természetesen kiszállt a Zákótól kicsikart találkozóra, azonban az általa megjelölt időben és helyen Liszaynak hűlt helye volt,[282] nem kizárt, hogy Zákó szándékosan rossz helyet és időt mondott be, időt nyerve ezzel Liszay „Kálmánnak". Érdemes

[274] Siffre: dokumentumok titkosítására használt rejtjelkulcs.
[275] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 127 – 128. A híranyagok leltárját, illetve azok hírértékét kielemezve lásd: ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 129 – 130.
[276] Eszenyi László: Idegenbe szakadt hazánkfia. i. m. 262.
[277] Clementis–Záhonyi Botond szíves közlése a szerzővel.
[278] HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: Denkwürdigkeiten meiner Dienstzeit. III. 177.
[279] Vitéz Sikorszky–Vértes Béla: (Pozsony, 1913. október 17. – Lindau, 1986. január 26.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados, a Magyar Atlétikai Club nehézsúlyú birkózó bajnoka, valamint vízilabdázója. 1935. augusztus 20-án avatták gyalogos hadnaggyá a Ludovika Akadémián. Csapatszolgálatot követően, 1940 – 1942 között a Hadiakadémia hallgatója, majd a debreceni VI. hadtesthez helyezték a kiképzési alosztály élére. 1943. május 15-től a Székely Határvédelmi Erők Parancsnoksága I. c. (anyagi) osztályának vezetője. A világháborút követően nyugatra távozott, bekapcsolódott az MHBK munkájába. Az MHBK langenargeni hírszerzőközpontjának kiképzője, majd 1950 – 1951 között vezetője volt. A francia SDECE követelésére Zákó leváltotta, aktivitása visszaesett. 1982-ig a Vitézi Szék európai Törzskapitánya, egyben a Rend katonai előadója volt. Ezt követően emlékiratainak megírásával foglalkozott. Visszaemlékezését lásd: HM HIM HL TGY 3456. (vitéz Sikorszky–Vértes Béla: Denkwürdigkeiten meiner Dienstzeit. I – IV.)
[280] ÁBTL 3.2.2. T –2/4. 128.
[281] ÁBTL 3.2.2. T –2/4. 123.
[282] Uo.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

megállni egy pillanatra. Liszay Kálmán nem szerepel a korabeli sematizmusokban. Ellentétben Liszay Auréllal,[283] aki ebben az időben valóban a Szegeden állomásozó 9. gyalogezrednél szolgált, majd később a HM VI – 2-nél, vagyis a hírszerző és kémelhárító osztály beosztottja volt. Ezt erősíti meg Szentpétery György is, aki szerint Liszay Zákóval egyidőben, ugyanazzal a feladattal volt megbízva Erdélyben, sőt Szentpétery kiemelte, hogy Zákó és Liszay „*testi-lelki jóbarátok voltak.*"[284]

A Zákó letartóztatásakor lefoglalt iratokról, valamint társairól a román kihallgatók a következő információkat szerezték. Az iratok nagy része Homorogán Adriántól[285] a temesvári román 94. gyalogezred híradó tizedesétől származott. Homorogán tizedes kihallgatási jegyzőkönyve szerint Zákó kereste fel őt, a katonai híranyagért cserébe pénzt és jó állást helyezett kilátásba számára.[286] Ennek azonban ellentmond Homorogán egy másik vallomása, amely szerint egy bizonyos Lakatos Lajossal,[287] a szegedi hírszerző iroda beosztottjával maga is szolgált a Nemzeti Hadseregben. Elmondása szerint Zákó, mielőtt lebukott volna, őt egy másik személynek adta át további tartásra, mivel Zákó a közeljövőben szándékozott hazatérni.[288] Magyarországi kapcsolatai közül Homorogán még egy bizonyos Slavik/ Szlávik

[283] Liszay Aurél (Belgrád, 1896. június 11. – Waldkraiburg, 1970.) hivatásos katonatiszt, vezérkari alezredes. Hadapródiskolát elvégezve, 1915-ben avatták zászlóssá a 46. gyalogezredhez, majd a tartalékos tiszti iskolát követően 1916-tól hadnagyként végigharcolta a háborút. 1919. augusztusában leszerelték, azonban különleges, bizalmas beosztásba helyezték. 1924-től a szegedi 9. gyalogezred I. századánál csapatszolgálaton, majd a vámőrtiszti továbbképző tanfolyam hallgatója, ezt követően századosként rövid ideig a Pénzügyminisztérium XIX. osztályán szolgált, majd 1927-től a HM VI – 2. osztály állományában, a bécsi hírszerző kirendeltség, a WEX (Wien-i Expozitúra) román referenseként működött. Anyakönyve szerint 1931. január 1-től a HM katonai szakközegek „B" állományába helyezték, és bizalmas külföldi kiküldetésre vezényelték. 1938-tól a 2. vkf. osztály beosztottja, katonai szakközegként többször külföldi kiküldetésben, 1939 – 1941 között a trieszti, 1941 – 1943 között a belgrádi konzulátuson nyert beosztást. 1940. szeptemberétől őrnagy, 1942 áprilisától alezredes. 1944. november 12-én a Külügyminiszter rendelkezésére bocsátották, miniszteri osztálytanácsosi címet adományoztak részére. Rómába távozott, 1945. január 25-én, szolgálaton kívüli viszonyba helyezték. 1947-ben Szentpétery Györgyön keresztül felajánlotta szolgálatait a Katpolnak, akik tippkutatóként alkalmazták, valamint feladatul adták neki a müncheni CIC-hez való beépülést, majd 1949-től Jugoszlávia, valamint Olaszország és az ott tartózkodó NATO egységek elleni felderítéssel bízták meg.

[284] ÁBTL 4.1. A-857. 18 – 19. V. ö. „*Záhó* [sic!] *András, Liszay Aurél főhadnagyok /később mindkettő átlépett a magyar hadseregbe/*." Lásd: MNL OL M – KS 274. f. 11. cs. 16. ő. e. 29.

[285] Helyesen: Homoródi (1936-ig Homorogán) Adorján: (Lippa, 1899. október 18. – ?) hivatásos katonatiszt, főhadnagy, magyar királyi honvéd főellenőr. Az I. világháborúban az 1. gyalogezrednél teljesített szolgálatot. 1918 októberében nem tényleges viszonyba helyezték. Belépett a román hadseregbe, a 94. gyalogezredben teljesített szolgálatot. A Zákó-csoport tagjaként letartóztatták, elítélték. Katonai anyakönyve szerint 1929. szeptember 1. – 1938. augusztus 31. között, mint szerződéses „K- ügynök" teljesített szolgálatot, majd a BM VIII. D. osztályon helyezkedett el. 1940-től hadnagy az I. hadtest 2. kiegészítő körlet állományában. 1942-től főhadnagy, részt vett a keleti front hadműveleteiben. Egy újságcikk szerint 1946-ban valuta be nem jelentés miatt folytattak ellene eljárást.

[286] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 125.

[287] Személyét eddigi kutatásaim során nem sikerült beazonosítanom. Itt hívom fel a figyelmet, hogy a szövegben szereplő személyek azonosítását nehezíti, hogy a román szervek az 1924-es kihallgatások során gyakran úgy írták le őket, ahogy éppen hallották. Az így torzult nevek aztán 1960-ban a románról magyarra fordított anyagban tovább deformálódtak. Ékes példa, hogy lett az eredetileg Lakatos Lajosból „Locatus". Így ebben a fejezetben csak azokat a személyeket jelölöm, akiket a kutatás során sikerült beazonosítani.

[288] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 125.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Józsefet nevezett meg, aki futárszolgálatot teljesített Magyarország és Románia között.[289] Az iratok megszerzésében Homorogán vallomása szerint segítségére voltak a következő személyek: Krasch /Krastl András, Hargittay János, Fries/Friss Antal, Munteanu Pál/ Pavel, Zimonyi József, Leibovics Árpád, Bergher Adolf, Ganea/Ganca Rudolf.[290] A vizsgálatok szerint Homorogán, aki maga is többször járt Brassóban, általában Putnik István, a román államvasutak nemzetközi hálókocsi kalauza révén juttatta el Zákóhoz, vagy apjához, Zákó Jenőhöz a beszerzett iratokat,[291] amelyeket Zákó kiértékelve és rendszerezve küldött tovább. A hálózat további tagjai voltak Hódy Miklós és Hódy István, a határközeli Porgány községbeli birtokosok, valamint Vitán Anna a temesvári központi postahivatal tisztviselőnője.[292] Így talán nem áll messze a valóságtól az Új Kelet tudósítása, amely szerint a megszerzett híranyagokat kézről-kézre adva juttatták el Szegedre.[293] A későbbi fordító maga is kiemelte, hogy a kémcsoport bravúrosan felhasználta a kettős birtokosokat, amely megnehezítette a kémkedés bizonyítását.[294] Az iratok még említést tesznek Gulácsi Jánosról, aki időközben Magyarországra szökött,[295] Kokoida/Kokaida József nevű egyénről, egy Amta nevű polgári személyről, azonban róluk semmi közelebbi nem derül ki.[296] Ellentétben egy Foisel János nevű századossal, akiről Zákó és Hódy is bevallotta, hogy a hálózat tagja, noha Zákó szerint nem biztos, hogy sikerült őt időközben beszervezni. A román szervek mivel Foisel kihallgatása, valamint a nála tartott házkutatás eredménytelennek bizonyult,[297] személyét elvetették. Nem zárható ki, hogy Foisel felemlítése pusztán a hatóság megvezetésére és időnyerésre volt alkalmas. Külön érdekes, hogy a tanulmányozásra 1960-ban átadott román anyagban nem lelhető fel Zákó kihallgatási jegyzőkönyve, sem az ügyben keletkezett összefoglaló jelentés, sem az ügyészi, illetve bírói dokumentáció. Ezeken kívül mivel az iratok között nem találhatóak dátumok, amelyek segítenék a megértést, így a fellelt sajtóanyag alapján rekonstruálom az eseményeket.

Zákót 1924. március 24-én vették őrizetbe, a tárgyalásra sajtóforrások alapján több, mint egy évvel később, 1925. május végén Bukarestben, a IV. Divízió Hadbírósága előtt, C. Tănăsescu ezredes elnökletével került sor.[298] A tárgyalásról készült tudósítások kiemelik, hogy

[289] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 127.
[290] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 126.
[291] Uo.
[292] Uo.
[293] Sz. n.: Új kémhálózatot lepleztek le Erdélyben. In: Uj Kelet, 7. évf. 82. sz. (1924.04.09.) 3.
[294] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 128.
[295] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 127.
[296]ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 126.
[297] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 128.
[298] Sentinţa în procesul spionilor unguri. In: Universul, 43. évf. 123. sz. (1925.06.01.) 6.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

a vádlottak tagadták a terhükre felrótt cselekményeket, előadták, hogy beismerő vallomásaikat kényszer hatására tették: a gyanúsítottakat éheztették, fizikailag bántalmazták,[299] valamint egyéb módon abuzálták. Például Zákó ekkor 63 esztendős édesapjától – a dokumentumok szerint – elvonták pokrócát, matracát és személyes ruházatát.[300]

Mivel a dokumentumok között a „brassói kémügyben" született ítélet nem szerepel, jobb híján e tekintetben is a sajtó tudósításokra kellett hagyatkozni. E szerint Zákó András és Homorogánt öt év javító-nevelő börtönre; Vitán Annát öt év börtönre; Hargittay Jánost, Fries Antalt, Zimonyi Józsefet, Hódy Miklóst és Krasl András három év; Ganea Rudolfot egy év; Leibovics Árpádot tizenegy havi; Putnik Istvánt négy havi, Zákó Jenőt pedig egy hónap börtönre ítélték. A hadbíróság távollétében öt év börtönre és ötvenezer lei pénzbüntetésre ítélte Liszay Kálmánt, Slavik Józsefet, Gulácsy Jánost, Lakatos Lászlót és Hódy István ügyvédet. A tudósítás megjegyzi, hogy azon vádlottak, akiknek büntetése az egyévet meghaladta, fellebbezést jelentettek be. [301] A másodfokú tárgyalásra eddigi kutatásom során nem találtam utalást. Mivel az iratok között Zákó András börtönkartonjának összefoglalása szerint büntetését 1925. május 29-én megkezdte, nagy a valószínűsége annak, hogy a fellebbezéseket elutasították.[302]

A jogerős ítéletet követően az elítéltek megkezdték börtönbüntetésüket. A román szervek által 1960-ban átadott iratok között csak Zákó Jenő esetében van utalás arra, hogy megjárta a jilavai börtönerődöt.[303] A trianoni békediktátum miatt rejtett magyar vezérkar iratai között elfekvő jelentés[304] szerint a Honvédelmi Minisztérium VI. csoport 2. osztály (HM VI. – 2. osztály) vezetője a külügyminisztérium útján, több alkalommal pénzsegélyben részesítette a brassói kémügyben lefogottakat. A jelentésből kitűnik, hogy az osztály tudomása szerint „*a foglyok elhelyezési és élelmezési viszonyai általában súlyosak*", kicserélésük időpontja bizonytalan.[305] Zákó András és társai – Vitán Annát leszámítva – a jilavai börtönerdőben senyvednek.[306] Vitán Anna az ítéletet követően a Mislea nevű női börtönbe került. A dokumentumok szerint két másik politikai fogollyal éhségsztrájkba kezdett, hogy jobb bánásmódban részesülhessenek. A tíznapig tartó akciót követően a Vacaresti rabkórházba

[299] „Magyarok a hadbíróság előtt. Nagy kémkedési pert tárgyalnak Bucurestiben. — Bántalmazások miatt tettek beismerő vallomást a vádlottak." In: Erdélyi Hirlap, 9. évf. 2100. sz. (1925.05.27.) 5. V. ö. Procesul spionlior unguri. In: Adevĕrul 38. évf. 12714. sz. (1925.05.27.) 2.
[300] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 124.
[301] Sentinţa în procesul spionilor unguri. In: Lupta, 4. évf. 1041. sz. (1925.06.01.) 2.
[302] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 131.
[303] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 124.
[304] A dokumentum feltalálásában segítségemre volt Balogh–Hegedűs Judit, akinek ezúton is köszönetemet fejezem ki.
[305] HM HIM HL VKF 1926. VI. csop. 1052_B./B.
[306] Uo.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

szállították, mert egészségi állapota az éhségsztrájk, valamint tuberkulózis következtében válságossá vált.[307] A külügyminisztérium jelentése szerint a bukaresti követségről Dávid Mihály konzuli irodaigazgató,[308] Vitán Annát többízben felkereste fogsága alatt, valamint pénzsegélyben részesítette. A jilavai fogvatartottakat azonban a börtönerőd parancsnokának akadékoskodása miatt nem tudta személyesen meglátogatni, azonban egy fogolytársuk útján sikerült őket pénzsegélyben részesítenie.[309] Vagyis a dokumentumok szerint a rabokat nem hagyták magukra, a követség útján mindent megtettek az érdekükben.

Az iratok szerint Zákó András büntetésének egyharmad részét elengedve, 1928. november 27-én szabadult. Az események után jóval később keletkezett visszaemlékezések[310] szerint Zákó egy román-magyar fogolycsereakció során került haza, erről azonban eddigi kutatásaim során nem sikerült bővebb információkat feltárni. Az ügyben szereplők közül Zákó Jenő és Zimonyi József letöltötték büntetésüket,[311] Homorogán 1936-tól Homoródy Adorján néven a magyar királyi honvédségben folytatta pályafutását.[312] Vitán Anna büntetéséből egy év nyolc hónapot elengedve, 1929. március 21-én került szabadlábra.[313] Ezt követően Magyarországon telepedett le, folytatta postatisztviselői karrierjét, postadíjnokból 1934-ben postakezelőnővé léptették elő.[314] 1937. január 9-én, Budapesten hunyt el 42 éves korában.[315]

[307] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 131 – 132.

[308] Dávid Mihály (? – ?) siket-néma nevelőintézeti tanító, magyar királyi diplomata. A kolozsvári Siket-néma nevelő intézet tanáraként a román hadüzenetet követően hívták be, a Romániai Katonai Igazgatóság Központi Rendőrség Hírszerző egységébe (*Abwehrstelle bei der Zentralpolizei der Militärverwaltung in Rumänien*) nyert beosztást. Ezért a háborút követően a román szervek vegzálták. Mivel nem volt hajlandó elhagyni Kolozsvárt, a románok kikényszerítették az állampolgári esküt, azonban a tanítást csak úgy vállalta tovább, ha magyar osztályt is indítanak. Erre a román hatóságok elbocsátották és újra zaklatni kezdték. Ezért a magyar külügyminisztériumhoz fordult. 1921. július 18-án konzuli irodaigazgatónak nevezték ki, majd 1928 – 1935 között a bukaresti követség kolozsvári útlevél kirendeltségének vezetője volt. Ezt követően Galati-i magyar királyi alkonzulátus megszervezésével bízták meg, majd 1935 – 1940 között a Galati-i hajózási kirendeltség vezetője volt.

[309] HM HIM HL VKF 1926. VI. csop. 1052_B./B.

[310] Radnóczy Antal: i. m.; Ezsenyi László: i. m.; Marosi Tibor: i. m.; MHBK Sajtószolgálata: i. m.

[311] HM HIM HL VKF 1926. VI. csop. 1052_B./B

[312] HM HIM HL AKVI 795/1899 (Homoródy Adorján).

[313] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 131.

[314] Lásd: A póstánál. A miniszter kinevezései. In: Magyarság, 15. évf. 170. sz. (1934.07.29.) 7.

[315] „Vitán Anna postakezelőnő f. hó 9-én elhunyt, temetése 12-én délután 3 órakor a Gyáli úti Helyőrségi kórházból." Lásd: Pesti Hírlap, 59. évf. 8. sz. (1937.01.12.) 14. V. ö. Budapest I. kerület Halotti Anyakönyve 1937. január 9-én kelt 45/1937. sz. bejegyzés: „haláleset időpontja: 1937. január 9. d.e. ¼. 6 óra. Vitán Anna, m. kir. postakezelőnő. Lakcím Budapest, XV. ker. Fürj u. 15/e. Római katolikus, 42 éves. Házastársa: -, szülei: néhai Vitán Lajos, Kollár Krisztina, Halál helye: Budapest, I. ker. Alkotás u. 25. Halál oka: szívbénulás, asthma. Bejegyzés írásbeli bejelentés alapján."

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Megtört, de folytatódó katonai pálya

A fogolycserét követően a Zákó családnak új életet kellett kezdenie. A kémügyből kifolyólag a román hatóságok igencsak megnehezíthették az életüket. Eddigi kutatásaim során kevés információ látott napvilágot a Romániából Magyarországra való településről. Annyi bizonyos, hogy a 30 esztendős Zákó szüleivel az ekkor Cinkotához tartozó Árpádföldön telepedett le,[316] majd édesanyja 1932-es halálát követően édesapjával a Ludoviceum utca 8. szám alá költöztek.[317] Bár Zákó pályájában a romániai fogság évei egzisztenciális törést okoztak, de ez nem jelentette katonai pályájának végét. Ungváry Krisztián szerint az elkövetkezendő időkben „*viszonylag komoly beosztásait részben annak köszönhette, hogy kárpótolni akarták a több, mint 4 év börtönért.*"[318] A Trianoni Békediktátum katonai megkötéseinek árnyékában kétségesnek tartom, hogy a Magyar Királyi Honvédségben érzelmi alapon töltötték volna be az egyes beosztásokat, ha ez közre is játszhatott, a rátermettség és megbízhatóság mellett sokkal kisebb mértékben számíthatott. 1929. október 23-án kelt Kormányzói Elhatározással Zákó átmeneti viszonyba helyezését, végkielégítéssel és emléklappal történő elbocsátását érvénytelenítették, egyben főhadnaggyá léptették elő.[319] Amennyiben tehát nem tartották volna tovább szolgálatra alkalmasnak és érdemesnek, – érdemei elismerése mellett – nyugállományba helyezhették volna, így viszont folytathatta tiszti pályáját. Sőt, a különbözeti vizsga teljesítése után vezérkari képzésben részesülhetett, vagyis Zákó a trianoni megkötések miatt, ekkor a Magyar Királyi Budapesti Honvéd Tiszti Szabályzatismertető Tanfolyam név alatt, fedetten működő vezérkari tisztképző, a későbbi Hadiakadémia hallgatója lett.[320] A szakirodalom

[316] Egy 1964. november 20-án keletkezett jelentés szerint Zákó „*Honvágyával kapcsolatban megemlítette,* […] *Csak azért kíván rövid időre hazautazni, mert szülei sírját Cinkotán szeretné meglátogatni.*" ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 312. V. ö. Cinkotai Anyakönyvi Hivatal Halotti Anyakönyv 1931. augusztus 6-i 61/1931. folyószámú bejegyzése: „haláleset időpontja: 1931. augusztus 5. este 11 óra. Zakó Jenőné, szül. Strelicz Erzsébet magánzónő. Lakcím: Cinkota, Árpádföld, Árpád út. 13. Római katolikus, 62 éves. Házastársa: Zakó Jenő, szülei: néhai Strelicz Jakab, néhai Lukács Róza. Bejelentő: Zakó András."

[317] Budapest I. kerületi Anyakönyvi Hivatal Halotti Anyakönyv 1938. szeptember 28-ai 1663/1938. folyószámú bejegyzése: „haláleset időpontja: 1938. szeptember 19. délután fél 1. Zákó Jenő, nyugalmazott mérnök. Lakcím: Budapest, VIII. kerület Ludoviceum u. 8. Római katolikus, 77 éves. Házastársa: néhai Strelitz Erzsébet, szülei: néhai Zákó Dániel, néhai Kunz Emília, halál helye: Budapest, I. kerület Gömbös Gyula u. 21.[= Gömbös Gyula úti Helyőrségi Kórház – T. Á.]"

[318] Ungváry: Az MHBK szürke eminenciása. i. m. 59.

[319] Kormányzói Elhatározás a m. kir. Honvédelmi Miniszter 110.509/Eln. 8. /1929. számú alázatos előterjesztésére. HM HIM HL I. 42. Legfelsőbb elhatározások (1928 – 1929), 62. doboz.

[320] A trianoni békediktátum határozottan tiltotta a vezérkari tisztek képzését. A rejtett képzés a Hungária körúton, a Pálffy tüzér laktanyában 1920 szeptemberében indult meg, kezdetben, mint a Hungária körúti tiszti szálló, majd 1927-ig, mint Tiszti Továbbképző Tanfolyam működött. 1927 – 1938 között pedig a m. kir. Budapesti Honvéd Szabályzatismertető Tanfolyam fedőnév alatt zajlott a képzés. Az ország fegyverkezési egyenjogúságát elismerő Bledi konferenciát követően az intézmény a Magyar Királyi Honvéd Hadiakadémia nevet vette fel.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

tévesen 1924–1926 közé teszi Zákó vezérkari képzését,[321] azonban ahogy azt korábban ismertettem, 1924–1928 között Romániában fedett hírszerző volt, majd lebukását követően börtönbüntetését töltötte, tehát képzésének egy későbbi időpontban kellett történnie. Siegler Endre így emlékszik vissza Zákóra: *„A Hadiakadémián osztálytársunk volt, ő százados, mi főhadnagyok. Úgy mondtuk neki: Rang apó."*[322] Ha viszont Zákó András Siegler osztálytársa volt, akkor a Hadiakadémiát 1931—1934 között kellett elvégeznie. [323] A számomra releváns évfolyamok tablói eddigi kutatásaim során nem kerültek elő,[324] így kontroll forrásként érdemes idézni Siegler évfolyamtársának técsői Móricz Bélának[325] vezérkari tisztekről szóló adatgyűjteményét,[326] amely megerősíti, hogy Zákó valóban évfolyamtársuk volt.[327] Siegler és Móricz mellett Vértes Béla is kiemeli, hogy Zákó a tőle fiatalabb évfolyammal végezte a vezérkari képzést,[328] ugyanakkor kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredes visszaemlékezésében pedig azt írja, hogy Zákónak 1931 – 1934 között a Hadiakadémián tanára volt. [329] Zákó a hadiakadémiai évek alatt vezérkari szolgálaton a 2. tábori tüzérezrednél tevékenykedett. Majd tanulmányai végeztével ismét a hírszerző alosztályon (HM VI – 2.) került beosztásra.[330] Móricz szerint bár Zákó eredményesen végezte a vezérkari tisztképzőt, egy ismeretlen becsületügy miatt[331] nem vették át vezérkari próbaszolgálatra, hanem 1934 őszén a pécsi 4. határőr kerületi parancsnoksághoz osztották be századosként, mint a karpaszományos iskola parancsnoka. Majd 1936. május 1-jén a kémelhárító osztályra, Szentpétery alosztályába[332] került fogalmazó tisztként.[333] Szentpétery György későbbi kihallgatása során Zákó jellemzésekor a következőket

[321] Oroszi Antal: A magyar királyi Honvéd Hadiakadémia története (1920—1945). Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2000. 300. V. ö. Szakály Sándor: A 2. vkf. osztály. i. m. 80.
[322] HM HIM HL TGy. 3255. (Siegler Endre: Az én világom. Meg ez a Másik 1905 – 1956.) 148.
[323] HM HIM KI 85484. sz. tiszti okmánygyűjtő.
[324] A HM HIM Fotótárában az 1920—1945 között végzett évfolyamok tablói között sem az 1924-1926-os, sem az 1931 – 1934-es évfolyam tablója nem lelhető fel.
[325] Vitéz técsői Móricz Béla (Zombor, 1905. február 27. – Budapest, 1979. június 6.) hivatásos katonatiszt, vezérkari alezredes. Tíz esztendősen katonai nevelőintézeti növendék, majd 1927-ben avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián. Csapatszolgálatát követően a Hadiiskolát 1934-ben végezte el, majd a HM Szabályzatelőkészítő osztályán volt beosztott vezérkari tiszt. Tapasztalatgyűjtés céljából megjárta a Don-kanyart, 1944-ben a III. hadtest vezérkari főnöke, majd a 3. hadsereg parancsnokságán beosztott tiszt. Nyugatra távozott, majd Prágában a Vöröskereszttel működött együtt a csellengő magyarok összegyűjtésén. Hazatérve, igazolták, de előléptetésből két évre kizárták. Ezt követően segédmunkákból tartotta fenn magát és családját.
[326] Móricz Béla: Vezérkari tisztek A – Z, Zákó András. Lásd: HM HIM HL Pers. 237. doboz. 1120. v. ö. Móricz Béla tiszti okmánygyűjtőjével HM HIM KI 313/1617. sz. ti. ogy.
[327] Móricz Béla: Vezérkari tisztek A – Z, i. m. 1122.
[328] HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: Denkwürdigkeiten meiner Dienstzeit. III. 177.
[329] HM HIM HL Pers. 339. doboz, 3. (MHBK) dosszié, „Magyar Harcosok Bajtársi Közössége".
[330] Zákó András Önéletírása. Lásd a mellékletben.
[331] A HM HIM HL tájékoztatása szerint a fennmaradt tiszti becsületügyek között Zákóra vonatkozó anyag nem szerepel.
[332] Ebben az időben Szentpétery György vezette a 2. vkf. osztály Központi Offenzív Alosztály (KOFFA) „B" (román) arcvonalát.
[333] Móricz Béla: Vezérkari tisztek A – Z, Zákó András. i. m. V. ö. HM HIM HL VKF 34.040./eln./ VI. – 3./1936. Tárgy: „Zakó András szds. anyakönyvi okmányainak elküldése". – Az irategyüttes nem tartalmazza Zákó

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

vallotta: „*Kiváló gyakorlati hírszerző volt román viszonylatban jól dolgozott. Nagyon csöndes, zárkózott ember volt s csak olya*[n]*kor nyilatkozott a magánviszonyairól.*”[334] 1936. november 1-jével a HM. VI. – 2. osztályától az 1. honvéd vegyes dandárparancsnokság vezérkari szolgálatot teljesítők személyi tartalékába helyezték,[335] majd 1937. május 1-jétől ténylegesen oda osztották be.[336] Ezt követően a budapesti I. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán a kiképzés vezetője, majd, mint vezérkari őrnagy a vezérkari osztály vezetője lett,[337] így vett részt az 1937. évi hadgyakorlaton.[338]

Az 1938-as Csehszlovákia elleni mozgósítás során a 3. könnyűhadosztály vezérkari főnökévé nevezték ki.[339] 1939. január 15-én az I. hadtesttől a 3. vkf. osztályára helyezték, egyben a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács[340] vezértitkárságának vezérkari főnöki beosztásával is ideiglenes megbízták.[341] Horthy Miklós *„a magyar Felvidék visszacsatolásával kapcsolatos különleges helyzetben kifejtett, az átlagon felülemelkedő”* teljesítményéért Zákó András vezérkari szolgálatot teljesítő[342] őrnagynak a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét adományozta.[343] Zákónak a propagandával, szabadcsapatokkal, valamint a kisantant államai ellen alkalkalmazandó különleges harceljárásokkal, és a magyar kisebbség ellenállásának megszervezésével foglalkozó HM VI. – 5. osztályhoz (a későbbi 5. vkf. osztály) való átvezénylését a későbbi állambiztonsági források csak sejtetik: „*a VKF/5. osztály irányításával nagyarányú kiképzés indult meg. A kiképzés egyik vezetője Zákó András volt.*”[344] Erre a feladatra nyilvánvalóan alkalmassá tette az első világháborúban a rohamcsapatoknál, valamint

okmányait, pusztán az áthelyezésekkel kapcsolatos levélváltást. V. ö. HM HIM HL VKF 33.370/eln. /VI – 3./1936. Tárgy: Változási kimutatás tiszti beosztási névjegyzékben (1936. évi május hó.); V. ö. HM HIM HL VKF 33.738/ eln. /VI – 3. /1936. Tárgy: Tiszti beosztási névjegyzék beterjesztése (1936. augusztus hó).

[334] ÁBTL 4.1. A-857. 19.

[335] Lásd: HM HIM HL VKF iratok 3. oszt. 34 040/eln. /1936.

[336] HM HIM HL VKF 42.083./eln./ VI – 4./ 1937. Áthelyezési kimutatás.

[337] Zákó András Curriculum Vitae-je.. Lásd a mellékletben.

[338] HM HIM HL VKF 2209. /eln./ VI – 1./ 1938. Vezérkari tisztek tapasztalatai a hadgyakorlatokról (1937. évben).

[339] Zákó András Curriculum Vitae-je. Lásd a mellékletben.

[340] Legfelsőbb (1939-től Legfelső) Honvédelmi Tanács: 1928. július 28-án Horthy kormányzó, a honvédelmi miniszter javaslatára hozta létre, mint a legmagasabb szintű honvédelmi és országmozgósítási politikai döntéshozó testületet. Elnöke a miniszterelnök, tagjai a Vezérkar főnöke, a Honvédség főparancsnoka, a honvédelmi miniszter mellett, 1939-ig a kül-, a bel-, a pénzügyminiszter, valamint a tárgyalás anyagában érdekelt egyéb tárcák vezetői; 1939-től hivatalból minden miniszter. Az elnök bármely tag javaslatára szükség szerint összehívhatta, de évente minimum kétszer kellett összeülnie. Ülésein az elnökletet a Kormányzó szabadon átvehette. A világháború alatt több nagyhorderejű kérdésről döntött a testület.

[341] HM HIM HL VKF 3038. / eln./ 1. vkf. /1939.

[342] A trianoni békediktátum katonai megkötései többek között tiltották a vezérkar fenntartását, így az rejtve működött. A fedésben működő vezérkari tisztek jelölésére szolgált a vkszt. rövidítés, azaz „vezérkari szolgálatot teljesítő” tiszt.

[343] Honvédségi Közlöny a Magyar királyi Honvédség számára. 51. évf. 3. sz. (1939.07.19.) 9. V. ö. Pesti Hírlap, 61. évf. 164. sz. (1939.07.21.) 5. V. ö. Magyar Nemzet, 2. évf. 165. sz. (1939.07.22.) 13. V. ö. Uj Magyarság, 6. évf. 164. sz. (1939.07.21.) 4.

[344] ÁBTL 4.1. A-3481. 6. v. ö. ÁBTL 4.1. A-857. 19.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

a Romániában telepített hírszerző és hálózatszervező tapasztalata. 1939. október 30-án, november 1-jei 12-es rangszámmal Horthy kormányzó Zákót vezérkari alezredessé léptette elő.[345] Ezt követően majd egy évig a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács vezértitkárság katonai csoportjának vezérkari főnöke volt.[346] A Románia elleni 1940-es mozgósításkor a Magyar Királyi Honvéd Fővezérség különleges (sajtó, propaganda és szabotázsügyekért felelős) alosztályának élére nevezték ki.[347] Erdélyi származású katonatisztként részt vett az erdélyi bevonulásban, a legtöbbször az elsők között volt, ahogy az egy korabeli tudósításból kiderül: „*megérkeztek az első magyar katonai gépkocsik. Az első gépkocsiban Zákó András vezérkari alezredes, Csics György*[348] *tüzéralezredes és Somogyváry Gyula*[349] *százados ült.*”[350] 1940 nyarán Bán Mihály[351] vezérkari őrnagy Hadiakadémiára történő kinevezésekor Zákó neve

[345] 1939. október 28. 57171. eln. 8. (Legfelsőbb elhatározás kelte: 1939. október 27.) Lásd: Honvédségi Közlöny a Magyar királyi Honvédség számára. 51. évf. 11. sz. (1939.10.30.) 52.
[346] Magyarország tiszti cím – és névtára. 47. évf. (1940). M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal, M. Kir. Állami Nyomda, Budapest, 1940. 26.
[347] Zákó András Curriculum Vitae-je. Lásd a mellékletben.
[348] Csics György (Tata, 1898. január 6. – Szovjetunió, 1945. augusztus ?) hivatásos katonatiszt, tüzérezredes. 1915 augusztusában avatták hadnaggyá a 7. honvéd tábori tüzérezredhez, 1917-től főhadnagyként a 37. honvéd hegyi tüzérosztály kötelékében harcolt. 1920-ban igazolták, 1922-től a 2. tüzérosztálynál szolgált. 1935-től a HM VI – 5. osztály beosztottja, 1939-től a térképhelyesbítő csoport parancsnoka, majd az 5. vkf. osztály tisztje, 1941. november – 1942 májusa között a Keleti Megszálló Erők haditudósító századának parancsnoka volt, ezt követően a 2. vkf. osztályon teljesített szolgálatot, 1942. októberében a 6. tábori tüzérosztályhoz helyezték, ezredessé léptették elő, majd decembertől az alakulat parancsnokságával bízták meg. 1944. szeptember 15-től ideiglenesen a Tábori Tüzér Kiképző és Felállító Központhoz vezényelték. Október 15-ét követően Budapestre távozott, 1945. január 22-ig beosztás nélküli, majd a budapesti hadtest személygyűjtő keretéből alakított tiszti karhatalmi zászlóalj parancsnokságával bízták meg. Budán február 8-án fogságba esett, a szovjetek február 19-én átadták Debrecenben. Nem igazolták, a tényleges szolgálatból elbocsátották. Mint volt 5. illetve 2. vkf. osztály tagját, a szovjetek elhurcolták, golyó általi halálra ítélték, majd kivégezték.
[349] Vitéz Somogyváry (1929-ig Freissberger) Gyula (Füles, 1895. április 21. – Budapest, 1953. február 12.) Hivatásos katonatiszt, tartalékos százados, újságíró, író, országgyűlési képviselő. Az első világháború kitörésekor a lengyel légió önkéntese, majd a 29. honvéd gyalogezredhez került. Tisztiiskolát végzett, majd végigharcolta a háborút, megjárta az orosz a román és az olasz frontokat, mint tartalékos főhadnagy szerelt le 1918. november 18-án. Részt vett az ellenforradalmi megmozdulásokban, majd csatlakozott a Nemzeti Hadsereghez. 1920 tavaszán a Magyar Távirati Iroda vidéki osztályának, majd a belpolitikai osztályának vezetője. 1922-től riporter, majd 1928 őszétől a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. helyettes igazgatója, később irodalmi igazgatója lett. A két világháború között kiterjedt irodalmi munkásságot folytatott. 1935-ben a csornai körzet kormánypárti országgyűlési képviselőjévé választották, 1939-ben újra parlamenti mandátumot szerzett. 1938-ban reaktiválták, összekötőként dolgozott az MTI és a VKF között, valamint a VKF rádiócsoportjának vezetőjeként részt vett az 1938-as felvidéki, majd az 1940-es erdélyi bevonulásban. 1942 novemberétől a 6. vkf. osztály beosztottja. Németellenes megnyilvánulásai miatt Magyarország német megszállását követően, 1944. március 21-én a Gestapo letartóztatta, és a mauthauseni koncentrációs táborba hurcolták. 1945 júniusában tért haza. 1945. novemberben népbíróság elé állították, és négy évre eltiltották az újságírástól és a rádiózástól, később nyugdíját megvonták, műveit indexre tették. 1950 novemberében az ÁVH letartóztatta, 3 hónapos vizsgálati fogság után Kistarcsára internálták. egészségi állapota az elégtelen orvosi ellátás következtében egyre válságosabbá vált, 1953. február 11-én eszméletlenül szállították be a Mosonyi utcai Rabkórházba, ahol másnap elhunyt.
[350] Ujság, 16. évf. 203. sz. (1940.09.07.) 1. V. ö. Pesti Hírlap, 62. évf. 203. sz. (1940.09.07.) 3. V. ö. Magyar Nemzet, 3. évf. 187. sz. (1940.09.07.) 1. V. ö. Magyarság, 21. évf. 197. sz. (1940.09.07.) 2.
[351] Bán (1931-ig Friebert) Mihály dr. (Zombor, 1900. szeptember 22. – Németország, 1945.?) hivatásos katonatiszt, vezérkari ezredes. A Ludovika Akadémián 1920-ban avatták hadnaggyá. A 10. gyalogezredhez helyezték, Ezt követően az 1. vegyesdandár, majd a 7. vegyesdandár parancsnokságának beosztottja. A Kecskeméti Református Jogakadémia hallgatója, majd tanulmányúton Genfben. 1931. májusától a HM 1/a. osztályának, majd az 1. vegyesdandár beosztottja, Hadiakadémiát végzett, ezt követően az I. hadtest kötelékében vezérkari szolgálatot

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

felmerült Bán utódjaként az 1. vkf. osztály elvi alosztályának élén, kinevezésére azonban nem került sor.[352] Az észak-erdélyi részek hazatérését követően Zákót a Fővezérség különleges alosztályának éléről szintén a Hadiakadémiára vezényelték, ahol a „hadműveleti vezérkari szolgálat" előadójává nevezték ki. Emellett a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem közérdekű és kötelezően előírt katonai tárgyú előadásainak keretében a Korszerű honvédelmi kérdések című tantárgy oktatójaként tevékenykedett.[353] 1940. október 11-én a Belügyminisztérium 316.145/1940. II. a. számú rendeletében régi magyar nemességét, a „Zákó" családi név és a „reszneki" előnévhez való jogát igazolta, amelyet a Honvédelmi minisztérium 1940. december 18-án 113.816/eln. 8. számú rendeletével megerősített.[354]

Vélhetőleg itt a Hadiakadémián ismerte meg Zákó későbbi beosztottját Korponay Miklóst. Eddigi kutatásaim szerint ez az első bizonyítható helyszín, ahol a két tiszt megismerte egymást.

teljesítő tiszt. Vezérkari beosztásban a Rendőrújonc Iskolánál, ezt követően az 1. gépkocsizó dandár felderítő zászlóaljánál, majd 1940-től Hadiakadémia tanárává nevezték ki. 1942 augusztusában a HM 8 /e. osztály vezetője, 1943. szeptember 15-től a 3. hadsereg vezérkari főnöki teendőinek ellátásával bízták meg. 1944. május 15. – augusztus 15. között az 1. hadsereg vezérkari főnöke. 1944. október 15-én a HM I. csoportfőnöke, 1945 januárjától a HM és Honvédség Főparancsnokának II. személyi csoportjának főnöke. Németországba települt, 1945. március 9-én a Debreceni Kormány távollétében lefokozta és a Honvédségből kicsapta.

[352] HM HIM HL VKF 3717./eln./1. vkf./1940. Bán Mihály vk. őrnagy utódjának beosztása t[árgyá]ban. A dokumentum szerint Bán utódja Makay-Hollósy Ferenc vezérkari százados lett.

[353] A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem tanrendje, 1940 – 1941. tanév, 2. félév, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 41.; A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem tanrendje, 1941 – 1942. tanév, 1. félév, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 41.; A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem tanrendje, 1942 – 1943. tanév, 1. félév, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 42.

[354] Honvédségi Közlöny, a Magyar királyi Honvédség számára. 52. évf. 44. sz. (1940.12.23.) 577.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Korponay Miklós

Korponay Miklós személyével kapcsolatban szintén több pontatlanság található az életút ismertetéseknél. Így Zákóhoz hasonlóan Korponay pályafutása is több helyen helyesbítésre szorult.[355]

Korponay Miklós, 1912. szeptember 25-én, Kreutz Miklós János néven, Németújváron látta meg a napvilágot Kreutz Ede Tivadar [356] és Weder Ilona[357] negyedik gyermekeként.[358] Testvérei Ilona,[359] Ede,[360] Mária[361] és Éva.[362] A személyét körül ölelő misztikumot fokozza,

[355] Korponay életrajzára lásd: Arday Lajos: A Rákóczi Alapítvány emlékezik Korponay Miklósra. A Rákóczi Alapítvány története. Torontó – Budapest, 1994.; újabban lásd: Török Ádám: Harcban a Keleti széllel. i. m. Korponay pályaképének tisztázásához nagy segítség volt számomra a Korponay család rendelkezésemre bocsátott archívuma. Az eredeti dokumentációk Debreczeniné Korponay Erika tulajdonában, másolatok a szerző birtokában. (A továbbiakban: Korponay Archívum).

[356] Korponay (Kreutz) Ede Tivadar (Szombathely, 1881. január 20. – Szombathely, 1966. december 9.) Címzetes tartalékos őrnagy, számvevőségi főtanácsos, országgyűlési képviselő. A veszprémi állami felsőkereskedelmi iskola növendéke, majd az I. világháborúban a 19. népfölkelő hegyidandár kötelékében harcolt a szerb, olasz, orosz és román frontokon. Súlyos sebesülés miatt századosként szerelt le. Kitűntetései: III. osztályú katonai érdemkereszt, ezüst és bronz Signum Laudis kardokkal, Károly csapatkereszt és háborús emlékérem. Fiatal korától kezdve aktívan részt vett a politikában. Vas vármegye németújvári járásának számvevője, egyházközségi elnök, takarékpénztári igazgató. A forradalmak után Szombathelyen a Keresztény Gazdasági Párt alapító tagja. Vas vármegye törvényhatósági bizottságának, valamint Szombathely városi képviselőtestületének tagja. Több civil szervezeti tagsága mellett a Vasvármegyei Aggharcos Egylet díszelnöke, a Frontharcos Szövetség szombathelyi főcsoportjának vezető tisztje és az országos szövetség választott, örökös tagja. 1938 novemberében a szombathelyi frontharcosok egy menetszázadával részt vett a Felvidék felszabadításában. 1939-ben a Magyar Élet Párt jelöltjeként a sárvári kerületben szerzett parlamenti mandátumot. A szovjet térnyeréskor 66 évesen önkéntesként jelentkezett újbóli katonai szolgálatra. A háborút követően politikai jellegű beszédei és cikkei miatt nyomozást folytattak ellene. A szombathelyi népügyészség 1945. november 23-án az eljárást megszűntette, ezt követően szerény körülmények között élt.

[357] Weder Ilona (Szombathely, 1881. április 21. – Sümeg, 1971. március 21.) 1903. január 5-én, Szombathelyen vette feleségül Kreutz Ede Tivadar. Egyes iratokban Veder olykor Vedres Ilonaként szerepel, a hivatalos anyakönyvi bejegyzések viszont minden esetben Wederként említik.

[358] Németújvári Anyakönyvi Hivatal, Születési Anyakönyvi kivonatok, 55/1912. folyószámú bejegyzését.

[359] Korponay (Kreutz) Ilona Julianna Etelka (Szombathely, 1904. február 20. – ?) tanítónő. 1929. január 12-én, Szombathelyen ifj. Rigó János (Hodos, 1894. június 8. – Budapest, 1962. július 17.) tanító felesége lett.

[360] Korponay (Kreutz) Ede Emil dr. (Németújvár, 1905. július 4. – Hegyfalu, 1979. április 16.) miniszteri titkár, vízgazdálkodási csoportvezető. Tanulmányai végeztével 1934 júliusától a sümegi M. Kir. Adóhivatal fogalmazó gyakornoka, ezt követően novemberben segédtitkárként Körmendre, onnan 1938-ban saját kérelmére a Szombathelyi Pénzügyigazgatósághoz helyezték. 1940 júniusában Budapestre, a Pénzügyminisztérium fogyasztási és jövedéki adókkal foglalkozó X/a főosztályára rendelték szolgálatra. 1941-ben az Anyaggazdálkodás Ásványolajipari Bizottság tagjává nevezték ki, valamint ezévben pénzügyi titkárrá léptették elő. 1942-től miniszteri titkár. Mint pénzügyi és olajipari szakember jelentéseiben fellépett a túlzott német követelések és a nyomott árak ellen. Október 15-től Logodi utcai lakásában menedékre leltek az üldözöttek. 1944 novemberében a minisztériummal együtt családostul Sopronba irányították, ott vészelték át a szovjetek bevonulását. Szombathelyen, majd Budapesten szolgálattételre jelentkezett, ellenlábasai áskálódásai ellenére, mivel több üldözött is kiállt mellette, 1946 márciusában igazolták, azonban, mint nélkülözhetőt elbocsátották. Ezt követően a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság anyaggazdálkodásánál helyezkedett el, ahonnan csoportvezetőként nyugdíjazták. Fő műve: Korponay Ede: Mit tudsz az olajról? Szerzői magánkiadás, Budapest, 1943.

[361] Korponay (Kreutz) Mária Anna (Németújvár, 1907. február 12. – ?) 1926. március 25-én, Szombathelyen feleségül ment Jurányi (Jarisch) János (Kismarton, 1900. június 23. – Budapest, 1974.) MÁV intézőhöz, aki a MÁV Haladás Dalkör karnagya, énekoktató, okleveles kántor, országos társaskarnagy volt.

[362] Korponay (Kreutz) Éva Zsuzsanna (Németújvár 1920. november 8. – ?) tanítónő. 1941. június 28-án, Szombathelyen Belső Imre (Enying, 1913. – ?) okleveles gazdához ment nőül, aki a háború előtt Ferenc bajor herceg sárvári birtokainak intézője volt, a háborút követően pedig agronómus volt Zalaegerszegen.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

hogy a szakirodalom, valamint a háború után, az államvédelmi majd állambiztonsági szervek által kihallgatott személyek[363] is tévesen Szombathelyt jelölik meg születési helyeként.[364] A család szerény anyagi körülményei miatt az ifjú előtt két út állt: az ingyenes oktatást kínáló papi vagy katonai pálya. Apja katonai múltja, számos kitűntetése,[365] valamint a megcsonkított ország szomorú sorsa miatt érzett tettvágy, az ifjút ez utóbbi felé terelte.[366]

Elemi tanulmányait követően 1923–1927 között a soproni Rákóczi Ferenc Magyar Királyi Reáliskolai Nevelőintézet növendéke,[367] majd 1927–1931 között tanulmányait a pécsi Magyar Királyi Zrínyi Miklós reáliskolai nevelőintézetben folytatta. A rangsorban igen jó eredménnyel (két sáv, két gomb kitűntetéssel) végzett.[368] 1931. június 20-án tett érettségi vizsgát, majd ezt követően felvételt nyert a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémiára. A Ludovikán hamar kitűnt, és bekapcsolódott a Hadtudományi osztály munkájába, ahol könyvtáros lett,[369] valamint az Akadémia ismétlőpisztoly versenyében első helyezést ért el.[370] Korponay kiváló sporteredményei a későbbiek folyamán is megmaradtak: 1935-ben a Ludovika Akadémia Sportegyesületének főcsoportok közötti vetélkedésében Korponay céllövőpisztoly versenyben a negyedik, automatapisztoly számban az ötödik helyen végzett.[371] A Ludovikát az évfolyam éltanulói[372] között fejezte be, és 1935. augusztus 20-án avatták gyalogos hadnaggyá a Ludovika Akadémia I. Főcsoportjában.[373] Több későbbi, az ÁVH előtt tett vallomás és a családi dokumentumok megerősítik, hogy a hadnaggyá avatás után a szombathelyi[374] Magyar

[363] Péter Borisz vallomása. ÁBTL 3.2.4. K-1407. 9.
[364] Míg az emigráció lelkes kutatója Borbándi Gyula is e tévhitet ismerte. Lásd: Borbándi Gyula: Nyugati magyar irodalmi lexikon és bibliográfia. i. m. 143.
[365] Doromby József ny. áll. őrnagy: A volt cs. és kir. 83-as és 106-os gyalogezredek története és emlékkönyve. K. n., Budapest, 1934. 234.
[366] Életleírás. 1951.VI. 28. OSZK 590. fond 3. doboz.
[367] Az I. évfolyamot lásd: A „Rákóczi Ferenc" M. Kir. Soproni Reáliskolai Nevelőintézet 1923/24. évi Értesítője, Soproni Sajtóvállalat Rt., Sopron, 1924. 40.; II. évfolyamot lásd: A „Rákóczi Ferenc" M. Kir. Soproni Reáliskolai Nevelőintézet 1924/25. évi Értesítője, Soproni Sajtóvállalat Rt., Sopron, 1925. 109.; a III. évfolyamra nem találtam adatokat. A IV. évfolyamot lásd: A „Rákóczi Ferenc" M. Kir. Soproni Reáliskolai Nevelőintézet 1926/27. évi Értesítője, v. Tóth Alajos Könyvnyomdai Műintézete, Sopron, 1927. 119.
[368] A pécsi M. kir. Zrínyi Miklós Reáliskolai Nevelőintézet Értesítője 1930 – 1931-es iskolai év. Közzétette Az iskola igazgatósága, Taizs József Könyvnyomda, Pécs, 1931. 33, 37.
[369] Kreutz Miklós néven lásd: Ludovikás Levente. A m. kir. Honvéd Ludovika Akadémia Levente-köreinek évkönyve. Szerk.: v. Rózsás József, 12. évf. (1933.12.15.) 77.
[370] Szintén Kreutz Miklós néven lásd: Ludovikás Levente. A m. kir. Honvéd Ludovika Akadémia Levente-köreinek évkönyve. Szerk.: v. Rózsás József, 12. évf. (1933.12.15.) 107. V. ö. Magyarság, 14. évf. 125. sz. (1933.06.03.) 13.
[371]Korponay Miklósként lásd: Ludovikás Levente. A m. kir. Honvéd Ludovika Akadémia Levente-köreinek évkönyve. Szerk. nélkül, 14. évf. (1935.12.20.) 111.
[372] ÁBTL 3.2.4. K-1407. 10. Varga Tibor v. hivatásos alezredes jelentése szerint kb. a 2.-3. lehetett a tanulmányi rangsorban. V. ö. Életleírás. 1951.VI. 28. OSZK 590. fond, 3. doboz.
[373] Az évfolyamot lásd: A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglalt története. i. m. 312 – 313.
[374] ÁBTL 3.1.5. O-14851/36. 2. Korponay dossziéjában első beosztási helyként az 5. (szegedi) gyalogezred szerepel, ez azonban elírás, mivel az 5. gyalogezred körlete Szombathelyen volt. V. ö. M. kir. Mátyás király 5. honvédgyalogezred 820/1940. kt. sz. tiszti parancsa. Lásd: Korponay Archívum, másolat a szerző birtokában.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Királyi Mátyás király 5. honvéd gyalogezredhez került csapatszolgálatra. Itt az emléklapos, majd a tartalékos tisztképző tanfolyam oktató-nevelőtisztje,[375] illetve mint aknavető szakaszparancsnok a kiképzés terén komoly eredményeket mutatott fel, amelyért ezredparancsnoki dicséretben részesült.[376]

1938–1939 között részt vett a felvidéki, a kárpátaljai majd 1940-ben az erdélyi hadműveletekben.[377] Teljesítményéért 1940. október 31-én Vezérkar főnöki dicsérő elismerésben részesült.[378] Korponay a gyalogságnál töltött szolgálata alatt nehézfegyver–, gáz–, és lőkiképző tanfolyamokat végzett. Főhadnaggyá léptették elő, majd 1940-ben felvételt nyert a Hadiakadémiára. A vezérkari felvételi vizsgát követően a 8. tábori tüzérosztálynál teljesített szolgálatot.[379]

Eddigi kutatásaim alapján vélhetően ez az első helyszín, ahol a két katonatiszt Korponay és Zákó elsőízben és huzamos ideig együttműködött.

[375] Életleírás. 1951.VI. 28. OSZK 590. fond, 3. doboz.
[376] M. kir. „Mátyás király" 5. honvéd gyalogezredparancsnokság, 1938. május 31-én kelt, 913/1938. kt. számú tisztiparancs. Lásd: Korponay Archívum, eredeti a család, másolat a szerző birtokában. V. ö. ÁBTL 3.1.5. O-13766. 366.
[377] Korponay Miklós CV. OSZK 590. fond, 3. doboz. Életleírásában a Délvidéki műveletek is szerepelnek. Ennek alátámasztására azonban kontrollforrással nem rendelkezem.
[378] M. kir. Honvéd Vezérkar Főnöke 65819 /eln. 8. vkf. /1940. sz. Dicsérő elismerés. Korponay Archívum, az eredeti a család, másolat a szerző birtokában.
[379] ÁBTL III.1.14. Korponay Miklós 1. dosszié, igazoló jelentés, személyi adatok. V. ö. Az 5. gyaloghadosztály 1940. május 1-én kelt 820/1940. kt. sz. Tiszti parancsa, amely szerint Korponay 1939. október 1-én vált ki az ezred kötelékéből. A dokumentum külön kiemeli „*Korponay Miklós főhadnagy működését, mint a tart. tisztképző tanfolyam oktató tisztjét, ahol alapos és széleskörű ismeretei révén a tart. tisztek kiképzése terén kiváló eredményt mutatott fel.*" Lásd: Korponay Archívum, az eredeti a család, másolat a szerző birtokában.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A Hadiakadémián

> *„A vezérkar a bizonyos tekintetben privilegizált tisztikarnak is kiemelt rétege volt.* […] *Vezérkari tisztnek lenni egy elit testülethez való tartozást jelentett, amelynek a honvédségen belül éppúgy, mint a polgári társadalomban, komoly tekintélye volt.* […] *A nyakunkon viselt piros-fekete bársonyparolit tisztelettel fogadták minden társaságban."*
>
> *(Eszenyi László)*

> *„A vezérkari tisztnek elsősorban jó katonának kell lenni. Engedelmeskednie kell tudnia, hogy később parancsolhasson is. Elméleti tudás szükséges, de annak a gyakorlati élet szolgálatában kell állnia. Szobatudósokra, bürokratákra és reszortemberekre a vezérkarnak nincs szüksége. A tudás nem öncél, hanem csak eszköz, hogy minél helyesebben, határozottabban cselekedhessünk."*[380]
>
> *(Szombathelyi Ferenc)*

Korponay Miklós évfolyamtársa, Király Béla visszaemlékezése szerint a Hadiakadémián a vezérkar legjobbjai oktattak, és többnyire egy évfolyamot kísértek végig, amelynek végzése után visszatértek régi vagy új, magasabb beosztásukba. E rendszer lényege, hogy a tanári kar – ahogy azt Szombathelyi Ferenc a Honvédvezérkar főnöke megkövetelte, – nem szakadt el a gyakorlati élettől, így nem válhattak csak az elméletre összpontosító szellemi elitté, hanem a vezérkari munkában egyaránt jártasak maradtak, a honvédség gyakorlati problémáinak megoldásában részt vettek, és rendelkeztek saját tapasztalatokkal.[381] Ezt a szellemet igyekeztek átadni a jövő vezérkari tisztjeinek.

Korponay Miklós 1940-ben nyert felvételt a Hadiakadémiára, Zákót szintúgy ezévben nevezték ki az intézethez, mint a harcászat, majd a hadműveleti vezérkari szolgálat tantárgyak oktatójának, egyben évfolyamvezető tanár volt, Oroszi Antal szerint az 1939 – 1941-es

[380] Vitéz Szombathelyi vezérezredes 1942. január 14-én Vezérkari főnöki kinevezése alkalmából a magyar vezérkarhoz intézett vezérkari parancsa. HM HIM HL VKF 1942. / hdm. csf. 35/ eln.

[381] Király Béla: Amire nincs ige. Visszaemlékezések, 1912 – 2004. HVG Kiadói RT, Budapest, 2004. 81 – 82. A visszaemlékezésben Király azt sejteti, hogy a Hadiakadémián barátság fűzte Korponayhoz. Lásd: Király: Amire nincs ige. i. m. 84. A Király által említett baráti viszony az emigráció éveire megromlott. Kanadában, amikor egy televízió műsorba mindkettőjüket meghívták, Király a felvételen Korponay jelenlétére hivatkozva nem volt hajlandó megjelenni, mire Korponay egy levéllel fordult volt tiszttársához. Lásd: Korponay Miklós 1984. szeptember 20-án kelt levele prof. Király Bélához. OSZK 590. fond, 8. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

évfolyamé.[382] Ennek ellentmond egyrészt, hogy 1940-ben került az intézménybe, valamint Korponay évfolyamtársának, Vértes Bélának a visszaemlékezése kiemeli, hogy Zákó a Hadiakadémián osztályfőnöke volt,[383] tehát Zákó a tanulmányait 1940 – 1942 között végző vezérkari növendékekért, azaz Korponay Miklós évfolyamáért volt felelős. Vértes egyébként szimpatikus, nyugodt, ugyanakkor erélyes, és ha a helyzet megkívánta igen kemény emberként írta le Zákót.[384] Míg Korponayt nagyhangú, vagány, bohó, ugyanakkor tanulmányaiban elmélyült, kiváló szellemi képességekkel rendelkező, jó írás- és rajzkészségével kismagasló, átlagon felüli növendékként jellemezte.[385] Korponayról egy másik hallgatótársa, Péter Borisz,[386] egy későbbi ÁVH-n történő kihallgatása során előadta, hogy Korponay a legjobb tanulók között volt, a tanári kar is kedvelte. Korponay politikai nézeteiről kifejtette, hogy nem tartozott az évfolyam szélsőjobboldali köréhez, ám ha olyan elöljáró volt jelen, Korponay úgy forgatta a szót, hogy az se találjon kivetni valót benne. Ugyanakkor az 1950-es években keletkezett vallomásban Péter Borisz, szembetűnő módon fontosnak tartotta kiemelni, hogy Korponay a németek győzelmi kilátásairól, – ha szűkkörben is de, – kétkedéssel beszélt.[387] Nyilván Korponay ismerte és elfogadta Szombathelyi Ferencnek, a Honvédvezérkar főnökének A maritim hatalmak hadművészete című tanulmányát, amelyben kimutatta az angolszászok anyagi, geopolitikai, erkölcsi és hadászati előnyeit, valamint a német hadvezetés hibáit, így jelezte elkerülhetetlen vereségüket.[388]

A visszaemlékező, vagy az ÁVH előtt vallomást tevő tiszttársak kiemelik Korponay élénk érdeklődését a szebbik nem iránt.[389] Korponay Miklós hadiakadémiai évei alatt eljegyezte[390]

[382] Oroszi Antal: i. m. 292.
[383] HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. IV. kötet, 1.
[384] HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. III. kötet, 131, 136, 200 – 202.
[385] HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. III. kötet, 201.
[386] Péter Borisz (Fiume, 1913. augusztus 3. – Budapest, 1986.) hivatásos vezérkari tiszt, alezredes. A pécsi Zrínyi Miklós Katonai reáliskolában érettségizett, majd egyéves szolgálatot követően a Ludovika Akadémia növendékeként 1935. augusztus 20-án avatták tüzérhadnaggyá. 1935 – 1939 között a miskolci 7., majd a kassai 21. tüzérosztálynál teljesített szolgálatot. 1940 októberétől a Hadiakadémia hallgatója, emellett joghallgató volt. 1942. októberétől az I. hadtest I/c. osztályának vezetője, majd hadműveleti területen a Megszálló Erők, ezt követően az 1. hadsereg anyagi vezérkari tisztje. A nyilasok a szolgálat alól felmentették, majd megbízhatatlanság címén eljárást indítottak ellene. 1945 májusában szovjet fogságba esett, ahonnan 1947 októberében tért haza. Decemberben igazolták, őrnaggyá, majd alezredessé léptették elő. A Vezérkari főnökség Szabályzatszerkesztő osztályának, ezt követően a Nyilvántartó osztályának, majd a Honvéd Tüzér Parancsnokságnak volt osztályvezetője. 1950-ben letartóztatták, Vaikó György és társai ügyében államellenes összeesküvés vádjával 10 év kényszermunkára ítélték, büntetését 1955. május 7-ig töltötte. 1955. szeptember 6-án bűncselekmény hiányában felmentették, tartalékos állományba helyezték. 1956 – 1964 között a MOKÉP főosztályvezetője, majd a Chemokomplex Külkereskedelmi Vállalat üzletkötője volt.
[387] Péter Borisz vallomása. ÁBTL 3.2.4 K-1407. 10-11.
[388] A tanulmány eddigi kutatásaim során nem került elő, csupán másodlagos forrásokból lehet rá következtetni. Király Béla: Amire nincs ige. i. m. 96
[389] Vértes említést tett a még reáliskolai növendék Korponay bécsújhelyi kalandjáról. Lásd: HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. I. kötet, 27. Péter Borisz szerint a nők terén Korponay akadémikus társai körében „*elismert szaktekintély volt.*" Lásd: Péter Borisz vallomása. ÁBTL 3.2.4 K-1407. 5.
[390] Az eljegyzést közhírré téve lásd: Függetlenség, 8. évf. 137. sz. (1940.06.19.) 5.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Pásztóy (Polczer) Mária Ilona Jozefát,[391] a néhai Pásztóy Dezső[392] sárvári főszolgabíró leányát, dr. Pásztóy (Polczer) Ámon[393] miniszteri tanácsos unokahúgát, aki egyben az ara esküvői tanúja is volt. Mint vezérkari növendéknek a nősülésre külön engedélyt kellett kérnie. A polgári szertartásra Budapesten, 1942. május 10-én,[394] míg az egyházira a Ludovika Akadémia Kápolnájában, május 23-án került sor.[395] A frigy nem tartott sokáig, három hónap elteltével a felek külön éltek.[396] Az elhidegülés okaként mindketten Korponay Miklós frontszolgálatát említették.[397]

Zákó András Hadiakadémiai működéséről kevés információ áll rendelkezésre. A Kormányzó 1942. február 5-én kelt legfelsőbb elhatározásával Nemzetvédelmi Keresztet adományozott többek között Zákó András vezérkari alezredesnek is.[398] Az 1942. április 3-án

[391] Pásztóy (Polczer) Mária Ilona Jozefa, később Dorsan Alfonzné (Németújvár, 1918. március 20. – ?) magántisztviselőnő. A szombathelyi líceumban tett érettségi vizsgát. Korponayval való barátsága 1934-től datálódik. A fiatal tiszt 1940-ben eljegyezte, a frigyre 1942-ben került sor. Három hónap elteltével külön éltek, Korponay a frontra került, Pásztóy pedig anyjával visszatért Sárvárra. A törvényes válást a bíróság 1944-ben mondta ki. Pásztóy Mária 1949. november 19-én, Sárváron hozzá ment Dorsan Alfonz Gyula Ivó Sándor (Klagenfurt, 1919. április 18. – ?, 1956. május 12.) egykori hivatásos főhadnagy, magántisztviselőhöz.

[392] Pásztóy (1934-ig Polczer) Dezső (Károlyházapuszta, 1875. január 9. – Budapest, 1935. július 28.) sárvári főszolgabíró. Középiskolai tanulmányait követően jogot tanult Budapesten és Pozsonyban. A Budapesti Ítélőtábla gyakornoka, majd 1904-től közigazgatási gyakornok, tiszteletbeli szolgabíró a celldömölki járásban. 1912-től a németújvári járás szolgabírája majd főszolgabírája. Az osztrák megszállást követően elűzték, családjával Körmenden telepedett le, 1922-től haláláig a sárvári járás főszolgabírájaként tevékenykedett.

[393] Pásztóy (Polczer) Ámon, Antal Ferenc dr. (Vöckönd, 1892. október 17. – Budapest, 1949. augusztus 10.) miniszteri tanácsos. Érettségit követően jogi tanulmányokat folytatott, egyben budapesti államrendőrség kötelékében díjnokként helyezkedett el. 1917-től miniszteri segédfogalmazó, 1920-tól a BM Közbiztonsági osztály határrendészeti osztályának előadója. 1931. február 1-én a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH) helyettes vezetőjévé nevezték ki. 1938. július 1. – 1941. július 1. között a KEOKH vezetője volt, ezt követően a BM Közbiztonsági osztályának vezetőjeként tevékenykedett. Mint ilyen utasítást kapott a lengyel és orosz területekről Magyarországra menekült mintegy 15 ezer zsidó személy Galíciába való deportálásának lebonyolítására. A kiutasítottakat a Kamenyec-Podolszk térségében tartózkodó Friedrich August Jeckeln vezette német SS és rendőri egységek legyilkolták. 1944. március 19-ét követően felmentését és nyugdíjazását kérte. A nyilas hatalomátvételt követően letartóztatták, Sopronkőhidára szállították, februárban szabadlábra helyezték, kényszerlakhelyül Zalaegerszeget jelölték ki. A háború után 1945. június 4-én letartóztatták, vizsgálatokat követően 1946. január 9-én szabadlábra helyezték. 1948. január 5-én ismét letartóztatták; a népbíróság háborús és népellenes bűntettek vádjával 1948. május 19-én halálra ítélte, a Népbíróságok Országos Tanácsa ugyanez év július 7-én új ítélethozatalra utasította a népbíróságot. Az új eljárás során a népbíróság 1949. május 28-án újfent halálra ítélte, amelyet a NOT is helybenhagyott, kegyelmi kérvényének elutasítását követően kivégezték.

[394] Budapest, X. kerületi Anyakönyvi Hivatal, Házassági Anyakönyvek, 206/1942. folyószámú bejegyzését.

[395] Esti Ujság, 7. évf. 114. sz. (1942.05.21.) 4.

[396] ÁBTL 3.2.4. K-1407. 26-27. Pásztóy Mária 1953. február 25-én a sárvári rendőrkapitányságon készült kihallgatási jegyzőkönyve. V. ö. BFL VII. 180. 1097/1943. sz. Korponay Miklós m. kir. vk. szds. 1943. április 29-i meghatalmazása dr. ifj. Nagy István részére, a felesége által ellene indított bontóper vitelére. V. ö. BFL VII. 160. a. 1233/1943. Korponay Miklósné 1943. december 21-i ügyvédi meghatalmazása dr. Mandorff Emil részére házassági ügyben. V. ö. BFL VII. 160. a. 1234/1943. dr. v. Fekete László közjegyző helyettes előtt 1943. december 21-én kelt ténytanúsító jegyzőkönyv, amelyben Korponay Miklósné kérelmére két tanú, Chirke Marianne fordítónő és Illésfalvy József nyugalmazott magyar királyi honvéd ezredes igazolja, hogy Pásztóy Máriától férje 1943 januárjában elköltözött, s azóta vissza nem tért. V. ö. BFL VII. 160. a. 388/1944. Korponay Miklósné 1944. március 31-én keletkezett ügyvédi meghatalmazása dr. Mandorff Emil részére házassági bontóperének vitelére.

[397] ÁBTL 3.2.4. K-1407. 26 – 27. Pásztóy Mária 1953. február 25-én a sárvári rendőrkapitányságon készült kihallgatási jegyzőkönyve. V. ö. Korponay Életleírás. 1951.VI. 28. OSZK 590. fond, 3. doboz.

[398] Az indoklás kiemeli, hogy a kitűntetést *„a világháborút követő forradalmak és ellenforradalmak, valamint az ország elszakított területeinek visszaszerzése körül életüket veszélyeztető önfeláldozással véghezvitt hazafias*

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

kelt legfelsőbb elhatározással, 1942. április 1-i hatállyal, 1942. március 30-i 8-as rangszámmal a vezérkarnál ezredessé léptették elő.[399] Már előléptetése mutatta, hogy Zákó nem marad sokáig az intézménynél: 1942. május 1-én kinevezték a debreceni VI. hadtest vezérkari főnökévé,[400] ugyanakkor óráit egy napra vonták össze, így Debrecenből felutazva egy napot mindig a Hadiakadémián töltött, íratta dolgozatait, valamint igazgatta az évfolyamot.[401] Az 1942. december 6-án kelt legfelsőbb elhatározás alapján a Horthy Miklós a vezérkari szolgálat terén kifejtett kiválóan eredményes és igen hasznos teljesítményéért Zákót a Magyar Érdemrend Tiszti Keresztjével tűntette ki.[402]

1942. június – szeptember között a Hadiakadémia hallgatóit az intézmény parancsnokával és tanári karával együtt, a magyar 2. hadsereg kötelékébe osztották be, hogy a hallgatók harctéri tapasztalatokat szerezzenek, így Korponay is kikerült a Don-kanyarba. A frontra kivezényeltek kötelesek voltak tapasztalataikról naplót vezetni,[403] amelyben tárgyilagosan kellett taglalniuk a vezetési, szervezési, kiképzési, és anyagi ellátási viszonyokat, a harcoló alakulatok hangulatát, magatartását és harcértékét.[404] A frontra kiérkező Hadiakadémikusokat két csoportra osztották, az egyik rész arcvonalszolgálatra lett beosztva, mint századparancsnok, míg a másik rész a magasabb parancsokságoknál látott el vezérkari beosztásban szolgálatot, a kiküldetés félidejénél aztán a csoportok szerepkört cseréltek.[405] Vértes visszaemlékezése szerint Korponayval a magyar 2. hadsereg szemrevételezőcsoportjához kerültek.[406] A hadiakadémikusok itt találkoztak a szovjet valósággal,[407] és a partizánokkal.[408] A Doni-arcvonalszolgálatot követően a Hadiakadémiára visszatérve, a hallgatókat dicséret érte mind a Honvédvezérkar főnöke, mind a magyar 2.

cselekedeteik elismeréseként" kaphatták meg. Lásd: Honvédségi Közlöny a Magyar királyi Honvédség számára. 54. évf. 7. sz. (1942.02.17.) 100.

[399] Honvédségi Közlöny a Magyar királyi Honvédség számára. 54. évf. 14. sz. (1942.04.03.) 208.

[400] Vértes szerint a hadtestparancsnoknak kinevezett Beregfy Károly igényelte ki Zákót vezérkari főnökének. Lásd: HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. III. kötet, 189.

[401] Uo.

[402] Honvédségi Közlöny a Magyar királyi Honvédség számára. 54. évf. 50. sz. (1942.12.04.) 1239.

[403] A Hadiakadémiai hallgatók Doni kitelepüléséről és szolgálatáról vezetett naplóra lásd: HM HIM HL TGY 4423 (Vajta László); HM HIM HL TGY 3383 (Perjés Antal). Korponay naplója eddigi kutatásaim során nem került elő.

[404] Oroszi Antal:. i. m. 206. V. ö. Bártfai Szabó László: Az utolsó emberig. Szerzői kiadás, Budapest, 1988. 27 – 32.

[405] Palotás Pál: Szól a kakas már majd megvirrad már. Kapu Könyvek, Budapest, 1998. 127 – 128.; V. ö. Király Béla: Amire nincs ige. i. m. 89 – 95.; Eszenyi László: Trianoni nemzedék i. m. 195 – 241.

[406] HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. III. kötet, 241.

[407] A szemrevételező csoportban tapasztaltak leírását lásd: HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. III. kötet, 241 – 259.

[408] Vértes kiemeli, Korponay reakcióját: „*Amíg a partizánok az utolsó nemiszervemtől meg nem fosztanak – s feltartja a jobb keze középső ujját – addig nincs baj! E szájaskodásánál nem is sejti, hogy mennyi dolga lesz két év múlva a partizánokkal, ha más vonatkozásban is*." Lásd: HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. III. kötet, 246.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

hadsereg parancsnoka részéről, hiszen a frontszolgálat során a tapasztalatgyűjtő növendékeket véres veszteség érte.[409] Az akadémiára történő hazautazást és bevonulást követően, a vezérkari tisztjelöltek tapasztalataikról jelentést tettek, majd Korponay évfolyama felkészült a záróvizsgákra, amelyen már Zákó nem vett részt.[410]

A második világháborút követő államvédelmi, majd állambiztonsági nyomozások szerint, Korponay 1942-ben javaslatot tett a katonai felsővezetésnek egy, a szovjet csapatok hátában szabotázsra és diverzióra alkalmas polgári jellegű katonai egység létrehozására. Az eredeti tervezetet eddigi kutatásaim során nem sikerült megtalálnom, létezésére csak másodlagos forrásokból következtethetünk.[411] Nem világos, hogy Korponay „javaslata" megegyezik-e, a keleti fronton szerzett tapasztalatairól szóló jelentésével; avagy Korponay e témakör feldolgozásával nyújtott be értekezést a Hadiakadémián történő abszolválása során. Hiszen a keleti fronton, ahogy arról korábban volt szó, bőséges ismereteket szerzett a partizánokról, a tevékenységükről, amelyek érzékeny veszteséget okoztak a Magyar Királyi Honvédségnek. Korponay tapasztalatairól később, 1985-ben egy interjúban is beszámolt.[412] A Korponay-féle tervezettel kapcsolatos források kiemelik, hogy Korponayt megrótták,[413] amiért azt feltételezte, hogy az ország területére idegen katonaság lép.[414] A korábbi elvekhez képest, miszerint a Honvédség lokalizálja és leküzdi a partizán erőket,[415] Korponay javaslatának újszerűségét az

[409] Szolgálatteljesítés közben hősi halált halt Szentgyörgyi Zoltán és Pósfay Ede százados; a fronton szerzett betegség során hunyt el Kiss Ede százados; megsebesült Meleg Gábor, Ijjas József és Hajdú Lajos százados. Lásd: Oroszi Antal: i. m. 211.

[410] „*Ha én ott vagyok az év végi zárlatnál, nem engedtem volna meg azt, amit veled csináltak.*" – Zákót idézi az 1942. november 15-én a VI. hadtesthez vezérkari próbaszolgálatra beosztott, a Hadiakadémián frissen végzett Sikorszky–Vértes Béla. Lásd: HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. IV. kötet, 1.

[411] ÁBTL 4.1. A-2126/173. 13. V. ö. ÁBTL 3.1.5. O-14851. 61.

[412] Riporter megnevezése nélkül: Taped Interview with N. Korponay, november 18, 1985. OSZK 590. fond, 2. doboz. (A továbbiakban: Taped Interview with N. Korponay). – A gépelt angol szöveg sok, kézzel írt megjegyzést tartalmaz, sok benne az elírás; a gépelő több esetben jelezte a töréseket a felvételben, vagy a számára nehezen érthető részeket, ezek mind megnehezítik mondanivaló pontos megértését.

[413] Kozma László egykori kopjás szerint Korponayt ki akarták tenni a vezérkari testületből. Lásd: BFL XXV. 4. f. 005023/1955. 52.

[414] Az ezzel kapcsolatos ellenérzésre lásd pl: Bondor Vilmos: A Mikó rejtély. Mikó Zoltán és Raoul Wallenberg kapcsolata a magyar ellenállásban 1944 – 1945. Püski Kiadó, Budapest, 1995. 118.

[415] Arra, hogy a Hadiakadémia növendékei foglalkoztak a kérdéskörrel lásd: Móricz Béla egykori növendék: A Guerilla harc jelentősége és létjogosultsága. HM HIM HL Pers. 236. doboz, Móricz Béla tanulmányai, cikkei című dosszié, 29 – 30. Lásd még a teljesség igénye nélkül a kérdéskörrel foglalkozó szakcikkeket Lipcsey-Magyar Sándor: Kisháború. Magyar Katonai Szemle, 8. évf. (1938), 3. negyedév, 85 – 92.; Schell Zoltán: Megszálló csapataink Ukrajnában. Magyar Katonai Szemle, 12. évf. 5. sz. (1942), 225–258.; Kossik Adorján: Idegpartizánok. Magyar Katonai Szemle, 13. évf. (1943) 3. negyedév, 297 – 304.; Fehér Béla: Élmények Oroszországban. Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944) 1. negyedév. 255 – 267.; vitéz Szabó László II.: Bandaharc. Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944) 1. negyedév, 465 – 473.; vitéz Szabó János: Partizánharc hegységben. Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944) 3. negyedév, 46 – 52.; báró Stipsicz István: Partizánharcra kiképzés. Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944), 2. negyedév, 51 – 58.; Pokorny László: Létezik-e „hátsó arcvonal"? Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944), 1. negyedév, 110 – 118.; Uő: Tapasztalatok a „második arcvonal"-on. Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944) 1. negyedév, 478 – 485.; Uő: A „hátsó arcvonal" tanulságai. Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944) 2. negyedév, 345 – 352. Ezek mellett Szovjetunióbeli élményeiket többen is papírra vetették.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

adta, hogy a Honvédség maga állítson fel ilyen jellegű alakulatokat. Noha az említett források szerint elutasították a javaslatot, kutatásaim szerint annyi bizonyos, hogy 1943. február 8-án[416] egy értekezlet zajlott le, amelyen Szombathelyi Ferenc vezérezredes a Honvédvezérkar főnöke, Kádár Gyula[417] vezérkari ezredes, a 2. vkf. osztály vezetője, Keresztes-Fischer Ferenc[418]

Tapasztalataikat a szovjetellenes propaganda céljából a nagyközönséggel is megosztották a témába vág pl. Székelyi Nyíry László: Partizánháború. Stádium Sajtóvállalat, Budapest, é. n.

[416] Ujszászy tévesen 1943 nyarára tette az értekezlet időpontját. Lásd: Vallomások a holtak házából. i. m. 299. V. ö. HM HIM HL VKF 4629/eln./ 1. oszt./1943. (Értekezlet a segédrendőrség és segédcsendőrség felállítása tbn. /f. hó 8-án/).

[417] Nemes nyárádgálfalvi Kádár Gyula (Debrecen, 1898. december 16. – Budapest, 1982. március 14.) hivatásos katonatiszt, vezérkari ezredes. A soproni katonai főreáliskolát követően a Ludovika Akadémián 1918-ban avatták hadnaggyá a szegedi 5. gyalogezredhez. Belépett a Nemzeti Hadseregbe, a 9. majd a 11. gyalogezrednél szolgált. 1933 – 1939 között a Ludovika Akadémia oktatója, vezérkari törzstiszti vizsgát tett. Ezt követően a IV. hadtest vezérkari főnöke, majd a hadműveleti osztály vezetője. 1942. május 1-én a vezérkari főnökségre került, rövid ideig a 2. vkf. osztályon beosztott, majd augusztusban átvette a 6. vkf. osztály (nemzetvédelmi és propagandaosztály) vezetését. 1943 augusztusától a 2. vkf. osztály vezetője lett. Az angolszász orientáció híve, részt vett a nyugatiak felé való béketapogatódzásokban. 1944. április 17-én a Gestapo letartóztatta, de a kormányzó nyomására a magyar hatóságoknak adták át, szabadon bocsátották. Nyilas hatalomátvételt követően újra letartóztatták, majd Sopronkőhidára, onnan Németországba hurcolták. Amerikai fogságba került, kihallgatták, szeptember végén hazatért. A Katpol őrizetbe helyezte, 1945. október 17-én a szovjeteknek átadták. 1946. július 6-án a Szovjet Hadsereg Katonai Törvényszéke, 15 évi javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélte. Több tábort megjárva, 1955. novemberében adták át a magyar hatóságoknak. 1956 szeptemberéig magyar letartóztatásban volt a jászberényi börtönben, majd Budapesten az Országos Börtönben. Szabadulása után polgári alkalmazottként helyezkedett el. Visszaemlékezését 1961-ben írta meg, a tisztázat erősen cenzúrázva, átírva nyomtatásban 1978-ban jelenhetett meg. Lásd: HM HIM HL TGY 2556. V. ö. ÁBTL A-862. V. ö. Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig I-II. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1978.

[418] Keresztes-Fischer Ferenc (Pécs, 1881. február 18. – Vöcklabruck, 1948. március 3.) politikus, miniszter. Középiskolai tanulmányokat követően jogi doktorátust szerzett, Pécsen ügyvéd, majd a Pécsi Takarékpénztár Rt. ügyésze lett. 1915-ben bevonult a 69. cs. és kir. gyalogezredhez, amelynek keretében végigharcolta a háborút. 1919 – 1920 között szerepet vállalt a Pécsre bevonuló szerbek elleni helyi szervezkedésben, amiért a szerbek bebörtönözték. 1921-től Baranya vármegye és Pécs szabad királyi város főispánja, 1925-től egyben Somogy vármegye főispánja is. 1931 – 1935 között Károlyi Gyula majd Gömbös Gyula kormányának belügyminisztere, országgyűlési képviselő, majd 1936 januárjától felsőházi tag, valamint a Pénzintézeti Központ elnöke. 1938 – 1944 között az Imrédy –, Teleki –, Bárdossy –,és a Kállay – kormány belügyminisztere volt. A közbiztonság érdekében fellépett a szélsőségek ellen. A kormányzó bizalmi embere, az angolszász orientáció híve volt. A német megszállás után a Gestapo letartóztatta, és a mauthauseni koncentrációs táborba hurcolta. Szabadulását követően az amerikai titkosszolgálat (CIC) Kammerban helyezte el, többször kihallgatták a magyar viszonyokra vonatkozóan. Tüdőrákban hunyt el.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

belügyminiszter, valamint Ujszászy István[419] vezérőrnagy, az Államvédelmi Központ[420] vezetője vettek részt. Az értekezleten szó esett a különböző félkatonai alakulatok és egyesületek[421] feloszlatásáról. Ezenkívül Keresztes–Fischer belügyminiszter a felállítandó segédrendőrség céljára ötezer, a segédcsendőrség létszámára pedig tízezer főt igényelt; míg Szombathelyi Ferenc kifejtette, hogy ötezer főnyi fegyveres erőre tart igényt, amelyet belső rendfenntartásra, valamint szovjet-, jugoszláv-, és románellenes partizánharcokra kívánna alkalmazni.[422] Vagyis eddigi tudomásunkhoz képest mégiscsak történt előrelépés, egy a Korponay által javasolt alakulat létrehozása ügyében, ráadásul Ujszászy szerint később a felállított alakulat adta a Kopjás mozgalom magvát.[423]A Korponay megrovásáról szóló későbbi

[419] Ujszászy István (Nagykőrös, 1894. augusztus 30. – Szovjetunió ?, 1948. ?) hivatásos katonatiszt, vezérőrnagy. Polgári iskolai tanulmányokat követően 1909-től a Soproni Honvéd Főreáliskola növendéke, majd 1914-ben a Mödlingi Császári és Királyi Műszaki Katonai Akadémián avatták tüzérhadnaggyá. Csapattiszti szolgálatát a császári és királyi 3. önálló vártüzérzászlóaljnál, majd a császári és királyi 117. tábori tüzérezred kötelékében teljesítette. Az összeomlást követően belépett a Nemzeti Hadseregbe, a szombathelyi tüzérosztály, illetve a szombathelyi körletparancsnokság vezérkari osztályának beosztottja. 1921-től a katonai hírszerzés bécsi kirendeltségén (Wien-i Expozitúra) a román ügyek referense, egyben a Konzuli Akadémia hallgatója. 1922-ben a Ludovika Tiszti Továbbképző Tanfolyamán vezérkari képzésen vett részt, majd a Hadtörténelmi Levéltár állományába helyezték. Vezérkari szolgálaton a 4. gyalogezrednél, majd a 4. vegyesdandárnál volt. 1926-tól századosként került a Honvédelmi minisztérium. VI. főcsoport 2. osztályának állományába. 1930 novemberétől a párizsi katonai attasé beosztottja, majd 1931-től varsói, 1934-től prágai katonai attasé. A 2. vkf. osztály parancsnokságát 1939. május 1-jén vette át. A politikai palettán jelentős angolszász kapcsolatokkal rendelkezett. Karády Katalinnal való kapcsolata, majd eljegyzésük után személyét állandó támadások érték. 1942. augusztus 1-től az Államvédelmi Központ vezetője lett. A nyugatiakkal való béketapogatódzásokban tevékenyen részt vállalt, ezért az ország német megszállása után 1944. április 17-én letartóztatták. A kormányzó közbenjárására szabadon engedték, utána a Magyar Front és a Kiugrási Iroda kapcsolatfelvételének szervezője lett. A nyilas hatalomátvételt követően illegalitásba vonult, a nyilasok eljárást kezdeményeztek ellene. A szovjet belügyi szerveknél önként jelentkezett, a Szovjetunióba hurcolták, a krasznogorszki táborban tartották fogva. Fogsága idején feltehetőleg a szovjetek körültekintően kihallgatták, néhány feljegyzését felhasználták a nürnbergi perben. A szovjet hatóságok kiadták a Magyarországnak. Hazaszállították, és az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) fogságában számos módszertani feljegyzést készíttettek el vele, illetve ismertetnie kellett a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ működését, valamint munkatársairól és a Horthy-kor viszonyairól írattak vele „visszaemlékezést”. Halálának körülményei ismeretlenek, egyesek szerint miután hasznavehetetlenné vált az ÁVH, vagy a Katpol tette el láb alól, valószínűbb azonban, hogy visszaszállították a Szovjetunióba, ahol ismeretlen körülmények között elhunyt.

[420] Államvédelmi Központ: 1942 júliusában a BM közvetlen alárendeltségében létrehozott, a katonai elhárító (2. vkf. osztály Defenzív alosztálya) és a politikai nyomozó szervek (rendőrség, csendőrség) országos kihatású defenzív és államrendészeti ügyekben folyó nyomozásainak összehangolására és koordinálására alakított, országos hatáskörű állambiztonsági csúcsszerv. Az ÁVK fellépett minden kül- és belföldről kezdeményezett szélsőséges, felforgató tevékenységet folytató mozgalommal és szervezkedéssel szemben, amelyek szabotázsakciókkal veszélyeztették a termelést; emellett irányította az országos jellegű közellátási visszaélésekkel kapcsolatos nyomozásokat, amelyek az ország belső rendje ellen irányultak, illetve sértették vagy veszélyeztették a honvédelem érdekeit. Ezenkívül a párhuzamos nyomozások és a hatásköri súrlódások tekintetében közvetítőként lépett fel a polgári és a katonai nyomozószervek között. Az ÁVK tevékenysége az ország német megszállását követően formálissá vált, a nyilas hatalomátvételt követően fel is számolták.

[421] A teljesség igénye nélkül például: a Nemzetvédelmi Keresztesek, Tűzkeresztesek, Frontharcosok, Rongyos Gárda, Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség, Turáni Vadászok stb.

[422] Vallomások a holtak házából. i. m. 299.

[423]Ujszászy megemlítette, hogy a Szombathelyi által felállított szervezet élére Héjjas Iván állították, a szervezéssel, felfegyverzéssel és a kiképzéssel Kádár Gyulát bízták meg. Lásd: Vallomások a holtak házából. i. m. uo. Érdekes, hogy Kádár egyik visszaemlékezésében sem szerepel az értekezlet, noha a Héjjas vezette, kormányzóhű karhatalmi alakulatot maga is szóba hozza, igaz csak a nyomtatásban megjelent memoárjában. Lásd: Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig i. m. 517 – 523.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

értesüléseknek ellentmond, hogy 1942. október 15-én kiváló eredménnyel fejezte be vezérkari tiszti tanulmányait.[424] A Hadiakadémia sikeres elvégzését követően kezdődött meg az úgynevezett vezérkari próbaszolgálat. Az egy évig tartó időszak alatt, a jelöltek különböző parancsnokságokon, változatos vezérkari beosztásokban teljesítettek szolgálatot. Az időszak lényege a megszerzett elméleti tudás gyakorlati tapasztalatokká való alakítása volt.[425] A frissen végzett Korponay vezérkarhoz beosztott századost az I. hadtest vezérkari személyi tartalékába helyezték, onnan 1942. november 1-jével az 5. vkf. osztály, vagyis a Magyar Királyi Honvédvezérkar különleges harceljárásokkal (is) foglalkozó osztályának állományába helyezték.[426] Így nem kizárt, hogy a többször emlegetett javaslat ekkor készült el, illetve továbbfejlesztése céljából került az osztályhoz. Ennek igazolása vagy cáfolása további kutatást igényel. 1942 decemberében vezérkari sítanfolyamra rendelték.[427] Korponay 1951-ben keletkezett életleírása szerint vezérkari próbaszolgálatának egy éve alatt a tüzérségnél, utászoknál és a légierőnél került beosztásra,[428] tiszti okmánygyűjtőjének hiánya miatt a különböző időkben keletkezett életútinterjúkra[429] támaszkodhatunk, amelyek ellentmondásai, valamint időbeli csúsztatásai miatt nehéz pontos képet adni szolgálatáról.

Korponay mellett Zákó pályaképének tisztázása is a már említett nehézségekbe ütközik. Zákót 1942. május 1-ével Debrecenbe a VI. hadtestparancsnokságra helyezték, a hadtest vezérkari főnökének nevezték ki. A hadtest parancsoka 1941. november 1. – 1943. június 12. között Beregfy Károly volt. A háborút követő történetírás Zákónak ebbe a beosztásba történő kinevezését annak tudta be, hogy Zákót Beregfy helyeztette maga mellé, mint bizalmasát.[430] A Hadiakadémiai katedrától megválva, a korábbi gyakorlatoknak megfelelően Zákónak egy magasabb parancsnokság vezérkari beosztásába kellett kerülnie, így, ha Beregfynek volt is némi ráhatása a Zákó kinevezésre, inkább az imént említett, a korban bevett gyakorlatnak

[424] M. kir. Honvéd Hadiakadémia 1055.Kt.-1942. sz. értesítés a Hadiakadémia elvégzéséről. Korponay-Archívum. (Másolat a szerző birtokában).
[425] Oroszi Antal: i. m. 232.
[426] HM HIM HL VKF 65725 /eln. 8./e. vkf /1942. sz. Vk. tiszti áthelyezések 1942. XI. 1.-jével.
[427] HM HIM HL VKF 60916/ eln. 4. vkf. /1942. sz.
[428] Életleírás. 1951.VI. 28. OSZK 590. fond, 3. doboz.
[429] Sorrendben a következők: Susan Pap-Zubrits 1978.; Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay General staff officer during the Word War II. OSZK 590. fond, 2. doboz. A gépelt angol szöveg az 1980. november dátumot viseli magán. (A továbbiakban: Dolnycky, A.: Interview with Miklós Korponay). Riporter megnevezése nélkül: Taped Interview with N. Korponay, november 18, 1985. OSZK 590. fond, 2. doboz. (A továbbiakban: Taped Interview with N. Korponay).
[430] Pintér István –Szabó László: Titkos utakon. i. m. 206. Zákóról szóló tanulmányában Ungváry Krisztián is kiemeli, hogy itt, a VI. hadtestnél ismerkedett meg Beregfy Károllyal, ami nem igazán helytálló, hiszen korábban már a Hadiakadémián is elöljárója volt Zákónak. Lásd: Ungváry Krisztián: Az MHBK szürke eminenciása. i. m. 60.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

számító eljárás dominált. A fennmaradt dokumentumok tanúsága szerint 1943-ban Zákónak odaítélték a II. A. osztályú Tiszti Szolgálati Jelet 1941. augusztus 18-ával.[431]

Korponay 1951-es életleírásában vezérkari szolgálatáról a következőket állítja: 1942-től a 2. hadsereg hírszerző osztályán nyilvántartótiszt, majd a kiképzési osztályon volt elvi előadó.[432] Míg egy 1985-ben készült interjú szerint vezérkari tisztként teljesített szolgálatot előbb a Keleti –, majd a Nyugati Megszálló Erőknél, [433] itt egy ideig, ez utóbbi parancsnokság vezérkari főnöke volt,[434] egyébként, mint anyagi vezérkari tiszt működött. Mivel életleírásában pontos dátumot nem írt, illetve az interjúkban sincs semmi közelebbi, így e beosztások időtartamát nem sikerült pontosabban behatárolni. A helyzetet az is nehezíti, hogy a Magyar Megszálló alakulatokat többször átszervezték, amely során új elnevezéssel látták el őket.[435] Annyi bizonyos, hogy 1943. május 24-én, amikor a Megszálló Erők Parancsnoksága Mészöly

[431] 34.547./eln. 8. e. sz. Legfelsőbb elhatározás (1943. szeptember 11.) Lásd: Honvédségi Közlöny a Magyar királyi Honvédség számára. 55. évf. 40. sz. (1943.09.30.) 1357.
[432] Életleírás. 1951.VI. 28. OSZK 590. fond, 3. doboz.
[433] Taped Interview with N. Korponay, i. m. 1 – 2.
[434] Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 3.
[435] Magyar Megszálló Erők: A Keleti hadszíntéren az arcvonal mögött katonai közigazgatási és biztosító feladatokat ellátó alakulatok irányítására létrejött parancsnokság. Az első megszálló feladatokat ellátó egységek a Kárpát-csoport seregtestei voltak, ezek felváltását követően a megszálló csapatok koordinálására 1942. január 17-től Kijevben megalakult a Magyar Megszálló Csoport Parancsnokság. A hadrend összeállítása során arra törekedtek, hogy a be nem vetett hadtestekből javarészt idősebb korosztálybeli vagy nemzetiségi legénységet vegyenek igénybe. A hiányzó felszerelést elvileg a németeknek kellett (volna) biztosítaniuk, valamint elvi megállapodás született, hogy a megszálló alakulatok szovjet reguláris erőkkel nem kerülhetnek harcérintkezésbe. Azonban a német parancsnokságok gyakran vetették be a gyengén felszerelt alakulatokat a fronton keletkezett hézagok pótlására vagy a szovjet reguláris erőkkel együttműködő partizáncsoportok leküzdésére. A megszálló csapatoknak kijelölt alkalmazási tér mérete szükségessé tette az irányítás megosztását, így 1942. február 5-én, a Magyar Megszálló Csoport Parancsnokságból megalakult a Dnyepertől Keletre a Keleti Megszálló Csoport Parancsnokság, míg a Dnyepertől Nyugatra a Nyugati Megszálló Csoport Parancsnokság. A rendfenntartás és partizáncsoportok leküzdése mellett a németek továbbra is gyakran bevetették frontalakulatként a magyar megszálló csapatokat. A német vezetés a szovjet ellentámadás következtében egyre aktívabb magyar részvételt és hozzájárulást követelt meg, így egyre több alakulat került Keletre, mint megszálló erő. A Doni-arcvonal összeomlását követően a Megszálló alakulatok feladata volt a magyar 2. hadsereg visszavonuló egységeinek felfogása és újjászervezése. Ezért 1943. május 1-én a magyar 2. hadseregparancsnokságból Kijevben megalakult a Megszálló Erő Parancsnokság (1944. áprilisáig használatos volt a 2. hadseregparancsnokság elnevezés is). A Nyugati Megszálló Csoport Parancsnokság helyét a Don-kanyarból visszavonult VII. hadtestparancsnokság, a Keletiét az 1943. június elején mozgósított VIII. hadtestparancsnokság vette át. A szovjet térnyerés következtében egyre gyakrabban sodródtak bele szovjet reguláris erők ellen vívott harcokba, német nyomásra 1944. március 25-én a Honvédvezérkar hozzájárult a megszálló alakulatok fronton történő bevetésére, feleszerelésükre a németek ígéretet tettek. 1944. április 4-én a Megszálló Erők Parancsnokságát feloszlatták, a VII. hadtest a magyar 1. hadsereg kötelékébe került, a VIII. hadtest a Magyar Megszálló Csoport Parancsnoksággá alakult, majd májusban egy újabb átszervezés során a II. Tartalékhadtest parancsnoksággá nevezték át, és a Lengyel Főkormányzóság területére vonták vissza. A román kiugrást követően hazaszállításuk megkezdődött, kivéve az 5. tartalékhadosztályt, amely a Cseh-Morva Protektorátuson keresztül vonult vissza Bajorországba.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Elemér[436] személyében új vezérkari főnököt kapott, Mészöly kijevi beosztásának elfoglalásakor Korponayt a főszállásmester, Olchváry István [437] vezérkari beosztottjaként említi.[438]

Korponaynak, mint a főszállásmester helyettesének tevékenységéről alig állnak információk rendelkezésre.[439] Péter Borisz a már említett, ÁVH-n tett vallomásában előadta, hogy Korponay jó kapcsolatot ápolt a működési területén elhelyezett munkaszolgálatosokkal, igyekezett helyzetükön javítani.[440] Arról is beszámolt, hogy Korponay a hadműveleti területen jó szervezőnek bizonyult, beállított egy szappanfőző üzemet, amely olyan jó hatásfokkal termelt, hogy még a hátországba küldtek belőle haza.[441] Amikor Olchváryt Budapestre rendelték, Korponay, mint a helyettese a Megszálló Erők ellátásában fényt derített egy anyagi visszaélésre.[442] Erről Péter Borisz vallomásából közelebbi nem derül ki, de az esetről említést

[436] Sárbogárdi Mészöly Elemér (Máramarossziget, 1898. július 5. – Philadelphia, 1980. június 26.) hivatásos katonatiszt vezérőrnagy, az MHBK második Központi Vezetője. Gimnáziumi tanulmányokat követően a Ludovikán avatták tüzérhadnaggyá 1917-ben. A magyar királyi 40. tábori tarackos tüzérezred hajmáskéri lőiskolájában szolgált, majd a császári és királyi 7. hadsereg tüzér kiképző csoportjának vezetője volt. A háború végén a 74/3. üteg kötelékében szolgálva olasz hadifogságba esett. 1920-tól a hajmáskéri tüzér tanalakulatnál szolgált, majd a Ludovika oktatótisztje volt. Elvégezte a Szabályzatismertető Tanfolyamot, majd a Hadiakadémiát, vezérkari próbaszolgálatát a 6. vegyesdandár parancsnokságon töltötte. 1930. október 1. – 1933. február 1. között a HM VI – 2. osztályon alosztályvezető, majd csapatszolgálaton az 1. honvéd tüzérosztálynál. 1934. augusztus – 1940 március között a HM VI – 1. majd az 1. vkf. osztály hadműveleti alosztályának vezetője, ezt követően a 7/ö. vkf. osztály vezetőhelyettese, majd osztályvezetője. 1941. januárjától a Kormányzó Katonai Iroda főnökének helyettese. 1942. május 1. – 1943. május 1. között az 1. vkf. osztály vezetője, majd a 1943. augusztus 10-ig a Megszálló Erők vezérkari főnöke, ezt követően 1944. április 1-ig a 2. hadsereg vezérkari főnöke. Ezt követően a HM elnökség vezetője, majd 1944. június 1. – 1944. október 16. között a Legfelső Honvédelmi Tanács vezértitkára volt. A nyilas hatalomátvételt követően a 16. gyaloghadosztály parancsnokává nevezték ki. Decemberben Beregfy törzskülönítményének állományába helyezték, majd a sárvári és celldömölki járások ellenőrzésével megbízott tábornok. A kitelepülési parancsnak eleget téve Németországba települt, a háborút követően aktívan bekapcsolódott az MHBK munkájába. Kivándorolt a tengerentúlra, Philadelphiában telepedett le, egy laboratóriumban helyezkedett el, mint adminisztrátor. Zákó halálát követően 1978-ig az MHBK Központi Vezetőjeként dolgozott.

[437] Nemes olcsvári Olchváry István (Csap, 1903. február 5. – New Brunswick, 1989. május 11.) hivatásos katonatiszt, vezérkari ezredes. Gimnáziumi tanulmányokat követően a soproni katonai főreáliskola növendéke. Tényleges szolgálatát 1920-ban kezdte meg. A Ludovika Akadémián 1925. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 13. gyalogezredhez. A Hadiakadémiát 1932-ben végezte el. 1932 – 1936 között a VI. hadtestparancsnokság vezérkari alosztályának vezetője, majd 1936 – 1941 között a HM Anyagi Csoportfőnökség felszerelési alosztályának vezetője volt. 1942-től az I. hadtest mozgósítási osztályának vezetője, majd 1943 május elejétől szeptember közepéig a Megszálló Erő Parancsnokság anyagi osztályvezetője volt, ezt követően a VKF anyagi összekötő kirendeltség vezetője. 1944 – 1945 április között a HM Anyagi Csoportfőnökség vezetője. A háborút követően nyugatra távozott, amerikai fogságba esett. 1945. május 10-én az amerikaiak elbocsájtották, majd 1946. szeptember 25. – november 10. között ismét amerikai vizsgálati fogságban. Szabadulását követően bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába, az MHBK tagja, Németországból való kivándorlását követően hosszú ideig az MHBK New Brunswick-i csoportjának vezetője volt. A megszálló erőkről készült összeállítását lásd: Olchváry István: A magyar megszálló erők teljesítményei. In: Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt (1921 – 1945). II. kötet. Kiadta és sajtó alá rendezte: Dálnoki Veress Lajos, Danubia, München,1974. 65-148.

[438] Mészöly Elemér háborús napló I. kötet. Lásd: HM HIM HL TGY 3908. / I. kötet, 3.

[439] Olchváry István Korponayhoz 1986. január 14-én írt levelében buzdította egykori beosztottját, hogy írja meg emlékeit a Megszálló Erőknél töltött időről. Lásd: OSzK 590. fond, 6. doboz.

[440] ÁBTL 3.2.4. K-1407. 7 – 8.

[441] ÁBTL 3.2.4. K-1407. 8.

[442] ÁBTL 3.2.4. K-1407. 7.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

tesz naplójában Mészöly Elemér is.[443] A Péter által előadottakról szóló jegyzőkönyvből kiderül, hogy Korponay igyekezett a helyi lakossággal élhető viszonyt kialakítani, így az Ukrán nacionalista partizánokkal kereste a megegyezés lehetőségét.

Zákó András és Korponay Miklós szerepe a Magyar Királyi Honvédség és az Ukrán Felkelő Hadsereg (UPA)[444] kapcsolat felvételében

Mint anyagi vezérkari tiszt Korponay folyamatosan szembesült azzal, hogy a front mögött tevékenykedő partizáncsoportok milyen érzékeny veszteségeket képesek okozni a Magyar Királyi Honvédségnek, így a reguláris erők mennyire kiszolgáltatottak a partizántámadásoknak. 1951-es életleírásában szerepelteti, hogy behatóan kezdett foglalkozni a szovjetek által irányított partizánosztagok mellett, az ukrán nacionalista csoportokkal is.[445] Az eligazodás azonban Korponay számára sem volt könnyű.

[443] Mészöly Elemér: Háborús napló I. kötet. i. m. 30.
[444] Ukrán Felkelő Hadsereg – ukránul: Українська повстанська армія. Latinbetűs átírásban: *Ukrajinszka Povsztanszka Armija*. Radikális ukrán nacionalista mozgalom, amely az 1929-ben alakult OUN (*Orhanizacija Ukrajinszkih Nacjonalisztyiv*) vagyis az Ukrán Nacionalisták Szervezetének fegyveres szárnya volt. Céljuk a független ukrán nemzetállam megteremtése volt, ezért harcba szálltak a német, a szovjet, a magyar, a román és a lengyel csapatokkal.
[445] Életleírás. 1951.VI. 28. OSZK 590. fond, 3. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Az ukrán területeken, amely a 20. században a nagyhatalmak küzdőterülete volt,[446] a háború során a Magyar Királyi Honvédség, mint megszálló-rendfenntartó erő kivezénylésre került.[447]

[446] Az első világháborúban az ukrán területek galíciai részei az Osztrák–Magyar Monarchiához, míg a keleti területek a cári Orosz Birodalomhoz tartoztak. Az első világháború aktivizálta az ukrán nemzeti törekvéseket, amely egyelőre valamely szomszédos nagyhatalom gyámkodása alatt képzelte el az ukrán nemzet jövőjét. 1914-ben megalakult az Ukrán Nemzeti Tanács. Fegyveres erejük az ún. Szics-lövészgárda lett. Az 1917-es orosz forradalmi események után az Ukrán Nemzeti Kongresszus célja egy szövetségi állam megteremtése volt az Orosz Birodalom részeként. November 20-án kikiáltották az Ukrán Népköztársaságot, amely felvette a kapcsolatokat a Központi Hatalmakkal. Egy államcsíny során Pavlo Skoropadski átvette a hatalmat és kikiáltotta magát hetmannak, államfőségének azonban a német hadsereg véget vetett. Ezzel párhuzamosan Ukrajna keleti felén 1917. november 19-én az Összukrajnai szovjet kongresszus kinyilvánította Szovjet-Ukrajna megalakulását, és fegyveres segítséget kértek Szovjet-Oroszországtól. 1919. január 6-án kikiáltották az Ukrán Tanácsköztársaságot. A nyugati területeken Szemjon Petljura fogta össze a nemzeti erőket. A kialakult polgárháborús helyzetbe beavatkoztak a lengyelek, akik elfoglalták Galíciát, valamint a románok, akik megszállták a bukovinai részeket. Petljura 1920. november 10-én megsemmisítő vereséget szenvedett a Vörös Hadseregtől, ő maga emigrációba kényszerült, visszamaradó csapatai pedig partizánharcot kezdtek a Szovjetunió és Lengyelország területén. A szovjet-orosz polgárháború befejeztével Ukrajna 1922-ben tagállamként csatlakozott a megalakuló Szovjetunióhoz. Bővebben lásd Ravasz István: Magyarország és a Magyar királyi Honvédség a XX. századi világháborúban 1914–1945. Puedlo Kiadó, Debrecen é. n., 67 – 68.
Azonban az ország a Szovjetunión belül teljesen alávetett helyzetbe kerül. A szovjet vezetés ukrán politikáját jól jellemzi a nagy ukrán éhínség, a „Holodomor", amely során több millió ukrán halt éhen. Az ukrán területeken zajló szovjet operatív akciókra lásd: Szerov, Ivan: A bőrönd titkai. A KGB első elnökének titkos naplói és feljegyzései. Időjel Kiadó, Debrecen, 2022. 47 – 81. V. ö.: „Holodomor": lásd Hartyányi Jaroszláva: Az elrejtett igazság. Cikkek, tanulmányok, dokumentumok. Magyarországi Ukrán Kulturális Egyesület, Budapest, 2004. Nem csoda, hogy az 1941. június 22-én, a Szovjetunió ellen meginduló „Barbarossa" hadművelet során a német csapatokat kezdetben felszabadítóként üdvözölte az ukrán lakosság egy része, sőt sokan készek voltak fegyverrel harcolni a németek oldalán, a szovjetekkel szemben. A német Abwehr főnöke, Wilhelm Canaris 1941. február 25-én hagyta jóvá az ukrán önkéntesekből álló Roland és a Nachtigall diverziós zászlóaljak felállítását, amelyeket a szovjetellenes hadműveletek során vetettek be. A zászlóaljak kiképzését német részről Theodor Oberländer, ukrán részről Roman Shukhevych irányították. A szovjet visszavonulás után több politikai csoportosulás alakult. Az egyik volt a Sztepan Bandera vezette csoport, amely kezdetben felszabadítóként üdvözölte a német csapatokat, mivel azonban a németek nem biztosították az ukránok szabadságát, fokozatosan szembe kerültek velük. Az Andrij Melnyik vezette csoportosulás fogta egybe a németpárti ukránokat. Zömében, soraik közül került ki a német egyenruhában szolgálatot teljesítő ukrán segéderők állománya. Az 1918-ban elűzött, a hetmani címéről még a száműzetés évei alatt le nem mondott Pavlo Skoropadski hetman hívei a német gyámkodás alatt képzelték el az ukránok jövőjét, az ősi hetmani intézmény visszaállításával. A Bulyba-csoport tagjai a mindenkitől független, szabad Ukrajna híveit tömörítette, ők harcot hirdettek minden betolakodó ellen. A német hadvezetés a fajelméletből kiindulva figyelmen kívül hagyta az ukránok törekvéseit. Az elfoglalt ukrán területeken nem engedélyeztek egy független ukrán államalakulatot, hanem a területet a Reichbe olvasztották. A galíciai részeket a Hans Frank vezette Lengyel Főkormányzósághoz csatolták, míg a keleti területeken megszervezték a Birodalmi Komisszáriátust Erich Koch vezetésével. A német alakulatok nem számolták fel a szovjet kolhozokat, s a megtermelt javak nagy részét elkobozták. Az árja kinézetű nők fajnemesítés céljából való elrablása, a férfilakosságnak munkaerőként Németországba hurcolása; majd a kényszersorozások, valamint az Einsatzgruppék tevékenysége fokozatosan szembe fordította a helyieket, akik a németekben immár nem a felszabadítót, csupán egy újabb megszálló hatalmat véltek felfedezni. Noha az ukránok Lvovban kinyilvánították függetlenségüket, ezirányú törekvésüket a németek nem hagyták jóvá. Így az ukrán nemzeti erők (a banderisták, a melnyikisták, a Bulyba-csoport tagjai, valamint egyéb nacionalista csoportok) összefogva létrehozták az Ukrán Felkelő Hadsereget, amelyhez a szolgálati idő lejárta után, a szerződést meg nem hosszabbító Roland és a Nachtigall különítmények állománya is csatlakozott. Tehát a német hadsereg tulajdonképpen kiképezte és felfegyverezte a későbbi UPA állományát, amelynek katonai parancsnoka épp Roman Shukhevych lett Taras Chuprynka fedőnéven. Ezzel a „huszárcsellel" az UPA az ukrán érdekek védelmét, végső vízióként pedig az egységes, független Ukrán állam létrehozását tűzte ki célul. Bővebben lásd: Pölhe Dóra: Banderista bűncselekmények: Dokumentumok. In Eszmélet, 27. évf. 106. sz. (2015. nyár) 70 – 85., V. ö. Ravasz: i. m. uo.

[447] A magyar megszálló alakulatok tevékenységére lásd: v. Adonyi Ferenc: A magyar katona a második világháborúban 1941 – 1945. Magyar Harcosok Bajtársi Közössége Tanulmányi Csoportja, Ferd. Kleinmayr, Klagenfurt, 1954. 33 – 39.; Komjáthy, Tihamér Anthony: Thousand years of the hungarian art of war. Rákóczi Foundation, Toronto, 1982. 134 – 137, 151 – 153.; Gosztonyi Péter: A Magyar Honvédség a második világháborúban. Katolikus Szemle, Róma, 1986. 204 – 209.; Ungváry Krisztián: A magyar Honvédség a második

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A magyar-ukrán kapcsolatokat megnehezítette Kárpátalja hovatartozásának kérdése. Komoly ellentétekre adott okot a magyar katonai és politikai körök, valamint az ukrán nacionalista mozgalmak között Kárpáti Ukrajna felszámolása 1939 tavaszán. A Magyar Királyi Honvédség Kárpátalja birtokbavétele során helyenként komoly összetűzésbe került a Szics-gárdistákkal,[448] amire hivatkozva sokszor a civil lakossággal szemben is erőszakosan léptek fel.[449] A Honvédség a kárpátaljai akció során, a területen visszaállította az ezeréves, történelmi határokat, majd a kassai incidenst követően sodródott bele a szovjet–német konfliktusba. A Don-kanyarban elszenvedett vereség[450] és az azt követő szovjet ellentámadás következtében a szövetséges német fél mind nagyobb áldozatot követelt meg a Magyarország politikai és katonai vezetésétől. Az 1943-as nagy szovjet offenzíva során a Vörös Hadsereg gyors ütemben tört előre a Kárpátok előterében. Az erősödő szovjet nyomás mellett, a németek oldalán harcoló magyar 1. hadseregnek számolnia kellett a front mögöttes területein működő partizán egységek fokozódó tevékenységével.[451] Az ukrán területeken tevékenykedő partizán csoportok igen

világháborúban. Osiris, Budapest, 2004.; Uő: A magyar megszálló csapatok a Szovjetunióban. Osiris, Budapest, 2015.; Szabó Péter: Keleti front, nyugati fogság. – A magyar honvédség a második világháborúban és azután, 1941 – 1946. Jaffa Kiadó, Budapest, 2018.; Krausz Tamás – Varga Éva Mária: A magyar megszálló csapatok a Szovjetunióban – Levéltári dokumentumok 1941 – 1947. L'Harmattan, Budapest, 2013.; Ravasz : i. m. 129 – 151.; Pahirja, Olekszandr: Fejezetek az Ukrán Felkelő Hadsereg és a Magyar Megszálló csapatok kapcsolattörténetéből Volhínia és Dél-Polisszja, 1943 – 1944. In: Hadtörténelmi Közlemények 124. évf. (2011) 2. sz. 496—508.; Török Ádám: Zákó András vezérkari ezredes és Korponay Miklós vezérkari százados szerepe a Magyar királyi Honvédség és az Ukrán Felkelő Hadsereg (UPA) kapcsolatfelvételében. In: Történelmi kalandozások térben és időben. Szerk.: J. Újváry Zsuzsanna, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2020. 145 – 158.

[448] Kárpátalja hovatartozásának korabeli problematikájára lásd: Rudnickyj István: Ukraina és az ukrainaiak. Magyarország oroszföldi barátai. Fritz A. betűivel, Budapest, 1914.; Hoffmann Ottó: A rutén kérdés. K. n., Pécs, 1918.; Árky Ákos: Ruszinszkó küzdelme az autonómiáért. 1918 – 1937. Stúdium Kiadás, Budapest, 1938.; Balogh–Beéry László: Az ukrán kérdés. Magyar Nemzeti Szövetség, Budapest, 1939.; A Ruszinszkói kérdés. Dr. Visi Illés József előadása az Országos Nemzeti Klubban. Országos Nemzeti Klub Kiadványai, 26., Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1939.; Kemény Gábor: Verhovina feltámad. A ruszin sors könyve. MEFHOSZ Könyvkiadó, Budapest, 1939.; Fenczik István: A kárpátaljai autonómia és a kisebbségi kérdés. Pécsi m. Kir. Erzsébet Tudományegyetem Kisebbségi Intézetének Kiadványai, 12. Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt.; Kecskemét, 1941.

A magyar katonai akcióra lásd: Ádám T. István: Vérző Ruszinszkó. A rongyos gárda hősi küzdelme az északkeleti felföldért. D. D. Kiadás, Budapest, 1939.; Uő: Soprontól Munkácsig. Róna Ferenc Könyvnyomdája, Budapest, 1939.; I. Bakó Sándor: Üzen az őszi szél… Az Északkeleti felkelés története. Róna Ferenc Nyomdai Műintézete, Budapest, é. n.; Marina Gyula: Ruténsors. Kárpátalja végzete. Patria Publishing Co. Ltd, 1977.

A kérdéskörre legújabban lásd: Kárpáti Ukrajna: Vereckétől Husztig. Egy konfliktustörténet nemzeti olvasatai. Szerk.: Fedinec Csilla, Regio Könyvek, Kalligram, Pozsony, 2014.; „A magyar-ukrán Közös múlt és jelen: Összekötő és elválasztó „fehér foltok". Nemzetközi tudományos konferencia anyagai (2010. február 26.), Szerk.: Zubánics László, Kárpátaljai Magyar Könyvek 209., Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet, Intermix Kiadó, 2011.

[449] Bővebben: Tilkovszky Lóránt: Revízió és nemzetiségi politika Magyarországon 1938 – 1941. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967. 145 – 253.

[450] A terjedelmes szakirodalomból legújabban lásd: Szabó Péter: Magyarok a Don-kanyarban. A magyar királyi 2. honvéd hadsereg története (1942 – 1943). Kossuth Kiadó Zrt., Budapest, 2019.

[451] Már a Honvédség számára 1942-ben kiadott A szovjet haderő ismertetése című kiadvány is megkülönböztet szétszórt vörösgárdistákból, lógósokból, megszökött hadifoglyokból álló banda jellegű, valamint a reguláris hadsereg visszavonulása előtt közigazgatási körletenként az NKVD által szervezett, kiképzett és kifogástalanul felszerelt romboló osztagokat, amelyeket különleges harcra, rejtekhelyen, polgári ruhában visszamaradnak, illetve

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

széles skálán mozogtak. Az UPA mellett, a szovjet iga alól felszabaduló kis nemzetek,[452] hogy összehangolják tevékenységüket, valamikor 1943 novemberében létrehozták az Antibolsevista Nemzetek Tömbjét (Antibolschewistischer Block der Nationen – ABN). [453] Az ABN egységei mellett a területen működtek a lengyel Armia Krajowa,[454] illetve az Armia Ludowa[455] egységei; az ukrán területekre szorult környező népek (belorusz, észt, lett, litván)[456] csoportjai, a szovjet irányítású vörös partizánok,[457] nem számolva az ad hoc jellegű rablóbandákat. Ezen alakulatok olykor egymás ellen is véres harcokat vívtak.[458] Így a területen harcoló magyar csapatoknak időre volt szükségük, mire fel tudták térképezni a helyzetet. Ezt több, az eseményekkel

ejtőernyős akció keretében célba juttatnak. Bővebben lásd: A szovjet haderő ismertetése csapattest és osztályparancsnokok részére. Szigorúan bizalmas! Tiszt kezelje!, M. kir. Honvédelmi Minisztérium, Attila-nyomda részvénytársaság Budapest, 1942. február, 34 – 39.

[452] A szovjetek alól felszabaduló elnyomott népek (kozákok, tatárok, baskírok stb.) egy része csatlakozott a németekhez, akik többnyire partizánellenes akciók során alkalmazták ezen alakulatokat. Lásd: Chris Bishop: Idegenlégiósok a Harmadik Birodalom szolgálatában. Külföldi önkéntesek a Waffen – SS soraiban, 1940–1945, Hajja és Fiai, Debrecen, 2005.

[453] ABN: *Antibolschewistischer Block der Nationen* – Antibolsevista Nemzetek Blokkja: Az UPA és az OUN kezdeményezésére a bolsevizmus által elnyomott kis népek felszabadító szervezeteinek koordinálására 1943. november 21 – 22-én, Zsitomir régióban megtartott konferencián alakult laza szövetség. A háborút követően 1946-ban Stephan Bandera vezetésével az ABN-t felélesztették, 1947-ben csatlakoztak hozzájuk a dunai – köztük a magyar –, és a balti, valamint az albán emigráns szervezetek. Vezető szerve ekkor a Központi Bizottság (Zentral Komitee), hivatalos lapja a Politische Träume, majd az ABN Korrespondenz volt. A szervezet felvette a kapcsolatot a nyugati hírszerzőszervekkel, amelyek anyagilag is támogatták, míg a nyugat-európai társutasok éles kritikával illeték a szervezetet, mivel – véleményük szerint – az háborús bűnösöknek ad menedéket. Bandera ellen 1959. október 15-én a KGB egy sikeres merényletet hajtott végre, halála után a szervezet vezetését Jaroslaw Stetzko vette át. 1948 – 1962 között az ABN Katonai bizottságának vezetője kisbarnaki Farkas Ferenc volt, aki 1962-ben egy Kárpátalja hovatartozását firtató cikk következtében meghasonlott a szervezetben résztvevő ukrán emigránsokkal, ezért az ABN-ből kilépett.

[454] *Armia Krajowa* – Honi Hadsereg: Lengyelország lerohanását követően a németek által megszállt területeken 1942-ben létrejött, a korábbi lengyel ellenállócsoportokat (Lengyelország Győzelmének Szolgálata, Honi Fegyveres Erők, Fegyveres Harci Szövetség) magába olvasztó földalatti ellenállási mozgalom. 1943 – 1944-ben létszáma elérte a 250 – 350 ezer főt. Az Armia Krajowa indította meg 1944. augusztus 1-én a varsói felkelést. Nyugati, illetve szovjet segítség nélkül, majd két hónapon keresztül kitartottak, miközben a németek a porig rombolták Varsót. A felkelés leverését követően a Honi Hadsereg felmorzsolódott, és bár 1945. január 19-én a londoni lengyel emigráns kormány döntött felszámolásáról, egyes részei később a szovjet megszállókkal, valamint a lengyel kommunista belügyi alakulatokkal is felvették a küzdelmet. Bővebben lásd: Norman Davies: A varsói felkelés. A '44-es varsói csata. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2008.

[455] Armia Ludowa – Népi Hadsereg: a Lengyel Munkáspárt katonai szervezete volt. A baloldali Országos Nemzeti Tanács 1944. január 1-i határozata alapján hozták létre a korábbi Népi Gárda alapjain. Állományába tartoztak még a Parasztzászlóaljak részei, valamint lengyel származású szovjet állampolgárok is csatlakoztak az egységhez. Létszáma 1944-ben kb. 60 ezer főt tett ki. A háborút követően az állomány nagy része a Lengyel Néphadseregbe olvadt be.

[456] A balti népek szovjetellenes mozgalmaira és harcaira bővebben lásd: Domonkos László: A leghosszabb háború. Balti partizánok a Szovjetunió ellen. Mery Ratio Kiadó, h. n. 2013.; Laar, Mart: Der vergessene Krieg: die bewaffnete Widerstandsbewegung in Estland 1944 – 1956. Grenader, Tallinn, 2005.; Tegeler, Tillmann: Der litauische Partisanenkampf im Lichte sowjetischer Akten. Osteuropa-Institut, München: 2001.

[457] A szovjet szervezésre lásd: Janusz Piekalkiewicz: Kémek, ügynökök, katonák. Titkos kommandók a második világháborúban. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1988. 244 – 262.

[458] Lásd Ravasz István: i. m. 132.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

egyidőben keletkezett napló,[459] valamint több kései visszaemlékezés[460] alátámasztja. Olchváry István találóan jegyezte meg, hogy a németek minden a partizánokra vonatkozó adatot átadtak szervezetükre, fegyverzetükre, harcmodorukra vonatkozóan, „*csak egyet nem adtak a feladathoz mért erőt és fegyverzetet […] mert azzal ők sem rendelkeztek*."[461] Az ukrán térség partizánmozgalmairól szerzett tapasztalatairól Korponay a már említett több, különböző időpontban keletkezett interjúban is megemlékezett.[462] Általánosságban kiemelte, hogy a magyar alakulatoknak létszámukat és erejüket jóval felülmúló területen kellett a rendet fenntartaniuk.[463] A partizánakciók pedig zömmel az utánpótlási vonalakra, ezek közül többnyire a vasútvonalakra, valamint az utakon áthaladó gépkocsioszlopokra koncentrálódtak.[464] Anyagi vezérkari tisztként felfigyelt arra, hogy a partizánakciók nem következetesek. Korponay szerint 1943. szeptember 20-án egy a partizánok által bekerített alakulathoz repült, német pilótája eltévedt, leszállva a helyi lakosok világosították fel, hogy működési területén több partizáncsoport működik, amelyek nem azonos célokért küzdenek; vagyis a szovjet irányítású „vörös partizánok" ellenségnek tekintik a magyar alakulatokat, míg a területen élő ukrán nacionalisták, a helyiek szerint elsősorban a szovjet és német csapatok ellen küzdenek.[465] Még ugyanezen a napon értesült a parancsnokság, hogy Kijev kiürítése során Sitka térségében partizán támadás érte azt a gépkocsioszlopot, amelyet Korponay közvetlen felettese, a főszállásmesteri osztály szállás-szabályozó csoportjának vezetője, Kis-Bank Ferenc[466] vezérkari őrnagy parancsnoksága alatt állt. A tűzharc során Kis-Bank vezérkari őrnagy hősi halált halt.[467] Korponay csak három nappal később, szeptember 23-án, az utolsók között hagyta el Kijevet, a kiürítésről pedig másnap terjesztette fel jelentését.[468] A szovjet támadás megindulása és a szovjet partizánok megélénkülése mind a magyar Királyi

[459] Például lásd: Székelyi Nyíry László: Partizánháború. Stádium, Budapest, 1943.; Daróczi Gyula: A 40/1. zászlóalj megszálló tevékenysége Ukrajnában. Lásd: HM HIM HL TGY 3220.
[460] Eszenyi László: A Trianoni nemzedék. i. m. 296 – 297.; Bozóky Géza: A megszállt Ukrajnában. Lásd HM HIM HL TGY 3409.
[461] Olchváry István: A magyar megszálló erők teljesítményei. i. m. 84 – 85.
[462] Susan Pap-Zubrits 1978.; Dolnycky, A.: Interview with Miklós Korponay i. m.; Taped Interview with N. Korponay i. m.
[463] A megszállt terület katonaföldrajzáról és domborzatáról lásd: Olchváry: i. m. 70 – 73.
[464] Taped Interview with N. Korponay, i. m. 1 – 2.
[465] Taped Interview with N. Korponay, i. m. 2. V. ö. Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 3.
[466] Kis-Bank Ferenc (Hedrehely, 1904. március 25 – Keleti front, Sitke, 1943. szeptember 20.) hivatásos katonatiszt, vezérkari őrnagy. Szolgálatát 1929-ben kezdte, az Egri Vámőrtisztképző végeztével 1931-től csapatszolgálatot teljesített. Hadiakadémiát végzett, majd 1941. április 4-től áthelyezve a vezérkar állományába, május 1-től vezérkari százados. 1943. május 1-től vezérkari őrnagy, a Megszálló Erők anyagi osztályán teljesített szolgálatot. 1943. szeptember 20-án Kijev kiürítése során, Brodytól 20 – 25 kilométernyire egy partizán támadás során hősi halált halt. 1944. március 24-én posztumusz megkapta a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét hadiszalagon kardokkal.
[467] Olchváry: i. m. 98. V. ö. Taped Interview with N. Korponay, i. m. 2. V. ö. Horváth Béla: Emlékezések és magyarázatok. In: Látóhatár, 15. évf. 6. sz. (1965.11.01.) 1093. V. ö. Mészöly Elemér: Háborús napló I. i. m. 49.
[468] Mészöly Elemér: Háborús napló I. i. m. 51.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Honvédséget, mind az Ukrán Felkelő Hadsereget arra ösztökélte, hogy a kapcsolatot felvegyék, és egy esetleges együttműködést kialakítsanak. Míg a Honvédség biztosítani kívánta a Kárpátok gerinceire való rendezett visszavonulás zavartalanságát, addig az UPA attól tartva, hogy az ukrán területek újra szovjet befolyás alá kerülnek, keresni kezdték a megegyezés lehetőségét.[469] Mészöly Elemér kiemeli, hogy az ukrán lakosság a kezdeti fenntartásaihoz képest pozitívan csalódott a Magyar Megszálló Erőkben, hiszen a németekkel ellentétben az ellátmányért fizettek, a harácsolás és az erőszakoskodás tiltva volt, így azok számaránya is alacsony szinten állt.[470] Ez szintén fokozta a lakosság soraiban elvegyülő UPA egyezkedési készségét. Az UPA-nak a magyar megszálló alakulatok felé való nyitása azonban nem 1943 szeptemberében kezdődött.

Ravasz István szerint az Ukrán Felkelő Hadsereg és a Magyar Királyi Honvédség közötti kapcsolatfelvételre már 1943 nyarán Volhínia területén, Koniuskyban került sor, amikor az UPA déli körzetének parancsnoka, Petro Olijnik[471] ezredes megbízásából a helyi magyar erők parancsnokságán megjelent Andrij Dolnytsky százados.[472] Az 1943-ban kezdődött kapcsolatfelvétel(ek)ről ír Olekszandr Pahirja is.[473] Az ukrán történész szerint az UPA vezérkara 1943. októberi tanácskozásán támogatta a helyi egyezményeket, sőt, állást foglaltak amellett, hogy Magyarországnak helye van a megalakítandó – német és szovjet térnyerés ellen egyaránt harcoló – „Elnyomott Népek Szövetségében", vagyis az ABN-ben. A magyar ügyek felelősének pedig Andrij Dolnytskyt[474] jelölték. A Mihoroscs faluban lezajló tárgyalásokon a

[469] Olchváry István szerint az UPA tagjai egyben kérték a magyar közvetítést a német csapatok irányába is, azonban a németek a közeledéstől ekkor még elzárkóztak. Lásd: Olchváry: i. m. 101.
[470] Mészöly Elemér: Háborús napló I. i. m. 61.
[471] Olijnik, Petro Fedorowicz (Mołodyńcze, 1909. július 9. – Rudniki, 1946. február 17.) Fedőnevei: „Aeneas", „Roman", „Serhij". Orvos, UPA ezredes. Már fiatal korában bekapcsolódott a Plast nevű cserkészmozgalomba, amely az OUN ifjúságát tömörítette. Érettségit követően Lvovi egyetem jogi fakultására iratkozott be, közben 1929-ben csatlakozott az OUN-hoz, amiért az egyetemről 1934-ben kizárták, majd sorkatonai szolgálatra vonultatták be a lengyel hadseregbe. 1937-ben az OUN lengyel-ellenes terrorcselekményei miatt letartóztatták, s csak 1939-ben szabadult, majd részt vett az OUN Abwehr gyámsága alatti újjászervezésében. 1941-től az OUN Dnyepropetrovszk-i területi megbízottjaként megkezdte az UPA egységek kiképzését. Szervezési és kiképzési működése eredményeként az UPA dél-volhíniai „Bohun" körzet parancsnokává nevezték ki. Részt vett a volhíniai lengyel lakosság elleni tisztogató műveletekben. 1944. február 29-én egy UPA egység Milatyn falu közelében meggyilkolta Nyikolaj Vatutin tábornokot, a szovjet 1. Ukrán Front parancsnokát. Ezt követően az UPA ellen az NKVD és a SzMERS hajtóvadászatot indított. A háborút követően illegalitásba vonult, átvette az OUN kelet-ukrajnai szervezetének vezetését. 1946. február 17-én Rudniki közelében egy rajtaütés során, az NKVD-vel való tűzharc során vesztette életét.
[472] Ravasz István: i. m. 133.
[473] Pahirja, Olekszandr: Fejezetek az Ukrán Felkelő Hadsereg és a Magyar Megszálló csapatok kapcsolattörténetéből Volhínia és Dél-Polisszja, 1943—1944. In: Hadtörténelmi Közlemények 124. évf. (2011). 2. sz. 496 – 508.
[474] Dolnytsky, Andrij (Derman, 1912. augusztus 27. – Montreal, 1982. július 6.) Fedőnevei: „Andrii Kysil", „Golubenko", „Nemo". Kereskedő, az UPA századosa, a kanadai ukrán emigráció meghatározó alakja. Földműves családban született. 1930-ban a rivnei gimnáziumban érettségizett. Bekapcsolódott az OUN munkájába, a lengyel hatóságok emiatt többször bebörtönözték. 1939-ben szabadult, majd kereskedelmi tanulmányokat folytatott. 1943-

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

magyar felet a Magyar Királyi Megszálló Erő parancsnokság 1/b. osztályának vezetője Padányi Jenő[475] vezérkari alezredes képviselte.[476] Padányi Jenő 1943 november végén Lembergben találkozott Mikola Lebeggyel,[477] az Ukrán Nacionalisták Szervezet külkapcsolati referatúrájának vezetőjével, és előkészítették az ukrán tárgyalódelegáció – azaz Andrij

ban a több nyelvet folyékonyan beszélő Dolnytskyt az UPA Dél-volhíniai „Bohun" körzet hírszerző kirendeltségének vezetőjévé nevezték ki. Ebben a beosztásában szorgalmazta az UPA és a magyar megszálló alakulatok közötti kapcsolatfelvételt, amelyben tevékenyen részt is vett. 1943 novemberében tagja volt annak a Budapestre érkező ukrán küldöttségnek, amely személyesen Szombathelyi Ferenccel, a Honvédvezérkar főnökével tárgyalt az esetleges együttműködésről. A tárgyalások a szóbeli megállapodáson nem léptek túl, ennek ellenére Dolnytsky továbbra is szorgalmazta a magyar alakulatokkal való együttműködés szélesítését. Ezért az UPA, mint összekötőt rendelte a Honvédvezérkarhoz, ahol felügyelte a magyar táborokban zajló UPA tagok kiképzését. A nyilas hatalomátvételt követően csatlakozott Korponayhoz, részt vett a Kopjás mozgalom szervezésében. Korponayval együtt nyugati fogságba esett, szabadulását követően bekapcsolódott az OUN nyugati újjászervezésébe. 1948-ban Kanadába vándorolt ki, Montrealban telepedett le, egy magáncég igazgatója, majd saját vállalkozást nyitott, emellett a helyi valamint a nyugati emigrációban élő ukrán közösség meghatározó alakja maradt haláláig.

[475] Padányi (Pfeiffer) Jenő (Miskolc, 1905. július 31. – Szovjetunió, ? / Budapest, 1992. január 18.?) hivatásos katonatiszt, vezérkari alezredes, posztumusz ezredes. 1927-ben avatták főhadnaggyá a Ludovika Akadémián, ezt követően a 12. gyalogezrednél szolgált. 1934-ben elvégezte a Szabályzatismertető tanfolyamot, majd májustól a debreceni 6. határőrkerület, 1935 októberétől a 6. vegyesdandár parancsnokságán szolgált, majd a VI. hadtestparancsnokságon teljesített szolgálatot, mint vezérkari tiszt. 1939 májusától 1944 decemberéig a 2. vkf. osztály beosztottja volt. 1943 – 1944-ben 11 hónapot töltött a keleti fronton, ahol a megszálló erők I/b. osztályát vezette, 1944 júliusától a 7. honvédkerület vezérkari főnöki teendőit látta el. A nyilas hatalomátvételt követően megbízhatatlanságára hivatkozva a vezérkari testületből kitették, 1944. december 5-én a 2. vkf. osztályra helyezték, majd 3. kerületi parancsnokság I. osztályára, innen 1945. február 5-én a 2. kerületi parancsnokság körzeti szállítás vezetőjévé nevezték ki, majd február végén fogyatékba helyezték. Fogságba (szovjet?) esett, 5 hónapot követően tért haza. Debrecenben szolgálatra jelentkezett, igazolták, a 4. kerület nem tényleges, nyugalmazott tiszti állományából 1948. februárjában áthelyezték a HM nem tényleges, nyugalmazott tiszti állományába. A miskolci népbíróság 1948. december 23-án távollétében, mint „németbarát tisztet" 5 év börtönre ítélte. 1949. január 27-én a szovjet hatóságok elhurcolták. Egyes források szerint a Szovjetunióban hunyt el, míg más források szerint, a fogságot követően az 1950-es években a szovjetek átadták a magyar hatóságoknak, vizsgálati fogságot követően szabadult, 1992. január 18-án, Budapesten hunyt el. Lásd: Magyar Nemzet, 55. évf. 30. sz. (1992.02.05.) 12.

[476] Pahirja, Olekszandr: i. m. 500.

[477] Lebegy, Mikola Kirillovics (Novi Strilyshcha, 1909. január 11. – Pittsburgh, 1998. július 18.) ukrán nacionalista aktivista, politikus. Az Osztrák-Magyar Monarchia területén született. Iskoláit Lvovban végezte, 1930-ban bekapcsolódott az OUN ifjúsági csoportjának munkájába. 1934-ben részt vett a Bronislaw Pieracki lengyel belügyminiszter elleni merényletben, Németországba menekült, ahol a Gestapo letartóztatta és kiadták a lengyel hatóságoknak. 1936-ban halálra ítélték, amelyet kegyelemből életfogytiglani börtönre változtattak. 1939-ben a Bereza Kartuska-i börtön evakuálása során megszökött, 1939. november –1940. március között az Abwehr Zakopanei kém– és szabotázsiskola vezetője volt, majd Bandera asszisztenseként a kérészéletű ukrán kormány funkcionáriusa, majd az OUN és az UPA külügyi kapcsolatokért felelős delegáltja volt. Mint ilyen részt vett a dél-volhíniai lengyelellenes műveletek kidolgozásában. 1944-ben az Ukrán Legfelsőbb Felszabadítási Tanács (UHVR) egyik alapítója és a nemzetközi politikákért felelős főtitkára lett. Az UHVR javaslatára Nyugatra utazott, ahol felvette a kapcsolatot a különböző nyugati kormányokkal. 1949-ben kivándorolt az Egyesült Államokba, ahol bekapcsolódott a helyi ukrán közösség munkájába, emellett felvette a kapcsolatot a CIA-vel. 1952–1974. között a New York-i Prolog Research Center vezetője volt; 1974-től az Igazgatóság tagja, 1982–1985-ben az intézmény alelnökeként részt vett a CIA AERODYNAMIC nevű programjában, amely során Lebed és munkatársai információkat gyűjtöttek a Szovjetunióról. Noha különböző lengyel és zsidó származású szervezetek is követelték háborús bűnösként való felelősségre vonását, erre nem került sor.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Dolnytsky, Miron Luckij,[478] Jevhen Vrecjona[479] és Ivan Hrinyoh[480]– budapesti útját.[481] Korponay a vele készült interjúk során kiemelte, hogy egy ideig – a pontos időpont az interjúkból nem derül ki, – Padányi beosztottjaként teljesített szolgálatot.[482] Padányi az ukránok közeledési szándékát többször jelezte a Megszálló Erők Parancsnokságának,[483] illetve a 2. vkf. osztálynak. Majd az UPA küldöttséget magyar egyenruhába öltöztetve szállíttatta Budapestre, ahol tárgyalásokat folytattak Szombathelyi Ferenc vezérezredessel, a Honvédvezérkar Főnökével.[484] Kádár szerint három UPA parancsnok érkezett Budapestre, hogy a helyi egyezmény(eke)t kiterjesszék a teljes Magyar Királyi Honvédségre. Emlékezete szerint egy

[478] Luckij, Miron Mihajlovics (Luka, 1891. szeptember 29. – Toronto, 1961. március 10.) ukrán nacionalista aktivista, katonatiszt. Iskolái végeztével 1918 – 1920 között a Szics-lövészeknél, majd a Vörös Ukrán Galíciai Hadsereg kötelékében szolgált. A lengyel-szovjet háborút követően Lvovban telepedett le, bekapcsolódott a lengyelországi Ukrán Nemzeti Demokrata Szövetség munkájába, valamint a „Silsky gospod" termelőszövetkezetbe, amelynek 1930 – 1939 között regionális alelnöke, emellett 1933 – 1939 között a Lvovi Mezőgazdasági Kamara alelnöke volt. Lengyelország német lerohanását követően csatlakozott a Nachtigall zászlóaljhoz, majd leszerelve a 1941 – 1943. között az Ukrajnai Cukor Tröszt igazgatója volt. 1943-ban részt vett az OUN budapesti tárgyalásain. A szovjetek előretörését követően nem tért haza, Nyugat-Európába távozott, majd 1948-ban Kanadába vándorolt ki, ahol aktívan bekapcsolódott az ukrán emigráns közösség munkájába.

[479] Vrecjona, Jevgenyij Omeljanovics (Vinnyky, 1905 október 1. – Bázel, 1975. február 4.) ukrán nacionalista aktivista, politikus, katonai vezető. Gimnáziumi tanulmányai alatt tagja lett a Plast mozgalomnak, amelynek igen aktív vezető-szervező tagja lett. 1927-től az OUN tagja, a szervezet katonai kiképzéséért felelős megbízottja lett. A lengyel hatóságok többször letartóztatták, ám bizonyítékok hiányában szabadlábra helyezték. 1933-ban Prágában vegyészmérnöki képesítést szerzett. 1934 júliusában újból letartóztatták, mivel illegális robbanóanyaggyártó labort hozott létre, Bereza Kartuskaban raboskodott 1936. júliusáig, majd Prágában telepedett le. 1938 – 1939. között a Kárpát-Ukrajnai Szics egyik szervezőjeként magyar fogságba esett. Szabadulása után Prágában, Bécsben, majd Krakkóban élt. A háború kitörése után az OUN Biztonsági szolgálatának tagja, majd a Szovjetunió elleni német offenzíva megindításakor Lvovban csatlakozott az Ukrán Népi Milíciához, ezt követően aktív résztvevője az UPA magalakításának. Az OUN külkapcsolati irodájának tagjaként részt vett a lengyel Armia Krajowával és a magyar Honvédvezérkar főnökével való tárgyalásokon. Részt vett az az Ukrán Legfelsőbb Felszabadítási Tanács 1944. július 11 – 15. közötti ülésén, ahol döntés született arról, hogy Vrecjona Olaszországban lépjen kapcsolatba az angolszászokkal. Útja során Svájcban internálták. Szabadulását követően Svájcban maradt, bekapcsolódott az ukrán emigráció külképviseletének munkájába.

[480] Hrinyoh, Ivan (Pavliv, 1907. december 28. – München, 1994. október 14.) ukrán görögkatolikus pap, nacionalista aktivista. Kétéves korában családja Philadelphiába vándorolt ki, majd 1911-ben tértek haza. Középiskolai tanulmányait Lvovban végezte, majd teológiai kurzusokat folytatott, amelyeket Innsbruckban, Münchenben majd Párizsban folytatott. 1932 szeptemberében szentelték pappá. Bekapcsolódott az ukrán nemzeti mozgalomba, ezért 1938-ban a lengyel hatóságok letartóztatták és a Bereza Kartuska-i táborban tartották fogva. Lengyelország német lerohanásakor szabadult, a szovjet támadás következtében Krakkóba ment, ahol a Nachtigall zászlóalj káplánja lett. A zászlóalj feloszlatása után az OUN 3. konferenciáján az Ukrán Legfelsőbb Felszabadítási Tanács felállításának egyik kezdeményezője volt, 1944 júliusában alelnökké választották. Tárgyalásokat folytatott a magyar és a román kormánnyal, majd nyugatra küldték, hogy felvegye a kapcsolatot az angolszászokkal. Prágán keresztül Németországba ment, Münchenben telepedett le, 1950-től az ukrán nemzeti mozgalom emigrációban élő csoportjának vezetője 1980-ig. Több ukrán nyelvű emigráns lap munkatársa volt, a hirschbergi és kulenburgi szemináriumokban teológiát és filozófiát tanított, valamint a Müncheni Szabadegyetem professzoraként működött.

[481] Pahirja, Olekszandr: i. m. 503.

[482] Taped Interview with N. Korponay, i. m. 10. V. ö. Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay. i. m. 3.

[483] Mészöly Elemér: Háborús napló I. 71, 75.

[484] Az UPA küldöttség budapesti tárgyalásairól, magyar részről Kádár Gyula vezérkari ezredes, a 2. vkf. osztály parancsnoka és Ujszászy István vezérőrnagy az Államvédelmi Központ parancsnoka, míg ukrán részről Iván Hrynioh is beszámol. Lásd: ÁBTL 4.1. A-862. 161 – 162.; Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig. i. m. 569.; Vallomások a holtak házából i. m. 527. V. ö. Іван Гриньох: СОРОК РОКІВ ТОМУ В БУДАПЕШТІ, СУЧАСНІСТЬ, 290, 6. sz. (1985), 96–107. Angol fordításban lásd: HM HIM HL TGY 3958. (Hrynioch Ivan, Andrij Dolnytsky); v. ö. Forty years ago in Budapest. Lásd: OSZK 590. fond, 3. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Marton nevű alezredest rendeltek az UPA-hoz, mint összekötőt.[485] Olekszandr Pahirja Marton Ferencként azonosította a kérdéses tisztet, míg Cseres Tibor szerint az illető azonos Mándi Márthon István alezredessel,[486] akinek később a Görgey zászlóaljban fontos szerep jutott. [487] Pahirja szerint a tárgyalódelegációt Szombathelyi Ferenc vezérezredes, a Honvédvezérkar főnöke fogadta, kijelentve, hogy a Kormányzónak tudomása van a tárgyalásokról. A felek szóbeli megállapodást kötöttek egymás támogatásáról, eszerint a Honvédség fegyvereket, lőszert, kötszert és gyógyszereket ad át az UPA-nak, valamint kiképzőket bocsát az UPA rendelkezésére, akiket „dezertőröknek" tűntetnek fel. Míg az UPA vállalta, hogy felveszik a küzdelmet a vörös partizánokkal, és hogy a szovjet reguláris erők hátában partizántevékenységet fejtenek ki, ezzel lassítva a Vörös Hadsereg előrenyomulását. Ezen kívül Magyarország késznek mutatkozott befogadni az ukrán menekülteket, és Budapesten egy nem hivatalos képviselet felállítását támogatták.[488] Szombathelyi vállalta, hogy az etnikai villongások[489] közepette, – amely rontja a bolsevizmus elleni egységes fellépés lehetőségét – közvetít a lengyel és ukrán felek között.[490] Kárpátalja vitatott hovatartozásának eldöntését a tárgyalófelek későbbre halasztották. Iván Hrinyoh szerint a tárgyalás végén felvetették, hogy Magyarország nyíltan szakítson a Harmadik Birodalommal. Mire Szombathelyi megfontoltan

[485] ÁBTL 4.1. A-862. 162. v. ö. Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig. i. m. 569.
[486] Cseres Tibor: Szibériai találkozások. In Európai Utas, 3. évf. 2. sz. (1992), 47 – 48.
[487] Mándi Márthon (1943-ig Márton) István (Ipolyság, 1898. június 28. – San Francisco, 1974.) hivatásos katonatiszt, ezredes. A katonai al-, majd főreáliskolai tanulmányait követően a bécsújhelyi akadémia végeztével 1916-ban avatták hadnaggyá. Arcvonalszolgálatát 1916 novemberében kezdte meg az V/69. tábori zászlóaljnál. 1917 májusában rohamtanfolyamon vett részt, ezt követően a 145. császári és királyi rohamzászlóalj segédtisztje, századparancsnoka, 1918 májusától pedig zászlóaljparancsnoka. 1918. november 1. – december 24. között a 69. gyalogezred szakaszparancsnoka, majd december 24. – 1919. január 1. között Pozsony védőőrségének vezérkari osztályán teljesített szolgálatot. Ezt követően szabadságolták, 1919-ben részt vett az ellenforradalmi megmozdulásokban, letartóztatták és a II. vörös hadosztályparancsnokság rendelkezésére kényszermunkára ítélték. A román csapatok előre törésével nem szabadult, a románok internálták. 1919. szeptember 4-én, szabadon engedték, szolgálatra jelentkezett, Kalocsán karhatalmi szolgálatra osztották be. Ezt követően szolgálati helyeiről nem áll rendelkezésre információ. A források szerint igen nagy valószínűséggel a katonai hírszerzésnél, a HM VI-2, majd a 2. vkf. osztály kötelékében teljesített szolgálatot. A rangsorolás sematizmus szerint 1938-tól százados, 1941-től őrnagy. 1943-ban ősi magyar nemességét, a „Márthon" családi név és a „mándi" előnév használatához való jogát a belügyminiszter igazolta. 1944-től alezredes. A nyilas hatalomátvételt követően csatlakozott a németellenes ellenálláshoz, Mikó Zoltánnal együtt megszervezte a zömében egyetemistákból álló Görgey-zászlóaljat, majd az egységet a Börzsönybe irányítva átvette felette a parancsnokságot. Felvette a kapcsolatot a szovjetekkel, információkkal látta el őket, majd előkészítette a zászlóalj átállását. Maga nem ment át a szovjetekhez. Debrecenben jelentkezett, a HM-be került beosztásba. 1946. februárjában ezredessé léptették elő. 1947-ben kopjás kapcsolatai miatt Berkesi András le akarta tartóztatni, nyugatra menekült, távollétében 1947 decemberében kizárták a Partizánszövetségből. Az Egyesült Államokban telepedett le.
[488] Pahirja, Olekszandr: i. m. 504.
[489] Lagzi Gábor: Etnikai tisztogatások Ukrajnában – az Ukrán Felkelő Hadsereg (UPA) lengyelellenes fellépése 1943 – 1944-ben. In: Folyamatok a változásban. A hatalomváltások társadalmi hatásai Közép-Európában a XX. században. Szerk.: Ablonczy Balázs – Fedinec Csilla, Teleki László Alapítvány, Budapest, 2005, 205 – 219. V. ö.: Illés Veronika: Nemzetállamok, de milyen áron? – A II. világháború kirobbanását követő lengyel-ukrán kapcsolatok különös tekintettel a keleti végekre. In: Külügyi Műhely, 2020/1. sz. 216 – 231.
[490] Pahirja, Olekszandr: i. m. 505.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

a következő választ adta: *„Nem, inkább Sztálin akaszttasson fel, mint Hitler lövessen főbe.*”[491] Hrinyoch a delegáció kísérőjéül egy bizonyos „Korponay őrnagyot” említ, aki még a villáját is felajánlotta a delegáció részére.[492] Lehet, hogy sok év távlatából a püspök elírta az őket kísérő tiszt rangját – ahogy Szombathelyi vezérezredest tévesen vezérőrnagyként jelölte meg, – azonban Korponay Miklós édesapja, Korponay Ede valóban őrnagy volt, s mint a sárvári kerület országgyűlési képviselője rendelkezett budapesti lakhellyel, ráadásul, mint katona és politikus részt vehetetett a tárgyaláson, különösen, ha abban, kisebbik fia tevékeny szerepet vállalt. Idősebb fia, ifj. Korponay Ede pénzügyminisztériumi titkár pedig a Logodi utca 51. szám alatt lakott.[493]

Miközben Korponay Miklós anyagi vezérkari tisztként teljesített szolgálatot a Megszálló Erőknél, 1943. október 1-jén Zákó András vezérkari ezredest kinevezték a 27. székely könnyű hadosztály parancsnokának, majd maga mellé helyeztette korábbi tanítványát, Korponay Miklós vezérkari századost, ennek pontos időpontja azonban bizonytalan,[494] mivel Korponay különböző időpontokban keletkezett életút ismertetései, életrajzai és a vele készített interjúk a datálás tekintetében felületesek, pontatlanok, illetve több esetben ellentmondanak egymásnak.[495] Magyarország német megszállását követően a marosvásárhelyi 27. székely könnyű hadosztályt 1944. március 21-én mozgósították, és Zákó parancsnoksága alatt felvonult az Északkeleti Kárpátokban. Mivel a hadosztály története szinte teljes mértékben feldolgozott,[496] ezért az egység felvonulásával, harcaival, majd harccselekményekkel tarkított

[491] Pahirja, Olekszandr: i. m. 506. V. ö. HM HIM HL TGY 3958. (Hrynioch Ivan, Andrij Dolnytsky) 8.
[492] Іван Гриньох: i. m. 102.
[493] Debreczeniné Korponay Erika szíves közlése a szerzővel.
[494] A 27. székely könnyűhadosztály tisztikaráról készült adattárban Berekméri Árpád Róbert szerint Korponay „1942. május 20-tól szeptember 1-jéig, 1943. március 1-jétől 1944. február 3-ig és 1944. április 1-jétől október 16-ig látott el anyagi vezérkari tiszti feladatokat a 27. székely könnyűhadosztálynál.” (Lásd: Berekméri Árpád Róbert: Fegyver alatt. A marosvásárhelyi magyar királyi 27. székely könnyű hadosztály tisztikara 1940—1945. Mentor Kiadó, Marosvásárhely 2008. 167 – 168.) – Az idézett részből úgy tűnik, mintha Korponay megszakításokkal, de többnyire a 27. hadosztálynál szolgált volna, ennek azonban ellentmond Korponay eddig ismertetett, dokumentumokkal alátámasztott életútja.
[495] Például Korponay helyenként a 27. hadosztály vezérkari főnökeként szerepel. (pl: Korponay Miklós keltezettlen Curriculum vitae-je Lásd: OSZK 590. fond 3. doboz; V. ö. Taped interview with N. Korponay, i. m. 4.; Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay. i. m. 4.). Tudomásom szerint Korponay vezérkari százados 1944 április – 1944. október 15. között az egység anyagi (I/c.) vezérkari tisztje volt; a hadosztály vezérkari főnöke 1944. április 25. – 1945. január 4. között Kozma Ferenc vezérkari százados, majd vezérkari őrnagy volt. Lásd: Berekméri Árpád Róbert: „Lesz még kikelet!” A marosvásárhelyi magyar királyi 27. székely könnyűhadosztály a második világháborúban (1940 – 1945). Erdélyi Múzeum Egyesület – Lector Kiadó, Kolozsvár—Marosvásárhely, 2015. 392. illetve 395.
[496] Lásd: Berekméri Árpád Róbert: Fegyver alatt. i. m.; Uő: „Lesz még kikelet!” i. m. A 27. hadosztály, mint a debreceni VI. hadtest alegységének harcait lásd: kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. Kárpát Kiadó, Buenos Aires, 1952. V. ö. HM HIM HL TGY 3405 (Bereczki Ferenc visszaemlékezései).

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

visszavonulásával csupán olyan mértékben foglalkozom, amely elengedhetetlen Zákó András és Korponay Miklós életútjának ismertetéséhez.

A 27. hadosztály a magyar 1. hadsereg, debreceni VI. hadtestének kötelékében vonult fel a keleti frontra, ahol Zabie – Kuty – Kossow térségében került alkalmazásra. Korponay vezérkari századosnak az egység anyagi tisztjének egy körülbelül 70 km hosszú, Worochtától – Mikulichyn – Kossow és Kuty térségén át egész a Cheremos dombokig terjedő ellátási vonalon kellett az ellátmányt biztosítania.[497]A területen kialakult légkört jól érzékelteti a debreceni VI. hadtest parancsnokának, kisbarnaki Farkas Ferencnek visszaemlékezése. A vezérezredes szerint, amikor 1944. május első napjaiban hadteste elfoglalta a kijelölt állásokat megállapította, hogy az egységét körülvevő közeg népessége igen vegyes. Az ukrán lakosság nagy része az UPA-t támogatta, amely megindította a lengyel és zsidó származású lakosok elüldözését.[498] Az etnikai villongások mellett a területért folyó harcok során a szovjet erők az arcvonalon keletkezett hézagokon keresztül folyamatosan szivárogtatták egységeiket a magyar hadsereg mögöttes területeire,[499] így az UPA jelenléte mellett fokozódott a szovjetek vezette partizánok tevékenysége is. A rend megszilárdítására tett kísérletek során a statárium kihirdetése mellett, nagy hangsúlyt helyeztek a lakosság felvilágosítására, óva intették őket attól, hogy a partizánokhoz csatlakozzanak, valamint igyekeztek kidomborítani, hogy a Magyar királyi Honvédség a szovjetrendszer ellen harcol, ezzel a helyi lakosság szovjetellenes érzelmeit kívánták felerősíteni.[500] A VI. hadtest egyik partizán szempontból legveszélyesebb területe a 27. hadosztály – vagyis épp a Zákó és Korponay vezette egység területén volt a legsúlyosabb.[501] Korponay azonban már tapasztalatokkal és kapcsolatokkal rendelkezett az ukrán lakosság körében, hiszen Padányi Jenő mellett maga is részese volt az ukrán küldöttség Budapestre juttatásában, ezenkívül Korponay egykori tiszttársa, Péter Borisz szerint, ezidőben Korponay egy Tamara nevű ukrán származású nő segítségével igyekezett kapcsolatba lépni az UPA helyi vezetőségével.[502]

[497] Taped interview with N. Korponay, 4. V. ö. Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay. i. m. 4.
[498] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 16 – 17.
[499] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 26.
[500] A bevezetett intézkedésekről részletesen lásd: kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 55. Hasonló irányelvek: Irányelvek a magyar csapatok szovjetoroszországi magatartására. V. Szucs., h. n., é. n.; V. ö. Tájékoztató az orosz harctéren való magatartásra. Kaposvár, 1942.
[501] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz, i. m. 55 – 56. V. ö. Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 4., valamint Susan Pap-Zubrits: Hungarian interview – Nicholas Korponay. 1978. november 8. i. m.
[502] ÁBTL 3.2.4. K-1407. 12.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A kapcsolat felvételére 1944. május 29-én került sor, erről Korponay később több interjúban is beszámolt,[503] illetve visszaemlékezésében Farkas vezérezredes is megemlékezett.[504] Korponay szerint még Kijevben egy helyes ukrán lány (feltehetően a már említett Tamara) szegődött mellé jük, aki tudott magyarul. Az ő segítségével állítottak kelepcét Kymeicsuknak, aki az UPA egyik helyi vezetője volt.[505] Korponay szerint a jókiállású, 30 év körüli, iskolázott férfi a kihallgatása során elmondta, hogy Ukrajna szabadságáért harcol minden megszálló ellen. Arra kérte az őt kihallgató Korponayt, hogy kezeljék katonaként, és kínzás helyett lövesse főbe. Az interjú szerint Korponay ekkor előadta, hogy a magyar katonák ukrán területeken a szovjetek ellen küzdenek, ez a harc pedig közös. Majd arra kérte Kymeicsukot, hogy juttasson el egy üzenetet feletteseinek. Szabadságát visszanyerve az ukrán férfit a hírhedt Krasnoila- völgynél engedték szabadon.[506] A fogoly elengedése után Korponay szerint a főhadiszálláson megjelentek a német SD (Sicherheitsdienst – Német Biztonsági Szolgálat) emberei, akik a fogoly felől érdeklődtek, hiszen a hatályos egyezmények szerint a magyar csapatok által elfogott egyéneket a németeknek át kellett adni. Korponay közölte velük, hogy elengedte, tiltakozásukról pedig nem vett tudomást, ahogy felettese, Zákó András sem, akit azonban csak három nappal később avatott be a történtekbe.[507] Néhány nappal később egy hucul[508] nő kereste fel Korponayt, aki többrétegű szoknyájának redői között Kymeicsuk levelét csempészte át a vonalakon, amelyben az ukránok kijelentették, hajlanak a tárgyalásokra Korponayval. A levél nem túl udvarias formában, de meghívást tartalmazott az ukrán főhadiszállásra. A vezérkari százados a nőt egy üzenettel bocsátotta el, amely szerint akár a partizánok is lejöhetnének tárgyalni, a biztonságról a magyar katonaság gondoskodik. Pár nappal később a nő egyedül tért vissza, és közölte, hogy az UPA-vezérkar a magyar főhadiszállásra nem jön le, ellenben Korponay személyi biztonságát szavatolják.[509] Korponay ellenérzéseit leküzdve közölte felettesével, Zákó Andrással, hogy az ügy érdekében az akciót saját felelősségre elvállalja. Zákó a kényes helyzetben – Korponaynak kíséret nélkül kellett az

[503] Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m., V. ö. Susan Pap-Zubrits: Hungarian interview – Nicholas Korponay. 1978. november 8. i. m.
[504] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 56.
[505] Susan Pap-Zubrits: Hungarian interview – Nicholas Korponay. 1978. november 8. i. m.
[506] Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 4 – 5.
[507] Pap-Zubrits, S.: i. m. V. ö. Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 5 – 6.
[508] Ukrajna nyugati részén, zömmel Kárpátalja területén az ún. Huculföldön élő ruszin etnográfiai csoport.
[509] Papp-Zubrits, Susan: i. m. v. ö. Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m.
Korponay szerint épp az üzenetváltásokkal egy időben történt a Zabie környéki mangánérc kiaknázására kiszálló német munkás és csendőrszázad lemészárlása. Korponay csak később tudta meg, hogy a mangánmező, amely a 27. hadosztály mögöttes területén volt található, az UPA egyik gyakorló-búvó területéhez esett közel, ezért is végeztek a németekkel. Lásd: Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 6. V. ö. Taped interview with N. Korponay. 6. V. ö.: kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz, i. m. 30.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

ellenséges főhadiszállásra mennie, – minden támogatásáról biztosította beosztottját. Korponay a Krasnoila völgy bejáratánál hagyta sofőrjét.[510] Egy kísérő és egy tolmács csatlakozott hozzá, és Yakovychi nevű településen találkozott Maksymenkoval az UPA területi vezetőjével. A feszülten induló tárgyalás során a felek előadták nézeteiket, amely szerint a szovjet terjeszkedés mindkét fél számára egyaránt veszélyes, ezért az első vonalban, a frontokon a magyar egységek harcolnak, míg a mögöttes területeken az Ukrán Felkelő Hadsereg biztosítja az utánpótlási vonalakat. A szovjettel szembeni küzdelemben a tárgyaló felek egymást támogatják. A Honvédség élelmezésben számíthat a helyi ellátmányra, ugyanakkor a Honvédség sóval, kerozinnal, kötszerrel, gyógyszerekkel és orvosi műszerekkel látja el az UPA-t, illetve a helyi lakosságot.[511] Tehát a körvonalazódó megállapodás alapjai hasonlóak voltak, az UPA küldöttség budapesti tárgyalásaihoz. Korponay szerint a 27. hadosztály működési területén még kolbászgyár is üzemelt, valamint szabadkereskedelem volt a tojásra és a nejlonharisnyára is.[512] Korponaynak tehát 1944. július 1-jén az UPA főhadiszállásán Maximenko,[513] valamint öt-hat UPA-vezető jelenlétében sikerült megállapodást kötnie a hadosztály és az UPA területileg illetékes alakulatai között.[514] A felek rögzítették, hogy a bolsevizmus elleni harc közös, a felek ezügyben egymást támogatják. Az esetleges súrlódásokat közösen vizsgálják ki, ennek érdekében az UPA a 27. hadosztályhoz egy összekötő tisztet[515] vezényel, aki teljes személyi és mozgási szabadságot élvez.[516] Külön érdekesség, hogy kisbarnaki Farkas, aki visszaemlékezésében igen pontosan írja le az eseményeket, Korponay szerepét nem említi. Ennek az lehet az oka, hogy amikor 1952-ben visszaemlékezése keletkezett, Farkas és Korponay között elmérgesedett, feszültté vált a viszony, így neve nem kerül elő a vezérezredes

[510] Az 1985-ös interjúban Korponay előadta, hogy sofőrje, amikor megtudta az úticélt, félelmében elájult. Lásd: Taped Interview with N. Korponay, 6.
[511] Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 7 – 8. Egymás kölcsönös ellátásáról lásd még: Pap-Zubrits, Susan: i. m.
[512] Uo.
[513] Korponay Maksymenkó / Maximenkóként nevezi meg tárgyalópartnerét, kisbarnaki Farkas iratai között Mizimenkóként, míg könyvében dr. Nikolaus [Nyikolaj? – T. Á.] Matyienkóként szerepel. Lásd Pap-Zubrits, S.: i. m.; v. ö. HM HIM HL Pers. Farkas Ferenc vitéz, magyar királyi vezérezredes iratai, 337. d. 40.; v. ö. kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 63.
[514]A megállapodás teljes szövegét lásd kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 56–57. A könyv tartalma, illetve a levéltárban fellelhető anyagok között eltérés mutatkozik. A levéltári corpusban a könyvhöz képest 3 ponttal több van: „*1. Politikai és területi kérdéseket a megbeszélések nem érintik. [Vagyis Kárpátalja hovatartozásának kérdését a tárgyalásokon nem feszegették – T. Á.] 2. A megállapodások egyelőre csak a 27. ho. [hadosztály] területére vonatkoznak, kiszélesítést azonban mindkét fél szorgalmazza. 3. A megállapodások titkosak.*” Lásd HM HIM HL Pers. Farkas Ferenc vitéz (kisbarnaki) magyar királyi vezérezredes iratai 337. d. 40.
[515] Egy, az 1950-es években keletkezett állambiztonsági irat szerint Korponay ukrán összekötője egy bizonyos Danilovics András volt. ÁBTL 3.1.5. O-14851. 87. Míg más iratokban Delneczky András változatban fordul elő. Arday Lajos szerint a férfi neve: A[ndrij?] Dolnyickij-Holuban, lásd Arday Lajos: i. m. 14. Feltételezhető, hogy az illető azonos a Ravasz István említette Andrej Dolnytskyvel. Lásd Ravasz: i. m. 133.
[516] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 56–57. V. ö. HM HIM HL, Pers. Farkas Ferenc vitéz (kisbarnaki) magyar királyi vezérezredes iratai 337. d. 40.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

memoárjában. Noha a megállapodás kezdetben csak a 27. székely könnyű hadosztály felelősségi területére vonatkozott, a felek igyekeztek a megállapodást kiszélesíteni.[517] Így 1944. július 27-én kisbarnaki Farkas Ferenc altábornagy, valamint Bogdan Zubenko vezérőrnagy írásban állapodott meg az ellenségeskedés beszüntetéséről és a további együttműködésről, amely immár a magyar 1. hadsereg teljes területére kiterjedt,[518] illetve a keleti fronton küzdő magyar alakulatok nagy része előtt ismertté vált.[519] Korponay szerint az együttműködés odáig fajult, hogy területükön kikerültek olyan táblák, amelyek az hirdették, hogy a területen az „*Ukrán-magyar kormányzóság*" működik. A táblák miatt Korponayt a német parancsnokságon alapos fejmosásban részesítették.[520] Kisbarnaki Farkas szerint az UPA-val való megegyezés a németek tudtával és helyeslésével történt,[521] ezt Gosztonyi Péter kutatásai is megerősítik,[522] valamint Ravasz István szerint több ízben előfordult, hogy német futárok magyar kíséretet és jelzéseket kértek járműveikre, hogy az UPA támadásait elkerüljék.[523] Ráadásul a német hadvezetés felismer(het)te, hogy az előre törő Vörös Hadsereg hátában a helyben maradó nemzeti érzelmű ukrán lakosság tevékenysége lassítja a szovjetek offenzíváját, így szemet hunytak az egyezmény felett. Ugyanakkor Korponay szerint az egyezményt titkolni kellett, hiszen a németek egy, a hátuk mögött megkötött megállapodást soha nem fogadtak volna el. A tárgyalások eredményei azonban nem voltak súrolódásmentesek. Noha az együttműködést

[517] Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 8.
[518] Ravasz István: i. m. 134.; Bogdan Zubenko 896. számú parancsát közli: v. kisbarnaki Farkas Ferenc: Az altöttingi országgyűlés története. Mikes Kelemen Kiadó, München, 1969. 21.
[519] „*Az események 1944 késő nyarán történtek, amit onnan is tudok, hogy mint Kárpátalja partizánleküzdő különleges rohamalakulat egyik pk-a parancsot kaptam, hogy járműveinket feltűnő piros-fehér-zöld jelzéssel lássuk el, így az ukránok bennünket nem fognak megtámadni s mi a szovjet ejtőernyős partizánok megsemmisítését, vagy elfogását könnyebben végezhetjük. Ugyanezt a parancsot kapták a Kárpátokon átkelő honvéd, főleg páncélos csapataink is, hol unokaöcsém, mint hadnagy szolgált.*" Lásd: v. Szathmáry Károly csendőr százados nyilatkozata. OSZK 590. fond 4. doboz.
[520] Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 8. V. ö. „*Azt hittem, hogy lefokoznak, mert nagyon feldúlt volt, mert a Német „Hochsreichgebiet" területén bevezettük az „Ukrán-magyar kormányzósági terület" elnevezést. Tehát mindenesetre ezt a részt a Németország részének tekintették, így ennek megfelelően kezelték a lakosságot.*" – emlékezett Korponay a Walter Model tábornokkal folytatott megbeszélésre. Lásd: Taped Interview with N. Korponay, 3.
[521] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 57.
[522] Gosztonyi Péter: A magyar királyi honvédség a második világháborúban. i. m. 205–206.
[523] Ravasz István: i. m. 134.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

egyes incidensek zavarták,[524] Korponay kiemelte, hogy a hadosztály egészségügyi intézményeiben az UPA tagjait is kezelték.[525]

Az egyezmény hátráltatta, feltartóztatni azonban nem volt képes a Vörös Hadsereg előre törését. Románia 1944. augusztus 23-án történt arcvonalváltásával hatalmas rés keletkezett a magyar védelemben, hiszen így megnyílt az út a Kárpát-medencébe, és ezt a tátongó űrt a német–magyar csapatoknak sem külön-külön, sem együtt nem sikerült betölteniük, így az Északkeleti-Kárpátok előterében harcoló német és magyar alakulatokra a bekerítés várt. Ezért 1944. szeptember 9–10-e között a VI. hadtestet kivonták a Kárpátok előteréből a jól védhető Árpád-vonalba, a Tatár-hágó védelmére.[526] A visszavonulás során Zabie környékén a terep megszemlélésére induló Zákó András az egyik ház kertjében egy magányos leánycsecsemőt talált, akit a hadosztály tagjai sajátjukként fogadták be. Erről a korábban nem ismert epizódról Zákó egy 1960-as cikkben emlékezett meg.[527] Farkas szerint a hadtest jobbszárnyának visszavétele során a szovjetek nem fedezték fel a 27. könnyűhadosztály arcvonalból történő kivonását, mivel az egység állásait az UPA még jó egy hétig tartotta.[528] Korponay szerint az UPA felajánlását elfogadva, a hadosztály többlet – és nélkülözhető készleteit, azaz különböző egészségügyi eszközöket, műszereket, zsákmányolt szovjet lőszer–, és robbanóanyagot, valamint fegyvereket hagytak hátra az UPA részére.[529] Tulajdonképpen tehát a magyar visszavonulást az UPA partizánjai fedezték. E felajánlkozáson kívül a visszavonulás során kb. háromszáz UPA-partizán csatlakozott Korponayhoz.[530] E háromszáz fős alakulatnak, ahogy az a későbbiekben kiderül, nagy szerep jutott a Kopjás mozgalom kiképzésében és szervezésében. Korponay a visszavonulást követően már az erdélyi harcok során vállalkozó szellemű

[524] Például: A Krasnoila-völgyi incidenst. Korponay szerint az élelmiszergyűjtő akció fosztogatássá durvult, amely során az UPA magyar katonákat semlegesítette. Lásd: Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 10 – 11. Berekméri Árpád kutatásai szerint, a völgy megszállására kirendelt 27. felderítő osztályt nem tájékoztatták, hogy a völgyet az UPA tartja megszállás alatt. 1944. szeptember 5-én a terménybegyűjtőket az UPA tagjai elfogták, a kiszabadításukra küldött rajt pedig tűzharcban megsemmisítették. A súlyos helyzetet a vezérkari főnök személyes beavatkozása mentette meg, az újabb ellenlépéseket leállította, összekötő tisztje útján tárgyalásokat kezdeményeztek, a vérontás elkerülése érdekében az UPA a foglyokat elengedte, és ellenszolgáltatás fejében a szükséges élelmet és takarmányt előteremtette. Lásd: Berekméri Árpád Róbert: „Lesz még kikelet!" i. m. 178 – 179.

[525] Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 10 – 11. V. ö.: Taped interview with N. Korponay, 4.

[526] Bővebben lásd: reszneki Zákó András: Őszi harcok 1944. HungAvia – Kráter Kiadó, Budapest, 1991. 11 – 26.

[527] Zákó András: A magyar katona-szív. In: Szabad Magyarság, 5. évf. 7. sz. (1960.02.14.) 7 – 8. A fellelt cikket a mellékletben teszem közzé.

[528] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 125.

[529] Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 11 – 12. A visszavonulásról, az UPA felajánlásról és a fegyverek, valamint az ellátmány átadásáról lásd: Taped Interview with N. Korponay, 4 – 5.

[530] Arday Lajos: i. m. 12.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

katonákból közvetlen irányítása alatt 12 fős felderítő rajokat hozott létre. A jól felszerelt és kiképzett egységeket az ellenség folyamatos nyugtalanítására alkalmazták."[531]

Kisbarnaki Farkas visszaemlékezésében a 27. székely hadosztály teljesítményeinek méltatása mellett, az alakulat parancsnokáról is elismerően nyilatkozott.[532] Zákó András működését nemcsak kisbarnaki Farkas ismerte el, az 1944. július 31-én kelt legfelsőbb elhatározás alapján a *„szovjet elleni hadműveletek alkalmából* […] *az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért és hadosztályának az ellenség előtt való eredményes vezetéséért"* a Magyar Érdemrend Középkeresztje hadiszalagon kardokkal kitűntetésben részesítették.[533] A román kiugrást követően az Észak-Erdély elleni román támadás kivédésére Zákó javasolta a Vezérkari Főnöknek, hogy a 27. székely könnyű hadosztályt szülőföldjük, a Székelyföld védelmében vessék be,[534] erre azonban a hadi helyzet folytán nem került sor.

A Magyar Királyi Honvédség és az Ukrán Felkelő Hadsereg együttműködése egy nagyobb kooperáció vízióját vetette fel. Ez derül ki egy 1947-ben, a Kopjás mozgalom eredetéről, működéséről és távlati terveiről szóló jelentésből, amely szerint a Kopjás mozgalom a környező (ukrán, román, szerb, horvát, szlovák, lengyel stb.) népek hasonló szervezeteivel együttműködve, egy következő háború esetén ellenállási gócpontokat szerveznének a Kárpát-medencében a Duna-Tisza átjáróktól, a Kárpátok hágóin át, a Don-Dnyeper vonalától egész a Fekete-tengerig. A nyugati közös irányítás alatt álló egységek hatásos ellensúlyt képeznének a Kominternnel szemben, megelőznék a nyugatiak ellen kiépülő kommunista partizánszervezkedést, megalapozhatnák a kelet-európai népek közötti jövőbeli megbékélést, valamint érzékeny veszteséget okoznának a szovjet reguláris erőknek.[535] Hasonló megállapításra jutott kisbarnaki Farkas vezérezredes is, aki következtetéseit 1952-ben így foglalta össze: „*Amit kicsiben a VI. hdt. elért az UPA. felkelő erőkkel, mindez nagyban és döntően elérhető egy esetleges Szovjet elleni háborúban, az elnyomott népek és nemzetek milliói törekvéseinek elismerésével és támogatásával.*"[536] Ez utóbbi megállapítást, vagyis a szovjetek hátában lévő felkelő alakulatok hasznát 1952–1953 folyamán az ABN Magyar tagozatának Hivatalos értesítőjében, több cikkben is kifejtette.[537] A kelet-európai népek felvázolt

[531] Dr. Kisvarsányi Géza karpaszományos szakaszvezetőt idézi Berekméri Árpád Róbert. Lásd: Uő: „Lesz még kikelet!" i. m. 213. 918. jegyzet.
[532] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 145 – 146. A hadosztály harcairól bővebben lásd: Berekméri Árpád Róbert: „Lesz még kikelet!" i. m.
[533] 60.147. / eln. 8. e. (1944. augusztus 4.) Honvédségi Közlöny a Magyar királyi Honvédség számára. 56. évf. 34. sz. (1944.08.09.) 727.
[534] Lásd: Berekméri Árpád Róbert: „Lesz még kikelet!" i. m. 177.
[535] A Kopjás mozgalom eredete és működése. 1947. október 18. Lásd: OSZK 590. fond 3. doboz, 12 – 13.
[536] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. i. m. 57 – 58.
[537] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Az otthoni erők jelentősége háború esetén. In: ABN Hiradó. Az ABN Magyar Tagozatának Hivatalos Értesítője, 1. évf. 1. sz. (1952. augusztus) 1 – 2.; Uő: A vörös hadseregbe kényszerített

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

együttműködése, azonban a szinte leküzdhetetlen ellentétek miatt, soha nem léphetett a stratégiai tervezés fázisába,[538] a kis népek elszigetelt szórványos ellenállását a szovjetek és a velük együttműködő kommunista kormányzatok egytől-egyig felszámolták.[539]

katonák megnyerése és a felkelő erőkkel való együttműködés. In: ABN Hiradó. Az ABN Magyar Tagozatának Hivatalos Értesítője, 1. évf. 2. sz. (1952. október) 3.; Uő: Hogyan biztosítható a Nyugat győzelme. In: ABN Hiradó. Az ABN Magyar Tagozatának Hivatalos Értesítője, 1. évf. 3. sz. (1952. december) 3.; Uő: A Nyugati katonai erők és az antibolsevista mozgalmak. In: ABN Hiradó. Az ABN Magyar Tagozatának Hivatalos Értesítője, 2. évf. 1 – 2. sz. (1953. március – április) 1 – 2.

[538] Egy jövőbeli kommunistaellenes hadsereg felállításának kérdéseiről elmélkedett Adonyi–Naredy Ferenc szolgálaton kívüli vezérkari őrnagy lásd: Adonyi Ferenc: A magyar katona a második világháborúban. i. m.; V. ö. A felszabadító hadsereg kérdése az amerikai kongresszus előtt. In Hadak Útján, 4. évf. 41. sz. (1952. szeptember) 3 – 4. A szocialista ellenpropagandára például lásd: Komáromi Ferenc: Hol vagytok fiúk? Dokumentumok az amerikai különleges haderőben kém- és diverzáns tevékenységre kiképzett magyar személyekről. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1964. A téma történészi feldolgozását lásd: Jobst Ágnes: Hontalan hadsereg i. m.

[539] A kelet-európai ellenállások megtörésére lásd az operatív műveletekben szovjet részről kulcsszerepet játszó Ivan Szerov naplóját. Szerov, Ivan: A bőrönd titkai. i. m. 232 – 274., 347 – 368.; v. ö. Domonkos László: A leghosszabb háború. i. m.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Zákó András és Korponay Miklós tevékenysége az 1944 októberi, majd az azt követő eseményekben

Magyarország 1944 októberi háborúból kilépési kísérlete a mai napig parázs vitákat generál a magyar közéletben. Az ország német megszállását követően Horthy Miklós Kormányzó és körének a nyugat felé irányuló béke tapogatózásairól, a szovjetek felé pedig kényszerű lépésekről, a fegyverszünet elrendeléséről, majd a németek által támogatott Nyilaskeresztes Párt Hungarista mozgalom közbelépéséről és hatalomátvételéről, illetve az ezekben résztvevő egyes szereplőkről könyvtárnyi kiadvány, visszaemlékezés, elemzés stb. látott napvilágot.[540] Az események komplexitása miatt, ahogy már a cselekményekkel egyidőben, úgy később sem sikerült konszenzust teremteni. Az egymásnak feszülő, különböző, – gyakran végletekben gondolkodó – nézetek megnehezítik a tisztánlátást és így az értelmezést is. Nincs ez másként Zákó András és Korponay Miklós 1944. október 15-ei, majd az azt követő időszakbeli tevékenységével kapcsolatban sem.

Nem véletlen, hogy Zákó a kritikus napokat, illetve azok katonapolitikai összefüggéseit vizsgálva az 1960-as években a következő megállapításokat tette: „*Miként az belpolitikai ellentétek esetében általában lenni szokott, álláspontjuk és tetteik igazolására az ellenfelek (ebben az esetben a harc beszűntetése és a harc továbbfolytatása mellett állástfoglalók) mindegyike magának sajátítja ki erkölcsi alapul és hátterül az igazság, bölcsesség, hazafiság, törvényesség, sőt a becsület és a tisztesség fogalmát is.”*[541] A katonai emigráció egyik vezetőjeként, az apolitikusnak szánt MHBK élén jól érzékelte, mennyire éles cezúrát jelent ez a dátum, s milyen kihatásokkal rendelkezik az eseménysorozat még az 1960-as években. A hazai közvélekedés mellett, az emigrációban is fontos dátum volt; hiszen az emigrációban jelen voltak a kiugrásban Horthyt támogató, a fegyverszünetben résztvevő politikusok és tisztek mellett a nyilasok, valamint azok a kisgazda és szociáldemokrata politikusok, akik a háborút követően épp a nyilas hatalomátvételt használták fel ürügyként politikai ellenfeleikkel való leszámolásra. Zákó szerint a sors fintora, hogy a leszámolások közepette gyakran azok is

[540] A teljesség igénye nélkül a legjelentősebb művek: Bokor Péter: Végjáték a Duna mentén. Interjúk egy filmsorozathoz. RTV- Minerva-Kossuth, Budapest, 1982., Uő: Zsákutca. A Századunk sorozat interjúi. RTV-Minerva Kiadó-Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1985.; Macartney C. A.: Október tizenötödike – A modern Magyarország története 1929 – 1945. I – II. Gede Testvérek, Budapest, 206.; Montgomery, John Flournoy: Magyarország, a vonakodó csatlós. HM Zrínyi, 2004.; Cornelius, S. Deborah: Kutyaszorítóban – Magyarország és a II. világháború. Rubikon Ház, Budapest, 2015.; Vigh Károly: Ugrás a sötétbe. Nemzet és Emlékezet, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1984. A kiadatlan kutatások között érdemes megemlíteni Aggteleki Béla altábornagynak az 1944 októberi eseményekkel kapcsolatos gyűjtését és levelezését lásd: HM HIM HL Pers. 280 – 288. doboz.
[541] Zákó András: Őszi harcok 1944. i. m. 65.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

áldozatokká váltak, akik a szovjetekkel a fegyverszünet megkötése mellett szálltak síkra.[542] Napjainkra is igazak Zákó azon megállapításai, amelyek szerint az 1944. október 15. körüli események kihatásai még sok év távlatából meghatározzák a politikai és közéleti diskurzust, amelyben egymással vetélkedő nézetek képviselői, *„minduntalan előveszik fegyvertárukból még ma is az 1944. október15.-ét szélmalomharcaik közepette.*"[543]

Zákó és Korponay szerepének vizsgálata során a rendszerváltást megelőző művek, ahogy azt a historiográfiai részben kifejtettem, személyüket egyértelműen negatív képben tűntetik fel.[544] Újabb források bevonásával, az eseményekkel kapcsolatos ismereteik és motivációik jobb megismerésével szerepük egészen új, a háborút követő mesterséges politikai értelmezéssel ellentétben álló megvilágításba kerül.

Az 1944 őszi eseményekkel kapcsolatban Zákó említést tesz arról, hogy Magyarország kiválási tervéről, hadosztályának visszavonulása során, először 1944 szeptember végén, egy dálnoki Veress Lajossal[545] folytatott magánbeszélgetésen szerzett értesüléseket. Ekkor Veress vezérezredes közölte vele, hogy Magyarország nem a román arcvonalváltást, hanem a finn példát fogja követni, vagyis a német csapatoknak az elvonulásra szabad utat kívánnak engedni. Zákó szerint, mivel a fronton az ország német megszállása óta a magyar egységek német

[542] Zákó András: Őszi harcok 1944. i. m. 65 – 66.
[543] Uo.
[544] Egy a csúsztatásokkal, hamisítással terhelt példák közül: „*Zákó 1944 szomorú őszén Szálasi belső udvartartásához került, és mint legfőbb katonai tanácsadója működött. Magas vezérkari beosztása ez idő alatt is megmaradt és legfelső fokon ő volt a vezérkari főnökség különleges bíróságának, majd később a nyilas Számonkérő Széknek legmagasabb főnöke. Sopron Kőhidán tartózkodott, amikor a nyilas vészbíróság Bajcsy-Zsilinszky Endrét halálra ítélte. A halálos ítéletet másodfokon, Szálasi nevében ő hagyta jóvá.*" Lásd: Sz. n. Zákó nyilas tábornok „harci szövetsége" tiszteletbeli tagjává választotta Oberländert. In: Hétfői Hírek, 3. évf. 46. sz. (1959. november 16.) 3.
[545] Primor dálnoki Veress Lajos (Sepsiszentgyörgy, 1889. október 6. – London, 1976. március 29.) hivatásos katonatiszt, vezérezredes. Érettségit követően 1910-ben avatták huszár hadnaggyá a Ludovika Akadémián. Csapatszolgálatát a magyar királyi 10. huszárezred kötelékében teljesítette. 1917. február – március között vezérkari tanfolyam hallgatója Laibachban, ezt követően ismét a 10. huszárezred kötelékében, majd a Vörös Hadseregben harcolt. 1920—1922 között a budapesti lovasdandár beosztottja, a Hadiakadémia hallgatója, majd a 7. vegyesdandár parancsnokság kiképzési osztályvezető helyettese. 1925 október – 1929 augusztus között a Ludovika Akadémia oktatója, majd 2. vegyesdandár vezérkari főnökének helyettese, ezt követően ismét a Ludovika oktatója volt. 1933 augusztus – 1935 június között a Honvédség főparancsnokának lovassági szemlélőjének beosztottja, majd 1938 májusáig katonai attasé Bécsben. Ezt követően a 6. vegyesdandár, majd a majd a 15 gyalogdandár, ezt követően pedig a 2. lovasdandár parancsnoka. 1941. október – 1942. április között a Gyorshadtest, majd az 1. páncéloshadosztály parancsnoka, majd a páncélos és gépkocsizó lövész alakulatok felügyelője. 1942. november 15-től a kolozsvári IX. hadtest parancsnoka, majd 1944. augusztus 28. – október 16. között a magyar 2. hadsereg parancsnoka. A kormányzó „homo regius"-ává nevezte ki. 1944. október 16-án a Horthy Miklós által elrendelt visszavonulást végrehajtja, emiatt a németek letartóztatták és a nyilasoknak átadták. A Sopronkőhidai Törvényszék 15 évi fegyházra ítélte. Amikor a fogolycsoportot Németországba hajtották, megszökött. 1945. április 2-án a szovjetek letartóztatták, és a kiskőrösi internálótáborban tartották fogva. Szabadulva, tekintettel az 1944. október 15–16-i eseményekre, rangját visszaállították és nyugdíjban részesítették. 1947. január 16-án a Katpol letartóztatta, a Magyar Közösség perében első fokon halálra, másodfokon 15 évi börtönre ítélték. 1956. október 28-án szabadult Márianosztráról. Nyugatra távozott, s aktívan bekapcsolódott az emigráció életébe, a Szabadságharcos Világszövetség elnöke volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

alárendeltségben, keverve küzdöttek; így ezt a magánközlést nem vette komolyan. Ugyanakkor intézkedett, hogy a szolgálati út megkerülésével senki se adhasson parancsot a harc beszűntetésére.[546]

1944. október 15-én a Kormányzói szózat Zákó András és Korponay Miklóst a 27. székely könnyűhadosztály kötelékében, a visszavonulás közben, Felsőbányán érte.[547] Mint minden parancsnoknak, így Zákónak is mérlegelnie kellett a helyzetet, és az ellentétes parancsokat. Horthy Miklós rádióközleményének következtében félő volt, hogy az amúgy is visszavonuló alakulatoknál a rend megbomlik, a legénység fogságba esik, illetve a németek vagy a szovjetek mészárolják le őket. Hans Kreysing[548] tábornok a magyar 1. hadsereg kötelékében harcoló német XVII. hadtest parancsnoka szerint a proklamáció elhangzását követően Zákó azonnal jelentette, hogy a 27. székely hadosztály továbbra is részt vesz a harcokban.[549] Kreysing szerint a kialakult helyzetben a 27. hadosztály sem Budapesttel, sem politikai körökkel nem érintkezhetett, sőt meglátása szerint senki sem értesülhetett arról, hogy mi fog történni a proklamáció napján. A német tábornok szerint Zákó előbb jelentette be, hogy folytatja a harcot, mint hogy erre a késő délutáni vagy esti órákban Budapestről rádión keresztül utasítás hangzott volna el. Meggyőződése szerint, ha a magyar csapatok elkezdtek volna harcolni ellenük, – ahogyan azt a román csapatok tették 1944. augusztus végén –, rendkívül kritikus helyzetbe kerültek volna, amely komoly nehézségekhez vezetett volna a német hadvezetés körében. Kreysing következtetése szerint Zákó akkori magatartását nem politikai okok indokolták, hanem kizárólag az az elhatározás, hogy a németek oldalán megvédi hazáját a kommunizmustól.[550] Zákó szerint a magyar egységek a Kormányzói hadparancsnak megfelelően engedelmeskedtek elöljáró parancsnokaiknak, beleértve a németeket is.[551] Majd a

[546]Zákó András: Őszi harcok 1944. i. m. 67 – 68. Vértes Béla vezérkari százados szerint Zákó vezérkari ezredes már az ország német megszállását követően a zűrzavaros helyzetre való tekintettel arra kérte, ha bármilyen helyzet adódna (a beszélgetés során egy angolszász ejtőernyős akció kérdése merült fel) értesítse őt mielőbb. Lásd: HIM HIM HL TGY 3456. 136.

[547] Berekméri Árpád Róbert „Lesz még kikelet!” i. m. 218.

[548] Kreysing, Hans (Göttingen, 1890. augusztus 17. – Oldenburg, 1969. április 14.) német hivatásos katonatiszt, a hegyi csapatok tábornoka. 1909. októberében lépett a hadsereg kötelékébe. Egy vadász-zászlóalj kötelékében végigharcolta az első világháborút, majd a hadsereg kötelékében maradt. A második világégés kezdetén a 16. gyalogezred parancsnoka, 1940 október – 1943 augusztus között a 3. hegyi hadosztály parancsnokaként küzdött Norvégiában, Finnországban, majd a keleti fronton. 1943. novemberében az XVII. hadtest parancsnoka, majd 1944 áprilisától a német 8. hadsereg parancsnokaként harcolta végig a háborút Nyugati fogságba esett, szabadulását követően a Német Szövetségi Köztársaságban telepedett le.

[549] Hans Kreysing 1956. február 13-án kelt német nyelvű nyilatkozata. Lásd: HM HIM HL Pers. 344. doboz, 179. fólió. A nyilatkozat keletkezési körülménye nem világos, ahogy az sem, hogyan jutott Kéri Kálmán birtokába. Érdekes az is, hogy az ekkor még vezérkari ezredes Zákót már vezérőrnagyként emlegeti. A Kreysingnél történteket Zákó is megerősíti. Lásd: Zákó András Őszi harcok. i. m. 68 – 69.

[550] Hans Kreysing 1956. február 13-án kelt német nyelvű nyilatkozata. i. m.

[551] Zákó András: Őszi harcok 1944. i. m. 68 – 69.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Honvédvezérkar főnökének, Vörös Jánosnak[552] távirati intézkedése megerősítette a harc folytatását.[553]

Az események résztvevői gyors döntési kényszerben, pillanatnyi benyomásaikra támaszkodva alkották meg cselekvési tervüket. Zákó is így tett. Hiszen Horthy Miklós kormányzó proklamációjában arról volt szó, hogy fegyverszünetet kért, arról, hogy ebbe a szovjetek beleegyeztek, illetve elfogadták, nem volt szó. A szovjet viszonyokat jól ismerve, a legtöbb katona ódzkodott szovjet fogságba esni. A zűrzavarban, felsőbb utasítás nélkül a németek megtámadása pedig az egymástól elszigetelt magyar alakulatok számára egyet jelentett a lehetetlennel és az öngyilkossággal. Így Zákó a német tisztnek tett kijelentése, miszerint folytatják a küzdelmet időhúzásként is felfogható, amíg egyértelmű(bb) felsőbb utasítás megérkezik és az erőviszonyok tisztán kirajzolódnak. Mint hadosztályparancsnoknak nemcsak saját személyére, de a beosztottjaira is gondolnia kellett. Ráadásul március 19-e óta – az augusztusi román arcvonalváltást követően pedig fokozottan, – minden magyar alakulat mellett ott voltak a németek, árgus szemmel. Kreysing kérdése nem volt véletlen, megvolt a terve, ha Zákó nem azt a választ adja, amit hallani szeretne, vagy egységével olyan manőverbe kezd, amely a német érdekeket veszélyezteti.

A történetírásban Beregfy és Zákó szolgálati viszonya ismert. Ismerték egymást a Hadiakadémiáról, majd Zákó szolgált Beregfy vezérkari főnökeként. Arra azonban nincs adat, hogy a magánéletben barátság fűzte volna őket egymáshoz, ahogy arra sincs, hogy Zákó előléptetése vezérőrnaggyá [554] és jelentős beosztásba helyezése Beregfy ráhatásának, vagy

[552] Vitéz nemes Vörös János (Csabrendek, 1891. március 23. – Balatonfüred, 1968. július 23.) hivatásos katonatiszt, vezérezredes, vezérkari főnök, honvédelmi miniszter. A császári és királyi tüzér hadapródiskolát követően avatták zászlóssá a császári és királyi 11. tábori ágyús ezredhez. 1912-től a magyar királyi 2. honvéd tüzérosztály beosztottja. 1918 márciusában vezérkari tanfolyamra vezényelték, majd 38. honvéd gyaloghadosztály vezérkari tisztje. Az összeomlást követően harcol a Vörös Hadseregben, majd 1921 – 1928 között a 3. vegyesdandár parancsnokságon teljesített szolgálatot, majd a HM 9. osztály elvi és szervezési alcsoportjának vezetője. 1931. szeptember – 1936 október között a Hadiakadémia oktatója, majd 1940. novemberéig a HM VI – 7/ö osztály vezetője, ezt követően 1941 augusztusáig a 2. gépkocsizó dandár parancsnoka, ekkor az 1. hadsereg vezérkari főnökévé nevezték ki. 1941. november – 1943. február között a Honvédvezérkar Főnökének hadműveleti csoportfőnöke, majd1943 augusztusig a HM anyagi főcsoportfőnöke. 1943 novemberétől a II. hadtest parancsnoka. 1944. április 19-én a Kormányzó a M. Kir. Honvédség Vezérkari főnökévé nevezte ki, május 10-én vezérezredessé léptette elő. 1944. október 15-i szerepe vitatott, másnap Kecskemétre ment és átment a szovjetekhez. Moszkvában csatlakozott a fegyverszüneti bizottsághoz. 1944. december 22. – 1945. november 15. között az Ideiglenes Kormány Honvédelmi minisztere, 1944. december 23. – 1946. február 21. között a demokratikus honvédség vezérkari főnöke. 1946 szeptemberében nyugállományba helyezték. 1949. március 25-én hűtlenség gyanúja miatt letartóztatták, a vizsgálati fogságot követően 1950. június 9-én a Budapesti Katonai Törvényszék életfogytiglani fegyházra, lefokozásra, 10 évi hivatalvesztésre, politikai jogainak 10 évre való felfüggesztésre és teljes vagyonelkobzásra ítélte. 1956. október 27-én szabadult, ezt követően visszavonultan élt.

[553] Zákó András: Őszi harcok 1944. i. m. 69.

[554] HM HIM HL I.41. Legfelsőbb előterjesztések, 81. doboz, 857.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

közbenjárásának tulajdonítható.[555] A nyilas hatalomátvételt követően Zákó kinevezése a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ élére kézenfekvőnek tűnhetett. Hiszen a 2. vkf. osztály élén elődjei közül Ujszászy István és Vasváry József[556] korábban katonai attasékként katonadiplomatáknak számítottak, Kádár Gyula korábban a 6. vkf. osztályt vezette, így kívülről, Horthy bizalmából került a 2. vkf. osztály élére, saját bevallása szerint a szakmai munkákba nem igazán folyt bele.[557] Zákó András közvetlen elődje Kuthy László kinevezése előtt, korábban az 5. vkf. osztály osztályvezető-helyetteseként nagy tapasztalatokat szerzett a diverziós egységek alkalmazásában, ezt követően a 2. vkf. osztály defenzív osztályának alosztályvezetője, majd a teljes osztály osztályvezető helyettese, később osztályvezetőjeként működött. Kuthy szolgálati ideje alatt történt meg a román átállás. Kuthy 1944. október 16-án történő letartóztatása után kézenfekvő volt Zákó András kinevezése, hiszen korábban Romániában ő maga is aktív hírszerzőtiszt volt, valamint a Fővezérség különleges alosztályának korábbi vezetőjeként Kuthyhoz hasonlóan elegendő tapasztalatokkal rendelkezett a diverzáns hadviselést illetően. Ráadásul a román arcvonalváltást követően nem lehettek mellékesek Zákó romániai tapasztalatai, ismeretei és kapcsolatai sem. Hiszen Zákó Erdélyben több olyan személlyel, csoporttal, egységgel és szervezettel tart(hat)ott kapcsolatot, amelyet a románok korábban nem derítettek fel. A román kiugrást követően így ezek az egységek helyben maradva immáron a szovjet és román csapatok hátába kerültek, az erdélyi hadszínteret destabilizálva akár hírszerzési információkkal, akár aktív akcióikkal később egy hadműveletet támogathattak, vagy a szovjet – és románellenes ellenállás megszervezésének magjaivá válhattak volna. Erre enged következtetni Zákó későbbi közeli munkatársa Radnóczy Antal, aki szerint Zákó már 1943–1944 telén hozzákezdett az otthoni magyar ellenállás megszervezéséhez, hiszen felismerte, hogy a német vereséggel együtt jár az ország szovjet

[555] Ungváry Krisztián kiemelte, hogy Zákó előléptetéséről még 1944. szeptember 9-én, a Kormányzó részvételével megtartott katonai koronatanácson született határozat, s ezt Szálasi később jóváhagyta, vagyis rangsorban léptették elő. Kutatásai szerint Szálasi naplójában – és annak különböző változataiban – Zákó neve egyszer sem fordul elő. Lásd: Ungváry Krisztián: Az MHBK szürke eminenciása. i. m. 60 – 61.

[556] Vitéz Vasváry (1923-ig Eisensehr) József: (Eszék, 1898. január 31. – Lauterach, 1984. április 24.) hivatásos katonatiszt, altábornagy. A császári és királyi gyalogsági hadapródiskola végeztével 1915-ben avatták zászlóssá a császári és királyi 68. gyalogezredhez, amelynek kötelékében végigharcolta a háborút. 1926-ban elvégezte a Ludovika Akadémia tiszti továbbképző tanfolyamát. 1935 szeptembere és 1941 májusa között belgrádi és athéni katonai attasé. 1942. augusztus és 1943. augusztus között a 2. vkf. osztály vezetője majd 1943 októberéig a 13. gyaloghadosztály parancsnoka lett. Tartalékállományba került, majd 1944 januárjától a 18. tartalék-, majd augusztustól a 16. gyaloghadosztály parancsnoka lett. 1944 novemberében átvette a III. 1945 márciusától pedig az V. hadtest parancsnokságát. A háború után nyugaton maradt, és a katonai emigráció egyik meghatározó tagjaként működött haláláig.

[557] Lásd: Kádár Gyulának 1978-ban megjelent erősen cenzúrázott és ferdített képet közvetítő visszaemlékezését. Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig. i. m. Hogy a szakmai munkába mégis – nem kis mértékben belefolyt – lásd: Charles Fenyvesi: Három összeesküvés. i. m.; v. ö. Szelke László: Katonák, kémek, kalandorok. Az SOE és a 2. vkf. osztály a második világháborúban (1940–1942). In: Honvédségi Szemle, 146. évf. 6. sz. (2018.11.15.) 179 – 197.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

megszállása, mi több szovjetizálása. A felocsúdó Nyugat lépéshátrányba kerül a szovjetekkel szemben, így szükség lesz a szovjetek hátában működő aktivizálásra váró ellenálló mozgalmakra.[558] Az ukrán, valamint az erdélyi egységek pedig jó kiindulópontnak mutatkozhattak a szovjet, illetve román arcvonal mögött. Radnóczy mellett Vértes Béla visszaemlékezése is arra enged következtetni, hogy Zákó már jóval kinevezését megelőzően, 1942 novemberében készült arra, hogy a 2. vkf. osztály élére kerül.[559] Személyes ambíciói mellett, erre korábbi beosztásai predesztinálták.

A frontról Budapestre rendelték Zákót, aki hamar felfoghatta beosztásának kényes voltát, a klasszikus „*a két pogány közt egy házáért*" helyzetet. Mint a magyar katonai hírszerzés és elhárítás vezetője, beosztását legjobb tudásának megfelelően igyekezett felhasználni. Kinevezését követően, világossá váltak számára az októberi események.[560] Helyzetére jellemző, hogy motivációit még a politikai és katonai tényezők előtt is titkolnia kellett, így tevékenysége nem igazán dokumentálható. A sikertelen kiugrási kísérletet követően a nyilasok a Horthy Miklós Kormányzóhoz hű maradt és az akcióban részt vett, illetve beavatott főtisztek ellen eljárást indítottak. Zákó, mint a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ parancsnoka beosztását titokban felhasználta tiszttársai megmentésére. Erre utal kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredes, aki szerint őt Zákó kapacitálta, hogy a Kormányzóhoz hű tiszttársak elleni eljárás során, mint ülnök vegyen részt belelátva a per részleteibe, a terhelő tanúkat távol tartva, újabb tanúk megidézésével pedig az eljárást igyekezzen elhúzni.[561] Farkas szerint „*Mások is jó megokolásnak tartották Zákó vörgy javaslatát".*[562] Zákó tisztában volt azzal, hogy időhúzással a vádlottak padján ülő tiszttársak életben maradási esélyei nőnek. Emellett nem kizárt, hogy mint a 2. vkf. osztály parancsnoka, beosztását felhasználva, bizonyítékokat tűntetett el. Farkas szintén kényszerhelyzetben volt, hiszen 1944 szeptemberében frontszakaszán, az ő tudtával és

[558] Radnóczy Antal: i. m. 728 – 729.
[559] Sikorszky–Vértes szerint Zákó 1942 novemberében, amikor elfoglalta beosztását a következőket mondta: „*Én belátható időn belül átveszem a Vkf. 2. oszt-ának a vezetését, akkor viszlek magammal, hogy ott az offenzív alosztály élére állítsalak.*" Lásd: HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. IV. kötet, 2.
[560] Zákó András: Őszi harcok 1944. i. m. 69.
[561] Török Ádám: Feleselő iratok. i. m. 365 – 370.
[562] Kisbarnaki Farkas Ferenc: 1944.X.15. körüli ténykedésem. (Napló kivonat). HM HIM HL Pers. 337. doboz, 4. dosszié.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

biztosításával ment át báró Atzél Ede,[563] hogy a Faragho Gábor[564] vezette fegyverszüneti bizottság fogadását a szovjeteknél előkészítse.[565] Ezenkívül Horthy kisbarnaki Farkas személyét szóbahozta egy, a háborúból való kiválást levezénylő kormányban, mint kormányfő,

[563]Báró Atzél Ede (Budapest, 1906. október 10. – ?, ?) tartalékos zászlós, erdélyi földbirtokos, közgazdász, agrárpolitikus. A kolozsvári református gimnázium és kollégiumban tett érettségi vizsgát, majd agrármérnöki tanulmányait a stuttgarti Hohenheim Egyetemen végezte. Bekapcsolódott az erdélyi Országos Magyar Párt, valamint az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület munkájába, ezek mellett tagja lett a Magyar Testvéri Közösségnek is. A második Bécsi döntés után Dél-Erdélyből Észak-Erdélybe menekült, 1941-ben megalapította a Wesselényi Lövészegyletet, amelynek célja a nem katonaköteles magyar ifjúság partizánharcra való kiképzése volt. 1944-ben bekapcsolódott az ellenállási mozgalomba, egységével részt vett a románok elleni műveletekben, majd szeptember második felében Faust Imrével és Dudás Józseffel együtt kisbarnaki Farkas frontszakaszán ment át szovjetekhez, hogy egy esetleges fegyverszünet eshetőségéről tárgyaljon. Moszkvában tárgyalt Kuznyecov vezérezredessel, és így előkészítette a Faragho Gábor vezette hivatalos fegyverszüneti tárgyalásokat. A nyilasok elől bujkálni kényszerült, mivel irreguláris alakulatával különböző romboló tevékenységet fejtett ki, ezáltal hátráltatva a németek visszavonulását, és a polgári lakosság, valamint az értékek erőszakos evakuálását. 1944. december 3-án a Nemzeti Felszabadítási Bizottság megbízásából a gödöllői orosz katonai parancsnokságon jelentkezett, ahonnan nem tért vissza, nyoma veszett.

[564] Vitéz Faragho (1928-ig Faragó, 1929-ig Faraghó) Gábor (Kecskemét, 1890. február 16. – Kecskemét, 1953. december 22.) hivatásos katonatiszt, vezérezredes, közellátásügyi miniszter. A nagyváradi hadapródiskolát követően 1910-ben avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián. Részt vett a világháborúban, azt követően állam- és jogi tanulmányokat folytatott, majd 1919. szeptemberétől a Hadügyminisztérium 5/b. osztályán nyert beosztást, ezt követően a Vezérkari Főnökség Nyilvántartó Irodájának beosztottja. 1923-ban vezérkari képzésben részesült, majd 1923 októberétől a HM Elnökség beosztottja. 1924 – 1932. között a HM VI – 2. osztályon teljesített szolgálatot, majd 1932. november – 1933. október között az 5. honvéd tüzérosztály közigazgatási vezetője, majd 2. parancsnok helyettese. 1935. február – 1938 április között a 4. honvéd tüzérosztály parancsnoka, majd 1940 márciusáig a HM elnökség B osztály vezetője. A 2. vkf. osztályhoz került, 1940. július és 1941. augusztus között Moszkvai katonai attasé, majd 1941 szeptemberétől a HM Elnökség vezetője. 1942. november 15-én a csendőrség felügyelőjévé nevezték ki (1944 júliusától egyben a rendőrség felügyelője is). A kormányzó a Moszkvába küldött fegyverszüneti delegáció vezetésével bízta meg, a nyilasok ezért lefokozták. 1944 decemberében tért haza, tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek és az Ideiglenes Kormánynak, ahol a közellátásügyi tárcát vezette. 1945. július 21-én nyugalomba vonult. 1951-ben Újfehértóra telepítették ki.

[565] Ennek tényét még Pintér István is elismerte Lásd: Uő: Magyarok amerikai koszton. i. m. 149. V. ö. Török Ádám: Feleselő iratok. i. m. 359 – 360. V. ö. HM HIM HL Pers. 337. doboz, 2. dosszié, 26 – 27. Simonffy-Tóth Ernő 1948. december 15-én a BM ÁVH Debreceni osztályán tett vallomása. Valamint HM HIM HL Pers. 337. doboz, 4. dosszié. Kisbarnaki Farkas Ferenc vezds. jelentése a magyar honvédelmi miniszterhez 1944. október 15-i és az azt követő tevékenységére vonatkozóan.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

amennyiben azt Lakatos Géza[566] nem vállalná.[567] Így kisbarnaki Farkas bármikor átkerülhetett volna az ülnöki pulpitusról a vádlottak padjára. Pontosan nem tudható, hogy mekkora szerepe volt Zákónak és kisbarnaki Farkasnak ebben, de például Vattay Antalt[568] és Lázár Károlyt[569]

[566] Vitéz lófő csíkszentsimoni Lakatos Géza (Budapest, 1890. április 30. – Adelaide, 1967. május 21.) hivatásos katonatiszt, vezérezredes, miniszterelnök. Soproni főreáliskolai tanulmányokat követően 1910-ben avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián. Csapatszolgálatát a magyar királyi 1. honvéd gyalogezrednél, majd a császári és királyi 14. gyalogezrednél töltötte. Felsőbb tiszti tanfolyamot követően az 1. honvéd gyalogezred, majd az I. honvéd kerületi parancsnokság beosztottja volt. 1915. április – december között a 128. gyalogdandár, majd a 38. honvéd hadosztály vezérkari tisztje volt. Ezt követően összekötő tiszt a német hadseregnél. A Tanácsköztársaság alatt a Vörös Hadsereg főparancsnokának beosztottja, majd a budapesti karhatalmi parancsnokság, ezt követően a HM Elnökség A osztályának beosztottja volt. Vezérkari képzést követően 1921 – 1923 között a Ludovika Akadémia oktatója, majd 1927. márciusáig a HM VI – 1. osztály, majd a HM VI – 2. beosztottja. 1927. május – 1934. április között katonai attasé Prágában, majd 1935 májusáig a 13. gyalogezrednél teljesített szolgálatot. 1938. májusáig a 7. vegyesdandár vezérkari főnöke, ezt követően az 1. vegyes majd a 3. gyalogdandár parancsnoka. 1940. március – 1941. augusztus között a 2. hadsereg vezérkari főnöke, majd 1943 májusáig a VIII. hadtest parancsnoka, ekkor átvette a Megszálló Erők feletti parancsnokságot. 1943 augusztus – 1944. április 1. között a 2., majd 1944. május 31-ig a magyar 1. hadsereg parancsnoka. A kormányzó 1944. augusztus 29-én kormányalakítással bízta meg. 1944. október 16-án a nyilasok letartóztatták, fogságban tartották, majd 1945. január 5-től Sopronkőhidán őrizték. A szovjet biztonsági szervek többször kihallgatták, Baden bei Wienbe, majd Kiskőrösre szállították. A Szálasi – és a Sztójay – perben tanúként kihallgatták, majd birtokára vonult vissza. 1951-ben kitelepítették a Hortobágyra. 1953-ban Érdre költözhetett, majd 1956-tól Budapesten élt szerény körülmények között.

[567] Török Ádám: Feleselő iratok. i. m. 360 – 361. V. ö. HM HIM HL Pers. 337. doboz, 4. dosszié. kisbarnaki Farkas Ferenc vezds. jelentése a magyar honvédelmi miniszterhez i. m.; HM HIM HL Pers. 337. doboz, 2. dosszié, 30. Vattay Antal népügyészségi kihallgatásának jegyzőkönyve, 1948. december 22. Ezt megerősítette kihallgatása során Ambrózy Gyula, a kormányzó kabinetirodájának főnöke is. Vallomásában előadta, hogy kisbarnaki Farkas eleinte húzódott elvállalni a kormányalakítás lehetőségét, majd miután közölték vele, hogy ez a kormányzó kívánsága, elvállalta a feladatot. Lásd: Ambrózy Gyula Népügyészségi kihallgatási jegyzőkönyve, 1948. december 14. HM HIM HL Pers. 337. doboz, 2. dosszié, 34. Míg Lakatos szerint Farkas neve felmerült, mint akit a kormányzó akár a Honvéd Vezérkar Főnöki beosztásban is szívesen látna. Lásd: HM HIM HL Pers. 337. doboz, 2. dosszié, 33. Lakatos Géza Népügyészségi kihallgatása, 1948. december 14.

[568] Vitéz Vattay (1929-ig Vetter) Antal Pál (Sopron, 1891. augusztus 13. – Budapest, 1966. november 2.) hivatásos katonatiszt, altábornagy. Katonai al- és főreáliskolai tanulmányokat követően 1912-ben a bécsújhelyi katonai akadémián avatták hadnaggyá a 14. császári és királyi huszárezredhez. A császári és királyi 6., 8. valamint 4. lovasdandár kötelékében részt vett az első világháborúban. A háború végén a császári és királyi 14. huszárezreddel olasz hadifogságba esett, hazatérve a Nemzeti Hadsereg győri védelmi osztályának vezetője, majd a miskolci katonai körlet parancsnokság védelmi osztályának vezetője ezt követően József főherceg szárnysegédje volt. 1920 október vége – 1922. március 5. között a HM Elnökség D osztályának előadója, majd 1928. novemberéig a Kormányzó szárnysegédje, ezt követően 1932. augusztusáig a 7. vegyesdandár parancsnokság anyagi vezérkari tisztje, majd 1935. június 10-ig a HM VI – 2. hírszerző alcsoportjának vezetője volt. 1937. augusztus 15-ig a Honvédség Főparancsnoka Lovassági szemlélőjének beosztottja, majd 1939. január 15-ig az 5. vegyesdandár vezérkari főnöke, majd 1940. december 24-ig a Kormányzó Katonai Iroda főnökének helyettese. 1941. szeptember 30-ig a 2. lovasdandár parancsnoka, majd az I. honvéd lovashadosztály parancsnoka és a lovasság felügyelője volt. 1944. augusztus elején a magyar II. tartalékhadtest parancsnoka, s mint ilyen, Varsó környékén felvette a kapcsolatot a lengyel ellenállással. A németek követelték a leváltását. 1944. augusztus 23-án a kormányzó főhadsegéde és a Katonai Iroda főnöke. Részt vett a kiugrási kísérlet előkészítésében. A németek letartóztatták, majd a kormányzóval együtt Weilheimbe hurcolták. November 13-án a bécsi Gestapónak adták át, ezt követően 1945. január 18-án Sopronkőhidára szállították tanúkihallgatásra, azonban hamarosan átültették a vádlottak padjára. A törvényszék előtt parancsteljesítésre hivatkozott, így végül felmentették, de továbbra is fogságban tartották. A nyilasok Németországba hurcolták, a háború után amerikai fogságba került, 1946 májusában szabadult, hazatért. 1950 novemberében letartóztatták háborús és népellenes bűntett, valamint a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való részvételéért tízévi börtönre ítélték. 1957-ben próbaidővel szabadult. A Legfelsőbb Bíróság 2001. június 21-én az 1951-es ítéletet megsemmisítette, Vattayt bűncselekmény hiányában felmentette.

[569]Vitéz csíktapolcai Lázár Károly (Zsebely, 1890. október 20. – Budapest, 1968. április 7.) hivatásos katonatiszt, testőr altábornagy, posztumusz vezérezredes. Alreáliskolai tanulmányokat követően hadapródként a császári és királyi 14. huszárezred kötelékében vett részt az első világháborúban. A háborút követően az 5. huszárezred

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Németországból kellett hazaszállítani, így a tárgyalás késett. Farkas kiemelte, hogy azon volt, hogy a tárgyalásra Horthy Miklós volt kormányzót megidézzék és tanúként kihallgassák, hogy a vádlottaknál a parancsteljesítésre lehessen hivatkozni, ettől azonban a nyilasok és a németek határozottan elzárkóztak.[570] Miután a bíróság négy vádlottat felmentett, dálnoki Veress Lajost 15 évre, Hardy Kálmánt[571] halálra ítélte, nyomban átalakult kegyelmi tanáccsá és ügyében kegyelmi ajánlással élt. Ezért Beregfy – mivel az ítélettel nem volt megelégedve – megtette a megfelelő lépéseket Farkas leváltására és nyugdíjazására. Az ügyet pedig a Kovarcz-féle bíróság[572] hatáskörébe utalta, amely már érdemi döntést a front közelsége miatt nem hozhatott, így a vádlottak minannyian túlélték a háborút.[573] Zákó szóban forgó tevékenységére enged következtetni egy később, 1964. május 6-án keletkezett „Soproni" fedőnevű ügynök által írt feljegyzés, amely szerint Zákó egy magánbeszélgetés során említést tett arról, hogy ő volt segítségére több tiszttársának az 1944 októberi eseményeket követő számonkérés során.[574]

kötelékében részt vett az védelmi harcokban, majd román fogságba esett. Szabadulását követően a budapesti körletparancsnokság beosztottja, majd 1920 március – 1927. március között a 4. huszárezred kötelékében teljesített szolgálatot. Ezt követően a lovastestőrség állományába került, osztálytiszt, majd a lovastestőrség parancsnoka, és a testőrség megbízott parancsnoka. 1937. március 20-án nevezték ki a Magyar Királyi Testőrség parancsnokának. A kormányzó egyik bizalmi embere, a béke tapogatódzások és a kiugrási kísérlet egyik beavatottja. 1944. október 15-ére parancsot kapott, hogy a budai várat védje a német csapatokkal szemben. A túlerővel szemben kénytelen volt letenni a fegyvert. A németek letartóztatták, Bécsbe, majd Mauthausenbe hurcolták. 1945. januárban szállították haza, hogy Sopronkőhidán bíróság elé állították. Ügyét a főtárgyalástól elkülönítették, ítélethozatalra már nem került sor, a nyilasok gyalogmenetben Németországba hurcolták. 1945. június végén tért haza, nyugállományba helyezték, majd nyugdíját megvonva, alkalmi munkákból élt szerény körülmények között.

[570] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Az un. „Horthy-klikk" főtárgyalása 1945. II. Kőhidán. Lásd: HM HIM HL Pers. 338. doboz, 7. dosszié

[571] Dr. nemes Hardy Kálmán (Pécs, 1892. május 5. – Columbia, 1980. június 21.) hivatásos katonatiszt, katonadiplomata, folyamőr, vezérfőkapitány. Gimnáziumi tanulmányokat követően 1911-ben végezte el a császári és királyi haditengerészeti akadémiát. A haditengerészet kötelékében végigharcolta a háborút. 1918 – 1919 között Pécsett tanított, majd a Nemzeti Hadsereg hadműveleti osztályának tengerészeti előadója volt. 1920 – 1928 között a Kormányzó szárnysegédje, majd 1928 – 1930 a római katonai attasé beosztottja volt. 1930. május – 1932. október között a BM VI/d. osztály kiképzési előadója, ezt követően 1933. decemberéig Genfben a leszerelési konferencián teljesített szolgálatot. 1935. május 1-ig a 4. vegyesdandár parancsnokságon vezérkari próbaszolgálatos, majd egy évig a HM VI – 2. osztály beosztottja, 1936–1940 között berlini katonai attasé, egy ideig egyben légügyi attasé, illetve hágai és stockholmi attasé is. Ezt követően csapatszolgálatát a 12. gyalogezrednél, a 19. tábori tüzérosztálynál töltötte. 1940 november – 1941 augusztus között a Honvédvezérkar Főnökének szárnysegédje, majd a 26. gyalogdandár, illetve könnyű hadosztály parancsnoka. 1942. április 1-jén nevezték ki a Folyami Erők élére. A kormányzó bizalmát élvezte, a kiugrási kísérlet egyik kulcsfigurája volt. A kudarc után a németek letartóztatták, átadták a nyilasoknak. Sopronkőhidán halálra ítélték, majd a törvényszék kegyelmi ajánlást tett. 1945 márciusában, gyalogmenetben Németországba hurcolták. Amerikai őrizetbe került, a nürnbergi perben tanúként szerepelt. 1951-ben az Egyesült Államokba vándorolt ki, egyetemi oktatóként helyezkedett el. Az emigrációban a Nemzeti Bizottmányt támogatta.

[572] A Magyar Királyi Honvédség Főparancsnokának III. Bíróságát gyakran nevezték a Nemzet Totális Mozgósításával és Harcba állításával Megbízott Magyar Királyi Tárcanélküli miniszter mellé beosztott tábornok bíróságának, vagy többnyire a miniszter után egyszerűsítve Kovarcz-féle bíróságnak. Tényekedéséről bővebben lásd: Szokolay Domokos: Sopronkőhida 1944–1951. Krízis és térbeliség: a soproni országos fegyintézet Magyarország hadszíntér-időszakában és a szovjet megszállás után. Doktori (PhD) értekezés, PPKE – BTK, Budapest, 2024. 93 – 108.

[573] Az ún. Horthy-klikk bírósági tárgyalása. HM HIM HL Pers. 338. doboz, 7. dosszié.

[574] ÁBTL 3.2.2. T-2/4. 197. Feljegyzés. Budapest, 1964. május 6-án.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A kiépülő Hungarista államszervezetben kérdéses, hogy mennyire bíztak meg Zákóban. Erre utal az is, hogy ugyan formálisan Zákó átvette az Államvédelmi Központ vezetését, azonban azt 1944. november 23-án megszűntették,[575] vagyis Zákó hatáskörét lecsökkentették. A nyilas államvédelmet a pártszolgálatosokon kívül, az átrostált politikai rendőrség és a csendőrség mellett a Nemzeti Számonkérés Szervezete látta el,[576] amelyre Zákónak semmi ráhatása nem volt.

Saját felfogása szerint a 2. vkf. osztály élén Zákó feladata egyrészt a német és nyilas tervek elszabotálása, másrészt a szovjet térnyerés lassítása, illetve az e kettős cél érdekében dolgozó magyar ellenállás felkészítése volt. Ezen nehéz feladathoz társra volt szüksége. Ezért Korponay Miklóst november elején[577] Tiszaroffról a 2. vkf. osztályra, a Fővezérség különleges alosztályához helyeztette. [578]

A titokban kezdődő szervezési és előkészítési munkálatokat Zákó és Korponay alábbi helyzetmegítélése határozta meg. Korponay szerint Zákó felvázolta, hogy a németek a Werwolf, azaz a Vérfarkas mozgalmat[579] Magyarország területén is létre akarják hozni, hogy azok a szovjetek hátában hírszerző, szabotázs és diverzáns akciókkal zavarják a Vörös Hadsereg felvonulását.[580] Zákó a 2. vkf. osztály jelentései révén tudomással bírt a második Quebeci Konferencián[581] elhangzottakról, arról, hogy szóba került egy új front megnyitása

[575] Kovács Tamás: A magyar kémelhárítás a második világháború idején. i. m. 169 – 170.
[576] A nyilas államvédelemről bővebben lásd: Kovács Zoltán András: A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. – Rendvédelem, állambiztonság, közigazgatás. Attraktor, Budapest, 2009.
[577] Bokor Pál interjú. i. m.
[578] ÁBTL III.1.14. Korponay Miklós, 1. dosszié. Igazoló jelentés, személyi adatok. Radnóczy Antal szerint Zákó tőle, mint a Honvédelmi Minisztérium személyügyi főcsoportjának előadójától „kérte" ki Korponayt. Lásd: Radnóczy: i. m. 334.; Korponay szó szerint idézi Zákó vele kapcsolatos felterjesztését. Lásd: Korponay Miklós levele Borbándi Gyulához, i. m. 3 – 4.
[579] Unternehmen Werwolf, azaz a Vérfarkas mozgalom: a szovjet és az angolszász csapatok által megszállt területeken a szovjet partizánok mintájára létrehozott német ellenálló mozgalom. A Werwolf sejtek az ellenséges reguláris erők mögöttes területein szabotázs tevékenységet, diverziót, hírszerző feladatokat láttak el, emellett az ellenséggel kollaboráló személyekkel számoltak le. Bővebben lásd: Török Ádám: „Vérszagra gyűl az éji vad." Adalékok a II. világháborút követő német partizánmozgalom, a Werwolf történetéhez. Studia Vincentiana, 2015/2. 117–141.; Biddiscombe, Perry: The last ditch: an organizational history of the nazi Werwolf movement, 1944 – 1945. PhD Disszertáció, London School of Economics University of London, London, 2014.; Uő: Az utolsó nácik. Az SS Vérfarkasainak európai partizánháborúja 1944 – 1947. Cephalion Művészeti és Könyvkiadó Kft., Szentendre é. n.; Whiting, Charles: Werwolf. A német ellenállási mozgalom története a szövetségesek által megszállt területen – 1944 – 1945. Hajja & Fiai Könyvkiadó Kft., Debrecen, 1998.
[580] Taped Interview with N. Korponay, i. m. 7.
[581] Második Québeci konferencia: 1944. szeptember 13 – 16. között az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság államfőinek és szakértőinek részvételével megtartott, az angolszász hatalmak háború hátralévő idejére vonatkozó stratégiájának egyeztetésére szervezett csúcstalálkozó. Churchill a balkáni brit partraszállás végrehajtásával kívánta a szovjetek balkáni térnyerését megakadályozni. Elgondolásai szerint a partraszálló alakulatok egyesülve a görög ellenállással, valamint a Tito vezette Jugoszláv Népfelszabadító Hadsereggel és Dragoljub "Draža" Mihailović jugoszláv királypárti alakulataival, a brit csapatok egyebek között Magyarország területére is behatoltak volna. A tárgyalások során tervként felmerült Alexander tábornagy partraszállása Isztria térségében amennyiben az nem igényel csapatelvonást az olasz hadszíntérről. Ennek megvalósítására nem került sor, a brit csapatok jelenlétüket pusztán Görögországban erősítették meg, a határt azonban nem lépték át.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Isztria térségében. Így a környező népek ellenálló alakulataival együttműködve[582] jó esélyek mutatkoztak arra, hogy az ország egy részét az angolszászok szállják meg, megelőzve ezzel a szovjeteket.[583] Zákó és Korponay tehát egy a szovjetek ellenében a németekkel és a nyilasokkal látszólag együttműködő, de a magyar érdekeket szem előtt tartó partizánmozgalom kiépítését kezdték meg, annak a reményében, hogy az adandó angolszász műveleteket elősegítve megakadályozzák az ország teljes területének szovjet megszállását. E cél érdekében kezdték meg a Kopjás mozgalom megszervezését.

[582] Az UPA-val és az Armia Krajowa-val való kapcsolatok mellett a 2. vkf. osztály Dragoljub "Draža" Mihailović alakulatával is kapcsolatot tartott lásd: Nádas Lajos vezérkari ezredes keltezettlen jelentéstöredékét. https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/NADAS%2C%20LAJOS_0002.pdf (letöltés dátuma: 2020. december 9.).

[583] Taped Interview with N. Korponay, i. m. 7.; Korponay Miklós angol nyelvű a Mutual Cooperation League évfordulója alkalmából tartott előadásának, „Ladies and Gentleman" kezdetű szövege. 1956 tavasza. OSzK 590. fond, 3. doboz, 3. V. ö. Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 12.; valamint lásd még Bokor interjú. i. m.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A Kopjás mozgalom

„Ahol pedig az elefántok küzdenek, ott a fű le lesz taposva.
A fű ismét mi leszünk – kis nemezetek – .”
(v. Szügyi Zoltán)[584]

Elöljáróban

A Kopjás mozgalom kialakulása, felépülése, valamint részletes története további kutatást igényel. A Horthy-korszak irreguláris alakulataival, mozgalmaival, szervezeteivel, valamint az ezekben résztvevő jelentősebb személyekkel kapcsolatos kutatások nem újkeletűek,[585] azonban az utóbbi időben ismét az érdeklődés középpontjába kerültek.[586] A kutatást nehezíti, hogy ezek

[584] Vitéz Szügyi Zoltán (Huszt, 1896. február 9. – Budapest, 1967. november 23.) hivatásos katonatiszt, vezérőrnagy. Részt vett az I. világháborúban, ahol hadapródőrmesterként számos kitűntetésben részesült. 1923-ban századosként reaktiválták és a várpalotai lövésziskola tanára lett. 1940 – 1944 között a kolozsvári hadtestparancsnokságon beosztott tiszt, majd Pápán az ejtőernyős zászlóalj parancsnokává nevezték ki. 1942-től ezredesi rendfokozatban a 43. gyalogezred parancsnokaként részt vett a Doni-harcokban. 1944-ben megbízták a Szent László hadosztály megszervezésével. Részt vett a Garam menti, majd a dunántúli harcokban. Báró Atzél Ede útján bekapcsolódott a nemzeti ellenállásba. Feladata volt egységét Nyugtra vezetni, és a nyugati szövetségesek előtt kapitulálni. E parancsnak május 10-én tett eleget. Nyugati tartózkodása idején fellépett a menekült magyarság érdekében. A magyar kormány kiadatását követelte, a szövetségesek kiadták. 1948. február 23-án a Népbíróság 10 évre ítélte, mely ítéletet a Népbíróságok Országos Tanácsa életfogytiglani fegyházbüntetésre súlyosbított. 1956-ban szabadult, majd ismét börtönbe került. 1957-ben amnesztiával szabadulhatott, élete végéig segédmunkásként dolgozott.

[585] A rendszerváltás előtt megjelent művekre például lásd: Karsai Elek – Pintér István: Darutollasok. Szegedtől a Királyi Várig. Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1960.; A határban a Halál kaszál... Fejezetek Prónay Pál feljegyzéseiből. Szerk.: Szabó Ágnes – Pamlényi Ervin, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1963.; Páter Zadravecz titkos naplója. Szerk.: Borsányi György, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1967.; Csak szolgálati használatra! Iratok a Horthy-hadsereg történetéhez 1919 – 1938. Szerk.: Hetés Tibor – Morva Tamásné, Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1968.; Dósa Rudolfné: A MOVE. Egy jellegzetes magyar fasiszta szervezet 1918 – 1944. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972.; Zinner Tibor: Az Ébredők fénykora. 1919 – 1923. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989.

[586]A teljesség igénye nélkül lásd: Szentkirályi Gábor: A Rongyos Gárda története és az Országos Fajvédő Szövetség politikai nézetei 1938 – 1944. 48-as Könyvesbolt, Budapest, é. n.; Domonkos László: Francia Kiss Mihály élete és halála. Püski – Masszi, Budapest, 2011.; Uő: A Héjjas-nyárfa árnyékában, Kairosz Kiadó, Budapest, 2018.; Szekér Nóra: Titkos társaság. A Magyar Testvéri Közösség Története, Budapest, Jaffa Kiadó, 2017.; Pócs Nándor: Varjúsereg. i. m.; Kántás Balázs: A különítményesek nyomában. Tanulmány és források Héjjas Iván paramilitáris vezető és különítménye tevékenységéről, 1919 – 1923. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.; Uő: Viták a „másik államhatalom”-ról. Válogatás a fegyveres titkos társaságok ügyében elhangzott parlamenti felszólalásokból, 1923–1924. Budapest, 2020.; Uő: Árnyékkatonák és árnyékpolitikusok. Újabb dokumentumok a Horthy-korszak első éveinek radikális jobboldali titkos paramilitáris szervezeteinek működéséről, 1923–1926. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.; Uő: Documenta Paramilitaria Hungarica. Tanulmány és történeti források a Kettőskereszt Vérszövetség titkos irreguláris katonai alakulat tevékenységéről. 1919–1945. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.; Uő: A magyar „fehér szabadkőművesség”. Adatok és levéltári források az Etelközi Szövetség, a Horthy-korszak befolyásos politizáló titkos társaságának töredékes történetéhez. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság–Magyar Elektronikus Könyvtár, 2021.; Uő: Héjjas Iván. Vázlat egy magyar radikális jobboldali katonatisztpolitikus életrajzához és kapcsolatrendszeréhez. Budapest, Hungarovox Kiadó, 2022.; Uő: Mellékkormány, árnyékhadsereg, másik államhatalom? Radikális jobboldali, titkos félkatonai

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

a többnyire titkosan szerveződő és működő, gyakran egymással is összefonódó szervezkedések, „búvópatakokként" működtek a Horthy-korszakban, s gyakran még azt követően is, amikor a lebukott vonalakat igyekeztek lezárni. A háborút követően a szovjet és a hazai államvédelmi szervek a Kopjás mozgalomba beépült ügynökök jelentései révén, illetve a lebukott, elfogott tagokból fizikai erőszakkal kikényszerített információk alapján igyekeztek feltérképezni a szervezet mibenlétét. A nyomozati, valamint vizsgálati dokumentumok többsége kiemeli, hogy a mozgalom genezise nem 1944 októberéhez kötődik, jóval megelőzte ezt az időpontot, egyesek szerint egyidős az ellenforradalmi gondolattal.[587] Eszerint az elmélet szerint a Kopjások adták a Horthy-korszakbeli titkos irreguláris alakulatok állományának nagy részét különböző nevek és szervezetek (Siménfalvy – csoport, Rongyos Gárda, HM VI. – 2., HM VI. – 5., később 2. vkf. osztály, valamint 5. vkf. osztály, vagy Fővezérség Különleges alosztálya) fedőnevei alatt.[588] Ezt sejteti Korponay is, amikor egy interjúban kijelentette: „*Hogy előttem mit csináltak a Kopjások azt nem tudom pontosan, de az én odavezénylésemnek megvolt az oka és az előzménye*"[589] – vagyis ő is arra utal, hogy a mozgalom létrejötte nem az ő műve volt. Így disszertációmban, nem törekszem a Kopjás mozgalom teljeskörű leírására. Mivel azonban a szakirodalomban számos tévedés, elfogult információ található, ezért a bővebb kutatásból[590] az érthetőség kedvéért csupán néhány részletet közlök, nagyobb hangsúlyt helyezve arra az időszakra, amikor hivatalosan, illetve nyíltan a mozgalom élére került Zákó András vezérőrnagy, valamint Korponay Miklós vezérkari százados. Zákó és Korponay tevékenységéhez hasonlóan a Kopjás mozgalommal kapcsolatban kialakult előítélet mind a mai napig tartja magát. Ennek egyik oka, hogy többen a Werwolf mozgalommal, vagy a Hungarista

szervezetek a Horthy-korszak Magyarországán és kapcsolatuk a magyar állammal. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2023.; Uő: A fehér mélyállam: Forráskiadvány a „Mellékkormány, árnyékhadsereg, másik államhatalom?" című monográfiához. – A két világháború közötti magyar radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek okmánytára. Budapest, Horthykorszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.; Uő: Egy állítólagos magyar nemesi/úri titkos társaság alig feltárt története: Töredékes adatok a kékek klubja működéséhez (1907–1945). Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.; Uő: Egy radikális jobboldali félkatonai szervezet a hatalom közelében, majd árnyékában. A Fehér Ház Mozgalom töredékes története. Budapest, Horthykorszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

[587] ÁBTL 4.1. A-454. 16.

[588] Lásd a kopjás ügyekben egykor nyomozó Berkesi András Zalaegerszegen, 1953. október 22-én keletkezett jelentését. ÁBTL 3.1.5. O-13766. 374-406. V. ö. Egykori nyomozó élményeik alapján született regényükkel lásd: Kardos György – Berkesi András: Kopjások, i. m.; V. ö. Kőszegvári Tibor: Diverzió, Zrínyi Katonai Kiadó, 1984. 11 – 13.

[589] Bokor interjú. i. m.

[590] Bővebben lásd: Bank Barbara – Mészáros Gyula † – Török Ádám: A kopjás mozgalom – a nemzeti ellenállás egyik fajtája. Kézirat.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Légióval[591] azonosítják.[592] Egy 2018-ban megjelent műben például a következők szerepelnek: „*A »kopjások« arra esküdtek fel, hogy minden erejükkel harcolni fognak a kommunisták ellen. Hitlerben a megmentőjüket érezték*.”[593] Az utóbbi idézet is jól tükrözi a közgondolkodásba magukat bevett egyoldalú sztereotípiákat, amelyek figyelmen kívül hagyják Kopjások valódi célját, és pusztán a (szélső)jobboldali kapcsolódásra koncentrálva mutatják be Zákó András, Korponay Miklós, illetve a Kopjás mozgalom tevékenységét, megragadva a szocialista történetírás által lefektetetett nézőpontnál. Ezért a kérdéskör megkívánja, hogy újabb kutatási eredményeim alapján bővebben foglalkozzak vele.

A mozgalommal szemben támasztott német és nyilas elvárások, követelmények

A nyilas hatalomátvételt követően a németek Magyarország területén is megkívánták indítani a Werwolf, azaz a Vérfarkas mozgalmat, amelybe elsősorban jó hely–, és nyelvismerettel rendelkező önkéntesek, főleg népi németek, valamint a soraikból toborzott SS-tagok[594] jelentkezését várták. A mozgalom élére a németek az októberi eseményekben nagy szerepet

[591] Hungarista Ifjúsági Légió, majd Hungarista Légió: A Nyilaskeresztes Párt – Hungarista mozgalom által szervezett önkéntes katonai alakulat. Toborzás során elsősorban a be nem sorozott, tényleges szolgálatot nem teljesítő fiatalokra, vagyis elsősorban az Antibolsevista Ifjúsági Tábor (ABIT) tagjaira, illetve a leventékre támaszkodtak, azonban ezeket a korosztályokat célozta meg a Nemzetőrség, illetve a Kisegítő Karhatalom (KISKA) is. A Légió szervezésében részt vett Csonka Emil, valamint Olaszi Sándor, aki a Dunántúlon folytatta az újoncok gyűjtését, ekkor már Hungarista Légió néven. A toborzás során kb. 800 – 1000 fő gyűlt össze, akiknek csak egy része volt önkéntes, többen behívás alapján kerültek az alakulatba, Hungarista Légió név alatt bevetésükre nem került sor, mivel az állományt a nagy veszteségeket szenvedett Szent László hadosztály feltöltésére használták fel.

[592] Például lásd: Magyarország a második világháborúban Lexikon A – Zs. Főszerk. Sipos Péter, Szerk. Ravasz István, Petit Real, Budapest, 1998. 577.

[593] Árvai – Gyaraki: i. m. 778.

[594] Az SS magyarországi toborzásaira lásd: Kovács Zoltán András – Számvéber Norbert: A Waffen – SS Magyarországon. Hadtörténelmi Levéltári Kiadványok, Paktum Nyomdaipari Társaság, Budapest, 2001. 41 – 74.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

játszó Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség (KABSz)[595] vezetőjét, dr. Ney Károlyt;[596] más források szerint Ney mellett Zákó András, Deákot [597] és Makray Sándort[598] szemelték ki.[599]A

[595] Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség: 1943-ban (bizonyos források szerint már 1942-ben) a szovjet frontot megjárt veteránok összefogására alakult félkatonai szervezet, amely az ország német megszállásáig illegálisan működött. Ezt követően dr. Ney Károly kapcsolatai révén a Magyar Megújulás Pártjához csatlakozva képezték annak fegyveres erejét. Magyarország német megszállását követően, a KABSZ megkezdte nyilvános működését. A Tattersaalban tartott nagygyűlésen, 1944 májusában Imrédy Béla elvállalta elnöki tisztségét, (amelyről augusztusban mondott le) mellette Rátz Jenő, Jaross Andor, Endre László és Baky László is bekapcsolódott a KABSz munkájába. Az Adminisztrációs osztályt vezető Ney mellett, dr. Hajdú Miklós a Jogügyi Osztályt, Schöner Károly a Gazdasági Osztályt, Ambrus Bertalan a Propaganda Osztályt, Vadon Pál Máté az Érdekvédelmi Osztályt, Bolhóy Imre a Jelentkezők Osztályát vezette, egyben ő volt a KABSz fegyveres alakulatainak vezérkari főnöke. A szervezet egyenruhája fekete nadrágból és nyakkendőből, sárga ingből, és halálfejes karszalagból állt. Német nyomásra 1944. szeptember 17-én a KABSz fegyveres erejét alárendelték Kovarcz Emilnek. A KABSz szervezkedésére azonban fény derült, így 1944. október 6 – 8-a között a fegyveresek több tagját letartóztatva a Horthy-rendszer megelőzte az úgynevezett „KABSZ-puccsot." A letartóztatás elől Ney megmaradt híveivel az SS Magyarországi Kiegészítő Parancsnokságánál jelentkezett, majd október 15-én SS egyenruhába öltözve Otto Skorzeny egységével együtt részt vettek a Vár elfoglalásában, valamint a főváros stratégiailag fontos pontjainak megszállásában. 1944. október 20-án a KABSz SS önkénteseiből megalakult a Ney vezette SS-harccsoport.
A KABSz-ra bővebben lásd: Forczek Ákos: A II. világháború után felszámolt magyarországi pártok és egyesületek – A Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség. In: Tudomány – Felsőfokon: Válogatás kiváló Diplomamunkákból, szakdolgozatokból. 2012/2. A Jövőnk itt Kezdődik!, Szerk.: Kun Györgyi, Új Tudós Kiadó, Szárliget, 2012. 2 – 57.; Kovács– Számvéber: i. m. 405 – 415.; dr. Major Ákos: A KABSz-puccs történetéhez. Közreadta: Zinner Tibor, In: Történelmi Szemle, 29. évf. 3 – 4. sz. (1986), 450 – 460.; Uő: Népbíráskodás Forradalmi törvényesség. Egy népbíró visszaemlékezései. Minerva, Budapest, 1988. 75 – 11.
[596] Pilisi dr. Ney Károly (Bácsszentiván, 1906. november 6. – Bécs, 1989. szeptember 29.) ügyvéd, tartalékos tüzér főhadnagy, az SS Obersturmbannführere. Régi nemesi család sarja, felmenői kendergyárosok voltak. A jezsuiták pécsi Pius Főgimnáziumában érettségizett, majd 1933-ban Pécsett jogi doktorrá avatták, ezt követően egy évig a bécsi gazdasági akadémia hallgatója volt. Hazatérve potonyi birtokain gazdálkodott, amelyek Takács Katóval, a Nemzeti Bank bajai főnökének lányával kötött házassága után jelentősen gyarapodtak. Bekapcsolódott a Turul béri Balogh Ádám törzsének munkájába, ahol alvezér lett. Tartalékos főhadnagyként részt vett a Felvidék visszacsatolásában, 1941-ben a 27. tábori tüzérosztály oktatótisztje, majd 1942. júniusától a részt vett a Don-menti harcokban, ahol megsebesült. Hazatérve bekapcsolódott a Magyar Megújulás Pártjába, valamint szerepet vállalt a KABSz megalakításában. A szervezet országos ügyvezetője, majd Imrédy Bélát az elnökségből kiszorítva, a szervezet első titkára lett. A német titkosszolgálatok utasítására Ney kész volt Magyarország háborúból történő kilépésének megakadályozásában részt venni. A nyilasokkal való ellentétjei miatt ugyan 1944 szeptemberében pártközi értekezleten német nyomásra alárendelte szervezetét, azonban a rivalizálás továbbra is gátolta az együttműködést. A KABSz puccsot követően jelentkezett az SS – be. Október 15-én egységével Otto Skorzeny mellett részt vett a Vár elfoglalásában, majd német támogatással saját harccsoportot alakított, amelyet a magyarországi harcok alatt előbb ezreddé, majd dandárrá fejlesztett. Amerikai fogságba esett. Bár az új magyar kormány követelte kiadatását, az amerikaiak ennek nem tettek eleget. Egységének Súr térségében elkövetett atrocitásai miatt hadbíróság elé állították, halálra ítélték, azonban mivel azt nem sikerült minden kétséget kizáróan bizonyítani, hogy a kiugrott amerikai pilóták kivégzésére Ney adott parancsot, az ítéletet életfogytiglani börtönre változtatták, majd ezt is enyhítették. Szabadulását követően Lambachban a CIC kiképzőközpontjának vezetője lett. 1949-től amerikai hírszerzés összekötője volt Rómában, ezt követően Ausztriába visszatérve a Walka lágerben működő Magyar Gondozó Iroda vezetője, majd egy festék kereskedő cég tulajdonosa volt.
Az SS – Kampfgruppe – Ney harcaira és szervezetére bővebben lásd: Kovács–Számvéber: i. m. 405 – 415.; Weissenbach, Andreas v.: Magyarország és a Fegyveres – SS. – Tábornokaink halála. Két tanulmány. Kézirat. Kőrösi Csoma Sándor Történelmi Társaság Európai „Árpád" Tagozata. München, 1978, 16 – 24. (lásd: HM HIM HL TGY 3453.); Payer, Andreas v. G.: Armati Hungarorum. Körösi Csoma Sándor Historische Gesellschaft, München, 1985. 461 – 462.; Kosaras Péter Ákos: Magyarok a Waffen – SS kötelékében. Nemzetek Európája Kiadó, Budapest, 2005. 32 – 35.; Vadon Pál: A Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetsége tagjaiból alakított önkéntes zászlóalj harcai a Budapest visszavételéért indított hadműveletekben, 1945 január. Lásd: HM HIM HL TGY 3277.
[597]Az interjúban Korponay Deák Frigyesként említi, (lásd: Susan Pap-Zubrits i. m.) helyesen azonban Deák Lászlóról lehet szó.
Vitéz Deák László: (Eger, 1891. július 1. – Zsablya, 1946. november 5.) hivatásos katonatiszt, honvéd ezredes, SS – Oberführer. Főreáliskolai tanulmányait Sopronban végezte, majd 1912. augusztus 12-én, a Ludovika Akadémián avatták hadnaggyá a 19. honvéd gyalogezredhez, amelynek kötelékében részt vett a világháborúban, ahol számos kitűntetést szerzett. Gyorsan emelkedett a ranglétrán 1942. júliusáig a Szegeden állomásozó 9. gyalogezred

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Waffen – SS a magyar származású diverzánsok kiképzésére 1944 októberében felállította a Jagdeinsatz Ungarn-t, amelynek parancsnokául a 28 esztendős Wolfram Kirchnert[600] nevezték ki; a kiképzés Ácsteszéren, Dabronyban valamint Ebreichsdorfban zajlott.[601] Beregfy utasítására magyar részről Zákó András, mint a 2. vkf. osztály vezetője vette kézbe a szovjetellenes ellenállási mozgalom megszervezését,[602] a német kívánalmak mellett, számolnia kellett a nyilas vezetés, személyesen Szálasi Ferenc elképzeléseivel, aki egy hungarista alakulatot, név szerint a „*Hungarista Szabadságharcos Sereg*"-et akarta felállíttatni.[603] Az 1944 november elején a 2. vkf. osztályra berendelt Korponaynak Zákó utasításai szerint számolnia kellett az időközben, hasonló célból alakult csoportokkal; későbbi Igazoló jelentésében

parancsnoka volt. Az alakulat részei részt vettek az úgynevezett az újvidéki razziában. A később meginduló vizsgálatok során Deák felelőségére is fény derült. A felelősségre vonás elől 1944 januárjában Németországba menekült, belépett a Waffen – SS-be. 1944. augusztus 15-én a szegedi V. hadtesten belül, a Honvédség és a Csendőrség Waffen – SS-be jelentkező tagjaiból, valamint a 17. életévüket betöltött leventékből álló zászlóalj erejű magyar önkéntes különítmény, az SS – Kampfgruppe – Deák parancsnoka lett majd harccsoportjának a „Hunyadi" hadosztályba történő beolvasztását követően, 1944. novemberében kinevezték a hadosztály 61. (1. magyar) fegyveres-gránátosezredének parancsnokává. A háborút követően kiadták Jugoszláviának, ahol az Újvidéki atrocitások miatt felelősségre vonták, majd Zsablyán kivégezték.

[598] Makray Sándor: (Dunakeszi, 1898. június 10. – München, 1968. december 24.) hivatásos katonatiszt, vezérőrnagy. Császári és királyi al- majd főreáliskolai tanulmányokat követően a bécsújhelyi katonai akadémián 1918 augusztusában avatták hadnaggyá a császári és királyi 46. gyalogezredhez. 1919 augusztusától a Nemzeti Hadsereg II. zászlóalj géppuskás századában, majd 1926-ig a szegedi honvéd gyalogezrednél szolgált. 1926 – 1929 között vezérkari tanulmányokat folytatott, ezt követően az 1. vegyesdandár parancsnokság kötelékében teljesített szolgálatot. 1934. augusztus- 1936. augusztus között az 1. honvéd gyalogezred kötelékében csapatszolgálaton, majd a HM VI – 2. beosztottja volt. 1938. decembertől a 2. vegyesdandár, majd a II. hadtest parancsnoka. 1939. szeptember 1-től a Hadiakadémia oktatója, majd 1941. június – szeptember között a német 17. hadsereg parancsnokságon összekötőtisztként szolgált. Közben 1941. augusztus 1-jétől a Honvédvezérkar főnökének szárnysegédje, majd rövid ideig a VIII. hadtest vezérkari főnöke. 1942. augusztus 27-ig a magyar 2. hadsereg főszállásmestere. 1942 szeptemberéről az 5. vkf. osztály vezetője. 1943 májusa és 1944 júniusa között a magyar 1. hadsereg vezérkari főnöke, majd a 2. hegyidandár parancsnoka. A nyilas hatalomátvétel után novembertől Berlinbe akkreditált katonai és légügyi attasé. A háború után nem tért haza, lefokozták és a honvédség kötelékéből kicsapták, bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába.

[599] Lásd: Susan-Pap Zubrits i. m.

[600] Kirchner, Wolfram (? – ?) hivatásos katonatiszt, SS – Hauptsturmführer. Pályafutásával kapcsolatban kevés információ áll rendelkezésre, az sem kizárt, hogy az SS Jagdverbandban használatos felvett nevét használta. A Hitlerjugendtől került az Abwehr diverzánsok kiképzésével és alkalmazásával foglalkozó brandenburgi ezredhez. Itt diverzáns kiképzést kapott. Több különleges műveletben vett részt, többek között tagja volt a „Lóugrás Hadműveletet" lebonyolító egységnek, amely rajtaütött Josip Broz Tító Jajce melletti főhadiszállásán. Az akciót követően a Verband Wildschütz tagjaként részt vett Horvátországban, partizánellenes műveletekben, amelyért a korábban megszerzett I. és II. osztályú Vaskereszt mellé 1944. augusztusában megkapta a Német Kereszt Arany fokozatát. 1944 őszétől a Jagdeinsatz – Ungarn parancsnoka, majd a Jagdverband SS – Südost tagja. Nyugati fogságba esett, többször kihallgatták az SS Vadászkülönítményeivel és azok operatív akcióival kapcsolatban.

[601] Biddiscombe, Perry: The SS Hunter Battalions. i. m. 102. V. ö. ÁBTL 3.1.9. V-82865. 96.

[602] Beregfy Károly a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályán 1946. február 18-ai kihallgatása során előadta, hogy az októberi eseményeket követően hallott Ney toborzó tevékenységéről, ezért elrendelte letartóztatását. Ney SS – egyenruhában megjelent nála, közölte vele, hogy kb. 1000 embere van, ezek mind az „SS" tagjai, emellett, mint a KABSz vezetője 80.000 főnyi legénység és 15.000 tiszt felett rendelkezik, akik bármely pillanatban, az ő parancsára a rendelkezésére állnak. Ney közölte Beregfyvel, hogy a német hadvezetés kívánsága az, hogy ő a magyar területen a passzív ellenállást szervezze meg. Beregfy követelte, hogy ezt a németek hivatalosan is erősítsék meg, ennek megtörténte után Neyt a 2. vkf. osztályhoz küldte. Lásd: BFL VII. 5. e. 18546/1949. 30.

[603] Életleírás. 1951.VI. 28. OSzK 590. fond, 3. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Korponay Miklós, Ney Károly mellett név szerint Prónay Pált,[604] Mikó Zoltánt[605] és Elischer Gyulát[606] említi,[607] de közéjük sorolható a Prónaytól leszakadó Vannay László[608] vezette különítmény és a Forrás Ernő[609] csendőr főhadnagy parancsnoksága alatt álló egység,

[604] Tótprónai és blatnicai Prónay Pál Sándor István Gábor báró (Romhány, 1874. november 2. – Szovjetunió, 1946. ?) Hivatásos huszártiszt, alezredes, Lajtai bán. Önkéntesi szolgálatát 1893-ban a szombathelyi huszárezrednél töltötte. 1912-ben a császári és királyi 13. jászkun huszárezredhez vezényelték, az alakulattal végigharcolta a háborút, századosként szerelt le. A Tanácsköztársaság alatt rövid ideig a Lónyilvántartó Hivatalnál szolgált, ellenforradalmi tevékenysége miatt Ausztriába menekült. Csatlakozott a Nemzeti Hadsereghez, 1919 júliusában megszervezte tiszti karhatalmi különítményét, a megtorlások egyik irányítója. 1921-ben részt vett a nyugat-magyarországi felkelésben, és a Lajtabánság kikiáltásában, amelynek teljhatalmú kormányzója lett. Legitimistaként megtagadta, hogy a királypuccsban fellépjen IV. Károly ellen, ezért a politikában partvonalra került, 1921-ben nyugdíjazták. A nyilas hatalomátvételt követően feltámasztotta különítményét, célja az úgynevezett fehér partizánakciók végrehajtása volt a szovjetek ellen. A szovjetek 1945. március 20-án elfogták és elhurcolták. Kémkedés és szabotázs vádjával 20 évi kényszermunkára ítélték, fogsága alatt hunyt el. Az Orosz Föderáció 2001. június 27-én rehabilitálta.

[605] Mikó Zoltán (Balassagyarmat, 1910. október 14. – Odessa, 1945. augusztus 15.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. A Ludovika Akadémiát 1934-ben végezte el, csapatszolgálatát a 2. kerékpáros zászlóalj kötelékében végezte. 1937-ben repülő híradóiskolára vezényelték, innen az 1. gyalogezred tanfolyamára, majd 1938-ban az 1. fényképész alcsoporthoz helyezték, majd az I. gépkocsizódandár kötelékében szolgált. 1939-ben a Hadiakadémiára bevonultatták, az I. évfolyamot meg kellett ismételnie. 1941 februárjában kérvényezte a Légierőhöz való áthelyezését, 1942-től a Légierő parancsnokságon vezérkari próbaszolgálatos. 1943. május 1-én a Honvédelmi Minisztérium 37. osztályára került. 1944. december 3-án Fővezérség különleges alakulatának élére került. 1944. szeptember óta kapcsolatban állt az ellenállással. A Fővezérség égiszét felhasználva, a különleges alosztály által kiállított nyílt paranccsal számtalan írónak, értelmiséginek és üldözöttnek volt segítségére. A Fővezérség kebelén belül megalakította az ellenállókból álló Görgey zászlóaljat. A zsidóság védett házainak védelmére őrséget állíttatott fel. Terve, hogy egy frontszakaszt átvéve a szovjetek előtt utat nyisson, és így a szenvedésektől a fővárost megmentse, máig tisztázatlan körülmények miatt nem sikerült. A nyilasok és a németek elől a török követségre menekült, majd szovjet fogságba esett. A szovjetek Constancába hurcolták, szovjetellenes tevékenységgel vádolták. Segédtisztje Bondor Vilmos szerint vesztét az okozta, hogy kapcsolatban állt Raoul Wallenberggel és tudott a Katyni jegyzőkönyvekről. A szovjet Katonai Bíróság halálra ítélte, kivégezték. 1995 májusában posztumusz vezérőrnaggyá léptették elő.

[606] Thurzóbányai Elischer Gyula: (Budapest, 1918. szeptember 5. – Nedlands, 2004. február 12.) építész, tartalékos tüzér hadnagy. Középfokú tanulmányait a fasori Evangélikus Gimnáziumban végezte, ezt követően egyéves önkéntes. 1937-től a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem hallgatója, részt vett a Bécsi-döntések nyomán hazatérő területek megszállásában, majd 1941-től tartalékos tüzérzászlósként az I. hegyitüzérosztály kötelékében a Szovjetunió elleni harcokban. Hazatérve 1942-ben építész képesítést szerzett. 1944 augusztusától hadnagyként előbb Kárpátalján, majd Zalában egy erődítő egység parancsnoka volt. Harcoló alakulathoz történő áthelyezését kérve megbízták az Egyetemi zászlóalj felállításával. Az alakulat Budapesten rekedt, az önkéntesek nagy száma miatt Elischertől a parancsnokságot Sipeki -Balás Lajos százados vette át. Elischer december 28-án súlyosan megsebesült, a ceglédi kórházban szovjet fogságba esett. A fogolyszerelvényről megszökött, Budapesten át Németországba ment, onnan Ausztráliába vándorolt ki.

[607] ÁBTL III.1.14. Korponay Miklós 1. dosszié, igazoló jelentés, személyi adatok.

[608] Vannay László: (Arad, 1898. június 21. – Budapest, 1945. február 11.) tartalékos őrnagy, rongyosgárdista, a „nemzet hadnagya". Kereskedelmi tanulmányokat követően, 17 esztendősen önként jelentkezett katonának, többször sebesülve, hadnagyi rendfokozatot elérve szerelt le. A Nemzeti Hadsereghez csatlakozva előbb gróf Károlyi Gyula testőre, majd részt vett a Tanácsköztársaság bukását követő megtorlásokban, majd a Nyugat-magyarországi felkelésben. Vitézzé avatták, majd Gödöllő leventeoktatójává nevezték ki. 1931-ben a Schill Ferenc vezette leleplezett puccskísérletben való részvétel gyanújával letartóztatták, 6 havi börtönre ítélték. Részt vett a Rongyosgárda Felvidéki, valamint Kárpátaljai akcióiban, majd a Térképhelyesbítő csoport munkájában. 1944. október 15-ét követően egy önkéntes rohamzászlóalj parancsnokságával bízták meg, amelynek állománya az Antibolsevista Ifjúsági Tábor, a KABSz, a BESZKÁRT, a Posta, a fővárosi tűzoltóság tagjaiból és más önkéntesekből állt. Az alakulat részt vett Budapest védelmében, a kitörés során egysége szovjet egyenruhában kezdte meg az akciót, amely során Vannay László hősi halált halt.

[609] Vitéz Forrás Ernő (Selmecbánya, 1920. november 27. – Victoria, 2010. október 30.) magyar királyi csendőr főhadnagy. Ötéves korában Vácra költöztek, itt a piaristáknál végezte tanulmányait. A csendőrséghez jelentkezett, a Ludovika Akadémián 1942. június 18-án avatták hadnaggyá, majd jogi tanulmányokat folytatott. Kiváló öttusázó, részt vett a 1942-es Párizsi öttusabajnokságon, ahol a magyar csapat első helyen végzett, a következő év

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

amelyeknek koordinálásával Zákó Korponayt bízta meg. A különböző szerveződések és csoportok kapcsolata,[610] alá-fölérendeltségi viszonya további kutatást igényel.[611] A dokumentumok tanúsága szerint az egységek szervezésére, irányítására és fedésére létrehozták a 101. Bevonulási Központot,[612] amelynek élére 1944. december 3-án[613] Mikó Zoltán vezérkari százados került, aki a Hadiakadémián Korponay évfolyamtársa, s így szintén Zákó tanítványa volt; s a kinevezési dátum tanúsága szerint Zákó parancsnoksága idején került a 2. vkf. osztályhoz. Korponay tiszti okmánygyűjtője eddigi kutatásaim során nem került elő, a fellelt Korponay-iratok szerint az ő beosztása a szervezéssel megbízott a parancsok, azaz Zákó teljhatalmú helyetteseként működő vezérkari főnök volt.[614] Korponay Mikóhoz fűződő kapcsolatáról 1978-ban szűkszavúan annyit nyilatkozott, hogy még nem fedte fel senki.[615] Ez értelmezhető úgy, miszerint Zákó és Korponay előtt nem volt ismeretlen Mikónak a németellenes ellenállásban betöltött szerepe, illetve kapcsolatai sem.[616] Annyi bizonyos hogy

holland bajnokságán a felkészülés során szerzett sérülés miatt nem versenyezhetett. 1944-ben részt vett Polizei Waffenschule III. tanfolyamán, majd Románia átállását követően Erdélybe vezényelték. Nagyvárad védelme során szakaszával megsemmisített egy szovjet páncéltörő ágyús üteget, eközben maga is megsebesült. Felépülését követően, csendőrtiszthelyettesekből, a katonai büntető intézetek önként jelentkező tagjaiból és civil önkéntesekből diverzáns alakulatot szervezett, amellyel nyugtalanította a szovjet megszállókat, majd egységével csatlakozott Korponay Miklóshoz. Nyugaton amerikai fogságba esett, az amerikaiak kihallgatták, majd az megbízásukból részt vett több személy Magyarországról történő kiszöktetésében. Ezt követően az amerikaiak lefogták, Németországban vizsgálati fogságban tartották, szabadulását követően Franciaországban, majd Ausztráliában telepedett le, sí- és hegymászási ismeretek oktatásával foglalkozott. Bővebben lásd: Ernest Forrás – Jan Henderson: Earnest escapades or Seriously for fun only. The Autobiography of Ernest Forras. Szerzői kiadás, Malvern, 1994.

[610] Mikó Zoltán egykori helyettese, Bondor Vilmos szerint a magyar partizánmozgalom szervezése három lépcsőben folyt: I. lépcső a Feketehalmy- Czeydner Ferenc-féle szervezés, aki a diverzáns egységeket a fővárosban kívánta alkalmazni. Bondor kiemeli, hogy Feketehalmy kérte fel Mikót. E keretbe tartozik a Prónay-, Vannay - zászlóalj, a KISKA alakulatok, valamint a Hungarista partizáncsoportok. II. lépcsőben Bondor a Bakonybeli mozgalom megszervezését említi. A csoport élére Szombathelyi Béla tartalékos százados került, aki egységét az úgynevezett „Bakony Brigád"-ot kiképzést követően szélnek eresztette. III. lépcső pedig a Korponay –féle mozgalom. Bondor leírásában szembetűnő, hogy szerinte sem Feketehalmy, sem Szombathelyi Béla, sem Korponay nem rendelkezett tapasztalatokkal a partizán szervezést és hadviselést illetően. Lásd: Bondor Vilmos: A Mikó- rejtély i. m. 117 – 118. Gazsi József szerint a Fővezérséghez Ney Károly alakulata, Prónay Pál csoportja (központjuk Budán a Toldy Gimnázium és a Donáti utca 6. szám alatt), Vannay László különítménye, a Görgey-zászlóalj (Szentkirályi utca), valamint a Mikó –féle különleges csoportok (Bimbó utca. 51. szám és 65. szám alatti kirendeltségek) tartoztak. Lásd: Gazsi József: Fények a Börzsönyben i. m. 28 – 29.

[611] A kutatás során az alábbi egységeket sikerült még azonosítani: Hubertus 410-es alakulat, Forrás- csoport, Veszprémi Danuviások, Dráva menti légió, Tatai Harasta század, Bakony Brigád, Balassagyarmat – Salgótarján környéki csoportok, Bükki Kopjások, Fehér partizánok, Fehér Szarvas egység. Lásd: Bank Barbara – Mészáros Gyula – Török Ádám: A kopjás mozgalom –a nemzeti ellenállás egyik fajtája. Kézirat.

[612] Lásd: Beregfy Károly 1946. február 18-án kelt kihallgatási jegyzőkönyvét. BFL VII. 5. e. 18546/1949. 30. A 101. Bevonulási Központ iratai eddigi kutatásaim során nem kerültek elő.

[613] Lásd Mikó Zoltán tiszti okmánygyűjtőjét: HM HIM KI 66393.

[614] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 2.; Curriculum vitae. Lásd: OSZK 590. fond, 3. doboz; v. ö. Korponay angol nyelvű Curriculum vitae-jével Uo.

[615] Susan Papp-Zubrits interjúja Korponay Miklóssal. i. m.; Gilde Barna közlése szerint Korponay Miklós Mikó Zoltánról azt állította, hogy „*a mi emberünk*" volt, – mármint a kopjásoké. Gilde Barnabás közlése Mészáros Gyulával. Lásd: Bank Barbara – Mészáros Gyula † – Török Ádám: A kopjás mozgalom – a nemzeti ellenállás egyik fajtája. Kézirat.

[616] Erre utal Bondor Vilmos is, aki szerint: „*Korponayban még volt egy kis józan ész, mert nem jelentette fel Mikót.*" Lásd: Bondor Vilmos: A Mikó-rejtély. i. m. 118.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Korponay december közepén felkereste Mikót, akivel hosszas tárgyalást folytatott, a megbeszélésről azonban annak megtörténtén kívül egyéb ismerettel nem rendelkezek.[617] A szovjet előretörés miatt a központi és közigazgatási szervekhez hasonlóan a 2. vkf. osztályt is, kitelepítették a Dunántúlra, amely során 1944. november 7-én Magyarpolányban, 1944. december 12-én, Zsirán helyezték el.[618] Zákó és Korponay, valamint Ney Károly Budapest körülzárása előtt, az utolsó pillanatban, 1944. december 24-én az ostromgyűrű bezárulta előtt nem sokkal, a Budapest – Pomáz – Dobogókő – Esztergom útvonalon[619] hagyta el a fővárost.[620] Az ostromgyűrűben maradó Mikó átvette a Különleges alosztály Budapesten maradt egységei feletti parancsnokságot. Mikó Zoltán kettős tevékenységet folytatott: a németellenes tagokat igyekezett elválasztani a tényleges diverzióra toborzottaktól. Míg utóbbiakat a Bimbó u. 65. szám alatt gyülekeztette, addig a németellenes tagokat a Bimbó u. 51. szám alá, illetve a formálisan Prónay Pál alá tartozó Görgey zászlóaljba[621] szervezte. Ez utóbbit sikerült Budapestről a Börzsönybe vezényeltetni, és noha a Börzsönyben sikerült a szovjetekhez átállniuk, a szovjet és a hazai elhárító szervek a zászlóalj tagjainak többségét, mint kopjásokat fogságba vetették, majd elítélték.[622] Ugyanilyen sorsra jutottak a Bimbó úti csoportok tagjai.[623]

---

[617] Uo. V. ö. Bartha Ákos: Véres város i. m. 268.

[618] ÁBTL 3.1.9. V-168. 64.

[619] Az útvonal fontosságáról, valamint a környék 1944 – 1945-ös év fordulójának eseményeiről lásd: Török Ádám: Egy község, amely túl szeretné élni a háborút. Pomáz 1944–1945. In: XVII. Országos Grastyán Konferencia előadásai, Szerk.: Tuboly-Vincze Gabriella, Pécsi Tudományegyetem Grastyán Endre Szakkollégium, 2020. 105 – 112.

[620] ÁBTL 3.1.9. V-82865. 107.

[621] Görgey- zászlóalj: Mikó Zoltán vezérkari százados szervezte ellenálló csoport. Mikó elgondolása az volt, hogy a németek elleni ellenállóknak kiváló fedést szolgálna, ha a zászlóaljat Prónay Pál alárendelt alakulataként szervezné meg. Mikó, hogy a fővárost és civil lakosságot az értelmetlen pusztítástól megmentse, egy frontszakaszt átvételét tervezte, ahol a szovjetek előtt utat akart nyitni. A zászlóalj befogadott szökött munkaszolgálatosokat, akik lebuktak. Mikó, hogy megvédje a zászlóalj többi tagját, az egységet Vámosmikolára, a Börzsönybe vezényelte, ahol Forrás Ernő csendőr főhadnagy diverzáns kiképzésben részesítette őket. A zászlóalj élére az UPA-val is kapcsolatban álló, mándi Márthon István, a 2. vkf. osztály alezredese került. Márthon a Börzsönyben a tudomány mai állása szerint hírszerző információkkal támogatta a szovjet csapatokat. Majd az alakulat tagjai Márthon nélkül átmentek a szovjetekhez és részt vettek a Garam menti harcokban. A háború után a szovjet biztonsági szervek az alakulat tagjait letartóztatták és a Szovjetunióba hurcolták. Bővebben lásd: Gazsi József: Fények a Börzsönyben i. m.; Csohány Endre: Ha ég a ház. Tények és Tanúk, Magvető Kiadó, Budapest, 1988. V. ö. HM HIM HL TGY 2915. (Csohány Endre).

[622] A háborút követő Kopjás nyomozásokban résztvevő Berkesi András Mikó Zoltánt, Mándi Márthon Istvánt, sőt a Görgey zászlóalj tagjait is Kopjás alakulatnak minősítette. Lásd: ÁBTL 3.1.5. O-13766. 386 – 387., 399. A Görgey zászlóalj tagjainak többségét a szovjetek, illetve a hazai elhárítók vették őrizetbe és ítélték el. Sorsukra lásd még: Csohány Endre: i. m., valamint Bondor Vilmos: A Mikó-rejtély. i. m.; Uő: Messze van a nyíregyházi kaszárnya. Katonai pályafutásom története. Püski Kiadó, Budapest 1998. 225 – 237.; Sári Katalin: Mikó Zoltán emlékezete (1910 – 1945). A nemzeti ellenállás mártírja. Püski Kiadó, Budapest, 1996.; Benkő Zoltán: Történelmi keresztutak (1941 – 1956). Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2000.

[623] Több visszaemlékezés szerint az elfogott Mikó Zoltánnak a hadifoglyok közül ki kellett válogatnia kik tartoztak az általa szervezett alakulatokba. Például lásd: „Meghaltak, de emlékük örökké él” – Az 1934-ben felavatott Ludovikás évfolyam Hősi Halottai. Mikó Zoltán emléklapja. A kötetet összeállította Bodnár István. Mikó kapcsán Bak András fejtette ki, hogy Mikó a szovjetek segítségére volt a foglyok kiválogatásában, akire rámutatott, azt a szovjetek eltűntették. Lásd: HM HIM HL TGy. 3064. v. ö. Bondor Vilmos: A Mikó-rejtély i. m. 187.; A Prónay-különítménybe tartozó Borbás Károly szerint őt és néhány társát ugyan Mikó felismerte, de a szovjeteknek nem

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Prónay alakulata az ostrom során feloszlott,[624] Vannay László rohamzászlóalja[625] és az Egyetemi Rohamzászlóalj[626] a főváros ostroma során felmorzsolódott.

A fővárost elhagyó[627] Zákó és Korponay a Budapesten rekedt egységekkel az összeköttetést elvesztve 1945. január 1-jén, a Pápán tartott helyzetelemzés során fektették le a németektől és nyilasoktól független Kopjás mozgalom létrehozásának szükségességét.[628] A mozgalom addig szervezett egységei Budapesten rekedtek, majd megsemmisültek, a magát időben kimentett Ney Károly csoportja pedig teljes német befolyás alatt állt. A 2. vkf. osztály elemzése szerint megvolt az esély, hogy az angolszászok Dragoljub "Draža" Mihailović[629]

adott jelzést, így őket a hadifoglyok közül nem emelték ki. Lásd: Borbás Károly: A Gondviselés tenyerén i. m. 94 – 95.

[624] „Prónaynak nemcsak az oroszellenes „partizánmozgalom“ szervezéséért hanem a kommün utáni terrorista garázdálkodásaiért is felelnie kell a Népbíróság előtt.” – olvasható a Szabad Népben. Lásd: Szabad Nép, 3. évf. 13. sz. (1945.04.10.) 13. Prónayt mégse állították népbíróság elé, mivel a szovjetellenes partizánmozgalom alakítása és vezetése miatt a szovjetek elhurcolták. Alakulatával kapcsolatban lásd: Ungváry Krisztián: Budapest ostroma. Corvina, Budapest, 2016. 95 – 97.; Mihályi Balázs: Honvédek és hungaristák a Budapest erődben 1944 – 1945. Budapest ostroma Kutatócsoport 1944 – 1945. Budapest, 2018. 100 – 103.

[625] Vannay László Prónay Pállal való összekülönbözése miatt külön egységet alkotott, amelyet a főváros védelmében a legveszélyeztetettebb helyeken vetettek be. 1945. február 11-én az alakulat részt vett a kitörési kísérletben, amely során Vannay hősi halált halt. Bővebben: Ungváry 2016. i. m. 97 – 100.; Prof. Ervin v. Galántay: Így harcolt a Vannay-zászlóalj. In: Kapu, 14. évf. 6 – 7. sz. (2001. június – július) 111 – 114.; V. ö. Galántay Ervin: Az utolsó kadét. Budapest 1944 – 1945. Militaria, Budapest, 2011.; V. ö. Mihályi Balázs: i. m. 103 – 109.

[626] Miután Mikónak nem sikerült megfelelő számú ellenállót összegyűjtenie, az Egyetemi rohamzászlóalj parancsnokához Sipeki Balás Lajoshoz fordult, hogy segítségére legyen a frontvonal szovjetek előtti megnyitásában. A terv, árulás miatt kudarcba fulladt. Míg a korai szakirodalom szerint Sipeki jelentette fel Mikót a Nemzeti Számonkérő Szervezetnél, addig Józsa Béla kutatásai szerint Sipeki Balás provokációtól tartott. A Bimbó u. 51. szám alatti Mikó-csoport felszámolását követően, az Egyetemi rohamzászlóalj részt vett a kitörési kísérletben, ahol jelentős veszteséget szenvedett. Bővebben lásd Gazsi József: Fények a Börzsönyben i. m.; valamint Bondor Vilmos: A Mikó rejtély i. m.; V. ö. Józsa Béla: Egyetemisták az ostromgyűrűben. A magyar királyi I. Honvéd Egyetemi rohamzászlóalj története 1944. októberétől 1945. február 14-ig. Történelmi Hagyományőrző és Hadisírgondozó alapítvány, Budapest, 1999.; Ungváry, 2016. i. m. 101 – 102.

[627] A Honvédelmi minisztérium és a Vezérkari Főnökség utolsó alakulatainak Budapestről történő evakuálása nem kis veszélyt jelentett. Az egyik konvojon, amely a Központi Szállításvezetőség törzsét szállította, a szovjetek a Dobogókői úton rajtaütöttek. A törzs tagjait elfogták a gépírónőket megerőszakolták. Lásd: HM HIM HL TGY 3094. (Kovács Ferenc vezérkari őrnagy) 14.

[628] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 2.

[629] Mihailović, Dragoljub "Draža" (Ivanjica, 1893. április 27. – Belgrád, 1946. július 17.) a jugoszláv királyi hadsereg tábornoka, a csetnik mozgalom vezetője, a jugoszláv emigráns kormány hadügyminisztere. A szerb hadsereg kadétjaként harcolt az 1912–1913-as Balkán-háborúkban, majd végigharcolta az I. világháborút. A háborút követően a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság királyi gárdájának tagja lett, 1921 – 1923 között vezérkari képesítést szerzett, majd katonai attasé Szófiában, ezt követően Prágában. Jugoszlávia elleni német invázió idején a jugoszláv 2. hadsereg vezérkari tisztje, majd vezérkari főnöke. A kapitulációt követően csetnikjeivel Ravna Gora hegyvidékére húzódott, 1941 augusztusában megalapította a Központi Nemzeti Bizottságot. Célja egy ellenálló mozgalom létrehozása volt, amely az első világháborúhoz hasonlóan kivárná a szövetségesek balkáni megjelenését, ekkor fordulna a megszállók ellen. Kezdetben törekedett a Jugoszláv Kommunista Párt által kezdeményezett, Josip Broz Tító vezette rivális mozgalommal való kiegyezésre. 1941. november 1-én a csetnikek összeütköztek Tító partizánjaival, vereséget szenvedtek, ezért a csetnikek kiegyeztek a német és olasz megszállókkal, akik támogatásukról biztosították őket Titóval szemben. 1942. január 11-én a londoni emigrációban élő II. Péter jugoszláv király Mihailović-ot hadügyminiszternek, csetnikjeit pedig hazai jugoszláv hadseregnek nyilvánította. 1943 márciusában a csetnikek a német-olasz és a horvát usztasa egységekkel együtt részt vettek a Neretva menti partizánellenes harcokban. Május 11-én az emigráns kormány utasította Mihailovićot, hogy függessze fel az együttműködést a megszállókkal, valamint alakítson ki békés kapcsolatot Tító mozgalmával. 1943. november 28-án a szövetségesek végül úgy döntöttek, hogy megtagadják Mihailović és csetnikjei további

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

csetnikjeivel összefogva Magyarország felé tartsanak,[630] így lehetőség nyílhatott volna arra, hogy a Dunántúlt a nyugatiak szállják meg. Vagyis kézenfekvőnek tűnhetett, hogy a Kopjás mozgalom kiképzési területét a Dunántúlra, annak is elsősorban a déli részére helyezzék.[631]

Az angolszászokkal való kapcsolatfelvétel érdekében Zákónak és Korponaynak meg kellett szabadulnia dr. Ney Károlytól.[632] Ezért már 1944 decemberében Zákó jelentette Beregfy Károly vezérezredesnek, hogy a 101. Bevonulási Központban Ney körül súlyos szabálytalanságok jelentkeztek,[633] a kiképzőtáborokból az embereket erőszakkal a Waffen – SS kötelékébe lépteti, nem hajlandó magát alávetni a nyilas kormányzatnak. Ezért Beregfy Ney ellen vizsgálatot indított, egyben elrendelte letartóztatását is.[634] A Neytől való leválást mutatja, hogy míg Ney Veszprém vármegyében a súri apátság területén rendezkedett be,[635] addig Korponay Nagyalásonyba települt. A Kisbérre evakuált 101. Bevonulási Központ (1945. január 1-étől az iroda székhelye Pápa volt) élére Korponay saját emberét, Gilde Barna századost vezényeltette,[636] így ettől kezdve a toborzott állományt nem Ney főhadiszállására irányították, hanem Nagyalásonyba Korponayhoz, aki az új keret felállításához igénybe vette Fabini

támogatását, helyette Tító mozgalmának nyújtanak segítséget. 1944 június közepén Šubašić miniszterelnök megállapodást írt alá Titóval Vis szigetén, ez a csetnik mozgalom meghasonlását eredményezte, egyre többen pártoltak el Mihailović-tól. A szovjetek előretörése és a németek fokozatos visszavonulása miatt Mihailovic szeptemberben általános mozgósítást rendelt el, amelynek meglehetősen kis eredménye lett. Egységei a harcokban felmorzsolódtak, sokan Titóhoz pártoltak. Emiatt megmaradt híveivel Bosznia hegyvidékére ment egy kommunista-ellenes felkelés kirobbanásában reménykedve, harcot folytatott a Tító vezette Jugoszlávia ellen. 1946. március 12-én árulás eredményeként elfogták, hazaárulással és a csetnikek által elkövetett háborús bűnökkel vádolták meg, halálra ítélték, majd 1946. július 17-én kivégezték.

[630] Nádas Lajos vezérkari ezredes keltezettlen jelentéstöredékét. i. m.

[631] Rózsás János: Keserű ifjúság i. m. I. kötet, 164.

[632] Bokor interjú. i. m.

[633] A Ney-ellenes vádak később az emigrációban, a Zákó és Korponay által, 1948-ban a Véres Kard címen kiadott pamflettben is előkerülnek. A dokumentumot a mellékletben teszem közzé.

[634] Beregfy Károly 1946. február 18-ai kihallgatási jegyzőkönyve. Lásd: BFL VII. 5. e. 18546/1949. 30.

[635] A német hadvezetés a klosterneuburgi cisztercita apátság területét utalta ki Ney Károlynak, így az apátsághoz tartozó magyar súri területeket is. ÁBTL 3.1.5. O-13766. 278.

[636] Anyakönyvi lapjának 1944. december 20-i bejegyzése „*Hadibeosztásként beosztva a 2. vk.oszt. klgs alosztályához Kisbérre*.” Lásd: HM HIM KI 2672.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Tivadar[637] alezredest, akit korábban zsidó származású felesége miatt tettek ki a vezérkarból.[638] A nyilas kormánnyal való súrlódásai, valamint egységeinek partizánharcra való ki- illetve átképzésének elhúzódása miatt, Ney Károly úgy döntött, hogy a hozzá beérkező újoncokat nem diverzánsokként, hanem rendes soralakulatként veti be.[639] A Waffen – SS-nek alárendelődve, sikerült csapatait frontalakulatként alkalmaztatnia,[640] így a nyilas hatóságok sem rendelkeztek felette. Beregfy ugyan többször tiltakozott, és követelte Ney kivonását a magyar hadszíntérről,[641] erre a német vezetés nem volt hajlandó, ezért Beregfy elérte, hogy Szálasi Ferenc Ney és tisztjei magyar katonai rangját, valamint állampolgárságát 1945. február 3-án megvonta.[642]

Zákó és Korponay Ney Károlytól elkülönülő saját szerveződésének érdekében 1945. január 23-án[643] Oranienburgban megállapodott Otto Skorzeny-vel[644] a kelet-európai ellenállási

[637] Fabini Tivadar (Bécs, 1900. október 5. – Bécs, 1974.) hivatásos katonatiszt, alezredes. Katonai al- majd főreáliskolai tanulmányokat követően egy évet a Bécsújhelyi akadémián tanult, majd a Ludovika Akadémián avatták hadnaggyá 1920. augusztus 20-án. 1927. október 1-ig az 5. gyalogezrednél teljesített szolgálatot, majd a Hadiakadémia hallgatója. 1934. február 1-ig a 3. vegyesdandár vezérkari tisztje, ezt követően a Légügyi Hivatal, majd az Országos Légvédelmi Parancsnokság előadója volt 1936. november 1-ig. Ekkor a 2. honvéd gyalogezredhez vezényelték, innen 1938. október 1-én a 3. határvadász dandár parancsnokságára került. 1940. március 1-én a Honvédelmi minisztériumba helyezték át. 1944-ben nyugdíjazását kérte, egy gyárban helyezkedett el, 1944. december 28-án a 101. Bevonulási Központhoz vezényelték. Részt vett a Kopjás mozgalom szervezési munkálataiban, zárt kötelékben nyugatra települt, 1945. május 4. – 1946. február 28. között amerikai hadifogságban volt, hazatérve igazolták, rangjában meghagyták, 1947. májusában a szolgálat alól felmentették, 1948. februárjában, mint vezetői állásra alkalmatlant eltávolították, májusban végelbánás alá vonták. Segédmunkásként helyezkedett el, 1956-ban disszidált.

[638] Fabini Tivadar hivatásos alezredesnek a Magyar Honvédelmi Miniszter Katona Politikai Osztály Elhárító Alosztályán 1945. március 18-ai kihallgatási jegyzőkönyve. BFL XXV. 1. a. 1776/ 1946. 16. V. ö. Korponay Miklós szüleihez írt levelét. Lásd a mellékletben.

[639] Kovács– Számvéber: i. m. 409.; Kosaras Péter Ákos: Magyarok a Waffen SS kötelékében. i. m. 33.

[640] Ney harccsoportjának egy része részt vett a főváros felmentését célzó hadműveletekben így a Székesfehérvárért vívott harcokban. Lásd: HM HIM HL TGY 3277.; Kosaras Péter Ákos: Magyarok a Waffen SS kötelékében. i. m. 33 – 34. v. ö.: Kovács– Számvéber: i. m. 409 – 412.

[641] A német és magyar alakulatok közötti súrlódásokról, beleértve a magyar Waffen – SS alakulatokkal kapcsolatos kérdések illetve hatásköri vitákhoz lásd: Szálasi Ferenc 1945. január 25-én kelt 64.235/5. kik. biz. – 1945 sz. Adolf Hitlerhez írt levelét. HM HIM HL Pers. 344. doboz (Kéri Kálmán).

[642] Kosaras Péter Ákos: Magyarok a Waffen SS kötelékében. i. m. 35.; V. ö. Kovács – Számvéber: i. m. 412.; v. ö. Major Ákos: i. m. 80.

[643] Igazoló jelentésében Korponay februárra tette a tárgyalást. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 2.

[644] Otto Škorženy (Bécs, 1908. június 12. – Madrid, 1976. július 6.) A Waffen SS tisztje, kommandó parancsnok, „Európa legveszélyesebb embere" SS – Obersturmbanführer. Osztrák polgári család sarja, mérnöknek tanult. 1932-ben belépett az NSDAP osztrák szárnyába, 1940-ben jelentkezett a Luftwafféhoz, ahová életkora miatt nem léphetett be, így került a Liebstandarte SS Adolf Hitler kötelékébe. Részt vett a nyugati és a keleti front küzdelmeiben, majd a Birodalmi Biztonsági Hivatal (RSHA) VI. (külföldi hírszolgálat) részlegéhez vezényelték. 1943 áprilisától az Abwehr Brandenburgi alakulatának riválisaként az SS kötelékében a Friedenthal egység szervezője és kiképzője lett. Több kommandós vállalkozásban részt vett. 1943. szeptember 12-én kiszabadította Benito Mussolinit Gran Sasso-i házi őrizetéből, 1944 májusában pedig kis híján elfogta Josip Broz Titót. 1944. október 15-én részt vett ifj. Horthy Miklós elrablásában, majd a Vár elfoglalásában. 1944 decemberében egységével az Ardenneki offenzíva előtt sikerült hatalmas káoszt okozni az amerikai csapatok soraiban. A háború utolsó időszakában a Werwolf szervezet egyik szakértője. 1945. május 15-én az amerikaiaknak adta meg magát, akik háborús bűnökkel vádolva bíróság elé akarták állítani. A Darmstadt-i Börtönből 1948-ban megszökött,

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

mozgalmak német főkoordinátorával.[645] A források szerint Skorzeny beleegyezett abba, hogy a magyar területeken Zákó és Korponay szabadon szervezhessék meg a szovjetek elleni ellenállást, amely a német Werwolf mozgalomnak nem volt alárendelve, hanem a Magyar Királyi Honvédség hadrendjének szerves részét (a 2. vkf. osztály különleges alosztályát) képezte,[646] összekötőként Wolfram Kirchnert rendelték Korponay mellé, hogy a felszerelésben, kiképzésben és a bevetések tervezésében segítségére legyen.[647] A németekkel folytatott tárgyalások mellett Zákó és Korponay Sopronban kapcsolatba lépett a román Horia Simával,[648] akivel az erdélyi ellenállás részleteit tárgyalták meg,[649] részletekről kutatásom jelen állása szerint nem rendelkezem.

A Szálasi-féle Hungarista Szabadságharcos Sereg elnevezés helyett Zákó és Korponay olyan politikamentes nevet akart a szervezésének, amely kapcsolódik a magyar múlthoz, egyben képes a magyar társadalom minden rétegét, minden politikai frakcióját megszólítani Magyarország szovjetek által már megszállt és még meg nem szállt részében egyaránt. Választásuk így esett a Kopjás névre. A szervezetben alapegység a „kopja”, amely négy – hat főből állt, ezek alkották a kopjás századokat, amelyeket területi dandárokba szerveztek. A Kopjás mozgalom megszervezésében és a kiképzésben nagy szerep jutott a Korponay törzséhez

Argentínába vándorolt, ahol Juan Perón testőrségének megszervezésében vett részt, valamint az egyiptomi Nasser tanácsadójaként működött. Emellett az ODESSA hadművelet fontos tagja volt, majd Spanyolországban telepedett le. Gerincében több daganatot találtak, megműtötték, ennek ellenére állapotában nem állt be javulás.

[645] Bokor interjú i. m., Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 12 – 15.; Arday Lajos: i. m. 12.; Korponay Miklós Életleírás i. m.; Előterjesztés a Kopjás mozgalom működéséről (1945. július 28.) Lásd: OSZK 590. fond 7. doboz. A megállapodásról Skorzeny visszaemlékezésében nem esik szó. Lásd: Skozeny, Otto: Meine Kommandounternehmen. Moewig KG, Rastatt, 1976.; V. ö. Skorzeny Ottó: Kommandós vállalkozásaim. Fotogold Kiadó, h. n., 1998.

[646] Korponay Miklós Életleírás i. m.

[647] Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 15., v. ö. Biddiscombe, Perry: The SS hunter battalions i. m. 106.

[648] Sima, Horia (Mândra, 1906. július 3. – Madrid, 1993. május 25.) román szélsőjobboldali politikus, miniszter, a Vasgárda parancsnoka. Középfokú tanulmányait Fogarasban végezte, majd Bukarestben irodalmat és filozófiát tanult, 1932-ben a karánsebesi gimnázium tanára lett. Már egyetemi évei alatt csatlakozott a román Légiós mozgalomhoz, 1935-től a szervezet bánsági, majd szörény megyei vezetője volt. Codreanu bebörtönzése és meggyilkolása után a Vasgárda vezetője lett. A mozgalom által elkövetett merényletek megtorlása elől Németországba menekült. Hazatérve rövid ideig a Tătărescu – , majd a Gigurtu – kormány oktatási államtitkára. A Második Bécsi döntés során Észak-Erdély Magyarországnak való ítélésekor újra aktivizálja a Vasgárdát, akik puccsot kíséreltek meg Károly király ellen, aki azonban Ion Antonescut nevezte ki miniszterelnöknek. Az Antonescu kabinetben Sima miniszterelnök-helyettes lett, közben hatalma a Vasgárdában megingott, egyre nagyobb ellenzékre tett szert. A Vasgárda 1941 januárjában puccsot kísérelt meg Antonescu ellen, közben pogromot hajtottak végre a román zsidóság ellen. Sima az SD védnöksége alá helyezte magát, Németországba csempészték, így sikerült elkerülnie bebörtönzését. Német háziőrizetéből Olaszországba szökött, elfogták és a Buchenwaldba, majd Oranienburgba szállították. Románia 1944 augusztusi átállását követően a németek szabadon engedték, Bécsben egy német bábkormányt alakított, ennek azonban nem volt eredménye. A háborút követően álnéven élt Ausztriában, Párizsban, Olaszországban, majd Spanyolországban telepedett le. A Vasgárda emigráns vezetője maradt, bekapcsolódott az ABN munkájába és kapcsolatot tartott a CIA-vel, akik a Romániában marad vasgárdisták ellenállását kívánták megszerveztetni vele. Haláláig a különböző frakciókra szakadt Vasgárda egyik vezetője maradt.

[649] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 2.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

csatlakozó Andrij Dolnycky-nek,[650] illetve annak a 300 – 400 fős, zömében UPA-tagokból álló különítménynek, amely még korábban, Ukrán területen a Magyar királyi Honvédséghez csatlakozott. Korponay szerint ennek a speciális egységnek egyik része a magyar hadseregben szolgálatot teljesítő ruszinok voltak, míg a másik rész ukránokból állt, akiket különböző német és magyar hadifogolytáborokból válogattak össze.[651] Eddigi ismereteim szerint ez a speciális alakulat Dolnycky vezetése alatt a Kopjásokkal együtt hagyta el az ország területét.[652]

A Kopjás mozgalomba való toborzásról a következő állapítható meg: az egyes honvéd alakulatokat úgynevezett kopjás kutató tisztek járták be, illetve ahová nem juthattak el, ott felolvasták a 2. vkf. osztály csatlakozásra szólító parancsát. Korponay felkereste Szügyi Zoltán vezérőrnagyot a Szent László hadosztály parancsnokát és tőle ejtőernyős kiképzőket kért, valamint a későbbiek folyamán felmerült a Szent László hadosztály valamennyi ejtőernyősének kopjás alkalmazása, ettől azonban eltekintettek, s csak néhány önkéntessel járultak hozzá a mozgalomhoz.[653] A katonák mellett egyetemistákat és leventéket is Nagyalásonyba vezényeltettek, az ő esetükben a Zákó – Korponay-féle elgondolások szerint az dominált, hogy a fiatalokat a mozgalomhoz való bevonultatással megóvják attól, hogy valamely nyilas vagy Waffen – SS-alakulat tagjaiként a vágóhídra tereljék őket.[654] Mellettük civilek, sőt nők számára is nyitva állt a lehetőség a csatlakozásra.[655] Az önként jelentkezőknek vonzó volt, hogy a kiképzés után nem kellett elhagyni az ország területét, hanem vissza kellett térniük otthonaikba,

[650] Dolnycky 1944. szeptemberében, mint az UPA „Nyugat" csoportjának összekötőtisztje Huszton tartózkodott és jelentette feletteseinek, hogy a magyarok tájékoztatták a németeket az UPÁ-val való kapcsolatukról, s feletteseitől további utasításokat kért. A kért utasítások helyett saját belátására bízták a döntést, hogy továbbra is tartja-e a kapcsolatot a magyar katonai vezetéssel. Dolnyicky maradt, az UPA Hadsereg több tagjával segítségére volt Korponaynak a Kopjás mozgalom tagjainak kiképzésében. Lásd: Pahiria, Oleksandr: Mizh vijnoiu ta myrom: vidnosyny mizh OUN i UPA ta zbrojnymy sylamy Uhorshchyny (1939 – 1945) Litopys UPA, L'viv – Toronto, 2014. 309 – 311.; v. ö. Fedinec Csilla: Oleksandr Pahiria: Mizh vijnoiu ta myrom: vidnosyny mizh OUN i UPA ta zbrojnymy sylamy Uhorshchyny (1939 – 1945) Litopys UPA, L'viv – Toronto, 2014. In: Hadtörténelmi Közlemények, 128. évf. (2015) 1. sz. 280 – 285.

[651] Korponay szerint az alakulat a német Jagdverbandtól, azaz Skorzenytől függött, azonban sikerült a magyar vezetést felettük biztosítani. Lásd: Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 12 – 15. v. ö. Taped Interview with N. Korponay i. m. 8.

[652] A háborút követően a szovjet térnyerés következtében Magyarországra húzódó ukránok jelenlétére hamar felfigyeltek. Ez később kiváló kiindulási pontot jelentett arra, hogy a szovjet hadsereg által elkövetett atrocitásokat az UPA-sokra, vagy ahogyan a korabeli sajtóban emlegették „Bender bandákra" kenjék. Például lásd: Török Ádám: Vérfürdő a határban – A Zboray-gyilkosság politikai háttere. Kézirat. Így a háborút követően még nagyon sokat cikkeztek az ország területén csellengő „fasiszta" ukrán alakulatokról, akik a sajtó szerint olykor szovjet egyenruhában követtek el különböző köztörvényes bűncselekményeket.

[653] ÁBTL 3.1.5. O-14851. 65. V. ö. Tassonyi Edömér keltezettlen levele Pályi Györgyhöz, HM HIM HL TGy. 3064.

[654] „*A beosztás azonban nyújtott egy olyan lehetőséget, mellyel már régóta foglalkoztam, és ez, átmenteni a magyarság legkiválóbb harcos fiatal rétegét arra az időre, amikor talán már más viszonyok között, és új lehetőségek keretében lehet és kell magyar ügyet szolgálni."* Lásd: Korponay Miklós keltezetlen levele szüleihez. Korponay-család Archívuma, másolat a szerző birtokában. A teljes levelet a mellékletben teszem közzé.

[655] ÁBTL 3.1.5. O-13766. 349.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

szeretteik körébe és a szovjetellenes szervezkedést a tanultaknak megfelelően kellett folytatniuk.[656] A Kopjások a rövid alaki és gyalogsági kiképzést követően ismereteket szereztek a rádiózás, a hírszerzés, a szovjet erők megfigyelése, különböző tereptárgyak megrongálása és robbantása terén.[657] Az eredeti (német és nyilas) tervek szerint az egyes kopják légi szállítással, [658] vagy az ellenséges vonalakon való átszivárgással, a szovjet csapatok hadműveleti területére jutva részben hírszerzési információkat gyűjtenek, részben diverzáns akciókkal a szovjetek megtorló intézkedéseit provokálják ki a civilekkel szemben. Az öngerjesztő folyamat során a megszállt területek lakossága kénytelen a bevetett csoportok oltalma alá menekülni, miáltal a harc széleskörű népfölkeléssé dagad fel.[659] Ezzel az elvvel sem Korponay, sem Zákó nem értett egyet.[660] Mindketten felismerték, hogy az országban átfogó partizánharchoz nincs meg a megfelelő földrajzi tér (hegyek, áthatolhatatlan erdőségek, mocsarak), illetve az egyébként is nagyfokú brutalitással fellépő szovjet hadsereg ilyen akciókkal való ingerlése súlyos felelősséget jelent a védtelen lakossággal szemben.[661] Mivel a szovjet előretörés következtében a megfelelő kiképzésre nem volt elég tér és idő,[662] ezért az aktív partizánharc helyett Zákó és Korponay a passzív ellenállás kiépítése felé tolta el a mozgalmat. A kitűzött új célokra legjobban az 1945. március 22-én a Dobai táborban megtartott tiszti gyűlésen elhangzottak engednek következtetni.[663] A különböző kopjás csoportoktól körülbelül 103 tiszt vett részt a dobai megbeszélésen, amelyen Korponay elnökölt, aki bevezető előadásában vázolta a hadi

[656] Vitéz Detre Gyula László: Történelem közelről. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2007. 38. Ez ugyanakkor egy félreértésre ad okot, amely felfedezhető Ungváry Krisztiánnál is, miszerint, hogy a többség csak azért vállalta a kiképzést, hogy mentesüljön a frontszolgálat alól. Lásd: Ungváry Krisztián: Társadalmi ellenállás a Kádár-rendszerben és az állambiztonság „jobboldali" ellenségei. In: Búvópatakok. A jobboldal és az állambiztonság 1945 – 1989. Szerk.: Ungváry Krisztián, 1956-os Intézet és Alapítvány, Jaffa Kiadó, Budapest, 2013. 33. Életszerűen gondolkodva, a jelentkezők többsége felfoghatta, hogy milyen veszélyekkel járhat egy olyan alakulatba jelentkezni, amely a 2. vkf. osztály alárendeltségében működik, és nevében viseli a különleges jelzőt. Ezt erősíti meg Szekeres Imre Gyula visszaemlékezése is, aki szerint a Kopjásokra váró feladatokról, a veszélyekről az őt és társait kiképző Forrás Ernő a kiképzés megkezdése előtt tájékoztatta a jelentkezőket. Lásd: Szekeres Imre Gyula: i. m. 33.

[657] Lásd: Jáger Gergely egykori kopjás vallomását. ÁBTL 3.1.5. O-14851. 69.

[658] Bővebben lásd: Bank Barbara: Ejtőernyős kopjás harci bevetések 1944–1945. i. m.

[659] Arday Lajos: i. m. 12. V. ö. A Kopjás mozgalom felajánlása a nyugati emigrációban lévő katonai vezetés számára. 1947. június. OSZK 590. fond 7. doboz. 2.

[660] Lásd: Arday Lajos: i. m. 13.

[661] A bevonuló szovjet csapatok így is több helyen vérfürdőt rendeztek: Olaszfalu, Gánt – Kápolnapuszta, a Csévharaszt melletti Pótharaszti erdőben, valamint a Pomáz határában Bükkipusztán történt kivégzések stb. Lásd: Matthaeidesz Konrád: Olaszfalu, 1945. március 22. In: Memento. i. m. 83 – 87.; Uő: A győztesek rémtettei. In: Memento i. m. 87 – 89.; Naszvadi József: Proliregény. Emlékezni szabad, ugye? Személyes Történelem, Ad Librum, Érd, 2017, 65 – 67.; Török Ádám: Vérfürdő a határban – A Zboray-gyilkosság politikai háttere. Kézirat.

[662] A rendelkezésre álló idő hiányára utal Siegetter Viktor a 2. vkf. osztály egykori segédtisztje, aki szerint: „*februárban egy az oszt.vezető nevére /Zákó volt/ szóló hughes táviratot hoztak az alábbi szöveggel: A kiképzés befejezésével még nem vagyok készen. Aláírás Pápai kiképző pság*." Lásd: ÁBTL 3.1.9. V-168. 65. V. ö. Fabini Tivadar hivatásos alezredesnek a Magyar Honvédelmi Miniszter Katona Politikai Osztály Elhárító Alosztályán 1945. március 18-ai kihallgatási jegyzőkönyve. BFL XXV. 1. a. 1776/ 1946. 16.

[663] A háborút követő Kopjás nyomozások során a Dobai tiszti gyűlésen elhangzottak az elfogott Ryczek Mihály vallomásából ismerhető meg. ÁBTL 3.1.5. O-14851. 72 – 73.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

helyzetet, közölte, hogy a németek elvesztették a háborút, az ország szovjet megszállása immár elkerülhetetlen. Majd felkérte az egyes csoportok vezetőit számoljanak be arról, hogy hogyan haladnak a szervezési munkálatokkal. Ezután Korponay meghagyta az egyes csoportok külön tevékenységét,[664] majd utasította az egyes kopjafőket, hogy csapataikkal hírszerzési információkat gyűjtsenek, és minél jobban épüljenek be a szovjet megszállás alatt kiépülő új rendszerbe. Helyezkedjenek el a gazdasági, a katonai és politikai élet kulcspozícióiba, és amíg arra parancsot nem kapnak, addig ne folytassanak aktív tevékenységet. Aktivizálásra szóló parancs esetén, helyzetüknek megfelelően kezdjék meg a szervezett bomlasztást. „*A tervezett aknamunka formái: hírszerzés, rombolás, amatőr akna-, gyújtókészülék segítségével, mesterséges, és természetes úton. Gyújtogatás időzített készülékekkel természetes és mechanikai úton. Csempészési lehetőségek kiépítése. Hangulatrombolás, ünneprontás, gúnyolódás, rémhírterjesztés, fecsegés. Hírek cáfolása. Érvek, ellenérvek megvitatása. Háborús hisztéria előidézése. Közellátás veszélyeztetése. Villamos-energia szüneteltetése. Közlekedés gátlása, vasúti szabotázs, helytelen irányba terelés, váltók átállítása. Tömegszórakozások megzavarása. Forradalmi akadályok rendezése, pánikkeltés, géprombolások, élelmiszer-fertőzés, hamisítás.”*[665] Korponay közölte, hogy ő szűk törzsével Nyugatra települ, de megtalálja a módot az egyes kopjákkal való kapcsolat felvételre és tartásra. Az ország területét felosztották, és kijelölték a területi dandárok működési körleteit. Az új rendszerbe való alámerülés parancsa a háború után több eljárás, illetve ügy alapjául szolgált, vagyis a háborút követően az államvédelmi majd állambiztonsági szervek sokszor erőltetetten igyekeztek a kopjás kapcsolatot bebizonyítani a későbbi ügyeknél. Ez az oka annak, hogy a Börzsönyben a szovjetek oldalára átállt és a német hadsereg ellen küzdő, a 2. vkf. osztály alezredese, az UPA-val kapcsolatot tartó Mándi Márthon István által vezetett Görgey-zászlóalj tagjait is kopjásokként kezelték, akik a későbbi nyomozások szerint be akartak épülni az új rendszerbe.[666]

A kutatásaim szerint történtek diverziós és szabotázs akciók, amelyek egy-egy frontszakasz helyzetének megkönnyítését szolgálták.[667] Ugyanakkor tévhit a kopjás egységekkel kapcsolatban, hogy a bevetéseik során fegyvereiket eldobálva igyekeztek

[664] ÁBTL 3.1.5. O-14851. 72.
[665] ÁBTL 3.1.5. O-14851. 109
[666] Bővebben: Berkesi András vallomása a Kopjás nyomozásokról: ÁBTL 3.1.5. O-13766. 386 – 387., 399.; Gazsi József: Fénynek a Börzsönyben i. m.; Csohány Endre: Ha ég a ház. i. m.; Bondor Vilmos: A Mikó-rejtély. i. m., Sári Katalin: Mikó Zoltán emlékezete (1910 – 1945). i. m., Benkő Zoltán: Történelmi keresztutak (1941 – 1956). i. m.
[667] Bank Barbara: Ejtőernyős kopjás harci bevetések 1944–1945. i. m.; Korponay egy a Balaton térségében tervezett bevetésről tesz említést, amely során kis csoportokat juttattak volna át a Balatonon csónakkal átszivárogva a szovjet vonalak mögé. Az akcióra a Balatonon úszó jégtáblák miatt azonban nem kerülhetett sor. Lásd: Taped interview with N. Korponay i. m. 8.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

hazatérni, és a szovjet SzMERS[668] már fegyvertelen akciócsoportokat fogott el.[669] A fegyverek hiánya a Korponay-féle tervnek felelt meg, vagyis a szülőföldre visszatérni és ott a lakosságot az ellenállás számára megszervezni. A fegyvertelenség az álcát segítette, hiszen a kopjások civil ruhát viseltek a bevetések során. Fegyveresen nehéz lett volna a szovjet csapatokon átcsúszni, a visszavonuló magyar és német csapatok által létesített titkos fegyverrejtekhelyekről az egyes egységek könnyen újra fel tudtak fegyverkezni, ha arra parancsot kapnak.

A háború utáni nyomozások szerint „*259-fő tiszt, 618-fő tiszthelyettes és tisztes, 9770-fő honvéd összesen 10 647- fő nyert kiképzést*”.[670] A szakirodalomban van, aki túlzónak tartja ezt a számot.[671] Ha számba vesszük a teljes történelmi Magyarország területét, valamint az időközben csatlakozott 200-300 főre tehető UPA különítményt, a korábban feloszlatott irreguláris csoportok, valamint a harci cselekmények során felmorzsolódott, szétesett alakulatok tagjait, valamint az önkéntes civilek létszámát, akiknek pontos száma nem ismeretes, akkor ez a szám nem olyan nagy. Ezenkívül, nem tudható, hogy a 2. vkf. osztály fedett beosztottjai közül hányan léptek a mozgalomba. Így a teljes létszám további kutatást igényel.

Magyarország szovjet megszállását követően kezdetben a szovjet majd a kommunista irányítású hazai elhárító szervek igyekeztek lefogni mindenkit, akinek bármi köze volt a vezérkari főnökség 2., 5., és 6. osztályainak munkájához, illetve a Kopjás mozgalomhoz vagy bármely más Fővezérségi alakulathoz. Külön érdekesség, hogy a legtöbb esetben az elhárítók kész listák alapján dolgoztak,[672] együttműködőkkel vagy arra kényszerített személyekkel azonosították az egyes csoportok tagjait.[673] Ezt követően a Szovjet Katonai Bíróságok az 1926-os Szovjet Büntetőtörvénykönyv hírhedt 58. §. 1-14. bekezdése alapján hoztak elmarasztaló (halál, valamint 20-25 év közötti kényszermunka) ítéleteket. Ez tulajdonképpen egy „gumi”

[668] SzMERS: a szovjet „Szmerty Spionam!” – Halál a kémekre akronimja. A szovjet katonai elhárítás szerve. 1942-1943-ban alakult, bár Sztálin 1946-ban feloszlatta, hivatalosan az 1950-es évek közepéig működött. Vezetője: Viktor Szemjonovics Abakumov volt.
[669] Bondor Vilmos: A Mikó-rejtély i. m. 118 – 119.
[670] ÁBTL 3.1.5. O-14851. 106 – 107. Korponay Miklós a 10 ezer fős létszámot erősíti meg Lásd: Előterjesztés a Kopjás mozgalom működéséről 1945. július 28. Lásd: OSZK 590. fond 7. doboz. Máshol 27 ezerre tette a mozgalom tagságát Lásd: Taped interview with N. Korponay i. m. 7.; Míg Zákóra hivatkozva Ladislas Faragó 35 – 40 ezer főről értekezik: Jelentés Ladislas Farago Zákó Andrással folytatott megbeszéléséről. 1951. május 1. Lásd:https://www.cia.gov/readingroom/docs/MAGYAR%2C%20HARCOSOK%2C%20BAJTARSI%2C%20KOZOSSEGE%20%20%20VOL.%201_0019.pdf 7 – 8. (utolsó megtekintés 2024. 08. 22.)
[671] Lásd: Ungváry Krisztián: Az MHBK szürke eminenciása. i. m. 61.
[672] Veritas Oral History Archívum (a továbbiakban OHA) 336. Kereszthidi Kézer Ottó, 26, 30.; v. ö. Rózsás János: Keserű ifjúság I. i. m. 164. v. ö. Szekeres Imre Gyula: i. m. 55 – 56.; Berentés Tamás: i. m. 11 – 15.; Baradlai Pál: Én a 835-ös. I. i. m. 67 – 68. V. ö. Tassonyi Edömér keltezettlen levele Pályi Györgyhöz, HM HIM HL TGy. 3064.
[673] „Meghaltak, de emlékük örökké él” – Az 1934-ben felavatott Ludovikás évfolyam Hősi Halottai. Mikó Zoltán emléklapja. A kötetet összeállította Bodnár István. i. m.: HM HIM HL TGy. 3064. v. ö. Bondor Vilmos: A Mikó-rejtély i. m. 187.; Borbás Károly: i. m. 94 – 95.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

törvénynek minősül, vagyis a törvény bekezdései alapján bárkit el lehetett ítélni.[674] Egy 1947-es dokumentum kb. 2500 – 3000 főre tette a kivégzett, illetve felkoncolt Kopjások számát.[675] A téma azonban további kutatást igényel.

Az eseménytörténet többnyire Korponay szemszögéből ismeretes. Zákó 1944. november 1-ét követő tevékenységére csak szűkös, másodlagos források állnak rendelkezésre. Annyi bizonyos, hogy a többszinten zajló szovjetellenes mozgalom megszervezésében parancsnokként Zákó volt a mozgalom egyik látható felsőbb szintje, így a mozgalmat magasabb tárgyalásokon ő képviselte. Ezt támassza alá 2. vkf. osztály osztályvezető-helyettese Siegler Endre, és az osztály segédtisztje Sigetter Viktor Győző[676] is, akik Magyarpolányba, majd Zsirára kitelepített osztállyal maradtak, míg Zákó nem csatlakozott az osztályhoz, hanem többnyire Szombathelyen, a Gyepűre kitelepült Honvédelmi Minisztériumban tartózkodott, valamint különböző tárgyalásokat folytatott.[677] A források szerint Zákó igencsak lelkes volt az ellenállás szervezésével kapcsolatban, aminek néha a kémelhárító osztály ügyvezetése látta a kárát.[678] Szálasi szárnysegédje Gömbös Ernő[679] kiemeli, mennyire megtévesztő volt Zákó

[674]Kersznovszkaja, Eufrozinia: Az 58-as paragrafus alapján... Lásd: https://piacutca.blogspot.com/p/eufrozinia-kersznovszkaja-az-58-as.html (utolsó megtekintés: 2024. 08. 22.)

[675] A Kopjás mozgalom felajánlása a Nyugati Emigrációban lévő magyar katonai vezetés számára. OSZK 590. fond. 7. doboz, 5.

[676] Sigetter Viktor Győző (Beszterce, 1893. március 25. – ?, ?) hivatásos katonatiszt, szakszolgálatos ezredes. Tényleges katonai szolgálatát 1912. augusztus 18-án kezdte meg, 1914. augusztus 8-án hadnaggyá léptették elő 1915. október 15-én orosz fogságba esett. 1920. december 28-án tért haza. Igazolták, majd 1921. május elején a Honvédelmi Minisztérium (HM) VI – 2. osztályára került, mint iktató és tisztázó tiszt, személyügyi referens, egyben pénz- és átalánykezelő. 1936 májusában a HM VI – 2. osztály osztályvezetőjének segédtisztje lett egészen 1943 őszéig, ekkor Kádár Gyula osztályvezető felmentette, és kinevezte a segédhivatal élére. Kádár 1944. áprilisi leváltását követően a 2. vkf. osztály új vezetője, Kuthy László ismét segédtisztté nevezte ki. Osztálysegédtisztként a hivatali ügymenetet irányította, illetve elkísérte utazásaikra az osztály vezetőit. Az osztállyal Bajorországba települt ki. 1945. május 2-án amerikai csapatok fogságába esett, az év október 10-én szabadult. Hazatérte után a szovjet hatóságok kihallgatták. Az ÁVH 1950. március 10-én közbiztonsági őrizetbe helyezte. Megjárta a kistarcsai, valamint a recski kényszermunkatábort. 1953. október 23-án a kistarcsai internálótáborba kiszállt bírói tanács dr. Jónás Béla vezetésével – mint a 2. vkf. osztály állományának egykori tagját – három év hat hónap börtönbüntetésre, teljes vagyonelkobzásra, valamint a közügyektől való ötéves eltiltásra ítélte. Az ítéletbe beleszámították az internálásban eltöltött időt, így szabadlábra helyezték. Bővebben lásd: Török Ádám: „Kutyaszorítóban." – Sigetter Viktor Győző a vezérkari főnökség 2. osztályának tisztje az ÁVH markában. Kézirat.; v. ö. Bank Barbara: Recsk. A magyar internálótáborok története 1945 – 1953. Szépmíves – Athenaeum, Budapest, 2017.

[677]ÁBTL 3.1.9. V-168. 64.

[678] Siegler Endre Korponayval és a Kopjásokkal kapcsolatos ellenérzéseit lásd: HM HIM HL TGY 3255. 148. V. ö. Técsői Móricz Béla vezérkari tisztekről készült gyűjteményével: Móricz Béla: Vezérkari tisztek A – Z, Korponay Miklós. Lásd: HM HIM HL Pers. 237. doboz. 454. V. ö. ÁBTL 3.1.9. V-168. 64 – 65.; ÁBTL 3.1.9. V-82865. 107.

[679] Vitéz dr. jákfai Gömbös Ernő (Bécs, 1916. április 25. – Klagenfurt, 1992. május 10.) hivatásos tüzértiszt, vezérkari százados, Szálasi Ferenc szárnysegédje. Vitéz jákfai Gömbös Gyula vezérkari százados, későbbi miniszterelnök elsőszülött fia. Alapfokú tanulmányait Budapesten és Bécsben végezte, ezt követően a kőszegi Hunyadi Mátyás M. Kir. Reáliskola növendékeként érettségizett 1935-ben. A Ludovika Akadémián 1939. január 15-én avatták tüzérhadnaggyá a 2. tartalék tüzérosztályhoz, 1939. október 1-től az 1. gépvontatású könnyű tüzérosztályhoz helyezték át, amelynek keretében részt vett a délvidéki és a keleti hadműveletekben. 1943 januárjában a Német Birodalom jüteborgi rohamtüzér-kiképző központjába vezényelték. Március 1-jétől részt vett a hajmáskéri rohamtüzér-kiképző keret munkájában. 1943 szeptemberében tanulmányai folytatása céljából a

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

András és Korponay Miklós, akikről 1944-ben elhitte, hogy valóban a nyilasoknak dolgoznak,[680] míg a valóságban épphogy szabotálták a nyilas és német erőfeszítéseket.[681] Korponay szerint 1945. január 1. és 1945. április 8-a között, öt alkalommal találkozott Zákóval. Két alkalommal, havi referádája okán.[682] Egyszer, amikor Berlinben és Oranienburgban, elérték a német és nyilas tervektől független Kopjás mozgalom elismertetését,[683] majd egyszer Sopronban, amikor Horia Simával az erdélyi magyar-román együttműködés lehetőségeiről tárgyaltak.[684] Valamit egyszer április elején, amikor Birkfeld mellett csomagjai elrejtését bízta Korponayra.[685] Az ország területét elhagyva Zákó Észak-Olaszországban tárgyalásokat folytatott a német és olasz felsővezetéssel a Kopjás törzs áttelepítése érdekében, egyben sikertelenül megpróbálta felvenni a kapcsolatot az Olaszország területén előre törő angolszász csapatokkal.[686]

Honvéd Haditechnikai Intézethez, majd a József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre vezényelték. 1944 nyarán bekapcsolódott a nyilaskeresztes mozgalomba, a hatalomátvétel után Szálasi Ferenc szárnysegédjévé nevezték ki. A kormánnyal együtt kitelepült Németországba, amerikai fogságba esett, a CIC Himler Márton vezette csoportja kihallgatta, majd háborús bűnösként kiadták Magyarországnak. A Budapesti Államrendőrség Politikai Rendészeti Osztályán kihallgatták, majd átadták a Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai Osztályának. A Budapesti Népbíróság 1946. január 12-én tíz év fegyházbüntetésre, teljes vagyonelkobzásra és állásvesztésre ítélte. Népbíróságok Országos Tanácsa 1946. április 13-án helybenhagyta az elsőfokú ítéletet. A szegedi Csillagbörtönbe szállították, ahonnan 1946. szeptember 19-én megszökött, az országot elhagyva a franciák által megszállt Tirolban telepedett le, Faller Béla néven bekapcsolódott a rumi őrszázad munkájába, majd rövid ideig az alakulat parancsnoka is volt. Leszerelését követően az Innsbrucki Egyetemen közgazdaságtanból doktorált, a Hungarista emigráció vezetőségének tagjaként támadta az MHBK-t és vezetőségét. Haláláig a Hungarista emigráció meghatározó tagja maradt.

[680] (Szakály Sándor?): Riport Gömbös Ernővel (töredék) Lásd: HM HIM HL Pers. 307. doboz (Gömbös Ernő) 88 – 89.; 91. Szerkesztett, rövidített változatát (ebben azonban nem szerepel sem Zákó, sem Korponay) lásd: Szakály Sándor: Szálasi segédtisztje. Beszélgetés Gömbös Ernővel. In: Élet és Irodalom, 31. évf. 40. sz. (1987.10.02.) 7.

[681] Megerősíti az egykori kopjás, Kereszthidi Kézer Ottó István is, aki szerint a Kopjások „*a vezérkari főnökségnek voltak a harcosai. Mert már magyar hadsereg nem volt, csak ez alakult ki helyette. A tisztek és a Horthyhoz hű egységeknek a csoportosulása volt. De a régi, nem a nyilas vezérkari főnökség, hanem a Horthy vezérkari főnökség irányította őket.*" Lásd: Veritas OHA 336. Kereszthidi Kézer Ottó, 22.

[682] Az egyik referádát megerősíti Sigetter Viktor is: ÁBTL 3.1.9. V-168. 64.

[683] Bokor interjú i. m., Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 12 – 15.; Arday Lajos: i. m. 12.; Korponay Miklós Életleírás i. m.; Előterjesztés a Kopjás mozgalom működéséről (1945. július 28.) Lásd: OSZK 590. fond 7. doboz, 2.

[684] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 2.

[685] Uo.

[686] Taped Interview with N. Korponay. i. m. 9.; V. ö. Korponay Miklós levele Borbándi Gyulához, i. m. 5.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Korponay útja Nyugatra

1945. március 15-én a német Tavaszi Ébredés hadművelet kifulladása világossá tette, hogy a német és magyar csapatok nem rendelkeznek kellő erővel, hogy a szovjetek betörését a Dunántúlra megakadályozzák.[687] Korponay szerint a német vezetés utolsó próbálkozásainak egyikét Kirchner tolmácsolta, aki Heinrich Himmler[688] telegrammjával kereste fel, amelyben a Reichsführer hajlandónak mutatkozott minden segítséget megadni az UPA-nak, ha azok a szovjet vonalak mögé visszaszivárognak és megbénítják a szovjet ellátóvonalakat.[689] Korponay noha átadta az üzenetet a törzsében tartózkodó UPA-vezetőknek, azonban nem volt hajlandó senkit sem kötelezni az öngyilkos akcióra. Az 1945. március 22-i dobai tisztigyűlést követően, Korponay az egységét két részre osztotta. A bevetésre jelentkezőket felkészítették a szovjet vonalak mögé az átszivárgásra,[690] míg azokat, akiknek a kiképzése nem fejeződött be, útnak indította Nyugat felé. Korponay szerint a bevetett kopjás élek eljutottak Nagyváradig és velük a kapcsolatot sikerült rádión felvenni.[691] 1945. április 10-én a Dráva és a Mura völgyében előre nyomuló szovjet csapatok elől menekülők között Korponay Nyugatra vezényelt egységei Hartberg – Masenberg – Haslau – Graz térségében szóródtak szét. A szovjet felderítőkkel és előörsökkel folytatott utóvédharcok mellett, Korponaynak küzdelmet kellett folytatnia a beszivárgó jugoszláv partizánokkal, az „Alpesi-erőd" felé törekvő, a végső elkeseredett harcra kész SS – és Werwolf-alakulatokkal,[692] a visszavonuló csetnik és usztasa csoportokkal, illetve

[687] Bővebben lásd: Szabó Péter– Számvéber Norbert: A keleti hadszíntér és Magyarország1943 – 1945. Puedlo Kiadó, Debrecen, é. n. 171 – 178.; v. ö. Friessner, Hans: Árulások és vesztes csaták. i. m. 221 – 223.

[688] Himmler, Heinrich Luitpold (München, 1900. október 7. – Lüneburg, 1945. május 23.) német politikus, az SS vezetője, Reichsführer. Apja a bajor Wittelsbach hercegi család házitanítója volt. Tanulmányait Landshutban végezte, 1915-ben kadét, majd a bajor 11. hadtest tartalékos tiszthelyettese, a frontra azonban nem vezényelték. 1919 – 1922 között agronómusnak tanult a Technische Hohschulében. 1923-ban csatlakozott az NSDAP-hoz, majd részt vett a Müncheni sörpuccsban. 1925-ben csatlakozott az SS-hez, 1926-tól Alsó-Bajorország Gauleitere, 1929. január 6-tól az SS birodalmi vezetője, mint ilyen a rivális SA-val való leszámolás, azaz a „Hosszú kések éjszakája" egyik koordinátora volt. 1935-ben rövid ideig a Gestapo vezetője, 1936–1943 között a belügyminisztérium államtitkáraként a német rendőrség vezetője. 1943 augusztusától birodalmi belügyminiszter. 1944-től a németországi fegyveres csapatok főparancsnoka. Az Endlösung programm egyik irányítója. 1945 tavaszán különbéketárgyalásokat kezdeményezett az angolszászokkal abban a reményben, hogy a nyugatiak a szovjetek ellen fordulnak. Hitler minden tisztségétől megfosztotta, és a pártból is kizárták. 1945. május 20-án brit hadifogságba került, majd 4 nappal később öngyilkosságot követett el.

[689] Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 14.

[690] Lásd: Bank Barbara: Ejtőernyős kopjás harci bevetések. i. m.; Egy részük Gilde Barna vezetésével a Bakonyba húzódott. Lásd: HM HIM HL TGY 3456. vitéz Sikorszky–Vértes Béla: i. m. I. kötet, 91.; v. ö. Tassonyi Edömér keltezetlen levele Pályi Györgyhöz, HM HIM HL TGy. 3064.; V. ö. Bálint László: A makói kopjások. i. m. 15 – 48.

[691] Igazoló jelentés. OSZK 590. fond 7. doboz, 2.

[692] Alpesi Erőd („Alpenfestung", „Kernfestung Alpen"): a német propaganda híresztelése a háború végén, amely szerint Bajorország, Tirol és Észak-Olaszország térségében hatalmas hegyi erődrendszert építettek ki óriási anyagi készletekkel, hogy a harcot még hosszú időn keresztül folytathassák. A háború utolsó napjaiban az erődrendszer kiépülésére sem elég idő, sem megfelelő készletek nem álltak rendelkezésre. A nagyszámban erre igyekvő német (különleges) alakulatok, arra sarkallták az amerikai vezetést, hogy komolyan foglalkozzanak az Alpesi Erőddel.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

egyezkednie kellett a hegyvidéket kézbentartó Hitler-ellenes osztrák Rot – Weiss – Rot partizánokkal.[693] Zákó András futárja, Vidék Attila[694] hadbiztos százados, 1945. május 4-én adta át Korponaynak Zákó parancsát, amelyben utasította, hogy a megmaradt emberállománnyal igyekezzen Észak-Olaszországba, ahol a kedvező feltételek mellett folytathatják a szervezési munkálatokat.[695] Korponay törzsének Nyugatra áttelepüléséről emlékezik meg Kereszthidi Kézer Ottó[696] is, akit testőrként osztottak be Korponay mellé.[697] Egy 1996-ban készült interjúból derül ki, hogy a Forrás-csoportból az ekkor 22 esztendős Kereszthidit, hatod magával rendelték Korponay Miklós mellé, mivel több sikertelen merényletkísérlet történt személye ellen,[698] erre utal Korponay is, aki szerint szakácsa akart „*jó pontokat szerezni a vörösöknél*", vagyis mesterségesen mérgezte meg.[699] A német kapituláció híre Korponayt Hirschberg térségében érte. Mivel a szovjet páncélos- és gépkocsizó élek a Pöllau-völgyben elhaladtak a rejtőzködő csoport mellett, Korponay egysége a szovjet vonalak

Bővebben Lásd: Eisenhower, Dwight D.: Keresztes háború Európában. Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1982., 382 – 386.; Skorzeny, Otto: Meine Kommandounternehmen. i. m. 311.; Biddiscombe, Perry: The SS Hunterbattalions i. m. 317 – 327.; Piekalkiewicz, Janusz: Kémek, ügynökök, katonák. i. m. 508 – 523.; Stephen, Fritz G.: Endkampf. Soldiers, Civilians, and the Death of the Third Reich, University Press, Kentucky, 2011, 1 – 31.; Török Ádám: „Vérszagra gyűl az éji vad". i. m. 133.

693 Andrij Dolnycky: Interview with Miklós Korponay i. m. 15. V. ö. Taped Interview with N. Korponay. i. m. 8.

694 Vidék Attila (Brassó, 1913. július 4. – ?) hivatásos katonatiszt, egészségügyi majd hadbiztos százados. Középiskolai tanulmányait Kispesten végezte, majd a Ludovika Akadémián 1937. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 3. kerékpáros zászlóaljhoz. 1939 januárjában a 6. határvadász zászlóaljhoz helyezték át, majd április elejétől a 8. helyőrségi kórházhoz vezényelték egy évi egészségügyi csapatszolgálatra. 1941. december 1-től a marosvásárhelyi csapatkórházhoz osztották be. 1943. március 1-től hadbiztosi iskolára vezényelték, 1944. március 24-én a VIII. hadtestparancsnokságon nyert beosztást. Egyes adatok szerint 1944. október 15-ét követően a Központi Ruhatár beosztottja, a fővárost december 25-én elhagyva Sopronban, illetve Kőszegen a Honvédelmi Minisztériumban nyert beosztást. A Minisztériummal együtt kitelepült Nyugatra.

695 Taped Interview with N. Korponay. i. m. 9., V. ö. Korponay Miklós levele Borbándi Gyulához, i. m. 5. V. ö. Vidék Attila részére kiállított nyílt parancs fotokópiája. Lásd: OSZK 590. fond 4. doboz.

696 Kereszthidi Kézer Ottó István (Budapest, 1923. június 1. – Budapest, 2002. október) villanyszerelő. Fa- és fémipari szakiskolát végzett, majd fegyvergyári tisztviselőként helyezkedett el. 1944 nyarán önkéntesként jelentkezett a frontra, rohamutász kiképzést kapott, majd az Bornemissza Gergely I. honvéd utász zászlóalj kötelékében részt vett a harcokban. Göncnél megsebesült, kórházi kezelésre Kassára, majd Érsekújvárra szállítják. A kórházban felpofozott egy nyilas pártszolgálatost, ezért menekülnie kellett, Komáromon át Esztergomban csatlakozott az ejtőernyős leventékhez, Nagyalásonyba irányították, belépett a Kopjás mozgalomba, a Forrás Ernő vezette csoport tagja lett. Korponay kíséretéhez rendelték, majd önként vállalkozott, hogy hazatér. A szovjetek többedmagával elfogták, mint Kopjást elkülönítették. Vizsgálati fogságot követően 1945. augusztus 31-én Baden bei Wienben, 15 évi javító-nevelő munkatárborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Megjárta Vorkuta szénbányáit, illetve Kolima lágereit, 1953-ban térhetett haza. 1955-ben behívták katonai szolgálatra. Lelkiismereti okokra hivatkozva megtagadta a fegyveres szolgálatot, ezért a katonai bíróság öt évre ítélte. Rabmunkásként megjárta Komlón a Béta-aknát, a farkaslyuki aknát és Csolnokot. 1956. október 2-án büntetését felfüggesztették, majd kegyelmet kapott. 1961-ben a karhatalom fegyverrejtegetés vádjával a Gyorskocsi utcába szállította, ahol több napon keresztül vallatták. Bizonyíték híján vádemelésre nem került sor, de folyamatosan megfigyelték. 1964-ben a Szovjetunió Legfelsőbb Bírósága rehabilitálta.

697 Tóth Andrea: Vorkuta, a fehér halál hazája. In: Képes 7. 5. évf. 16. sz. (1990.04.21.) 4.

698 Veritas OHA 336. Kereszthidi Kézer Ottó, 27.

699 Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 80. Korponay szüleihez írt levelében leírja, hogy hastífusszal küzdött. Lásd: A mellékletben. A SzMERS több személyt is sikeresen épített be a Kopjás mozgalomba. Az egyik ügynök lebukásáról lásd: Szekeres Imre Gyula: i. m. 36.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

mögött rekedt. Hogy törzsét a szovjet fogságtól megmentse, lőszer–, és élelmiszerutánpótlás nélkül, helyi pásztorok segítségével „zerge utakon" igyekezett Zákó parancsának eleget tenni.[700] A tizenkét főre zsugorodott kis különítmény a szovjet megszállási zónán magát átverekedve[701] Karinthiában, Villachban jelentkezett a brit megszálló erőknél.[702] Az idegőrlő, embert próbáló viszontagságokra enged következtetni, Korponay személyes tragédiája is: az út során várandós mennyasszonya, Szekeres Mária[703] elveszítette magzatjukat, gyermekük többé nem lehetett.[704]

[700] „*1945. május 9-én, amikor az orosz páncélosok már 150-200 km-re a hátunkban voltak, Németh Gyula zls. csop-ját a magyarországi, Forrás Ernő fhdgy. csop.-ját a Németországi kapcsolatok felvételére útbaindítottam. 14-ed magammal Ausztrián keresztül elindultam É-Olaszország felé.*" Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 2.
Forrás Ernőnek sikerült az angolszászokkal kapcsolatba lépnie. Forras, Ernest: Earnest Escapadates. i. m.18 – 29. Németh Gyula zászlós csoportját, benne Kereszthidi Kézer Ottót a szovjetek elfogták. Veritas OHA 336. Kereszthidi Kézer Ottó, 28 – 29.
[701] A menekülés során többször összecsaptak szovjet járőrökkel erről Máthé István főhadnagy levelét idézi Igazoló jelentésében Korponay. OSZK 590. fond. 7. doboz, 81.
[702] Taped Interview with N. Korponay i. m. 8.
[703] Szekeres Mária (Kolozsvár, 1918. június 10. – Toronto, 1979. június 21.) gépírónő. Anyai ágon Arany János ükunokája. Gyermekkorát Kolozsváron és Nagyszalontán töltötte, 1920 után Debrecenbe költöztek. Érettségi vizsgát követően gépírást tanult, ezt követően a debreceni VI. hadtest parancsnokságára osztják be, a vezérkari osztályon teljesített szolgálatot, majd a vezérkari főnök Zákó András, később kisbarnaki Farkas Ferenc parancsnok titkárnője volt. 1944 október végén Zákó a 2. vkf. osztályra helyeztette, itt ismerte meg Korponay Miklóst. December 24-én Korponayval hagyta el a fővárost, Pápán majd Nagyalásonyban a Kopjás törzs parancsnokságán gépírónői teendőket végzett, majd az összeomlás előtt Korponayval együtt Nyugatra távozott. A háborút követően többed magával Angliában vállalt bejáró – illetve házvezetőnői munkát, keresetükkel támogatva az MHBK megindulását, majd fordító, tolmács, és titkári feladatokat végzett, Zákó András mellett. Az MHBK belső ellentétjei miatt Korponayval együtt kivándorolt Kanadába, tisztviselőként helyezkedett el a General Electric-nél. Az átélt nehézségek miatt egészségi állapota leromlott, 1967-ben szívgörcs okozta oxigénhiány miatt lebénult. Haláláig férje ápolására szorult.
[704] Néhai Korponay Mária. OSZK 590. fond 3. doboz., v. ö. Arday Lajos: i. m. 14.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Kísérletek az emigráció összefogására

A háborút követően a nyugatra menekült magyarok szempontjából kulcskérdésnek bizonyult Németország, valamint Ausztria sorsa. Mindkét állam és így az ott tartózkodó menekültek négyhatalmi fennhatóság alá kerültek.[705] Az egyes osztrák és német övezetekben más-más módon alakult a magyarság sorsa. A legkétségbeejtőbb helyzet a szovjet zónákban volt, de nyugati szövetségesek által megszállt területeken is megpróbáltatások várták a fogságba esetteket.[706] A szovjetek az általuk megszállt területeken megkezdték a korábbi rendszerek és a közigazgatás felszámolását és gyors szovjetizálását a Szovjetunióból hazatérő kommunisták hatalomba segítésével.[707] A Vörös Hadsereg megjelenésével a szovjet hírszerző és elhárító szervek hamar munkához láttak, így a nyugati szervek jelentős lépéshátrányba kerültek saját szövetségesükkel szemben. Félve az agresszív szovjet – Karinthia tekintetében pedig a jugoszláv[708] – fellépéstől, valamint további terjeszkedéstől, az angolszász csapatok több helyen, nem szerelték le a magyar alakulatokat, mivel azok a magyarországi légitevékenységet leszámítva, nem igazán léptek fel fegyveresen a nyugatiakkal szemben. A fogságba esettek státuszának megváltoztatásával, a róluk való gondoskodást a helyi szétzilálódott közigazgatásra hárították.[709]

---

[705] A győztes hatalmak Németország tekintetében az 1945. június 5-i zónaszerződés értelmében a német tartományok határaihoz igazodva szállták meg Németországot. Brit fennhatóság alá került Schleswig-Holstein, Alsó-Szászország, Észak-Rajna – Vesztfália és Hamburg. Amerikai ellenőrzés alá került Bajorország, Hessen, Baden – Würtenberg északi része és Bremen. Ezzel szemben a szovjetek Thüringiát, Szászországot, Szász-Anhaltot, Brandenburgot, Mecklenburgot és Elő-Pomerániát vették birtokukba. A francia zónát pedig a britek és amerikaiak által átadott Saar-vidék képezte. A zónák kialakítása mellett Berlint négy szektorra osztották, amelyeknek határait a kerületek határaihoz igazították. Ausztria szuverenitásának helyreállításáról a szövetségesek már 1943. október 30-án döntöttek a moszkvai külügyminiszteri konferencián. A zónafelosztásról 1945 tavaszán elvi megállapodás született, azonban Klagenfurt és Karinthia térségéből Tító jugoszláv csapatait kellett előbb kivonásra bírni. Ezért a végleges zónafelosztásra csak 1945. július 9-én került sor. E szerint Alsó-Ausztria, Felső-Ausztriának a Duna balpartján fekvő része, valamint Burgenland a szovjetek, Felső-Ausztriának a Duna jobbpartján elterülő része, Salzburg tartománnyal együtt amerikai, Nyugat-Tirol és Vorarlberg tartományok francia, míg Kelet-Tirol, Karinthia és Stájerország pedig brit megszállás alá került. A fővárosban, Bécsben, Berlinhez hasonlóan négyhatalmi ellenőrzést alakítottak ki. Lásd Szabó Péter: Keleti front, nyugati fogság. i. m. 184 – 185.

[706] Tarcai Béla: Magyarok a nyugati hadifogolytáborokban. Kötés Kereskedelmi és Szervező Kft., Budapest, 1992.; V. ö. Szabó Péter: Keleti front, nyugati fogság. i. m.

[707] A szovjetek által megszállt területeken folytatandó magatartásra lásd: Bank Barbara: A vármegyék Magyarországon a szovjet megszállás első évében. In: Remény és realitás Magyarországon. 1945. Szerk.: Horváth Zsolt – Kiss Réka, NEB, Budapest, 2017. 247 – 267.

[708] 1945 május végén Tító csapatai önhatalmúlag megjelentek az Isonzó völgyében is, annektálták Triesztet és Polát. Brit tiltakozásra Tító csak júniusban vonta ki csapatait. Lásd: Gosztonyi Péter: A magyar honvédség a második világháborúban. i. m. 399. V. ö. v. Adonyi–Naredy Ferenc: Események, helyzet 1945-ben az ausztriai angol megszálló zónában. HM HIM HL Pers. 379. doboz, 490.

[709] A német kapituláció után több mint 4 millió hadifogoly került az angolszász hatalmak felügyelete alá – akiknek ellátásáról a nemzetközi szerződések (1898. valamint az 1907. évi Hágai, illetve a z 1929. évi Genfi Egyezmény) értelmében nekik kellett gondoskodniuk –, e kötelezettség alól cinikus módon a fogságba esettek státuszának megváltoztatásával, új kategóriák mint a „Disarmed Enemy Forces – lefegyverzett ellenséges erők”, valamint a „Surrendered Enemy Persons – önmagát önként megadó ellenséges személy” megalkotásával tértek ki, hiszen

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A háborút követő időben a formálódó magyar katonai emigráció számára a német megszállási övezetek mellett, Magyarországhoz való földrajzi közelsége miatt, nagyobb fontossággal bírtak az ausztriai zónák, ezek közül a francia, valamint a brit övezetek.

Ausztria francia megszállási övezetében (Vorarlberg, Tirol) volt talán a legkedvezőbb a helyzet. A megszálló francia I. hadtest parancsnoka, Émile Maria Bethouart[710] altábornagy jóindulattal kezelte a magyar ügyet. Ehhez hozzájárult az is, hogy a területen Vasváry József altábornagy fogta össze a magyar csapatokat, illetve menekülteket. Korábban mindketten Belgrádban szolgáltak katonai attaséként, ahol baráti kapcsolatot építettek ki.[711] Emellett az is közrejátszott, hogy Franciaország és Magyarország között nem volt hadiállapot, így itt a magyarok nem számítottak hadifogolynak „csak" internáltnak, ellentétben a Pierre Kœnig[712] irányítása alatt álló németországi francia övezettel, ahol a magyarokat ugyanúgy hadifogoly

ezen státuszokra a nemzetközi szerződések nem vonatkoztak. Nem beszélve az elhurcolt vagy menekült polgári személyekről, a hadsereggel együtt kitelepült közigazgatás tisztviselőiről, illetve családtagokról, akik helyzetére később egy újabb fogalmat – a „Displaced Persons" – vagyis kitelepített, /DP/ – alkottak. Bővebben lásd: Szabó Péter: Keleti front, nyugati fogság. i. m. 188.; Nyári Gábor: Menekültek az új hazában. i. m. 13 – 68. Az emberiesség szempontjait olykor a nyugatiak is háttérbe szorították a gazdasági érdekekkel szemben. Franciaország és Belgium részére jelentős számú hadifoglyot adtak át, akiket az újjáépítési munkálatok elvégzésére vettek igénybe. Szabó Péter: Keleti front, nyugati fogság i. m. 190.; 201 – 202.; 234.; Tarcai Béla: Magyarok a nyugati hadifogolytáborokban. i. m.

[710] Bethouart, Émile Maria (Dole, 1889. december 17. – Fréjus, 1982. október 17.) hivatásos katonatiszt, francia tábornok. A Saint-Cyr-i akadémia elvégzését követően a 159. alpesi ezrednél szolgált. Az első világháborúban többször megsebesült, szakasz-, század- végül zászlóaljparancsnokként, századosi rangban érte a háború vége. 1919-ben a finn hadsereghez rendelték, mint szakértőt. Vezérkari képzést követően a 12. hadsereg vezérkarában teljesített szolgálatot, majd a 6. alpesi vadászzászlóaljhoz osztották be. 1931-től a Jugoszláviába akkreditált katonai attasé helyettese, majd 1934-től belgrádi attasé. Részt vett a norvégiai hadjáratban, ezt követően Casablancán szolgált. Támogatta a szövetségeseket ezért a Vichy – kormány tisztviselői letartóztatták, a szövetségesek szabadították ki. A washingtoni francia katonai misszió majd a Nemzetvédelmi Bizottság vezérkari főnöke, majd rövid ideig a francia első hadsereg vezérkari főnöke. 1944. szeptember 1-jétől a francia I. hadtest parancsnoka, majd 1945. július 8-án kinevezték az ausztriai francia erők főparancsnokává, majd a francia zóna főbiztosává. 1955 – 1971 között a Franciaországon kívül élő franciák szenátora, a Szenátus Külügyi és Fegyveres Erők Bizottságának tagja volt.

[711] Gosztonyi Péter Vasváry József személyes közléseire hivatkozva állítja, hogy 1941-ben Jugoszlávia német lerohanásakor Vasváry védelmébe vette Bethouart Belgrádban rekedt családját, sőt segítségükre volt, hogy Magyarországon át Párizsba juthassanak. Lásd: Gosztonyi Péter: A magyar honvédség a második világháborúban. i. m. 400. V. ö. Korponay Miklós levele Borbándi Gyulához, i. m. 2. V. ö. Darnóy Pál levele Csoknyai Péterhez (1985. ősz) Lásd: HM HIM HL TGY 3343. (Csoknyai Péter) 6.

[712] Kœnig, Marie Joseph Pierre François (Caen, 1898. október 10. – Neuilly-sur-Seine, 1970. szeptember 2.) francia katonatiszt, tábornok, politikus a fegyveres erők minisztere. Családja elzászi származású volt. Érettségit követően 1917-ben a 36. gyalogezred önkéntes tisztjelöltjeként került a frontra. A háborút hadnagyként fejezte be, ezt követően Marokkóban és Kamerunban szolgált, majd Sziléziában, valamint az Alpokban, Németországot megszálló francia erőknél, valamint a Francia Idegenlégióban teljesített szolgálatot. 1940-ben részt vett a Norvég expedícióban, majd Franciaország bukását követően Angliába menekült. Csatlakozott De Gaulle-hoz, aki ezredessé léptette elő, egyben a Szabad Francia Erők első hadosztályának vezérkari főnökévé nevezte ki. Részt vett a szíriai, líbiai és az egyiptomi harcokban, majd a Szövetséges Hatalmak főhadiszállásán Franciaországot képviselte. A Szabad Francia Erők élén részt vett a normandiai partraszállásban, 1944. augusztus 21-től Párizs katonai kormányzója, majd Németország francia megszállási övezetének katonai kormányzója volt. 1949-ben az észak-afrikai francia területek főfelügyelője, 1950-től a Legfelsőbb Haditanács elnöke volt. Leszerelését követően a Francia Nemzetgyűlés képviselője, majd 1954 – 1955 között védelmi miniszter volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

státusban tartották, mint a németeket.[713] Bethouart jószándékát jelezte az is, hogy francia kezdeményezésre v. Levalt–Jezierski László volt vezérkari őrnagy vezetésével felállították a Garde Auxilier Entranger No. 4/15. alakulatot, amely Rum bei Innsbruckban, egy volt német kaszárnyában került elhelyezésre.[714] A magyarokból álló francia őrszázad megszervezésének előmunkálatai 1946. augusztus végén kezdődtek meg. Az egység[715] a francia csendőrség kisegítő alakulataként, francia parancsnokság alatt, őr– és járőrfeladatokat látott el Ausztria francia megszállási zónájában. A beajánlott önkénteseket egészségügyi és fizikai vizsgálatnak vetették alá, majd a francia elhárítók lepriorálták, ezt követően három hónapra szerződtek, amely meghosszabbítható volt. Beosztásukban korábbi rangjuk nem jelentett semmit. Az állomány nagyobbik része csendőr, másik fele hivatásos katonatiszt volt.[716] Az alakulat felállítása segítette, mélyítette a további együttműködést a magyar menekültek és a francia megszálló hatóságok között. Az állomány tagjai a bizonytalanságban biztos megélhetéshez jutottak, emellett a szolgálat előnyt jelentett Franciaországba, vagy francia fennhatóság alatt álló területre kivándorlás esetén. Ugyanakkor védelmet nyújtott az erőszakos repatriálás ellen, valamint egy ideig fedezte a volt magyar királyi fegyveres erőknek a francia zónában történő szervezkedését. Ez nem kerülte el a hazai és a szovjet hírszerző és elhárító szervek figyelmét sem, így egyre több embert sikerült soraik közé beépíteni.[717]

Ausztria brit megszállási övezetében a magyar csapatokat különösen a Szent László hadosztályt,[718] (valamint a térségben fogságba eső XV. SS – Kozák lovashadtestet) a jugoszláv

[713] Uo. A német zóna francia felügyelet alatt álló táborainak borzalmairól Lásd: Szabó Péter: Keleti front, nyugati fogság. i. m. 201 – 219.

[714] Vitéz Jezierski László vezérkari őrnagy: Visszaemlékezésem a Magyar Harcosok Bajtársi Közösség megalakulására. i. m. 929.

[715] Az alakulat létszáma: egy francia és egy magyar főhadnagy, 12 fő francia csendőraltiszt, 12 fő magyar altiszt, 185 főnyi magyar legénység. Fegyverzetüket tekintve 160 puska, 12 golyószóró, 3 géppuska. Levalt–Jezierski László levele Darnóy Pálhoz 1982. szeptember 7-én Lásd: HM HIM HL TGY 3148. / Darnóy Pál levelezése az ausztriai francia megszállási zónában, illetve Saarbrückenben felállított magyar rendfenntartó- és munkás alakulatokról. 2. V. ö. vitéz Jezierski László vezérkari őrnagy: Visszaemlékezésem. i. m.

[716] Levalt–Jezierski László levele Darnóy Pálhoz 1982. szeptember 7-én i. m., V. ö. Paravicini Jenő levele Darnóy Pálhoz 1982. szeptember 27. HM HIM HL TGY 3148. 5.

[717] Például: Lél Károly, Salgó László. Lásd: Okváth Imre: Kémek kémek ellen i. m. 78 – 79, 81; Démy-Gerő Sándor lásd: Ungváry Krisztián: Démy-Gerő Sándor élettörténete i. m. 8.

[718] Szent László hadosztály: a Magyar Királyi Honvédség elit alakulatának szánt seregtestet 1944. október 12-én a kezdték szervezni. A tervek szerint az ejtőernyős ezred, valamint a gyalogsági kiképzőtábor 201. önálló tanzászlóaljalja alkotta volna. Ez utóbbi azonban a nyilas hatalomátvételt követően Dunaföldvár térségében átment a szovjetekhez. Így az alakulatot az ejtőernyősezredből, a 2. ezredet alkotó testőrlövész-, valamint csendőrzászlóaljból, és a légierő hajózó és földi személyzetéből álló repülő lövészezredből szervezték meg. A hadosztály egy részét a pesti hídfő védelmében, míg más részeit az Ipoly – Garamm-menti harcokban vetették be. Majd a hadosztályt az elsővonalból kivonva Pápára vezényelték. A személyi és anyagi veszteségek pótlását követően részt vettek a Balaton-felvidék és a Zala-vidék védelmében. A német utasítások ellenére Szügyi Zoltán parancsnok a hadosztály megmaradt részeit a Mura völgyében halogató harcok közben Ausztria területére vonta. 1945. május 11-én a brit csapatok előtt tették le a fegyvert, azonban október 1-ig fegyveres őr-, védelmi- és karhatalmi feladatokat láttak el a brit zónában.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

partizánok önkényes területfoglalása miatt, csak 1945. június 12-én szerelték le,[719] a hadifogoly státust pedig szeptemberben szüntették meg. A csendőr-, vezérkari- és törzstiszteket és tábornokokat Klagenfurt mellett Föderauban, valamint Ebenthalban gyűjtötték össze,[720] ahol igazoló eljárásnak vették alá őket. A tábornokokat, csendőrtiszteket és a háborús bűnökkel vádolt személyeket 1945. március 25-én Grazban átadták a magyar és szovjet hatóságoknak.[721] Ezt követően szeptember – november folyamán megkezdődtek a repatriálások. A repatriálások talán egyik legmegdöbbentőbb esete az Ausztria területén brit fogságba került kozákság (a harcoló alakulatok mellett, családtagjaik, vagyis nők, gyermekek és idősek) kiszolgáltatása volt a szovjetek számára 1945 május – június fordulóján.[722] A kozákokkal történt tragédia hamar ismertté vált az angol övezetben, ez a magyar hadifoglyokra és menekültekre is rányomta a bélyegét.[723] A félelem miatt sokan inkább „önként" jelentkeztek a hazatelepítésre, hogy hazatérve, a Honvédelmi minisztérium Katonapolitikai osztály szűrőállomásainak egyikén számot adjanak múltbeli tevékenységükről. Ha bűnösnek találtattak kálváriájuk folytatódott, ha nem, akkor is magukon kellett viselniük a „nyugatos" bélyeget, hogy aztán elsőként kerüljenek „B-listára", járulékaikat megvonják, majd esetleg internálják, vagy egy későbbi perben elítéljék őket.[724]

Korponay és a vele tartó kopjás törzs, a német kapitulációt megelőzően május 4 – 6-a között tartott helyzetmegítélése szerint úgy gondolták, hogy a szovjet-angolszász ellentétek hamarosan egy újabb háborúba fognak torkolni. A szovjet megszállás alá került Magyarország és a Nyugatra áttelepített Honvédség és a kitelepített magyarok, valamint az angolszász hatalmak között a Kopjás mozgalom képes megteremteni a kapcsolatot és közvetíteni közöttük. Leszögezték, hogy a mozgalom a bolsevizmus ellen (tovább)folytatja harcát, politikai irányzathoz nem csatlakozik, de támogat minden kezdeményezést, amely az ország

[719] Adonyi–Naredy Ferenc: Események, helyzet 1945-ben az ausztriai angol megszálló zónában. Lásd: HM HIM HL Pers. 379. doboz.; V. ö. Szabó Péter: Keleti front, nyugati fogság. i. m. 337.
[720] Gosztonyi Péter: i. m. 399 – 400.
[721] Szabó Péter: Keleti front, nyugati fogság. i. m. 338 – 339.
[722] A Lienz melletti Peggetz-táborban élő kozákok és családjaik ellen a britek a repatriálás során fegyvert is alkalmaztak. A XV. SS Kozák lovashadtest tagjait Judenburgban úgy adták át a szovjeteknek, hogy közülük sokan – például a választott atamán, Helmuth von Pannwitz – soha nem volt szovjet állampolgár. Bővebben lásd: Csoknyai Péter: A német szolgálatban álló kozákok kiszolgáltatása a szovjeteknek. Adatok a 2. világháború idején a németek oldalán harcoló XV. kozák hadtest katonáinak az ausztriai angol megszálló erők által a Szovjetuniónak való kiadatásáról. HM HIM HL Tgy 3343.(Csoknyay Péter).; V. ö. Newland, Samuel J.: Cossacks in the German Army 1941 – 1945. Frank Cass Co., Portland, 1991.; Tolstoy, Nikolai: Victims of Yalta. The Secret Betrayal of the Allies, 1944–1947. Pegasus Book, New York, 2012. Az orosz nemzetiségű hadifoglyokat az amerikai megszállási zónákból is kiadták az NKVD-nek. Lásd: Thorma Gábor: A Thorma család krónikája i. m. 386 – 387.
[723] Adonyi–Naredy Ferenc: Magyarok Ausztria angol megszálló övezetében (2. folytatás) 4. HM HIM HL Pers. 379. doboz.
[724] Rainer M. János: Századosok. i. m.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

felszabadítását célozza. A Debrecenben megalakult Ideiglenes kormányt ellenségnek tekintik, ugyanakkor a szovjetek által megszervezett magyar hadsereg átállását egy jövendő háborúban elő kell segíteni. A szovjetellenes mozgalmakkal (UPA, Vasgárda) meglévő kapcsolatot fenntartják, és lehetőség szerint szélesítik. Mindezen feladatok elvégzésére a Kopjás mozgalom vezérkari főnökét, Korponay Miklóst felhatalmazták, hogy a szükséges tárgyalásokat úgy a Magyar Királyi Honvédség vezetőivel, a menekült politikusokkal, illetve az angolszász hatalmak képviselőivel lefolytathassa.[725] Korponay és szűk törzse 1945. június 23-án az angol zónában, Weissensteinben az ottani fogolytábor magyar parancsnokánál, vitéz Kálmán Imre[726] altábornagynál jelentkezett. Tájékoztatta, hogy jövetelének célja az angolszász körök támogatásának a megszerzése a szovjetellenes ellenállási mozgalom szervezéséhez. Majd három nappal később az új megbízott parancsnoknak, vitéz Vasváry József altábornagynak adott írásbeli felvilágosítást[727] a mozgalommal kapcsolatban. Ekkor még Vasváry József bízott a hazatérésben,[728] ezért Korponayt és társait a táborba letelepedni nem engedték, a tábor területéről eltávolították.[729] Mivel azonban semmilyen magasabb parancsnoktól nem kaptak támogatást – hiszen a megszálló hatalmak megtiltottak minden politikai jellegű csoportosulást, ezért Korponay, hogy az érintkezést felettesével, Zákóval felvegye illegálisan Ausztria amerikai zónájába ment. A helyi magyar parancsnokságon jelentkezve, azonban Solymossy

[725] Gaál vezérkari alezredesnek [1945.] május hó 26-án átadott előterjesztés. OSzK 590. fond 7. doboz.
[726] Vitéz kisóczi Kálmán Imre (Malacka, 1890. február 23. – Allentown, 1975. január 18.) hivatásos katonatiszt, altábornagy. 1909-ben a pozsonyi császári és királyi hadapródiskolában avatták zászlóssá. A 28. császári és királyi tábori vadászzászlóaljnál szolgált, majd állomás, illetve hírszerzőtiszt a 28. majd a 29. császári és királyi tábori vadászzászlóaljnál. Az első világháborút a 32. császári és királyi tábori vadászzászlóaljnál harcolta végig, időközben vezérkari tanfolyamot végzett, majd a 68. császári és királyi gyalogdandár vezérkari tisztjeként esett olasz fogságba. 1919. novemberétől a győri gyalogezred századparancsnoka, majd 1920. március – 1921 június között a debreceni katonai körletparancsnokság beosztott vezérkari tisztje, ezt követően 1921. november – decemberben a mátészalkai gyalogezred beosztottja, majd 1926. júniusáig a VI. vámőrszakasz parancsnoka, majd 1927. márciusáig a Pénzügyminisztérium XIX. osztályán fogalmazótiszt volt, ezt követően a vámőrfelügyelőség II. segédtisztje 1930. júniusáig. Ezután 1932 októberéig az V. vámőrszakasz parancsnoka, majd a 6. határőrezred II. zászlóaljának parancsnoka volt. 1932. december – 1935. május között a 12. honvéd gyalogezred I. zászlóaljának parancsnoka, majd 1938. májusáig a 6. határőrkerület parancsnokság határforgalmi előadója volt. A Honvédelmi Minisztérium A. elvi alcsoport fogalmazótisztje 1940. november 14-ig, majd 1942. január végéig a 25. gyalogezred parancsnoka. 1942. február – november között a Honvédelmi Minisztérium Elnökség származásigazoló alcsoport vezetője, majd 1943. augusztusáig a 25. könnyű-, majd gyaloghadosztály parancsnoka. 1944. júliusáig létszámfeletti, majd 5. honvédkerület parancsnoka 1944. november 15-ig, ezt követően a 4. honvédkerület parancsnoka. 1944. december 7-én a Burgenland területére irányított magyar csapatok meghatalmazott tábornoka, majd Honvédelmi Minisztérium és Honvédség főparancsnokság illetékes parancsnokává nevezték ki. Nyugati fogságba esett, szabadulását követően bekapcsolódott az emigráció munkájába.
[727] Előterjesztés a Kopjás mozgalom működéséről és jövendő célkitűzéseiről. OSZK 590. fond 7. doboz
[728] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 3.
[729] Uo.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Ulászló[730] a hazatérésre bíztatta Korponayt, míg Tüske Béla,[731] mint háborús bűnöst le akarta tartóztatni és az amerikai hatóságoknak át akarta adni. Az elfogatást elkerülve Korponay találkozott Nádas Lajos[732] vezérkari ezredessel, és a Kopjások egyes részeivel, itt tudta meg, hogy Németország amerikai zónájában a magyar tábornokokat – közöttük Zákót – és a vezérkari tiszteket az amerikaiak fogságba vetették, a háborús bűnösöket pedig kiszolgáltatják a magyar, illetve a szovjet hatóságoknak. Miután a zónahatár kiigazítás során az amerikaiak a területet átadták a szovjeteknek, Korponay majdnem fogságba került.[733] Visszatérve Ausztria angol megszállási övezetébe Korponay megállapodott Kollényi György[734] vezérkari alezredessel, hogy a menekült magyarság megszervezése érdekében, otthonról biztos információkra van szükség ezért Korponay hazai felderítés, valamint az egyes kapcsolatok és

[730] Vitéz stanogorai Solymossy (1934-ig Stanoilovic) Ulászló (Theresienstadt, 1897. június 30. – Gröbming, 1960. szeptember 30.) hivatásos katonatiszt, katonadiplomata, vezérőrnagy. A kismartoni császári és királyi főreáliskolát követően a Theresianum Katonai Akadémián avatták hadnaggyá a császári és királyi 1. császár vadászezredhez, amelynek kötelékében végigharcolta a háborút. Olasz fogságból hazatérve, vezérkari képzésben részesült, majd a 7. vegyesdandárparancsnokság vezérkari osztály kiképzési előadója volt. 1938 – 1941 között katonai attasé Prágában, majd Pozsonyban. Ezt követően a III. hadtest vezérkari főnöke, majd a 18. illetve a 12. könnyű hadosztály parancsoka lett. 1943. augusztus 10-től a Honvédelmi Minisztérium VIII. csoportfőnöke, egyben a leventék országos parancsnoka, majd Országos Erődítési parancsnok. Nyugatra távozott, nem tért haza, bekapcsolódott az emigráció munkájába.

[731] Tüske Béla (Gyönk, 1912. július 12. – ?) hivatásos katonatiszt, magyar királyi vezérkari százados, a háborút követően alezredes. A gyönki gimnázium, majd a pécsi reáliskolai nevelőintézet növendéke volt. A Ludovika Akadémián 1934. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 3. honvéd utászzászlóaljhoz. 1936 – 1940 között a piliscsabai tábor beosztottja, mint szakaszparancsnok, zászlóalj fegyvertiszt, műszaki segédtiszt, kémelhárító és nemzetvédelmi tiszt, majd századparancsnok. 1941 – 1943. között a Hadiakadémia hallgatója volt, majd a 10. honvéd gyaloghadosztály parancsnokság vezérkari tisztjévé nevezték ki. Nyugatra távozott, Solymossy Ulászló segédtisztje. Hazatért, igazolását követően előléptették őrnaggyá, majd alezredessé. A Honvédvezérkar 1/a. osztályán teljesített szolgálatot.

[732] Nádas Lajos (Pécs, 1902. március 3. – Cleveland, 1968 december 5.) hivatásos katonatiszt, vezérkari ezredes. Gimnáziumi tanulmányokat követően a császári és királyi traiskircheni tüzér hadapródiskola növendéke volt, majd a Ludovika Akadémián avatták hadnaggyá 1921. augusztus 20-án a 4. tüzérosztályhoz. A pécsi Szabályzatismertető tanfolyam, majd a Hadiakadémia elvégzését követően az 5. vegyesdandár később az 5. határőrkerület beosztottja, majd 1934. augusztus – 1937. október között a Honvédelmi Minisztérium 3/a. osztály vezérkari tisztje. 1938. szeptemberéig csapatszolgálatát az 1. gépkocsizódandár légvédelmi gépágyús ütegénél töltötte, majd 1940-ig ismét a Honvédelmi Minisztérium 3/a. osztályán teljesített szolgálatot. 1940. március – 1941. november között a Hadiakadémia tanára, ezt követően az 1. vkf. osztály konkrét alosztály vezetője 1942. november 1-ig, majd a IV. hadtest vezérkari főnöke 1943. május 1-ig, amikor is az 1. vkf. osztály vezetését vette át. 1945. február 10-én a Fegyveres Nemzeti Iroda vezetőjévé nevezték, március 5-én a Heeresgruppe Süd-höz beosztott kibővített magyar összekötő törzs tagjának delegálták, a Nemzetvédelmi Iroda és a Katonai Hivatásrend vezetőjévé nevezték ki. Nyugati fogságba esett, nem tért haza, bekapcsolódott az MHBK munkájába, Zákóval való ellentéte miatt a Központi Törzsből kivált, kivándorolt az Egyesült Államokba.

[733] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 3.

[734] Kollényi (1934-ig Kolling) György (Perjámos, 1905. szeptember 13. – Bad Reichenhall, 1992. október 24.) hivatásos katonatiszt, katonadiplomata, vezérkari alezredes. Gimnáziumi tanulmányokat követően 1927-ben avatták főhadnaggyá a Ludovika Akadémián, majd csapatszolgálatát a 9. gyalogezrednél végezte. Vezérkari tanulmányait követően 1934 – 1939 között az 5. vegyesdandár, majd a 8. honvéd határvadász dandár vezérkari tisztje. 1939 októberében a Honvédelmi Minisztérium Kiképzési osztályán beosztott tiszt, majd 1940. március – december között az 5. vkf. osztály beosztottja. 1940. december – 1943. január között a 2. vkf. osztály különleges alosztályának vezetője. Ezt követően három hónapig hadibeosztásban, majd 1943. március 15-étől zágrábi katonai attasé. Nyugatra távozott, kapcsolatba került az amerikai hírszerző szervekkel, illetve a Gehlen szervezettel, amelynek magyar osztályán dolgozott.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

vonalak helyreállítása érdekében aktivizálta csoportját. Vezetésével átlépték az ekkor még kevésbé őrzött államhatárt; az egyes futárok Pécs – Debrecen – Miskolc vonaláig értek el. Mivel ellene országos körözést adtak ki, Korponay Szentgotthárdnál kénytelen volt visszafordulni.[735] Az első jelentések befutását követően Korponay Hüttenbergben tiszti gyűlésen tájékoztatta a megjelent katonai vezetőket,[736] a hazai helyzetről, majd 1945 októberében Szügyi Zoltán meghívására Ebendorfba költözött, hogy az angol megszálló hatóságokkal való tárgyalásokat eredményesebben folytathassa.[737] Korponay Szügyi Zoltán, valamint lengyel összekötők[738] segítségével felvette a kapcsolatot az angol 8. hadsereg hírszerző osztályával, akik érdeklődést mutattak a hazai ellenállás iránt, azonban kifejtették, hogy mindent saját erőből kell, hogy véghez vigyenek. Emellett utalást tettek arra, hogy kívánatos volna, ha a demokratikus Magyarország mértékadó személyeitől megerősítenék a Korponay és csoportja által beszerzett híreket. Korponay szerint így vették fel a kapcsolatot otthon a Magyar Közösséggel.[739]

---

[735] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 3. V. ö. Egyes adatok szerint Korponayt a magyar hatóságok Szentgotthárdnál elfogták, Szombathelyre kísérés közben a robogó vonatból kiugorva szökött meg. ÁBTL 3.1.5. O-14851. 72. A Kopjás ügyekben nyomozó Berkesi András is megerősítette, hogy nyomozásai szerint Korponay többízben járt itthon, hogy minőségi ügynökeivel találkozhasson. ÁBTL 3.1.5. O-13766. 361.

[736] Kudriczy István és Vasváry József altábornagyok, Szügyi Zoltán, Tilger Ferenc és Illy Sándor vezérőrnagyok, Kollényi György vezérkari alezredes és Zikély József vezérkari százados.

[737] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 4. V. ö. Korponay Miklós levele Borbándi Gyulához, i. m. 2. Szügyi Zoltán vezérőrnagy 1945. július 1-én egy memorandummal fordult a Dél-Ausztria területét megszálló angol parancsnoksághoz, amelyben összefoglalta a magyar állam politikáját és a magyar politika eseményeit 1938 – 1945. között. Ebben megindokolta, hogy a magyar kormánykörök bármennyire is törekedtek az angolszászokkal való jó kapcsolat kialakítására, a részükről való érdektelenség, a szovjet veszély és a német nyomás együttesen jelölték ki az országnak azt a kényszerpályát, amelyet bejárt. Bővebben: Mészáros Gyula: A vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy 1945. július 1-i memorandumának története. In: Lapok Pápa történetéből. 2003./5 – 6. sz. 427 – 439. V. ö. Bank Barbara: A „Szügyi memorandum". In Historia est lux veritatis. Szakály Sándor köszöntése 60. születésnapján. III. kötet, Főszerk.: Marinovich Endre. Veritas – Magyar Napló, Budapest, 2016. 21 – 49.

[738] Korponay lengyel kapcsolatairól 1985-ben egy interjúban azt sejteti, hogy 1940-ben fiatal tisztként részt vett a nagygencsi Apponyi kastélyban elszállásolt lengyel főtiszteknek, köztük Stanislaw Maczek tábornoknak Jugoszlávián át Franciaországba való eljuttatásában. Lásd: Kosaras Vilmos: Lecsekkoltuk Korponayt. In: Torontói Tükör, 1985. augusztus. A háború után a lengyelek sem voltak abban a helyzetben, hogy Korponayt és csoportját hathatósan támogassák. Azonban, hogy szabad mozgásában segítsék Mikolaj Korpanowicz névre egy lengyel útlevelet állítottak ki számára. OSZK 590. fond 4. doboz.

[739] Magyar Testvéri Közösség: titkos, félkatonai szervezet. A szervezet alapjait a Trianoni békediktátumot követően a menekült erdélyi értelmiségiek rakták le. Tagjai egymást segítették felelős beosztások betöltésében, céljuk az egyetemes magyarság érdekeinek védelme volt. Magyarország német megszállását követően bekapcsolódtak a németellenes ellenállásba, majd az ország szovjet megszállása után szervezetüket a szovjet és kommunistaellenes térnyerés megakadályozására mozgósították. Céljuk ekkor a párizsi békeszerződésig a hatalmat biztosítani, a kommunista térnyerést lassítani, a nyugati demokráciák támogatását megnyerni. 1946. december és 1947. január között a szervezet lelepleződött, az Katonapolitikai osztály és az ÁVO több tagot letartóztatott, majd nagyívű koncepciós per(ek) során a Magyar Kommunista Párt az ügyet az országgyűlési és kormányzati többséget alkotó Kisgazdapárt szétverésére használta fel. Bővebben Lásd: Szekér Nóra: Titkos Társaság. A Magyar Testvéri Közösség Története. Jaffa Kiadó, Budapest, 2017.

A Magyar Testvéri Közösség tagja volt Szügyi Zoltán vezérőrnagy is, akit a Magyar Nemzeti Felszabadító Bizottság nevében báró Atzél Ede bízott meg azzal, hogy hadosztályával látszólag tartson ki a németek mellett, azonban, ha kell harc árán is, de jusson el az angolszászokhoz. Ott bevallható feladata a menekült magyarság képviselete, titkos feladata megakadályozni a menekült magyarság és az anyaország szembeállítását. Lásd: Szügyi

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A magyar tisztikar szervezkedése a nyugati zónákban azt eredményezte, hogy a magyar és a szovjet kormány tiltakozására, a törzstiszteket és a vezérkari tiszteket az angol zónában elfogták majd közölték, hogy kiadják őket adni Magyarországnak.[740] Ebben a kilátástalan helyzetben, amikor sem felelős szerv, sem felelősséget vállaló személy nem volt, aki alkalmas lehetett volna a menekült magyarság képviseletére, Korponay szerint erre csak a Kopjás mozgalom lehetett képes.[741] Korponay katonai rangja azonban kevésnek bizonyult a tárgyalások elől amúgy is elzárkózó angolszászok szemében. Emellett Korponaynak és társainak a legalapvetőbb szükségletek előteremtése is gondot jelentett. Ezért Korponay és társai segéd- és napszámos munkát vállaltak,[742] hogy fent tudják tartani magukat és családjaikat. Az összeomlást és a káoszt mutatta, hogy a szervezet anyagi finanszírozása érdekében olykor a törvényes útról is letértek. Mivel a háború utáni időszak kedvezett a feketepiacnak, így a feketekereskedelembe a mozgalom tagjai is bekapcsolódtak. Korponay visszaszerzett egy magyar katonai gépjárművet, amelyet eladott, ezért később autólopással vádolták. Egyszer Baden bei Wienben a szovjet katonai elhárítás központjának közelében majdnem elfogták a szovjetek, amikor egy oda korábban elrejtett ékszert vett magához.[743]

A nehézségek ellenére Korponay és társai sikereket is elkönyvelhettek. Szívós szervezőmunkájuknak köszönhetően sikerült az egyes csoportokkal és a hazai sejtekkel az összeköttetést megteremteni, valamint a kapcsolatot felvenni a Pápai Udvarral, Udinében Wladylsaw Anders[744] tábornokkal, valamint összekötők kerültek a nyugati megszálló erőkhöz

Zoltán 1946. május 27-én kelt Összefoglaló jelentését. ÁBTL 3.1.9. V-12262/1. V. ö. HM HIM HL TGY 4330 (Szügyi Zoltán).

[740] Ebben közrejátszott az is, hogy a háborút követő választásokon Churchill vereséget szenvedett, 1945 júliusában a Clement Attlee vezette Munkáspárt alakított kormányt, amely igyekezett nyitni a szovjetek felé. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 5.

[741] Uo.

[742] Arday Lajos: i. m. 17. V. ö. Ernest Forras: Earnest Escapadates i. m. 18 – 21.

[743] Arday Lajos: i. m. uo.

[744] Anders, Władysław Albert (Błonie, 1892. augusztus 11. – London, 1970. május 12.) lengyel katonatiszt, tábornok. Balti német felmenőkkel rendelkezett. Reáliskolai tanulmányait Varsóban végezte, majd egyéves katonai szolgálatát követően a Rigai Műszaki Egyetem hallgatója volt. Az I. világháború kitörésekor a cári orosz hadseregbe sorozták be, részt vett a németek elleni hadműveletekben, többször megsebesült, majd vezérkari tanulmányokat folytatott Szentpéterváron, ennek elvégzése után a román frontra vezényelték. 1917-ben a Lengyel I. hadtest 1. lövészosztályához került, amelyet a németek 1918-ban leszereltek. Részt vett a lengyel-szovjet háborúban, mint a 15. ulánusezred parancsnoka, ezt követően a párizsi Katonai Akadémia hallgatója, majd 1925-től Varsó, majd a 2. lovasdandár parancsnoka. A második világháború kitörését követően részt vett a lengyel védelmi harcokban. Szovjet fogságba esett, 1940 februárjában az NKVD kiemelte, többször kihallgatták, presszionálták, hogy lépjen be a Vörös Hadseregbe. A Lengyel Emigráns Kormány és a Szovjetunió közötti hadiegyezményt követően kezdte meg a fogságból szabadon engedett lengyelekből az Anders-hadsereg megszervezését. A hadsereg egy részével a Kaukázuson át elhagyta a Szovjetuniót, Irán területén csatlakozott az angolszászokhoz. Alakulatai belekapcsolódtak a Monte Cassinoi-ütközetbe, majd részt vettek az Ancona-i csatában és Bologna felszabadításában. A háborút követően nem tért haza a szovjet befolyás alá került Lengyelországba, bekapcsolódott a nyugati lengyel emigráció munkájába, haláláig Lengyelország felszabadításáért dolgozott.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Ausztria és Németország nyugati zónáiban. A nyugaton tartózkodó fegyveres testületek és a menekültek összefogására egyre többen csatlakoztak Korponay erőfeszítéseihez, ezért Korponay megállapodott Nádas Lajossal, hogy ő a szervezés nyílt részét, míg Korponay a titkos részek felett veszi át a vezetést.[745] Egyben az is körvonalazódott, hogy Németország nyugati zónái lesznek a politikai és kulturális élet, míg Ausztria nyugati zónái – tudniillik közel a magyar határ – a katonai tevékenység súlyterületei.[746]

A szervezésre és az összefogásra nagy szükség volt, hiszen a magyar kormány ügynökei, hivatalos kiküldöttei és küldöttségei révén igyekezett mindenkit a hazatérésre bírni.[747] A bizonytalanságot fokozta, hogy a magyarországi hatóságok ferdeszemmel néztek azokra, akik Nyugatról tértek haza. E gyanakvó hozzáállás okait az egyik jelentés a következőképpen foglalta össze: „*Az angolszász hírszerző szervek az emigrációs táborokban élő és visszatérni félő, vagy nem akaró magyar katonai személyeket 1945. év végétől, 1946 év elejétől kezdték beszervezni azzal a feladattal, hogy Magyarországra illegális úton visszajuttatva őket, részükre politikai, gazdasági, majd később katonai természetű híreket szerezzenek.* […] *Nyugodtan lehet azt állítani, hogy mindazok, akik 1946. végétől jöttek haza, ilyen szempontból megbízhatatlanok és velük szemben a legnagyobb óvatossággal kell eljárni. Az a személy tehát, ki 1947-ben vagy különösen 1948-ban jött haza, teljesen megbízhatatlannak számít részünkről.*”[748] Ebben persze volt némi igazság. Hiszen a teljes bizonytalanságban, megbízható hírek nélkül élő menekült magyarság, de különösen a nyugati szervek szovjetekről, valamint a megszállt területekről való híréhségét ki kellett elégíteni. Ehhez a legegyszerűbb volt a repatriáló szerelvények kísérőit – akik a nyugati egyenruhában mentességet élveztek – ezekre a feladatokra alkalmazni.[749] Erre a szovjet és magyar elhárítók is felfigyeltek, akik alapos ismeretekkel rendelkeztek beépült ügynökeik, illetve az elfogottakból kivert információk alapján a Kopjás mozgalomról. Még a háború befejezése előtt hajtóvadászatot indítottak az itthon maradt, illetve az időközben visszatért Kopjásokra, így a mozgalom jelentős veszteségeket szenvedett.[750] Eközben a hazai sajtótermékekben hamar megjelentek az első, a Kopjásokkal és a szervezkedésükkel foglalkozó lejárató cikkek. Közös bennük, hogy tudatosan törekedtek a mozgalom cselekedetei és a

[745] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 6.
[746] Uo.
[747] Bővebben: Erdős Kristóf: A Hazahozatali Kormánybiztosság a politikai ellenőrzés szolgálatában (1945 – 1947). In: Súlypontáthelyezés a diplomáciában. A NEB Külügyi Munkacsoportjának tanulmányai 1. Szerk.: Soós Viktor Attila, NEB, Budapest, 2015. 171 – 196.
[748] ÁBTL 4.1. A-503. 7.
[749] Eszenyi László: Idegenbe szakadt hazánkfia. i. m. 78.
[750] Reszneki Zákó András a Kopjás mozgalom főparancsnokának és Korponay Miklós a Kopjás mozgalom vezérkari főnökének felterjesztése a Kopjás mozgalomról. 1947. október 10. Lásd: OSZK 590. fond 4. doboz. 6.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

nyilasok által elkövetett atrocitások összemosására, így diszkreditálva a mozgalmat a nyilvánosság előtt.[751] Éppen ezért Korponay számára világossá vált, hogy a hazai szervezést jegelni, pihentetni kell, emellett a még élő sejteknek meg kell tiltani minden olyan akciót, amellyel a mozgalomra felhívnák a figyelmet, ezzel együtt pedig az idő előtti elvérzést kockáztatnák. Így Korponay, mint a mozgalom vezérkari főnöke, egyben Zákó távollétében teljhatalmú helyettese a mozgalom szervezésének súlypontját a szülőföldről nyugatra helyezte át.[752] A kapcsolatfelvételek mellett, hogy a menekült magyarság a kozákok példáját és a kiadatását elkerülje, Korponay és társai megszervezték az úgynevezett „*Petúr bán akciót*" vagyis a Hontalan Magyarok emlékiratának, a nyugati politikai és katonai vezetőkörök számára való eljuttatását.[753] Ebben kérték a menekült magyarság védelmét, és azokat az alapvető emberi jogokat, amelyeket a demokratikus nyugat és az Egyesült Nemzetek Szervezetének nyilatkozata minden ember számára biztosít.[754]

Zákó András tevékenységének rekonstruálása a háború végétől az MHBK megalakításáig

Zákó András 1947. június 1-jén érkezett meg a kellerbergi táborba, ahol G. Kovács István álnév alatt kezdte meg emigrációs működését.[755] Borbándi Gyula korai kutatásai szerint Zákó felkutatását kisbarnaki Farkas Ferenc rendelte el. Utolsó információi szerint Zákó Burgenlandban tartózkodott. A vezérőrnagyot Korponay és néhány tiszttársa csempészte át az angol övezetbe, majd onnan Jezierski őrnagy segítette át a francia zónába.[756] Korponay halála előtt nem sokkal Borbándi Gyulához írt levelében szubjektív módon helyesbítette Borbándi Gyula főként Adonyi–Naredy Ferenc és Levalt–Jezierski László visszaemlékezésén alapuló értesüléseit.[757] Ahogy azt a korábbiakban említettem Korponay Borbándihoz írt levele jóval az

[751] Sz. n.: A butaságnak nincs határa avagy kis tudósítás a kopjás testvérekről. In: Népszava, 73. évf. 149. sz. (1945.07.26.) 1. V. ö. Sz. n.: Titkos „kopjás" bandák bujkáltak a dunántúli erdőkben. Miskolci Hirlap, 1. évf. 57. sz. (1945.07.28.) 3. V. ö. Vass László: A bakonyi kopjások. In: Szabad Szó, 47. évf. 105. sz. (1945.08.02.) 1. V. ö. Gaál György: „Kopjások". Miskolci Hirlap, 1. évf. 65. sz. (1945.08.07.) 1.
[752] A kopjás mozgalom eredete és működése. OSZK 590. fond, 3. doboz, 6 – 7.
[753] Hontalan magyarok emlékirata. Feffernitz, 1946. augusztus 11. OSZK 590. fond, 3. doboz.
[754] Uo.
[755] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 7.
[756] Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza 1945–1985. i. m. 44. V. ö. Eszenyi László: Idegenbe szakadt hazánkfia. i. m. 262.
[757] Korponay Miklós levele Borbándi Gyulához, i. m. 5. Véleménye szerint nem igaz, hogy Zákó Burgenlandban tartózkodott volna, mivel az a szovjet zónába tartozott. Az sem valós, hogy ő segítette át az angol megszállási övezetbe egykori felettesét. Majd hosszan taglalja, hogy noha Zákó elmondása szerint Erdélyben a Kopjás szervezkedés ügyében járt el, valójában német szeretőjénél, Hildegard Hallénél töltötte idejét. Ezért Borbándi művének új kiadásában a Korponay által sérelmezett részt, miszerint neki része volt Zákó felkutatásában, Borbándi

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

események után íródott, így annak hangvételében már benne vannak későbbi ellentétjei kisbarnaki Farkas Ferenccel, Zákó Andrással, Jezierski Lászlóval és Adonyi Ferenccel.

Zákó 1945–1947 közötti tevékenységét érdemes jobban megvizsgálni. Életének erről a több, mint kétéves periódusáról, titkos tevékenységét tekintve, – nem meglepő módon – kevés, ám szerencsésen fennmaradt információ áll rendelkezésre. Mivel ő maga nem dokumentálta életének ezt a szakaszát, így a csekély másodlagos források alapján, ha foghíjasan is, de rekonstruálható a működése. Korponay leírása szerint utoljára 1945 április elején Birkfelden találkoztak személyesen, ahol felettese személyes tárgyait bízta rá.[758] Majd később utasítást adott, hogy a Kopjás-törzs igyekezzen Észak-Olaszországba, ahol a szervezkedést kedvező feltételek mellett folytathatják. Zákó fogságba esésének körülményeiről annyi bizonyos, hogy 1945. május 2-án az amerikai 5. hadosztály fogságába került,[759] majd ahogy azt kisbarnaki Farkas Ferenc írja, együtt voltak a foucarville-i 19. sz. hadifogolytábor 3. sz. altáborában.[760] Farkas irataiból kiviláglik az is, hogy Zákó kórházi kezelésre szorult. A későbbi nyomozások során „Bakonyi" fedőnevű ügynök jelentése szerint gyomorbántalmak miatt került kórházba. Az ügynök szerint a kórházban nem, mint „*general major*" – azaz vezérőrnagy, hanem mint „*major*" – azaz őrnagy került bejegyzésre.[761] Foucarvilleből a 97. sz. Neustadt bei Marburg melletti amerikai táborba került.[762] A marburgi katonai kórházban szintén kezelés alatt állt. Itt került szoros kapcsolatba egy helyi ápolónővel, Hildegard Hallével, 1945 novemberében.[763] A hölgy későbbi, Korponayhoz címzett leveléből kiderül, hogy 1945 karácsonyán eljegyzésre is sor került közte és Zákó között, majd 1946. január 16-án váltak el egymástól.[764] Zákó Hildegard Halletől való elválását követő tevékenységéről csupán kevés pontosan dokumentálható és

kihagyta. Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza 1945–1985. I. Kötet, Európa Könyvkiadó, Budapest 1989. 73 – 74.

[758] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond 7. doboz, 2.

[759] Zákó András Curriculum Vitae. Lásd a mellékletben.

[760] HM HIM HL Pers. 339. doboz, 3. (MHBK) dosszié, „Magyar Harcosok Bajtársi Közössége". V. ö. Foucarvillei tábor magyar tábornokainak névsora. Lásd: HM HIM HL Pers. 337. doboz, 4. dosszié, (Életút) 294., V. ö. A neustadt-i táborbeli magyar tábornokok 1945. április 15-i memoranduma. Idézi: HM HIM HL Pers. 337. doboz, 109. A fogvatartott tábornokokat lásd: Vattay Antal naplója 1944 – 1945. Közreadja: Vigh Károly. Sisak és Cilinder, Zrínyi Kiadó, Budapest, 1990. 122 – 124.

[761] Összefoglaló jelentés az „Ingyenélők" fedőnevű ügyben, Budapest, 1960. március 26. ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 78. (Zákó a tábornoki altáborból került a kórházba, ahol kérdéses, hogy őrnagyokat együtt tartottak volna tábornoki rangban lévő személyekkel).

[762] Zákó vezérőrnagy aláírása is szerepel az 1945. október 11-én kelt az amerikai fogságban lévő magyar tábornokok nyilatkozatán. HM HIM HL Pers. 337. doboz 4. dosszié (Életút) /Hadifogság 1945.

[763] Hildegard Halle, 1952. augusztus 8-án Polleben községben kelt levele. OSZK 590. fond, 7. doboz. Fontos megjegyezni, hogy Korponay Miklós 1952-ben kereste fel az asszonyt, amikor közte és felettese, Zákó között annyira elmérgesedett a barátság, hogy egymás ellen gyűjtöttek bizonyítékokat.

[764] Hildegard Halle szerint szakítottak, majd Zákó még hírt adott magától Bad Salzschlirfből, ezt követően Zákó levélben a jegyességüket is felbontotta. Bevallása szerint ekkor észlelte, hogy állapotos, majd 1946. október 5-én, egy kislánynak adott életet. Hildegard Halle 1952. augusztus 8-án kelt levele. OSZK 590. fond 7. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

egyben jól ellenőrizhető információk állnak rendelkezésre. A hazai szervek későbbi nyomozásai szerint – annak ellenére, hogy Zákó szerepelt a háborús bűnösök első jegyzékén[765] – illegálisan hazatért. A későbbi operatív nyomozások megállapították, hogy Zákó még a 2. vkf. osztály specialistái által hamisított igazolványokkal csatlakozott egy hadifogolyszállítmányhoz, a nagyobb településeket és szűrőállomásokat elkerülve 1946. január 31-én érkezett meg Budapestre, ahol – a nyomozószervek szerint szerelmi kapcsolatánál – özvegy Vízkelety Ferencné született Divald Kláránál,[766] majd Solymáron Ujházy György[767] írónál, valamint megbízható ismerősöknél élt illegalitásban.[768] „Bakonyi" szerint 1947 májusára Zákó vaskos bajuszt növesztve, Vízkelety Ferencné sógorának, Nandrássy Elek[769] kispesti evangélikus lelkésznek személyi okmányaival[770] és Luther-kabátjával, Mosonmagyaróvár térségében elhagyta az országot, majd az osztrák rendőrség segítségével kelt át Ausztria szovjet zónáján.[771] Zákó nem véletlenül tért haza. Nem szabad figyelmen kívül

[765] A háborús bűnösök első jegyzéke. Lásd: Magyar Nemzet, 1. évf. 70. sz. (1945.07.26.) 3. V. ö. BFL XXV. 2. a. 1. d. 1/0167. „Gyűjtőív az Északamerikai Egyesült Államok részéről kiadott háborús bűnösökre vonatkozó adatok gyűjtése". A gyűjtőívben Zákó neve felmerül, azonban tevékenységével kapcsolatban semmi érdemleges információ nem szerepel.

[766] Özvegy vízkeleti Vízkelety Ferencné, Divald Klára: (Eperjes, 1893 /1894. – ?) tanítónő, háztartásbeli. Polgári iskolai tanulmányait Eperjesen végezte. Feleségül ment vízkeleti Vízkelety Ferenc császári és királyi ezredeshez (Bécs, 1898. – Budapest, 1941. április 20.). A napilapok szerint 1931 februárjában öngyilkosságot kísérelt meg, ennek okaként az elszegényedést jelölték meg. A háború alatt Budapesten élt. 1946 – 1947 között az illegálisan hazatért Zákó egy ideig nála rejtőzött, majd megbízható ismerősöknél és barátoknál bújtatták. Lakását a későbbiek folyamán lefoglalták, Vízkeletynét Budapestről Zsákára telepítették ki, majd a kitelepítés feloldását követően Budapestre tért vissza. Az 1956-os eseményeket követően a Zákó utáni nyomozások során fényderült, hogy Zákóval továbbra is levelezésben áll, ekkor a hatóságok Billnitzer Ernőt vezették be Vízkeletynéhez. A „Billnitzer – ügy" kirobbanása utáni sorsa ismeretlen.

[767] Ujházy György (Budapest, 1895. február 3. – Budapest, 1971. március 21.) író, zsurnaliszta, forgatókönyvíró. Édesanyja, születését követően nem sokkal elhunyt ezért rokona Nagy Géza történész és neje nevelték. Jogi tanulmányokat folytatott. Az első világháború kitörését követően besorozták, a császári és királyi 6. huszárezredben szolgált tartalékos zászlósként, majd egy betegség következtében a Beszterce vármegyei czernowitzi cs. és kir. tartalékkórházban kezelték, majd a 6. számú kórházvonatnak adták át. Felépülése után egy gyalogsági ágyús osztaghoz osztották be, hadnagyként szerelt le. Részt vett az 1918 – 1919-es eseményekben utána emigrálni kényszerült. Bécsben, majd Bukarestben élt. Hazatérve írással, újságírással foglalkozott, majd a forgatókönyvírás és a rendezés felé fordult. 1945 után Baján fellépett Szentiványi Béla alkalmi társulatával, ahol irredenta konferanszával hangos indulatokat váltott ki. Zákó illegális hazatérését követően egy ideig Ujházy solymári lakásán rejtőzött. 1949-ben Károlyi Bernát ferences szerzetessel való kapcsolatai miatt kémkedés vádjával letartóztatták, majd internálták. Megjárta a Recsket, szabadulását követően Budapestről kitiltották folyamatos megfigyelés alatt tartották, Berky Kató színésznővel Solymáron telepedett le.

[768] 2/1.B. számú utasítás 1959. április 11. ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 65. V. ö.: Összefoglaló jelentés az „Ingyenélők" fedőnevű ügyben, Budapest, 1960. március 26. ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 78/73.

[769] Nandrássy Elek (Német-Jakabvágás / Jakabvágása, 1894. április 25. – Budapest, 1967. január 7.) evangélikus lelkész, teológus. Tanulmányait a nyíregyházi Evangélikus Főgimnáziumban, valamint az eperjesi Kollégiumban végezte. 1916. november 18-án avatták lelkésszé, pályáját Cservenkán kezdte meg. Az első világháborúban tábori lelkészként teljesített szolgálatot. 1918-ban Eperjesen feleségül vette Divald Magdolnát. 1925-ben Budapestre került, ahol 4 évig a bányakerület missziós lelkésze, valamint vallástanár volt. 1929. november 17-én iktatták be Kispesten vezetőlelkésznek.

[770] Nandrássy Elek az okmányok elvesztését, illetve eltulajdonítását csak Zákó biztonságba helyezését követően jelentette az illetékes hatóságoknál.

[771] Összefoglaló jelentés az „Ingyenélők" fedőnevű ügyben, Budapest, 1960. március 26. ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 78/74.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

hagyni, hogy Zákó már 26 évesen hálózatot tartott fenn Romániában. Meglátásom szerint a hangsúly nem a Vízkelety Ferencnével való szerelmi szálon[772] – ennek kidomborítása inkább a lejáratást szolgálja –, hanem inkább a ma már ki- és felderíthetetlen szervezési kérdéseken nyugszik. Nem tudható, pusztán sejthető, hogy Zákó szervezett, valamint ittléte alkalmával felderítést végzett és pontos információkat gyűjtött a hazai helyzetről. Ezt erősítette meg az MHBK-ba később beépült „Dunai" (azaz Démy-Gerő Sándor) is, aki szerint Zákó itthoni tartózkodása alatt titokban volt tiszttársaival felvette a kapcsolatot.[773] Korponay idézett leírásában szerepel Zákó erdélyi szervezése. Mára már szinte kideríthetetlen, de nem feltétlenül kellett ehhez Erdélyben tartózkodnia. Mivel Zákó kiterjedt kapcsolati hálóval rendelkezett ehhez elég volt Magyarországon a megfelelő személyekkel találkoznia. Egy másik lényeges – ma már szintén– felderíthetetlen kérdés az a csatorna, vagy ha úgy tetszik hálózat, amelyben az egykori katonák mellett polgárok, valamint evangélikus, református és katolikus egyházi személyek, valamint szervezetek is részt vettek. Ahogy az Zákó esetében látható a szervezett hálózat tagjai az üldözöttek biztonságba helyezése érdekében „kapukat" nyitottak a még meg nem szilárduló határon, az üldözötteket pedig „kézről-kézre" adva juttatták ki az országból, egészen addig, amíg a magyar hatóságok fel nem derítették és le nem tartóztatták a beszervezetteket.[774] Így kizárt, hogy Zákó pusztán Vízkeletyné kimentése, vagy a szerelmi szál felmelegítése miatt tért haza, hiszen az asszony a hálózaton keresztül bármikor kijuthatott volna Nyugatra. A Kopjás mozgalom eredetéről szóló jelentés is kiemeli, hogy a szervezés megkönnyítése, valamint Zákó és a törzs összhangjának, valamint a szervezőmunka hatásfokának növelése miatt hagyta el Zákó újra Magyarországot.[775] Vagyis miután Zákó az ellenállás hazai ágával felvette a kapcsolatot és saját tapasztalatokat szerzett a hazai helyzetről, hírt kapva arról, hogy Korponay Nyugaton folytatja a szervezést, így mivel lebukása túl nagy kockázatot jelentett a mozgalom hazai részére, Nyugatra távozott.

[772] Nyári Gábor is kiemeli, hogy nem életszerű, hogy Zákó pusztán Vízkeletyné miatt, illetve az ő kimenekítése érdekében tért haza. Lásd: Nyári Gábor: A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének tevékenysége 1945 – 1956 között. i. m. 280 – 281.
[773] Összefoglaló jelentés 1958. április 25. Lásd: ÁBTL 3.2.2. T-2/2. 40.
[774] A hálózatra lásd: Böröcz Sándor: Kiáltás a mélyből. i. m.; Harangozó Ferenc: A csendlaki parókiától a szibériai hómezőkig. i. m.; Msgr. (Monsignore) Mészáros Tibor: Akit övéi be nem fogadtak. i. m.
Az említett hálózat menekítette ki többek között Clementis–Záhony Arzén József csendőrnyomozó századost, majd családját Nyugatra. Clementis–Záhony Botond Rafael személyes közlése.
[775] A kopjás mozgalom eredete és működése. OSZK 590. fond 3. doboz, 9.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Időközben a nemzetközi helyzet kedvezően megváltozott, amelyet Churchill fultoni beszéde,[776] majd a Truman doktrína[777] meghirdetése is jelzett. Az otthonról tömegesen elmenekülő magyar politikusok révén a magyar ügy teljesen más megvilágításba került, a kiépített összeköttetéseken egyre több és komolyabb szerv kezdett érdeklődni a Kopjás mozgalom iránt.[778] Így viszont már egy, a nyugati politikai körök által elismert, tárgyalóképes vezető személyre volt szükség. A szóba jöhető személyek közül Korponay és Zákó választása v. kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredesre esett, [779] aki, mint főcserkész, és mint az 1936-os budapesti Grand Prix, valamint az 1938-ban Budapesten megrendezett 34. Nemzetközi Eucharisztikus Világkongresszus szervezője kitűnő külföldi kapcsolatokkal rendelkezett. Neve a katonai berkekben köztudott volt, hiszen korábban a Ludovika Akadémia parancsnokaként a tiszti állomány fiatalabb generációja előtt ismert és kedvelt volt. Ráadásul már 1945. október 11-én a neustadt-i táborban fogvatartott magyar tábornokok (többek között Zákó András vezérőrnagy) által az amerikai főparancsnoksághoz eljuttatott beadványában[780] kérték, hogy a magyarság érdekeinek képviseletére vitéz kisbarnaki Farkas Ferencet ismerjék el. Farkas mellett szólt a jogfolytonosság is, hiszen az összeomlás előtt, amikor a Németországba kitelepült Honvédelmi Minisztériumba, valamint a Honvédség Főparancsnokságára beosztott vezérkari tisztek megvonták bizalmukat Beregfy Károlytól, ő kisbarnaki Farkast és Lengyel Bélát bízta meg a Honvédség feletti parancsnokság átvételére, valamint a fegyverletétel végrehajtására.[781] Emellett Farkas körül kezdett kikristályosodni a Magyar Szabadság

[776] A korábbi brit miniszterelnök, Winston Churchill 1946. március 5-én Fultonban, magánemberként megtartott elhíresült beszédében többek között kifejtette: „*Árnyék borult arra a színpadra, amelyet legutóbb a szövetségesek győzelme megvilágított. Senki sem tudja, mit szándékozik tenni Szovjet-Oroszország és nemzetközi kommunista szervezete a közvetlen jövőben, sem azt hol vannak a korlátai, ha vannak egyáltalán korlátai expanziós és követőket toborzó irányzatainak.* […] *A Balti-tenger mellett fekvő Stettintől az Adriai-tenger mentén fekvő Triesztig vasfüggöny ereszkedik le Európára. E vonal mögött vannak Közép- és Kelet-Európa régi államainak összes fővárosai – Varsó, Berlin, Prága, Bécs, Budapest, Belgrád, Bukarest és Szófia. Mindezek a híres városok és országok lakossága a szovjet szférában fekszik, és valamilyen formában alá vannak vetve nemcsak a szovjet befolyásnak, hanem Moszkva egyre nagyobb mértékű ellenőrzésének.* […] *A kommunista pártokat, amelyek ezekben a kelet-európai államokban igen kicsik voltak, hatalomra emelték, amely hatalom meghaladja a pártok létszámát, és ezek a pártok most mindenütt arra törekszenek, hogy megszerezzék a totális ellenőrzést. Majdnem minden esetben rendőrkormányok uralkodnak."* Lásd: Nemzetközi szerződések 1945 – 1982. A második világháború utáni korszak legfontosabb külpolitikai szerződései. Szerk.: Halmosy Dénes, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó – Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1985. 66.

[777] Harry S. Truman amerikai elnök 1947. március 12-én, a kongresszushoz intézett beszédében hirdette meg az elvet, amely szerint az Egyesült Államok nem tűri el a második világháború után kialakult status quo erőszakos megváltoztatását, és gazdasági, illetve katonai segítségnyújtással beavatkozik azon országokban, ahol a kommunizmus térhódítása fenyeget. Lásd: Nemzetközi szerződések 1945 – 1982. i. m. 119 – 125.

[778] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 7.

[779] ÁBTL 4.1. A-2127/19/1. 4.

[780] HM HIM HL Pers. Farkas Ferenc vitéz, (kisbarnaki) magyar királyi vezérezredes iratai. 337. doboz, 109. A fogvatartott tábornokokat lásd: Vattay Antal naplója 1944 – 1945. i. m. 122 – 124.

[781] HM HIM HL Pers. 337. doboz (kisbarnaki Farkas Ferenc) \ 4. Életút\ Kitelepülés és hadifogság című dosszié anyagait. V. ö. Lengyel Béla: Európa forgószelében. Visszaemlékezések, tapasztalatok és benyomások egy katona életéből. Szarvas, 2011. 355.; V. ö. Gosztonyi Péter: A magyar honvédség a második világháborúban. i. m. 402.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Mozgalom, amely tulajdonképpen a hadra fogható menekültek számbavételét, összeírását és egységbe tömörítését célozta meg. Érdemes megemlíteni, hogy a nyugati hatalmak e szervezkedés elé nem gördítettek nagyobb akadályt. Farkas szerint Zákóval már a hadifogságban is az volt megbeszéléseiknek egyik fő pontja, hogy hogyan kell az emigrációt és ezen belül a katonákat megszervezni.[782] Farkas és Zákó, akik mindketten megéltek már egy összeomlást, tudták, hogy csak az összefogás és az egység mentheti meg a kétségbeeséstől, a zülléstől és a szétszóródástól a menekült magyarságot. Szemük előtt lebeghetett az első világháborút követő zavaros idők példája. Arra számíthattak, hogy a háborút követő rendezés során a nyugatiak talán erélyes fellépéssel elérik, hogy a szovjetek kivonuljanak Magyarország területéről, vagy, hogy a nyugati hatalmak előbb-utóbb megelégelik a szovjetek atrocitásait, – amelyekről a magyarországi újabb menekülthullám lépten, nyomon hírt adott – és kirobban egy újabb háború immár a győztesek között. Mind az egyik, mind a másik esetben nagy szerephez juthat egy viszonylag intakt magyar hadsereg, nem beszélve az otthoni ellenálló sejtekről.

Korponay Miklós Zákó András levelével 1947. június 30-án jelentkezett kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredesnél, tájékoztatta a mozgalommal kapcsolatban, kérte, hogy ne vállaljon semmiféle politikai szerepet.[783] Ezt követően 1947. július elején Korponay több ízben találkozott a vezérezredessel, ahol Farkas ismét megerősítette, hogy a Magyar Szabadság Mozgalom[784] elnöki tisztségénél jobban nem köti le magát, további politikai bonyodalmakba nem fog keveredni. Tájékoztatta Korponayt, hogy a francia szervekkel a kapcsolatokat felvette, noha személy szerint ő az amerikaiakban több fantáziát lát. Ezen kívül utasította, hogy a franciákkal való jobb kapcsolattartás és együttműködés érdekében Zákó és a központ költözzön át Innsbruckba. 1947. július 14-én Zákó és törzse átköltözött az Absam melletti Eichat táborba, ahol tájékoztatták a francia szerveket, akik az erkölcsi támogatáson kívül hajlandóak voltak utazási okmányokat is rendelkezésükre bocsátani, valamint a francia őrszázadba is szívesen látták az egykori magyar katonákat.[785]

[782] HM HIM HL Pers. 339. doboz, 3. (MHBK) dosszié, „Magyar Harcosok Bajtársi Közössége”.
[783] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 7.
[784] Magyar Szabadság Mozgalom: 1946. május 17-én Mühlthalban a magyar emigránsok képviseletére létrejött szervezet. Vezetőül kisbarnaki Farkas Ferencet választották. A mozgalom számba vette a menekülteket, civileket és katonákat egyaránt. Az MSzM kezdetben bírta a menekült politikusok, egyházi személyek és az angolszász megszálló hatóságok támogatását is. Az altöttingeni országgyűlést követően azonban több politikus kihátrált Farkas mögül, valamint az MHBK létrejöttével az MSzM vesztett támogatottságából, végül egy lett az emigráció kis csoportosulásai között. Bővebben: HM HIM HL Pers. 339. doboz, MSZM dosszié.
[785] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 7 – 8. V. ö. HM HIM HL Pers. Farkas Ferenc vitéz, (kisbarnaki) magyar királyi vezérezredes iratai. 337. doboz, 19 – 20.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Noha mind Zákó, mind Korponay óva intette, kisbarnaki Farkas 1947. augusztus 20-án az úgynevezett altöttingi országgyűlés során mégis a politikai ingoványba keveredett. Farkas, aki jó szervező készséggel rendelkezett és a Magyar Szabadság Mozgalmat elég erősnek érezte, ráadásul, mint főcserkész bírta a nyugatra menekült ifjúság bizalmát is, a Truman doktrína meghirdetését követően komoly lépésre szánta el magát: zarándoklattal egybekötött országgyűlés összehívására.[786] Az időpont sem véletlen, hiszen a dátumnak katonai vonatkozásai voltak: hosszú időn keresztül ezen a napon történtek a Ludovika Akadémia növendékeinek tisztavatásai.[787] Az Altöttingben megtartott zarándoklaton[788] több, nyugatra menekült politikus részvételével megtartott gyűlésen Farkast államfői hatalommal felruházott miniszterelnökké választották, emellett a honvédelmi és külügyminiszteri teendők ideiglenes ellátását magának tartotta fenn.[789] Ezzel a lépéssel azonban nagy támadási felületet adott.[790] Farkas, akit Zákó és Korponay a katonai egység letéteményesének tartott, az altöttingi akciójával inkább kerékkötőjévé vált az egységtörekvésnek. Személye nyugaton, s ami Zákó és Korponay szempontjából talán még fontosabb a hazai katonai körökben is (el)ismert volt. Hiszen az úgynevezett „demokratikus" Honvédség tiszti és főtiszti állományát még nem cserélték le, mivel az új káderek kineveléséig szükség volt rájuk. A régi tisztikarban sokan ismerték, valamint tisztelhették a vezérezredest, így neve akár hívószó lehetett a hazaiak körében.[791] Farkas lépése azonban számos korábbi ellentétet felszínre hozott, valamint újabb ellentétek forrásává vált. Noha lépésével a jogfolytonosságot kívánta szolgálni, a hazai szervek rögtön megragadták az alkalmat, hogy a nyugaton gyülekező „nyilas-fasiszta" leszámolással kezdjenek riogatni.[792] Támadták azok a politikusok, akiket kihagytak az eseményből, így a jobboldali és nyilas körök,[793] valamint az Egyesült Államokban gyülekező, Magyarországról a kommunisták előretörése nyomán elmenekült politikusok, vagyis a kisgazdák és a jobboldali szociáldemokraták. A gyűlésen jelen volt az idős Habsburg József főherceg, akit többen kritizáltak amiatt, hogy korábban mind a Károlyi Mihály vezette, mind a Szálasi fémjelezte

[786] Kisbarnaki Farkas Ferenc: Az Altöttingi országgyűlés története 1947/49 – 1969. München, 1969. V. ö. Nyári Gábor: Menekültek az új hazában i. m. 118 – 132.
[787] Eszenyi László: Idegenbe szakadt hazánkfia. i. m. 181 – 182.
[788] A zarándoklat egyházi vonatkozásairól: Altöttingi zarándoklat. 1947. augusztus 20. Herder-Druck, München, é. n. Másolat a szerző birtokában. A brossúráért itt mondok Thorma Gábor úrnak, aki rendelkezésemre bocsátotta a családja birtokában lévő anyagokat. Lásd: Kiskunhalasi Thorma János Múzeum Archívumába helyezett Thorma Gábor-féle letét V. ö. Thorma Gábor: A Thorma család krónikája i. m. 410 – 411.
[789] Bővebben lásd: HM HIM HL Pers. 339. doboz, Altötting dosszié.
[790] Korponay Miklós levele Borbándi Gyulának i. m. 3.
[791] „*Éveken keresztül ő volt az*[,] *akire hivatkozva a katonai szervezést végeztük. Kint és otthon is.*" Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 8.
[792] Török Ádám: Feleselő iratok i. m. 353 – 354.
[793] Az Altöttingi Országgyűlés és a hungaristák. HM HIM HL Pers. 339. doboz, Altötting dosszié.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

rendszerben szerepet vállalt. Az pedig, hogy Farkast államfővé választották, Horthy kormányzót és híveit fordította ellene. Ezek mellett az érvényben lévő amerikai rendelkezések tiltották a politikai csoportosulásokat, így az amerikai hatóságok kénytelenek voltak fellépni, nem beszélve a nemzetközi bonyodalmakat előidéző ellenkormányalakításról.[794] Az amerikai szervek közbelépésük során Farkas irattáskáját, – benne több, a Kopjás mozgalomra vonatkozó jelentéssel –, lefoglalták, és az iratokat hamar ki is szivárogtatták.[795] Az amerikai demokrata kormányzat inkább a kisgazda és szociáldemokrata menekültekből formálódó Magyar Nemzeti Bizottsággal való együttműködést tartotta kívánatosnak, mint hogy együttműködjenek a felületesen „nyilasnak" bélyegzett Farkas ellenkormányával, és a személyéhez kapcsolt Kopjás mozgalommal.[796] Ugyanakkor az altöttingi eseményeket követően nem sokkal az amerikaiaknak dolgozó Gehlen szervezet tagjai érdeklődtek a mozgalom iránt, így összekötőként hozzájuk Kollényi Györgyöt állították be.[797] Sajátossága ennek az időszaknak a Nyugat és Kelet közötti feszült viszony. A nyugati hírszerző- és elhárító szervek a hidegháború kezdeti szakaszában érzékelték lemaradásukat a szovjetekkel szemben. Ezért minden esetleges a szovjetek hátában lévő, a szovjetekről biztos információkkal rendelkező csoportra figyelmet fordítottak. Így egyre több, egy – egy volt hírszerző és elhárítótiszt köré csoportosuló egység alakult, amelyek értékes információkat szolgáltattak a nyugati szerveknek. Nem véletlen tehát, hogy a Gehlen szervezet nagy érdeklődést mutatott a 2. vkf. osztály nyugatra menekült állománya, de különösen a Magyarországon hagyott alámerült, alvó sejtek – így különösen a Kopjás mozgalom – iránt. Farkas altöttingi politikai szerepvállalása miatt, egyre inkább közvetlenül kezdték ezeket a kis egységeket felkeresni és foglalkoztatni.[798] Mivel Farkas politikai síkra tért, ezért Zákó és Korponay, hogy biztosítsák Farkastól a szabad mozgásterüket, a nyugati szervek tájékoztatására kiadták a Kopjás mozgalom eredetéről és működéséről szóló feljegyzésüket,[799] majd 1947. november 25-én a további szervezések érdekében tárgyalást

[794] Kisbarnaki Farkas Ferenc Hennyey Gusztáv vezérezredesnek tulajdonítja, hogy az országgyűlést az amerikai Counter Intelligence Corps (CIC) különítmény megzavarta. Lásd: Nyári Gábor: Menekültek az új hazában. i. m. 123. V. ö. Altöttinggel kapcsolatos megnyilatkozások. A dokumentumban Hennyey szerepe mellett Farkas kifejti, hogy bizonyos csatornákon keresztül az amerikai hatóságok támogatták, sőt ösztökélték a politikai lépés megtételére. Lásd: HM HIM HL Pers. 339. doboz, Altötting dosszié. Majd az amerikai főkonzulátusra 1947. szeptember 3-án berendelve az amerikai hatóságok közölték rosszallásukat és jelezték nem tűrik a politikai mozgolódást. Lásd: Uo.

[795] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 8.

[796] Lásd: James McCargar 1949. január 7-én kelt Memorandum. Kopjas Organisation. Lásd CIA FOIA. https://www.cia.gov/readingroom/docs/MCCARGAR%2C%20JAMES_0020.pdf (utolsó megtekintés: 2024. 09. 03.)

[797] Korponay Miklós levele Borbándi Gyulához. i. m. Uo.

[798] ÁBTL 4.1. A-2127/19/1. 6.

[799] A kopjás mozgalom eredete és működése a háború befejezéséig. 1947. október 18. Lásd: OSZK. 590. fond, 3. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

folytattak Nádas Lajossal, aki javasolta, hogy titkos részekről fokozatosan, át kell térni a nyílt munkára, és az anyagi alapokat meg kell teremteni.[800] Ugyan a világpolitikai helyzet kedvezően alakult,[801] az emigráció politikai profilja viszont egyre inkább összekuszálódott. A titkos részek által teremtett kapcsolatokat a nyílt részek erőtlensége és az emigráció legfelsőbb katonai vezetésének hiánya miatt nem lehetett hasznosítani. A titkos részek egyre inkább angolszász hírszerzőszervek végrehajtó eszközeivé süllyedtek. Ez veszélyeztette az egyes csoportok feletti magyar irányítást. A meginduló kivándorlás, a szétszóródás, pedig az egység további bomlását jelentette, illetve azt, hogy az egységes vezetés elfogadtatása esetén nem lesz meg a kellő tömegtámogatás.[802] A helyzetet fokozta az újabb emigrációs hullám megindulása, amely jelentős következményekkel járt. Az 1947. februárjában aláírt párizsi békeszerződést nem követte a szovjet csapatok kivonása. A Rákosi Mátyás vezette kommunisták az úgynevezett szalámitaktikával a riválisa pártokat szétzilálták, az egyes közszereplőket megfélemlítették, megzsarolták, egyeseket elhurcoltak vagy bebörtönöztek, internáltak vagy emigrálásra kényszerítettek.[803] A Kommunista Párt a bel-, az igazság- és a gazdaságügyi kulcspozíciók mellett a teljes államapparátusba beépítette magát, így állam kezdett lenni az államban. A párizsi béke megkötése után a szovjet hadsereg nem vonult ki Magyarországról, arra hivatkozva, hogy az Ausztria területén állomásozó hadsereg ellátását biztosítani kell Magyarországon. A biztosításhoz szükséges erők létszámát azonban nem maximalizálták. A birtokukban lévő belügyi tárcával és a politikai rendőrséggel,[804] valamint a hadsereg berkeiben

[800] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 9.
[801] A szovjetek által megszállt területeken a kommunisták egyre agresszívabb politikába kezdtek, koordinálásukra megalakult a KOMINFORM. Görögország polgárháborúba süllyedt, az olasz és francia választásokon is sikereket könyveltek el a szélsőbaloldali pártok. Kínában a Csang Kaj-sek tábornok vezette Kuomintang is visszaszorulóban volt a Mao Ce-tung vezette kínai kommunistákkal szemben. A fenyegetésre válaszul Truman elnök meghirdette a feltartóztatási politikát, valamint beindították a Marshall-tervet, amelyet a keleti blokk országai kategorikusan visszautasítottak. Bővebben lásd: Judt, Tony: Postwar. History of Europe since 1945. Penguin LCC US, 2006. v. ö. Westad, Odd Arne: The cold war. World history. Basic Books, 2019.
[802] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 10.
[803] Például lásd: Nagy Ferenc: Küzdelem a vasfüggöny mögött. 1 – 2. kötet, Extra Hungariam, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1990.; Kovács Imre: Magyarország megszállása. Katalizátor Iroda, Budapest, 1988. 325 – 369.; Sulyok Dezső: Két éjszaka nappal nélkül. Éghajlat Könyvkiadó Kft., Budapest, 2004.; Arany Bálint: Koronatanú. Emlékirat 1945 – 57. Püski Kiadó Kft., Budapest, 1990.; Csicsery-Rónay István – Cserenyey Géza: Koncepciós per a Független Kisgazdapárt szétzúzására: tanulmányok és válogatott dokumentumok. 1956-os Intézet, Budapest, 1998.
[804] Lásd: Müller Rolf: Politikai rendőrség a Rákosi-korszakban. i. m.; Kiszely Gábor: ÁVH. Egy terrorszervezet története. Korona Kiadó Kft., Budapest, 2000.; Berki Mihály: Az államvédelmi hatóság. k. n., Budapest, 1994.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

hasonló célzattal felállított Katonapolitikai osztállyal,[805] illetve a szovjet támogatásnak[806] köszönhetően szinte senki sem érezhette magát biztonságban. Így a kirobbant Magyar Közösség[807] persorozat nyomán számos politikust tartóztattak le vagy kényszerítettek emigrációra. Ezzel pedig egy újabb magyar emigráns hullám jelent meg Nyugaton, amely alapállását tekintve szembehelyezkedett a korábbi, vagyis az 1945-ös emigráció tagjaival. Az 1947-esek leegyszerűsítve szélsőjobboldalinak tartották az 1945-ösöket (noha ez a csoport sem volt egységes),[808] míg ők a kommunistákkal való kollaborációval vádolták az 1947-eseket. Ez a szinte feloldhatatlan ellentét és az új emigrációs hullám kiváló lehetőséget kínált a szovjet, illetve a hazai hírszerző és elhárító szerveknek,[809] hogy az emigrációs tömegbe a saját, felderítéssel, beépüléssel, bomlasztással, lejáratással, dezinformálással, agent provocatioval; majd később emberrablással stb. megbízott ügynökeiket Nyugatra juttathassák. Az emigráció penetrálása pedig lehetővé tette, hogy az amúgy sem egységes sorokat még jobban összezilálják, az egységtörekvéseket gátolják, a meglévő ellentéteket fokozzák. A kisstílű torzsalkodások, óriási energiákat emésztettek fel, ráadásul a nyugatiakat is eltántorították az összefogásra képtelen, egymást gyalázó körök támogatásától. Így a nyugati szervek saját érdekeiknek megfelelően használták fel az emigráció marakodó, egymással versengő csoportjait.

[805] Bővebben: Dávid Ferenc: A magyar katonai titkosszolgálatok megszervezése. A HM Katona Politikai Osztály szervezete, feladata és működése, 1945 – 1947. i. m..; Okváth Imre: „Sziget egy reakciós tenger közepén”. In: Államvédelem a Rákosi-korszakban. Szerk.: Gyarmati György, Történeti Hivatal, Budapest, 2000. 57 – 98.; Uő: Katonaperek a „Katpolon” belül 1948 – 1953. In: Megtorlások évszázada. Politikai terror és erőszak a huszadik századi Magyarországon. Szerk.: Szederjes Cecília, Nógrád Megyei Levéltár – 1956-os Intézet, Salgótarján-Budapest, 2008. 125 – 142.; Uő: Angol kémhálózat a Katpolon 1946 – 1947. In: Megértő történelem. Tanulmányok Gyarmati György hatvanadik születésnapjára. Szerk.: Baráth Magdolna – Bánkuti Gábor – Petrás Éva – Rainer M. János, L’Harmattan Kiadó, Budapest, 2011. 57 – 66.; Kornis Pál: Tanúként jelentkezem. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1988. Az eredeti kéziratot lásd: HM HIM HL TGY 3098.; Kubinyi Ferenc: A katonapolitika regénye. Malomfalvi Kiadó; Thousand Oaks, é. n.

[806] Baráth Magdolna: „Testvéri segítségnyújtás”. Szovjet tanácsadók és szakértők Magyarországon. In: Történelmi Szemle, 2010/3. 357 – 385.; Uő: Adalékok a magyar és a szovjet hírszerző szervek együttműködéséhez. In: Megértő történelem. Tanulmányok Gyarmati György hatvanadik születésnapjára. i. m. 29 – 42.; Uő: Szovjet tanácsadók a magyar állambiztonsági szerveknél. In: A Nagy Testvér szatócsboltja. Tanulmányok a magyar titkosszolgálatok 1945 utáni történetéből. i. m., 49 – 66.

[807] A Magyar Testvéri Közösség „összeesküvésének” baloldali recepcióját lásd: Fehér könyv. A Magyar Köztársaság és demokrácia elleni összeesküvés okmányai. Szikra Irodalmi és Lapkiadóvállalat, Budapest, 1947.; Kis András: A Magyar Közösségtől a Földalatti Fővezérségig. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1969.; Objektív történészi feldolgozását lásd: Szekér Nóra: „Titkos társaság”. i. m.

[808] Az 1945-ös emigráció csak egy kis részét tették ki a nyilasok, illetve szélsőjobboldaliak. Mellettük voltak nyugatra deportált zsidók, akik nem tértek haza; volt katonák, csendőrök, mellettük az arisztokrácia tagjai, volt hivatalnokok és tisztviselői réteg, értelmiségiek stb. Ellentétjeikre lásd: Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza. 1 – 2. i. m.; Nagy Kázmér: Az elveszett alkotmány. i. m.

[809] A Katonapolitikai osztályt 1947 januárjában csoportfőnökséggé fejlesztették, míg a vele rivalizáló Államrendőrség Politikai Rendészeti Osztályát Államvédelmi Osztállyá szervezték át.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A Zákó és Korponay közötti harmonikus együttműködést 1948-tól zavarok nehezítették, amely Korponay szerint hozzájárult a kettejük közötti kapcsolat elmérgesedéséhez, a kapcsolatok teljes megszakításához, majd nyílt ellenségeskedéshez vezetett. Forráskritikai szempontból fontos egyértelműsíteni, hogy a magánéletet nehéz volt szétválasztaniuk a hivatástól.[810] Ezt bizonyítja, hogy amikor Korponay igazoló jelentését papírra vetette, akkor az nem volt mentes az éveken át tartó sérelmektől, és mivel a másik félről, vagyis Zákó nézőpontjáról források hiányában szinte semmit nem tudunk, így érdemes a leírtakat alapos kritikával kezelni. Korponay Miklós szerint az, hogy Zákó viszonyt kezdett gróf Zierotin László[811] feleségével, Pesthy Alice-al, valamint a férj által rendezett féltékenységi jelenetek alaposan rombolták Zákó tekintélyét, rossz fényt vetve a megkezdett szervezkedésre. Emiatt különböző pletykák kaptak szárnyra.[812] Zierotin többször hozta igen kínos helyzetbe a törzset,[813] ezek után 1948. március 3-án Korponay egy éjszakába nyúló beszélgetés során igyekezett meggyőzni felettesét, Zákót, hogy vessen véget a kapcsolatnak.[814] Zákó nem szakította meg viszonyát Pesthy Alice-al, aki Zierotintól elválva, 1948. október 16-án feleségül ment Zákó vezérőrnagyhoz, és a felesége maradt Zákó 1968-ban bekövetkezett haláláig.

Az 1948-as év egy másik hasonlóan kényelmetlen meglepetést tartott Zákó és Korponay, valamint éppen kibontakozó szervezkedésük számára. Egy reváns vágytól fűtött ellenfél bukkant fel: dr. Ney Károly.[815] Ney Károly feltűnése elég sok bonyodalmat okozott, hiszen egykori német titkosszolgálati kapcsolatait felhasználva, tett szert amerikai támogatásra. Ney szervezkedése, amely látszólag jelentős anyagiakkal rendelkezett, Korponay szerint többeket is

[810] Zákó András és Korponay Miklós az Innsbruckhoz közeli Absam településen, a Bogner Gasthausban közös szobában éltek, itt volt a szervezkedés központja. Velük élt Korponay felesége, Szekeres Mária, aki Zákó titkárnője volt, emellett itt élt Zierotin László és felesége Pesthy Alice, illetve a törzs több tagja családjaikkal például Záhonyi Arzén és családja. Felvilágosításaiért itt is köszönetet mondok Clementis–Záhony Botond úrnak, aki gyerekként az MHBK Központjában élt.

[811] Vitéz gróf lilgenaui Zierotin László (Tápiószentmárton, 1912. június 29. – Wörgl, 1985.) hivatásos katonatiszt, huszárszázados. Középiskolai tanulmányait Gödöllőn végezte, 1931-ben vonult be, mint karpaszományos a 2. huszárezredhez. Karpaszományos iskolát Sopronban, a hadapród tanfolyamot Cegléden végezte. 1936-ban vette nőül Pesthy Alice-t, 1939-ben a Ludovika Akadémia alantos tiszti tanfolyamának hallgatója volt. 1941-től alakulatával részt vett a Délvidéki műveletekben, majd a Keleti front harcaiban. Nyugatra távozott, bekapcsolódott a francia őrzászlóalj munkájába. Pesthy Alice-al való házassága megromlott, az asszony a válást követően Zákó felesége lett. Emiatt Zierotin elhagyta az MHBK-t, majd 1950-ben feleségül vette Berger Mariannét, a házasságból egy leánygyermek, Éva Mária született.

[812] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 10.

[813] Korponay tényállást tisztázó jelentése G. Kovács István (t. i. Zákó) és v. gr. Zierotin László között felmerült lovagias ügyben. Absam, 1948. május 11. OSZK 590. fond, 3. doboz.

[814] „*Egy hosszú éves, ideális együttmüködésen, talán barátságon, ejtette az első igazán mély csorbát.*" „*Én nem tudtam már úgy feltekinteni Zákó vörgy-ra, mint ahogyan a parancsnokomra tekinteni szokva voltam és neki közelségem akarva nem akarva mindig kellemetlen emlékeket juttatott eszébe.*" Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 11.

[815] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 10.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

megtévesztett, így Levalt Jezierski László, a francia őrszázad vezető tagja, Ney mozgalmát kezdte a század tagjai előtt népszerűsíteni. Emellett olyan hírek keltek szárnyra, hogy Ney vezérkari főnökének Nádas Lajost nevezte ki, legitimációjához pedig az Országtanács[816] nevében Szemák Jenőtől[817] kapott felhatalmazást, aki a Magyarországot felszabadító hadsereg vezetésével bízta őt meg.[818] Ráadásul Ney Károly magát a Kopjás mozgalom vezetőjeként tüntethette fel, hiszen mozgalomból az általa szervezett, illetve a hozzá becsatornázott részeket ismerte. Ezért Zákó N.[agy] Ferenchez írt levelében tiltakozott Ney amerikai foglalkoztatása ellen.[819] Majd 1948. december 15-én „Magyar Mozgalom" aláírással látott napvilágot a „Véres Kard"[820] című röpirat, amely egy Magyarországon terjesztett ellenállásra buzdító propagandafolyóirat ellen íródott, amely mögött Ney Károly és szervezkedése állt. A röpiratot, reprint formában kiadó Orbán Gyula kiemeli, hogy a „Véres Kard" című folyóirat egy magyarországi radikális szerző tollából való, az iratokból azonban kiviláglik, hogy a folyóiratot Salzburgból juttatták be az országba. A folyóirat elleni röplap mögött pedig nem a hazai szervek, hanem Zákó András és Korponay Miklós állt,[821] akik úgy gondolták, hogy az illegális, Neyhez köthető folyóirat, felelőtlen akciókra sarkallhatja a hazai csoportokat, így azok könnyen idő előtt elvérezhetnek. Tehát szemszögükből nem magával az ellenállásra való felszólítással, pusztán annak módjával volt problémájuk: attól tartottak, hogy Ney megjelenésével a hazai

[816] Országtanács: az 1937: XIX. törvénycikk alapján összehívott testület, amely az államfői poszt megüresedése következtében előállt közjogi űrt volt hivatva megoldani. A törvény szerint a kormányzói szék megüresedése esetén ideiglenesen az Országtanács gyakorolta az államfői jogokat azzal a megkötéssel, hogy a testület az országgyűlést nem oszlathatta fel, nem napolhatta el vagy nem rekeszthette be; a kormányt vagy annak tagjait nem menthette fel, és 8 – 16 napon belül össze kellett hívnia a kormányzóválasztó országgyűlést. A testület tagjai a törvény szerint: a miniszterelnök, az országgyűlés két házának elnöke, a hercegprímás, Kúria és a Közigazgatási Bíróság elnöke és a Honvéd Vezérkar főnöke. Az Országtanács először és utoljára nyilas hatalomátvétel után, Horthy Miklós lemondását követően, 1944. október 27-én ült össze. Tagjai Szálasi Ferenc miniszterelnök, br. Perényi Zsigmond a Felsőház-, Tasnádi Nagy András a Képviselőház elnöke, Serédi Jusztinián esztergomi bíboros érsek hercegprímás, dr. Jakab Mihály kúriai másodelnök, dr. Balázs Kornél a Közigazgatási Bíróság másodelnöke, valamint Beregfy Károly vezérezredes a Honvédvezérkar Főnöke volt. Az ülésen a testület a háborús állapotokra való tekintettel elhalasztotta a kormányzóválasztást, az államfői jogok gyakorlását ideiglenesen Szálasi Ferencre, mint Nemzetvezetőre ruházta. A háborút követően, az emigrációban az Országtanácsot dr. Szemák Jenő a Kúria elnöke képviselte tovább. Noha érdemleges tevékenységet nem fejtett ki, az emigráció közjogi- és legitimációs vitáinak egyik állandó szereplője volt.

[817] Szemák Jenő dr. (Nagyszeben, 1887. február 4. – McIntosh, 1971. július 30.) jogász, bíró, a Kúria elnöke. Jogi tanulmányait Kolozsváron végezte, majd a máramarosszigeti jogi akadémia tanára volt. A Trianoni békediktátumot követően kitiltották Erdélyből, 1927-től a Budapesti Büntetőtörvényszék tanácselnöke, 1938-tól másodelnöke, majd 1939-től elnöke volt. Többek között ő vezette Rákosi Mátyás tárgyalását is. 1944. október 16-át követően a Kúria elnökévé nevezték ki. A közigazgatás kitelepülése során Nyugatra távozott. Háborús bűnösként a magyar kormány kikérte, kiadatására nem került sor, távollétében halálra ítélték. Az Országtanács egyetlen nyugaton lévő tagjaként a legitimációs viták egyik fő résztvevője volt, 1954-ben kivándorolt az Egyesült Államokba, ahol haláláig egyetemi előadásokat tartott.

[818] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 10.

[819] Zákó András által aláírt emlékeztető N[agy]. Ferencnek, 1948. november 10. OSZK 590. fond, 3. doboz.

[820] Vitéz Karsay Jenő alezredes, az MKCsBK vezetője és a Bajtársi Levél szerkesztőjéhez érkezett levelek. Közreadja Orbán Gyula. Lásd: https://adoc.pub/meg-egy-utolso-megjegyzes-a-knny-felismeres-miatt-azokat-a-s.html (Letöltve: 2022.12.27.) A teljes dokumentumot a mellékletben teszem közzé.

[821] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 14.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

munka „ügynök munkává” süllyedhet. A pamflet maga azért is érdekes, mert a háborút követő egyes ismertebb memorandumokat leszámítva szinte elsőként tesz kísérletet a múlt értékelésére, reflektálva az 1944. október 15-i és az azt követő eseményekre.

A „Véres Kard”-ban Zákó és Korponay – több oldalon keresztül, maró gúnnyal taglalták Ney Károly útját, vagy, ahogy a szövegben többször előfordul: „*Karcsi befutását*”. Részletesen elemzik, hogyan vált Ney Károly Otto Winkelmann[822] és Wilhelm Höttl[823] ügynökévé, hogyan segítette Otto Skorzenyt a budai várnegyed elfoglalásában, majd miként ajánlkozott a Jagdverbandnál, mint Werwolf-szervező; illetve miképpen lett az SS frontparancsnokból az amerikaiak megbízottja.[824] Ezt követően a röplap foglalkozik Ney Károly jelenével: hogyan szerezte meg a különböző mértékadó körök jóváhagyását, majd Höttl-lel a kapcsolatot újra felvéve az amerikai titkosszolgálat támogatását.[825] Ezt kifejtve a röplap írói épp a hazai ellenállás védelme érdekében követelik Neytől és megbízóitól, hogy hagyjanak fel tevékenységükkel, amely már eddig is temérdek ártatlan vérébe került. Noha a röplap hatásairól eddigi kutatásaim alapján nem sok egyéb információ áll rendelkezésre, annyi bizonyos, hogy Ney Károly, a pamfletben említett Wilhelm Höttl, valamint a nem említett, de a Nyugati szervek által foglalkoztatott Reinhard Gehlen szervezete sem igazán pártolta ezt követően Zákó és

[822] Winkelmann, Otto (Bordesholm, 1894. szeptember 4. – Horn-Bad Meinberg, 1977. szeptember 24.) SS – Obergruppenführer és rendőrtábornok, a Waffen – SS tábornoka. Jogi tanulmányokat követően besorozták, végigharcolta az első világháborút, az összeomlást követően csatlakozott a Freikorpshoz, majd a rendőrség állományába került. 1930-tól Görlitz rendőrparancsnoka, 1932-től az NSDAP tagja. 1938-ban belépett az SS-be, az Ordnungspolizei keretén belül teljesített szolgálatot. 1944. március 19-től, mint a magyarországi német rendőri és SS erők főparancsnoka (Höherer SS und Polizeiführer „Ungarn”) részt vett a magyar politikai ellenzék felszámolásában és a zsidóság deportálásában. Amerikai fogságba esett, a háborút követően az új magyar kormány Edmund Veesenmayerrel együtt kikérte, 1945. október 27-én mindkettőjüket Magyarországra szállították, itt azonban csak tanúkénti kihallgatásukat engedélyezték. Ezt követően szabadlábra került, 1955 – 1958 között a kieli városi tanács képviselője volt. 1961-ben Adolf Eichmann jeruzsálemi perében tanúként idézték be, mivel nem volt hajlandó Izraelbe utazni, így vallomását az NSZK-ban rögzítették.

[823] Höttl, Wilhelm (Bécs, 1915. március 19.– Altaussee, 1999. június 27.) osztrák származású SS – Sturmbannführer, a Sicherheitsdienst tisztje. Középiskolai tanulmányokat követően 1938-ban a bécsi egyetemen történelemből doktorált. Egyetemi évei alatt csatlakozott a nemzetiszocialista párthoz. 1939-től a Birodalmi Biztonsági Főhivatal, az RSHA külföldi hírszerzési részlegének (SD – Ausland) beosztottja, a magyar ügyek referense. Egy fegyelmi eljárást követően a Waffen – SS kötelékébe helyezték az 1. SS páncéloshadosztályhoz, majd a 7. SS önkéntes hegyi hadosztályhoz. 1944-ben az SD – Ausland Közép- és Délkelet-Európai részlegének megbízott vezetője, március 19-ét követően Veesenmayer politikai tanácsadója volt. 1945 márciusában felvette a kapcsolatot az OSS svájci kirendeltségével, majd Bad Aussee-ban megadta magát az amerikaiaknak. Információkért cserébe, a nürnbergi-perben a vád tanújaként szerepelt, majd szabadulását követően 1948-tól együttműködött a CIC-vel, ahol kamatoztathatta korábbi hírszerző tapasztalatait és kapcsolatait, számos alvósejtet aktivált a szovjetek megszállta Ausztriában és Délkelet -Európában. 1952-ben Bad-Ausseeban iskolát nyitott, amelynek 1980-ig igazgatójaként tevékenykedett. Visszaemlékezését lásd: Hagen, Walter: Die Geheime Front. Organisation, Personen und Aktionen des Deutschen Geheimdienstes. Niebelungen Verlag, Linz – Wien, 1955.

[824] Bővebben lásd a mellékletben.

[825] Uo.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Korponay mozgalmát, amelyek kiütköztek a Gehlen-szervezet, valamint az MHBK kapcsolatokban, illetve az MHBK-ról adott jelentésekben is.[826]

A Kopjás mozgalom létének kiszivárgása újabb bonyodalmakat okozott. Egyrészt megnőtt az érdeklődés a nyugati szervek részéről, akik kapva-kaptak az alkalmon egy, a szovjetek hátában működő titkos szervezetet illetően. Hasonló alapokon kezdte meg működését a Reinhard Gehlen vezette szervezet, amely aztán szintén alkalmazott magyar szakembereket. Ugyanakkor, ahogy a Véres Kard pamflet rámutatott, az egyes magyar csoportok nem alkottak egységet. A szervezési munkálatok során egyre több különálló, kisebb hírszerzőcsoport (pl. Kollényi György, Hódosy Pál,[827]) csatlakozott a Zákó és Korponay már meglévő, azonban még formálódó szervezetéhez.[828] Ez azonban számos problémát hordozott magában. Egyrészt, hogy a különböző egységek, különböző érdekcsoportokhoz, különböző nyugati szervekhez kapcsolódtak, akik a saját céljaiknak megfelelően akartak információhoz jutni, így igen nehéz volt az összhangot közöttük megteremteni.[829] A mozgalomhoz csatlakozó csoportok közül fontos kiemelni a lehallgató és rejtjelmegfejtő részleget, amelyről még Hollós Ervin elismerőleg nyilatkozott,[830] hiszen az itt szolgálatot teljesítő, zömében egykori 2. vkf. osztálybeli szakemberek sikeresen fejtették meg az Államvédelmi Osztály és a Katonapolitikai osztály rejtjelkulcsát.[831]

A hidegháborús titkosszolgálati összecsapásokba való bekapcsolódás nehézségei mellett, egyéb problémák adódtak: mivel Zákó és Korponay a szerveződésüket politikamentesnek szánták, a kisbarnaki Farkas melletti elköteleződés a Kopjásokat is a politikai csatározások ingoványába ránthatta le. Hiszen Farkas ellenfelei méltán kritizálhatták a szerveződést, amiért

[826] Müller, Rolf-Dieter: Reinhard Gehlen. i. m.
[827] Hódosy (1933-ig Stróbl) Pál (Lajoskomárom, 1895. július 27. – Oakland, 1976. november 13.) hivatásos katona, majd csendőrtiszt, vezérőrnagy. Gimnáziumi tanulmányokat követően a 1915-ben a Ludovika Akadémián avatták hadnaggyá a 31. honvéd gyalogezredhez, amelynek kötelékében harcolt az orosz, olasz és román frontokon. Az összeomlást követően csatlakozott a Nemzeti Hadsereghez. 1921-ben elvégezte a csendőrtiszti tanfolyamot. 1926-ig Sárospatakon szolgált, majd a Belügyminisztérium VI. osztályának osztályvezető segédtisztje volt. 1937-ben kinevezték a budapesti I. kerület nyomozó alosztály parancsnokának. 1940-ben a VIII. csendőrkerület máramarosszigeti osztályának parancsnoka, majd 1943. januárjától a Csendőrség Szabályzatszerkesztő és Tanulmányi Bizottságának elnöke. 1944 júniusában saját kérelmére nyugdíjazták. November 1-től reaktiválták, a M. Kir. Rendőrség Országos Felügyelőjévé nevezték ki, feladata a rendőrség katonásítása és mozgósítása volt. Nyugatra települt ki, amerikai fogságba esett, szabadulását követően bekapcsolódott az emigráció munkájába, 1951-ben Brazíliába vándorolt ki, 1964-ben az Egyesült Államokban telepedett le.
[828] ÁBTL. 4.1. A.-2127/19/1. 6.
[829] Jó példa erre Korponay jegyzete: „*1948. X.14.-én Absam, Zákó vörgy. közli, hogy Szentteleky és amija nála jártak és a franciák elleni felderítést kértek. /: Franciák által megszállt üzemek, azok igénybevétele, kiszállítások, megszálló csapatok pénzügyi helyzete, kommunista propaganda a csapatok között stb:/*" Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 13.
[830] Hollós Ervin – Lajtai Vera: Hidegháború Magyarország ellen. i. m. 304.
[831] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 12.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

az épp Farkast és nem mást támogat, hiszen az Altöttingi-gyűléssel maga Farkas politikai pályára tért. Így a mozgalomnak mivel a gyűlés az amerikai szervek rosszallását váltotta ki, ki kellett hátrálnia Farkas és politikai köre mögül. Noha Zákó és Korponay hangoztatták a politikamentességet, a szervezés során kénytelen-kelletlen, de a politika vékony, síkos talajára tévedtek, amely a későbbiek során számos támadásnak lett az alapja. A különböző politikusok felé való nyitás, magával vonta a politikai ellenfelek rosszallását, támadását, amely hullámok nem kímélték a szervezetet. Zákó és Korponay elképzelése szerint a Kopjás mozgalom apolitikusságával sikerülhet az emigráció egységét megteremteni. Farkas Altöttingi szerepvállalása, majd a Farkas-ellenes támadások megmutatták, hogy a köztiszteletben álló vezérezredes személye mégsem elég garancia az egység megteremtéséhez. Ezért Zákó és Korponay egy másik illusztris személyt keresett a Kopjás mozgalom képviseltére: Eckhardt Tibort.[832] Korponay szerint Eckhardt 1948. április 12-én adta át feltételeit, amelyben elismerte, hogy a Kopjás mozgalom a jövő magyar hadseregének alapja, így annak főparancsnoka az összes magyar erők felett parancsnokol.[833] 1948. április 18-án Zákó Habsburg József főherceget tájékoztatta Regensburgban a szervezési munkálatokról. Bak András[834] pedig jelentette a Központnak, hogy Párizsban megkezdte a szervezőmunkát, így a szervezet kinőtte Ausztria és Németország nyugati, a nagyhatalmak által megszállt zónáit. Mivel Farkas vezérezredes tárgyalásokat folytatott Habsburg Ottóval,[835] akivel ismertette a Kopjás mozgalmat, ezért Zákó 1948. július 10-én levelet írt a főhercegnek,[836] amelyben közölte, hogy Eckhardtot kérte fel a mozgalom politikai képviseletére, egyéb politikai köröknek a munkához és a tájékozódáshoz elengedhetetlenül szükséges megbeszéléseket leszámítva nem köteleződött el: „*Katona vagyok*

[832] Eckhardt Tibor (Makó, 1888. október 26. – New York, 1972. szeptember 10.) kisgazdapárti politikus, országgyűlési képviselő, az emigráció egyik meghatározó alakja. 1908-ban lépett közszolgálatba, 1919 – 1920 között az ellenforradalmi kormányok sajtóügyeit vezette, több titkos társaság tagja volt. 1930-ban csatlakozott a Független Kisgazda Párthoz, 1932 – 1940 között a párt elnöke. 1940-ben Teleki Pál megbízásából az USA-ba utazott, hogy kapcsolatokat építsen ki az angolszász hatalmakkal. Soha nem tért haza. 1945 után az antikommunista emigráció egyik vezéralakja, a Magyar Nemzeti Bizottmány egyik megszervezője volt.

[833] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 11. V. ö. 1. és 2. sz. melléklet az 1. sz. „Kiegészítő Tájékoztatóhoz" 1948. április 12. Lásd: OSZK 590. fond, 3. doboz.

[834] Vitéz Bak András (Kolozsvár, 1912. június 24. – Sarasota, 1989. június 1.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. Reáliskolai tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1934. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 2. határőrkerülethez. 1938-ban az 1. honvédgyalogezredhez vezényelték. 1940-1942. között a Hadiakadémia hallgatója, vezérkari próbaszolgálatát a 20. könnyű hadosztály kötelékében töltötte, részt vett a keleti front harcaiban. 1943. májusától a Honvédelmi minisztérium VIII. csoportfőnökségére helyezték, 1945 februárjától a Honvédelmi minisztérium és a Honvédség Főparancsnok 8/e. osztályának beosztottja. Nyugatra települt, nyugati fogságba esett. Szabadulását követően bekapcsolódott az emigráció munkájába, az MHBK franciaországi főcsoportjának vezetője, az MHBK különleges csoportjának tagja. Az Egyesült Államokba való kivándorlását követően bekapcsolódott a helyi MHBK munkájába.

[835] Otto von Habsburg (Reichenau an der Rax, 1912. november 20. – Pöcking, 2011. július 4.) Habsburg trónörökös, politikus, közíró, a Páneurópai mozgalom tagja, az Európa Parlament tagja. Bővebben: https://habsburgottoalapitvany.hu/eletrajz/.

[836] Zákó András levele Habsburg Ottóhoz 1948. július 10. OSZK 590. fond, 3. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

és katona is akarok maradni." – írta levelében.[837] Ugyanakkor Hennyey Gusztáv vezérezredes közölte, hogy Farkas emigráció szerte mindenütt arra hivatkozik, hogy a Kopjások mögötte állanak és vezérkari főnökének Zákónak ennek ellenkezőjéről szóló kijelentései csak a taktika részei.[838] Miután hír érkezett arról, hogy az Egyesült Államokban alakulófélben van a Nemzeti Bizottmány,[839] Zákó úgy gondolta, hogy a mozgalom érdekében fel kell vennie Nagy Ferenccel[840] a kapcsolatot. Ezért 1948. augusztus 26-án a vezérkari testület nyugaton élő tagjai Münchenben értekezletre gyűltek, amely során felvetődött a nyílt munka szükségessége, ugyanis a kivándorlás felgyorsulásával, a világon szétszóródott magyarságot csak egy, az egész világra kiterjedő mozgalom tarthatott meg. Farkas vezérezredes, valamint Ney Károly-féle akció ellensúlyozására, illetve a Nagy Ferenccel való tárgyalás előkészítésére a vezérkari gyűlés elhatározta, hogy testületileg kérik fel Zákót az emigráció katonai feladatainak érdekképviseletére. Ehhez később az Ausztria zónabeli vezérkari tisztek is csatlakoztak.[841] 1948. szeptember 10-én Zákó Absamban tájékoztatást adott Nagy Ferencnek a Kopjás mozgalomról. 1948. október 9-én Adonyi–Naredy Ferenc levélben közölte, hogy Karinthiában megalakították a Honvéd Bajtársi Közösséget.[842] A szervezési munkálatok során Korponay igyekezett megnyerni a szervezések terén jártas Nádas Lajost, aki kijelentette, abban az esetben vesz részt a szervezésben, ha az minél előbb áttér a nyílt szervezésre, és visszaáll a régi honvédségi hierarchia.[843] Ennek érdekében 1948. december 5-én Zákó Korponay Miklóssal és Radnóczy Antallal felkereste Weilheimben Horthy Miklóst, és neki nyújtotta át az első elkészült jelvényt, illetve tájékoztatta őt a katonai emigrációban megindult szervező munkáról.[844] A Kormányzó biztosította Zákót, hogy a fegyveres testületek volt tagjait

[837] Uo. v. ö. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 12.
[838] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 13.
[839] Magyar Nemzeti Bizottmány: az 1947 novemberétől szerveződő, és 1949 – 1957 között a magyar emigráció egyik legjelentősebb szervezeteként működő emigrációs testület, amelynek tagjait zömében egykori menekült kisgazda és jobboldali-szociáldemokrata politikusok adták. A Magyar Nemzeti Bizottmány közel 100 tagot számláló tanácskozó testület – kvázi nemzetgyűlés – volt. Tényleges működést azonban csak a szűkebb testület, a Végrehajtó Bizottság fejtett ki. Elsősorban az USA kormányától kaptak ehhez erkölcsi és anyagi támogatást, de más nyugati kormányok, illetve nemzetközi szervezetek is segítették. Mivel zömében 1947-es emigráns politikusokból állt ellentétben álltak a korábbi, 1945-ös emigrációval, így az MHBK-val is.
[840] Nagy Ferenc (Bisse, 1903. október 8. – Herndon, 1979. június 12.) kisgazdapárti politikus, miniszterelnök. Emigrálását követően a Magyar Nemzeti Bizottmány vezetőségének tagja volt. Bővebben: https://nagyferenc.org/Nagy-Ferenc.
[841] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 13.
[842] Honvéd Bajtársak Közössége: 1948. október 1-én Karinthia területén megalakult mozgalom, amelynek célja a nyugaton tartózkodó volt honvédek számbavétele, csoportokba foglalása, közöttük a kapcsolat fenntartása, tájékoztatás, és a szociális gondoskodás. Honvéd Bajtársak Közössége, szervezési alapok, tervezet, 1948. október 1. HM HIM HL Pers. 400. doboz (Adonyi–Naredy Ferenc iratai). V. ö. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 13. V. ö. Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza. i. m. I. kötet, 74.
[843]Radnóczy a kormányzó felkeresését 1948. június 18-ára tette. Lásd: Radnóczy Antal: i. m. 735. V. ö. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 14.
[844] Korponay Miklós Igazoló jelentése. Uo.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

egybegyűjtő szervezéssel maga is egyetért, ugyanakkor a szervezés vezetésében még névlegesen sem kíván részt venni. Emellett áttárgyalták, hogy Horthy részéről mi volt a háttere a félresikerült kiugrási kísérletnek, illetve mik voltak annak az eredői, hogy a Honvédség 1944. október 15-ét követően folytatta a harcot a Vörös Hadsereg ellen. A tárgyalás közös nevezőre hozta az egykori Legfelsőbb Hadurat és Zákót, ez lett az alapja annak, hogy Horthy felmentette az esküszegés vádja alól a szovjetek ellen tovább harcoló tisztikart, [845] kivétel azokat, „*akik október 16-án és előtte tényleg előkészítették az árulást és abb.an részt vettek*", ahogy ezt később, 1949 áprilisában írásban megerősítette.[846] A Horthy által adott felmentés megerősíteni látszott Zákó helyzetét, aki ezzel távolodni tudott az emigráció szélsőjobboldalától, valamint közeledni tudott a Nemzeti Bizottmány körül csoportosuló politikai körök felé, akik azonban ettől a közeledéstől igyekeztek elzárkózni.

A nyílt munka előkészítésére folytatott tárgyalások után, valamint a hazai aggasztó hírek: egyrészt Hadváry Pál[847] vezérkari ezredes és csoportjának lebukása, a vezérkari ezredes kivégzése, az ügy nyomán megindult vizsgálatok,[848] másrészt Mindszenty bíboros hercegprímás közelgő letartóztatásáról szerzett értesülések; valamint a Berlini Blokád[849] miatt

[845] Lásd: Gosztonyi Péter: A Kormányzó Horthy Miklós és az emigráció. Százszorszép Kiadó, Budapest, 1992, 144 – 145.

[846] Gosztonyi Péter: A Kormányzó Horthy Miklós és az emigráció. i. m. 149 – 150. A levelet teljes tartalmában közölve lásd: Palotás Pál: i. m. 378 – 382. v. ö. Hennyey Gusztáv: Magyarország sorsa Kelet és Nyugat között. Egy volt magyar királyi külügyminiszter visszaemlékezései. Európa – História, Budapest, 1992, 274 – 279.

[847] Hadváry (Stephán) Pál (Mezőlaborc, 1903. július 3. – Budapest, 1948. szeptember 7.) hivatásos katonatiszt, vezérkari ezredes. A Ludovika Akadémián 1932. augusztus 20-án avatták hadnaggyá. A 4. gyalogezrednél teljesített szolgálatot, majd 3. határőrkerületi zászlóaljnál volt századparancsnok. 1937 – 1940 között a Hadiakadémia hallgatója volt, majd vezérkari századosként 1942-ig az 5. gyalogdandár vezérkari tisztje volt. 1942 – 1943 között a Ludovika Akadémia harcászat és hadtörténelem tanára volt. Innen a magyar 1. hadseregparancsnokságra került, mint a hadműveleti osztályvezető helyettese. 1944 nyarától a II. hegyi dandár vezérkari főnökévé nevezték ki. 1944 novemberétől ismét a magyar 1. hadsereg hadműveleti osztályán teljesített szolgálatot. 1945 januárjában a Honvédelmi Minisztérium törzsirodáján került beosztásra. A minisztériummal 1945. március 26-án Németországba települt, majd április 26-án amerikai fogságba esett; ahonnan márciusban szabadult. Hazatérése után a Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai osztályának őrizetébe került, két hét után szabadult. 1946 októberében átvették a „demokratikus" hadsereg állományába, s a nevelőtiszti és a hadbiztosi tanfolyam oktatójává nevezték ki. 1946 augusztusában kiképzés és tanulmányvezetőként a Kossuth Akadémiára vezényelték. 1947 júliusában vezérkari alezredessé, majd decemberben vezérkari ezredessé léptették elő. Vizsgálati iratai szerint egykori tanítványai és bajtársai 1947 őszétől folyamatosan fölkeresték, így vette fel a kapcsolatot nyugati katonai körökkel. Letartóztatták, fogsága alatt presszióval elérték, hogy katonai rangjáról lemondjon, így 1948. augusztus 16-án törölték a honvédség állományából. Halálra ítélték, 1948. szeptember 7-én kivégezték.

[848] Fehérváry István Börtönvilág Magyarországon i. m.; v .ö. Zsitnyányi Ildikó: „A hazáért mindhalálig!" A magyar tisztikar ellen irányuló perek 1945 – 1953. In: Katonai perek 1945 – 1958. i. m. 185 – 188.; Uő: Egy „titkos háború" természete i. m. 1088 – 1091.

[849] Berlini Blokád: 1945-ben a győztes szövetségesek négy megszállási övezetre osztották Németországot, egyúttal a szovjet övezetbe eső Berlint négy szektorra osztották. 1948-ra kiütköztek a nyugati szövetségesek és a szovjetek ellentétjei. A nyugatiak a londoni konferencián megállapodtak Németország általuk megszállt zónáinak egyesítésében és szövetségi köztársaságként való újra alapításában, egyben az új német márka bevezetésében. Válaszul erre a szovjetek kivonultak a Berlint igazgató négyhatalmi tanácsból, majd a berlini szövetséges parancsnokság munkájából is, valamint bevezették a szovjet szektoron áthaladó nyugati konvojok ellenőrzését, majd blokád alá vonták a város nyugatiak által ellenőrzött részeit, 1948. június 25-én pedig teljesen megszűntették

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

pattanásig feszült nemzetközi helyzet érlelték meg Korponayban a „Bajtársak!" kezdetű kiáltványt,[850] amelyet 1948. december 21-én fogalmazott meg, és amelyet még az év végén postáztak szét.[851] A „Bajtársak!" megszólítással induló röplapban,[852] – amellyel nyilvánosságra lépett a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége, – megokolásra került, hogy a Magyar királyi Honvédség a nemzet becsületének védelme érdekében vállalta az egyenlőtlen küzdelmet, ezért tartott ki a végsőkig, és ezért vonult zárt rendben Nyugatra, hogy ott a nyugati szövetségesek előtt, – akiket alapvetően nem tekintett ellenségnek – tegye le a fegyvert. Mivel a kialakuló új világrendben az angolszászoktól lehet remélni Magyarország felszabadítását, ezért az MHBK meghirdette az egykori fegyveres testületek Nyugaton szétszóródott tagjai számára az összefogást. Egyben hitet tettek az apolitikusság mellett, vagyis alapelvként hirdették, hogy az MHBK – az egykori Honvédség mintájára – az emigráció egyetlen politikai irányzata felé sem köteleződik el.

a városrészek felé irányuló szállításokat, beleértve a közműveket is. A nyugatiak által ellenőrzött részek ellátására pusztán a nyugatiak által használt légifolyósó állt rendelkezésre, így majd egy éven át a nyugat- berlini lakosságot ezen keresztül láthatták el a szükséges ellátmánnyal. A blokád 1949. május 12-én ért véget, a felek kölcsönösen feloldották kényszerintézkedéseiket, azonban fenntartották a status quo-t, vagyis a megállapodás nem érintette a Berlinben kialakult kettős valutarendszert. Bővebben lásd: Turner, Barry: A berlini légihíd. A hidegháború nagyszabású segélyszállítási művelete. Gabo Kiadó, h. n., 2018.; Berlin a megosztott város. Szerk.: Németh István – Tollas Gábor, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2008.; Murphy, David E. – Kondrasov, Szergej A.: A láthatatlan front. A CIA és a KGB háborúja a megosztott Berlinben. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1998; Kellerhoff, Sven Felix – Kostka, Berndt von: Kémek fővárosa, Berlin. Titkosszolgálatok legrejtettebb ügyletei. Jószöveg Műhely Kft. h. n., 2012.; Szerov, Iván: A bőrönd titkai i. m. 347 – 369.

[850] Korponay Miklós Igazoló jelentése. Uo.

[851] Korponay így foglalta össze az addigi munkájuk eredményét: „*Négy év szakadatlan munkájából, áldozatából és hitéből megszületett a »Magyar Harcosok Bajtársi Közössége«. A magam munkájából vett szürke adatok is sokat mondanak a végzett erőfeszítésekből: 1947 és 1948 években 263 napot töltöttem Absamtól távol, 41.420 km-t utaztam, 1.500 órát ültem vonaton, 30 külföldi utat tettem, 9.600 Schilling útiköltséget fizettem ki, kb. 900 különböző személlyel beszéltem és 1.500 levelet írtam. A végzett munkánál és elért eredményeknél, csak a reánk szakadt felelősség volt nagyobb. „A »Bajtársak «című kiáltványnak nem várt nagy hatása volt. A megcsúfolt katonatömegek és nemzeti érzésű rétegek a régóta várt szóra magukhoz tértek és imponálóan sorakoztak a meghirdetett gondolat és eszme mögé. Ezzel párhuzamosan a politizálgató fő-, al- és pótvezérecskék, valamint a »felszabadulás« után szerepet játszó személyek – a kiáltványban foglaltak alapján – magatartásuk erkölcsi alapjait látták veszélyeztetve és szükségszerűen ellenségekké váltak.*" Lásd: Korponay Miklós Igazoló jelentése. i. m. 14 – 15. Kisbarnaki Farkas vezérezredes szerint emigráció szerte többen abban a hitben éltek, hogy a kiáltvány az ő műve. Lásd: Ellentétek a Magyar Harcosok Bajtársi Közösség néhány vezető tagjával. Lásd: HM HIM HL Pers. 339. doboz /MHBK dosszié.

[852] Egy eredeti példány özv. Borbás Károlyné jóvoltából a szerző birtokában.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A Magyar Harcosok Bajtársi Közössége

„Ez az a lélek, amely az összeomlás első óráiban odahajol a megköpdösött, megvetett és megrugdosott vérző magyar katonához és melengető apai szóval emeli magához: Ne törj össze! Szeretünk téged és becsülünk, és kegyeletes imánk száll az ég felé azokért a hősökért, akik életüket áldozták a hazáért!"
(Kovách Aladár)

Az MHBK nyilvánosságra lépése a sok támogató megnyilvánulás mellett hátulütőkkel is járt. 1949. február 4-én megindultak az első koncentrált sajtótámadások az MHBK ellen, amelyek többnyire elsősorban az 1947-ben emigrált politikai köröktől származtak, akik főként az MHBK és kisbarnaki Farkas Ferenc viszonyát firtatták,[853] de a lejáratásban a hazai szervek beépített ügynökei is nagy szerepet vállaltak. Ez nem véletlen, hiszen a vezérezredes ellen a hazai sajtóban éles támadások folytak,[854] bírósági eljárását pedig távollétében, már 1947-ben megindították.[855] Így a hazai szervek célja kettős volt: egyrészt még jobban alá akarták ásni Farkas nyugatiak előtti tekintélyét, másrészt a friss szerveződést az MHBK-t is ki akarták fürkészni. Ebben a légkörben került sor Münchenben az MHBK alakulóértekezletére, amelyen elsősorban a nyugaton élő vezérkari tisztek, illetve törzstisztek vettek részt.[856] A gyűlésen kisbarnaki Farkas is megjelent, azonban a visszaemlékezők szerint Zákó és Korponay, amellett kapacitálták négyszemközt a résztvevőket, hogy az életre hívott Bajtársi Közösségnek le kell válni Farkas vezérezredesről.[857] A gyűlésen ismertették, hogy a vezérkari tisztek többsége elérkezettnek látja az időt, hogy a megszálló hatóságok rendelkezéseinek szem előtt tartásával, egy politikailag semleges, a katonai jelleget nem kidomborító, társadalmi-bajtársi egyesületet hozzanak létre. Farkas Altöttingi szerepvállalása veszélyeztette a politikamentességet, így ez kizárta, hogy az MHBK élére kerüljön.[858] A volt vezérezredes, aki már korábban azt tapasztalta,

[853] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 16.
[854] Például lásd: Supka Géza: Már megint kezdik! In: Világ, 996. sz. (1948.09.26.) 1.; Uő: Utóirat. In: Világ, 1003. sz. (1948.10.03.), 1. Uő: Második utóirat. In: Világ, 1008. sz. (1948.10.10.), 1.
[855] Lásd: Török Ádám: Feleselő iratok. i. m. 352 – 372.
[856] Eszenyi László: Idegenbe szakadt hazánkfia. i. m. 262 – 264.
[857] Eszenyi szerint az inkriminálló kérdést, – miszerint Farkas államfőnek tekinti-e magát, amelyre az egykori vezérezredes határozott igennel felelt – ő tette fel, majd ő javasolta, hogy a politikus Farkas helyett a katonának megmaradt Zákót válasszák az MHBK vezetőjéül. Lásd: Eszenyi László: Idegenbe szakadt hazánkfia. i. m. uo. Érdekes, hogy Farkas név szerint Radnóczyt, Darnóyt és Korponayt említi, Eszenyi sértésére nem tért ki személyes irataiban. HM HIM HL Pers. 337. doboz. 23. Farkas szerint Zákó elvettette az emigráció „teljességét" képviselő altöttingi gyűlést, a Magyar Szabadság Mozgalmat és személy szerint őt is. Lásd: kisbarnaki Farkas Ferenc: Válaszom egy évek óta tartó hajszára (1953) 8. HM HIM HL Pers. 339. doboz /Megegyezés az MSzM és az MHKB között c. dosszié.
[858] Eszenyi László: Idegenbe szakadt hazánkfia. i. m. 263 – 264.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

hogy a vezérkari tisztek titkolóznak előtte, abban a hitben, hogy Zákó a Kopjás mozgalmat szervezi, közvetlenül nem folyt bele a szervezkedésbe,[859] így az MHBK megalakításáról is meglepetésszerűen tájékozódott.[860] A vezérkari tisztek értekezletéről Farkas a következőképp nyilatkozott: „*sajnos ennek már forradalmi katonatanács jellege volt.* […] *Korponay és Radnóczy v.k*[861] *századosok olyan katonátlan kijelentéseket tettek hogy csak azért nem hagytam ott az értekezletet, mert nem akartam egy katonai kezdeményezést személyi kérdés miatt már csírájában megbontani*"[862] – írja kisbarnaki Farkas Ferenc. Korponay szerint a gyűlésen Farkas kijelentette, hogy „*hogy Alt-öttinget »vitrinbe« tette s miután Radnóczy vk. szds. ráhivatkozva szerezte meg a vk. aláírásokat,*[863] *átveszi a BK. vezetését. 9 órás sajnálatos és szenvedélyes hangú vita után a megbeszélés azzal záródik, hogy a BK. megmarad függetlensége és Zákó vörgy. vezetése mellett. Farkas vezds: »Szóval kidobtok a katonák közül. Remélem azért fel nem akasztotok«*."[864] Vagyis Farkas, miután az altöttingi országgyűlés nem élvezte a nyugati, különösen az amerikai körök támogatását, úgy gondolta, hogy az általa létrehozott Magyar Szabadság Mozgalommal, valamint a színre lépett Magyar Harcosok Bajtársi Közösségével, – amely a katonai összefogást volt hivatva megteremteni – elegendő súllyal rendelkezik majd ahhoz, hogy az emigrációban vezető szerepét biztosíthassa. A közvélemény azonban sokat változott. Az 1947-es új emigráns politikusok, szemben álltak az altöttingi-gyűléssel, és ellenkormányt alakító kísérlettel, így képtelenek voltak Farkassal egy platformra helyezkedni. Az angolszász körök inkább az újonnan emigrált politikusok támogatását fontolgatták[865] ezt megerősítette az 1948-as elnökválasztás is.[866] Így várható volt, hogy az Egyesült Államokban gyülekező polgári, demokrata és szociáldemokrata emigráns politikusokból alakuló Nemzeti Bizottmány jobb pozíciókat tud szerezni a magyar emigránsok körében. Ebben a helyzetben Zákónak és Korponaynak a szervezetét pedig nyíltan el kellett választani Farkas személyétől, hiszen a mellette való elköteleződés elzárta volna az utat az angolszászokhoz. Zákó személye mellett szólt, hogy az egyik legfiatalabb tábornok volt a Honvédségben, emellett a Hadiakadémián több tucat vezérkari tiszt került ki a kezei közül, akik a Közösséghez

[859] HM HIM HL Pers. Farkas Ferenc vitéz, (kisbarnaki) magyar királyi vezérezredes iratai. 337. doboz, 21.
[860] Farkas szerint őt Koszorús Ferenc és Almay Béla vezérkari ezredes, valamint Medgyesi-Mitschang Miklós alezredes tájékoztatta az MHBK megalakulásáról. Lásd: Uo.
[861] V. k.: vezérkari.
[862] HM HIM HL Pers. Farkas Ferenc vitéz, (kisbarnaki) magyar királyi vezérezredes iratai. 337. doboz, 23.
[863] V. ö. Radnóczy Antal: i. m. 734 – 735.
[864] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 10.
[865] Az amerikai titkosszolgálat is inkább a demokrata politikusnak tartott emigráns kisgazdák és jobboldali szociáldemokraták támogatását javasolta az 1945-ös magyar emigrációval szemben. Lásd: CIA FOIA McCargar, James: Memorandum. i. m. V. ö. A Magyarországon titkosszolgálati megbízást folytató Felix, Christopher (alias James McCargar) Titkos háború. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1993.
[866] A választáson a republikánus Thomas Edmund Dewey alul maradt a demokrata Harry S. Trumannal szemben.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

csatlakozva motorjaivá lettek a további szervezésnek, valamint az is, hogy több hónapot illegálisan Magyarországon töltött, így a hazai helyzettel kapcsolatban pontos ismeretekkel rendelkezett.

A nyilvánosságra lépő, majd kisbarnaki Farkastól nyíltan elkülönülő, független MHBK önmeghatározása az idők során finomodott. Az 1949-es állapotokat „*Tájékoztató a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségéről. /:M.H.B.K.:/*" című röplap tartalmazza.[867] E szerint a szervezet a nyugati világban élő magyar harcosok és velük együtt érzők – azaz a fegyvertelen honvédség – tagjainak nyilvántartó, – segítő és tájékoztató szolgálata kívánt lenni.[868] Néhány évvel később a Szervi Határozványokban kikristályosodott öndefiníció szerint az MHBK a „*Haza felszabadítására szervezett és önkéntes társulásból fakadó harcos szellemű mozgalom, amely a volt fegyveres erő (honvédség csendőrség, rendőrség) önként csatlakozó tagjain kívül felölel minden olyan magát magyarnak valló férfit és nőt, akik áldozatkészen önként vállalják a harc minden fajtáját Hazánk felszabadítása érdekében. A MHBK a bolsevistaellenes magyar harcos elem gyűjtője a szabad nyugaton és a megszállt otthonban.*"[869] Vagyis az utóbbi értelmezés már kidomborította, hogy nők és civilek is tagjai lehetnek, illetve a Közösség tagjainak tekintették az otthon, a szovjet megszállókkal, valamint a velük kollaboráló rendszerrel szemben küzdelmet folytató ellenállás tagjait is.

Az MHBK szervezetéről, személyi ügyeiről kevés információ áll rendelkezésre, hiszen az MHBK korai központi irattára eddigi kutatásaim során nem került elő. A hazai szervek felderítései nyomán a Közösség vezetőiről és beosztottairól kialakult áttekintést Nyári Gábor tette közzé.[870] Azonban a kutatásaim során a Korponay iratok között találtam egy személyi áttekintést,[871] amely a mozgalom kezdetleges szervezési fázisából származik, valamint előkerült a Központi Törzs 1952-ből származó Ügyviteli utasítása,[872] amely már azt a kialakult szerkezeti felépítést mutatja, amely Korponay Miklós MHBK-ból történő kiválását követően kristályosodott ki.

A Korponay hagyatékban szereplő személyi áttekintést a következő táblázat tartalmazza.

[867] Tájékoztató a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségéről. (M.H.B.K.). Egy eredeti példány özv. Borbás Károlyné jóvoltából a szerző birtokában, a teljes szöveget lásd a mellékletben.
[868] Uo.
[869] Az MHBK Szervi Határozványai. Lásd: HM HIM HL Pers. 313. doboz. (Gömbös Ernő iratai).
[870] Nyári Gábor: A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének tevékenysége 1945 – 1956. között. i. m.; V. ö. Uő: „45-ösök" A német és osztrák területeken élő magyar emigráció története 1945 – 1956. i. m.; V. ö. Uő: Menekültek az új hazában. A német és osztrák területen élő magyar emigráció története 1945 – 1956. i. m.
[871] OSZK 590. fond, 7. doboz.
[872] MHBK Központ. Személyi beosztás, munkakör 1952. július 1-i szerint. HM HIM HL Pers. 400. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Osztály		Név	Lakhely	Állás, foglalkozás	A főosztály stb. rövid jellemzése
Központi Végrehajtó Bizottság		Zákó András	Innsbruck	vezérőrnagy	Legfelsőbb vezetés
		Korponay Miklós	Innsbruck	vezérkari százados	
Fegyelmi Főosztály	Főosztály vezető	Benkő Jenő[873]	Innsbruck	vezérőrnagy	Belső rend és fegyelem fenntartása
	Bírói és fegyelmi osztály	Szerdahelyi Imre[874]	Kellerberg	hadbíró százados	
	Végrehajtó osztály	Pályi György[875]	Millstadt	százados	
Tolmács csoport		Zentay Géza[876]	Sollbad Hall	tanár	Tolmács-ügyek

[873] Helyesen vitéz Benkő Béla (Zsibó, 1891. szeptember 24. – Innsbruck, 1987. június 12.) hivatásos katonatiszt, szakszolgálatos vezérőrnagy. Érettségit követően a Ludovika Akadémián 1912. augusztusában avatták hadnaggyá a magyar királyi 9. honvéd huszárezredhez. 1917-ben vezérkari tanfolyam hallgatója volt Laibachban. A háborút követően a székesfehérvári-, 1920-tól a debreceni-, majd 1921 – 1922. szeptembere között a budapesti körletparancsnokság beosztottja volt, ezt követően a budapesti csendőrkerület „T" osztályán teljesített szolgálatot. 1930. április 1-ig a Vitézi Szék állományában, ezt követően 1942. január 1-ig a Vitézi Szék budapesti főszéktartója, majd az Országos Vitézi Szék Kolozsvári székkapitánya volt. Nyugatra távozott, bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába, amelynek haláláig igen aktív tagja maradt.

[874] Dr. Szerdahelyi Imre (Szeged, 1908. április 20. – Perth, 1986.) hivatásos katonatiszt, hadbíró százados. Gimnáziumi tanulmányokat követően 1931-ben karpaszományosként került a folyamőrség légvédelmi osztályának állományába. 1934-ben az 1. vegyesdandárhoz helyezték át, ekkor kezdte meg hadbírói tanulmányait. 1936. április 21. – 1938. január 15. között a Honvédelmi minisztérium 13. osztályának beosztottja, majd az 1. vegyesdandár parancsnokság ügyésze. 1940. május 1-től a budapesti, december 1-től a kolozsvári honvéd törvényszéken teljesített szolgálatot. 1941-től hadbíró századosként, október 1-től a szombathelyi honvéd törvényszék hadbírája, 1942. augusztus 1-től a III. csendőrkerületi parancsnokság hadbírája egyben tartósan vezényelték a Vezérkari Főnök bíróságához, decembertől pedig a folyamerők parancsnokságának ügyésze volt. 1944 decemberétől a 20. gyaloghadosztály parancsnokság tábori bíróságán teljesített szolgálatot. Nyugatra távozott bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába.

[875] Pályi György (Újzsolna, 1910. június 8. – ?) hivatásos katonatiszt, százados. Középfokú tanulmányokat követően 1934-ben avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián a 8. honvéd gyalogezredhez. 1935-ben a 4. határőrkerületi parancsnokság beosztottja, majd 1937-ben repülő híradó iskolára vezényelték. 1938 augusztusában a 4. fényképész alcsoport beosztottja, majd 1938 októberétől a 11. határvadász zászlóaljhoz vezényelték, majd áthelyezését érvénytelenítve a 15. határvadász zászlóaljnál nyert beosztást. 1939 januárjától a 8. gyalogezred, 1940 januárjáról az 5. gyalogezred I. zászlóaljának tisztje. 1942 februárjában repülőmegfigyelő kiképzésre vezényelték. A Szent László Hadosztály Repülő Lövész Ezredének tisztje, majd 1944 decemberétől parancsnokaként részt vett a harcokban, nyugati fogságba esett. Nem tért haza, bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába, kivándorlását követően Chilében, majd az Egyesült Államokban telepedett le.

[876] Zentay Géza (? – ?) tanár, tolmács.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

1. Elvi főosztály	1. a. Ideológiai osztály		Diczky Pál[877]	Kellerberg	lelkész	Ideológiai munka
	1. b. Elvi osztály	osztályvezető	Szinay András[878]	Kellerberg	vezérkari százados	Alapvető és elvi kérdések
		Általános alosztály	betöltetlen			
		Mozgalmi alosztály	betöltetlen			
2. Szervezési Főosztály	Főosztály vezető		Zoltay János[879]	Kellerberg	vezérkari százados	Általános és konkrét szervezési ügyek
	Általános		betöltetlen			
	Konkrét		Máthé A.[880]			
3. Különle-	Főosztály vezető		Kovács Ferenc[881]	München	vezérkari őrnagy	A főosztály összehango-lása

[877] Diczky Pál (Rimaszombat, 1910. február 1. – Norfolk, 1985. február 1.) római katolikus pap, tábori lelkész. 1932. szeptember 25-én Rozsnyóban szentelték pappá. Kápláni éveit Sőregen töltötte, majd Nagyszuhán segédlelkész, Jolsva majd Rapp adminisztrátora, ezt követően a rozsnyói polgári iskola hitoktatója. 1940-ben Tornaalja plébánosává nevezték ki. 1943-tól a VII. hadtest póttartalékos tábori lelkésze, valamint a 7. sz. helyőrségi kórház lelkipásztora. Nyugatra távozott, a kellerbergi barakktemplom lelkésze, majd Spitaalban a menekült magyarok lelki gondozója. Ezt követően kivándorolt Amerikába, ahol a helyi magyarság lelkipásztora volt haláláig.

[878] Vitéz szinai Szinay András (Budapest, 1913. május 8. – Townson, 1988. július 31.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. Édesapját vitéz Szinay Bélát követve került a katonai pályára. Karpaszományos címzetes őrmesterként vették fel a Ludovika Akadémiára, ahol 1934-ben avatták hadnaggyá. Csapatszolgálatát a 2. huszárezrednél és az 1. gyalogezrednél töltötte. A Hadiakadémia elvégzését követően az 1. lovas hadosztály parancsnokságán, majd az 5. vkf. osztályon teljesített szolgálatot. A háború végén a 2. magyar SS hadosztály vezérkari főnökének nevezték ki. Nyugatra távozott, bekapcsolódott az emigráció munkájába, az MHBK törzsének tagja, majd az Egyesült Államokba kivándorolva az MHBK tagja maradt haláláig.

[879] Zoltay János (?, 1913. szeptember 24. – Munro, 1964.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados, Waffen – SS Hauptsturmführer. A Ludovika Akadémián 1935. augusztus 20-án avatták hadnaggyá. A Hadiakadémiát 1942-ben végezte. Belépett a Waffen – SS-be, 1945 januárjától az SS – Hungária hadosztály hadműveleti tisztje. Részt vett az alakulat lengyelországi hadműveleteiben, majd a visszavonuló harcokban. Nyugati fogságba esett, szabadulva szerepet vállalt az MHBK megalakításában és a Központi törzs munkájában, majd Argentínába kivándorolva a helyi csoport és a helybeli magyar közösség meghatározó alakja volt haláláig.

[880] Máthé A. nagy valószínűséggel Máthé Endre (Uzon, 1915. július 7. – ?) gyógyszerügyi tisztviselő, hivatásos katonatiszt, főhadnagy. 1939 februárjától karpaszományosként a 6. helyőrségi kórház állományában teljesített szolgálatot. 1940. november 30-án leszerelt, majd december 1-től a 4. helyőrségi kórházhoz helyezték. 1941. júniusától a hivatásos állományba vették át. 1944-től a Honvéd Egészségügyi Anyagszertárhoz vezényelték. 1944. december 20-án hadibeosztásként a 2. vkf. osztály különleges alosztályához osztották be, Kisbér állomáshellyel. Részt vett a Kopjás mozgalom megszervezésében, majd Korponay törzsébe tartozva nyugatra települt ki. Részt vett az MHBK megalakításában, majd Korponay kiválásakor ő is elhagyta a Bajtársi Közösséget. Kivándorolt az Egyesült Államokba, a wisconsini Beaver Damben telepedett le.

[881] vitéz nemes tasnádi Kovács Ferenc (Budapest, 1911. október 1. – ?) hivatásos katonatiszt, vezérkari őrnagy. A soproni alreáliskolát követően 1933. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 2. huszárezred I. osztályához, ahol szakaszparancsnok, majd segédtiszt volt. 1935-ben a 3. huszárezred kötelékében szolgált, Hadiakadémikusként részt vett a Felvidék és Kárpátalja, valamint Észak-Erdély és a Székelyföld visszacsatolásában; a Délvidéki hadműveletekben, illetve a Don-kanyari tapasztalatgyűjtésben. A hadiakadémia elvégzését követően, mint rangelsőt a HM 8/e. osztályára helyezték tábornoki és vezérkari előadónak. 1943 tavaszán az 1. vkf. osztályra helyezték. Az elvi alosztály vezérkari előadója, majd a hadműveleti osztály beosztottja. 1944 júniusában kérelmezte hadibeosztásba való helyezését, így a magyar 1. hadsereg hadműveleti osztályára került. 1944. november 1-ével ismét az 1. vkf. osztályra rendelték, ahol átvette a hadműveleti alosztály vezetését. 1944.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

ges Főosztály	3. a. Offenzív Nyilvántartó		Barlay Béla[882]	Passau	vezérkari őrnagy	Helyzetkép részletadatok-kal
	3. b. Defen-zív osztály	osztályvezető	Mátéfi István[883]	Passau	csendőr ezredes	Belső és külső elhárítás
		Belső alosztály	Benkő[884]			
		Külső alosztály	Pálos[885]			
	3.c. Futár osztály	osztályvezető	Moldován Tibor[886]	Bludenz	újságíró	Futárügyek, összeköttetés
		Különleges alosztály	Kovács[887]			
		Posta alosztály	Udvarhelyi [888]			

december 24-én hagyta el Budapestet, Kőszegen az 1. vkf. osztály vezetésével bízták meg. Kitelepült Bajorországba, amerikai fogságba esett, szabadulását követően bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába, az MHBK-ban is szerepet vállalt, majd az Egyesült Államokba vándorolt ki.

[882] Vitéz Barlay Béla (Kassa, 1910. november 2. – Siklós, 1989. október 17.) hivatásos tüzértiszt, vezérkari őrnagy. A pécsi katonai alreáliskolát követően 1932. augusztus 20-án avatták tábori tüzérhadnaggyá a Ludovika Akadémián. Az 1940-es évek elején a 2. vkf. osztályhoz került, 1943-ban a Központi Offenzív Alosztály vezetőjének nevezték ki, majd 1944 tavaszán átvette a Nyilvántartó alosztályt. 1944. november–decemberben a Nyilvántartó alosztály vezetői tisztségét megtartva, a hadibeosztásba vonuló Siegler Endrétől átvette ideiglenesen az osztályvezető-helyettesi beosztást, így Zákó András osztályvezető távolléte alatt Barlay vezette a 2. vkf. osztály kitelepülését Németországba. Nyugati fogságba esett, majd Passau környékén a kihurcolt magyar javak kezelője volt. Bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába, majd kivándorolt Ausztráliába. 1989 októberében hazatelepült, hazatérését követően néhány nappal elhunyt.

[883] Helyesen: czeczei Mátéffy István (Vágsellye, 1892. szeptember 5. – Sydney, 1965. szeptember 5.) hivatásos csendőr ezredes. Az I. világháborúban hadnagyként szolgált, majd a csendőrség állományába került. Tiszti tanfolyamot követően 1925 – 1926 között a debreceni VI. csendőrkerület előadótisztje, 1927-től a debreceni csendőriskola alantos tisztje volt. 1929-től a debreceni csendőrszárny parancsnokhelyettese, 1933-tól ideiglenes parancsnoka, 1935-től parancsnoka. 1937-től a nyírbátori szárny parancsnoka, majd 1939-től a Belügyminisztérium VI/b., 1943-tól a XX. (csendőrségi szolgálati) osztályán, előadótisztként teljesített szolgálatot. Az osztállyal Nyugatra települt, a hadifogságot követően nem tért haza. Bekapcsolódott az emigráció és az MHBK munkájába, majd onnan kilépve a csendőremigráció meghatározó alakja, kivándorlását követően a Magyar Csendőr Bajtársi Közösség ausztráliai területi vezetője volt haláláig.

[884] Vezetéknevén kívül más nem szerepel.

[885] Vezetéknevén kívül más nem szerepel.

[886] Moldován Tibor (? –?) erdélyi származású zsurnaliszta, hírlapíró, rendező.

[887] Vitéz Kovács Attila: (Túrkeve, 1922. február 25. – Innsbruck, 1951. január 21.) hivatásos katonatiszt, hadnagy. A Ludovika Akadémián 1942. december 6-án avatták hadnaggyá, a 25. gyalogezred I. zászlóaljához, amelynek kötelékében részt vett a harcokban. 1945 februárjában a Hunyadi SS hadosztály 1/II. zászlóaljának századparancsnokaként harcolt a háború végéig. Nyugati fogságba esett, tökéletes francia nyelvtudásának köszönhetően kapcsolatba került a francia katonai hírszerzéssel. Bekapcsolódott a Kopjás mozgalomba, majd az MHBK munkájába, mint a futárok eligazítója. 1951-ben a Katonapolitikai osztály két ügynöke megpróbálta elrabolni, illetve az általa őrzött szervezési dokumentumokat megszerezni. Az akció balul sült el, az altatószer hatása ellenére, magához tért, támadóival dulakodni kezdett, majd a kialakult tűzharc során életét vesztette.

[888] Udvarhelyi László (Székelykeresztúr, 1918. május 5. – ?) hivatásos katonatiszt, főhadnagy. A Ludovika Akadémián 1939. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 13. gyalogezredhez. Az alakulattal részt vett a Don menti harcokban, amely során megsebesült. 1944. november 20-án az 1. hegyidandár I./a. osztályának segédtisztjévé nevezték ki. Nyugatra távozott, bekapcsolódott a Kopjás mozgalomba, futárként többször járt illegálisan Magyarországon.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

		Hazai alosztály	[889]			
	3. d. Hazai összekötő osztály		Zikély József[890]	Kellerberg	vezérkari százados	Hazai helyzetkép
4. Anyagi Főosztály			Palla Vidor[891]	Sollbad Hall	vezérkari százados	Mindennemű anyagi ügyek, pénzelosztás
5. Személyügyi Főosztály			Kapitánffy Albin[892]	Klagenfurt	vezérkari őrnagy	Személyi ügyek
6. Társadalmi Főosztály	Főosztály vezető		Somogyi Ferenc[893]	Kellerberg	egyetemi tanár	Társadalmi, Sport, kulturális egyesületek
	Társadalmi o.		Petróczy			
	Mozgalmi o.		Tihanyi			
	Nyilvántartó o.		Halmay			
	Anyagi o.		Pincehely[894]			

[889] Személyét konspirációs okokból nem tűntették fel.

[890] Zikély József (?, 1915. március 16. – ?) hivatásos katonatiszt, vezérkarbeli százados. A soproni reáliskolát követően 1937-ben avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián. Hadiakadémiát végzett, vezérkarbeli századosként a 20. gyaloghadosztálytól 1945 januárjában anyagi vezérkari tisztként a 6. hungarista „Görgey" -hadosztályhoz helyezték, bevonulására csak februárban került sor. Nyugatra települt, nyugati fogságba esett, szabadulását követően bekapcsolódott az emigráció munkájába.

[891] Nemes Palla Vidor (Temesvár, 1915. április 6. – ?) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. A Ludovika Akadémián 1935. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a folyamierőkhöz. A Hadiakadémiát 1942-ben végezte, a háború végén a 2. német páncélos hadseregnél működő magyar összekötő törzs tagja, majd az V. hadtest rendelkezésére bocsátották. Nyugati fogságba esett, neve szerepelt a háborús bűnösök második jegyzékén, mert állítólag szerepe volt abban, hogy 1944. október 15-én a Kormányzó átállásra vonatkozó hadparancsát a hadseregparancsnokok ne kapják meg. Nyugaton maradt, bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába.

[892] Kapitánffy (Kratzer) Albin (Budapest, 1908. május 16. – Innsbruck, 1979. március 16.) hivatásos katonatiszt, vezérkari őrnagy. A Ludovika Akadémián 1930. augusztus 18-án avatták hadnaggyá, csapatszolgálatát az 1. honvéd gyalogezrednél kezdte meg. 1934 – 1937. között a Hadiakadémia hallgatója, 1940. március 1-ig a Honvédség főparancsnokának gyalogsági szemlélője mellé beosztott tisztként teljesített szolgálatot. Ekkor a gyalogsági gyakorló és kiképzőtáborhoz került beosztott tisztként. 1942. november 1-től vezérkari őrnagy. 1944. június 15. – október 16-a között Vörös János vezérkari főnök szárnysegédje volt. A nyilas hatalomátvételt követően október végén a Honi hadsereg vezérkari főnökének nevezték ki, 1945 februárjában a 27. székely könnyűhadosztály, majd 1945. március 6-ától a II. hadtest vezérkari főnökeként szolgált. Nyugati fogságba esett. 1945. június 19-én közigazgatási úton lefokozták, és a honvédség kötelékéből kicsapták. Nyugaton maradt, bekapcsolódott a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének munkájába.

[893] Dr. Somogyi Ferenc (Nárai, 1906. június 25. – Cleveland, 1995. szeptember 5.) magyar jogász, egyetemi magántanár, irodalom- és jogtörténész, országgyűlési képviselő. A szombathelyi premontrei gimnáziumban érettségizett, majd a pécsi egyetemen szerzett előbb államtudományi, két évvel később pedig jogi doktori oklevelet. 1933-tól egyetemi tanársegéd lett. 1937-től a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium gyakornoka, majd 1939-ig Baranya vármegye szociális tanácsadója. Élénk közéleti és tudományos tevékenységet folytatott számos tanulmánya és cikke jelent meg, tagja volt többek között Turul Szövetségnek is. 1939-ben a pécsi választókerületben a Magyar Élet Pártja jelöltjeként szerzett mandátumot. A háború során nyugatra távozott, Spittalban megszervezte a Mindszenty József Tábori Gimnáziumot, illetve 1946 – 1947 között Magyar Út szerkesztője volt. Kivándorlását követően 1948-tól Clevelandban a Vagyunk című lap kiadója és szerkesztője, majd a clevelandi Magyar Újság társszerkesztője volt. Haláláig a helyi emigráns közösség meghatározó tagja volt.

[894] Petróczy ?, Tihanyi ?, Halmay ? és Pincehely ? a vezetéknevükön kívül más adat nem szerepel, így beazonosításuk további kutatást igényel.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

7. Tájékoztatási és Propaganda Főosztály	Főosztály vezető	Kovács László[895]	München	vezérkari őrnagy	Tájékoztatás és propaganda, rádió, sajtó
	Általános o.	Eszterhás[896]			
	Sajtó o.	betöltetlen			
	Rádió o.	betöltetlen			
	Kultúr o.	betöltetlen			
8. Kapcsolati Főosztály	Főosztály vezető	Makray Sándor	Weilheim	vezérőrnagy	Kapcsolatok
	Nagyatalmi	betöltetlen			
	Kisállamok	betöltetlen			
	„M” csoport	betöltetlen			
	„I” csoport	betöltetlen			
9. Katonai Főosztály	főosztály vezető	Almay Béla[897]	Landshut	ezredes	Szorosan vett katonai ügyek
	Általános	betöltetlen			
	Személyügyi	betöltetlen			
	Nyilvántartó	betöltetlen			
	Konkrét	betöltetlen			
Segédhivatal		Szanna Henrik[898]	Kellerberg	főhadnagy	Segédhivatal, adminisztráció

[895] Nemes Kovács László (Boksánbánya, 1908. május 7. – ?) hivatásos katonatiszt, vezérkari őrnagy. Középfokú tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1931. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 6. honvéd gyalogezredhez. 1933 októberétől a 3. határőrkerületi parancsnokságra helyezték. 1935-ben felvételt nyert a Szabályzatismertető tanfolyamra, s mint vezérkari hallgatót 1935. október 1. – 1936. november 30. között Trevisoba, a 3. alpin ezredhez vezényelték. Hazatérését követően az 1. híradó osztálynál csapatszolgálaton, majd a 3. gyalog dandár kötelékében teljesített vezérkari próbaszolgálatot. 1940. márciusától az 1. vkf. osztály beosztottja, majd a Hadiakadémia oktatója. 1944. október 16-tól a 6. vkf. osztály vezetője. Kitelepült Németországba, nyugati fogságba esett, szabadulását követően bekapcsolódott az emigráció munkájába.

[896] Dr. Eszterhás István (Kispest, 1907. április 6. – Cleveland, 2001. május) miniszteri tanácsos, író, forgatókönyvíró. 1930-ban végezte jogi tanulmányait, vezető tagja volt a Turul Szövetségnek. 1935-től a miniszterelnökség sajtóelőadója, majd a Nemzetvédelmi és Propagandaminisztériumnál teljesített szolgálatot. A Magyar Futár című lap szerkesztője volt. Kitelepült Németországba, majd 1950-ben az Egyesült Államokba vándorolt ki, ahol 20 éven keresztül a Katolikus Magyarok Vasárnapja című lap szerkesztője volt.

[897] Vitéz Almay Béla (Kolozsvár, 1900. augusztus 21. – São Paulo, 1984. augusztus 1.) hivatásos katonatiszt, vezérkari ezredes. Részt vett a Székelyhadosztály harcaiban, román fogságba esett, internálták. Szabadulását követően 1920-ban avatták tüzérhadnaggyá a Ludovika Akadémián, csapatszolgálatát követően a Ludovika Akadémia oktatójává nevezték ki. 1936-tól a folyamőrség légvédelmi osztályának, majd a légvédelmi tüzér lőiskolának volt a beosztottja. Vezérkari beosztásokban 1939-től a 2. határvadász dandárnál, majd 1940-től a magyar 1. hadseregnél, majd ennek átszervezését követően a IX. hadtestnél. 1943. november 1-én a Honvédelmi minisztérium 17/a osztályára vezényelték. 1944. januárjától az osztály vezetője. 1945. februárjában a Honvédelmi miniszter és a Honvédség Főparancsnokának törzskülönítményébe helyezték. Németországba távozott, nem tért haza, bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába, az MHBK törzsének tagja volt, majd Brazíliába vándorolt ki.

[898] Helyesen: Sanna Henrik (Kolozsvár, 1913. december 9. – Melbourne, 1983.január 29.) hivatásos katonatiszt, huszár főhadnagy. Tényleges szolgálatát 1935-ben kezdte meg a 2. huszárezred kötelékében. 1939. februárjában tartalékos hadnaggyá léptették elő, majd Ludovika alantostiszti tanfolyamát elvégezve 1940-ben vették át a hivatásos állományba. 1940 decemberében a II. önálló huszárszázadhoz nyert beosztást, majd 1941 márciusában az ejtőernyős zászlóaljhoz vezényelték próbaszolgálatra, októbertől az 1. ejtőernyős zászlóaljhoz helyezték. 1942-ben fél évig az 1. gépkocsizó lövészzászlóalj 2. századának parancsnoka, részt vett a Don-i front hadműveleteiben, 1943. február 15-től a VII. önálló huszárszázadnál szolgált, majd átszervezést követően, a 20. felderítő osztályhoz került, végül még az év végén Pápára vezényelték, az I. ejtőernyős zászlóalj szállító-repülő századához. 1944. május végétől az I. ejtőernyős zászlóalj századparancsnokaként a Kárpátokbeli védelmi harcokban vett részt, majd

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Ausztria amerikai zóna	Nádas Lajos	Vöcklauburg	vezérkari ezredes	
Ausztria brit zóna	Benkő Jenő[899]	Klagenfurt	miniszteri titkár	
Ausztria francia zóna	Baross Gábor[900]	Wörgl	képviselő	
Vienna	Hegymeghi László[901]	-	vezérkari százados	
Németország amerikai zóna	Radnóczy Antal	Metten	vezérkari százados	
Németország brit zóna	Saád Ferenc[902]	Osterode	alezredes	
Németország francia zóna	Stadler Kálmán[903]	Reudenstadt	ezredes	

1944. október 20-tól a II. ejtőernyős zászlóalj 5. századának parancsnokaként részt vett a csepeli és a Fót térségében vívott védelmi harcokban, majd az Ipoly-menti harcokban. 1944. december 27-én Kicsinden szovjet fogságba esett. A jászberényi hadifogolytáborba kerülve jelentkezett az új demokratikus honvédségbe. Mezőtúrra került, ismét fogságba kerülve a debreceni hadifogoly-gyűjtőtáborba szállították, ahonnan 1945. március 12-én szabadult. 1945-ben igazolták. Disszidált, bekapcsolódott az emigráció munkájába, majd Ausztráliába vándorolt ki.

[899] Benkő Jenő (? – ?) miniszteri titkár.

[900] Ifj. Baross Gábor: (Budapest, 1884. – ?, 1971.) Postatakarékpénztári igazgató, országgyűlési képviselő. Középfokú tanulmányokat követően a pozsonyi jogi akadémián szerzett államtudományi oklevelet. 1906-tól Trencsény vármegye közigazgatási gyakornoka. 1909-től vármegyei aljegyző, majd a Pénzügyminisztérium fogalmazója. Az első világháború kitörésekor tartalékos hadnagyként bevonult, 1917-ben felmentették a szolgálat alól és az Országos Hadigondozó Hivatalba került. A Tanácsköztársaság alatt bujkálni kényszerült, majd a bukást követően szolgálatra jelentkezett. Az Országos Központi Hitelintézet és a Kisbirtokosok Országos Földintézetének Kormánybiztosa, majd 1922-től a Postatakarékpénztár elnöke. Az 1926-os Frank hamisítási pert követően nyugalomba vonult. 1935-ben a Nemzeti Egység Párt színeiben szerzett képviselői mandátumot. A háborút követően nyugatra távozott.

[901] Helyesen: Hegymeghy László (Temesvár, 1913. augusztus 17. – ?) hivatásos katonatiszt, vezérkarbeli százados. A soproni reáliskolát követően a Ludovika Akadémián 1936. augusztus 20-án avatták gyalogos hadnaggyá. 1942. december 20-tól századosként a 4. honvéd gyalogezred II. zászlóaljának parancsnokaként részt vett a Doni harcokban. A Hadiakadémiát 1944-ben végezte. Nyugatra települt, bekapcsolódott az emigráció munkájába.

[902] Dr. Saád Ferenc (Nagyszalonta, 1902. március 11. – ?) hivatásos katonatiszt, szakszolgálatos alezredes. Hadapródiskolát követően 1921-ben kinevezték alhadnaggyá, 1925-ben hadnaggyá. A 7. honvéd gyalogezrednél szolgált, majd 1927-ben áthelyezték a Bocskai reáliskolába, majd a pécsi Zrínyi Miklós reáliskolai nevelőintézetbe tanárnak. A Pázmány Péter Tudományegyetemen nyelvtanári oklevelet szerzett, majd 1936-ban bölcsészettudományból doktorált. 1940-ben habilitált, 1941. augusztus 1-től a repülő hadapródiskola állományába helyezték. 1942. június 1-jén a budapesti műszaki hadapródiskola állományába osztották be. 1943-ban alezredessé nevezték ki. Nyugatra távozott, bekapcsolódott az emigráció munkájába, majd kivándorolt Kanadába, ahol az MHBK montreali főcsoportjának vezetője volt.

[903] Stadler Kálmán (Borosjenő, 1899. március 5. – Tarraytown, 1963.) hivatásos katonatiszt, tüzérezredes. Gimnáziumi érettségit követően önkéntesként harcolt a világháborúban, 1916-tól hadnagy, majd a Katonai Műszaki Akadémia hallgatója. 1918-ban a császári és királyi 8. lovas tüzérezred kötelékében érte az összeomlás. A Szabályzatismertető tanfolyam, majd a Ludovika Akadémia Tiszti Továbbképző tanfolyamának hallgatója. Csapatszolgálatát a 3. gyalogezrednél, valamint az 1. gépkocsizó osztagnál töltötte. 1932 augusztusától a 4. vegyesdandárparancsnokság B állományába helyezték, majd 1933-tól a 4. tüzérosztály segédtisztje. 1936-tól Hajmáskéren teljesített szolgálatot. 1939. januárjától a VIII. hadtest tüzérparancsnokának beosztottja, majd ugyanitt vezérkari próbaszolgálaton. 1942. április 11-én a hadtest vezérkari főnöki teendőinek ellátásával bízták meg. 1942. október 1-én a 103. gépkocsizó nehéz tüzérosztályhoz helyezték, 1942 decembertől az alakulat parancsnoka. 1944. január 7-től a Székely Határvédelmi parancsnokság ideiglenes parancsnoka, január 15-től tüzérségi parancsnoka. Ezt követően a 25. hadosztály, majd a 9. póthadosztály tüzérparancsnoka. Nyugatra távozott, amerikai fogságba esett, 1945. novemberében hazatért, a szolgálatból elbocsátották. Disszidált, majd bekapcsolódott az emigráció munkájába. Az Egyesült Államokba vándorolt ki.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Olaszország	Hadnagy Döme[904]	Róma	hadiműszaki törzskari őrnagy	
Franciaország	Dóczy Lóránt[905]	Párizs	hadiműszaki törzskari alezredes	
Svájc	Rohonczi Imre[906]	Zürich	százados	
USA	Hubert Antal[907]	Cleveland	római katolikus lelkész	
Argentína	Tassonyi Edömér[908]	Buenos Aires	őrnagy	

[904] Helyesen Hadnagy Domokos (Lőcse, 1907. július 17. – ?) hivatásos katonatiszt, hadiműszaki törzskari őrnagy. A Ludovika Akadémián 1930. augusztus 18-án avatták hadnaggyá, majd a Légügyi Hivatalba helyezték. 1933. december – 1934. szeptember között a Repülő Kísérleti Telepnél teljesített szolgálatot, majd az 1. honvéd gyalogezredhez vezényelték. 1936. március 1-én Repülő fényképész tanfolyamra vezényelték, majd októbertől ismét a Repülő Kísérleti Telep beosztottja. 1940 novemberétől a Légierők parancsnokságára helyezve, mint kétéves hadiműszaki törzskari próbaszolgálatos. A Légierők Szertáránál nyer elhelyezést, majd a Légierők parancsnokságára, 1943. október 1-től az 1. repülő osztályhoz helyezték. Bekapcsolódott a Magyar Függetlenségi Mozgalom munkájába, 1944. december 9-én az általa vezetett repülőgép szállította Soós Gézát Olaszországba, hogy ott az OSS-el a kapcsolatot felvegye. Kapcsolatba került az amerikai titkosszolgálattal, Rómában egy autójavítóműhelyt üzemeltetett, emellett részt vett a DP-táborok magyar menekültjeinek átvilágításában, valamint tippkutatóként működött. Erről bővebben Lásd: Bare, Duncan: Angleton magyarjai. Esettanulmány az USA Rómában működő közép-európai katonai hírszerzésének történetéből 1945–1946. Betekintő, 2016/2. sz.

[905] Helyesen Dóczy Lóránd (Temesvár, 1905. május 9. – ?) hivatásos katonatiszt, hadiműszaki törzskari alezredes. A Ludovika Akadémián 1927. augusztus 20-án avatták főhadnaggyá az 5. tüzérosztályhoz, ezt követően 1929-ben pilótakiképzésre, majd a műszaki egyetemre vezényelték. 1931-től a Légügyi Hivatalhoz helyezték, repülőgépvezetői tanfolyamra került, majd a Repülő Kiképző Telepen nyert beosztást. 1935-ben a Haditechnikai Intézethez vezényelték, majd október 1-től Honvédelmi minisztérium 14/a. osztályára helyezték, innen a Légierők Szertárához került, majd 1941 novemberével a Repülő Kísérleti Intézetnél nyert beosztást. 1943. október 1-től az Intézet parancsnokává nevezték ki, 1945. január 5-én a Légierők parancsnokságán hadiműszaki törzskari tisztnek nevezték ki. Nyugatra települt, bekapcsolódott az emigráció munkájába, majd Franciaországban telepedett le.

[906] Báró felsőpulyai Rohonczy Imre (Gyöngyöshermán, 1914. szeptember 18. – New York, 2002. november 21.) hivatásos katonatiszt, huszárszázados. Reálgimnáziumi tanulmányokat követően karpaszományos önkéntes a 3. honvéd huszárezred kötelékében, majd a Ludovika Akadémián 1937. augusztus 20-án avatták hadnagyá a 2. huszárezred 3. századához. 1941. augusztus 1-től a Magyar Királyi Lovaglótanárképző és Hajtóiskola hallgatója, majd 1942. március 15-től a Kormányzó Katonai Irodájának beosztottja, a Kormányzóhelyettes személyi segédtisztje. November 1-től az I. önálló huszárszázad beosztottja. 1943. augusztus 1-től ismét a Lovaglótanárképző hallgatója (II. évf.), majd 1944 augusztustól ismét az I. önálló huszárszázadnál nyert beosztást. 1944. november 28-án az I. huszár hadosztály parancsnokságára helyezték, decembertől századparancsnok. Nyugatra települt, majd az Egyesült Államokba vándorolt ki.

[907] Helyesen dr. Huber (Hüber /Hutter) Antal (Palmerton, 1907. április 6. – Sun City, 1978. február 24.) római katolikus pap, hitszónok. Tanulmányait a Collegium Germanicum – Hungaricumban, valamint a római Gregoriana Egyetemen végezte. 1933. október 29-én Rómában szentelték pappá. A szombathelyi egyházmegye szolgálatába került, 1933 – 1936 között Jákon segédlelkész, ezt követően püspöki szertartó, majd titkár. Nyugatra távozott, 1945 – 1947 között Perth Amboyban, 1948 – 1964 között Carteretben, 1965 – 1978 között Trentonban szolgálta a magyar emigráns közösséget.

[908] Tassonyi Edömér (Nagyláz, 1910. október 6. – White Rock, 1982. július 4.) hivatásos katonatiszt, ejtőernyős őrnagy. Reáliskolai érettségit követően, karpaszományos önkéntes, a 2. honvéd gyalogezrednél. A Ludovika Akadémiát elvégezve 1934. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 4. honvéd gyalogezredhez.1937-ben sporttanfolyamot végzett, majd ejtőernyős kiképzésben részesült. A 4. honvéd gyalogezred ejtőernyős századához helyezték. 1939-ben áthelyezték az ejtőernyős csapatnemhez. 1943-ban hadműveleti területre, Csernyigovba került az 1. könnyű hadosztály törzséhez. Részt vett az ejtőernyősök Kárpátokban, Budapest előterében, a Balaton térségében, majd a Garamm mentén vívott harcaiban, 1945. márciusban a Bakonyban átcsúszott a szovjet

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Brazília	Emődi István[909]	Sao Paolo	államtitkár [helyesen miniszteri titkár]	
Venezuela	Farkas Endre[910]	Caracas	vezérkari alezredes [helyesen vezérkari őrnagy]	
Svédország	Szepesi Zoltán[911]	Stockholm	egyetemi tanár	

A tervezethez képest – a hazai szervek felderítése szerint – megvalósult szervezeti felépítés több helyen is eltérést mutat. Ennek egyik oka lehet, hogy az életkörülmények, a kivándorlás sokszor nem tette lehetővé, hogy egyesek aktíva(bba)n bekapcsolódjanak a munkába, vagy az MHBK-t ért támadások következtében visszaléptek a szerepvállalástól. Az 1949-ben kikristályosodott személyi áttekintést Nyári Gábor tette közzé, amelyet saját kutatásaimmal kiegészítve az alábbi táblázat tartalmazza:

vonalakon, majd 1945. áprilisában egy szovjet járőr Budapesten fogta el. A hadifogságból Odesszában megszökött, sikerült Ausztriába jutnia, majd Olaszország, Brazília, Dominika után, 1950-ben Kanadába települt, ahol bányászati geológiát tanult, majd olajmérnökként helyezkedett el.

[909] Dr. Emődi István (? – Córdoba, Argentína, 1979.) tisztviselő, miniszteri tanácsos. Közszolgálatba lépését követően a Vallási – és Közoktatási Minisztérium V/2. osztály tanügyi segédfogalmazója, 1936-tól fogalmazó, 1937-től a minisztérium politikai államtitkárának titkára, majd az Elnöki B-osztály tanügyi fogalmazója volt. 1940-től miniszteri segédtitkár, 1941-ben az Elnöki B/1 osztály miniszteri titkára. 1942-től a XI. (Honvédelmi nevelési és testnevelési csoport) /1 ügyosztályának vezetője, 1944-ben a XII. ügyosztály főnök-helyettese. 1944 novemberétől miniszteri tanácsos. A Magyar Autó Club jegyzője. Nyugatra távozott, Brazíliába majd Argentínába vándorolt ki.

[910] Boldogfai Farkas Endre (Nova, 1908. október 6.– Caracas, Venezuela, 1994.november 18.) hivatásos katonatiszt, vezérkari őrnagy. Reáliskolai tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1930. augusztus 18-án avatták tüzérhadnaggyá az 5. tüzérosztályhoz. 1933. október 2. – 1934. április 30. között a budapesti tüzértiszti lovagló tanfolyamra vezényelték, majd a Szabályzatismertető tanfolyam hallgatója. 1937. októberétől az 5. vegyesdandár parancsnokságára helyezték, majd az V. hadtest anyagi vezérkari tisztje. 1940. május 1-től az 1. vkf. osztály beosztottja, majd 1942. február 1-től a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács Vezértitkárságára helyezték, egyben a Közellátásügyi minisztérium országmozgósítási osztályának vezetésével is megbízták. 1944. október 1-én hadi beoztásba került a magyar 2. hadsereghez. A nyilas hatalomátvételt követően bekapcsolódott az ellenállásba, a letartóztatást elkerülve, 1944. december 23-án a 3. vkf. osztályra osztották be, azonban menekülni kényszerült. Nyugatra távozott, amerikai fogságba esett, ahonnan megszökött, bekapcsolódott az emigráció munkájába, majd családjával Dél-Amerikába vándorolt ki, Venezuelában telepedett le, a helyi magyar emigráció meghatározó alakja, a helyi MHBK főcsoport alapító tagja és vezetője volt.

[911] Nagy valószínűséggel: dr. Szepesi Zoltán (Sárosfa, 1912. május 13. – ?) fizikus, feltaláló. A Pázmány Péter Tudományegyetemen folytatott tanulmányokat, majd a Szegedi Egyetemen doktorált. 1934 – 1936 között a szegedi egyetem elméleti fizikai intézetében dolgozott. 1936-ban az Egyesült Izzó és Villamossági R. T. kutatólaboratóriumának fizikusa lett. Az atomfizika és rádiótechnika tárgykörébe vágó tudományos munkásságot fejtett ki. 1947-ben elhagyta az országot. 1948 – 1949 között a Grenoble-i egyetemen kutató fizikus, majd Montrealban a Marconi cég munkatársa volt. 1958-ban az Egyesült Államokba költözött, Pittsburghben telepedett le.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Tisztség	Név	Rang
Központi Vezető	Zákó András	vezérőrnagy
Kapcsolati vezető	Korponay Miklós	vezérkari százados
Segédhivatal vezetője	Gévay Ervin [912]	hadnagy
Személyügyi vezető	vitéz Benkő Béla	vezérőrnagy
Nyilvántartás vezetője	Nádas Lajos	vezérkari ezredes
Propagandaügyek vezetője	Hóry László [913]	tartalékos hadnagy
Önvédelmi szolgálat vezetője	Záhonyi Arzén [914]	csendőrnyomozó százados
Magyarországi helyzet megfigyelésének vezetője	Kovács Attila	főhadnagy
Gazdasági vezető	Ujszászy György[915]	repülő százados
Ausztria brit zónája	Lengyel Béla[916]	altábornagy

[912] Vitéz Gévay Ervin (? 1922. május 7. – Augsburg, 1977. augusztus 9.) hivatásos katonatiszt, hadnagy. Az esztergomi bencés iskolában tett érettségi vizsgát, majd a Ludovika Akadémiára került. 1944. november 15-én avatták gyalogos hadnaggyá, majd az SS – Hunyadi páncélgránátos alakulathoz osztották be. Nyugati fogságba esett, bekapcsolódott az MHBK munkájába, kapcsolatba került a francia hírszerző szervekkel, részt vett a futárok eligazításában, majd Zákó András Központi Vezető segédtisztje, „Bátorkeszi" álnéven a Hadak Útján állandó szerzője volt.

[913] Hóry (Heitler) László (Szolnok, 1911. február 17. – ?) zsurnaliszta, tartalékos hadnagy. Az Esti Újság, az Új Világ és a Magyar Nők Lapjának riportere, belgrádi sajtóattasé. 1945-ben Nyugatra távozott Bécsben telepedett le.

[914] Clementis–Záhonyi Arzén József (Hatvan, 1910. június 6. – Florida, 1997. március 16.) hivatásos csendőrtiszt, csendőrnyomozó százados. A Ludovika Akadémián 1932. augusztus 20-án avatták csendőr hadnaggyá. 1935-től a mátészalkai csendőrszárny parancsnok helyettese, 1937-től a veszprémi csendőrosztály segédtisztje. 1939-től a pécsi nyomozó alosztálynál teljesített szolgálatot. 1942. április 1-től az ungvári csendőrnyomozó alosztály parancsnok helyettese, 1943. január 1-től a nyomozó alosztály parancsnoka. Részt vett a kárpátaljai közellátási bűncselekmények felderítésében, illetve a szovjet ejtőernyős partizáncsoportok felszámolásában. 1945-ben, mint volt csendőrtisztet letartóztatták és a komáromi erődben tartották fogva. Vádemelésre nem került sor, internálták. Szabadulását követően elhagyta az országot, majd családja is követte. Nyugaton csatlakozott a francia őrzászlóaljhoz, majd az MHBK munkájába is bekapcsolódott. 1951-ben családjával az Egyesült Államokba vándorolt ki, Clevelandban telepedett le, a helyi MHBK és a magyar közösség oszlopos tagja volt haláláig.

[915] Ujszászy György (Veszprém, 1912. május 30. – Pottstown, 1981. október 2.) hivatásos katonatiszt, repülő százados. Középfokú tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1936. augusztus 20-án avatták hadnaggyá, a Repülő Kiképző Telepre vezényelték, majd a Légiforgalom szombathelyi vezetője. 1939-ben a 3/4.'Sárkány' bombázó század tagja, majd az 1/II. repülő vadászosztályhoz vezényelték, innen az 5/II. vadászosztályhoz helyezték át. 1942. december 1-től az 1. vadászrepülő osztály, 1944 április végétől a 101. vadászrepülő osztály tagja. Nyugatra távozott, kapcsolatba került a nyugati titkos szolgálatokkal, bekapcsolódott az MHBK munkájába, majd az Egyesült Államokba vándorolt ki.

[916] Lengyel Béla (Szarvas, 1897. április 19. – Graz, 1988. december 20.) hivatásos katonatiszt, altábornagy. A Császári és királyi hadapródiskola elvégzését követően 1914-ben avatták zászlóssá a császári és királyi 101. gyalogezredhez. A háborút végig küzdve olasz fogságba esett. 1920 – 1923 között a magyar királyi 2. gyalogezred beosztottja. Vezérkari tanulmányait követően 1930-ig a 3. vegyesdandár parancsnokságon, majd Honvédelmi minisztérium VI – 1. osztályon teljesített szolgálatot. 1934 május 1-től Varsói állomáshellyel katonai attasé, Lengyelország mellett egyúttal Finnországba és Észtországba, majd Lettországba és Litvániába is akkreditálva. 1939. július 1. – 1940. márciusa között a IV. hadtest, majd 1940. december 24-ig a gyorshadtest vezérkari főnöke. Ezt követően a Honvédelmi minisztérium Elnökség, majd a 10. osztály vezetője. 1942. augusztus 1. – 1944. július 22. között a 16. könnyű hadosztály, majd az átszervezést követően a 16. gyaloghadosztály parancsnoka, majd

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

	Tömöry Jenő	vezérőrnagy
	Adonyi–Naredy Ferenc	vezérkari őrnagy
	Szinay András	vezérkari százados
Ausztria amerikai zónája	Kovács Gyula[917]	altábornagy
	Burget Lajos [918]	vezérőrnagy
	Görgényi József [919]	vezérkari százados
Ausztria francia zónája	Vasváry József	altábornagy
	Jákó László[920]	vezérkari őrnagy
	Csongor György[921]	orvos vezérőrnagy

augusztustól a II. tartalékhadtest, szeptember és december között a VIII. hadtest parancsnoka volt. A Kormányzóhoz való hűsége miatt a nyilasok személyi tartalékba, majd 1945. március 18-án nyugállományba helyezték. Nyugatra települt, a hadifogságot követően, 1946 elején hazatért, 1946. novemberéig vizsgálati fogságban tartották. 1947. október 15-én a népbíróság megszüntette az ellene indult eljárást. Szabadulását követően 1948-ban elhagyta az országot, haláláig a katonai emigráció aktív tagja maradt.

[917] Kovács Gyula (Tordatúr, 1893. június 4. – Cleveland, 1963. június 4.) hivatásos katonatiszt, altábornagy. Gimnáziumi tanulmányokat folytatott, majd 1915. március 15-én, a Ludovika Akadémián avatták hadnaggyá a magyar királyi 5. tábori ágyús ezred pótütegéhez, ahol kiképző, majd felderítőtisztként teljesített szolgálatot. 1917. június 26-tól a magyar királyi 38. honvéd hegyi tüzérosztály ütegparancsnoka volt. 1918. november 28. –1923. október 1. között a Ludovika oktatója, majd vezérkari tanulmányait követően 1925. október 1-től csapatszolgálaton az 1. honvéd gyalogezrednél, majd a Honvédelmi minisztérium VI – 1. osztályán teljesített szolgálatot. 1926. október – 1928 augusztusa között a 3. vegyesndandár parancsnokság anyagi tisztjének helyettese, majd a vezérkari osztály fogalmazótisztje. 1929 májusától a 3. honvéd tábori tüzérosztály tarackos ütegének parancsnoka, 1930. június – 1932. április között a Honvédelmi minisztérium Kiképzési osztályának beosztottja, majd augusztusig a VI – 4. osztály előadója volt, ezt követően 1937 májusáig az osztály személyügyi alcsoportjának vezetője. 1937. május – 1938. október között a Hadiakadémia oktatója, majd 1940. márciusáig a Ludovika Akadémia tanulmányi csoportjának vezetője volt. 1941. márciusáig a III. hadtest vezérkari főnöke, majd 1941 októberéig a Honvédelmi minisztérium 3/a osztályának vezetője volt. Ezt követően 1942. márciusáig a törzstiszti tanfolyam parancsnokhelyettese, majd 1942 szeptemberétől a magyar 2. hadsereg I/a. osztályának vezetője, majd az alakulat vezérkari főnöke, 1943 májusától egyben a megszálló erők vezérkari főnöke is. 1943. júniustól – 1944. augusztusig a Hadiakadémia parancsnoka, majd decemberig a IX. hadtest parancsnoka. Ezt követően a Fővezérség, a Honvédelmi minisztérium és a Honvédség Főparancsnokának meghatalmazott tábornoka. Nyugati fogságba esett, nem tért haza, bekapcsolódott az emigráció munkájába, 1952-ben kivándorolt az Egyesült Államokba, a helyi magyarság oszlopos tagja volt haláláig.

[918] Burget Lajos (Szikszó, 1895. február 9. – Salzburg, 1977. augusztus 7.) hivatásos katonatiszt, vezérőrnagy. Gimnáziumot, majd honvéd főreáliskolát követően a Ludovika Akadémián avatták hadnaggyá 1914. október 15-én a magyar királyi 3. honvéd tábori ágyús ezredhez, amelynek kötelékében végigharcolta a háborút. 1921-től a 2. vegyesdandár tüzér parancsnokságának beosztottja, 1930. július 25. – 1939. január 23. között a 7. vegyesdandár tüzérparancsnokságán teljesített szolgálatot. Ezt követően a 2. gépkocsizó dandár tüzér parancsnokának helyettese. 1939. október – 1941. március között a 2. gépvontatású tüzérosztály parancsnok helyettese, majd 1943. augusztusáig parancsnoka volt. 1943. augusztus 10. – 1944. július között az I. páncélos hadtest, majd 1945. február 1-ig a VIII. hadtest tüzérparancsnoka volt. Nyugatra távozott bekapcsolódott az emigráció munkájába.

[919] Vitéz Görgényi (Schröder) József (1912. december 24. – Ausztrália, 1986.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. Főreáliskolai tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1934. augusztus 20-án avatták tábori tüzér hadnaggyá. Csapatszolgálatot követően Hadiakadémiát végzett, majd a magyar 2. hadsereg vezérkari osztály hadműveleti tisztje. 1944 októbere után a Honvédelmi miniszter és Honvédség Főparancsnokának meghatalmazott tábornoka, v. Kovács Gyula mellé beosztott vezérkari tiszt volt. Nyugaton maradt, bekapcsolódott az emigráció munkájába, majd Ausztráliába vándorolt ki.

[920] Azonos Levalt–Jezierski László vezérkari őrnaggyal.

[921] Vitéz dr. Csongor György (Budakeszi, 1890. augusztus 28. – Innsbruck, 1968. augusztus 26.) hivatásos katonatiszt, orvos vezérőrnagy, sebészorvos. 1919. februárjától a 39. gyalogdandárnál teljesített szolgálatot. 1920 áprilisától a budapesti utászzászlóaljnál, 1924. augusztus – 1926 augusztus között a magyar királyi 2. gyalogezred,

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Németország brit zónája	Sónyi Hugó	vezérezredes
	Mészöly Elemér	vezérőrnagy
	Szurmay Tibor[922]	vezérkari őrnagy
Németország amerikai zónája	Tölgyessy István[923]	csendőr vezérőrnagy
	Koszorús Ferenc[924]	vezérkari ezredes
	Almay Béla	vezérkari ezredes
Németország francia zónája	Janik Béla[925]	alezredes
	Apostaghy Endre[926]	vezérkari százados

majd 1929. május 1-ig a 2. sz. honvéd kórháznál teljesített szolgálatot. Ezt követően 1942 augusztus 1-ig a pécsi honvéd kórház, majd a IV. hadtest vezető orvosa volt. Nyugatra települt, bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába.

[922] Szurmay Tibor (Budapest, 1906. október 29. – Penarth, 1991. június 12.) hivatásos katonatiszt, vezérkari alezredes. Gimnáziumi tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1928. augusztus 20-án avatták főhadnaggyá a magyar királyi 1. honvéd gyalogezredhez. 1932 októberétől a Hadiakadémia hallgatója, ezt követően vezérkari próbaszolgálaton, majd a 108. könnyűhadosztály vezérkari főnöke volt. 1944-ben a Honvédelmi Minisztérium 40./e. osztályának vezetője, 1944. decemberétől a 25. gyaloghadosztály, majd 1945. február 21-től a VIII. hadtest vezérkari főnöke volt. Nyugati fogságba esett, nem tért haza bekapcsolódott az emigráció munkájába, majd az Egyesült Királyságban telepedett le.

[923] Helyesen Tölgyessy Győző (Egbell, 1890. szeptember 16. – Ottawa, 1954. február 4.) hivatásos csendőrtiszt, vezérőrnagy. Császári és királyi Hadapródiskolát követően zászlósként osztották be a császári és királyi 66. gyalogezredhez, amelynek kötelékében részt vett a világháborúban. A háború után csendőrtiszti tanfolyamot végzett, majd 1925-ig a VII. csendőrkerület sárospataki iskolájának parancsnoka, majd a mezőcsáti szárny parancsnoka. 1927. november – 1932. október között a VII. csendőrkerület előadótisztje, majd segédtisztje volt 1936. augusztusáig. 1939. januárjáig az egri osztály parancsnoka, majd egy éven át beosztott törzstisztként a VIII. csendőrkerülethez vezényelték. Ezt követően a kassai VIII. kerület segédtisztje, majd 1940. november 23-ig kerületi parancsnokhelyettese. 1940. november 23. – 1944. október 28. között a kassai VIII. csendőrkerület parancsnoka, majd a csendőrség felügyelőjének helyettese. 1945-ben Németországba vezényelték, ahol a felállítandó négy csendőrkerület és a berlini magyar csendőr központ parancsnokának nevezték ki. Nyugaton maradt bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába, majd Kanadába vándorolt ki.

[924] Koszorús Ferenc (Debrecen, 1899. február 3. – Arlington, 1974. március 8.) hivatásos katonatiszt, vezérkari ezredes. A Ludovika elvégzése után 1918-ban avatták hadnaggyá. Csapatszolgálati beosztások után a Hadiakadémia hallgatója, ennek elvégzése után vezérkari beosztásban teljesített szolgálatot Nyíregyházán, Örkényben, majd Budapesten. 1937-től a Pázmány Péter Tudományegyetemen a Korszerű honvédelem című tárgy tanára, közben a Ludovika Akadémián tanulmányi vezető és parancsnokhelyettes. 1941-ben a Gyorshadtest hadműveleti főnöke. 1942-ben az 1. tábori páncéloshadosztály vezérkari főnökeként részt vett a doni harcokban, majd az 1. páncélos hadtest vezérkari főnökévé nevezték ki. 1944. július 10-én alakulatával meghiúsította a Baky László államtitkár szervezte csendőrpuccsot. Kinevezték hadtestparancsnoknak, részt vett a szovjet és román csapatok elleni harcokban, kitelepült Németországba. Nem tért haza, bekapcsolódott az MHBK munkájába, majd 1951-ben kivándorolt az Egyesült Államokba. 1960 – 1973 között az amerikai hadsereg térképészeti szolgálatának földmérőjeként dolgozott. 1991. március 15-én posztumusz vezérezredessé léptették elő.

[925] Janik Béla (Budapest, 1905. szeptember 23. – Ballston Spa, 1988.) hivatásos katonatiszt, híradó őrnagy. 1927-ben avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián, csapatszolgálatát a 4. híradó századnál, majd az 1. híradó osztálynál végezte. Ezt követően a Központi Híradó Iskolára vezényelték, majd a 101. híradó ezred kötelékébe sorolták. 1943-ban törzstiszti tanfolyamra vezényelték. Nyugatra távozott, majd az Egyesült Államokba vándorolt ki.

[926] Apostaghy Endre (Nagykárolyfalva, 1922. augusztus 22. – München, 1992.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. A szegedi piaristáknál érettségizett, majd a Ludovika Akadémián 1934. augusztus 20-án avatták hadnaggyá az 5. tüzérosztályhoz. 1941-től a Hadiakadémia hallgatója, vezérkari próbaszolgálatát a magyar 2. hadsereg parancsnokságon teljesítette. 1943. augusztusától a 3. vkf. osztály beosztottja, 1945. februárjában a Nemzetvezető Nemzetvédelmi Irodájára helyezték, Nyugatra távozott, bekapcsolódott az MHBK munkájába,

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

	Ijjas József[927]	vezérkari százados
Franciaország	Aday János[928]	vezérkari ezredes
	Somoskuthy Béla[929]	vezérkari őrnagy
	Bak András	vezérkari százados
Spanyolország	Szánthay Jenő[930]	vezérkari ezredes
	Berzeviczy Albert[931]	alezredes

Zákó közeli munkatársa, majd Zákó halálát követően egy ideig a Központot vezette az új Központi vezető megválasztásáig. A Központ Amerikába történő átköltöztetését követően a Központi Vezető Európai helyettese volt. Emellett éveken keresztül a Hadak Útján szerkesztője.

[927] Ijjas József (?, 1913. augusztus 3. – Florida, 1997. július 2.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. Hadiárvaként került a soproni katonai alreáliskolai nevelőintézetbe, majd 1927-ben a budapesti katonai főreálba, ahol 1931-ben érettségizett. A Ludovika Akadémián 1935. augusztus 20-án avatták híradó hadnaggyá. 1939 – 1942. között a Hadiakadémia hallgatója, hadosztály vezérkari főnökként megsebesült. Nyugatra távozott, bekapcsolódott az MHBK munkájába, kivándorlását követően 1958-től az MHBK Cincinnati-i csoportvezetője volt.

[928] Aday (1938-ig Adelmann) János (Temesvár, 1898. április 10. – Párizs,? 1960-as évek) hivatásos katonatiszt, ezredes. Reál- majd főreáliskolai tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1916. augusztus 18-án avatták hadnaggyá a magyar királyi 1. honvéd gyalogezredhez. A háborút követően a Ludovika őrkülönítményének parancsnoka, 1924 – 1926 között a Hadiakadémia hallgatója, majd vezérkari próbaszolgálatos. 1936-tól az Országos Légvédelmi Parancsnokság vezérkari főnöke, 1937 – 1939. május között a 2. vkf. osztály bécsi kirendeltségének vezetője, ezt követően 1941. február 1-ig szófiai és ankarai katonai attasé. 1941. március 1-ével nyugdíjazták. 1944. novemberében reaktiválták, ezredessé léptették elő, majd ismét nyugdíjazták. Bécsbe utazott, amerikai fogságba esett, 1945 novemberében hazatért, a Katonapolitikai Osztályon kihallgatták, majd 1945. december 17-én az 1. honvéd kerületi parancsnokságnál jelentkezett, ahol igazolását kérte. Nyugatra távozott, bekapcsolódott az MHBK munkájába, majd Franciaországban telepedett le, ahol érintkezésbe került a francia titkosszolgálattal. Haláláig a franciaországi magyar emigráció meghatározó tagja.

[929] Somoskuthy (Sprodt) Béla (Zombor, 1911. január 22. – ?) hivatásos katonatiszt, őrnagy. Középfokú tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián, 1933. augusztus 20-án avatták tüzér hadnaggyá az 1. tüzérosztályhoz. 1937. novembertől az 1. határőrkerület parancsnok helyettese, majd a Szabályzatismertető tanfolyam hallgatója. 1939-ben a VIII. utászzászlóaljhoz vezényelték, 1941. június 1-vel a IV. hadtestparancsnokság, majd a 12. gyalogdandár, átszervezést követően a 12. könnyű hadosztály parancsnokságra helyezték. 1943. augusztus 1-től ismét a IV. hadtestparancsnokság beosztottja. 1944. január 29-től a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács Vezértitkárságának beosztottja, október 1-től a II. hadtesthez helyezték, ahol anyagi vezérkari tisztként teljesített szolgálatot. 1945 február 4-én a vezérkari testületből kihelyezték, a tábori tüzérség felügyelőjénél való jelentkezésre utasították. Nyugatra távozott, bekapcsolódott az emigráció munkájába, Franciaországban telepedett le.

[930] Helyesen: Szántay (1940-ig Kocovszky/Koczovszky) Jenő (Kőrösbánya, 1900. július 13. vagy 17. – Madrid, 1956. április 15.) hivatásos katonatiszt, katonadiplomata, vezérkari ezredes. A császári és királyi al- és főreáliskolát követően a Ludovika Akadémián 1920. augusztus 20-án avatták műszaki hadnaggyá a vasútépítő zászlóaljhoz. 1924-ben a Rendőrtartalék állományába helyezték, majd 1926-ban a Vámőrképző tanfolyamon vett részt, ezt követően a vasút és hajózási felügyelőséghez vezényelték. A Szabályzatimertető tanfolyamot követően csapatszolgálaton az 1. utászzászlóaljnál, majd a Ludovika Akadémia Tiszti Továbbképző tanfolyam hallgatója. A Honvédelmi minisztérium határőrosztályának beosztottja, majd a 6. vegyesdandár vezérkari tisztje. 1933. júniusától a HM VI – 7/ö. osztály beosztottja, 1934-ben tanulmányúton Olaszországban, majd csapatszolgálaton a szentendrei műszaki alakulatnál, majd az 1. vkf. osztály, ezt követően pedig az 1. majd a XII. utászzászlóaljnál. 1939. szeptemberétől a Műszaki Akadémia hallgatója, 1940. augusztus – november között a 2. vkf. osztály beosztottja, 1940. november – 1941. január között katonai attasé helyen Bukarestben, majd ezt követően kinevezett attasé ugyanott. 1942. április 15-től Madridba és Lisszabonba akreditált katonai-, 1941. áprilisától egyben légügyi attasé. Nem tért haza, Madridban maradt a helyi magyar közösség tagjaként tevékenykedett.

[931] Helyesen: nemes berzeviczei és kakaslomniczi Berzeviczy László (?, 1898. június 27. – Barcelona, 1973. augusztus 15.) hivatásos csendőrtiszt, csendőr gazdászati alezredes. Közép-, majd hadapródiskolai tanulmányokat követően 1916-ban avatták zászlóssá a 9. honvéd gyalogezredhez. A háborút követően a csendőrségnél helyezkedett el, 1925-től a szombathelyi III. csendőrkerület, 1926-tól a szombathelyi osztály, 1927-től ismét a

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Portugália	Ferenczhalmy Antal [932]	alezredes
Belgium	Kozma Ferenc[933]	vezérkari őrnagy
	Jókuthy Albert[934]	százados
Egyesült Királyság	Csatay Aladár[935]	vezérkari ezredes
	Bogyay Kamill[936]	alezredes

szombathelyi kerület gazdászati előadótisztje volt. 1928-tól a Belügyminisztérium VI/b. osztály gazdasági csoportjának előadója, majd az osztály előadótisztje. Az osztállyal együtt Nyugatra települt, a fogságot követően Spanyolországban telepedett le, az MHBK spanyolországi főcsoportjának vezetője, a barcelonai egyetem tanára volt.

[932] Ferenczhalmy (1931-ig Fünk) Antal (Pancsova, 1900. augusztus 19. – Davos, 1962.) hivatásos katonatiszt, katonadiplomata, híradó alezredes. Gimnáziumi, majd főreáliskolai tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1924. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 12. honvéd gyalogezredhez. 1927-től a 3. honvéd híradó századnál szolgált. 1943. január 1-én a Portugáliába kinevezett magyar katonai attasé, Szántay Jenő helyettesévé nevezték ki. Portugáliában maradt, bekapcsolódott az emigráció munkájába, az MHBK Tanulmányi Csoportjának tagja, majd a portugáliai levelező csoport vezetője. Gyári munkásként helyezkedett el. 1962-ben betegségének kezelésére Svájcba utazott, ott hunyt el.

[933] Kozma Ferenc (Székelykeresztúr, 1911. október 14. – Liege, 1983. május 10.) hivatásos katonatiszt, vezérkari őrnagy. Középfokú tanulmányait követően a Ludovika Akadémián 1933. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 2. tüzérosztályhoz. 1936 januárjában az 1. tüzérosztályhoz helyezték, majd az 1. határőrkerület parancsnok helyettesének beosztottja. 1938. október 1-től a Szabályzatismertető Tanfolyam hallgatója. 1939. augusztusától a VIII. utászzászlóaljhoz vezényelték, 1941. június 1-től a IX. hadtest anyagi tisztje, június 28-tól az I. lovasdandár I./b tisztje, majd ismét a IX. hadtest parancsnokságán teljesített szolgálatot. 1944. április 25-től a 27. székely könnyű hadosztály vezérkari főnöke, 1945. február 23-tól a 6. vkf. osztály beosztottja. Amerikai fogságba esett, szabadulását követően bekapcsolódott az MHBK munkájába, Belgiumban telepedett le, a helyi MHBK vezetője volt haláláig.

[934] Neve tévedésből merülhetett fel: Nemes jókuth zomorfalvi Jókuthy Albert (Székesfehérvár, 1912. április 12. – ?) hivatásos katonatiszt, híradó százados. Elemi tanulmányait követően katonai al-, majd főreáliskolát végzett. A Ludovika Akadémián 1934. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 2. híradóosztály kötelékébe. 1938. augusztusától a Központi Híradóiskolán, majd a 8. híradóosztálynál teljesített szolgálatot, majd 1939. január 23-tól a 101. híradó zászlóaljhoz helyezték. 1942. október 1-től a 101. rádiófelderítő zászlóalj tisztje volt. 1943. február 8-án az 52., majd az átszámozást követően 51., ezt követően pedig az 54. híradó zászlóalj kötelékében megjárta a keleti frontot. Hazatérése után a 101. híradó ezred pótzászlóaljának parancsnoka, majd 1945. januárjától a pótzászlóaljból átszervezett 101. híradó újonc kiképző zászlóalj parancsnoka. Nyugatra távozott, amerikai fogságba esett. 1945. szeptemberében szállították haza, a Katonapolitikai Osztály novemberben bocsájtotta szabadon. 1948-ban B-listázták, Nagykanizsáról 1952 – 1953-ban kitelepítették, lefokozták. Ezt követően mezőgazdasági munkásként helyezkedett el.

[935] Helyesen Csatai (1937-ig Csabke) Aladár (Budapest, 1901. július 30. – ?) hivatásos katonatiszt, vezérkari ezredes. 1918-ban fejezte be hadapródiskolai tanulmányait, majd a Ludovika Akadémián 1921. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 6. tüzérosztályhoz. A Ludovika Akadémia átképző-, majd a Szabályzatismertető tanfolyamok elvégzését követően csapatszolgálatát a 11. gyalogezrednél, valamint a 6. vegyesdandár, a 6. tüzérosztály, majd az 1. lovasdandár tüzérezredénél, a 16. tüzérezred kötelékében, ezt követően a 2. lovasdandár 2. gépvontatású tüzérezredénél teljesítette. 1939. május 1-től a VI. hadtest parancsnokságán teljesített szolgálatot. 1940. augusztus 1-től a Műszaki Akadémiára helyezték, 1942. november 1-től a Honvédelmi minisztérium Elnökségének beosztottja, november 15-től pedig vezetője. 1943. május 10-től a Hadiakadémia oktatója, 1944. december 29-től a Tábori Tüzér Kiképző és Felszerelő Központnál teljesített szolgálatot. Nyugatra távozott, fogságát követően nem tért haza, bekapcsolódott az emigráció munkájába.

[936] Vitéz nemes várbogyai és nagymadi Bogyay Kamill (Beremend, 1899. július 18. – Aldershot, 1956. július 15. /más források szerint Reading, 1960.) hivatásos csendőrtiszt, alezredes. Közép- és hadapródiskolai tanulmányokat követően 1917. szeptember 1-én avatták zászlóssá a 3. honvéd gyalogezredhez. A háború után csendőrtiszti tanfolyamot végzett, a szolnoki csendőriskola alantostisztje, 1930-tól oktatótisztje volt. 1931-től a szolnoki szárny beosztottja, majd 1932-től a berettyóújfalui, 1933-ban a kispesti tanosztály oktatótisztje. 1934-től a szolnoki csendőrszárny parancsnok helyettese, 1936-tól a szolnoki csendőrosztály segédtisztje volt. 1937-től a szegedi V. csendőrkerület szentesi szárnyának, 1939-től pedig a szentesi gyalogtanosztály parancsnoka volt. 1941-től a

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

	Borosnyay Miklós[937]	százados
Amerikai Egyesült Államok	Dobák Dénes[938]	vezérkari ezredes
	dr. Ágh László[939]	tartalékos főhadnagy
	dr. Balassa Jenő[940]	tartalékos főhadnagy
Kanada[941]	Demiány Zoltán[942]	vezérkari őrnagy
Olaszország	G. Kőrös Béla[943]	
Venezuela	Farkas Endre	
Argentína	Szentkirályi Ede[944]	hadiműszaki törzskari őrnagy

szentesi csendőrszárny, majd 1943. január 1-től a szentesi osztály parancsnoka volt. Nyugatra települt, a fogságot követően bekapcsolódott az emigráció munkájába, majd az Egyesült Királyságba vándorolt ki, ahol továbbra is a helyi magyarság meghatározó alakja volt.

[937] Helyesen: nemes kisborosnyói Tompa Miklós (a forrásokban többnyire Borosnyai Tompa Miklós, vagy Borosnyai Miklós alakban) (?, 1913. április 2. – Wolverhampton, 1987. május 19.) hivatásos csendőrtiszt, százados. Szegeden érettségizett, majd jogi abszolutóriumot szerzett. 1937-ben jelentkezett a csendőrséghez. 1938-tól próbaszolgálatos, 1939-ben csendőrtiszthelyettes, 1940-ben hadnagyként a szentesi csendőrszárny parancsnokhelyettese, 1941 – 1942-ben főhadnagyként a nagyváradi csendőriskola oktatótisztje volt. 1943-ban századosként a kiskunhalasi csendőrszárny parancsnoka, 1944-ben a kaposvári csendőrosztály segédtisztje, majd a csendőr zászlóalj század-, majd zászlóaljparancsnoka. Alakulata 1945-ben Marcaliban súlyos veszteségeket szenvedett a támadó szovjetekkel szemben. Az arcvonalról történt kivonás után a Szent László hadosztály utóvédjeként vonultak vissza, majd a hadosztállyal együtt tették le a fegyvert. 1947-ben Ausztriából Angliába vándorolt ki, Wolverhamptonban telepedett le, a helyi MHBK és a magyar közösség meghatározó tagja volt haláláig.

[938] Dobák Dénes (Kiskunfélegyháza, 1900. október 1. – Youngstown, 1982. augusztus 9.) hivatásos katonatiszt, vezérkari ezredes. Középfokú tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1920. augusztus 20-án avatták hadnaggyá. Csapatszolgálat után vezérkari tanulmányait 1931-ben fejezte be. 1942 – 1944 között a Honvédelmi minisztérium I. főcsoportfőnökség 1. om. (országmozgósítási osztályának) vezetője, majd a II. honvéd póthadosztály parancsnoka volt. Nyugatra távozott, Németországban az MHBK egyik alapító tagja, valamint németországi főcsoportvezetőjeként működött. Az Egyesült Államokba vándorolt ki, Youngstownban az MHBK helyi csoportját vezette, a helyi magyarság oszlopos tagja maradt haláláig.

[939] Dr. Ágh László (Késmárk, 1908. február 11. – New Jersey, 1998.) tartalékos tüzérhadnagy, ügyvéd. Jogi tanulmányait követően Budapesten, majd Komáromban ügyvédként tevékenykedett. Részt vett a Don menti harcokban, majd a 6. tábori tüzérezred tartalékos tisztjeként a teljesített szolgálatot. Nyugatra távozott, 1947-ben vándorolt ki az Egyesült Államokba, ahol pékként helyezkedett el, bekapcsolódott a helyi MHBK munkájába, az amerikai főcsoport vezetőjeként tevékenykedett.

[940] Balassa Jenő: személyét eddigi kutatásaim során nem sikerült azonosítanom.

[941] Az innentől következő neveket lásd: Áttekintés az M.H.B.K. főcsoportjairól. 1. sz. melléklet az 5/M – 49.IX.25. számhoz. OSZK 590. fond 7. doboz.

[942] Demiány Zoltán (?, 1911. november 11. – ?) hivatásos katonatiszt, vezérkari őrnagy. A Ludovika Akadémián 1933. augusztus 20-án avatták gyalogos hadnaggyá, majd csapatszolgálatot követően Hadiakadémiát végzett. A háború végén a Heeresgruppe Südhöz rendelt magyar összekötőtisztként teljesített szolgálatot. Nyugatra távozott, bekapcsolódott az emigráció munkájába. Kanadába vándorolt ki, Vancouverben telepedett le.

[943] G. Kőrös Béla egyes adatok szerint római katolikus pap, főhadnagy a Magyar Cserkésszövetség tagja, egyetemi tanár Genovában, az Olaszországi Magyar Cserkésszövetség vezetője, a Szent István Népe című lap egyik szerkesztője volt. A fellelt tiszti okmánygyűjtő szerint: Kőrös Béla (Beled, 1912. november 23. – ?) hivatásos katonatiszt, főhadnagy. Reáliskolai tanulmányokat követően 1934. október 1-én vonult be Hajmáskérre a gépkocsizó csoporthoz. 1935-ben tartalékos tiszti iskolát végzett, 1940. februárjától a VIII. légvédelmi tüzérosztály majd a 2. gépvontatású tüzérosztály beosztottja volt, november 1-től került hivatásos állományba. 1943. október 1-től a 2. gépkocsizó könnyű tüzérosztálynál szolgált. 1943. október – november között a hajmáskéri rohamtüzér tanfolyam hallgatója, 1944. novemberétől a 24. rohamtüzérosztály beosztottja volt, Nyugatra távozott, Olaszországban telepedett le.

[944] Comensoli Szentkirályi Ede (Eger, 1907. november 1. – Buenos Aires, 1971.) hivatásos katonatiszt, katonadiplomata, hadiműszaki törzskari őrnagy, Középfokú tanulmányait követően a Ludovika Akadémián 1930.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Brazília	Dezsery János[945]	
Svájc	Orbán Ferenc[946]	
Dominika	Kékes Zoltán[947]	
Ausztrália	Goór György[948]	
Algír-Tunisz	Dóczy Lóránd	

augusztus 18-án avatták tábori tüzér hadnaggyá az 1. tüzérosztályhoz. 1931. augusztus 20. – 1932. májusáig a győri karpaszományos iskola oktatója, majd a tüzértiszti lovaglótanfolyam, valamint a tábori tüzér lőiskola elvégzését követően 1935. szeptember 1-től a József Műegyetem gépészmérnöki szakosztályára rendelték ki. 1939. május 15. – szeptember 15. között csapatszolgálatát az I. gépvontatású ütegnél teljesítette. 1940. november 1-től a Haditechnikai Intézet beosztottja, 1941. november 15-től a z 1. vkf. osztály, majd 1942. február 1-től a 3. vkf. osztály beosztottjaként szolgált. 1944. december 28-tól a berlini katonai attasé beosztottja volt. Amerikai fogságot követően hazatért, 1946. április 18. – május 10. között az ÁVÓ majd a Katpol vizsgálati fogságában volt, ügyét az ügyészségnek adták át. Vádemelésre nem került sor, mivel többen igazolták a németellenes ellenállásbeli tevékenységét. Nyugatra távozott, 1949 októberétől az MHBK Buenos Aires-i főcsoportjának a vezetője.

[945] Helyesen Dezseri (Türck) János (Pásztó, 1905. augusztus 29. – Rio de Janeiro, 1993.) hivatásos huszártiszt, vezérkari alezredes. A Ludovika Akadémián 1937. augusztus 20-án avatták hadnaggyá. Hadiakadémiát végzett, majd 1939-ben a 1. vkf. osztály konkrét alosztályának önálló előadójaként nyert beosztást. 1942. április – október 28. között az 1. tábori páncéloshadosztály hadműveleti vezérkari tisztje, ezt követően a II. hadtest vezérkari főnöke volt. Nyugaton maradt, fogságot követően bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába, majd Brazíliába vándorolt ki.

[946] Nagy valószínűséggel: Orbán Ferenc (Hódmezővásárhely, 1905. március 6. – Los Angeles, 1989. július 9.) sportoló, atléta, zsurnaliszta. Középfokú tanulmányokat követően jogot hallgatott Szegeden. Többszörös magasugró bajnok. Az aktív sportévek után edzőként, majd sportújságíróként dolgozott. Bevonulását követően haditudósítóként a fronton megsebesült. Nejével, Szombathelyi Blanka színésznővel 1945-ben előbb Svájcba, majd az Amerikai Egyesült Államokba távoztak, és Los Angelesben telepedtek le, ahol banktisztviselőként helyezkedett el, valamint Az Újvilág c. lap szerkesztőjeként tevékenykedett.

[947] Kékes Zoltán (Miskolc, 1918. július 11. – ?) hivatásos katonatiszt, főhadnagy. Középfokú tanulmányokat követően a Ludovika Akadémián 1940. július 4-én avatták hadnaggyá a 14. kerékpáros zászlóaljhoz. 1943. március 15-től az Erődparancsnokságra vezényelték, majd október 1-től a 16. felderítőzászlóaljhoz helyezték. 1945. március 24-től az 25. Hunyadi SS gránátos hadosztály 3 /II. zászlóaljának tisztje volt. Nyugatra távozott, fogságot követően bekapcsolódott az emigráció munkájába, ezt követően Dominikára vándorolt ki.

[948] Goór György (Kőtelek, 1900. október 2. – New South Wales, 1974.) hivatásos katonatiszt, alezredes. 1917-ben került a Ludovika Akadémiára, itt élte meg a feloszlatást, majd részt vett a Ludovika felkelésében. 1920. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 12. gyalogezredhez, ahol alantos tiszt, majd zászlóalj-, ezt követően ezred segédtisztként teljesített szolgálatot. 1931. február – 1934. április között a nyíregyházi gépkocsizó géppuskás század parancsnoka, majd 1938. augusztusáig a Várpalotán a Magyar Királyi Központi Lőiskolán teljesített szolgálatot, ezt követően a II. hajdúezred nehézfegyver századparancsnoka, valamint a VI. hadtest lőszaki előadója volt 1939. augusztusáig. Ekkor a soproni főreáliskolához helyezték, valamint törzstiszti tanfolyamot végzett. Az erdélyi bevonulás során a soproni ikerezred 34/I. zászlóaljának parancsnoka, majd a gyalogsági hadapródiskola II. évfolyamának századparancsnoka. 1942. szeptemberében a 23. honvéd gyalogezredhez helyezték, 1943 márciusáig a pótzászlóalj parancsnoka, majd a 23/III. (átszámozást követően az 53/III.) zászlóalj parancsnokaként került ki a keleti frontra. 1943. november – 1944. április között a VIII. hadtest személyügyi előadója, majd a 20. gyalogezred II. zászlóaljának parancsnokává nevezték ki. 1944. október 13. – 1944. november 7. között gyógykezelésen, majd 1945. januárjában a 216. erőd géppuskás zászlóalj parancsnokaként részt vett a Balaton térségében vívott védelmi harcokban, majd visszavonulva a Szent László hadosztály parancsnokságán jelentkezett, ahol az erődzászlóalj töredékekből alakult Goór-csoport, majd erődezred, végül a Szent László hadosztály rohamezredének parancsnokaként 1945. május 10-én a brit csapatok előtt tette le a fegyvert. Bekapcsolódott az emigráció munkájába, majd Ausztráliába vándorolt ki, 1949-től az ausztráliai főcsoport vezetőjeként a helyi magyar közösség meghatározó alakja volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Az MHBK Központja az 1952. július 1-i helyzet szerint:

Csoport	Előadó	Munkakör	Név
	MHBK Vezetője		nemes reszneki Zákó András
		Polgári irodavezető	gr. Pálffy Sándor[949]
		Segédtiszt	Sárváry László[950]
VKF		MHBK Vezetői-főnök	v. Adonyi Ferenc
MHBK Mozgalmi csoport		Mozgalmi ügyek	Apostaghy Endre
1. csoport Szervezés és Propaganda	1. a.	Szervezés	Apostaghy Endre kisegít: Lupkovics János[951] és Halmay Jenő[952]
	1. b.	Nyilvántartás	betöltetlen

[949] Gróf erdődi Pálffy Sándor (Gyula, 1926. december 22. – Bécs, 1985. április 19.) birtokos. A második világégést követően elhagyta az országot, Bécsben telepedett le, az emigráció aktív tagja volt haláláig.

[950] Sárváry (Stiffer) László (?, 1920. február 23. – Tirol, ?) hivatásos csendőr főhadnagy. A Ludovika Akadémián 1942. június 18-án avatták csendőr hadnaggyá. 1944. június 15-én a székesfehérvári II. kerület tatai szárnyához helyezték, mint szárnyparancsnok-helyettest. Október 1-től a miskolci VII. kerület egri szárnyához helyezték át. Nyugatra távozott bekapcsolódott az emigráció és az MHBK munkájába. Ausztriában telepedett le, a Foto Lama nevű fényképészeti üzlet tulajdonosa volt. Egykori csendőrként kapcsolatba került a Gehlen szervezettel, a hazai szervek többször igyekeztek megkörnyékezni, 1951-ben sikertelenül próbálták Bécsből elrabolni. 1964. decemberében a hazai szervek nyilvános sajtókonferencián nevezték meg, mint a bécsi kémrezidentúra vezetőjét.

[951] Vitéz nemes szepeskörtvélyesi Lupkovics János (Eperjes, 1914. július 21. – Budapest, 2007. november 19.) hivatásos katonatiszt vezérkari százados, nyugalmazott honvéd őrnagy, a Szuverén Máltai Lovagrend tagja. Reál- majd főreáliskolai tanulmányait követően a Ludovika Akadémián 1936. augusztus 20-án avatták híradó hadnaggyá. Csapatszolgálatát a Központi Híradóiskolánál, majd az átszervezést követően a 101. híradó ezred kötelékében teljesítette. Hadiakadémiát végzett, majd a 22. gyalogezredhez vezényelték. 1944-ben az I. hadtest vezérkari személyi tartalékába helyezték, vezérkari próbaszolgálatos, 1944 novemberétől helyezték át a vezérkari tisztek állományába. 1945. január 5-én kinevezték Kovarcz Emil, a Nemzet Totális Mozgósításáért és Harcba állításáért felelős tárca nélküli miniszter mellé összekötő tisztnek, majd február 15-től a Nemzetvezető Nemzetvédelmi Irodájához vezényelték. Nyugatra távozott, bekapcsolódott az emigráció és az MHBK munkájába,

[952] Helyesen vitéz Halmai Jenő (Budapest, 1914. február 10. – München, ?) hivatásos katonatiszt százados, rehabilitált őrnagy. Elemi tanulmányait követően katonai al- majd főreáliskolát végzett. A Ludovika Akadémián 1937. augusztus 20-án avatták hadnaggyá az 5. határőrkerülethez, mint parancsnokhelyettest. 1939 januárjában beosztották a 20. határvadász zászlóaljhoz, ahol századparancsnokként szolgált. Októberben zászlóaljsegédtisztül áthelyezték a 31. határvadász zászlóaljhoz. 1942. november – 1943. június között tapasztalatszerzés céljából a 23. könnyű hadosztályhoz vezényelték, majd a „Gyimesi-harccsoport" csoportparancsnoka volt. Ezt követően a Hadiakadémiára vezényelték, 1944 augusztus – december között vezérkari próbaszolgálatosként a 9. tábori póthadosztályparancsnokság hadműveleti segédtisztje, majd hadműveleti tisztje volt. 1945 januárjában a német Hadiakadémiára rendelték ki, vezérkari tanulmányai folytatására. 1945. májusában amerikai fogságba esett. Szabadulását követően alkalmi munkákból élt, bekapcsolódott az emigráció munkájába, 1951 – 1955. között a British Special Service müncheni irodáján fordító, kiértékelő és nyilvántartó volt. Beiratkozott a müncheni egyetemre, állampolgárság híján diplomát nem szerzett, 1958 – 1985 között üzemi tanácsadóként dolgozott. 1998-ban őrnaggyá léptették elő.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

	1. táj.	Tájékoztatás	Mátray Sándor[953]
2. csoport Honi	2. a.	Konkrét /Különleges	Kapitánffy Albin
	2. b.	„H” Nyilvántartó	Konz Ernő[954]
	2. ÖV.	Önvédelem	Abay Kálmán[955] betöltetlen
		ÖV. Nyilvántartó	
	2. K.	Közlekedési csoport	dr. Vells Zoltán[956]
3. csoport Anyag és Közigazgatás	3. a	Pénzügy	Apostaghy Endre
	3. b.	Anyagi vagyon gondnokság	Darnóy Pál
	3. hf.	Hadifogoly Szolgálat	dr. Makra Zoltán[957]
	3. s.	Segélyszolgálat	A Közigazgatási Vezető látja el

[953] Mátray Sándor: személyét eddigi kutatásaim során nem sikerült azonosítani.

[954] Helyesen nemes bazédi és körpenyesi Kontz Ernő (Kolozsvár, 1913. április 24. – ?) hivatásos katonatiszt, híradó százados, okleveles gépészmérnök. A Ludovika Akadémián 1935. augusztus 20-án avatták hadnaggyá az 1. híradó osztályhoz, majd az átszervezést követően az I. híradózászlóalj tisztje volt. 1939-ben tartósan vezényelték a Műegyetemre, emellett továbbra is az I. híradózászlóalj kötelékében teljesített szolgálatot. 1943. április 1-től a Haditechnikai Intézet beosztottja, majd 1944. október 1-től a Hadiakadémia hallgatója volt. Nyugatra távozott, a fogságot követően bekapcsolódott az emigráció munkájába.

[955] Abay (1934-ig Mildschütz) Kálmán (Pécs, 1899. január 4. – München, 1975. február 21.) hivatásos csendőrtiszt, ezredes. Gimnáziumot végzett, majd a temesvári hadapródiskolán avatták zászlóssá 1916-ban a 7. honvéd gyalogezredhez, amelynek kötelékében végigharcolta a háborút. Csendőrtiszti tanfolyamot követően 1926-tól a nagyari csendőriskola parancsnokhelyettese, majd 1927 – 1928 között a mátészalkai szárny parancsnoka volt. 1929 – 1931 között a szombathelyi III. csendőrkerület előadótisztje, majd 1933-ig a debreceni VI. csendőrkerület 1. osztályának segédtisztje volt. Ezt követően egy évig a debreceni kerület nyomozóosztályának beosztottja, majd 1935 – 1937. között a budapesti I. csendőrkerület előadótisztje volt. 1938 – 1940. között az abonyi szárny parancsnoka, majd 1941-től a Honvédelmi minisztérium XX. (csendőr) osztályának előadótisztje. Az osztállyal Nyugatra távozott, bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába. Az MHBK alapító tagja, 1954–1962. között az MHBK lapjának, a Hadak Útján című folyóiratnak volt a szerkesztője. 1952-ben nyílt levélben ellenezte, hogy a volt csendőrök külön bajtársi közösséget hozzanak létre Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség néven, illetve Bajtársi Levél címen külön folyóiratot adjanak ki. Hosszas vitát követően azonban a csendőrség tagjai kiálltak függetlenségük mellett. Az 1962-ben alakult Müncheni Magyar Intézet alapító tagja, archívumának vezetője, német nyelvű évkönyveinek, az Ungarn – Jahrbuchnak bibliográfus munkatársa és szerkesztője volt haláláig.

[956] Helyesen: dr. Wells Zoltán (? –?) MÁV titkár.

[957] Dr. Makra Zoltán (Arad, 1915. július 5. – München, 2005. október 7.) újságíró, szerkesztő. Egyetemi tanulmányait Budapesten, Innsbruckban és Párizsban végezte. Jogi doktorátust szerzett. 1937-ben behívták katonának, 1940-ben a Honvédelmi minisztérium tisztviselője, majd a Polgári csoport közigazgatási osztályának beosztottja. 1941 januárjától, mint miniszteri titkár dolgozott. Állásából 1949 januárban bocsátották el. Nyugatra menekült, Münchenben telepedett le. 1950-ben a Hungária című hetilap kiadója, majd felelős szerkesztője lett. 1956-tól a Nemzetőr munkatársa, 1990 januártól főmunkatársa volt. Több emigráns szervezet tagja, alapítója és vezetője a müncheni Danubia Nyomdának, az Európai Szabad Magyar Kongresszus főtitkára volt, 1963-tól a Szabad Újságírók Szövetségének tagja. Bekapcsolódott az MHBK munkájába is, a magyar hadifoglyok sorsát tárgyaló Fehér Könyv, és a magyarországi kitelepítésekkel foglalkozó Fekete Könyv szerkesztője, valamint a Központi Törzs tagja volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

	3. fü.	Fegyelmi ügyek	A Közigazgatási Vezető látja el
4. Kiképzési csoport		Továbbképzés, tanulmány	v. Adonyi Ferenc
		helyettes	v. Sónyi Kurt[958]
		Tengerentúli csoport	Lőte Lajos[959]
5. csoport Katonapolitika		Külföldi kapcsolati ügyek	v. Radnóczy Antal
		USA összekötő tiszt	v. Szinay András
		Angliai összekötő tiszt	Borosnyay Miklós
		Francia összekötő tiszt	Bak András
		Madridi összekötő tiszt	Szántay Jenő
		Németország összekötő tiszt	egyelőre a csoportvezetők

A fenti táblázatokból szembetűnő, hogy az MHBK Központi szerveiben zömében katonák, vezérkari- és csendőrtisztek, illetve olyan civilek (többségük egyébként tartalékos tisztek) vettek részt, akik egy – egy területnek a szakértői voltak. A civilek száma az idők folyamán a vezetésben csökkent, helyüket és szerepkörüket volt katonák foglalták el. A csendőrök létszámának apadása pedig a csendőrök összefogására 1947. június 21-én az ausztriai Grazban életre hívott, Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Asztaltársaság miatt következett be. Az Asztaltársaság 1949 augusztusában felvette a Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség (MKCsBK) nevet, amely a világon szétszóródott csendőrök bajtársi egyesülete kívánt lenni.

[958] Vitéz Sónyi Kurt: (Zágráb, 1912. december 22. – ?) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. Apját, v. Sónyi Hugót követve lépett a katonai pályára. Középfokú tanulmányait követően a Ludovika Akadémián 1935. augusztus 20-án avatták tüzér hadnaggyá a 7. tüzérosztályhoz. 1938 március -október között repülőmegfigyelő tanfolyamra vezényelték, majd a 19. tartalék tüzérosztály beosztottja volt, majd csapatszolgálaton a 13. gyalogezrednél. Hadiakadémiát végzett, 1942. október 1-től a 25. könnyű hadosztály vezérkari próbaszolgálatos tisztje, majd 1943. augusztus 10-től a IX. hadtestparancsnokság vezérkari tisztje. 1944. június 15-én az 5. vkf. osztályra vezényelték, 1944 december 17-étől a Magyar Királyi Honvédség németországi főfelügyelőjének vezérkari osztályán teljesített szolgálatot. A nyugati fogságot követően bekapcsolódott az emigráció munkájába.

[959] Vitéz illyefalvi Lőte Lajos (?, 1912. november 29. – Rochester, 1996.) hivatásos katonatiszt, vezérkari százados. A Ludovika Akadémián 1934. augusztus 20-án avatták tüzér hadnaggyá. Hadiakadémiát végzett, a Don menti harcokban a 9. könnyűhadosztály anyagi vezérkari tisztje volt. Nyugatra távozott, majd az Egyesült Államokba vándorolt ki, ahol a rochesteri csoport vezetője, valamint az Erdélyi Bizottság elnöke volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Ezzel viszont szembekerült az MHBK-val, amelynek csendőr tagjai választút elé kerültek: vagy maradnak az MHBK tagjai, vagy kiválva csatlakoznak saját testületük bajtársi közösségéhez. Sokan ez utóbbi mellett döntöttek.[960] Így 1952 – 1953-ra az MHBK egyre inkább a volt katonák, elsősorban volt vezérkari tisztek vezette bajtársi egyesületté vált.

[960] A vitára lásd: Abay Kálmán: Levél a csendőr bajtársakhoz. In Hadak Útján, 4. évf. 39. sz. (1952.07.01.) 12 – 14.; Korponay Miklós az MHBK torontói alcsoportvezető jének 1952. október 19-i jelentése a csendőrök MHBK-ból kilépéséről. OSZK 590. fond 5. doboz. V. ö. Folkusházy Lajos központi vezető 1952. szeptember. 14-i Körlevele a csendőrökhöz. Lásd: https://www.csendor.com/muzeum/leveltar/Levelek/MKCsBK-karsay/1952.09.14%20-%20Folkushazy%20Korlevel.pdf (utolsó megtekintés 2024. 11. 28.). V. ö. Bogyay Kamill 1954 augusztusi Tájékoztató körlevele az emigrációban élő csendőr bajtársaihoz. Lásd: https://www.csendor.com/muzeum/leveltar/Levelek/MKCsBK-karsay/1954.08.%20-%20Bogyay%20Kamill.pdf (utolsó megtekintés 2024. 11. 28.).V. ö. Kerkayné Maczky Emese az MKCSBK függetlenségével kapcsolatos dokumentumgyűjtését lásd: https://www.csendor.com/muzeum/leveltar/Levelek/MKCsBK-karsay/1954-1956%20MKCSBK%20fuggetlen.pdf (utolsó megtekintés 2024. 11. 28.).

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Hírszerző és elhárító játszmák keresztтüzében

A Zákó és Korponay által életre hívott MHBK zászlóbontása nem volt minden visszhang nélküli esemény. A hazai szerveknek megmutatta, hogy az emigrációban már létezik egy a fegyveres testületek összefogására alakult organizáció, amely a kivándorlást figyelembe véve a szabad világ szinte mindegyik szegletén megjelenik, ahová egykori magyar katonák, rendőrök, csendőrök, folyamőrök stb. elszármaztak.

Az MHBK nyilvánosságra lépése rögtön koncentrált sajtótámadást váltott ki elsősorban a baloldali,[961] valamint a nyugati társutas lapok részéről. A külhoni sajtóvisszhang mellett külön érdekes, hogy már 1949. februárjában a Haladás című lapban egy „bécsi levélre" hivatkozva a hazai sajtóban is közzétettek egy belépési nyilatkozat mintát.[962] Ez arra utal, hogy az emigráció soraiban már ott voltak a hazai szervek ügynökei, akik a mintát haza juttatták, hogy így a sajtóban történő közreadásával a megfelelő propaganda célokat szolgálják.[963] A sajtótámadások mellett az MHBK létrehívása megmutatta, hogy a titkos háború aktívabb szakaszba lépett. Korábban a Kopjás mozgalomra támaszkodó Zákó és Korponay vezette szervezés szintet lépett, hiszen az eredetileg titkosnak szánt mozgalom kitudódott, sőt az emigráció marakodó vezetői egyre másra hivatkoztak a Kopjás mozgalomra, valamint annak otthonmaradt tagjaira.[964] Szükség volt tehát egy nyílt szervezetre, amely összefogja a nyugaton tartózkodó, a kivándorlás megindulása miatt egyre inkább szétszóródó, fegyverre fogható személyeket, és amelynek különleges részlegébe a Kopjás mozgalom által folytatott szervezkedést is tovább vihették. Egyúttal az MHBK fedésként szolgált a Kopjás mozgalom számára. A Kopjások MHBK-ban való tovább élésére utal, hogy az MHBK címerében helyet kaptak az egymást keresztező kopják."[965] A Kopjás mozgalom és a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének összefüggésére mutatott rá Berkesi András is, aki – saját bevallása szerint – 1949 – 1950 táján kezdett

[961] A nyilvánosságra lépést követően a külhoni magyar nyelvű lapok közül többek között a Kanadai Magyar Munkás, a New yorki Magyar Jövő, valamint Göndör Ferenc lapja Az Ember folyamatosan támadta az MHBK-t.

[962] Eddigi kutatásaim során ez az egyetlen ilyen Nyilatkozat, így valóságtartalma kérdéses. Ha hamisítvány, akkor a stílusjegyek alapján igen ügyes. Szövege a következő: „*Nyilatkozat. Alulírott a "Magyar Harcosok Bajtársi Közösségé"-be önként belépek. Tudomásul veszem és elismerem, hogy a "Bajtársi Közösség" Nyugaton jelenleg a fegyvertelen magyar Honvédséget jelenti és alapját képezi a jövő magyar nemzeti fegyveres erőinek; tagjai pedig katonák. Ünnepélyesen becsület szamvamra fogadom, hogy mint a Bajtársi Közösség tagja a következőket feltétel nélkül betartom:*

1. *Magyar Hazám felszabadításáért és a bolsevizmus ellen mindenkor, mindenhol és minden körülmények között önfeláldozóan, halálig küzdök, és ha kell, harcolok.*
2. *A volt m. kir. Honvédség szabályzatai határozványainak magam alávetem.*"

Lásd: Károlyi B. István: Bécsi levél. In: Haladás 5. évf. 6. sz. (1949.02.10.) 7.

[963] Uo.

[964] Ahogy azt a korábbiakban ismertettem például az amerikai szervek támogatását élvező dr. Ney Károly, vagy kisbarnaki Farkas vezérezredes is hivatkozott a hazai kopjások támogatására.

[965] Máthé István levelét idézi Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 80.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

behatóbban foglalkozni a nyugati katonai emigráció tagjaival, köztük Zákóval, Korponayval, valamint a Kopjás mozgalommal, s így az egyes elszigeteltnek tűnő ügyek között, ekkor fedezte fel az összefüggéseket, *„hogy a futárok, akiket hazaküldtek már nem az imperialista hírszerzők közvetlen megbízásából, hanem az MHBK-án belül dolgozó "kopjás" szervezet megbízásából jöttek.*"[966] Az MHBK megalakulása így a hazai szerveket aktívabb munkára serkentette. 1949-re a határ (ellen)őrzése megszilárdult. Egy jelentés kiemeli, hogy a hazai szervek megerősödését követően sikerült „*beépülniük előbb az MHBK legális szerveibe /Tóth, Mohai fn.*[967] *ügynökök/*[968]*, majd 1949 – 1950-ben a hírszerző szolgálatába is /Dunai fn. ügynök/.*[969] *Különösen eredményes volt Dunai munkája, aki éveken keresztül résztvevője – több évig a bécsi támpont vezetője – volt az MHBK francia felügyelettel folytatott hírszerző szolgálatának. Munkája eredményeként számos Magyarországra küldött ügynök és futár bukott le, s nagy segítséget nyújtott ezek magyarországi hálózatának felszámolásához is.*"[970] Az emigrációba behatolás pedig lehetővé tette, hogy biztosabb, ésszerűbb munka indulhasson meg az emigráció bomlasztására.

Ennek egyik módja a hitelrontás, vagyis az emigráció egyes vezető személyiségeinek közvélemény előtti dehonesztálása volt, amelyet sajtóberkekben, napjainkban karaktergyilkosságnak neveznek. A következő eset taglalása azért fontos, mert az eddigiekben ismertetett surlódásokon kívül a Mindszenty per árnyékában[971] című könyv kiadása körül kialakult helyzet Korponay szerint tovább élezte Zákóval való ellentéteit. Nehéz az esetről teljesen világos képet kapni, hiszen az előzőekhez hasonlóan az alább ismertetett események pusztán Korponay 1953-ban keletkezett igazoló jelentéséből, valamint a hazai szervek nézőpontjából ismerhetők meg. Ez utóbbiak viszont azt a gyanút keltik, hogy az ügy akár a hazaiak „agent provocatio"-ja is lehetett, az azonban kétségtelen, hogy a fiaskó nyomán keletkezett ódiumot kihasználva Zákó és Korponay ellentéteinek további kiélezésére alkalmazhatták.

1949. január 28-án Korponayt felkereste egy régi ismerőse, Kovách Aladár[972] író, dramaturg, a Nemzeti Színház volt igazgatója, aki közölte vele, hogy a Mindszenty-bíboros

[966] ÁBTL 3.1.5. O-13766/1. 347.
[967] Fn: fedőnevű.
[968] Személyüket eddigi kutatásaim során nem sikerült azonosítanom.
[969] Alias Démy-Gerő Sándor. Lásd: Ungváry Krisztián: Démy-Gerő Sándor élettörténete. i. m.
[970] ÁBTL 4.1. A-2127/19/1. 15.
[971] Kovách Aladár: A Mindszenty per árnyékában. Dokumentumok, pásztorlevelek, rendőri utasítások, jegyzetek. Archívum Hungaricum, h. n., 1949.
[972] Szendrői Kovách (Keller) Aladár (Dés, 1908. február 19. – Bécs, 1979. augusztus 14.) író, dramaturg. A Pázmány Péter Tudományegyetemen folytatott irodalmi és művészettörténeti tanulmányokat, a Magyar Élet majd a Turul Kiadó lektoraként helyezkedett el. 1944 júliusában a Nemzeti Színház igazgatója lett, a nyilas hatalomátvételt követően lemondott posztjáról. Elhagyta Magyarországot, 1951 augusztusától 1953 júniusáig a

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

elleni eljárással kapcsolatosan menekült ki, magával hozott értékes dokumentumokat, amelyeket könyv formában szeretne kiadni. Ehhez kérte Korponay segítségét, aki a könyvben jó lehetőséget látott: az MHBK égisze alatt megjelenő anyag hozzájárulna a hazai ellenállás népszerűsítéséhez, emelné az MHBK nyugati-, valamint az emigráció közvéleménye előtti tekintélyét, valamint jó bevételi forrásnak is mutatkozott. A kiadvány támogatását az MHBK szűkös anyagi fedezete nem tette lehetővé, egy szűkebb vezetői megbeszélés során, mégis döntés született, a kézirat sajtó alá rendezéséről.[973] Kovách a könyvvel 1949. március 7-én készült el, az anyagiak előteremtése azonban gondot okozott. Ebben az időben kereste fel Korponayt egy frissen kiérkezett társaság,[974] akik az MHBK-nak nagyobb összeget ajánlottak fel. Korponay gyanút fogott, az ajánlatot nem fogadta el. Később, a Kovách-féle könyv nyomdaköltségeire a menekült társaság tagja, Szőnyi István[975] 14 ezer schillinget ajánlott fel, amelynek ellenértékeként 600 darab könyvet helyeztek kilátásba.[976] Korponay szerint Zákó a szerződést 1949. március 21-én hagyta jóvá. A könyv nagy sikernek ígérkezett, több nagynevű német nyomda is érdeklődött iránta. Ezért nem lehet véletlen, hogy az MHBK jobb- és baloldali ellenlábasai közt felröppent a hír, amely szerint Korponay zsarolással csikarta ki a kérdéses összeget, sőt egy zsidó származású személyt az Inn-be fojtva, annak autóját értékesítve jutottak pénzhez.[977] Korponay, hogy az MHBK, illetve annak vezetője, Zákó András tekintélyét védje, magára vette a könyvvel kapcsolatos vizsgálódások felelősségét, és maga ellen becsületügyi eljárás lefolytatását kezdeményezte.[978] A vizsgálat 1949. június 7-én zárult le, amely teljes mértékben tisztázta Korponayt. Másnap Solbad Hallban a kiadást finanszírozó Szőgyi/Szőnyi többek jelenlétében kijelentette, hogy őt „*félrevezették, azt állítván, hogy a Mindszenti könyv csak ürügy volt a pénz kicsalására. Felháborodásában találta ki a zsarolási történetet. Belátja, hogy félrevezették. Bocsánatot kért.*”[979] A könyv és a körülötte kitört botrány, tehát egy jól

Szabad Európa Rádió irodalmi osztályának vezetője volt, valamint a Hungária című lap munkatársa majd főmunkatársa. Münchenből Bécsbe, majd Őrszigetre költözött, bekapcsolódott a Nemzetőr munkájába, majd a Szózat és a Donau Bote című lapok szerkesztője lett.

[973] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 16.

[974] Korponay szerint Szőnyi László, Berky János és Szőgyi Kálmán. Lásd: Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 15.

[975] Korponay jelentésében László elírással is szerepel, olykor Szőgyi alakban is előfordul. Az elírásra az adhat okot, hogy a kérdéses személy Szőgyi István / alias Szántó László/. Lásd: Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 19.

[976] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 17. V. ö. OSZK. 590. fond, 12. doboz. A szerződésben 15.000 Schilling és Szőgyi István szerepel.

[977] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 18.

[978] Uo.

[979] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 20.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

konstruált lejáratú kampány része volt.[980] Ráadásul Kovách Aladár is bosszúságot okozott Korponaynak, amikor utólag közölte, hogy a kötetet az előzetes tárgyalások ellenére nem öt, hanem tízezer példányban nyomtattatta ki, amely újabb jelentős anyagi megterhelést jelentett az MHBK részére. A könyv sajtóvisszhangja felemásra sikeredett, a nyilasok és a szociáldemokrata-kisgazda körök is támadták. Ezért a kötetek külföldre való postázása megnehezült; a könyv iránt érdeklődést mutató nyugati sajtó elállt a kötet reklámozásától.[981] Noha Szőgyi 1949. július 6-án a Hungáriában közzétett újabb nyilatkozatban tisztázta Korponayt,[982] a becsületén esett csorbát nem küszöbölte ki, a fiaskó nemcsak Korponayra, hanem az MHBK-ra rossz fényt vetett.[983] Mivel a hazai szervek pontos értesülésekkel rendelkeztek az esetről, így nem kizárt, hogy annak alakításában részt vettek.

A suttogó-, illetve lejáratú propaganda mellett a hazai szervek éltek az MHBK elleni aktív, erőszakosabb fellépés metódusaival. A Honvédelmi minisztérium Katonapolitikai Osztálya (Katpol)[984] és az Államvédelmi Osztály[985] már 1947 őszén megkezdte a beépülés

[980] Egy 1952-es feljegyzés szerint Korponay egy Szántó nevű egyént tartott több napon keresztül bezárva. ÁBTL 3.2.4. K-1407. 18. Ennek valóságtartalma ez ideig nem bizonyított. A kivizsgálás során azonban bebizonyosodott, hogy Szőgyi és Szántó egy és ugyanaz a személy.

[981] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 21.

[982] „*Korponay Miklós m. kir. vk. szds.* […] *velem kapcsolatos ténykedéseiről olyan hírek keltek szárnyra, melyek alkalmasak* […] *a MHBK. dehonesztálására. Miután meggyőződtem arról, hogy e nevezett urak minden velem kapcsolatos ténykedését tisztességes szándék vezette, kötelességemnek tartom kinyilatkoztatni, hogy a híresztelések tőlem eredő része félreértésen alapult, melyekért a nevezett uraktól bocsánatot kérek.*" Uo.

[983] Az MHBK 5./M – 49. IX.25. számú Irányelvekben az MHBK Központja már leszögezte, hogy a Mindszenty-per árnyékában című könyv nem az MHBK Központ hivatalos kiadványa, csupán a terjesztésbe való közreműködést vállalták, mivel a kiadvány az MHBK hitvallásának „általában" megfelel. OSzK 590. fond 7. doboz. Ezzel Korponay úgy érezte, hogy Zákó cserbenhagyta, és a könyv körül kitört botrány súlyát egyedül kell viselnie. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 24.

[984]A Debreceni Ideiglenes Kormány a katonai vonalon elkövetett háborús és népellenes bűncselekmények felderítésére a Honvédelmi Minisztérium 40. osztálya keretében hozott létre egy nyomozó csoportot dr. Vészy István százados vezetésével. A Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai Osztályát 1945. március 12-én Pálffy György vezetésével állították fel, amely magába olvasztotta a Vészy vezette csoportot. Az osztály 1947-től csoportfőnökség, majd 1949-től főcsoportfőnökségként működött, 1950. január 31-én pedig a Honvédelmi Minisztérium Katonai Elhárító Főcsoportfőnökség Elhárító- és Katonai Csoportfőnökségéből, valamint Támadólagos Elhárítási Osztályából alakult meg az Államvédelmi Hatóság II. (Katonai Elhárító) Főosztálya. Bővebben: Dávid Ferenc: A magyar katonai titkosszolgálatok megszervezése. A HM Katona Politikai Osztály szervezete, feladata és működése, 1945 – 1947. i. m..; Okváth Imre: „Sziget egy reakciós tenger közepén". i. m., Uő: A BM II/1. (Katonai Elhárító) Osztály. In: A megtorlás szervezete. A politikai rendőrség újjászervezése és működése 1956—1962. Szerk.: Cseh Gergő Bendegúz – Okváth Imre, ÁBTL – L'Harmattan, Budapest, 2013. 19 – 30.

[985] PRO/ ÁVÓ /BM ÁVH / ÁVH: a háborút követően a debreceni kormány 1945. január 21 – 23-a között a Magyar Államrendőrség Politikai Rendészeti Osztály néven hozta létre az első politikai rendőri egységet Tömpe András vezetésével. Tömpe és csapata a hónap végén érkezett meg Budapestre, ahol azzal szembesült, hogy Péter Gábor vezetése alatt, mint a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztály elnevezés alatt már működik egy hasonló feladatot ellátó testület. 1945. május 10-én a két szerv közötti rivalizálás kiküszöböléseként Péter Gábor a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának, míg Tömpe a Vidéki Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának élére került, így hatáskörüket sikerült elhatárolni. 1946. október 6-án a két testület összevonásával a belügyminiszter közvetlen alárendeltségében Péter Gábor vezetése alatt létrejött a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya, amely egyre több hatáskört igyekezett magához vonni. 1948 szeptemberétől már, mint a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága folytatta tevékenységét. 1950. január 1-én a BM ÁVH és a Honvéd Határőrség

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

előkészítését és az ügynökök kiválogatását Korponay Miklós, valamint Kovács Attila környezetébe.[986] Az ügynökök toborzása és bevetése mindkét oldalon tömeges méreteket öltött, a bevetettek többsége – a gyorstalpaló tanfolyamokat leszámítva, – nem rendelkezett tapasztalattal, presszió hatására, vagy a megélhetés megkönnyítése érdekében, a kilátásba helyezett és/vagy foganatosított javadalmazás hatására vállalkozott a feladatra, amelyet kezdetben megkönnyített a határellenőrzés hiánya. A hazai szervek részéről 1948 tavaszától a munka intenzitása fokozódott: egy visszafordított ügynökkel beépültek és felderítették Kovács Attila csoportját.[987] Emellett már 1947 novemberében komolyabb akciót készítettek elő Koponay Miklós Bécsbe csalására és elrablására. A feladatra kiszemelt Lél (Ludwig) Károly[988] sikerrel felvette a kapcsolatot Korponayval, sőt, hogy bizalmát elnyerje még hazai küldetésre is vállalkozott. Itthon a Katpol-on jelentkezve legendáját[989] előkészítették, így tért vissza Nyugatra, azonban az osztrák rendőrség az FSS[990] utasítására letartóztatta, itt fény derült kettős szerepére. Szabadulását követően Korponay megszakította a gyanús személlyel a kapcsolatot, aki ezt követően hazatért.[991] Noha Korponay elrablása nem sikerült, a Katonapolitikai Osztály Támadólagos Elhárító osztálya egy újabb célszemélyt keresett, hogy megmutathassa, hogy már rendelkezik a kellő erővel és tapasztalattal egy külföldön végrehajtott akcióra.

1949. február elején, vagyis nem sokkal az MHBK nyilvánosságra lépését követően, a Katpol szovjet segítséggel sikeres akciót könyvelhetett el: a Bécsi Südbanhof területén tőrbe csalták, majd elrabolták az MHBK bécsi rezidensét Dósa Attila volt főhadnagyot és társát

összevonásával létrejött a Minisztertanács alárendeltségében működő Államvédelmi Hatóság, amely ezt követően korlátlan hatalommal rendelkezett a fegyveres testületek között. Bővebben Lásd: Müller Rolf: Politikai rendőrség a Rákosi-korszakban. Jaffa Kiadó, Budapest, 2012.

[986] Okváth Imre: Kémek kémek ellen. i. m. 78.

[987] A Salgó László ügyet ismerteti Okváth Imre: Kémek kémek ellen. i. m. 78 – 79.

[988] Lél (Ludwig) Károly (Budapest, 1912. június 17. – ?) hivatásos katonatiszt, légvédelmi tüzér százados. Középsikolái végeztével bevonult katonának. 1944 szeptemberében a MAORT lispei olajmező védelmére rendelt légvédelmi üteg parancsnoka volt. Zárt rendben Nyugatra távozott, angol fogságba esett, majd a francia őralakulat tagja lett. 1947. márciusában tért haza, gépkocsivezetőként helyezkedett el. Győrben felismerték feljelentették. Háborús bűntett (katonaszökevények kivégeztetése) miatt indult ellene eljárás, a hivatalos iratok szerint 1947. november 14-én a Népügyészségről történő visszakísérés során megszökött, valójában a Katonapolitikai Osztály beszervezte, majd Nyugatra küldte, hogy Korponayval a kapcsolatot felvegye, illetve a nyugati hírszerző és elhárítószerveket felderítse. Ez sikerült is, azonban a nyugati elhárító szervek letartóztatták, 1948. december 7-én került szabadlábra. Hazatért, további sorsa ismeretlen.

[989] Legenda: a titkosszolgálati akciók során kidolgozott valóságosnak tűnő, vagy valóságos elemeket tartalmazó fedőtörténet.

[990] FSS /Field Security Section/: Harctéri Biztonsági Egység. A brit hadsereg harcoló alakulatai mellé hadosztály szintig szervezett speciális egységek összefoglaló neve. A harcoló alakulatoknál ezen egységek feleltek a hírszerzésért, az elhárításért, a hadifoglyok kihallgatásáért, a híranyag kiértékelésért; emellett katonai rendfenntartó tevékenységet láttak el. A megszállt területeken szintén rendfenntartóként működtek, valamint felelősek voltak a rémhírterjesztőkkel és a fecsegőkkel szembeni fellépésért, a háborús bűnösök felkutatásáért, majd a hidegháborús feszültség során a felléptek a beszivárgó szovjet ügynökökkel szemben, emellett a kelet-közép-európai országok gazdasági és katonai információinak összegyűjtését és kiértékelését végezték.

[991] Bővebben lásd: Okváth Imre: Kémek kémek ellen. i. m. 81 – 83.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Fehérváry Istvánt.[992] Az akció révén az MHBK hazai szárnyát óriási megrázkódtatás érte.[993] Ezt követően 1951. január 21-én a Katpol egy újabb akció keretében kísérletet tett az MHBK hírszerző és diverzáns szekció vezetőjének tartott Kovács Attila, valamint a lakásán található szervezési iratok elrablására. A végrehajtás azonban félresiklott, a Katpol ügynökei dulakodás közben agyonlőtték az elbódított egykori hadnagyot. A támadókat a francia hatóságok letartóztatták,[994] egyben az MHBK fontos szervezeti dokumentumait is lefoglalták.[995] Az MHBK-t ért közvetlen támadások rávilágítottak arra, hogy a hazai szervek már képesek külföldön akcióba lépni az MHBK ellen. Míg Dósa elrablása a hazai hálózatot tépázta meg, addig a Kovács Attila elleni akció Zákó és Koponay közvetlen környezetében zajlott le, nem kis félelmet keltve.[996]

Dósa elrablását követően sor került az MHBK Defenzív Szolgálatának kiépítésére.[997] Ennek érdekében felvették a kapcsolatot a francia Surrete[998] megbízottjaival.[999] Zákó és Korponay felmérték, hogy a szervezet hatékonyságának előmozdításához a nyugati hatalmak fokozottabb támogatására van szükség. Az iratokból kiviláglik, hogy Zákó már 1948 folyamán javaslattal élt az amerikai szervek felé, hogy a kelet-európai hírszerzésben a magyar közegeket, ezek közül elsősorban szervezetét részesítsék előnyben. Előterjesztésében előadta az angolszász hírszerző szervek általa érzékelt gyenge pontjait (összehangolatlanság, tömegmunka, felületes ország- illetve terepismeretek, az alkalmazott magyarok között kevés az egykor hírszerzésben dolgozó szakember, kiképzés- és felszerelésbeli hiányosságok, gazdaságtalanság stb.); valamint különböző jobbító javaslatokkal élt.[1000] Mivel azonban a britek

[992] Okváth Imre: Kémek kémek ellen. i. m. 86 – 87.; Gecsényi Lajos: Az ausztriai magyar katonai emigráció a Hadügyminisztérium Katonapolitikai Csoportfőnökségének célkeresztjében. i. m.; Uő: Omega jelenti. ÁVÓ kontra osztrák elhárítás. i. m.; V. ö. Fehérváry István: Börtönvilág Magyarországon. i. m., Uő: Fehérváry István: Titkos Katonai ellenállások. i. m.

[993] A Dósa Attila elrablását követő hazai eseményeket lásd: Zsitnyányi Ildikó: egy „titkos háború" természete. i. m.; Kő András – Nagy. J. Lambert: A Hazáért éltek haltak. i. m.

[994] ÁBTL 4.1. A-2124/19/1 16.; v. ö. Fehérváry István: Hogyan gyilkolták meg Kovács Attilát? In: Memento. i. m. 58 – 61.; Okváth Imre: Kémek kémek ellen. i. m. 87 – 88.; Kovács Attila nekrológját lásd: Központi Tájékoztató az MHBK nyilvántartottai számára. 2. évf. 11. sz. (1950. március) 1.

[995] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 32.

[996] „*A Kovács-gyilkosságot követően, anyám válaszút elé állította apámat: a család vagy a szolgálat? Ilyen körülmények között nem lehet a gyerekeket felnevelni. Apám a családot választotta és kivándoroltunk az Egyesült Államokba.*" – Clementis–Záhony Botond levél és szóbeli közlései a szerzőnek.

[997] MHBK 1/D – 1949. sz. Bizalmas jelzésű Intézkedés az Önvédelmi Közösség kiépítésére. OSZK 590. fond, 7. doboz.; v. ö. Stout, Mark: Émigré intelligence reporting. Sifting fact from fiction. i. m.

[998] Surrete Nationale, vagy röviden Surrete: A francia rendőrség közbiztonsági osztálya, amely Franciaországon kívül Ausztria és Németország francia megszállási zónáiban is kirendeltségekkel rendelkezett.

[999] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 17.

[1000] Javaslat a Szovjet elleni kelet-európai hírszerzés megszervezésére. eredeti dokumentum a CIA által titkosítás alól feloldott dokumentumok között megtalálható a világhálón.
Lásd: https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/ZAKO,%20ANDREAS_0115.pdf (mentés dátuma 2019. október 29.) A javaslatot a mellékletben teszem közzé.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

és az amerikaiak nyíltan nem voltak hajlandók az MHBK támogatására, pusztán az MHBK-hoz lazán kötődő csoportokkal működtek együtt,[1001] és mivel a franciák hagyományos kelet-közép-európai érdeklődése nyomán felértékelődött számukra az MHBK, ezért Zákó és Korponay 1949. május 30-án, Párizsban a kölcsönös együttműködés és támogatás lehetőségéről tárgyaltak a franciák megbízottjával, Ortez ezredessel.[1002] Az ezredes a tárgyaláson kifogásolta, hogy az emigrációban élő magyar tábornoki kar nem vesz részt az MHBK munkájában, az MHBK és a Nemzeti Bizottmány egymáshoz való viszonya nincs tisztázva, valamint felrótta, hogy az MHBK által átadott híranyag értéke csekély. A további francia támogatás feltételéül szabta, hogy az MHBK hírszerzésének vezetését maga Zákó vegye kezébe. Erre a kitételre, Korponay kijelentette, hogy „*A magyar katonák reprezentatív személye egyetlen nagyhatalomnak sem lehet, jól vagy rosszul fizetett hírszerző ügynöke.”*[1003] Így a tárgyalások megfeneklettek. A nyugati hírszerzőszervek különböző csoportjai azonban híréhségükkel egyre jobban szorongatták az MHBK-t. Az MHBK-hoz lazán kapcsolódó kis hírszerző és elhárító egységek[1004] működésének koordinálása így hatalmas erőfeszítésekbe került. Ráadásul a kis alakulatok különböző nyugati szervekhez voltak bekötve, így mindegyik nyilván a saját megbízóinak igyekezett eleget tenni,[1005] emellett előfordult, hogy egy híranyagot több szervnek is át–, illetve eladtak,[1006] ennek veszélyeire javaslatában maga Zákó is felhívta a figyelmet.[1007] A franciák felé való elmozdulás nyomán az MHBK-ról emigráció szerte azt híresztelték, hogy a francia szervektől több millió frankot vettek át,[1008] ezért az amerikai szervek megbízottjukon, Kollényi György alezredesen keresztül közölték, hogy nem nézik jó szemmel a mozgalom túlzott francia orientációját, ugyanakkor amerikai részről nem történt lépés a szervezet hathatósabb támogatása érdekében. Így 1949 nyarán Zákó Korponay nélkül[1009] Párizsban elfogadta az MHBK franciák által kilátásba helyezett támogatását, átvette az MHBK hírszerzésének koordinálását, egyben megegyezés született egy új – az MHBK nyilvános

[1001] A brit szervek iratai nem kutathatók. Az amerikai szervek nézőpontja a titkosítások alól feloldott iratokból bogozható ki. Ezekből kiviláglik, hogy a jelentésírók többsége szélsőjobboldalinak minősítette Zákót és az MHBK-t, meggyőződésüket pedig erősítették a Magyarországról kimenekülő kisgazda-, polgári demokrata és jobboldali szociáldemokrata körök, akik szintén szemben álltak az MHBK-val.
[1002] Az iratokból pusztán neve és rangja derül ki, így beazonosítása további kutatást igényel.
[1003] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 18 – 19.
[1004] A nyugatiakkal és az MHBK-val lazán együttműködő, általában kis 4-7 fős csoporttal rendelkezett pl: Rátky Henrik, Szita László, Radnóczy Antal, Szinay András, Eszenyi László, Bak András, Kollényi György, tasnádi Kovács Ferenc, Lőte Lajos stb. Ezen csoportok külön-külön történő vizsgálata szétfeszítené a dolgozat kereteit.
[1005] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 21.
[1006] Lásd: Stout, Mark: Émigré intelligence reporting. i. m.
[1007] Lásd Zákó javaslatát a mellékletben. i. m.
[1008] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 21.
[1009] A franciák feltétele volt az is, hogy Zákó Korponayt a hírszerzésből kapcsolja ki. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 28.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

részétől elkülönült törzs felállításáról is. [1010] Korponay szerint a francia támogatás elfogadása ügynöki sorba zülleszti az MHBK-t, ezzel a különleges szolgálat elveszíti erkölcsi alapját, egyben azt eredményezi, hogy az amerikaiakhoz és a nyugat-német szervekhez becsatornázott vonalak eltávolodnak a francia vezetés alá kerülő Központtól, illetve erre fognak utasítást kapni.[1011] A hazai szervek kihasználva az MHBK-n belüli ellentéteket és hajszálrepedéseket folytathatták a bomlasztást: a szervezeten belül alkalmazott suttogópropaganda pedig fokozta a defenzív szolgálat aktivitását, amely megkezdte a teljes tagság – beleértve a megbízhatónak tartott személyek – ellenőrzését, ez pedig sokakban keltett visszásságot.[1012]

A hírszerzésből a franciák által kikapcsoltatott Korponay, hogy az MHBK-t a túlzott nyugati befolyástól megvédje, kontroll szerepként egy úgynevezett Legfelsőbb Tanács felállítását tervezte. [1013] Ezzel viszont szembekerült Zákóval, hiszen a Tanács a Zákó személyéhez kötött titkos részeket is felügyelhette volna. Ráadásul a felvetés magában hordozott egy újabb problémát, mégpedig azt, hogy kik alkotnák a Legfelsőbb Tanács tagságát? Jelentkező volt bőven: volt tábornokok és politikusok, akik nem nézték jó szemmel Zákó önállósodó szervezetét. Hiába volt Zákó az egyik legfiatalabb tábornok a magyar királyi Honvédségben, hiába ismerte el a vezérkari testület fiatalabb generációja az MHBK vezetőjének, nagy problémát okoztak a Zákónál korban és rangban idősebb tábornokok, akik az egykori honvédségi rangsorolás alapján maguknak vindikálták az MHBK vezetését, és egykori rangjukra hivatkozva méltán kívántak tagjai lenni a Legfelsőbb Tanácsnak, vagy különböző szervezeti kérdések[1014] napirenden tartásával igyekeztek befolyást szerezni a Közösség életében. Korponaynak a Legfelsőbb Tanács létrehozására adott javaslata sértette Zákó tekintélyét a szervezeten belül és azon kívül is. Hiszen az emigrációban élő tábornoki kar egységes fellépése a személyi ellentéteken, rivalizálásokon és intrikákon meghiúsult. Az egyes vezetői aspirációkat pedig Zákónak botrányok, sértődések nélkül leszerelni képtelenség volt.[1015] Ugyanakkor az MHBK vezetésének átengedésével félő volt, hogy a szépen fejlődő

[1010] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 22.
[1011] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 28. v. ö. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 13.
[1012] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 26 – 27.
[1013] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 22.
[1014] Justhy Emil vezérezredes például a m. kir. Honvédség egykori becsületügyi szabályzatának értelmében sürgette az MHBK Központi törzsét egy főtiszti, valamint egy törzstiszti becsületügyi választmány, és egy becsületügyi tanács felállítására. – Ezekben a testületekben pedig nyilvánvalóan szerepet kellett, hogy kapjanak a Zákótól rangban és korban idősebb tisztek is. Lásd: Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 26.
[1015] A tábornokokkal való kapcsolattartást és az MHBK-ba való belépésre szóló felkérést Zákó András a tábornoki kar „érzékenységére" való tekintettel magának tartotta fenn. Lásd: Az MHBK 21. sz. Bajtársi Csoportjának a „Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének megalakítása és irányelvek" című dokumentuma. OSZK 590. fond, 7. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

katonai egység, valamint a kialakuló, de törékeny nyugati, elsősorban francia támogatás a személyi kérdéseken odavész. Ezek a személyi súrlódások pedig csak további táptalajt adtak a hazai szerveknek az MHBK további bomlasztásához. Ehhez még hozzájárult, hogy az MHBK folyamatosan törekedett a szervezet apolitikusságának fenntartására, így igyekezett a kommunistákon kívül szinte minden emigráns csoporttal és jelentős személlyel felvenni a kapcsolatot, illetve felhasználni mindent az ország felszabadítása érdekében. Ez viszont, az egységesülésre képtelen emigrációban egyben nagy támadási felületet jelentett a mozgalom számára. Noha a baloldali emigráns körök és a hazai szervek folyamatosan „nyilas-fasiszta" szervezetnek állították be az MHBK-t a hungarista emigrációs körök épp azért kritizálták a közösséget, mert Habsburg Ottóval, a legitimista körökkel, Horthy Miklós volt kormányzóval, illetve a Nemzeti Bizottmánnyal, ott is leginkább Eckhardt Tiborral tartott kapcsolatot. Ezért 1950-ben Henney Árpád,[1016] a hungarista mozgalom vezetője, az MHBK-tól való tartózkodásra utasította követőit.[1017]

Az iratokból egyértelműen megállapítható, hogy Korponay Zákóval ellentétben – a közelmúlt kudarcai hatására – nem a hírszerzőcsoportok erősítésében látta az MHBK jövőjét, hanem inkább a kulturális front, a nyugati közvélemény hathatósabb tájékoztatásának megszervezésében képzelte el saját szerepét. A közelmúlt megrázkódtatásai: Dósa Attila elrablása, majd Kovács Attila meggyilkolása a figyelem középpontjába helyezte az MHBK-t. A súlyos helyzetből Korponay pozitív propagandát tudott kovácsolni:[1018] az MHBK-hoz rengetegen csatlakoztak.[1019] A tájékoztatás javítása érdekében Korponay javaslatot tett a Központi Tájékoztató átszervezésére és Hadak Útján címen való kiadására.[1020] 1950. április 5-én tartott vezetői értekezleten elfogadták Korponaynak a Tájékoztató Szolgálatra vonatkozó

[1016] Szepesváraljai Henney (1936-ig Hennel) Árpád József (Eperjes, 1895. szeptember 24. – Kitzbühel, 1980. május 21.) hivatásos katonatiszt, tüzéraltábornagy, politikus, a Szálasi-kormány tárca nélküli minisztere. A nyilas emigráció vezetője haláláig. Az első világháborút követően részt vett az ellenforradalmi megmozdulásokban, majd katonaként teljesített szolgálatot, tüzéralezredesként 1941-ben nyugdíjazták. Belépett a Nyilaskeresztes Pártba, ahol a Pártvezető Tanács tagja lett. A hatalomátvétel után reaktiválták, altábornaggyá léptették elő. Tárca nélküli miniszter, majd a Nemzetvezető Munkatörzsének Országos Munkarend vezetője és a személye körüli tárca nélküli miniszter. Amerikai fogságba esett, nem tért haza, haláláig a nyilas emigráció vezetője volt.

[1017] Kivonat az „Összefoglaló tájékoztatás a Hungarista Mozgalom eddigi emigrációs állás foglalásairól és tevékenységéről."-ből. 77. nyilv. szám. OSZK 590. fond, 7. doboz. Henney tartózkodása az idő múlásával nyílt ellenségeskedésbe torkollott. Bővebben: Tóth Tibor: A hungarista mozgalom emigrációtörténete i. m. 67 – 69.

[1018] Kovács Attila meggyilkolását követően például egy emléklapot adtak ki. Egy másolat a szerző birtokában, lásd a mellékletben.

[1019] Az MHBK elleni nyílt támadások sajtóvisszhangjának következtében rohamosan nőtt a taglétszám, ezt hangsúlyozta jelentésében „Dunai" alias Démy Gerő Sándor is. ÁBTL 3.2.5. O-8-012. 62.

[1020] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 35.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

javaslatát,[1021] egyben megbízták annak kiépítésével.[1022] Korponay sajtó- és propaganda vonalra való áttérésének első eredménye a Hadak Útján 1950. április 27-én megjelent első száma volt.[1023] A békésebbnek, nyugalmasabbnak nem mondható szerepkörbe való húzódását Korponay fokozódó veseproblémái,[1024] valamint a már ismertetett francia kívánalom erősíthette. Míg Korponay az MHBK sajtó és tájékoztató osztályának irányítását vette át, addig a dokumentumok szerint Zákó az MHBK hírszerző és elhárító munkájának hatékonyabbá tételén munkálkodott.[1025] Azonban nincs forrás arra vonatkozóan, hogy mi volt Zákó elgondolása, illetve miről tárgyalt a franciákkal az MHBK különleges csoportja ügyében. A hazai szervek keltette suttogó propaganda szintjén, ezt arra használták fel, hogy lépten-nyomon híreszteljék: Zákó saját céljaira költi el a franciáktól a hírszerzésre kapott összegeket. Ráadásul az MHBK-ba beépült hazai hírszerző(k) beszámoltak az MHBK-ban uralkodó állapotokról, ellentétekről, amelyekre ezután nagyobb súlyt lehetett helyezni.[1026] Ahogy szintén pontos képpel rendelkeztek az MHBK és az emigráció katonai vezetői közötti súrlódásokról, amelyek folyamatosan generálták önmagukat, nem beszélve a hazai szervek rásegítéséről.[1027]

A pattanásig feszült légkörben Zákó és Korponay megérezte, hogy az MHBK-nak, – hogy a szervezet egységét megóvják, – valahogy ki kell lábalnia az ingoványból, amibe került. A tagság vezető rétege a megoldást egy vezetői értekezlet összehívásában és a vitás kérdések áttárgyalásában látta. Korponay, Nádas és körük a Legfelsőbb Tanács és az MHBK Szervi határozványainak kiadása mellett álltak, vagyis amellett, hogy a hatáskörök, jogok és kötelességek, végleges formája kialakuljon.[1028] Míg Zákó és köre az egyszemélyi vezetés alatt

[1021] MHBK Központ (Nyilvántartási szám nélkül) A B. K. tájékoztató szolgálatának megszervezése és kiépítése. 1950. március 16. Lásd: OSZK 590. fond, 7. doboz.
[1022] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 34.
[1023] Uo. V. ö. Zákó András: Hadak Útján című, az új folyóiratot útjára bocsátó vezércikke. In: Hadak Útján, 2. évf. 13. sz. (1950.május) 1 – 2. Az 1949 áprilisában indult Hadak Útján – a harmadik legrégebbi folyamatosan megjelenő magyar sajtótermék a Kárpát-medencén kívül.
[1024] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 32.
[1025] Uo.
[1026] Zákó és Korponay ellentéteiről lásd „Dunai" hálózati jelentését: ÁBTL 3.2.4. K-1407. 10 – 12.
[1027] Egyrészt nem rendeződött a Közösség és a MNB viszonya. Másrészt az alá-fölérendeltség és rangsor kérdésébe bevonódott az idős Horthy Miklós is, aki kijelentette, hogy noha a Szolgálati Szabályzatot az emigrációban nem lehet betartani, ő mégis ragaszkodik Legfelsőbb Hadúri jogköréhez. Ez azonban nemhogy javította a helyzetet, hanem parttalan vitát generált a(z) (katonai) emigráció körében. Zákó Hennyey Gusztávhoz írt levelében kifejtette: „*Az MHBK tagjai honvédségi szabályzatainkat – így az A-46. BÜ. szabályzatot is – érvényben lévőknek tekintik és azok határozványait, a hontalan élet adta lehetőségekhez alkalmazkodva elvileg magukra nézve kötelezőnek tartják. Ez által kívánják elérni azt, hogy magyarok, katonák egymásközti vitái, ellentétei, ne alantas gyalázkodó röplapokban, kör—és nyíltlevelekben legyenek idegenek elé kiteregetve.*" Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 33 – 34.
[1028] Korponay a közte és Zákó között lévő feszültségek sürgős orvoslására a készülő vezetőségi ülés előtt egy éleshangú előterjesztést szerkesztett, amelyben a közösséget érintő égető kérdésekre haladéktalanul választ várt Zákótól, aki a felvetésekre nem reagált, hanem úgy nyilatkozott, hogy a készülő értekezleten minden problémát orvosolni fognak. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 36 – 37. Az előterjesztést

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

álló szervezeti integritás mellett foglalt állást, hiszen a franciák támogatásukat személyéhez kötötték, emellett a szervezet „demokratizálódása” megbonthatta volna a katonai egységet, amely során félő volt, hogy az MHBK több frakcióra esik szét.

Noha az értekezletet a tagság eredetileg Lindauba kezdte szervezni, Zákó a vezetőség tagjait 1950. július 15-ére, Münchenben hívta össze.[1029] A gyűlés megnyitását követően a jegyzőkönyv[1030] tanúsága szerint Zákó, miután megemlékezett az otthon börtönben sínylődő, elnyomás alatt élő és a kivándorlás során a négy égtáj felé szétszóródott bajtársakról, visszapillantott a múltra majd vázolta a jövőbeli feladatokat. Ahogy többször említettem Zákó nézeteiről, terveiről igen kevés hiteles dokumentum áll rendelkezésre, így érdemes elidőzni a müncheni értekezleten elhangzottaknál. A jegyzőkönyv kiemeli, hogy Zákó a háborút követően hazatért, egy és egy negyedévet otthon töltve mérlegelte az ellenállás lehetőségeit, valamint tárgyalásokat folytatott, majd Nyugaton megkezdte az MHBK szervezését. „*A szervező munka az összeköttetés felvételének nehéz munkájával kezdődött. E munkában nagy segítségére volt Korponay szds. egy pár fanatikus munkatársával.*”[1031] Igazoló jelentésében Korponay szerint Zákó az eseményeket úgy foglalta össze, mintha a Kopjás mozgalom nem is létezett volna.[1032] Noha szó szerint nem emlékezett meg a Kopjásokról, burkolt formában Zákó mégis tett utalásokat rájuk: „*Kezdettől fogva tudatában volt annak, hogy az otthonnal való szoros kapcsolat nélkül minden emigráció elveszíti jelentőségét és elszíntelenedik. Ezért állandó szoros kapcsolatot tartottak fenn az otthonnal. Ez a kapcsolat ma is fennáll. Természetes, hogy ennek a kapcsolatnak részletei bizalmasak.*”[1033] Ezt követően Zákó vázolta az emigrációs helyzetet: a torzsalkodó csoportok között szükségszerű volt egy politikamentes, a katonákat a jövő feladataira egységben tartó szervezetre. Megnyilatkozásában Altöttinget, mint a Párizs környéki békediktátum elleni kiállást említette meg, míg a Nemzeti Bizottmányt úgy ítélte meg, hogy noha csak pár politikusról van szó, az Egyesült Államokban helyzeti előnnyel rendelkeznek. Ugyanakkor kijelentette: „*A M.H.B.K. minden jószándékú politikussal, aki a B. K. igaz szándékait szintén tiszteletben tartja – egyformán – kapcsolatot tart fenn. Ez a kapcsolat tisztán informatív jellegű*”.[1034] Zákó beszédének következő részében belső ellenzékéhez – is – szólt: Tisztában van a sürgető feladatokkal és az MHBK szervezetét érintő kérdésekkel,

Korponay Miklós: Előterjesztés, 1950. április 5. In OSZK 590. fond 7. doboz, V. ö. Korponay Miklós: Előterjesztés /folytatás/ 1950. július 10. In: uo.

[1029] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 36.

[1030] Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. OSZK. 590. fond, 7. doboz.

[1031] Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. OSZK. 590. fond, 7. doboz. 1 – 2.

[1032] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 38.

[1033] Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. OSZK. 590. fond, 7. doboz. 2.

[1034] Uo.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

ugyanakkor ezen javaslatokat nem tartja építő jellegűeknek, hiszen „*megkísérelte egy ˝MHBK Legfelsőbb Tanács˝ létrehozását a 3 legidősebb tábornok bevonásával. Sajnos ennek az erkölcsi súlyú testületnek az összehozása személyi torzsalkodásokon meghiúsult.* […] *új feladatokként az ország felszabadításának munkájába való intenzívebb bekapcsolódást, az önvédelmi szolgálat és a tájékoztató szolgálat fokozottabb kiépítését jelölte meg.*”[1035]

Zákó helyzettájékoztatását követően felkérte a törzs tagjait, hogy tartsanak rövid tájékoztatót eddigi munkájukról, az elért eredményekről és a további célokról.[1036] Nádas Lajos beszámolt a szabad világba szétszóródott katonák megszervezéséről, Korponay pedig beszámolt a Tájékoztató szolgálat munkájáról és terveiről, Kapitánffy Albin az Önvédelmi szolgálat megszervezéséről és működéséről.[1037] Ezt követően Koszorús Ferenc ezredes tartott előadást a katonaszellemről, az elmúlt háború tapasztalatairól és a tisztikarról. Koszorús javaslata nyomán, amelyben kifejtette, hogy az MHBK azon tagjai, akik az 1944. október 15-ei eseményekben aktívan részt vettek, ne törekedjenek vezető szerepre, mert ezzel a közösséget kompromittálják, éleshangú és parttalan vita keletkezett. Korponay szerint ez a Koszorús ezredes által felvetett gondolatmenet elsősorban Nádas Lajosnak szólt,[1038] akit maga Horthy kormányzó is az egyik felelősnek tekintett.[1039] Ugyanakkor többen felszólaltak amellett, hogy Koszorús előadása – amelyben név szerint, ugyan nem nevezett meg senkit – alkalmas arra, hogy a Közösség sorait megbontsa, hiszen többen saját személyükre vonatkoztathatónak tartották a kitételt. Korponay szerint Apostaghy vezérkari százados felvetette, hogy az MHBK vezetőjének, Zákónak legyen a feladata eldönteni, kinek a szereplése jelent hátrányt a Közösségre.[1040] A felvetést követő eredményre nem vezető vitát Zákó végül lezárta.[1041]

A délutáni ülést Habsburg Otto főherceg előadása nyitotta meg, aki tájékoztatást adott az emigráció helyzetéről, benne a katonai feladatokról és az MHBK várható szerepéről. Ezt követően Zákó kérte a gyűléstől, hogy tisztázzák: az MHBK önkéntes társuláson alapuló szervezet, vagy a volt Magyar királyi Honvédség jogutódja, esetleg egy jövendő magyar

[1035] Uo.
[1036] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 38.
[1037] Uo. V. ö. Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. OSZK 590. fond, 7. doboz, 3 – 5.
[1038] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 38.
[1039] Nádas később szerepét tisztázandó levélben fordult Horthy Miklóshoz, leveleit közreadva lásd: Borus József: Vörös János és Nádas Lajos 1944. október 15-i szerepéről. In: Történelmi Szemle, 33. évf. (1991) 3 – 4. sz. 249 – 250.
[1040] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 38. V. ö. Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. OSZK 590. fond, 7. doboz, 5 – 10.
[1041] Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. OSZK 590. fond, 7. doboz, 10.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

hadsereg magjának tekintendő alakulat?[1042] A vezetői értekezlet tagjai között komoly vita alakult ki, amely során mindegyik eshetőség mellett érvek és ellenérvek sora vetődött fel. A hozzászólások közül többen (pl: Bak András, tasnádi Kovács Ferenc és Lőte Lajos) a kivándorolt bajtársak és a befogadó államok törvényeire való tekintettel az önkéntes társulás mellett foglaltak állást. Míg Koszorús Ferenc kifejtette: „*… az elhangzott javaslat és a felszólalások alatt úgy érezte magát, mintha az 1919-es katonatanácson lett volna".* Véleménye szerint az önként vállalt fegyelem csekély megtartó erőt képez, ezért az áttekinthető, szigorú alá-fölérendeltség mellett foglalt állást. Majd kifejtette, hogy mivel az emigráció három erőtényező körül csoportosul: a Kormányzó, a magyar ellenkormányként is felfogható és az USA támogatását élvező MNB, és Ottó főherceg; e három tényezőt kellene felhasználni az MHBK megerősítésére úgy, hogy az MNB és az MHBK is hat – hat tagot jelölne ki, akik közül a Kormányzó hármat – hármat nevezne ki a Legfelsőbb Tanácsba.[1043] Ellenérvként Zákó azt hangsúlyozta, hogy amennyiben átadná „*a parancsnokságot egy a szabályzat szerint erre illetékesnek, akkor azonnal többen jelentkeznek, akik egymás illetékességét kezdik vitatni. A munka megáll, az eddig elért szervezet szétesik.*"[1044] Korponay kifejtette, hogy az MHBK szervezése alulról indult, és az önkéntes áldozatvállaláson alapul. Emellett figyelembe kell venni, a körülményeket (befogadó államok törvényei stb.) amelyek szintén az önkéntes társulás elvét erősítik, illetve „*mert nincsen csendőr, aki az esetleg behívásnak nem engedelmeskedőt bekényszeríti. – Javasolja, hogy a megnevezett 3 felsőbb hatalmi tényezőtől a felmerült kérdésekkel kapcsolatosan (Legfelsőbb Tanács) kérjen a BK véleményt*".[1045] Több pro és kontra hozzászólást követően Zákó végül szavazásra bocsátotta a kérdést, a jelenlevők többsége az önkéntes társulás elve mellett foglalt állást.[1046] A felelősség megosztásának kérdésében, vagyis a Legfelsőbb Tanács felállításának ügyében Zákó kifejtette: „*Nem a belső katonai vonatkozású kérdésekhez kell a felelősség megosztása. Erre maga elegendő. Olyan emberek tanácsa, felelősségvállallása kell, akik kívülről, vagy legalább is nem szorosan a BK-val együttműködve látják a kérdéseket."*[1047] Szavazást követően az értekezlet elvben kimondta a Legfelsőbb Tanács megalakításának szükségességét, a részletek kidolgozását pedig egy külön, erre a feladatra

[1042] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 38.
[1043] Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. OSZK. 590. fond, 7. doboz, 11 – 12.
[1044] Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. OSZK. 590. fond, 7. doboz, 12.
[1045] Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. OSZK. 590. fond, 7. doboz, 12 – 13.
[1046] Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. OSZK. 590. fond, 7. doboz, 13.
[1047] Uo.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

felállítandó bizottság hatáskörébe utalták.[1048] Hasonló döntés született az MHBK Szervi Határozványainak megalkotására. Korponay szerint azonban azt elmulasztották meghatározni, mely szerv, vagyis kik fogják a határozványokat összeállítani.[1049] Ezért úgy érezte, hogy az értekezletet megelőzően beadott előterjesztései egy részére nem kapott választ, egy másik része (Legfelsőbb Tanács, Szervi Határozványok) pedig, noha kimondták fontosságukat, elsikkadtak. „*Szállásomra mentem és egy átcigarettázott éjszakán elbúcsúztam a BK-tól.*" — foglalta össze Korponay később, 1953-ban az értekezlet utáni hangulatát.[1050]

Másnap, 1950. július 16-án, Zákó kérette Korponayt, majd mások jelenlétében tudomására hozta, hogy Aday János levele szerint a franciák és az emigráció meghatározó személyei[1051] rossz véleménnyel vannak róla, sőt személye ellen dolgozik. Korponay tagadta a vádakat, kijelentette, hogy épp Zákó és az MHBK érdekében került összetűzésbe az emigráció jobb- és baloldali prominenseivel, a vádat pedig, hogy Zákó ellen dolgozna, egyenesen visszautasította. Kiégésére és betegségére való tekintettel, kérte felmentését. Korponay szerint a *„jelenlévők kivétel nélkül olyan értelemben szólaltak fel, hogy béküljünk ki és folytassam a munkát a Központban. Kezet fogtunk ismét és egymás nyakába borultunk, de mind a ketten tudtuk, hogy búcsúzunk egymástól. Talán ezért is lett könnyes mindkettőnk szeme.*" [1052]

Zákó és Korponay elhidegülésében a véleménykülönbségük, eltérő koruk, rangjuk és helyzetértékelésük mellett nem kis szerepet játszottak a háttérben zajló játszmák. Ennek nyomait lehet felfedezni a Zákó által is említett levélben, illetve a különböző csatornákon szerzett informatív értesülésekben. Kiemelendő a Zákóra nehezedő francia nyomás, amely szintén Korponay ellen fordította. Ráadásul a müncheni értekezleten tárgyalt kérdések és viták kiszivárogva további muníciót szolgáltattak a hazai szerveknek az MHBK ellenes lejáratókampányhoz, amelyet az emigrációba beépült ügynökök által elcsepegtetve úgy lehetett tálalni, mint az emigráns körök egymás elleni kirohanásait. Erre utal „Dunai" fedőnevű ügynök, Démy-Gerő Sándor, aki a müncheni konferencián jelen volt és hálózati jelentést adott az eseményről. Démy-Gerő felhívta a hazai szervek figyelmét Zákó és Korponay között érzékelhető feszültségekre. „*1950-ben mikor Münchenben az MHBK nagytalálkozója volt, ott kibékültek, de nem sokkal ezután ismét összevesztek.* […] *A Korponay ügy egyelőre csendesen forr, de ki*

[1048] Jegyzőkönyv az MHBK vezetői értekezletéről. München, 1950. július 15. Lásd: OSZK. 590. fond, 7. doboz, 14.
[1049] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 39.
[1050] Uo.
[1051] Korponay szerint Zákó név szerint Aday Jánost, Ottó főherceget, valamint a Nemzeti Bizottmány tagjait Auer Pált, Bakách-Bessenyey Györgyöt, Lázár Miklóst és Barcza Györgyöt említette. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 40.
[1052] Uo.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

fog robbanni, mert sokan elégedetlenek Zákóval. […] *Ügynökünk megállapította, hogy az MHBK-n belül valóban mutatkoznak ellentétek* […].”[1053] A hazai szervek emigrációba beszivárgására az MHBK Tájékoztató Szolgálatát vezető Korponay így figyelmeztetett a Hadak Útjánban: „*Tudtuk, hogy az áruló hazai rendszer felismerve a Bajtársi Közösségben rejlő veszélyt, mindent el fog követni, hogy összeállásunkat megnehezítse, munkánkat megakadályozza és sorainkat megbontsa. Nem érkezett még el az ideje annak, hogy a kommunista ellenséggel, fizetett és félrevezetett ügynökeivel éveken át folytatott elkeseredett és láthatatlan küzdelmet ismertessük. Elégedjünk meg azzal, hogy eddig négy különböző országban 47 esetben sikerült kimondottan a Bajtársi Közösségre eligazított hazaárulót ártalmatlanná tenni és 100-on felül van a leleplezett vörös ügynökök száma. Elég, ha tudomásul vesszük, hogy az emigrációs szervezetek közül egyedül a Bajtársi Közösségnek van a Katonapolitikai osztályon* […] *és az ÁVH-n* […] *külön előadója* […]*; és ha megemlékezünk saját áldozatainkról, a meggyilkolt* […] *Kovács Attila, valamint az Ausztriából elrabolt Dósa Attila és Fehérváry István bajtársainkról*”.[1054]

A müncheni értekezlet több kérdést nyitva hagyott, így az több támadási felületet nyújtott az MHBK ellenségeinek. Zákó igyekezett közeledni a New Yorkban székelő Nemzeti Bizottmányhoz, ezért 1950. július 26-án utasította Korponayt, hogy a Hadak Útjánban vezércikként hozzák le Lázár Miklósnak[1055] a Magyar Nemzeti Bizottmányban jelentős szerepet vállaló Eckhardt Tibor MHBK-ba történt belépése alkalmából írt üdvözletét. Zákó kijelentette, hogy szüksége van Eckhardtra és Lázárra, míg Korponay álláspontja szerint a cikk leközlése politikum, következménye pedig újabb kirohanásokat eredményez majd az MHBK ellen. A vita hevében Korponay kenyértörésre vitte a kérdést: Zákó vagy váltsa le a Tájékoztató Szolgálat éléről, vagy ne hozzák le a cikket. Végül a Hadak Útjánban Eckhardt Tibor belépési szándékát kinyilvánító rövid levele jelent meg.[1056] Nyilvánvaló, hogy Zákó célja Eckhardttal az

[1053] Hálózati jelentés, 1951. augusztus 10. ÁBTL. 3.2.4. K-1407. 11.
[1054] Korponay Miklós: Két tűz között. In Hadak Útján, 2. évf. 19. sz. (1950. november), 1 – 2.
[1055] Vitéz Lázár Miklós (Nyíregyháza, 1886. március 22. – Baden bei Wien, 1968. november 15.) újságíró, szerkesztő, országgyűlési képviselő. Gimnáziumi tanulmányokat követően fordult a publicisztika felé, a Magyar Hírlap munkatársa, szépirodalmi műveit a Hét közölte. Nyugat európai tanulmányútja alatt a Daily Express-nél jelentek meg riportjai, hazatérését követően a Pesti Naplónál helyezkedett el. 1914-től a császári és királyi sajtóhadiszállás tagjaként harctéri tudósításokat írt, majd katonaként harcolt az orosz és az olasz fronton. 1917 – 1919. között a Déli Hírlap szerkesztője. A Tanácsköztársaság alatt bekapcsolódott az ellenforradalmi mozgalomba, 1921-től A Reggel című hetilap tulajdonos – főszerkesztője volt. 1925-ben a székesfővárosi törvényhatósági bizottság tagjává választották. 1930 – 1936 között pártonkívüliként a Tokaji kerület országgyűlési képviselője volt. A háborút követően 1948-ban hagyta el az országot, bekapcsolódott az emigráció munkájába. Európai tartózkodást követően az Egyesült Államokba vándorolt ki, a Szabad Európa Rádió New yorki munkatársa, 1952 – 1954 között az Amerikai Magyarság szerkesztője, majd Szabad Európa Rádió müncheni szerkesztőségének munkatársa volt.
[1056] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 40. V. ö. Hadak Útján, 2. évf. 16. sz. (1950. augusztus) 4.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

MNB jobbszárnyának és az MHBK viszonyának rendezése és egy jövőbeli együttműködés előmozdítása volt.[1057] Azonban az akció nem maradt visszhang nélkül. 1950. augusztus 22-én kisbarnaki Farkas vezérezredes Zákóhoz írt levelében szemrehányást tett, amiért az ő személye kellemetlen volt a BK számára, mivel politikai útra lépett, ezzel szemben, a politikus Eckhardt Tibor belépését a Hadak Útjánban üdvözlik. A müncheni döntésekre reagálva pedig kijelentette, hogy a Szolgálati Szabályzatot továbbra is érvényben kell tartani: „*Ha ismét lesz államfő és nyugdíjazza a társaságot és kinevez valakit, akkor más lesz a helyzet, de 3 – 4 vk. tiszt mindezt forradalomszerűen nem teheti*."[1058] Farkashoz hasonlóan a volt tábornoki kar több tagja is hangot adott annak, miszerint nem helyeselik, hogy a müncheni értekezlet az ő kihagyásukkal zajlott le.[1059] A kimaradtak Regensburgban gyűlést tartottak és különböző vádakat fogalmaztak meg[1060] az MHBK-val kapcsolatban, főként az „önkéntes társulás" elvét kritizálva, emellett Zákót függelemsértéssel vádolva. Ebben a helyzetben terjesztette fel Korponay jelentését a Tájékoztató Szolgálat féléves működéséről,[1061] amelyben kiemelte, hogy majd egy év óta vajúdik az MHBK Legfelsőbb Tanácsának és a Szervi Határozványainak ügye. Véleménye szerint ezek a hiányok a Tájékoztató Szolgálat munkáját is hátráltatják.[1062] Korponay észrevételeire Benkő Béla, az MHBK Közigazgatási csoportjának vezetője[1063] kifejtette, hogy Korponay jelentése bűnbakkeresés, adatgyűjtemény a munkatársak ellen, sőt vádirat Zákó András és társai ellen a Zrínyi alap[1064] megszületésének és felnövelésének, valamint a Tájékoztató Szolgálat önállósági törekvéseinek elszabotálása tárgyában.[1065] Korponay 1950. november 14-én tartott belső értekezleten javaslatot tett a Központ egy részének Madridba

[1057] Az MHBK – MNB közötti meg-, illetve kiegyezés lehetősége már korábban felvetődött erre tett javaslatot bádoki Soós Károly volt vezérezredes, valamint Radnóczy Antal volt vezérkari százados is. Lásd: Soós Károly: Javaslat az európai magyar mozgalmak és a New York-i Komité közötti kiegyezésre (1949. július 20.) OSZK 590. fond, 7. doboz. V. ö. Radnóczy Antal: Javaslat az 5. sz. T. táj. 13. pontja kapcsán. OSZK 590. fond 7. doboz.

[1058] Idézi Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 42. V. ö. 44. Ezek mellett Farkas kritizálta Zákót, amiért hagyja, hogy „meggondolatlan urak" éket verjenek az MHBK és az MSZM közé. Farkas nyílt állásfoglalást követelt Zákótól: érvényben lévőnek tekinti-e Horthy Kormányzó Legfőbb Hadúri jogait az emigrációban, illetve, hogy Ottó főhercegnek felajánlotta-e a Kopjás Mozgalom támogatását? Ezeken kívül Farkas panaszt tett, amiért az MHBK önvédelmi szervezete még őt is megfigyelés alatt tartja.

[1059] Így pl. kisbarnaki Farkas Ferenc, Justhy Emil, József főherceg, Hennyey Gusztáv.

[1060] A regensburgi gyűlés jegyzőkönyvének vádjait tartalmazó mellékletét lásd: „Jegyzőkönyv melléklete" OSZK 590. fond, 7. doboz.

[1061] MHBK Tájékoztató Szolgálat: Összefoglaló jelentés a Táj. Szolg. féléves működéséről, tapasztalatok és javaslatok. Absam, 1950. október 1. OSZK 590. fond, 7. doboz.

[1062] Uo.

[1063] v. Benkő Béla 1950. október 6-án kelt Megjegyzések a Táj. Szolg. vezetőjének „Összefoglaló jelentés"-éhez. OSZK 590. fond, 7. doboz.

[1064] Zrínyi Alap: az MHBK nyílt mozgalmi részeinek dologi kiadásaira létesített pénzügyi fedezet, amely a bajtársak önkéntes hozzájárulásából, az úgynevezett Zrínyi-adóból, a Hadak Útján eladási árából, az MHBK jelvény áraiból és magánszemélyek felajánlásaiból befolyt összeg.

[1065] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 43.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

történő áttelepítésére.[1066] Véleménye szerint a „*nyílt és titkos részek munkája zavarja egymást. A BK. központnak akkor kell a helyén lenni, amikor az ellenségeskedések megindulnak.*”[1067] Innsbruck pedig már nem felelt meg ennek a célnak. Vagyis kísérletet tett, hogy a Tájékoztató Szolgálatot kivonja a hírszerző frontvonalból, egyben feltehetően Madridban nagyobb szabadságot élvezett volna, tekintettel, hogy már nemcsak Zákóval, hanem Benkő Bélával is ellentétjei támadtak. Felvetésének további sorsáról Igazoló jelentésében több nem szerepel, a Tájékoztató Szolgálat Spanyolországba áttelepítésére nem került sor.[1068]

Korponay az 1950. év mérlegét megvonva, összefoglalva kijelentette, hogy az év sikerei a Hadak Útján megindulása és a Fehér Könyv[1069] kiadása volt. Azonban a lényegi és belső bajok megoldásának elsikkadása súlyos következményekkel járt. Korponay szerint a belső bajok okai a következők voltak: Zákó személyes bekapcsolódása a hírszerzésbe, a volt elöljárókkal szembeni magatartása, a törzs jószándékú igyekezetének kijátszása, a Müncheni értekezlet leszerelése. Korponay szerint az MHBK a belső erőgyűjtés helyett külső támogatást keresett, és talált Eckhardt személyében, ezzel azonban a Bajtársi Közösséget bizonytalan célú mozgalommá sülyesztette le, így az egy csoport lett az emigráció számos kis tülekedő csoportosulásai között.[1070] Korponayval szemben a forráshiány miatt Zákó pontos célkitűzései, mozgatórugói nem ismeretesek. Annyi bizonyos, hogy Eckhardt belépésével a MNB-al történő megegyezésre törekedett, hiszen a politikus az amerikai körök által elismert személyiség volt.

Ugyanakkor a problémák sűrűsödtek. Az MHBK-t egyre élesebb hangú támadások érték, a szervezet komoly sajtópolémiába keveredett az emigrációs csoportokkal. 1951. január 1-jén Soós vezérezredes Zákó András és a MHBK ellen felhozott vádakkal szemben Tábornoki Bizottság megalakítását rendelte el.[1071] Emellett konkrét hírek érkeztek az Eckhardt Tibor ellen a MNB-ban készülő összeférhetetlenségi eljárás ügyében is.[1072] 1951. január 29-én az osztrák

[1066] Zákó madridi tárgyalásairól visszatérve kedvezően nyilatkozott Francisco Francoról, aki kilátásba helyezte az MHBK támogatását is. Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 45. Az MHBK és a spanyol körök kapcsolatáról bővebben lásd: Besenyő János: Magyarok a spanyol idegenlégióban. In: Századok, 153. évf. (2019) 4. sz. 803 – 827.
[1067] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 43.
[1068] A Hadak Útján szerint az Archívum Hungaricum anyagát kezdték meg Spanyolországba szállítani. Lásd: Hadak Útján, 3. évf. 22. sz. (1951. február) 16.
[1069] White Book concerning the status of Hungarian prisoners of war illegally retained by the Soviet Union and of Hungarian civilian persons forcedly deported by the Soviet authorities. Published by the PW Service of Hungarian Veterans with the cooperation of the newspaper Hungária. Printed by Hans Holzmann, Bad Wörishofen, 1950. Magyar kiadásban lásd: Magyar hadifoglyok a Szovjetunióban. Fehér Könyv a Szovjetunióba elhurcolt hadifoglyok és polgári deportáltak helyzetéről. Hungária, h. n., é. n.
[1070] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 48.
[1071] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 49.
[1072] Gecsényi Lajos: Az emigráció kísérlete a múltértékelésre. Az Eckhardt ügy. i. m. V. ö.: M.H.B.K. 8/M. – 1951. Összeférhetetlenség tárgyú Körlevél az összes Bajtársakhoz, amelyben az MHBK Központja reagált az MNB által

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

hatóságok közölték Korponayval, hogy az osztrák baloldali pártok az MHBK-t feljelentették, mivel az engedély nélkül adja ki a Hadak Útját. A példányokat el kell kobozni és a nyomdát meg kell büntetni. Ezért az éppen nyomás alatt lévő példányokat a lefoglalást elkerülendő gyorsan postázták.[1073] 1951. február 4-én ismét összeütközésre került sor közte és Zákó között. Korponay szerint ő kijelentette: „*Csak ügyet vagyok hajlandó szolgálni, de személyt nem. A parancsnokomat hajlandó vagyok a halálba is követni, de a bolondok házába semmilyen körülmények között sem.*”[1074] Ez a szóváltás, ki-kiújuló vesebántalmai, romló egészsége, a megélhetési nehézségek, a Kelet és Nyugat között kibontakozó konfliktus elmaradása is hozzájárultak ahhoz, hogy megérlelődött benne a döntés, hogy a törzsből kiválva, és kivándorolva feleségével új életet kezdjenek. 1951. február 11-én Münchenben tartott értekezleten Korponay vázolta a Hadak Útján körül kialakult helyzetet, ahol a törzs úgy döntött, hogy a szerkesztőség, és a Tájékoztató Szolgálat települjön át Wörishofenbe vagy Münchenbe. Noha Zákó ellenezte, mégis megkezdték az áttelepülést Münchenbe. Ennek lezajlása után 1951. március 13-án átadta Zákónak a levelét a törzsből való kiválásáról.[1075]

Mivel az események egy nagy részét Korponay narratívájából ismerjük, így nem tudható mi volt Zákó reakciója a döntésére. Az elmúlt nézeteltérésekkel terhelt időszak nyilvánvalóan rányomta bélyegét mind szolgálati viszonyukra, mind barátságukra. Korponay és felesége, Szekeres Mária még néhány hónapig a kontinensen maradt. A Hadak Útján 1951. májusi száma hozta le Korponay kiválását a központi munkatörzsből, vagyis csak ekkor vált nyilvánossá.[1076] Korponay kiemeli, hogy a szívélyes, baráti üzenetek és kiállás mellett azonban egyre jobban fokozódtak azok a felhangok, amelyek Korponayt, valamint döntésének mozgatóokait negatív színben tűntették fel. Fennállhat a gyanú, hogy a hírszerző játszmák közepette sokan – köztük a szovjet, a hazai és a nyugati szervek, egyes emigráns körök is – dörzsölték a markukat Korponay kiválását követően, sőt igyekezhettek az eseményeket a suttogó propaganda fokozásával úgy alakítani, hogy a botrány, az ódium minél nagyobb legyen. Korponay igazoló jelentésében idézi egyik bajtársa levelét, amely vázolta a lényeget: *„… hidd el, nagyon kevés barátod van. Vagy senki. Körül vagy véve egy maffiával, tengernyi ellenséggel. Szorítják a*

összeférhetetlenség címén a Közösséggel szemben felhozott vádakra. HM HIM HL Pers. 339. doboz, (kisbarnaki Farkas Ferenc iratai) MHBK dosszié.

[1073] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 49.

[1074] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 50.

[1075] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 50 – 51.

[1076] A lakonikus hír a következő: „Korponay Miklós bajtársunk kivált a központi munkatörzsből”. Lásd: Hadak Útján, 3. évf. 25. sz. (1951. május) 14.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

kötelet a nyakadon. Ellenségeid a fondorlat minden eszközével ki akarnak irtani a magyar közéletből. Csúnya dolog, hogy akkor, amikor beteg vagy."[1077]

Korponay és neje 1951. szeptember 4-én hagyta el a kontinenst és kilenc nap múlva, lépett Kanada földjére. Kivándorlásukkal pedig a történet egy másik szakasza kezdődött: Korponay szerepet vállalt az MHBK kanadai főcsoportjának munkájában azonban a játszmák itt sem hagyták nyugodtan tevékenykedni.[1078] Az események odáig fajultak, hogy 1954. március 4-én törölték Korponay MHBK tagságát, erre válaszul a torontói csoport bizalmatlanságát fejezte ki a Központtal szemben, közösségi keretüket fenntartva közösen kiléptek az MHBK-ból. Az 1952—1954 közötti időszakban mindkét részről, mind Zákó, mind Korponay részéről súlyos vádak fogalmazódtak meg egymással szemben, amelynek csak egy nyertese lehetett: az MHBK sorainak megbontására törekedő hazai és szovjet állambiztonsági szervek. Az 1952 – 1954 között zajló viták elemzése azonban túlnő e disszertáció keretein.

Zákó élete végéig megmaradt az MHBK vezetőjeként, személyével a nyugati katonai hírszerzésbe is bekapcsolódott, ez hatalmas támadási felületet adott ellenfelei kezébe. Noha a megszilárduló Kádár-rendszerben nagy erőfeszítésekkel igyekeztek az 1956-os események nyugati szálait – s így többek között az MHBK szerepét is kidomborítani – a valóság az, hogy a magyarországi események meglepték a világot, s így az MHBK-t is teljesen felkészületlenül érte.[1079] Az tény, hogy az MHBK mozgósította tagságát, és Zákó törzsével a határhoz közel települt. Meg nem erősített információk szerint az MHBK egyes küldöttei tájékozódás és felderítés céljából eljutottak egyes nyugat-magyarországi településekre,[1080] azonban a november 4-én meginduló szovjet intervenció, valamint a Nyugat tétlensége minden további esetleges tervet, intézkedést vagy akciót meghiúsított. Az 1956-os események és nyomukban az új menekülthullám, pedig az emigráció addig sem létező egységét, az egyes csoportok közötti szakadékokat csak mélyítette. Korponay, aki a magyar menekültek torontói fogadását és letelepedését vezette, az alapvető szükségletek (szállás, orvosi ellátás, élelmezés, munkába állítás) kielégítésének megszervezése mellett a menekültekkel kérdőíveket töltetett ki. Így nem véletlen, hogy Korponay mesterségesen is gerjesztett menekültáradatot valószínűsített.[1081] Az

[1077] Korponay Miklós Igazoló jelentése. OSZK 590. fond, 7. doboz, 53.
[1078] A hazai szervek az ellentéteket érzékelve eljátszottak Korponay visszafordításának tervével is, azonban erről hamar letettek. Kanyó András áv. alhdgy. Összefoglaló jelentése 1953. március 2-án. ÁBTL 3.2.4. K-1407. 25.
[1079] Gosztonyi Péter állítja Korponay Miklós levelére hivatkozva. Gosztonyi Péter: A magyar honvédség a második világháborúban. i. m. 439.
[1080] Uo. V. ö. Zákó tábornok nem járt Győrött így nem lehetett kiutasítani. A forradalmi kormánybizottság tagja cáfolja a baloldali állítást. In: Szabad Magyarság, 1. évf. 2. sz. (1956.12.21.) 5.; Zakó tábornok is cáfolja a hamis hírt. In: Szabad Magyarság, 2. évf. 3. sz. (1957.01.17.) 6.
[1081] Arday Lajos: i. m. 21.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

embertömegben pedig lehetetlen volt megállapítani: ki a valódi, politikai menekült és ki a menekültnek álcázott, hazai szervekhez becsatornázott, telepített személy.

Az 1956-os események nem hozták el a várva várt hazatérést a nyugati (katonai) emigráció tagjainak. Sőt újabb megpróbáltatásokat, ellentéteket és feszültségeket generáltak. Ebben az újabb, vészterhes légkörben Zákó és Korponay felismerte, hogy a kettejük közötti gyűlölködésnek semmi értelme, hiszen ahogy a mondás tartja *„Inter duo litigantes tertius gaudet. – Két veszekedő között a harmadik örül”*. A két katonatiszt, barát, illetve bajtárs viszálya csak ellenségeiknek kedvezett. Ezt felismerve ellentéteiket 1959. november 15-én simították el. Ekkor Torontóban Zákó András az MHBK vezetője, a kanadai főcsoport, valamint a torontói csoportvezető jelenlétében kibékült Korponay Miklóssal, és megállapodás született a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége és a Korponay által képviselt Rákóczi Szövetség közötti együttműködésről.[1082] A végkifejletet tekintve mindketten levonhatták a tanulságot, hogy eltérő katonai rangjuk, hátterük, koruk és helyzetmegítélésük és kapcsolati hálójuk ellenére mindketten – ha olykor külön utakon is de, – egy célért dolgoztak. Szolgálati viszonyukra, sőt barátságukra hatással voltak az egyes jól felépített állambiztonsági játszmák. A kialakult helyzetben – még hátralévő életükre – feladattervként érdemes idézni Korponay egyik leveléből: „*Hazafias frázisok üres szajkolásával, vitézkötéses és árvalányhajas magyarkodással, egymás oktatásával és csépelésével, csigatésztás és székelykáposztás Erdély mentésünkkel, nemcsak végzetesen megöregedtünk és utat-tévesztettünk, hanem elriasztottuk és elvesztettük az utánunk következő nemzedékeket. A legfontosabb emigrációs tevékenységre, az utánpótlásra és a külföldi közvélemény felvilágosítására és megnyerésére se energia, se idő, se pénz nem jutott.* […] *Annak a szovjet rendszernek, amelynek sikerült beszerveznie a Britt-titkosrendőrség vezetőjét és egy kommunista alezredest tornászott fel Willy Brandt német kancellár bizalmas tanácsadójává, nincsen szüksége arra, hogy micisapkás hazai ügynökökkel, repedtsarkú dizőzökkel, jámbor előadókkal »bomlassza az emigráció egységét«. Nem is az Anyanyelvi konferencia vagy Világszövetség kirakatban randalírozó és közismert személyei azok, akik a munkát elvégzik. Ezt a gyerekes, kezdő munkát a kommunisták nem ismerik. A magyar emigrációt egészen más helyekről és egészen más személyekkel paralizálták. Sikeresen. Szabadegyetemi előadások, ahol a féllábbal sírba lógó – magamhoz hasonló kriptavirágok –* […] *vitatkoznak* […] *legfeljebb szórakoztatja, de nem izgatja a kommunista kormányt. Minden megnyilatkozásukból kicsendül, hogy Kádár-ékat csak az izgatja, hogy sikerül-e a már-már kézbe kaparintott fiatalabb nemzedéket ellenünk hangolni és egyedülálló potenciális*

[1082] Arday Lajos: i. m. 25. Az eseményről készült jegyzőkönyv: OSZK 590. fond, 12 doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

adottságaikat – állás, nyelv, kapcsolat, anyagiak – a külföld felvilágosításába állítani."[1083] Vagyis mind a Korponay vezette Rákóczi Alapítvány, mind a Zákó vezette magát világszervezetté kinövő MHBK az emigráció, benne főként a fiatalabb nemzedékek magyarságának megtartásán fáradozott tovább, mondhatni nagy hatásfokkal, hiszen jóval Zákó 1968-as, valamint Korponay 1987-es halálát követően mindkét szervezet ma is működik. Ez mutatja, hogy szellemi hagyatékuk még a 21. században is megállja a helyét.

[1083] Korponay Miklós levele Stirling Györgyhöz. MNL OL P 23438 (Torontói Magyar Ház, Korponay iratok) 64. doboz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Összegzés

Disszertációm célja a két önállóan is gazdag, de az átpolitizált történetírás és a kommunista államvédelmi majd állambiztonsági szervek által dezinformációkkal terhelt életút, valamint tevékenységük új szempontú megközelítése volt. Hogy új és/vagy nem közismert források felhasználásával és elemzésével Zákó András vezérőrnagyot és Korponay Miklós vezérkari századost a személyükre rakódott – és a köztudatban magát ma is erősen tartó – politikumtól eltérően újabb megvilágításba helyezzem.

Ehhez azonban szükséges volt, hogy behatóbban is foglalkozzam családi hátterükkel és katonai pályafutásukkal. Az elvégzett kutatás során a két életút több, eddig ismeretlen adattal egészült ki és több fehér folt pontosításra került. Zákó esetében ilyen egyrészt a családi hátterének behatóbb feltérképezése. Katonatiszti pályafutása tekintetében nóvumnak számít romániai hírszerzőtiszti tevékenységének körültekintőbb vizsgálata, a hazatérés körülményeinek bemutatása, vezérkari iskolai éveinek pontosítása, a második világégést követő eddig kevéssé ismert itthoni tevékenysége. Korponay esetében családi hátterének szolgálati helyeinek pontosítása, az Ukrán Felkelő Hadsereggel való kapcsolatfelvétele, majd a tapasztalatainak felhasználása egy szovjetellenes ellenálló mozgalom kialakításában. Ezek mellett a már meglévő szakirodalmat gazdagítva nem pusztán a hazai szervek szemszögéből, hanem új forráscsoportok bevonásával mutattam be, hogyan lett e két magyar királyi vezérkari tisztből, valamint az általuk szervezett Kopjás mozgalomból, majd az emigrációban életre hívott Magyar Harcosok Bajtársi Közösségéből a szovjet érdekszférába került Magyarország egyik legfőbb ellensége. Noha vizsgálódásom középpontjában a két életút metszéspontjai álltak, művemben, ha éritőlegesen is, de hasznos adalékkal szolgáltam a Kopjások, valamint az MHBK szervezettörténetéhez is, rámutatva arra, hogy a szocialista történetírás sajátos politikai nézőpontja, figyelmen kívül hagyta a két szervezet létrejöttének valódi okait, a Kopjás mozgalmat és az MHBK-t, valamint a benne részt vevőket nyilasoknak, németbérenceknek minősítve. A 21. században ez a felfogás revideálásra szorult. Új forráscsoportok bevonásával bemutattam, hogy Zákó 1944. október 15-én a kényszerhelyzetben lévő frontparancsnokból a 2. vkf. osztály élére kinevezve, beosztását hogyan használta fel a félresikerült kiugrási kísérlet nyomán számonkért tiszttársai megmentésére. Majd Korponayval együtt hogyan szabotálták a német és nyilas elvárásokat, hogy – ahogy az Korponay szüleihez írt leveléből is kiderül –, a „forrófejű parizánosdi” helyett az értékes emberanyagot átmentsék a jövő ellenállása számára. A háború végén útjuk hogyan válik el: Korponay nyugaton hogyan igyekezett összefogni a

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Kopjásokat, hogy azok az emigráció magjaivá váljanak, míg Zákó hazatérve a mozgalom hazai szárnyával hogyan vette fel a kapcsolatot, majd Nyugatra visszatérve hogyan vette kezébe a mozgalom parancsnokságát. Mi késztette őket, hogy létrehívják az MHBK-t, amelynek rövid idő alatt a Szabad Világ szinte valamennyi országában megalakultak főcsoportjai, csoportjai és levelező csoportjai. Ez pedig veszélyessé tette nemcsak a szovjet, a hazai, hanem a nyugati hírszerző és elhárító szervek szemében is. Nem csoda, hogy 1949 – 1952 között az MHBK a különböző offenzív- és defenzívszervek célkeresztjében állt.

A kutatási nehézségek között meg kell említeni a források szűkösségét, illetve sokszor egyoldalúságát: a források többsége a hazai szervek álláspontját tükrözik. A források másik csoportja Korponay Miklós teljes körűen eddig nem kutatott narratívájából ismerteti az eseményeket, azonban itt is fel kell hívnom a figyelmet, hogy a legbővebb irat, Korponay Igazoló jelentése 1953-ban, vagyis a Zákó-Korponay ellentét tetőpontja idején keletkezett. A Zákóhoz köthető források ezideig nagy számmal nem kerültek elő, és sajnálatosan – de érthető okokból – egyikük sem írta meg visszaemlékezését. A dokumentumok szerint ismerték az itthon megjelent személyükkel kapcsolatos munkákat, azonban főként a még otthon élők biztonsága érdekében, nem törekedtek a parttalan sajtópolémiára.[1084] Kettejük katonai pályafutása, a Hadiakadémia keretében kialakuló tanár-diák, majd a fronton felettes-beosztotti kapcsolat, a barátsággá mélyülő bajtársiasság, a két önállóan is agilis személyt, még veszélyesebbé tette, nem csoda, hogy együttműködésüket gátolni kellett. Így munkámban rámutattam, hogy ellenfeleik eltérő életkorukat, rangjukat és helyzetmegítélésüket, valamint emberi gyengeségeiket – amelyektől egyikük sem volt mentes – kihasználva szisztematikusan vertek éket közéjük. Az hírszerző és elhárító játszmákban nemcsak a szovjet és hazai, hanem a nyugati szervek is részt vettek, hiszen őket éppúgy aggasztotta a rövid idő alatt tekintélyes tagságra szert tevő, önmagát világszervezetté kinőtt MHBK. S ha Zákó és Korponay időközben ezt realizálták, az egyre élesedő helyzetben szilárdságuk, illetve talán a fegyveres testületek tagjaira jellemző merevségük nem tette lehetővé a sértések higgadt kezelését. Így az esetleges nézeteltérések felszínre kerülése csak fokozta elhidegülésüket, és a bizalmatlanságot. Ráadásul az emigrációs életben nem volt lehetőség a szigorúan vett munka és a magánélet elkülönítésére, így nyilván ez is rányomta bélyegét barátságukra és szolgálati viszonyukra, amely nem is

[1084] Az OSZK őrzésében lévő Korponay anyagban fellelhetőek személyével és a Kopjás mozgalommal kapcsolatos cikkek, valamint Kardos – Berkesi, Hollós Ervin, Gazsi József műveiből készült fénymásolatok. OSZK 590. fond, 7. doboz, Vol. 18-jelzésű iratgyűjtő.
Zákó egy-egy a Hadak Útjánban megjelent cikkben reagált a hazai szervek által inspirált irományokra, eddigi kutatásaim alapján egy ilyenről tudok: Zákó András: Vigyázat kémek! In Hadak Útján 11. évf. 125. sz. (1959.09.01.) 8 – 10. Lásd a mellékletben.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

végződhetett másképpen, mint elhúzódó konfliktusok sorozatával, mígnem az 1956-os események következtében, ha a harmonikus kebelbarátságot nem is állították helyre, de a kapcsolatokat amennyire lehetett rendezték, és sor került a békülésre.

Disszertációmban a két életút mellett igyekeztem cselekvési közegüket és kapcsolatrendszerüket is jobban bemutatni, így a lábjegyzetekben előforduló egyes személyek életútjának ismertetéséhez igen gyakran levéltári kutatásra kellett támaszkodnom. Egyes életutak így szintén hozzájárulnak eddigi ismereteinkhez.

Értekezés egy hosszabb kutatómunkafázis lezárása, egyben kiindulási alap jövendőbeli kutatásaimhoz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Dokumentum mellékletek

1. sz. Korponay Miklós minősítései[1085]

„MINŐSÍTÉSEK

1936-ban. Komoly akaraterős, nyílt jellem. Kivalló szellemi képességgel. Igen törekvő és lelkiismeretes. Igen határozott fellépéssel. Hatáskörében megkívánt ismeretei igen jók, azokat állandóan bővíti. Igen ügyes oktató, határozott parancsadási készséggel. Kiváló irányban fejlődő tiszt.

Szolgálatban a fegyelmet erősen kezeli, erélyes, alárendeltjeiről igen gondoskodó. Mint alárendelt kiválóan fegyelmezett. Mint bajtárs igen tisztelettudó, igen kedvelt.

Mint alosztály tiszt igen jól felel meg.

Összegyéniségénél fogva ″igen jó″ tiszt.

1937-ben Karpaszományos iskolában kiváló oktató, egyébként, mint 36-ban.

Összegyéniségénél fogva ″igen jó″ tiszt.

1938-ban. Hatáskörében megkívánt ismeretei kiválóak. Emléklapos tiszti iskolában kiváló oktató. Magasabb katonai kiképzésre törekszik. Egyébként, mint 1936-ban.

Mint alosztály tiszt, mint emléklapos tisztképző iskola oktatója, mint aknavető szakaszparancsnok kiválóan megfelel.

Összegyéniségénél fogva ″kiváló″ tiszt.

1939-ben. A hadiakadémia elő- és fővizsgáját sikerrel letette, egyébként, mint 1936-38-ban. Az 1938-39. évi különleges helyzetben kiválóan erélyes határozott és hozzáértő aknavető századparancsnoknak bizonyult. Mint alosztály tiszt, mint emléklapos tisztképző tanfolyam oktatótiszt, mint ideiglenes századparancsnok kiválóan megfelel.

1940-ben Emelkedett nemzeti érzésű, nyugodt vérmérsékletű. A tüzér fegyvernem iránti igen nagy érdeklődése, szívós akaratereje, kiváló szorgalma és példás kötelességtudása folytán, az üteg alantos tiszti teendőket és szaktudást igen jól, kiváló általános katonai ismereteivel és ítélőképességével összhangban az ütegparancsnoki teendőket és szaktudást jól elsajátította.

[1085] Egyoldalas dokumentum, amely Korponay 1936 – 1940 közötti minősítéseit foglalja magába. A gépelési hibákat javítva változatlanul teszem közzé. Az eredeti: Koponay Archívum, másolat a szerző birtokában.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A lovaglás iránt igen nagy kedvvel viseltetik, jó lovas

Egyébként, mint 36-39 években.

Mint ütegtiszt „igen jól” mint ütegparancsnok „jól” megf[elelt].

Összegyéniségénél fogva ″kiváló″ tiszt.

Előjegyzési lap a Kárpátaljai hadműveletekben részt vett tisztekről:

Hadműveletek alatt igen nyugodt, igen megbízható és pontos.

Aknavető századát harcban kiváló szaktudással és eredményesen

vezeti. Igen lelkiismeretes és fegyelmezett katona.

Alárendeltjeiről körültekintően gondoskodik.

Kiváló aknavető századparancsnok.

Harcban hidegvérű, elszánt és bátor.

1939. március 31-én reggel 7 órakor midőn az ezred védőkörletét az ellenséges tüzérség meglepetésszerűen tűz alá vette,

Aknavető századával a tüzet eredményesen viszonozta.

1940. évi különleges helyzetben a 35. gyalogezrednél.

Határozott, kiforrott jellem. Víg kedélyű, öntevékeny szorgalmas.

Szellemi képességei és katonai ismeretei kiválóak. Fellépése

határozott. Aknavető századot gyakorlatilag kiválóan vezet.

Alárendeltjeivel szemben szigorú, igazságos, róluk gondoskodó.

Mint alárendelt fegyelmezett, ragaszkodó, kiváló bajtárs.

Mint aknavető századparancsnok kiválóan megfelelt.

Összegyéniségénél fogva ″kiváló″ tiszt.”

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

2. sz. Korponay Miklós keltezetlen, gépelt levele szüleihez[1086]

Édes Anyus, Apus és Testvéreink!

Először talán az érzelmi résszel végezzünk, lévén ez egyrészt változatlanul a leggyengébbik oldalam, másrészt csak úgy, mint régen, most is valami nehezen leküzdhető undor fog el a levélírások alkalmával.

Viszont lehetetlen nem hangot adni azoknak az érzéseknek, melyek az első komoly hazulról érkezett levelek ismételt olvasásakor elfog bennünket és megszabadulni azoktól az érzésektől melyek úrrá lesznek rajtunk akkor, amikor a levelet írva még közelebb jutunk Szeretteinkhez.

Nehéz írni, mert olyan sok mindent kellene elmesélni, olyan sok mindenre volnánk kíváncsiak, és helyzetünk annyira szükségessé tenné egyrészt az alapos kipanaszkodást és jóleső bíztatást és együttérzést a másik oldalon.

Azt hiszem mindannyionkat nagyon megrakott a Mindenható. Szomorú múlttal hátunk mögött, bizonytalan jelenben és talán mindezeknél nehezebb, küzdelmes jövővel előttünk jól esnek a ritka örömpillanatok.

Most hála Istennek amióta a levelek beszaladtak, ilyenben is volt részünk. Az első sorok tehát illessék hálánk és köszönetünket. Teljes lelkivilágunk ismeretére volna szükség, hogy teljesen megérthessék otthon, mit jelentettek azok a levelek. Nemcsak megnyugtattak, hogy legközelebbi hozzátartozóink aránylag átvészelték a borzalmakat, de adtak egy biztos pontot, ahová legalább gondolatainkkal, érzéseinkkel menekülhetünk. Megszüntették a már – már elviselhetetlen egyedülállóság gyötrő érzését. A levelek hangja, tartalma pedig nekem mindennél jobban visszaadta azt a hitemet, hogy legalább azok, akiknek a véleménye mindennél mértékadóbb, nem olyan, hogy miatta szégyenkeznem kelljen és a magatartásom hiányos ismeretében is változatlanul magukénak vallanak. Ha jövőbe pillantok, akkor talán ez volt az, amire küzdelmes sorsom további nehéz megvívásához szükségem volt.

És ebben a témakörben most még sok mindent lehetne írni. Hogy jó volna, csak egy – egy percre hazaszaladni, megsimogatni minden régi emléket Badacsonytól az elárvult tenniszpályáig; lustálkodva elfütyörészni még csak egy vasárnapot, tiszta lelkiismerettel belenézni azoknak a volt katonáimnak a szemébe, akik – állítom – az egész magyar hadseregben, könnyes szemmel legutoljára hagyták el rajongásig szeretett ″gazember″

[1086] Itt is hálás köszönet illeti Debreczeniné Korponay Erikát és Édesanyját, amiért rendelkezésemre bocsátották az eredeti levél másolatát. A levélben csak az írógép okozta ékezethibákat és elgépeléseket javítottam.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

tisztjüket; még egyszer körülülni a nagy asztalt, s talán egy kicsit túlzott hangon vitázni és tervezgetni a testvérek körében, hogy jó volna némán maradt ajakkal megköszönni Anyámnak mindazt, amit kaptam, és talán kissé emeltebb fővel elmondani Apámnak, hogyha még egyszer cselekedhetnék, akkor is éppen így kellene cselekedem, és jó volna még egyszer magyar földön járni.

És lehetne arról írni, hogy mennyire fáj nekem, egész egyéni és közösségi életét mindig makulátlannak igyekezett megtartani, megbélyegzett nevet viselni.

És így tovább hosszú oldalakon keresztül. Csak szomorúságot okozna otthon is, nekem is, anélkül, hogy valamit is segítene. Hagyjuk tehát, és ehelyett amennyire lehet röviden a múltról, jelenről és jövő terveinkről szeretnék beszámolni.

Kezdjük tehát. A háború utolsó őszén az arcvonalszolgálatról hazarendeltek és rám bíztak egy olyan beosztást, melynek lényege az arcvonal mögötti ellenállás megszervezése lett volna. Ez a szervezet akkor már minden államban bevett harcforma volt, csak valamivel jobban megszervezve, mint nálunk. A háború akkori állása mellett, amikor előttem már kétségtelen volt, hogy a németek a háborút nem nyerhetik meg új beosztásom dilemma elé állított. Szolgálni egy olyan ügyet, melynek helyességétől teljes mértékben meggyőződve nem vagyok, nem tudtam volna. A beosztás azonban nyújtott egy olyan lehetőséget, mellyel már régóta foglalkoztam, és ez, átmenteni a magyarság legkiválóbb harcos fiatal rétegét arra az időre, amikor talán már más viszonyok között, és új lehetőségek keretében lehet és kell magyar ügyet szolgálni. A futásnak tehát értelmét nem láttam, ilyen értelemben nyilatkoztam Apuséknak is a kérdéses márciusi napon, viszont a megadásnak, mint ahogyan zömében bekövetkezett, tudtam, hogy elszállítás lesz a vége. E két megoldásból következett, hogy vissza kell maradni, az első zavaros időket, ha kell a föld alá bújva is át kell vészelni. És bármit hozzon is a vesztett háború utáni idő, minden körülmények között megmaradni magyarnak, és tartani a magyar lelket és szellemiséget. Ez volt a ″KOPJÁS″célkitűzés és nem holmi forrófejű partizánosdi. Hogy a rendelkezésre álló rövid idő, az akkori vezetők szűklátóköre, nem egyszer meg nem értése és féltékenysége nem engedte a dolgot úgy kifejlődni, mint ahogyan terveztem, állítom már csak velejárója volt a magyar tragédiának. Második szándékkal indultunk. És nem véletlen volt, hogy késhegyig folyó harcot folytattunk a német és magyar SS alakulatokkal és a nyilas kormánnyal odáig fajult a dolog, hogy a nemzetvezető[1087] főnököm [1088] és ellenem angolszász cimboraság miatt letartóztatási parancsot is adott ki. És melyik volt még az az alakulat, melynek helyettese, mint nekem,

[1087] Tudniillik Szálasi Ferenc.
[1088] Zákó András vezérőrnagy.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

zsidó feleség miatt a testületből kidobott vk. alez.[1089] volt. Hogy ezért is, mennyit kellett nyelnem, talán egyszer elmesélhető lesz.

A Dunántúl-i német akció, melytől legalább egy-két hónapi időnyereséget vártunk nem sikerült, és nem sikerült az arcvonalat az Ostwall-on[1090] sem megállítani. A gyakorlatnak vége volt. Az előre elkészített tervek miatt és másrészt az általam őrzött titkok megőrzése és a még most is élő személyek életének biztosítása miatt el kellett hagynom az országot, mert ott tartózkodásom lehetetlen lett volna és csak további áldozatkész és hazaszerető magyarokat sodortam volna a veszedelembe.

Így indultam Nyugatra. Erről az egy tarisznyával végigcsinált több száz km-es, 2.000 m-es hegyek tetején hóban, viharban, ismételt oroszokkal való találkozásokkal teli útról, melynek utolsó szakaszát tífusszal csináltam végig, talán egyszer szebb mesekönyvet lehet írni, mint amilyenekkel most a felszabadított ország ifjúságát akarata ellenére örvendeztetik.

Sikerült. És az azóta eltöltött több, mint egy évért, ha a magyarok Istene még egyszer megmutatja magát, nem fogok szégyenkezni. ÉN a koldustarisznyás, a halálra keresett voltam az első, aki az életbevetett hitet öregben-fiatalban először ébresztgettem, aki merte megmondani, hogy mindezt megérdemeltük, hogyha a múlt nem is, de a magyar új ezer év menthetetlenül el kell, hogy következzék. Egy garas, egy gyűrű nélkül mi voltunk azok, akik az első napokban, hol Bajorban, hol Olaszban és az egész Ausztriában igyekeztünk talajt adni lelket vesztett embereknek. Akik az első hírt hozták a megszállt Mo-ról[1091] és igyekeztünk az idegen szemeket a vasfüggöny mögé bepillantatni. Magunkra nem jutott idő, annál nagyobb fanatikusai lettünk a menthetetlenül bekövetkezett feltámadásnak.

És ha tavaly, amikor az úton útfélén hirdettem, hogy ez a háború okozhatott egyéni tragédiák ezreit, de a nemzet és a magyarság szempontjából ezer szerencse, hogy minden így történt, még kicsit megnevettek, ma már egyre többen lesznek, akik osztják nézetemet és lassan – lassan már majd tenni is mernek, hogy azután, amikor az idő elérkezik, versenyt könyököljenek.

A dolgokat dióhéjban a következőképp látom:

[1089] Fabini Tivadar vezérkari alezredes.

[1090] Teljes nevén Reichsschutzstellung Ostwall, vagyis a Birodalmi Védőállás Keleti vonala. A védállás Déli pontja a Dráva folyó volt, majd Stájerország határa mentén, a Németország részét képező osztrák területek és Magyarország közötti határon húzódva érintette Pozsonyt, majd a Kis-Kárpátok vonulatait és a Vág partjához illeszkedve húzódott a Jablunka-hágóig. Az állás erődítményeinek és támpontjainak kiépítésében Volkssturm alakulatokat, valamint magyar munkaszolgálatosokat is nagy számban vettek igénybe, elkészítésére azonban szovjet előretörés következtében nem volt elég idő. Bővebben lásd: Rauchensteiner, Manfried: A második világháború vége Ausztriában, különös tekintettel a magyar királyi honvédség sorsára. In: Hadtörténelmi Közlemények, 21. évf. 2. sz. (1974), 306 – 332. V. ö. Uő: Vom Limes zum „Ostwall". Militärhistorische Schriftenreihe, 21. füzet, Bécs, 1972.

[1091] Magyarországról.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Az ország a maga egész beteg struktúrájával, enervált lelkiségével megérett arra, hogy fenekestől felforduljon. Ezt a szükséges és alapos operációt egy esetleges angolszász megszállás nem biztosította volna, a magunk erejéből pedig száz évig is elkínlódtunk volna belső bajaink gyógyítgatásával. A szükséges átállást mindig vallottam annak szükségességét talán még a bolsevista módszereknél is radikális megoldásokkal mindig hangoztattam. A feudális – dzsentri MO.[1092] a gerinctelen, középosztálynak csúfolt tisztviselői kar, az elanyagiasodott tisztikar, a középkori életnívón mozgó magyar parasztság, a nyomorgó ipari proletáriátus nekem már a reakciós Magyarországon is több lelki fájdalmat okozott, mint talán okoztak azoknak, akik ma ezek apostolainak tűntetik fel magukat. E változásokat vártuk a szélsőjobbtól. Ha tehát – függetlenül attól, hogy kisebb – nagyobb hibákkal – és az egyéni tragédiákat sem számítva, ezek zömét a megszállás megoldotta, vagy talán helyesebben mondjuk úgy, ha a régi rendszert talán gorombán is, de ledöntötte és az újjáépítésre a planírozási munkákat elvégezte, akkor hivatását elvégezte. A magyarság belső fejlődése előtt olyan lehetőségeket nyitott meg, melyek az új ezer év alap feltételét kell, hogy jelentsék.

Egész természetes, hogy e belső lehetőségek általunk elképzelt megvalósulásának külső feltételei megvannak.

E téren még optimistább vagyok. Most már nem lehet vitás, hogy a szláv kérdést és annak hajtó erejét, a bolsevizmust a Nyugat likvidálni fogja. Arról sokat és azt hiszem, feleslegesen lehetne vitatkozni, hogy mikor és milyen eszközökkel. Ez azonban csak a mi egyéni szempontunkból lehet fontos, a nemzet szempontjából lényegében mindegy. Kétségtelen, hogy ahogyan én innen meg tudom ítélni a helyzetet, a fegyveres lehetőség egyenesen kizártnak látszik, legalábbis a közeljövőben, de az sem vitás, hogy ezt a bizonytalan állapotot sem a belső nehézségekkel küzdő szovjet, sem a gazdasági életében érzékeny Nyugati demokráciák ad infinitum[1093] nem húzhatják.

Ha pedig az újjárendezésnek ideje elkövetkezik, akkor talán már nem lesz olyan bűn, hogy nem az elsők között ugrottunk ki a háborúból, hogy az ország feláldozásával lehetőséget nyújtottunk arra, hogy a tárgyalásokat nem a La Manche partján, vagy legrosszabb esetben a Rajnánál álló orosszal kell folytatni, és talán nem lesz utolsó szempont, hogy a magyarság két háborúban is a teljes megsemmisülésig állotta egyszer adott szavát, arról nem is beszélve, hogy a kétségtelenül szlávellenes Európa újjárendezésében a magyarság végre olyan kereteket kaphat, mint talán évszázadokra visszamenőleg sohasem.

[1092] Magyarország.
[1093] Latin kifejezés, jelentése: a végtelenségig.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Az események érnek és talán már nincs messze az az idő, amikor a most szégyenbélyeget viselő és a magyarság életközösségéből kitaszított „Nyugatosok” a kapu keresésében és az okvetlenül szükséges kapcsolatok megteremtésében hasznos szolgálatot tehetnek. Ennek az ideje el fog következni. Ebben az esetben viszont elengedhetetlen, hogy a külföldi magyarság az otthoni magyarság széles néptömegeitől szentesítést kapjon feladatának elvégzésére.

A jelenlegi helyzetben tehát ez a kopjás feladat. Megmaradni otthon, magyarnak bármilyen nehéz legyen is, idekint összefogni a vihar által szétszórt értékeket és beléjük szuggerálni, hogy egyéni szempontokon kívül a nemzet érdekeit is szolgálni kötelesek, kitolni a csápokat a nyugati lehetőségek felé, önzetlen minden pártpolitikától, önző egyéni szempontból és egyébtől függetlenül, megbízható kapcsolatot teremteni az otthonnal. Lelkileg kint és bent elég erősnek maradni ahhoz, hogyha netalán mégis fegyveres kenyértörésre kerülne a sor, akkor olyan formákat biztosítani, mely politikai célkitűzéseinkhez a legnagyobb eredményt biztosítja, mely a vitás magyar érdekterületeken az azon lévő hatalom fegyveres erejének gyengülésével arányosan erősödik, mely kész helyzettel fogadja a Nyugatról esetleg visszatérni óhajtó végleg leszerepelt múlt szomorú és gyáva szereplőit. Lehet, hogy mindez csak álom, de néha az ember sok mindent elkövet, hogy legalább szépet álmodhassék. Én bízom benne, hogy valósággá válik. Olyannyira, hogy fanatikusan, erőt, fáradságot, ahol kell veszélyt nem kímélve életcélomat látom benne.

Hogy ez a munka az adott körülmények között sem lehetőséget, sem módot nem nyújt arra, hogy a magam apró – cseprő kis egyéni kérdéseivel is bíbelődjek az egészen természetes. Így azután, hogy most megint visszatérjek a magam életéhez, bizony a jelenünk és jövőnk is egyelőre szomorúbb színeket mutat.

Állásra, keresetre kilátás nincsen. Az élelmünk élni kevés, meghalni sok. Egyre hidegebben fújnak a szelek és a szeles barakkban eltölteni tervezett tél bizony kemény próbára fogja tenni puszta egészségünket is. Támogatásra, kivándorlásra nincsen kilátásunk. ezek voltak azok az okok, no meg természetesen Máriának Édesanyja utáni érthető vágya, hogy az Asszonykát, megfelelő biztonsági eltartással természetesen, mint a szállítmány hivatalos ápolónő kísérője hazaengedjem. Remélem, hogy a táviratok idejében, mindenhova elérkeztek és sikerülni fog Édesanyjával találkozni, talán egy – két kiló szalonnát és kevés kis lisztet beszerezni és akkor a telet már csak átvészeljük valahogyan.

Nehéz élet, de azért szép. És ha arra gondolok, hogy még milyen szép lesz, akkor mindattól, ami ránk vár egy pillanatra sem riadok meg. Még talán egy – két hónap lesz az, melyben puszta életemért is aggódnom kell. Talán azután megszűnik az az érzés, hogy minden

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

pillanatban értem jöhetnek és be kell vennem ezeket a mindig magamnál hordozott kék pasztillákat. Talán akkor azok is szóba mernek velem állani itt kint, akik segíthetnek valahogyan, de egyelőre túl veszélyes vagyok. És akkor talán emberibb körülményeket biztosíthatok Feleségemnek és magamnak is.

Mielőtt befejezném hosszúra nyúlt levelemet, szeretném megköszönni Dusikám végtelen kedves meleg soraidat. Azt írtad, amit vártam és talán eljön az ideje, hogy levegyem vállaidról a terhek egy részét.

Drága Többiek nem fogtok haragudni, ha ez után a kimerítő levél után csupán egy két szó jut már csak, amely hivatva van mindent megköszönni és változatlan ragaszkodásunkról és mindenkori együvé tartozásunkról biztosítani Benneteket. Bízom benne, hogy eljön még az idő, amikor felszabadultabban és főleg könnyebben fogjuk napjainkat élni. Addig kérjük, hogy tartsatok meg szeretetetekben és gondoljatok néha Ránk!

Édes Anyus és Apus még egyszer köszönjük a levélből kiáradó szeretetet és bíztatást, ha az igaz magyarok Istene megsegít, meg fogjuk hálálni. Addig is ameddig ez az idő elérkezik, kérem, bízzanak Bennünk, mert addig ameddig ütni kell – álljuk.

Csókkal, kézcsókkal:

Miklós[1094]

[1094] Korponay saját kézű aláírása.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

3. sz. Zákó András vezérőrnagy 1948-ban készített javaslata a kelet-európai hírszerzésnek magyarokkal való végrehajtására.[1095]

Javaslat a Szovjet elleni kelet-európai hírszerzés
megszervezésére.

/ A javaslattevő a magyar vezérkar hírszerző osztályának egyik volt vezetője. Curiculum vitae[1096]-jét az első számú melléklet tartalmazza. /[1097]

A vezetésem alatt álló antibolsevista magyar földalatti katonai mozgalom, az úgynevezett ″Kopjás″szervezet tagjaival való érintkezéseim során megállapítottam, hogy számos tag különböző U.S.A. szerv hírszerző tevékenységébe kapcsolódott be. Ezt örömmel fogadtam, mert a közös cél mellett az ilyen munka révén embereim életlehetőségein is könnyítve láttam.

Különösebben azonban akkor figyeltem fel a dolgokra, amidőn Magyarországról nagyobb számú ilyen alkalmi hírszerző egyén lebukásáról kaptam hírt. A dolgok tüzetesebb tanulmányozása közepette az U. S. A. hírszerzésnek magyar / és ezen a réven kelet-európai / vonatkozásaiban alábbi gyengeségi momentumait állapítottam meg, amit legyen szabad tisztelettel előadnom:

I. A jelenlegi magyar vonatkozású hírszerzés.

A magyar hírszerzés fontosságát a szembenálló felek felismerték.

Ameddig azonban a rendelkezésre álló felületes adatok és értesülések szerint a Szovjet az elhárító rendszerét legnagyobb tökélyre fejlesztette ki, addig az U. S. A., mint elsősorban érintett fél még nem követett el mindent, amit a magyar hírszerzés fontossága és az igen erős elhárítás leküzdése megkívánna.

Részleteiben:

1./ A Szovjet elhárítás ereje:

Feszes vezetés, összehangolt, erélyes végrehajtás, a viszonyokkal ismerős szakemberek.

a./ MO-i kommunista vezetés a legkörültekintőbb céltudatossággal, kíméletlenül kisöpörte a politikai, állami, gazdasági és katonai élet területéről a neki megbízhatatlan személyeket.

[1095] Az eredeti dokumentum a CIA által titkosítás alól feloldott dokumentumok között megtalálható a világhálón. Lásd: https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/ZAKO,%20ANDREAS_0115.pdf (mentés dátuma 2019. október 29.) A dokumentumot az elgépelési és az írógép okozta hibák javításával teszem közzé.
[1096] Latin kifejezése, jelentése életrajz.
[1097] Lásd alább.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

b./ A 100, 000 főt kitevő politikai rendőrségen belül is válogatott tekintélyes alakulatot tart fenn, kimondottan deffenzív szolgálatok ellátására.

c./ A katona politikai osztály fő feladatává a katonai deffenzív szolgálatot tették.

d./ Az egész kommunista párt a házmegbízottakig lemenőleg a deffenzív szolgálatba van állítva.

e./ A legveszélyesebb nyugati határt nemcsak megbízható kommunista határőrséggel őrizteti, de különleges politikai rendőr alakulatokkal és orosz katonai őrségekkel is biztosítja. / Orosz csapatok elhelyezése. /

f. / A határzónában, ahol egyre gyakoribbak lesznek a razziák nem ottlakónak mozogni nem lehet.

g. / Az országot csak kommunista szempontból teljesen megbízhatók hagyhatják el legálisan. / Határ átlépés közben legutóbb is életét vesztette Szászi Frigyes, Nagy Lajos[1098] és mások. A fegyver használónak mindig külön jutalom jár. Stb. /

h./ Leleplezett, vagy felfújt hírszerző ügyek dobra verésével állandóan izgalomban tartják az elhárító szervezetet és megfélemlítik propagandisztikusan a lakosságot.

[1098] Személyüket eddigi kutatásaim során nem sikerült azonosítani.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

/Pünkösthy,[1099] Szügyi, Kovács Béla,[1100] Peyer,[1101] Piski,[1102] Tóth János,[1103] Német-Fritz Pál,[1104] stb. esete./

[1099] Helyesen lófő uzoni Pünkösti László (Arad, 1912. január 4. – Budapest, 1948. április 21.) hivatásos katonatiszt, százados. Katonai főreáliskolát végzett, majd a Ludovika Akadémián 1934. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 3. honvéd kerékpáros zászlóaljhoz. 1937. márciusától a 6. kerékpáros zászlóaljhoz vezényelték, majd az 5. illetve a 7. tartalékosztálynál teljesített csapatszolgálatot. 1939 októberétől a Hadiakadémia hallgatója, vezérkari próbaszolgálatát 1942 márciusától a magyar 2. hadseregnél teljesítette. 1943. május 15-től a 8. könnyű hadosztály, augusztus 10-től a 20. hadosztály vezérkari tisztje. 1944. június 15-étől a 6. honvéd kerületi majd VI. hadtest parancsnokságon nyert beosztást. 1944. július 1-től a vezérkari testületből kihelyezték a kerékpáros gyalogsághoz, majd a Heeresgruppe – Süd magyar I/a. osztály összekötőtisztje volt. Nyugati fogságba esett. 1946-ban kapcsolatba lépett az angol hírszerző szervekkel, megbízásukból többször járt Magyarországon, különböző politikai-, katonai és gazdasági információk megszerzése érdekében, valamint kapcsolatba lépett a Magyar Testvéri Közösséggel is. 1946 decemberében a letartóztatták. Háborús bűntett miatt, – a vád szerint 1945. január 9-én Mosonszentjános községben, körzetparancsnokként utasítására végeztek ki két munkaszolgálatost, illetve három román hadifoglyot, – a budapesti népbíróság 1947. május 21-én halálra ítélte, a Népbíróságok Országos Tanácsa Püskösti fellebbezését 1947. október 7-én elutasította, kegyelmi kérvényének elutasítását követően az ítéletet végrehajtották.

[1100] Kovács Béla (Patacs, 1908. április 20. – Pécs, 1959. június 21.) kisgazdapárti politikus, pártfőtitkár, miniszter. Elemi majd polgári tanulmányokat követően mezőgazdasági tanfolyamokat végzett, majd gazdálkodott. 1927-től a patacsi képviselőtestület tagja, 1932-től Mecsekalján helyettes bíró. 1933-ban lépett be a Független Kisgazdapártba, gyorsan emelkedett a párton belül, 1939-től a párt főtitkárhelyettese, 1941-től a Magyar Parasztszövetség főtitkára. Az ország német megszállását követően bekapcsolódott az ellenállásba. A debreceni Ideiglenes Kormányban belügyi államtitkár, 1945 augusztusától pedig az FKgP főtitkára, majd néhány hónapig földművelésügyi miniszter lett. Fellépett a kommunista előretöréssel szemben, a Magyar Testvéri Közösség elleni eljárás során neve felmerült, mentelmi jogát az országgyűlés nem függesztette fel, ezért 1947. február 25-én a szovjet hatóságok őrizetbe vették, majd a Szovjetunióba hurcolták. Több tábort és börtönt megjárva 1955-ben térhetett haza, azonban csak 1956 tavaszán szabadult. Politikai szerepet vállalt Nagy Imre mellett, majd a forradalom és szabadságharc leverését követően nem esett bántódása, sőt a konszolidálódó Kárdár-rendszerben képviselői mandátumot szerzett.

[1101] Peyer Károly (Városlőd, 1881. május 9. – New York, 1956. október 25.) magyar szociáldemokrata politikus, miniszter. Elemi tanulmányokat követően géplakatosnak tanult. Bekapcsolódott a szakszervezeti mozgalomba, és belépett a Szociáldemokrata Pártba. Az első világégést követően bányaügyi kormánybiztos, majd a Tanácskormány alatt a Népgazdasági Tanács bányászati főosztályának vezetője volt. Jobboldali szociáldemokrataként a Központi Intézőbizottság tagja lett. 1919. augusztus 1 – 6. között a Peidl – kormány belügyminisztere, majd a Friedrich – és Huszár – kormányok alatt munkaügyi és népjóléti miniszter. 1921-ben Bethlen Istvánnal kiegyezve nagy szerepe volt a rendszer konszolidálásában. 1922 – 1944. március 19. között a Szociáldemokrata párt országgyűlési képviselője. 1927-től a Szakszervezeti Tanács főtitkára, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia magyar küldötte volt. Az ország német megszállását követően a letartóztatták, Oberlanzendorfba, majd Mauthausenbe hurcolták. Hazatérését követően továbbra is az SzDP vezetőségének tagja, az Ideiglenes Nemzetgyűlésben a szakszervezetek jelöltjeként szerzett mandátumot. Élesen ellenezte az SZDP alárendelődését Rákosinak. Ezért az SzDP XXXV. kongresszusán a párt Szakasits Árpád vezette baloldala kibuktatta a pártválasztmányból. Külügyi szolgálatra rendelték, azonban megbízást nem kapott. 1947-ben csatlakozott a Magyar Radikális Párthoz. 1947 novemberében egy ellene készülő koncepciós eljárás elől menekülve elhagyta az országot. Távollétében képviselői mandátumától megfosztották, majd kémkedéssel vádolva nyolc évi börtönre és teljes vagyonelkobzásra ítélték. Bekapcsolódott az emigráció és a nemzetközi szociáldemokrata és szakszervezeti mozgalom munkájába. 1948 júniusában, Párizsban részt vett a Magyar Szociáldemokrata Párt Emigrációban nevű szervezet, megalapításában, amelynek elnöke lett. A Szabad Magyar Munkás és Szabad Világ havilapok szerkesztője. 1949 szeptemberében áttelepült New Yorkba. 1950-ben bekapcsolódott a Magyar Nemzeti Bizottmány munkájába, amelynek haláláig tagja maradt.

[1102] Dr. Pisky-Schmidt Frigyes (Budapest, 1920. november 4. – Egyesült Államok, 1973.) jogász, újságíró, szociáldemokrata politikus. Középfokú tanulmányait követően, jogi képzésben részesült, majd az újságírás felé fordult. A Pesti Hírlap, majd a fokozódó német nyomás hatására a Kállay – kormány által 1943-tól illegálisan üzemeltetett Magyar Szabadság Rádió munkatársa volt. Az ország német megszállását követően a Szabadság Rádió munkatársi köréből megalakította a Magyar Szabadság Mozgalmat, részt vett az üldözöttek mentésében, röplapokat adtak ki, majd bekapcsolódott a fegyveres ellenállásba is. A világháború után a Közalkalmazottak Szakszervezetében dolgozott; a sajtóosztály vezetője lett, valamint népügyészként tevékenykedett. Fellépett az erőteljes kommunista politikával szemben, ezért Peyer Károllyal felvették a kapcsolatot a Szövetséges Ellenőrző Bizottság nyugati képviselőivel. 1947 szeptemberében disszidált, távollétében a Budapesti Népbíróság

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

i./ Ügyesen eligazított és tökéletesen felszerelt kutatóitól és aganazóitól[1105] hemzsegnek a magyar emigratiós és D. P. központok.

2./ Az USA magyar vonatkozású hírszerzésének gyengéje:
Szétesö, a magyar probléma előtt tanácstalanul álló vezetőkkel és alkalmatlan, kiképzetlen emberekkel végzett tömegmunka.

a./ A legkülönbözőbb hírszerzéssel foglalkozó szervek / CIC.,[1106] OSS.,[1107] HQ., [1108] stb. / munkája sem feladatokban, sem területekben nem összehangolt.

/ Kint és otthon egymás területeibe belenyúlva, az adott körülmények között szolgálatot vállaló kevés személyért versengve sokszor egymás ellen futnak versenyt. Konkrétum, hogy

különtanácsa 1948. február 16-án tíz év kényszermunkára ítélte; amelyet a Népbíróságok Országos Tanácsa 1948. július 6-án jogerőre emelt. 1948. október 9-én Párizsban részt vett az emigráns Magyar Szociáldemokrata Párt, valamint Szabad Magyar Szakszervezeti Tanács megalakításában, ahol Peyer elnök mellé főtitkárnak választották, emellett bekapcsolódott a nemzetközi szociáldemokrata és szakszervezeti mozgalomba is. 1950-ben az Egyesült Államokba vándorolt ki, Peyer mellett bekapcsolódott a Nemzeti Bizottmány munkájába.

[1103] Két feltűnő letartóztatás kémkedés miatt. In: Kossuth Népe, 4. évf. 23. sz. (1948.01.29.) 3.

[1104] Helyesen nemes friedenliebi Fritz Pál (Debrecen, 1906. július 15. – Montreal, 1985. március 5.) hivatásos katonatiszt, őrnagy. Középfokú tanulmányokat végzett, majd a Ludovika Akadémián 1928. augusztus 20-án avatták főhadnaggyá a 10. honvéd gyalogezredhez. 1931. márciusától a 11. gyalogezred tisztje, 1934 – 1935 között távbeszélő tiszti tanfolyamon vett részt, illetve a 6. vegyesdandár kötelékében szolgált. 1940. január 1-től Berettyóújfalun a 21. határvadász zászlóalj portyázó századának parancsnoka, december 1-től az alakulat Gyergyótölgyesen került elhelyezésre. 1942. április 10-től a 27. gyalogezed II. zászlóaljának parancsnoka. 1943 elejétől a magyar 2. hadsereg kötelékében részt vett a keleti front műveleteiben, áprilistól a 18. könnyű hadosztály 40/II. zászlóaljának parancsnoka, részt vett a galíciai műveletekben és a Kárpátok védelmében. 1944. július 22-től a stanislaui seregcsoport harciiskola tanzászlóaljának, majd a 10/II. gyalogzászlóalj parancsnoka. 1944 novemberében leváltják, önként jelentkezett a Hunyadi hadosztályba, 1945. február 15-én hadibeosztásként az önkéntes rohamzászlóalj parancsnokául rendelték. Bekapcsolódott a Kopjás mozgalomba, Súrba települt, majd a mozgalom törzsével Nyugatra ment. Fogságot követően az angol hírszerzőszerveknek dolgozott, majd 1948 után alkalmi munkákból élt, ezt követően Angliában telepedett le, ahol Sir Arthur Goodhart komornyikjaként helyezkedett el. 1956 márciusában kivándorolt Kanadába, a Mount Royal Club főfelügyelője, majd titkáraként vonult nyugdíjba. A Fritz Pálhoz köthető eset újsághírét lásd: Nyugatos kémszervezetet lepleztek le Budapesten. In: Felvidéki Népszava, 4. évf. 57. sz. (1948.03.09.) 3.

[1105] T.i. Ügynökeitől.

[1106] Counter Intelligence Corps: azaz Kémelhárító Kirendeltség. Elődszervezete a Ralph Van Deman által 1917-ben alapított Hírszerző Rendőrség (CIP -Counter Intelligence Police) volt, amely a franciaországi amerikai expedíciós erők mellett látott el hírszerző és elhárító feladatokat. A háborút követően a szervezetet leépítették, majd a 1942 januárjában jogi, rendőri vagy egyéb nyomozói háttérrel, valamint idegen nyelvtudással rendelkező tagokból alakították meg a CIC-t, amely a kémelhárításért, a felforgatásért, valamint a hadsereghez kötődő katonai és civil objektumok biztonságáért, a határellenőrzésért volt felelős. A háború befejeztével a CIC a megszállt területeken látott el rendvédelmi és biztosító feladatokat: részt vett a háborús bűnösök felkutatásában és kihallgatásában, majd a fokozódó hidegháborús szembenállás során a kémelhárításan, a szovjet vagy kommunistagyanús ügynökök megfigyelésében és letartóztatásában, a menekülttáborokban saját ügynökök toborzásában, kiképzésében és Kelet-Európába történő visszajuttatásában is.

[1107] Office of Strategic Service – azaz Stratégiai Szolgálatok Hivatala. Az 1942. június 13. – 1945. szeptember 20. között William J. Donovan vezetésével működő OSS feladatai közé tartozott a hírszerzés, a kutató és elemző feladatok, a kém- és kémelhárítóműveletek, a szabotázscselekmények végrehajtása, propagandaháború, az európai náciellenes ellenállási csoportok szervezése és koordinálása, valamint az ázsiai japán-ellenes gerillamozgalmak kiképzése. A háború befejezését követően az OSS-t feloszlatták, feladatait később több minisztérium között osztották meg, egészen 1947-ig, amikor is a megosztott feladatokat az újonnan létrejött CIA egyesítette.

[1108] Headquarters: ebben az esetben az amerikai hadsereg főparancsnokságát, illetve annak hírszerző szolgálatát jelenti.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

hazameneteli szándékát dobra vert tiszt rövid időn belül három CIC.-től és egy német vonaltól kapott ajánlatot. /

b./ A hírszerzés vezetésével megbízott USA közegek sokszor még felületesen sem ismerik a magyar és kelet-európai viszonyokat, nem beszélve az egészen sajátságos lelkiségről és adottságokról. Ezen a téren még a kontinentális németek sem voltak egészen otthon és úgy a háború előtt, mint alatt állandóan igénybe vették a magyar hírszerzést kelet-európai vonatkozásban.

/ E hírszerző szerveknél tanácsadóként alkalmazott magyarok közül csak egészen elenyésző számban vannak, akik valaha is dolgoztak a hírszerzésben. /

c./ Számos hírszerzéssel megbízott amerikai személy e szakmában teljesen járatlan.

/Különösen zavarólag hatnak a gyakori leváltásokkal és áthelyezésekkel járó cserék. /

d./ A hírszerzésre vállalkozó személyeket válogatás, rátermettség, kiképzés és kellő felszerelés nélkül vetik be.

/Az uralkodó hírszerző dzsungelben ma minden feketéző, minden munkakerülő legalább két helyen hírszerző is, aki egy – egy utazási engedélyért, vagy egy – két doboz cigarettáért hírt is szerez.

Az eredmény silány, lebukásuk gyakori, viszont a lárma annál nagyobb. /

e./ Az USA hírszerzés megállapíthatóan – legalább is alsó fokán – kimondottan mennyiségi, holott a félelmetesen jól szervezett Szovjet elhárítással szemben kötelezően csak a gondosan előkészített minőséginek volna szabad működni.

/Nincsen CIC., amelyik ne dolgozna legalább öt – hat ügynökkel. /

f./ A gyakori lebukások sok kellemetlenségnek képezik forrását, elijesztik a komoly, otthoni tippeket és hasznos anyagot szolgáltatnak a deffenzív propagandának.

/ A zömében fiatal vállalkozók ismeretségi köre otthon azonos. Előfordult, hogy egy megkapaszkodott értékesebb tipphez aránylag rövid idő alatt francia, angol, és három különböző USA. vonalról fordultak ajánlattal. Érthető, hogy egyiket sem vállalta.

g./ A szétfolyó munka gazdaságtalan. Az éhbérért hírszerzésre vállalkozó több helyen értékesíti és össze – vissza cseréli anyagát. Ilyenformán a hír valódiságának bemetszése igen megnehezül.

h./ A hírszerző egyének zöme alkalmi, a munkát csak átmenetileg vállalja, ameddig abban különösebb veszélyt nem lát, vagy ameddig rá van szorulva. Ilyen körülmények között félő, hogy a kritikus időpontban a hírszerzés nem fog működni.

Az idő is sürgeti a szakszerű hírszerzés megszervezését, a vasfüggöny teljes legördüléséig. Ekkorra a szervezetnek ki kell épülve lennie és működésre készen kell állnia.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

i./ Az otthon munkát vállalók védelme és az otthoni ügynökök elleni elhárítás nem elég alapos.

/ Hosszú hetekbe került, ameddig egy otthon eredményesen működő személy, aki saját hibáján kívül volt kénytelen kiszökni, még csak a D. P. élet által nyújtottakban is elhelyezkedett. /

A hírszerző helyzet hiányosságaira jellemző, hogy még a nem szakember újságíró is ironizálva pertraktálja, amint azt a sveici[1109] „Die Wochenpost" című lap 1948. február 14.-i számának idemellékelt cikke is bizonyít.[1110]

II. Javaslat.

Tisztelettel javaslom a Közép-Európában működő legmagasabb USA. hírszerző szerven belül önálló magyar hírszerző szerv létesítését szakemberekből, hivatásos hírszerzőkkel, mely a magyar vonatkozású hírszerzést esetleg az egész Kelet-Európait egységesen vezeti.

Előnyei:

a./ A magyar helyzettel ismerős szakemberek kezébe kerül az ügy és lehetővé válik a szakszerű munka.

b./ Megszűnik a felesleges lárma, hírbörze és lényegesebben kisebb lesz a lebukás.

c./ Meglesz a lehetőség a hivatásos hírszerző egyének bevetésére, illetve ilyenek kiképzésére.

d./ Bekapcsolhatók lesznek az otthon eddig visszahúzódó értékes tippek, miáltal a minőségi munka biztosítva lehet.

e./ Ezen a réven a hírszerzés a kritikus időben biztosított lesz.

A szerv feladata:

A bolsevizmussal szembeni katonai, politikai, ipari, és gazdasági felderítés végrehajtása. Erre alkalmas egyének felkutatása, beállítása és működtetése. Egy esetleg beálló súlyos feszültség, vagy konfliktus esetén a felderítés és összeköttetés továbbműködésének biztosítása.

Működési terület:

1. / Szovjet viszonylatban

2. / Magyarországi viszonylatban.

[1109] Svájci.

[1110] A javaslathoz mellékelve a Die Wochenpost 1948. február 14. számának Spionage in den Trümmern von Berlin című cikke. A mellékelt újságszemelvény nehezen olvasható, ezért közlésétől eltekintek.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

1-hez:

a./ A bolsevista érdekkörbe tartozó államok /keleti blokk/ körül levő országokból kiindulva behatolás a blokk területére.

b./ Azonos feladattal oly országokban, melyekben lehetőség nyílik a feladat megoldására.

2-hez:

Magyarországon és onnan kiindulva a közvetlen környező államokban való felderítés. Magyarországi olyan körökkel való együttműködés előkészítése, akik hajlandók adott esetben a felszabadító erők számára a talajt előkészíteni, illetve a felszabadításban a maguk részéről cselekvőleg közreműködni.

Rejtés:

A legcélszerűbb módon, mely lehet: U. S. A. vezetése alatt álló kereskedelmi vállalat, U. S. A. irányítás alatt álló szervezet magyar D. P. és politikai menekültek összeírására és nyilvántartására, lehet jóléti intézmény fiókkirendeltsége, magyar őralakulat törzse stb. stb.

Szervezés:

A második számú melléklet szerint.[1111]

A személyzet alkalmaztatása:

Szerződés alapján.

Javaslatom elfogadtatása esetén a szükséges szakszemélyzetet a szervezet számára rendelkezésre bocsátom.

III. Indoklás

1. A magyar hírszerzés fontossága.

Magyarország a jelenlegi katonapolitikai helyzetben hírszerző vonatkozásban döntő szerepet tölt be.

a./ Földrajzi fekvése következtében kulcspozíciót jelent minden ausztriai, olaszországi /Trieszt/ balkáni /Görögország/ irányban tervezett szovjet akcióban.

b./ Az ez irányokba vezető közlekedési vonalak legfontosabbjai rajta vezetnek keresztül. /Vasút és vízi út/ Fontosságukat az erőltetett hadászati közlekedési ki- és újjáépítések eléggé bizonyítják.

c./ Közép-Európa repülőalapja. /Nagyszámú kiépített repülőtere, kedvező időjárási viszonyai és üzemanyagforrásai. /

d. / Gép, alumínium és vegyi ipara jelentős hadigazdasági tényezők.

[1111] Lásd alább.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

e./ Az összes közép-európai államok közül a legintranzigensebben kommunista ellenes.

f./ Az egyetlen állam, mely nemzeti kisebbsége révén az összes környező államokba mélyen bele tud nyúlni.

2. A magyar elem jelentősége a hírszerzésben.

A magyarság legértékesebb része a második világháború következtében úgy szólván az egész világra szétszóródott. Bármennyire szomorú tény is ez a magyar nemzeti szempontból, a katona és szakértő szeme ebben a helyzetben is meglátja és értékeli a kihasználatlan erőt és lehetőségeket. A magyar erős nemzeti érzésének egyik megnyilvánulása, hogy az idegen környezet és nehéz viszonyok sem tudják közömbössé tenni hazája sorsával szemben és készen áll mindig, hogy annak felszabadításáért cselekedjék.

A magyarnak nem kell felvilágosító, sem meggyőző propaganda a bolsevizmus ellen, mert annak gyakorlatát alkalma volt és van megismernie otthon. A nyugati hatalmak minden erőfeszítése a világot fenyegető veszéllyel szemben belőle együttérzést, és ha úgy kell cselekvő együttműködést vált ki. Főleg számos értékes hírforrást ad az orosz bolsevizmust gyűlölő magyarság, különösen, ha saját nyugaton lévő véreivel kerül e téren érintkezésbe.

Az elmondottak nem jelentenek elméleti fejtegetést, hanem épp a hírszerző szolgálatból leszűrt tapasztalatokon alapuló megállapításokat.

reszneki Zákó András[1112]
A magyar vezérkar hírszerző osztályának
volt vezetője.

1. számú melléklet

Curriculum vitae.

Nevem reszneki Zákó András. Születtem 1898. március 23-án Brassóban, Magyarországon. Apám mérnök volt, 1938-ban halt meg, anyám meg 1931-ben.

Katonai tanulmányaim végeztével 1916. aug. 18-án avattak tisztté Budapesten a Honvéd Ludovika Akadémián a 24. székely gyalogezredhez. Tanulmányaimat mindvégig jeles, ill. kitűnő eredménnyel végeztem.

[1112] Saját kézű aláírás.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Az első világháborút 1916 – 18-ig megszakítás nélkül az első vonalban harcoltam végig, mint szakasz és századparancsnok a 24. székely gyalogezredben és a 38. rohamzászlóaljban. Az orosz hadszíntéren, kelet Galíciában és az olasz hadszíntéren, a Hétközség fennsíkon harcoltam. Ez idő alatt következő hadikitűntetéseket kaptam: Tiszti ezüst vitézségi érmet, III. o. –ú katonai érdemkeresztet a hadidíszítménnyel és kardokkal, az Ezüst és Bronz katonai érdemérmet, Károly-csapatkeresztet, Háborús emlékérmet.

A háború után, mint főhadnagy a magyar vezérkar második osztályán, mint hírszerző tiszt teljesítettem szolgálatot, majd ismét csapatszolgálatot, mint századpk.[1113] a 9. gyalogezrednél, majd vezérkari kiképzésemmel kapcsolatosan a második Tábori tüzérezrednél.

A Hadiakadémia elvégzése után ismét a vezérkar második osztályának hírszerző alosztályánál teljesítettem szolgálatot, majd a budapesti I. hadtestpság.[1114] vezérkari osztályán a kiképzés vezetője, majd mint vezérkari őrnagy a vezérkari osztály vezetője voltam.

Az 1938-as csehszlovákiai mozgósítás során a 3. könnyű hadosztály vezérkari főnökeként működtem.

1939 – 1940-ben a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács vezértitkárságának vezérkari főnöke voltam, mint vezérkari alezredes.

1940-i Románia elleni mozgósítás során a főparancsnokság különleges csoportjának /sajtó, propaganda és szabotage ügyek/ voltam a vezetője.

1940 – 42-ben a Hadiakadémián, mint vezérkari ezredes a hadműveleti vezérkari szolgálat című tantárgy tanára voltam.

1942 – 43-ban a debreceni VI. Hadtestnek voltam a vezérkari főnöke.

1943 őszén a marosvásárhelyi 27. székely könnyűhadosztály parancsnokává neveztek ki. 1944. március 21-én mozgósították a hadosztályt, mely felvonult az oroszok ellen az Észak-Keleti-Kárpátokban.

Békében kapott kitűntetéseim: Magyar Érdemrend Tiszti keresztje, Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, Signum Laudis, Erdélyi Emlékérem.

Hadi beosztásban, mint hadosztályparancsnok részt vettem a Kárpátok védelmében, azután a Tisza mögé való visszavonulásban Erdélyen keresztül.

1944. októberében a vezérkar második osztályának és az Államvédelmi Központnak lettem a vezetője és az voltam az összeomlásig. Ebben a minőségben alapítottam meg és szerveztem ″A kopjás″ mozgalmat a bolsevisták ellen. Ekkori rendfokozatom vezérőrnagy volt.

1945. május másodikán az USA 5. hadosztály fogságába kerültem.

[1113] Századparancsnok.
[1114] Hadtestparancsnokság.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A második világháborúban szerzett hadikitűntetéseim: Magyar Érdemrend Középkeresztje hadiszalagon kardokkal, Tűzkereszt kardokkal, II. o.-ú Német Vaskereszt.

2. számú melléklet.[1115]

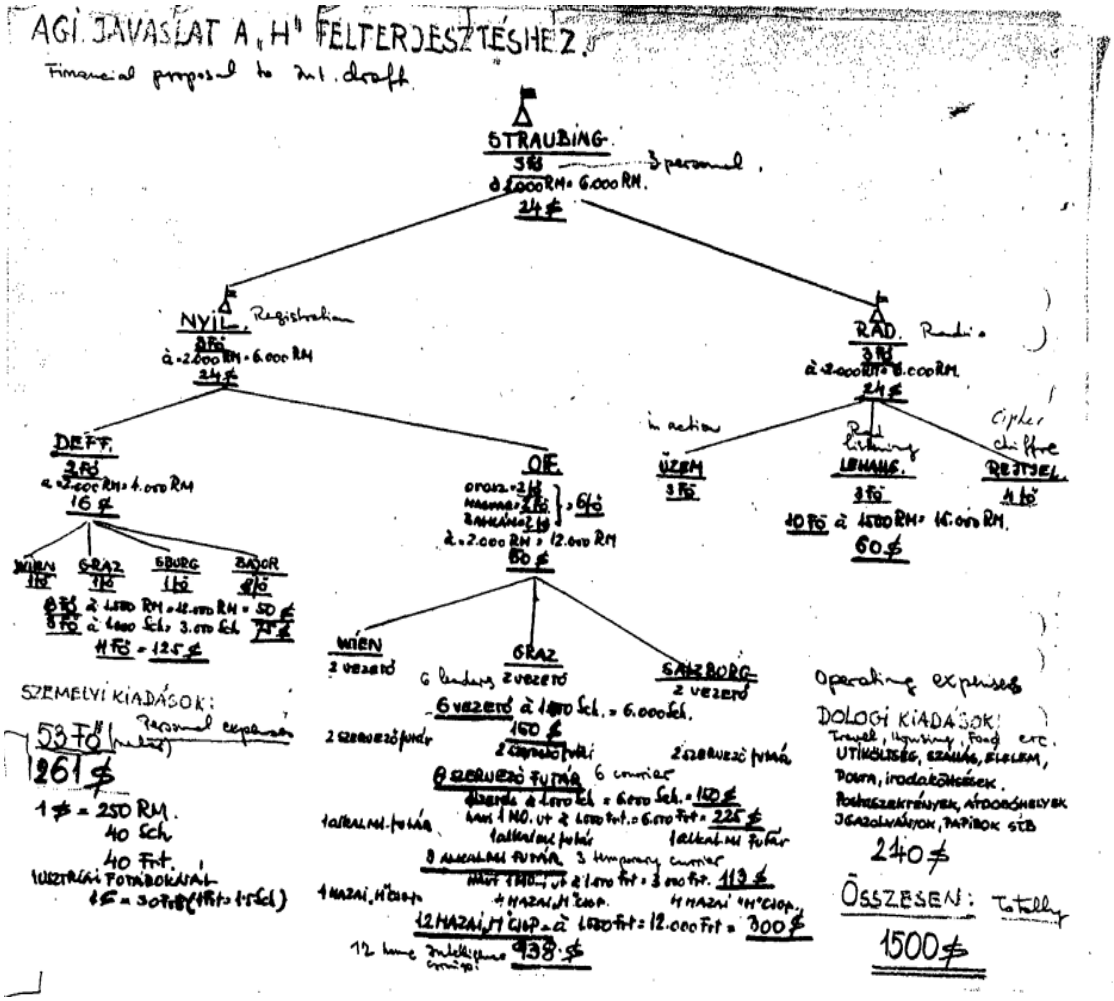

[1115] Az alább közölt ábrák a Zákó-féle jelentés csatolmányaiként szerepelnek. Lásd: uo.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

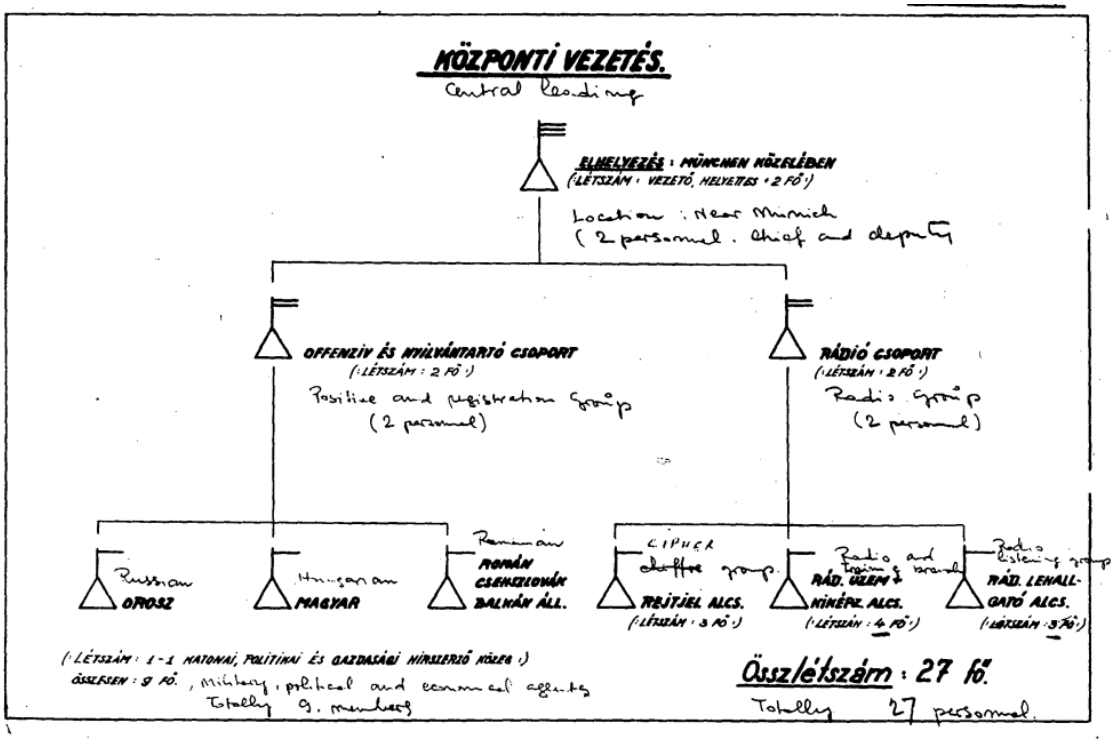

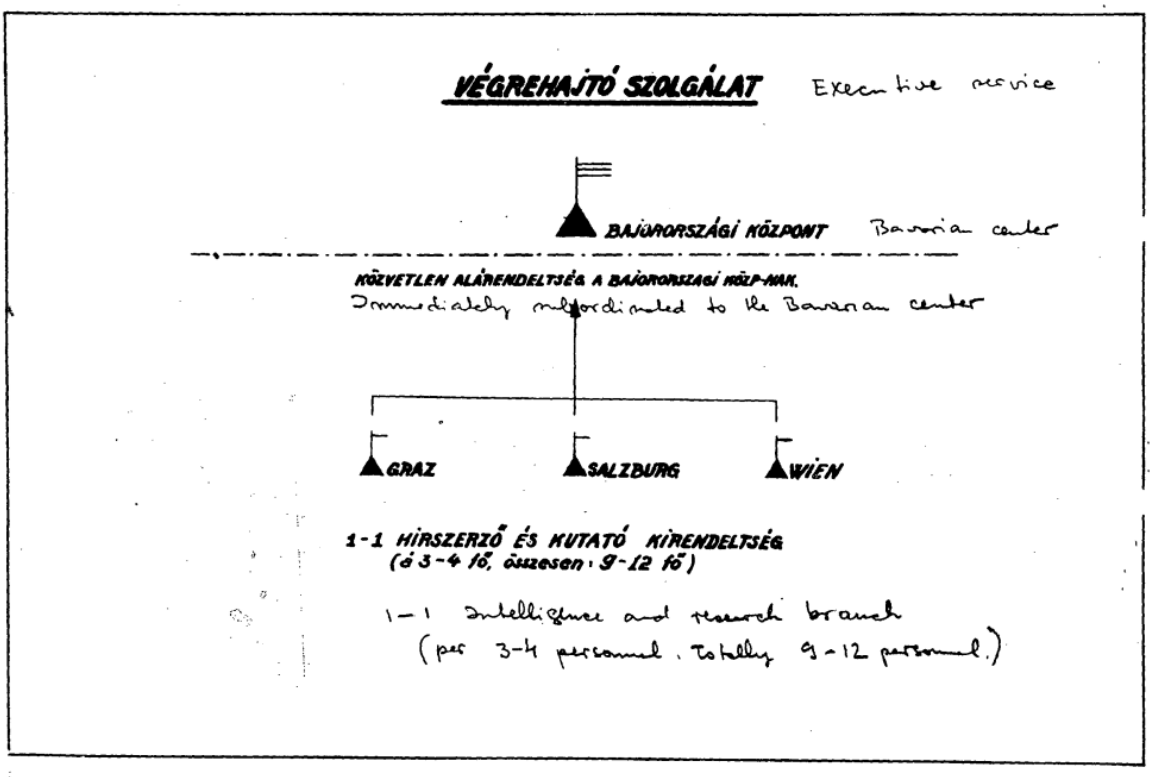

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

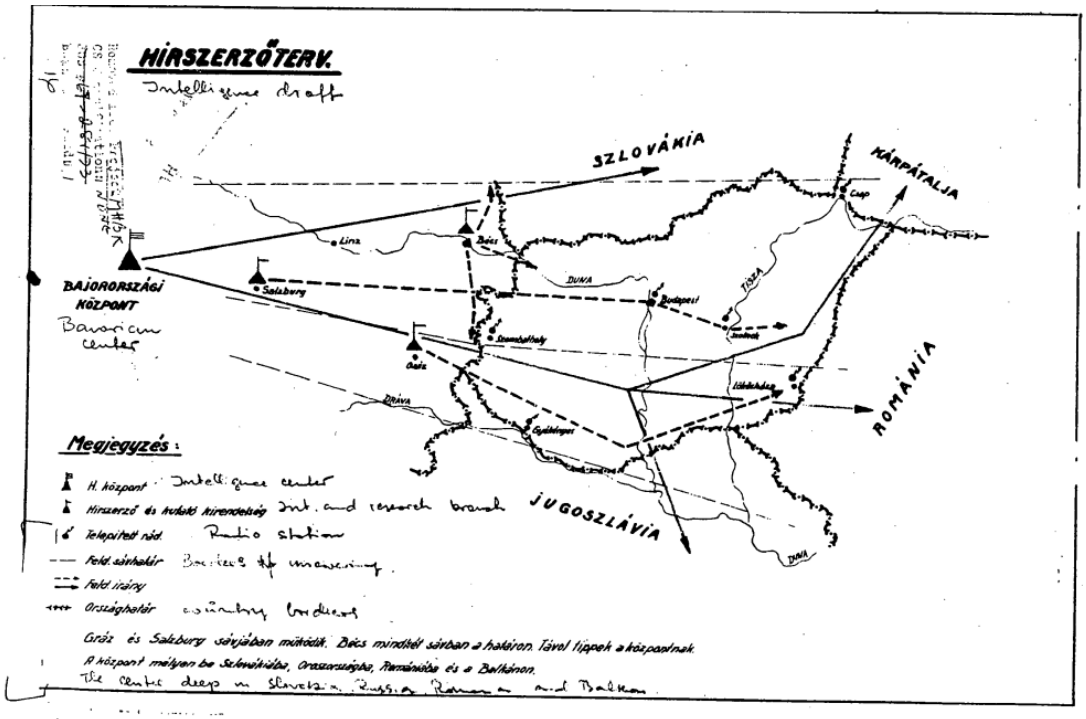

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

4. sz. A Véres Kard – című pamflett, amelyet 1948-ban Zákó és Korponay Ney Károly ellen adtak ki.[1116]

"Istennel a hazáért győzni vagy meghalni."

"VÉRES KARD".

Megjelent 1948 december havában.

"VESZÉLYBEN A HAZA" járt szájról szájra a hír évszázadokon keresztül szerte hazánkban, ha a Szent Korona hírnökei véres karddal a kezükben némán vágtattak a végek felé. A véres kard nemcsak hívott, de kötelezett is minden magyart. Hívott a haza védelmére és kötelezett véráldozatokra.

Így hív ma is a Véres Kard emlékével visszaélve, azt krajcáros ponyvaregény címmé aljasítva, egy felelőtlen társaság, szomorú elesettségünket kihasználni igyekszik. Közönséges kis ügynöki szerepüket felnagyítva, a magyarság egyedül hivatott vezetőinek szerepében tetszelegnek és felelőtlenül turkálnak olyan magyar kérdésekben, melyekhez hozzányúlni sem okuk, sem joguk nincsen.

Minősíthetetlen szemtelenségükben, minden jóízlést felháborító módon odáig merészkednek már, hogy a megszállt ország hősi küzdelmét is a maguk veszélyes, kisded játékának szolgálatába igyekeznek állítani.

Nem tűrhetjük, és nem tűrheti velünk egyetlen becsületes magyar sem, hogy ebben az önreklamírozó heje – hujában bárki is a keresztrefeszített ország vérével és könnyével, a maga és lelkiismeretlen cinkostársai pünkösdi királyságát játssza.

Ez a cél vezet bennünket, amikor kíméletlenül lerántjuk a leplet a gátlásmentes törtetőkről, a veszedelmes kalandorokról, a második világháború egyetlen magyar zsoldosáról, a magyar vér és a magyar haza árulójáról.

ELÉG VOLT A VÉRES JÁTÉKBÓL DR. KARL NEY.

Dr. Karl Ney múltja.

[1116] Karsay Jenő alezredes, az MKCsBK vezetője és a Bajtársi Levél szerkesztőjéhez érkezett levelek. Közreadja Orbán Gyula. Lásd: https://adoc.pub/meg-egy-utolso-megjegyzes-a-knny-felismeres-miatt-azokat-a-s.html (Letöltve: 2022.12.27.) A dokumentumot az írógép okozta elírások és az értelemzavaró helyesírási hibák javításával közlöm, ugyanakkor meghagytam az eredeti szövegben is aláhúzott vagy kiskapitálissal szedett szövegrészeket.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Dr. Karl Ney a jómódú, bárókkal, itallal és zenével gazdagon fűszerezett aranyfiú életét éldegélte egészen 1944-ig. 1944 tavaszától kezdve, mikor az egyre fokozódó orosz és német nyomás következtében minden becsületes magyar szív szorongva kezdett dobogni, Karl Ney is elérkezettnek látta az időt fékezhetetlen közszereplési hajlamainak kielégítésére.

Imrédy Béla Magyar Megújulás Pártja és a mások által szervezett Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség között olyan ügyesen hazudozott és tornászott, hogy rövidesen már a KABSZ elnöki székében tetszeleghetett magának. Ezzel kezdetét vette az a görögtüzes játék, ahol a hazug, színes lángok eltakarták Karl Ney igazi arcát.

1944 október. A Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség, a Karl Ney baráti köréből alakult elnökségét kivéve, már régen megszűnt. Amíg a jószándékú és kipróbált harcosok a ránk zúdult bolsevista hordák ellen hősi harcot folytató honvédség keretében igyekeztek magyar- és katonakötelességüket teljesíteni, addig Karl Ney a rosszemlékű Winkelmann SS Oberhaultführer[1117] és annak politikai tanácsadója, dr. Höttl Vilmos,[1118] fizetett bérencévé szegődve, SS ruhába bújt és a kizárólagos német célok érdekében vállalva azokat a feladatokat, – amelyek végrehajtását a Hungaristák, de még Basch[1119] volksdeutschai is elutasítottak – és röpcédulákkal szórta tele Budapest utcáit.

19-én,[1120] mikor Skorzeny lemászott a kormányzói lakás padlásáról és a német tigrisek elindultak a magyar függetlenség bástyája, a Királyi Vár felé, Karl Ney is előbújt Sicherheitsdienstes barátainak rózsadombi rejtekhelyéről. A tőle közben undorral elfordult KABSZ-isták helyett a zavarosban halászni igyekvőket és a jószándékú, de könnyen lelkesülőket "HALÁLFEJES LÉGIÓ"-ba kezdte toborozni. Az emlékezetes délelőtt bizonytalan izgalmában, amikor mindannyiunkban feljajdult a szív, örömtől sugárzó arccal mondta magának és barátainak, hogy "ez az a nap, amelyért érdemes volt megszületnem, befutottál Karcsi..."

A magyar sors azután volt legalább annyira kegyes, hogy Karl Ney minden igyekezete ellenére sem engedte "Karcsit befutni". A Winkelmann úr által erősen támogatott "HALÁLFEJES LÉGIÓ"-t pedig, melynek működéséhez a tömegesen elkövetett erőszakoskodások, ütlegelések,

[1117] Helyesen SS – Obergruppenführer.
[1118] Dr. Wilhelm Höttl.
[1119] Basch Ferenc Antal /Basch, Franz Anton (Zürich, 1901. július 13. – Budapest, 1946. április 26.) tanár, Volksbund vezető. Egyetemi tanulmányait követően 1925–1934. között a magyarországi Német Közművelődési Egyesület titkára, majd főtitkára, erőteljes német propagandát folytatott, ezért tisztségéről le kellett mondania. 1938-ban létrehozta a Magyarországi Németek Népi Szövetségét (Volksbund der Deutschen in Ungarn), melynek elnökeként irodalmi és politikai tevékenységével arra törekedett, hogy a magyarországi németeket Németország háborús érdekeinek szolgálatába állítsa. 1940-ben Hitler a magyarországi német népcsoport vezetőjévé nevezte ki. 1944 végén Németországba menekült, háborús bűnösként kiadták, halálra ítélték és kivégezték.
[1120] Helyesen 1944. október 16-án.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

jogtalan letartóztatások, lefoglalások és autólopások, valamint egyéb közönséges, de súlyos bűncselekmények sorozata fűződik, ha nehezen is, de sikerült Szálasi Ferencnek feloszlatnia.

Karl Ney azonban nem nyugodott. Nem tudott és sehogyan sem akart Szálasi Ferenc nemzetvezetőségébe beletörődni. Határtalan nagyravágyása érdekében, de mindinkább a "HALÁLFEJES LÉGIÓ" által elkövetett bűncselekmények miatt is, tanácsosabbnak látta a magyar hatóságok ellen biztos védelmet nyujtó SS gúnyába maradni.

Az SS mundért és Hauptsturmführer-i zsoldos rendfokozatot azonban Winkelmannék nem adták ingyen, azért drágán meg kellett fizetni.

1944 november.

A szovjet hordák megszállták az ország nagyobb felét, a magyar főváros imponáló nyugalommal és elszántsággal készült a hősi halálra. A németek kétségbeesett erőfeszítéssel igyekeztek a csodafegyverek, vagy inkább a csoda megszületéséig szükséges időt biztosítani. Az arcvonal gyenge volt, tartalékok hiányoztak, a szükséges feltartóztató erőt a megszállt magyar területek polgári lakosságának harcbaállításával gondolták biztosítani. Az SS Jagdverband Budapest-i megbízottja, dr. Schmidt János,[1121] lázasan kutatott olyan alkalmas báb után, aki hajlandó lett volna a vérrel és jajjal bőségesen áztatott magyar föld népét lelkiismeretfurdalás nélkül céltalan és hiábavaló áldozatba hurcolni.

Nem talált mást, de nem is találhatott volna mást, mint Karl Neyt. Karl Ney, aki mögött állítólag ott sorakoztak a belőle kiábrándult KABSZ-isták és feloszlatott tízezres tömegei. Ney újra elkezdte a tornászást és hazudozást, most változatosság kedvéért már Beregfy Honv.Min. és Skorzeny SS Obersturmbannführer között. Az elsőt becsapta a másodikkal, a másodikat kijátszotta az elsővel. Beregfy nem kapta meg az ígért anyagot, Skorzeny a szükséges embereket. De a "Nemzetőr" c. hetilap és a katona rádió Ney házipropagandistáinak kezében annál nagyobb görögtüzet csináltak Ney személyének és a magyar ellenállási mozgalom csinnadrattás kinevezett sváb vezére boldogan és főleg gyakran nagyokat ivott német és magyarul beszélő barátaival.

1944 december.

A vezéresdi játszásban és színpadias szereplésben magát kiélni akaró Karl Ney nem elégítette ki az egész más lehetőségeket nyújtó német beosztás és Skorzeny sem tudta felhasználni a frontlógósokból nehezen verbuvált rendelkezésére bocsájtott emberanyagot. A pesti helyzet is egyre kritikusabbá vált. Karl Ney érezte, hogy sürgősen más lehetőség után kell néznie, ha továbbra is katonásdit akar játszani és főleg jól akar élni.

[1121] Dr. Schmidt János: személyét nem sikerült azonosítanom.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Mi sem volt részére kézenfekvőbb, mint az a megoldás, hogy összegyűjtött párszáz emberét felajánlja a Soroksáron bevetett és erősen kivérzett 8.SS.lov.ho.pk-ának, Seeländer[1122] tbk-nak. A gondolatot tett követte. Seeländer, akinek sajnos már sem lova, sem embere nem volt, örömmel kapott a kedvező felkínálkozáson, a Karl Ney-ből "Huszár" és persze Sturmbannführer lett. A "mindeki lépik egyet" elv alapján Hauptsturmführer lett gróf Károlyi Franciból,[1123] Schöner Károlyból,[1124] Wache Lojziból[1125] és Bauer Paliból[1126] is. Ez a jóhangzású magyar társaság kiköltözött Súrba. Ottani gondtalan életüket biztosította a Súri apát kikényszerített nyilatkozata, amely nem létező "magyar ellenállási mozgalom"-nak ajándékozta az apátság teljes anyagát és felszerelését. Karl Neynek katonai képességei mellett üzleti érzéke sem volt a legrosszabb így rövidesen több száz hízott sertés indult Ney sógorának, Wenisch Gyulának[1127] /ez is faj-magyar/ kezelésébe a Pápai Bacon-gyárba. Az ódon apátság pincéiben

[1122] Helyesen Zehender, August (Aalen, 1903. április 28. – Budapest, 1945. február 11.) német hivatásos katonatiszt, SS – Brigadeführer. 1918-tól lépett katonai szolgálatba, a Reichswehr állományában teljesített szolgálatot, majd 1935-ben önkéntes az SS – Verfügungstruppe-nál. Az SS – Deutschland géppuskás századának parancsnoka, majd 1940. szeptember – december között az SS – Verfügungstruppe légvédelmi zászlóaljának parancsnoka. 1940. december 21. – 1941. február 24. között az SS – Reich hadosztály 11. ezredének zászlóalj parancsnoka, majd 1941. júniusáig a motorkerékpáros zászlóaljának parancsnoka volt. 1942. április 20–tól a róla elnevezett harccsoport, majd az SS lovas hadosztály 2. lovas ezredének parancsnoka. 1942. október 22.—1944. január 30. között a Florian Geyer 17. SS lovasezred parancsnoka. Ezrede 1944. áprilisában Budapest térségében képezte egy felállításra kerülő SS önkéntes lovas hadosztály magját, amely júliusban a 22. SS önkéntes „Maria Theresia" lovas hadosztály nevet kapta. Egységével Budapesten rekedt, részt vett a kitörésben, súlyos sérülést szenvedett, a fogságba esést elkerülendő öngyilkosságot követett el.

[1123] Gróf nagykárolyi Károlyi Ferenc (Nagymágocs, 1897.június 20. –?) birtokos, tartalékos zászlós, SS – Hauptsturmführer. 1930-ban nőül vette a zsidó származású színésznőt, Brettschneider Verát, emiatt a közéletben ferde szemmel tekintettek rá. Felesége halálát követően sógorát uzsorázásért, pénzhamisításért és pengő elleni pénzügyi támadásért kétévi fogházra ítélték, ez szintén rossz fényt vetett a grófra. Kapcsolatba került a 2. vkf. osztállyal. Az 1940-es évekre nézetei radikalizálódtak. Huszártisztként részt vett a keleti front műveleteiben, Ujvárossy Dezső vezérkari ezredes I/b. beosztottjaként kémelhárító feladatokat látott el. A frontról visszatérve 1943 végén csatlakozott a KABSz-hoz, majd Ney-el együtt belépett az SS – be és a Kampfgruppe – Ney egyik zászlóaljának parancsnokhelyetteseként került amerikai fogságba. Háborús bűncselekmények vádjával (a Súr környékén kivégzett amerikai pilóták ügye) Dachauban elsőfokon halálra, másodfokon kellő bizonyítottság hiányában életfogytiglani kényszermunkára ítélték. 1947-ben szabadult, ezt követően az amerikai szervekkel működött együtt, majd Indonéziába vándorolt ki, a holland-amerikai bank dzsakartai pénzügyi tanácsadójaként helyezkedett el.

[1124] Schőner Károly Nándor (Pécs, 1903. november 3. — ?) a pécsi Pius Főgimnázium növendéke volt, majd gazdasági tanulmányokat folytatott. A KABSz Gazdasági osztályának vezetője, majd Hauptsturmführerként Ney SS – alakulatának tisztje volt. Nyugatra települt, amerikai fogságba esett, szabadulását követően nem tért haza.

[1125] Helyesen vitéz Körmendy-Wache Lajos (Budapest, 1912. április 13.—Wolfstahl, 1976.február 21.) tartalékos főhadnagy, SS – Obersturmführer. Közgazdasági tanulmányokat követően egy cég könyvelője, majd cégvezetője lett. Tartalékos hadnagyként részt vett a Felvidéki és az Erdélyi bevonulásokban, majd 1942-ben a keleti frontra vezényelték. 1944-ben a KABSz alapító tagja, Imrédy Béla titkára volt. A KABSz-puccs során csatlakozott az SS-hez, majd Ney Károly segédtisztjeként részt vett az alakulat magyarországi harcaiban. Amerikai fogságba esett, majd Ausztriában napszámosként helyezkedett el. 1948-ban Angliába költözött, ahol napszámos, majd könyvelő és pénzbeszedőként tevékenykedett.

[1126] Bauer Pál (?–?) SS – tiszt, a KABSz tagja.

[1127] Helyesen Véniss Gyula (Pécs, 1903. október 21. – Sao Paolo, 1972. március 27.) magyar királyi gazdasági szaktanítóképző intézeti igazgató. Ney Károly testvérét, Klárát vette nőül. Sógora oldalán bekapcsolódott a KABSz munkájába, majd Ney alakulatának ellátásában is részt vett. Nyugatra távozott, majd családjával Brazíliába vándorolt ki.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

eddig féltve őrzött borok pedig gondoskodtak a zongora mellett vígadó magyarba oltott svábok jóhangulatáról.

Obergruppenführer Seeländer azonban nem hiába ajándékozta az "őrnagyi" rendfokozatot Karl Neynek. Neki nem Ney, az emberek kellettek, még akkor is, ha felszereletlenek és kiképzetlenek voltak. Ezen még tudott segíteni. Megjelent Súrban egy "wirtigliche" lovagkeresztes Sturmbannführer, összegyűjtötte a használható emberanyagot és útnakindította a szlovákiai Holicsban állomásozó ho.póttesthez. Karl Ney és társai által különféle frázisokkal elbolondított lelkes fiatalok pedig elindultak soha viszontlátásig, az ismeretlenbe.

1945. január.

Seeländer bentrekedt a körülzárt Budapesten. A "magyar SS" katonáit elnyelte Holics. Karl Ney bajba jutott. Elveszett a sok mindent fedező háttámasz és elmentek az emberek, akiknek bőrére alkudozni lehetett. Karl Ney azonban nem csak lelkiismeretlen törtető, de ügyes szélhámos is. Ami sikerült neki egyszer, miért ne sikerült volna másodszor is és ismét kezdte, immáron harmadszor, a dolgot elölről.

A Beregfy által még novemberben adott, de azóta visszavont toborzó rendelettel ismét gyűjteni kezdi az embereket és alig érkezett meg a "partizánosdi" címen beugrasztottak első csoportja a megürült Súrba, máris kopogtatott General der Pantzertruppe Balk[1128] ajtaján és kemény vigyázz állásban előadta, hogy ő nem tud egyetérteni a magyar honvédség és Szálasi háborút szabotáló magatartásával, ezért felajánlja szolgálatait és egyben kéri a Generális úrnak a magyar hatóságokkal szembeni támogatását.

Balk sem állott sokkal jobban, mint annak idején Seeländer, megígért mindent, s még egy – két jólhasználható pecsétes papírt is adott Karl Neynek.

[1128] Helyesen Balck, Hermann Georg Otto (Danzig, 1893. december 7. – Asperg 1982. november 29.) német hivatásos katonatiszt páncélos tábornok. 1913-tól a hannoveri lövészzászlóalj kadétja, majd a hannoveri Katonai főiskola hallgatója. Végigharcolta az első világháborút, megjárta a nyugati, a keleti, az olasz és a Balkán-frontokat. A háborút követően a Reichswehr tagja, 1922-től a 18. lovasezred tisztje volt. 1939-ben az Oberkommando des Heeres (OKH) a Gépesített Csapatok Felügyelőségének tisztje, majd október 1-től az 1. páncéloshadosztálynál ezredparancsnok, nagy szerepe volt a francia hadjáratban és a görögországi műveletekben, majd ismét az OKH-nál szolgált. 1942. májusában a 11. páncéloshadosztály parancsnokaként a keleti fronton harcolt, majd a Grossdeutschland hadosztály parancsnoka, ezt követően rövid ideig harcolt Olaszországban a XIV. páncéloshadtest élén, majd a keleti fronton a XLVIII. páncéloshadtesttel, 1944 augusztus – szeptember között a 4. páncéloshadsereget vezette, majd a nyugati fronton átvette a G-hadseregcsoport vezetését, amely képtelen volt a szövetségesek előre nyomulását megállítani, ezért decemberben felmentették, majd tartalékállományba rendelték. Ezt követően a 6. hadsereg élén részt vett a magyarországi harcokban. 1945. május 8-án amerikai fogságba esett. 1947-ben szabadult, majd 1948-ban háborús bűncselekmény elkövetésének vádjával letartóztatták, 3 év börtönre ítélték, amelyből 18 hónapot letöltött. 1970 – 1980 között rendszeresen előadásokat tartott a carlislei katonai iskolában.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A Balknak megígért ezrek sehogyan sem akartak összegyülekezni. Miért is gyülekeztek volna, amikor volt még magyar honvédség és a bolsevista veszedelemmel szemben totális ellenállást hírdető Hungarista Mozgalom tiszteletreméltó erőfeszítéseket tett a meggyengült hadsereg erőkifejtésének fokozására. Ilyen körülmények között Karl Neynek szorongatott helyzetében nem maradt más hátra, mint az emberrablás. Hírhedt toborzó különítményei a meg nem szállt országrészben mindenütt feltűntek és a legerőszakosabb eszközökkel kényszerítették és rabolták a kitelepítésre összevont, kiképzetlen leventéket. Ajka, Celldömölk, Komárom, Győr, Magyaróvár ezeknek az éjjel végrehajtott gyermekrablásoknak egyes állomásai.

1945. február.

General der Pantzertruppe Balk sem ismerte a tréfát. Az ő helyzete már azt sem engedte meg, hogy a felszereletlen és kiképzetlen leventéket a póttestekhez irányíttassa. úgy amint voltak, a legnagyobb tél idején vetette be őket az arcvonalba. Ney pedig készségesen szállította őket csak azért, hogy a most már "Kampfgruppe"-vá vált csoportja életét és a maga szórakozását biztosíthassa.

A székesfehérvári "diadal", amely közel 1000 lelkiismeretlenül bevetett, felszereletlen és kiképzetlen hős magyar levente halálába került, ennek a véreskezű condotierinek[1129] csak annyit jelentett, hogy ízléstelen propagandát csináljon magának és a saját szerkesztésében megjelenő Székesfehérvári Hírlap hasábjain a legotrombább támadást intézze a honvédség tisztikara ellen. Most már Erik Kermayer[1130] a házi journalistája.

Ney felelőtlen garázdálkodásai és a tisztikar ellen intézett támadása az egyébként gyenge Beregfyt is fellépésre kényszerítette. Írásban szólította fel Neyt, hogy toborzásaival, emberrablásaival, és fosztogatásaival hagyjon fel és ne éljen vissza azzal, hogy SS ruha van rajta.

Az arcvonalba megkapaszkodott Karl Ney minden magyarnak a vért arcába kergető pökhendi válaszában többeket között ezeket irta Beregfynek: "Ich bin ein SS Offizier und habe mit dem ungarischen Kriegsminister nicht zu tun..."[1131]. Lehet az összeomlás utolsó hónapjait

[1129] Condottieri: az itáliai zsoldosvezérek elnevezése.

[1130] Kern, (Kernmayer) Erich (Graz, 1906. február 17. – Attersee, 1991. szeptember 13.) osztrák újságíró, propagandista, haditudósító, a Waffen – SS Obersturmbannführere. Fiatal évei útkeresése során csatlakozott az Osztrák Szociáldemokrata, majd a Kommunista Párt ifjúsági tagozatához, belőlük kiábrándulva az illegális Osztrák Nemzetiszocialista Párthoz, emiatt 1934-ben bebörtönözték. A Göring tulajdonában álló Essenes National Zeitung munkatársa lett, majd Josef Brückel sajtófőnökeként tevékenykedett. A háború alatt haditudósítóként belépett az SS-be, az Leibstandarte SS hadosztály 4. zászlóaljánál szolgált. Amerikai fogságba esett, 1948-ban szabadult, ezt követően a páneurópai nacionalizmus támogatója, majd 1950-ben csatlakozott a Waffen – SS egykori tagjaiból álló segélyszervezet a HIAG (Hilfgemeinschaft auf Gegenseitigkeit der Angehörigen der ehemaligen Waffen – SS) szervezethez, amely a Waffen – SS egykori tagjainak jogi, gazdasági és történelmi rehabilitációjáért dolgozott. 1959-től a HIAG kiadói részlegét vezette.

[1131] A német szöveg jelentése: „*SS-tiszt vagyok, és semmi közöm a magyar honvédelmi miniszterhez.”*

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

sok mindenféleképpen magyarázni, de akárhogy volt is, Beregfy mégis csak magyar vezérezredes és egy magyar kormány honvédelmi minisztere volt.

Beregfy – a Winkelmannak és Karl Neyek mesterkedése következtében akkor már feszültté vált magyar-német viszonyban – nem tudta Neyt letartóztatni, de a magyar vér ellen elkövetett bűneiért megfosztotta tartalékos főhadnagyi rendfokozatától.

Ney kritikán aluli magatartása a magyar-német viszonyra is olyan mérgezően hatott, hogy Szálasi Ferenc is szükségesnek tartotta 1945.II.28-án Hitlerhez írt 64.235/5. Hig.sz. levelében – bár Ney nevének említése nélkül – többek között az alábbiakat közölni:

„Német nép Vezére! Az összhadviselés eredményességének, valamint a hadviselés végrehajtó részében fennálló fölösleges súrlódások kiküszöbölése érdekében fel kell vetnem kérdéseket, melyekre Nagyméltóságod részéről nb.[1132] állásfoglalást kérek az őszinte, nyílt, bajtársiasság és a hűséges szövetségesi viszony szolgálatában. Szükségesnek tartom annak félreérthetetlen tisztázását, hogy Nagyméltóságodra és reám, mint nemzetvezetőre és magyar legfelsőbb hadúrra milyen jogok és kötelességek hárulnak. Kifejezett óhajom lenne, hogy legfelsőbb hadúri jogaimon csorba ne essék. Nézetem, hogy a magyar fegyveres alakulatok felállításában és vezetésében csak olyan magyar vezetők nyerjenek megbízást, kik mindkettőnk bizalmát bírják és akik megbízatásához én is hozzájárultam. A német vezetés igen helyesen arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem engedi a népéhez tartozókat elidegeníteni. Én sem engedem ezt nemzetünkhöz tartozókkal megcselekedni. Ebben a módszerben pedig elgermanizálási törekvéseket kell megállapítanom, eltekintve attól, hogy legfelsőbb hadúri jogaimon ütnek rést az ilyen eljárással..."

1945 március – április.

Karl Ney nagyon jól tudta, hogy ezek után egyetlen mentsége csak az lehet, ha a céltalan húsdarálóba továbbra is szállítja a magyar életet és így magát Balkék előtt nélkülözhetetlenné téve megmenekül megérdemelt sorsától.

A szerencsétlenül sikerült Dunántúli vállalkozás után Ney Balkéktól már anyagot sem kapott, így kényszerítve volt az embereken kívül az anyagot is a nála szokásos módon biztosítani. Amikor ebben a tevékenységében odáig ment, hogy a honvédség alakulatain kívül a kitelepülni szándékozó nemzetvezetői törzs egyes gépkocsijait is kezdte "lefoglalni", Szálasi Ferenc is elérkezettnek látta az időt, hogy a maradék magyarságából is teljesen kivetkőzött Neyt megfossza magyar állampolgárságától.

[1132] Nagyra becsült.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A háborút ügyvédi szemüvegén keresztül néző Ney meg volt győződve arról, hogy sikerülni fog az oroszokat az Ostwallon végleg feltartóztani. Miután fogalma sem volt a magyar katonai helyzetről, a kitelepített, felszerelés alatt és harcban álló magyar erőkről, naiv fantaszta módjára azt képzelte, hogy ezer fős zsoldos társaságára támaszkodva most megvalósíthatja nov. 19-én meghiúsult tervét a hazájából kiszorított magyarság felett és túlbecsült szolgálatai ellenében megszerezheti a vezetést.

Ezért hazudta Balknak azt, hogy a Szt.László hadosztály átszökött az oroszokhoz. Az a Szt.László hadosztály, amely végig a németek visszavonulását fedezte és még Hüttenbergben is teljes felszereléssel és tízezres létszámmal díszmenetelt az angolok előtt. Balk azonban hitt Neynek, s így sikerült Neynek elérnie, hogy a német határt lezárták a magyar menekülők előtt és a hű szövetséges fizetéseképpen megszégyenítő módon elkezdték a magyar alakulatokat lefegyverezni.

Jó példával ebben az akcióban is Karl Ney járt elől, aki nem elégedett meg a magyar menekülők járműveivel és utolsó megmaradt holmijával, de a zavarosban halászás fokozására az Unterfeistritzi malmot is szükségesnek tartotta felgyújtani.

1945-től 1948-ig.

Ebensee amerikai fogság, táborpk., lelkes gyárújjáépítő, sok színpadi ugra – bugrálás, mind csak azért, hogy Karl Ney ismét szerepeljen és mások munkájából jól éljen. Az USA-szervek, mint az egyetlen állítólagos magyar alakulat pk-át, aki kényszerleszállt amerikai pilótákat ítélet nélkül az erdő sarkán agyonlövetni tudott, halálra ítélik. Huzella Tamás[1133] úr fáradozásai, de elsősorban a vele együtt halálraítélt gróf Károlyi Ferenc jó amerikai rokoni kapcsolatai révén kegyelmet kapott, majd ez év tavaszán kiszabadult.

Ez Karl Ney múltja dióhéjban.

Biztosak vagyunk benne, hogy egyszer eljön majd az idő, amikor Karl Neynek mindezekért magyar bíróság előtt is felelni kell! Nem mindenki halt meg a Bólyay pincéjében, a Súri apát még tisztázásra szoruló körülmények között eltűnt ugyan, de a tömegesen amputált lábú Székesfehérváron bevetett leventék várják a találkozást lelkiismeretlen vágóhídra vivőjükkel, közöttük vannak a menekülés közben kirabolt Koronatanács tagjai és ezrével azok, akik Karl Ney mesterkedése miatt magyarságuk vérlázító arculcsapásait eltűrni kényszerültek.

[1133] Dr. Huzella Tamás (Budapest, 1918. szeptember 25. – Pittsburgh, 2005. március ?) fémipari tisztviselő, vállalati igazgató. Budapesten jog -és államtudományból doktorált, illetve közgazdasági és kereskedelmi tanulmányokat folytatott, 1938 – 1939 között Londonban volt ösztöndíjas. A világháborúban hegyivadász tisztként, illetve a magyar síalakulatok parancsnokaként teljesített szolgálatot. Nyugatra távozott, Ausztriában jogi tanácsadóként helyezkedett el, 1950-ben kivándorolt az Egyesült Államokba, az SMS Engineering tisztviselője, alelnöke, majd elnök-vezérigazgatója, ezt követően 1985 – 1995 között az SMS Inc. USA Holding Company elnöke és tanácsadója volt. Nyugdíjba vonulását követően nemzetközi tanácsadóként tevékenykedett.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Addig is azonban, ameddig a felelősségrevonásra sor kerülhet a legkevesebb, amit minden jóízlésű ember Karl Neytől, a lefokozott és állampolgárságát vesztett sváb – magyar árulótól elvárhatna az, hogy hálát adva a kegyes sorsnak, mely életben hagyta, éjt – nappallá téve esedezzék bűnbocsánatért.

Ehelyett, mintha mi sem történt volna, Karl Ney az egész játékot a legszemtelenebb hazugságokkal szított görögtűz színes lángjával el óhajtja takarni és még egyszer elölről kezdeni. Nem fog sikerülni dr. Karl Ney, elég volt egyszer a véres játékból! Lerántjuk a leplet!

Dr. Karl Ney jelene.

Karl Ney a kiszabadulását követő rövid pihenő után, a nála megszokott gátlásmentes és szemtelen modorban hozzákezdett a börtön nyugalmában kiagyalt tervei megvalósításához: a szerepléshez. Meg akarja teremteni a "Stab"-ot, mely őt vezérének tekinti és a "színpadot", amelyen a mindenkori legjövedelmezőbb és leghangosabb szerepet eljátszhatja.

Az indulásnál azonban kellemetlen csalódásban volt része. Régi munkatársai, akik beleláttak Ney kártyáiba a múltban, kivétel nélkül cserben hagyták és kisebb gondjuk is nagyobb volt annál, semhogy még egyszer Karl Ney veszélyes uszályhordozóivá váljanak. Gróf Károlyi Ferenc a "Halálfejes Légió", a "Magyar SS", majd a "Kampfgruppe Ney" kötélárnyékából megmenekült "külügyminisztere", akivel együtt ült és akinek kiszabadulását köszönhette, még a beszélő viszonyt is megszakította vele. Schöner Károly, a mindenható "gazdasági miniszter", a súri sertésszállító és italbeszerző még az összeomláskor cserben hagyta, s Wache Lajos, az egykori hűséges személyi testőr sem volt hajlandó újra Ney veszedelmes szekerét tolni.

Karl Neynek rá kellett döbbenie arra, hogy leghűbb barátai nem egészen úgy látják a dolgokat, mint ahogyan ő elképzelte és kiszínezte: a legvitézebb magyar harcos, a bolsevizmus legelszántabb ellensége, az utolsóig küzdő fegyveres alakulat hős parancsnoka, stb stb. Ezt a hazug propagandával feltűnt görögtüzet a régi munkatársak nem voltak hajlandók újra fújni.

Karl Neynek tehát taktikát kellett változtatnia. A recept ismert és kipróbált, hazudni kell, de lehetőleg olyan nagyot, hogy az ismét alkalmas legyen bolondok és jóhiszeműek beugrasztására. Mint a múltban, úgy a jelenben is a gondolatot tett követte és Karl Ney elkezdte meséivel szédíteni mindazokat, akikről feltételezhette, hogy hisznek neki, vagy akik a Neyel való összeházasodásból a maguk kis céljai érdekében is hasznot húzni reméltek. Kínosan elkerülte azonban azokat, akik múltját csak egy kissé is ismerték. És szállt a mese szájról –

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

szájra: Truman[1134] elnök úr egyenesen Dulles,[1135] az elnökválasztás utáni biztos külügyminiszter egyenes kérésére kegyelmezett meg nekik, a Pápa őszentsége[1136] külön áldását küldte és örömét fejezte ki legkedvesebb fia kiszabadulása felett. De Gaulle-nak [1137] bizalmasa, Franco-nak[1138] barátja, Szemák az Országtanács nevében megbízta a szervezéssel, az amerikai megszálló hatóságok egyedüli megbízottja, tele van pénzzel, autói vannak és csak napok kérdése, hogy rádión keresztül is megszólaljon.

Emigrációban vagyunk, 3 éves lelki és fizikai szenvedések nyomorúságában megtört szegény Dpk,[1139] akik könnyen hiszékennyé váltunk, s minden délibábos szalmaszálba, mindegy, hogy milyen bornírt mesével, de enyhítéssel kecsegtet, gondolkozás nélkül kapaszkodni igyekszik. Miután legnehezebb várni, nagyon türelmetlenek vagyunk és még a hazug szó is fellelkesít.

A múlt nimbusza helyett megszületett a jelen legendája, és ezen a bázison most már Karl Ney hozzákezdhetett törzse megalakításához. Mi egy percig sem tartjuk véletlennek, hogy a Schönerek, Wache-k, Wenisch-ek, Huzella-k, Bauer-ek után most Szemák Jenő, Kruzselli-

[1134] Harry S. Truman (Lamar, 1884. május 8. – Kansas City, 1972. december 26.) 1945–1953 között az Amerikai Egyesült Államok elnöke.
[1135] Dulles, John Foster (Washington, 1888. február 25. – Washington, 1959. május 24.) amerikai politikus, szenátor, 1953 – 1959 között az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztere.
[1136] XII. Pius: született Eugenio Pacelli (Róma, 1876. március 2. – Castel Grandolfo, 1958. október 9.) 1939. március 2-tól haláláig a Római Katolikus Egyház feje.
[1137] Gaulle, Charles André Joseph Marie de (Lille, 1890. november 22. – Colombey-les-Deux-Églises, 1970. november 9.) francia katonatiszt, tábornok, államférfi.
[1138] Franco, Francisco Paulino Hermenegildo Teódulo y Bahamonde Salgado Pardo de Andrade (Ferrol, 1892. december 4. – Madrid, 1975. november 20. spanyol katonatiszt, tábornok, 1939-től haláláig Spanyolország államfője, valamint 1973-ig miniszterelnöke.
[1139] DP-k: Displaced Persons, azaz hontalanok. Gyűjtőfogalom a lakóhelyüket elhagyni kényszerült emberekre. Az amerikai hatóságok fogalom körébe értették koncentrációs táborok korábbi lakóit, a kényszermunkásokat és menekülteket, akiknek a háború végén nem volt hova menniük. Gyakran évekig ún. DP-táborokban maradtak. A DP-k nem számítottak hadifogolynak, így a róluk való gondoskodást a nyugati szövetségesek az osztrák, illetve a német közigazgatásra hárították.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

ek,[1140] Stix Hanzik,[1141] Schiller Nordik[1142], Schopf Lojzik,[1143] Brunner Edék,[1144] Hendel Vilik,[1145] Luz Jezierskij-k[1146] és Eitner Ákosokból[1147] alakult meg Karl Ney úr "törzse". És ha a 3 tagú Imrédy Párt Nagy Lacijának[1148] is sikerülne megtalálni saját ismeretlen papáját, úgy az

[1140] Helyesen Kozsely László (Arak, 1922. július 8. – ?) gazdász. Gazdasági akadémiát végzett, majd 1944. május 2-től gróf Pálffy József uradalmában volt segédtiszt. 1945. februárjában a csíkszeredai IX. híradózászlóaljhoz vonultatták be. 1945-áprilisában Ausztria területén bolgár fogságba esett. 1945. június 15-én tért haza, fuvarosként helyezkedett el, majd Szolnokon vármegyei gazdasági felügyelő, ezt követően Sátoraljaújhelyen, majd Szerencsen járási gazdasági felügyelő. Sikkasztás miatt Nyugatra szökött, ahol bekapcsolódott a Ney által szervezett Antibolsevista Magyarok Arcvonala nevű szervezetbe, ahol Ney titkára lett. Felesége 1948-ban utána szökött, majd őt is bevonták a szervezkedésbe. Az asszonyt egy határátlépés közben a magyar szervek letartóztatták, majd rajta keresztül megkörnyékezték Kozselyt, akit 1948-ban hazacsábítottak, majd beszerveztek. Nyugatra való visszatérése után beszervezését jelentette a Korponaynak és a CIC-nek, akik a hazai szervek felderítésére akarták Kozselyt alkalmazni. Emellett terv készült hazai tartótiszjének lefogására. Az akció kivitelezése során Kozsely hazai felső kapcsolata azonban gyanút fogott, elmenekült. Kozselyt hazarendelték, letartóztatták, 1952. január 15-én a Budapesti Megyei Bíróság 14 év börtönre ítélte. A váci börtönbe került, büntetését 1956. szeptember 11-én félbeszakították. Az 1956-os eseményeket követően elhagyta az országot, az Egyesült Államokba vándorolt ki, a General Motorsnál helyezkedett el.

[1141] Helyesen Stix János (Bécs, 1899. augusztus 9. –?) hivatásos katonatiszt, alezredes. Katonai alreál-, majd hadapródiskolát követően 1922-től testnevelőtisztként alkalmazták. 1925. április 15-től a Vámőrséghez vezényelték. 1929-ben a 3. utász zászlóalj robbantótanfolyamának kiképzője, 1930. augusztus 1-től a 4. huszár ezred tisztje, 1933. augusztus 1-től az örkényi „Vitéz Honvéd Lovastábor" tisztje. 1943-ban törzstiszti tanfolyamra vezényelték, 1944. január 15-én a VIII. hadtestparancsnokság 66. bevonulási központ nyilvántartótisztje volt. Nyugati fogságba esett, majd szabadulását követően bekapcsolódott Ney szervezkedésébe.

[1142] Helyesen vitéz Silley (Schiller) Arnold (Budapest, 1918. november 9. – Ausztrália, 1992. július 29.) hivatásos katonatiszt, rohamtüzér főhadnagy. Középfokú tanulmányait követően, a Ludovika Akadémián 1940. július 4-én avatták hadnaggyá. Részt vett a Jugoszlávia és a szovjet elleni hadműveletekben. 1945 árprilisában futárként Németországba küldték, amerikai fogságba esett, Heilbronnba került. Egy repatriáló szerelvénnyel útnak indították haza, megszökött, Németország brit zónájában sofőrként helyezkedett el. Kapcsolatba lépett a brit hírszerző szervekkel, Klagenfurtba költözött, majd Salzburgban csatlakozott a CIC magyar részlegéhez. 1948-ban csatlakozott Ney hálózatához. Később Ausztráliába vándorolt ki.

[1143] Vitéz Sike (1944-ig Schopf) Alajos (Lugos, 1906. április 3. – ?) hivatásos katonatiszt, őrnagy. A Ludovika Akadémián 1928. augusztus 20-án avatták hadnaggyá a 3. vonatosztályhoz, majd 1936. novemberétől a 3. gépkocsizó osztály egyéves próbaszolgálatosa, az átszervezést követően a III. gépkocsizó vonatosztály beosztottja. 1940. április 1-től a Központi gépkocsizó tanosztály tisztje. 1942. októberétől a 101/II. gépkocsizó tanezrednél teljesített szolgálatot, 1943 augusztusában törzstiszti tanfolyamra vezényelték, október 3-án a 101. gépkocsizó tanezred I. osztályának megbízott parancsnoka. Részt vett a KABSz-puccsban, a letartóztatás elől a németekhez menekült, belépett a Waffen – SS-be. 1944. november 22-én a 101. bevonulási központ parancsnokának nevezték ki, majd 1944. december 21-től a MATEOSZ-hoz vezényelték, mint vezetőt. 1945 februárjában szovjet fogságba esett, 1948. július 5-én térhetett haza. Júliusban elhagyta Magyarországot, csatlakozott Ney hálózatához, majd Erich Kernmayer asszisztenseként helyezkedett el Gmundenban.

[1144] Brunner Ede: eddigi kutatásaim során személyét nem sikerült azonosítani.

[1145] Helyesen ifj. szepesváraljai Haendel Vilmos Károly János (Debrecen, 1903. november 22. – ?) jogászprofesszor. Középfokú tanulmányokat követően joghallgató a Magyar királyi Tisza István Tudományegyetemen, majd ösztöndíjas a bécsi valamint a berlini egyetemen. Ezt követően a debreceni magyar királyi ítélőtábla jegyzője. 1930-tól a miskolci jogiakadémia tanára. Kormánypárti elkötelezettsége folytán belefolyt a helyi politikába, 1939-től a kormánypárt miskolci tisztikarának sajtóelőadója lett. Jogtanári működése mellett a Miskolcon meginduló Magyar Élet című lap főszerkesztője volt 1941-ig, ezt követően a lap kiadója. 1944. október 15-ét követően katonai behívót kapott, nyugatra távozott, nem tért haza, a fogságot követően bekapcsolódott a Ney Károly vezette emigráns csoport munkájába.

[1146] Helyesen Levalt–Jezierski László.

[1147] Helyesen eiteritzi Eitner Ákos Zsigmond (Salomvár, 1906. január 25. – Kolumbia, 1992. február 6.) földbirtokos, országgyűlési képviselő. Középiskolai tanulmányokat követően gazdasági akadémiát végzett, majd a soproni huszárezred karpaszományosa volt. Az 1939-es választáson a Pálffy Fidél-féle Nemzeti Szocialista Pártnak programjával az alsólendvai választókerület képviselőjeként szerzett mandátumot. Nyugatra távozott, majd Kolumbiába vándorolt ki.

[1148] Nagy László: személyét nem sikerült azonosítani.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

az érzésünk, hogy a furcsa hangzású néven kívül még egyéb meglepetésben is csodálkozhatnánk.

Ezzel a társasággal kezdte el Karl Ney a hangos munkáját. Zavaros helyzetek kihasználásához különösen kifinomult érzéke munkájához nem csak a magyar emigráció sajnálatos dezorganizáltságát, de a feszült külpolitikai helyzetet is alkalmasnak találta. Az ilyen helyzet az igazi melegágya a Karl Ney féle kalandoroknak. Nem kell mást tenni, mint a konkolyt hinteni, rágalmazni és szemrebbenés nélkül hazudni. Egy – két frázissal ismét beugratni jószándékú, fanatikus fiatalokat és a magyar vér lelkiismeretlen feláldozásával máris biztosítani lehet a szereplést.

Nem árulunk el titkot, hisz idáig is eljutott az Innsbruck-i megbotránkozás híre, hogy a BENE-hez[1149] címzett nemes és jószándékú asztaltársaságtól nyíltan merte felállítandó kémszervezete részére a támogatást kérni.

A Karl Ney által és körül csinált hullámok pedig terjedtek a fogékonylelkű emigrációban. A vállakozó szelleműek pedig, mint egykor a nekibőszült Alaszka kutatók, boldogan készültek a 90 dolláros havifizetésű "Partizán iskolába".

Hogy partizániskola nem létezik, azt felesleges hangsúlyozni. Más lapra tartozik az is, hogy Karl Neynek sikerült Höttl Vilmos úrral ismét összetalákoznia, aki nem reánk tartozó pénzekből finanszírozza Karl Ney szereplését.

A dolog szépen fejlődött és kisebb kellemetlen epizódot csupán Brunner Ede gazdasági hivatal vezető és főfeketéző lebukása jelentett. A Ney tudtával Németországból csempészett insulin és egyéb fehér jószágok az osztrák rendőrségnek is tudomására jutottak. És ameddig Brunnernak nem sikerült biztonságosan a kassza tartalmával az olasz határt átlépnie, Karl Ney is tanácsosabbnak látta valahol meghúzódni. Amikor aztán kisült, hogy "Brunner Edus" szerencsével járt a nyúlcipőben, mi sem volt most már "Neyesebb", mint dobraverni, hogy Brunner Ede, akinek még mindig fennállt 14.000 S-es követelése Ney-el szemben, megszökött az ő pénzével is, míg Ney a hős, Magyarországon látogatta nemlétező szervezeteit.

Sok volt azonban a hazudozásból és a mozgalom kiépítése nem egészen úgy haladt, mint ahogyan Ney elképzelte. Egyre többen kezdték cserbenhagyni és egyre kevesebben voltak, akik segítettek hazudozni és egyre nehezebb volt új hazugságokat kitalálni.

[1149] BENE: azaz Bolsevistaellenes Nemzeti Erők. 1947-ben Innsbruckban a menekült magyarság antibolsevista világnézetű tagjainak képviseletére alakult emigrációs politikai csoportosulás, amely végső soron a haza felszabadítását, ennek bekövetkeztéig pedig az otthoniak politikai képviseletét tűzte ki célul. Bővebben lásd: HM HIM HL Pers. 313. doboz (Gömbös Ernő) / BENE-dosszié.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A magyar emigráció egyes csoportjai ugyanis nagyjából kialakultak már és a széles tömegekben az egység után megnyilvánuló követelés, ha lassan is, de mozgásba hozta a megegyezés felé emigrációs életünket.

Sem a jelenlegi, de még kevésbbé a jövőben kialakuló helyzetben Karl Neynek sem szerepe, sem keresnivalója nem lehet. Ha azonban ő mindenáron szerepelni akar, akkor mi sem természetesebb, és kézenfekvőbb, mint hogy a lelki béke s az emigrációs egység megalakulását meg kell akadályozni, a meglevő csoportosulásokat és összeállásokat pedig, nehogy a magyar ügy érdekében valamit is elérhessenek, szét kell bomlasztani. Ez a feladat kényes, név nélkül kell hát csinálni és ha a kiagyalónak az emigrációban nincsen kire hivatkoznia, akkor a megszállt otthonra hivatkozva kell a feladatot megoldani. Így született meg Karl Ney aljas egyéni céljai érdekében a Lambachban fogalmazott és Salzburgban postázott, az otthon hősi harcával ízléstelenül visszaélő "VÉRES KARD". A bombasztokkal és frázisokkal teli bemutatkozó számban Karl Ney igazi célja jelentkezett: legazemberezni és hazaárulózni mindenkit, aki valamit is kezdeni akar, destruálni minden magyar megmozdulást és bebizonyítani azt, hogy a magyarságnak egyetlen hivatott vezére van csupán és ez DR. KARL NEY.

A "Véres Kard" is visszafelé sült el. A magyar emberrel különösen emigrációban sok mindent el lehet hitetni, de a gusztustalanságot és ocsmányságot még a vásári kikiáltóktól sem tűri el. Ezért a második és harmadik számban erősen hangot kellett változtatnia.

Karl Neynek az új ismeretlen Seeländereinél és Balkjainál is kezdett szénája rosszul állni. A magyar emigrációnak esze ágában sem volt úgy vállra emelni, mint ahogy ő esetleg elhitette. Az ismét kiképzetlenül és lelkiismeretlenül elindított fiatal fanatikus magyarok pedig változatosság kedvéért most Székesfehérvár helyett az Andrássy út 60 poklát kénytelenek megismerni, ha ezúttal nem is annyian mint Székesfehérvárnál, hanem "csak" heten.

Karl Ney azonban nem ismer határt és nem ismer akadályt. Őt a legkevésbbé sem zavarja az, hogy a magyarság undorral elfordul tőle és hallani sem akar róla. Ha már nem is sikerül a magyar emigrációt az otthon hangjával beugratni, talán még sikerülhet megbízóit szerepe fontosságáról meggyőznie. Ahogy sikerült a Székesfehérvári Hírlap hasábjain, úgy most miért nem sikerülhetne a "BERICHTE UND INFORMATIONEN" és a nagyobb humor kedvéért a "DER DEMOKRAT" c. lap hasábjain. Ehhez minden előfeltétel adott, mert Karl Ney régi szépidőkbeli cimborájából, Erik Karnmayerből közben békés, osztrák újságíró lett, akinek az újságokon kívül még egyéb, Ney által felhasználható összeköttetései is vannak.

Ezt a részt azonban mondja el helyettünk a "DER DEMOKRAT" című lap 1948 november 13-i számának "Der Ausweg" című melléklete:

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

"Emigratenstreit und Wiederstand".

"Während in der ung. Heimat ein historischer Heldenkampf ausgefochten wird, zersplittert sich die ung. Emigration in dutzend verschiedene, sich heftig rivalizierende Gruppen, von denen in Europa die des Generaloberst Farkas und die sozialistisch – marxistische des ehemaligen Industrieministers Ban die wesentliche sind. Selbst die marxistischen Emigration sind untereinander unein. Ihr Karl Peyer wurde gerade vor einigen Tagen ausgebotet.

Die einzige Emigrantengruppe, die über diesen deprimierende Streitigkeiten steht, ist die Gruppe um den ehemaligen Staatrat. Ihre erste Arbeit wird von den lätzten Präsidenten des obersten ung. Staatsgerichthofes, dr. Eugen Szemak, und den lätzten Präsidenten des ung. Oberhauses dr. Ferenc Horváth geleitet.

Die Emigrantenregierung des Varga Béla, der als kalvinistischer Priester bekanntlich mit dem bolschevistischen Regime kollaborierte und in dessen Gruppe die bekannten kommunistischen Kollaborateure dr. Nagy Ferenc und dr. Desiderius Sulyok mitarbeiteten, hat trotz der Unterstützung, die diese Gruppe erält und trotz Benützung Tibor von Eckhardt als Aushängeschild, keinen Anhang in Ungarn.

Die Gruppen des Wiederstandes in Ungarn, die überall ihre Zellen und Stützpunkte haben, distanzieren sich bewusst von diesem ganzen Emigrantenstreit und arbeiten nur für den unpolitischen Wiederstandes des AMA /Antibolsevista Magyarok Arcvonala/. Antibolschewistische ungarische Kampffront ist der ehemalige Führer des ung. Ostfrontkämpfverbandes, der Honvéd, der ehemalige Budapester Rechtsanwalt dr. Karl Ney. Unter seinem Kampfruf: Alles für das Vaterland – Siegen oder Sterben! sammeln sich im ganzen Lande die ernstesten und aktivsten antikommunistischen Abwehrkräfte. Die politische Polizei hat bisher nur unwesentliche Teile des grossen Netzes entdeckt. Im ung. Untergrund gärt es weiter. Das Kampfblatt "Véres Kard" geht von Hand zu Hand".[1150]

[1150] A szöveg fordítása a következő: „*Vitatkozó emigránsok és az ellenállás. Miközben a magyar hazában történelmi hősi csata zajlik, a magyar emigráció tucatnyi különböző, rivális csoportra bomlik, amelyek közül Európában a főbb szervezetek Farkas vezérezredesé és a szocialista-marxista Bán egykori ipari miniszteré. A marxista emigránsok megosztottak, Peyer Károlyt éppen néhány napja rúgták ki. Az egyetlen emigráns csoport, amely felülemelkedik ezeken a nyomasztó vitákon, a volt Országtanács, a magyar Legfelsőbb Bíróság utolsó elnökét, dr. Szemák Jenőt és a Magyar Felsőház utolsó elnökét, Dr. Horváth Ferencet körülvevő csoport. Varga Béla emigráns kormányának, aki református papként híresen együttműködött a bolsevik rendszerrel, és akinek csoportjában az ismert kommunista kollaboránsok dr. Nagy Ferenc és dr. Sulyok Dezső támogatása ellenére, hiába használja Eckhardt Tibort, nincs híve Magyarországon. A magyarországi ellenállási csoportok, amelyeknek mindenhol vannak sejtjeik és bázisaik, tudatosan elhatárolódnak ettől az egész emigráns vitától, és csak az apolitikus AMA /Antibolsevista Magyarok Arcvonala/ ellenállásáért dolgoznak. Az Antibolsevista Magyarok Arcvonala, a Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség korábbi vezetője, a volt budapesti ügyvéd, dr. Ney Károly vezetésével, „Mindent a hazáért – Győzelem vagy halál!” csatakiáltással országszerte gyülekeznek a*

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Így szól egyik Karl Ney úr érdekében íródott cikk. Mi pedig Erik Karnmayer úr jóvoltából sok mindent megtudunk. Többek között azt, hogy dr. Szemák Jenő és Horváth Ferenc[1151] urak a magyar emigráció érdekében komoly munkát fejtenek ki. Mi ugyan ezzel a komoly munkával még nem találkoztunk. Az általunk tisztelt két úr ne vegye rossz néven, de egész országtanácsosdi teóriájukban nem látunk mást, csak azt, hogy a bársonyszék nagydíjáért futott lóversenyben ők is igyekeztek maguknak egy sánta gebét biztosítani, melyet Höttl Vili vezetget kötőféken nagy igyekezettel. Amennyiben Szemák úrék úgy érzik, hogy megjegyzésünk nemcsak igazságtalan, de tiszteletlen is, úgy máris bocsánatot kérünk és kérjük, hogy ne haragudjanak, de "aki Ney közé keveredik, legalább is korpás lesz!" Megtudjuk, hogy nem az egyetemes magyar nép az, amely Mindszenty hercegprímás mögé felsorakozva minden dunai nációnál különben küzd, harcol és meghal a bolsevizmussal szemben folytatott harcban, hanem a Karl Ney vezetése alatt álló AMA. Eme szervezetről azonban Grönau és Lambach-on kívűl máshol sehol sem hallottak.

Ha pedig valaki azt akarja elhitetni, hogy a "Véres Kard" otthon kézről – kézre jár, akkor legalább is azt a fáradtságot vegye magának, hogy a látszat kedvéért egy – két példányt, ha már nem is Magyarországon, de legalább ne Salzburgban adjon postára. Vagy ne csodálkozzon azon, hogy tiltakozunk az ellen, hogy bárki is bolondnak találjon bennünket.

No Herr Karl Ney! Ezzel az újságcikkel ismét túllőtt a célon! Bizonyságot szolgáltatott arról, hogy csak német nyelven írnak a magyarok hazájával sáfárkodó sváb legények kiválóságáról.

Egyenlőre ennyit Karl Ney jelenéről. A magyar bíróság előtti felelősségrevonáskor természetesen erről is lényegesen többet!

Addig is üzenjük dr. Karl Neynek:

Önt nem csak Szálasi Ferenc határozata, de minden becsületes magyar egyetértő döntése alapján nem tekintjük többé magyar embernek.

---

legkomolyabb és legaktívabb antikommunista védelmi erők. A politikai rendőrség a nagy hálózatnak eddig csak jelentéktelen részeit fedezte fel. A dolgok tovább erjednek a föld alatt. A Véres Kard harci lap kézről kézre jár."- a szerző fordítása.

[1151] Dr. Horváth Ferenc (Lövő, 1890. szeptember 14. – ?) jogász, gyáros, országgyűlési képviselő. Jogi tanulmányokat követően 1913-ban avatták az államtudományok doktorává. Közszolgálati éveit az Igazságügyminisztériumban kezdte, majd a Legfőbb Állami Számvevőszék beosztottja volt. 1917-től a Számvevőszék elnökének személyi titkára volt. 1920-tól átvette családi tulajdonú cégének irányítását. 1935-től a lövői kerületben szerzett mandátumot a FKgP színeiben, majd a párt vezetésével meghasonulva 1938-ban kilépett, bekapcsolódott a Magyar Élet Mozgalomba, majd a Magyar Élet Pártjának jelöltjeként szerzett ismét mandátumot. A közigazgatás kitelepítése során Nyugatra került, ahol bekapcsolódott a Szemák Jenő vezette Országtanács munkájába.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Mint a magyar állampolgárságából kitaszítottnak nincsen joga a magyarság kérdéseivel foglalkozni. Óva intjük attól, hogy emigrációs életünk kibontakozását tovább mérgezze, de még inkább attól, hogy otthoni véreink tömeges letartóztatásához a politikai rendőrségnek olcsó jogcímet szállítson.

Hagyja ön és az előbb felsorolt jóhangzású magyar nevű barátai is békében azt a bizonyos "Véres Kard"- ot, amit Önök egytől – egyig mindig úgy képzeltek el, hogy a kard német legyen, a vér meg hozzá magyar! Hagyják csak annak a "Véres Kard"-nak a hordozgatását!

Elégedjék meg a megbízója által Önre bízott feladatok végrehajtásával, de hagyjon fel a szép magyar szellemben újjászületett magyarság vezéri szerepében való játszadozással.

Mi valljuk azt, amit Ön határtalan szemtelenségében a "Véres Kard" szeptemberi számában csak írt, hogy: "Semmiféle pártpolitikai kalandorkísérletnek nem vetjük magunkat alá és a tegnap gazemberei nem lesznek soha többé a ma, vagy holnap vezérei!"

Dr. Höttl Vilmos és Erik Karnmayer osztrák állampolgár uraknak:

Minket magyarokat ne akarjon senki a bolsevizmus elleni harcra bíztatni, vagy tanítani! Megtettük kötelességünket jóval Önök előtt a múltban és meg fogjunk tenni a jövőben is! Ne vegyék rossz néven, ha azt írjuk, hogy harcunk mindenkori vezéreinek kiválasztásánál nem szorolunk tanácsra vagy segítségre. Ez a mi belső ügyünk és ez teljesen független a mindenkori magyar – német, vagy magyar – osztrák viszony alakulásától. Erről, mint ahogyan a múltban is meg voltak, úgy a jövőben is meg lesznek egyenes és a mindenkori helyzet által követelt elképzeléseink. Ha ennek a viszonynak árthatott valaki, akkor az éppen a Karl Ney féle alakok Önök által történt lanszírozása[1152] és mesterkedése következtében állott elő.

Saját Európát rendezgető elképzelésüknél ne tévesszék szem elől, hogy mi magyarok megszabadultunk a német inváziótól és le fogjuk rázni a bolsevista inváziót is. Sváb inváziórol pedig ne álmodozzék többet senki!

Jelenleg a világ országútjára kivetett, minden jog nélküli, földhözragadt menekültek vagyunk. A vendéglátó állammal szembeni loyális magatartásunk megtilt minden olyan választ, melyet Önöknek adni szeretnék. Éppen ezért most nem érdeklődünk dr. Höttl és Franz Rothen uraktól a Vida és Goldberger villák eltűnt értékei és a dr. Túrvölgyitől kierőszakolt egyéb zsidó vagyonok után. Még az Ön által szerkesztett és 1945 júliusában Freisingben Frex amerikai vizsgálóbírónak átadott memorandumával sem vagyunk hajlandók foglalkozni, amelyben Ön honfitársainak bemártásán kívül azt is igyekezett kifejteni, hogy magyar nép nem létezik, munkakerülő arisztokrata – bojárok és cigány csürhe vagyunk, amelyben mindenki, aki érték,

[1152] Lanszíroz jelentése: valódiságáról, hitelességéről, esetleg jó minőségéről való meggyőződés nélkül, sőt annak ellenkezőjét tudva, nagyobb utánajárással, előkészítéssel, propagandával forgalomba hoz, terjeszt valamit.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

csak magyarul beszélő sváb. Kérjük azonban Önöket, hogy ne éljenek vissza a nem utolsó sorban a magyar nép áldozatvállalásának köszönhető szerencsésebb helyzetükkel és ne avatkozzanak bele magyar ügyekbe, de főleg tartózkodjanak attól a hiábavaló kísérlettől, hogy – maguknak talán kedves, nekünk azonban hazaáruló – barátjukat nyakunkra óhajtsák ültetni!

A "DER AUSWEG" c. lap főszerkesztőjének:

Kérjük Főszerkesztő Urat, hogyha legközelebb magyar kérdéssel foglalkozik, ne engedjen lapjában Karl Ney érdekében írt cikkhez hasonló, goromba hibákkal teli közleményt megjelentetni. Az ilyen valótlanságokkal és tévedésekkel teli cikkek veszélyeztetik az egyébként köszönettel nyugtázott elmondottak komolyságát.

Minden magyar, de az olvasott külföldi is tudja, hogy Győrben ezeréves történelmünk folyamán sohasem volt érsekség és Czapik Gyula[1153] jelenleg is Egerben székel. Ha már a magyar emigrációs szociáldemokráciával foglalkozik, akkor illene tudnia, hogy az, az egész világ szociáldemokratái által tisztelt és ismert Peyer Károly körül keresendő, de goromba melléfogás a Bán Antal[1154] pár tagból álló asztaltársaságát az egyik legerősebb magyar emigrációs csoportnak feltűnteni akarni. Dr. Horváth Ferenc úr nem volt a Felső Ház tagja és még a Képviselőháznak is csak alelnöke és nem elnöke volt.

A Karl Ney-el kapcsolatban írtak pedig csak annyira igazak, mint ahogyan Varga Béla kálvinista lelkész.

[1153] Czapik Gyula (Szeged, 1887. december 3. – Budapest, 1956. április 25.) nyomdász, római katolikus püspök, érsek. Középfokú tanulmányokat követően, teológiai tanulmányait Temesváron, majd 1908-tól Bécsben végezte Pazmaneumban, majd az Augustineumban. Apját követve kitanulta a nyomdászmesterséget is. 1910. július 14-én, Bécsben szentelték pappá, 1911-ben Horthy Miklós gyermekeinek nevelője. 1912-től Nagybecskereken káplán, hittantanár és börtönlelkész volt. 1913-ban teológiai tanár és kis-, 1916-tól nagyszemináriumi tanulmányi felügyelő, 1918-ban pedig egyházmegyei ügyész volt. Majd Budapestre költözve több lap munkatársa volt. 1925. május 27-től pápai kamarás, majd 1929-től a Budapestre helyezett nagyváradi káptalan kanonoka. 1930-ban szalócmonostori apát, 1935. július 2-tól pápai prelátus, 1938-tól apostoli főjegyző volt. 1939. július 19-én szentelték a Veszprémi egyházmegye püspökévé. 1943. május 7-én egri érsekké szentelték, a veszprémi egyházmegyét apostoli kormányzóként 1943. május 23-tól 1944. március 7-ig vezette. Mindszenty és Grősz letartóztatását követően a magyar katolikus egyház vezetője volt. Részt vett az állam és az egyház viszonyát rendezni kívánó tárgyalásokon és a nemzetközi békemozgalom egyik vezéralakja, 1951-től a magyar püspöki kar elnöke. Az Országos Béketanács és 1954. október 24-től 1956 áprilisáig a Hazafias Népfront Országos Tanácsának elnökségi tagja volt.

[1154] Bán (1945-ig Rozmayer) Antal (Baranyabán, 1903. augusztus 30. – Zürich, 1951. augusztus 23.) géplakatos, szociáldemokrata politikus, miniszter. 1919-ben a Kommunista Ifjúmunkásszövetség Országos Ellenőrző Bizottságának tagja. A Tanácsköztársaság bukását követően a szerb fennhatóság alá került Bácskába menekült. Bekapcsolódott a jugoszláviai majd a magyarországi Szociáldemokrata mozgalomba. 1941-ben félévre internálták. Az SzDP illegalitásba vonulását követően bekapcsolódott a Magyar Front tevékenységébe. A háborút követően az SzDP budapesti ideiglenes intézőbizottságának vezetője, a párt főtitkárhelyettese és a főtitkárság vezetője. Tagja a Budapesti Nemzeti Bizottságnak és a törvényhatósági bizottságnak, az 1945. április–november között az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, ezt követően nemzetgyűlési- majd országgyűlési képviselő. 1945. május 4.– június 1. között az Országos Gazdasági Tanács alelnöke volt, majd 1948. február 26-ig iparügyi miniszter, valamint a Gazdasági Főtanács tagja volt. Noha támogatta az együttműködést a kommunistákkal, szorgalmazta az államosítási programot és a tervgazdálkodás bevezetését, a két párt egyesülésétől elzárkózott, ezért 1948-ban kizárták az SzDP-ből, emigrációra kényszerült. Haláláig a Magyarországi Szociáldemokrata Párt Emigrációban nevű szerv főtitkára volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Ha Önöknek nem is jelentenek semmit és Karl Ney-t nem is izgatják azok a kellemetlen körülmények, amit az Ön újságában írt mondatok jelentenek, az hogy "Magyarország tele van ellenállási sejtekkel és szervezetekkel és hogy a politikai rendőrségnek csak lényegtelen részét sikerült ennek a kiterjedt hálózatnak felderítenie", mi tudjuk, hogy ez az egy pár mondat Karl Ney úr nemlétező szervezete nélkül is elég lehet ahhoz, hogy ezrek tűnjenek el nyomtalanul és tízezrek sirassák elcipelt hozzátartozójukat.

Kérjük Főszerkesztő urat, ne vegye a mondottakat tőlünk rossznéven, de a mi magyar szívünk felelősségteljesebben dobog az otthoni szenvedőkért, mint Karl Ney-nek sváb szíve és ezt kötelességünknek tartottuk ezért Önnek is megírni.

Minden magyarnak.

Az elmondottakért vállaljuk a felelősséget és az első magyar bíróság, vagy azt megelőzően megszületŏ első felelős erkölcsi testület előtt Karl Ney felkérése nélkül is hajlandók vagyunk állításainkat bizonyítani. Szükségesnek tartottuk azonban mindezt elmondani, mert nem tűrhettük tovább, hogy ez a gátlásmentes zsoldos az otthon bőrére hazardírozzék, hogy esetleg ismét magyar életek ezrei áldoztassanak fel egy megszédült karrier-vadász érdekében, hogy kifejezésre juttassuk, nem teszünk különbséget orosz vagy német-barát áruló között. Mindketten a magyarság közönséges árulói!

MAGYAR MOZGALOM.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

5. sz. Az MHBK megalakulását hirdető „Bajtársak” kezdetű 1949-ben kiadott röplap.[1155]

Adassék tisztelet a katonaeszmének!
Megdicsőült hősök szelleme hasson át
És a magyarok Istene segítsen minket!”
(Zrínyi Miklós)

[Az MHBK címere]

BAJTÁRSAK!

A második világháborúban összecsapott gigászi erők a Hadak Útjába vetett Nemzetünket is fegyveres állásfoglalásra kényszerítették. A körülöttünk és felettünk átviharzott hullámok – jobban, mint történelmünk folyamán bármikor – puszta létünket veszélyeztették. E lét vagy nemlét küzdelmünkben – a megnyilvánulási formáktól és a külső kísérőjelenségektől függetlenül – támaszul csak a Nyugatot választhattuk. Azt a Nyugatot, amely éppen elérhető volt és azt a Nyugatot – mely számunkra közömbös, hogy milyen okok miatt – de harcban állott azzal az ellenséggel, melyről tudtuk, hogy nemcsak önálló állami életünk, de nemzeti és emberi életünk megsemmisítésére és ezen túlmenően, következetes céltudatossággal a magyarság kiirtására törekszik. Nekünk az elmúlt háborúban nem voltak hódító szándékaink. Azt is tudtuk, hogy a mohó étvágyú, de mégis csak szláv testvér megbocsátására sem számíthatunk.

A magyarság Nyugat és Kelet ez újabb küzdelmében mintegy ezredév alatt soha, úgy most sem maradhatott semleges. Minden ellenkező felfogás csak az akkor reánk ható erők félreismerése, gyermeteg elképzelés vagy rosszindulatú utólagos demagógia lehet. Jövőnk és létünk védelmében harcba kellett szállanunk még akkor is, ha elbukunk. A második világháborúban is megismétlődött a magyarság tragédiája. Nem először és nem utoljára történelmünkben.

A kényszerítő körülmények között háborúba és hősi kiállásra kényszerített Nemzet, szabadsága védelmét és ha kell, a Jövőt biztosító méltó elbukást Honvédségére bízta.

A m. kir. Honvédség nehéz feladatot kapott: aránytalan küzdelemben megkísérelni a lehetetlent, emelt fővel várni a biztos halált!

Harcolni és meghalni akkor, amikor az utolsó csatáig mindenki tudta és érezte, hogy küzdelmét elsősorban rajta kívül álló erők döntik el, a lehető legnehezebb feladat. A m. kir. Honvédség Nemzetétől kapott e nehéz feladatát nem csak vállalta, de maradéktalanul teljesítette

[1155] Egy eredeti példány özv. Borbás Károlyné jóvoltából a szerző birtokában.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

is. A Legnehezebb körülmények között vívott harcát, hősi teljesítmények sorozata ékesíti. Töretlen lélekkel viselte el a nyomasztó túlerejű ellenségtől kapott súlyos csapásokat és a minden tragikus küzdelem végén törvényszerűen bekövetkező belső megrázkódtatásokat is.

A Nemzet elsősorban becsülete védelmét bízta a Honvédségre. Nem vitathatta tehát a háború kezdetén, hogy indokolt vagy szükséges a tőle követelt áldozat és nem vehette figyelembe a háború végén, amikor a kard már kihulló félben volt sebzett kezéből, hogy Legfelsőbb Hadura meghozni kényszerült élete legkeserűbb döntését. Egész eddigi küzdelme értelmetlenné, céltalanná vált volna, ha azt a katona-halál helyett – a Nemzetre következményeiben és kihatásaiban változatlan – de megszégyenítő megadás fejezte volna be.

A becsület védelme mindig súlyos áldozatokkal jár! Tragikus sorsra rendelt Nemzet lelkének megmentéséért gyakran fel kell áldozni a testet!

A m. kir. Honvédség a nemzetgyilkos bolsevizmus előtt éppen ezért még akkor sem tette le fegyverét, amikor már hazája területéről kiszorult és addig harcolt, amíg fegyvertelen sorsát arra a Nyugatra bízhatta, melyet nemzeti függetlensége ellenségének soha nem tekintett.

A többezer kilométeres megállás nélküli visszavonulás bomlasztó ereje, a rendszerváltozást követő lelki válság, a szövetséges sokszor ellenséges magatartása, de még hazája elvesztése sem tudták szétzülleszteni. Erősen lerongyolódott és kivérzett állapotban, de kötelességérzettől átitatott, töretlen harciszellemű, fegyelmezett hadseregként tette le a fegyvert az angolszász-francia hadseregek előtt.

Az adott viszonyok és nehézségek között olyan teljesítmény volt ez, amely mellett eltörpültek az elkerülhetetlen apró jelenségek és olyan katonai erőpróba, melyet kevés hadsereg állott volna ki így.

Küzdelme mindvégig hősies volt. A bukás tragikus, de nem szégyenteljes, vagy becstelen! Éppen ezért nem válhatott véglegessé a magyar jövő számára.

A reménytelen harc folytatása nemcsak Nyugat-Európa megmentéséhez járult hozzá, de átmentette a magyarság szellemi és erkölcsi erőit a Nemzet politikai függetlenségének jövőbeli szolgálatára.

Még nem hegedtek be teljesen a tépett sebek, az irtózatos méretű küzdelem sajgó emlékei is túl közeliek ahhoz, hogy Nemzetünk helyzete és szerepe szenvedélyektől mentesen, elfogulatlanul ítéltessék meg. Mi tudjuk, hogy százezrek keserves tragédiáján és a történelem szempontjából pillanatnyi megpróbáltatásokon túl, a magyarság ösztönösen helyesen cselekedett.

Az igazság megszületésére gyakran sokáig kell várni. A megszületett igazság elismerésére még tovább!

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Legyen tehát erőnk türelemmel várni és történelmi századunk egész világot megrázó hatalmas vajúdását ne igyekezzünk egyéni szempontokból, kiforratlan helyzetében megítélni akarni.

Nemzetünknek, magunknak is tartozunk azonban azzal, hogy félreérthetetlenül leszögezzük, hogy a fegyverletétel óta a nagyvilágban és leigázott Hazánkban történt események nem tudtak meggyőzni arról, hogy rossz ügyért, felesleges harcot folytattunk volna!

Új világ van kialakulóban, emberi életünk minden vonatkozásban új formákat, nyugalmi állapotot keres. De lehetetlen nem észrevenni, a minden eddiginél hatalmasabb, összecsapni készülő erők félelmetes moraját.

Sikerülhet-e a világtörténelemben első ízben, a fennálló ellentéteket békésen elintézni vagy minden képzeletet felülmúló erővel előbb-utóbb mégis csak egymásnak ront a máris ketté szakadt világ, eldönteni nem reánk tartozik, vitatkozni róla feleslegesnek tartjuk. Bennünket – mint a múltban – most is, elsősorban saját magyar sorsunk érdekelhet!

Most, amikor az egész keresztény-kultúrvilág is tisztában van azzal, hogy a vasfüggöny mögött nem létezik önálló nemzeti élet, nincs emberi szabadság, most már talán mi is börtön nélkül vallhatjuk, hogy a bolsevista életformát nem tudjuk és nem vagyunk hajlandók sem emberi sem magyar életnek elfogadni!

Most, amikor az egész világ, ha megkésve is, de lázas sietséggel igyekszik a közelébe nyomult bolsevista pestis ellen védekezni, mi magyarok, akiket minden vihar mindig magával sodor és mindig megsemmisítésünkkel fenyeget, már nem elégedhetünk meg múltunk és a magunk igazolásával.

Hontalan életünk keserves terhén kívül, az Otthon keresztjét is vállainkra kell vennünk. Egyre inkább elnémuló magyar Hazánkét, ahol a vörös téboly apáink örökségének utolsó, még ellenálló bástyáit bontogatja már. Tudomásul kell vennünk, hogy a hontalanságba szakadt magyarság nem apró személyi lehetőségek, de a Nemzettel szembeni történelmi felelősség terhe alatt áll!

Megtettük az elvitathatatlanul nehéz körülményeink között is mindazt, amit tehettünk, vagy saját magunk és Hazánk érdekében megtenni kötelességünk lett volna?

Hontalan életünk politikai helyzetével ilyen formában foglalkozni sem méltónak, sem szükségesnek nem tartjuk. Tudjuk, hogy eljön az idő, amikor mindenki saját lelkiismeretén kívül, Nemzete ítélőszéke előtt is felelni fog mindazért, amit tett és amit Hazája érdekében cselekedni elmulasztott.

Bízunk abban, hogy a katasztrófánkat érthetően követő politikai káoszból mégiscsak megszületik a közös szenvedések tüzében megtisztult az az új magyar vezetés, amely a

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

történelmi szükség parancsának engedve, minden erejét hontalan állapotunk tarthatatlan nyomorának enyhítésére és a változatlanul példaadóan küzdő otthon céltudatos szolgálatába állítja. Az a minden rendelkezésre álló erőt összefogó magyar vezetés, amely önzetlenül áldozatot és akadályt nem ismerve csak Hazánk felszabadításáért küzd és amelynek mi, ha szüksége lesz rá, boldogan bocsáthatjuk életünket és halálunkat ismét rendelkezésre.

Nem tudjuk mit hoz a jövő. Hősi küzdelmünk emlékével lelkünkben nyomtalanul szétszóródunk-e a nagyvilágban, vagy ránk köszönt örömnapunk és még egyszer cselekvésre hív-e a Haza?

Szívünkben azonban egyre türelmetlenebbül és hangosabban kopognak az akácfák alatt, valamikor gyermekkorunkban tanult sorok:

„… az nem lehet, hogy annyi szív hiába onta vért, s keservben annyi hű kebel szakadt meg a Honért!”

E belső hang és hontalan életünk újabb nemkívánatos jelensége, amely most már bennünket volt harcosokat is fény nélküli csillagok fényes üstökévé szándékozik megnyerni, indokolttá és szükségessé teszi, hogy:

1. A háborút kilátástalan helyzetben is csak azért harcoltuk végig, hogy Nemzetünk becsületét és saját magunkat átmenthessük arra az időre, amikor az események elkerülhetetlenül a végső kifejlethez érnek.
2. Hadrendi kötelékeink feloszlatása nem szüntette meg szétszakíthatatlan és kiirthatatlan összetartozandóságunk érzetét és elszánt harcos szellemünket. Ez ma, hontalan életünk mindennapos keserves küzdelme következtében – összekovácsolva öreget és fiatalt, tisztet és legénységet, hivatásost és tartalékost – erősebb, mint valaha.
3. Az események alakulása a kifürkészhetetlen jövő titka. De ha szükség lenne ránk, úgy kizárólag, csak a magyar Nemzet egyetemes érdekében, hivatott és elismert politikai vezetés rendelkezhet velünk. Addig függetlenségünket minden irányban és mindenkivel szemben kényesen megőrizzük!
4. Az Otthonért és magyar jövőért aggódó szívünk nem engedi meg, hogy személyi pozícióharcok részesévé vagy felelőtlen kalandorok játékszerévé legyünk. Személyek, pártok, rendszerek múlandók.

Csak a Haza és a magyarság örök!

Miután megvagyunk győződve arról, hogy minden olyan kísérlet, mely lelki közösségünket, bármely céllal megbontani igyekszik, csak a magyarság halálos ellenségének érdekeit szolgálhatja, minden ilyen kísérletet bárhonnan vagy bárkitől jöjjön is, felelősségünk tudatában visszautasítunk és ha kell, kíméletlenül elfojtunk.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

5. Súlyos exisztenciális problémáink megoldása, az Otthon erkölcsi erejének fenntartása és Hazánk felszabadítása olyan nehéz feladatok, amelyeknek részben is csak akkor felelhetünk meg, ha minden rendelkezésünkre álló erőnket céltudatos munkába összefogjuk

Ezért nem csak kérjük, de a reánk várható feladatok eredményes elvégzése érdekében követeljük a magyarságunkhoz méltó emigrációs légkör mielőbbi megteremtését, a személytelen, önzetlen munkát, lényegtelen kérdéseken való meddő vitatkozás helyett a komoly előkészületeket, a múltban való turkálás helyett, a magyar jövő építését.

Az új magyar ezerév alapjainak lerakását nem akadályozhatják olyan kérdések, melyekről pár év múlva már beszélni sem tartjuk érdemesnek.

6. Minden jog egyedüli forrásának jelenleg, csak a Hazánk felszabadítása érdekében végzett munkát ismerhetjük el. Ezért saját magunk is addig, ameddig a felelős politikai vezetés meg nem alakulhat, vezetőinknek azokat tartjuk, akikben volt annyi hit és erő, hogy a harcos gondolat zászlaját a legnehezebb körülmények között is tudták és merték töretlen magasan tartani.
7. Hősi harcunk, elesett és halálra kínzott bajtársaink, vörös pribékek kínpadjára hurcolt fajtánk parancsolólag követelik, hogy most már szorosabban megkeressük egymás kezét.

Bajtársi Közösségeink az egész világon, amerre szétszórt bennünket a tragikus magyar sors, tovább ápolják szétszakíthatatlan összetartozandóságunkat és a Hazába való visszaverekedés töretlen gondolatát.

Kötelességünk ez, mert senki sem kívánhatja tőlünk, hogy tétlenül szemléljük Hazánk és fajtánk pusztulását és ezáltal az oly sok áldozattal szerzett becsületünket saját magunk és a nagyvilág előtt elveszítsük!

Nem tilthatja meg senki, hogy szívünk csak magyarul dobogjon és mindhalálig Hazánk felszabadításáért dolgozzunk!

Nyugaton, 1949. Újév napján.

MAGYAR HARCOSOK BAJTÁRSI KÖZÖSSÉGE

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

6. sz. Tájékoztató a MHBK-ról.

TÁJÉKOZTATÓ
A MAGYAR HARCOSOK BAJTÁRSI KÖZÖSSÉGÉRŐL /: M.H.B.K. :/

1.) Mi a MHBK.? A nyugati világban élő magyar harcosok és velük együttérzők – azaz a fegyvertelen honvédség – tagjainak nyilvántartó – és segítő szolgálata.
2.) Mi a célunk? Azokat, akiket a magyar Haza bolsevizmustól való felszabadításáért nem csak szóval és írással, hanem ha ideje elérkezik, tettel és fegyverrel is áldozatra készek – tehát a katonákat, a honvédséget nyilvántartani szerte a nagy világban tájékoztatni az őket érdeklő eseményekről, előkészíteni lelkileg a jövő feladataira és segíteni a lehetőségeken belül.
3.) Miért volt szükség a MHBK. életre hívása? A nyugati világ védelmi szövetségbe tömörült egy esetleges ″támadó″ ellen. Védelmi háborúra készül fel. Egy ilyen védelmi háború során Hazánk felszabadítására is sor kerülhet. Ez esetben a harcot a nyugaton élő honvédségnek kell elvégeznie. Ez azonban előkészületeket kíván, melynek alapja az egész világra szétszéledt magyar harcos anyag helyzetének ismerete.

    Ezt kell idejekorán végrehajtanunk, mert a hívó szóra már kész tervszerűséggel és tájékozottsággal előlépő magyar honvéd nagyobb eséllyel indul a küzdelembe, mint ha csak akkor kezdene ötletszerűen elkésve egymás keresésére indulni.

    Szervezetünkkel azt érjük el, hogy bárhova kerül is a magyar katona a világon, bajtársi kezet és szervezetet mindenhol megtalálja.
4.) Hol vannak az MHBK.-nak szervezetei? A nyugati világ olyan országaiban, ahol magyarok élnek, 4 világrész 20 államában.
5.) Kik lehetnek tagjai az MHBK.-nak? Minden 16. életévet betöltött /: 1932.szül. :/ magyar, aki önként belépni óhajt. Csak kommunista nem! Hazánk egyformán hazája ugyanis a szoc.dem. magyarnak, a ker. szocialistának, kisgazdának, legitimistának, vagy bárki másnak. Tehát a felszabadítás mindezeknek egyformán célja és kötelessége.
6.) Álláspontunk a politikai pártokkal szemben. Teljesen függetlenek vagyunk. Elvünk az, hogy a pártok hatalmi harcát hadsereg nélkül kell megvívni. Ez nem érint bennünket. Ebben senki mellé nem állunk, senkinek vetélytársa nem vagyunk és nem akarunk lenni. A hadsereg, a Honvédség a Hazáért van és nem pártokért, vagy pártvezérekért.
7.) Megkötéseink tagjainkra: Éppen azért, mert függetlenségünk legnagyobb kincsünk:

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

a./ nem lehetnek szervezetünk vezetői szerepkört betöltő tagjai politikai pártoknál, vagy szervezeteknél vezetői minőségben alkalmazva.

b./ Az MHBK. céljait szolgáló bármely összejövetelen, ünnepélyen, nyomtatványon tilos minden párt, vagy egyéb szervezet propagandája. Ugyanígy tilos ilyenekre felhasználni az MHBK. tájékoztató szervezetet is.

8.) Kik az MHBK. vezetői? Azok, akik erre a munkára önként jelentkeztek és azt, amit vállaltak, el is látják. Ebben semmi rendfokozati vagy származási megkötés nincs. Minden megbízatás ideiglenes jellegű és semmilyen vonatkozásban nincs egy jövő katonai szervezet esetleges beosztásával. Fizetést, vagy egyéb juttatást senki nem kap szerepéért. De kötelessége az erkölcsieken túl, még anyagiakban is van.

Központunk, – mely a MHBK. minden tevékenységét összefogja, jelenleg Közép-Európa egyik országában van. Munkáját a szabályzatok szellemében végzi és egyben ellátja a hontalanságban lévő m. kir. Honvédség mindenkori helyzetének megfelelő érdekképviseletét és érdekvédelmét is. Ezt magára mindaddig kötelezőnek érzi, míg a Hazánk felszabadításáért küzdő Magyar Emigráció egységes és a Nyugati Hatalmak által elismert politikai vezetősége meg nem alakul és másképpen nem intézkedik.

A Központ vezetőjét munkájának elvállalására önkéntes munkavállalóink kérték fel és korban legidősebb bajtársaink a felkérés elfogadását jóváhagyólag tudomásul vették.

9.) Szervezeteink felépítése. Szervezeteink a földrajzi adottságokon épülnek. Minden ország a MHBK. szervezetének egy önálló egységét képezi és mint ilyen közvetlen a ″Központ″ vezetése alatt áll.

Egy-egy ország több csoportra oszlik, míg ezek ismét alcsoportokat alkotnak. Az alcsoportok pedig egyes bajtársainkból alakulnak. Mindegyik élén egy vezető áll, ki saját életfenntartó munkáján kívül végzi az MHBK. tájékoztató, nyilvántartó és irányító szolgálatának rá eső részét.

10.) Miben áll a tájékoztató szolgálat?

a./ Az MHBK. Központja havonta egy ú. n. ″Központi Tájékoztatót″ ad ki, kb. 8 – 12 oldalas sokszorosított terjedelemben. Ez díjmentesen jut el a bajtársakhoz.

b./ Részben Központunk, részben a különböző országok területi vezetőinek tájékoztatásai alapján a magyar emigráció mindenfajta sajtóterméke foglalkozik ügyünkkel, vagy Központi Tájékoztatóink anyagát átvéve sugározza szellemünket. Eme lapok közreműködését ehelyütt is bajtársi szeretettel, igaz magyar szívből köszönjük.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

c./ A hontalan magyar sajtón kívül több külföldi rádió állomás magyar híradása is helyet adott már műsorában az MHBK.-nak.

d./ Eme általános keretbe illeszkedik bele országonként a körülmények engedte helyi tájékoztató rendszer, melyet az illetékes területi vezető irányít.

11.) Miben áll a nyilvántartó szolgálat? A bajtársak címét és címváltozásait úgy tartja készenlétben, hogyha célunk megvalósításához szükséges: mindenki szervezetten és a legrövidebb idő alatt elérhető és szakképzettségének megfelelő helyen alkalmazható lesz.

12.) Jelvényünk: Összetartozandóságunk jelzésére és egyenruhánk helyett jelvényünk van, melyet nemzeti színeink és a Magyar Szent Korona díszítenek és amely ma már a nyugati világ széles körei előtt ismert és nyílt hitvallása elveinknek.

13.) Helyzetünkről: Nem vagyunk egyesület, így alapszabályaink nincsenek. Azaz egy van: A HONVÉDESKÜ, melyet ma is büszkén vállalunk és amely szellemében: ″Szent hazánkért minden belső és külső ellenség ellen, bárki legyen is az mindenkor, mindenütt és minden alkalommal, ha kell életünk és vérünk feláldozásával is, vitézül és férfiasan harcolunk.″

Azzal, hogy ezt bevalljuk és azok között, akiket ezek az eszmék összekötnek szellemi közösséget tartunk fenn, csak és kizárólag azok ellen dolgozunk, akik ennek nyílt hitvallását ma otthon, Hazánkban lehetetlenné teszik. Mások érdekeit ez ma már sehol a szabad világon nem sérti.

14.) Honnan fedezzük költségeinket? Függetlenségünket anyagiakban is őrizzük. Minden felmerülő költséget azon bajtársaink önkéntes adakozása fedezi, akik szerte a világon keresetükből erre a célra áldozni tudnak. E téren ki-ki közülünk annyit áldoz, amit célunkhoz mérten keresetéből áldozni tud.

15.) Mit kér az MHBK. minden bajtárstól?

A jelenben: HITET saját közös munkánkban és eszméink terjesztését.

A jövőben: ÁLDOZATVÁLLALÁST, hogy jutalomként újra SZABAD HAZÁNK LEGYEN.

A MAGYAR HARCOSOK BAJTÁRSI KÖZÖSSÉGE.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

7. sz. Kovács Attila emlékére kiadott képeslap[1156]

[1156] Egy másolati példány a szerző birtokában.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

8. sz. Az MHBK szervezete a Hadak Útján szerkezeti ábrái alapján

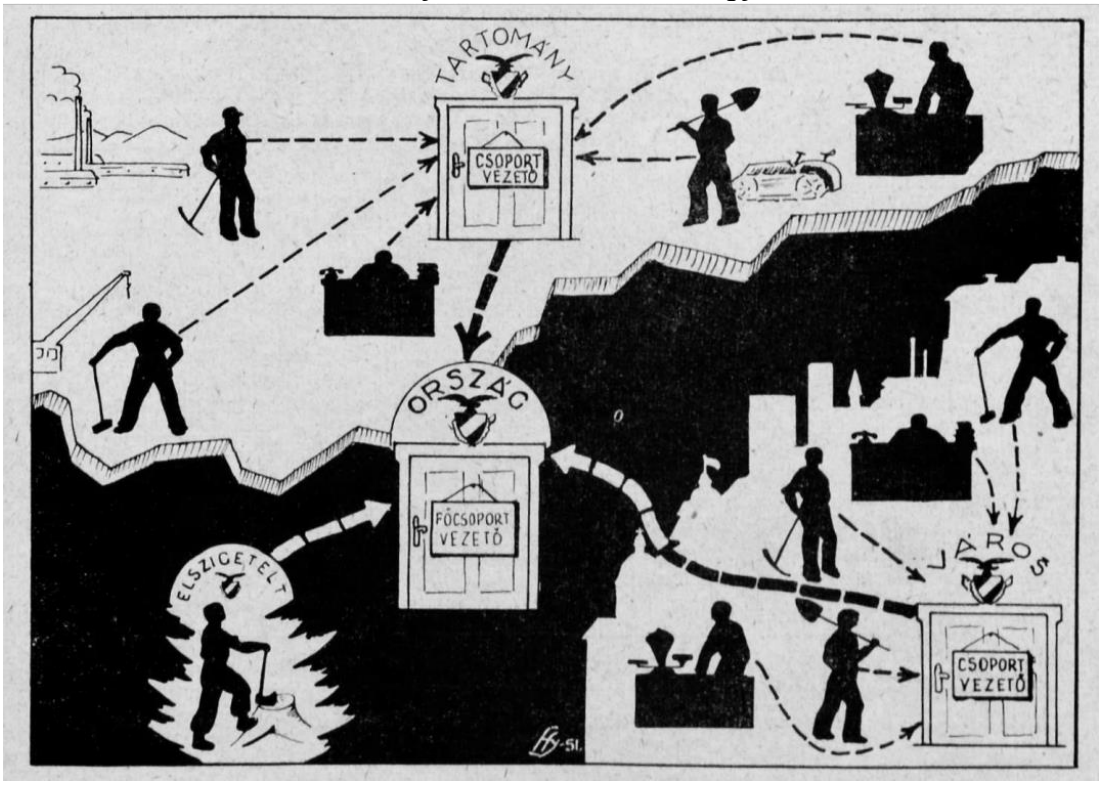

1. ábra Az MHBK alapeleme a „Bajtárs”[1157]

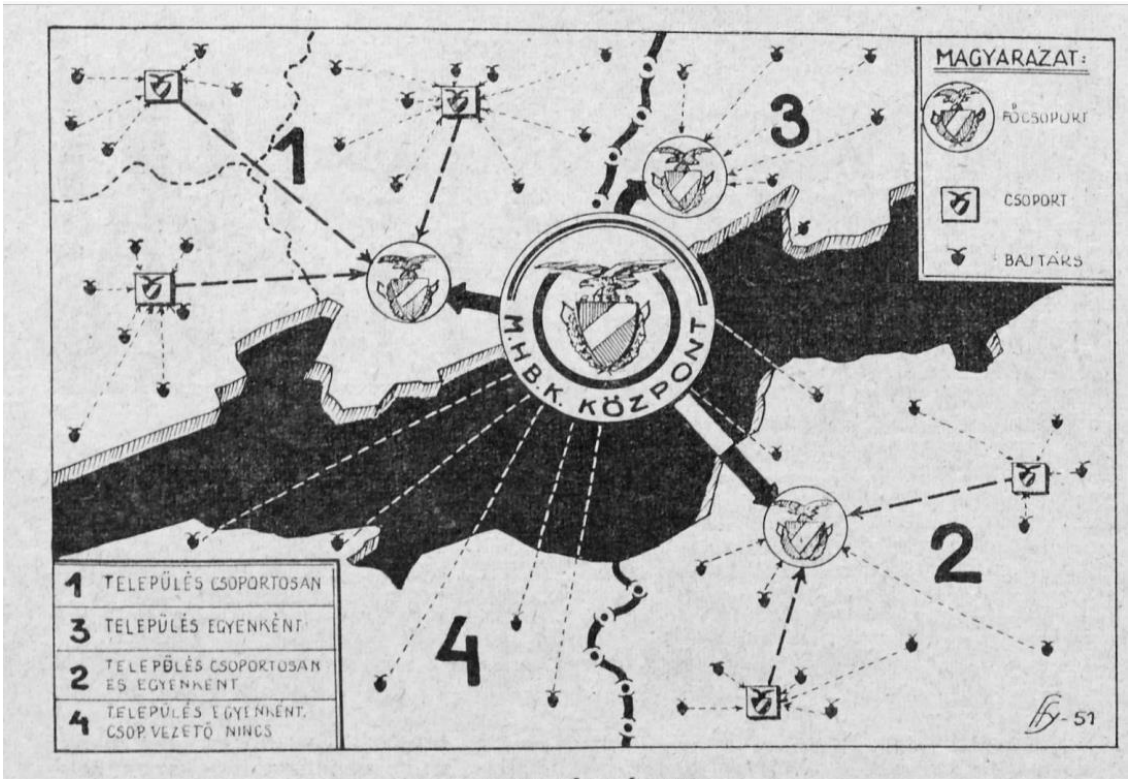

2. ábra Összeköttetés a Központtal[1158]

[1157] Hadak Útján, 3. évf. 24. sz. (1951. április) 15.
[1158] Hadak Útján, 3. évf. 24. sz. (1951. április) 16.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

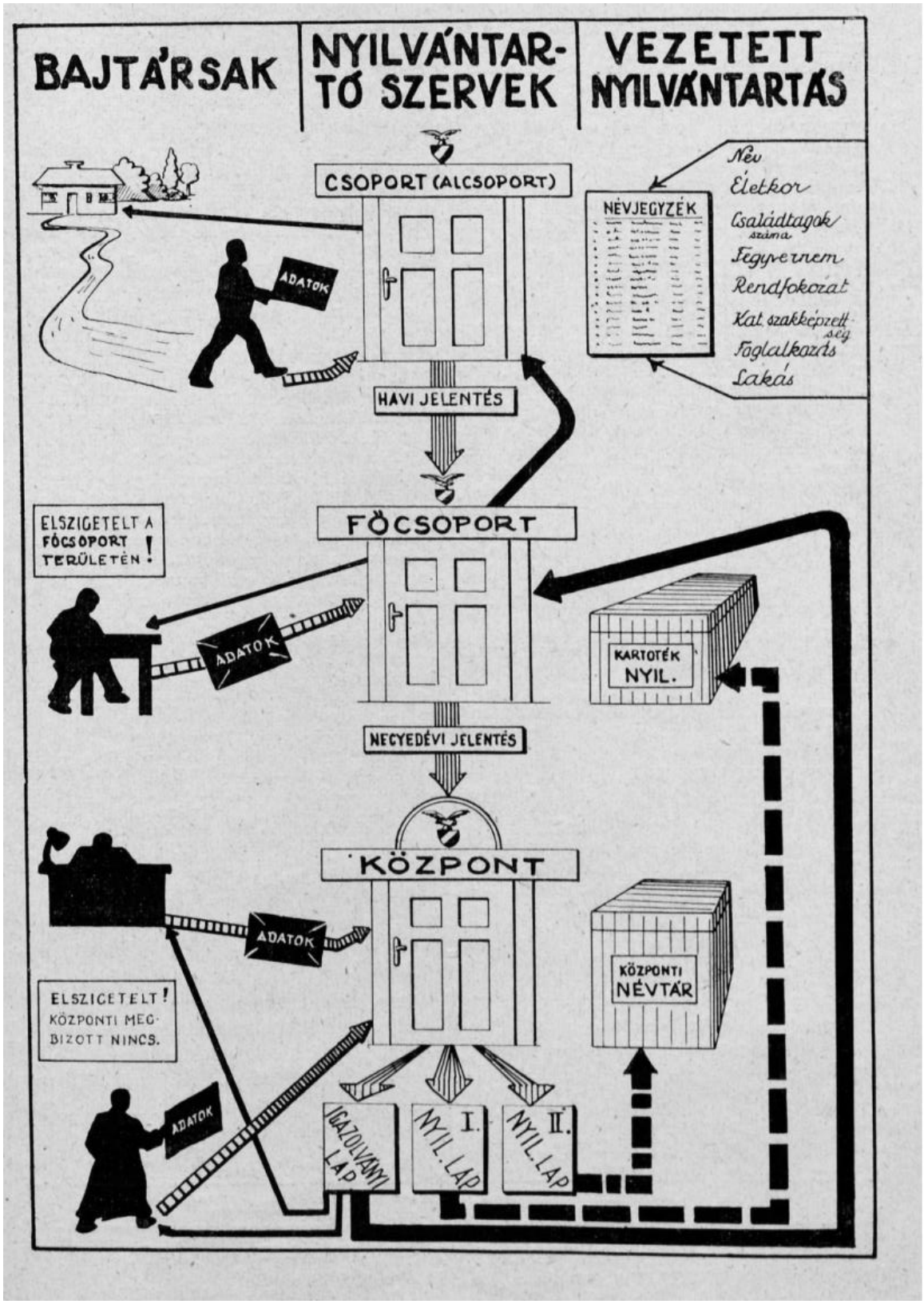

3. ábra Az MHBK Nyilvántartó szolgálatának szervezete[1159]

[1159] Hadak Útján, 3. évf. 25. sz. (1951. május) 15.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

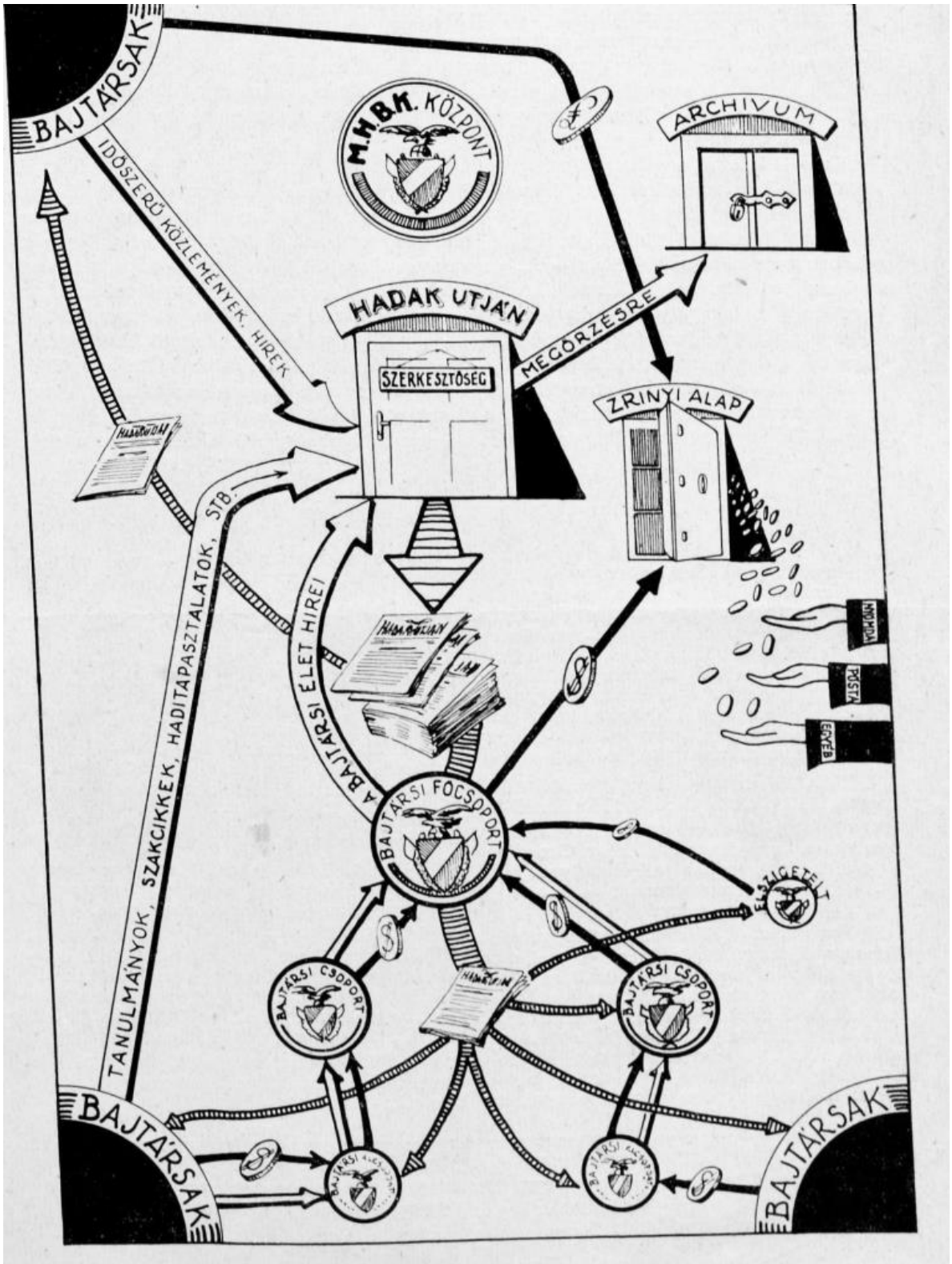

4. ábra Az MHBK Tájékoztató Szolgálatának szervezete[1160]

[1160] Hadak Útján, 3. évf. 26. sz. (1951. június) 15.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

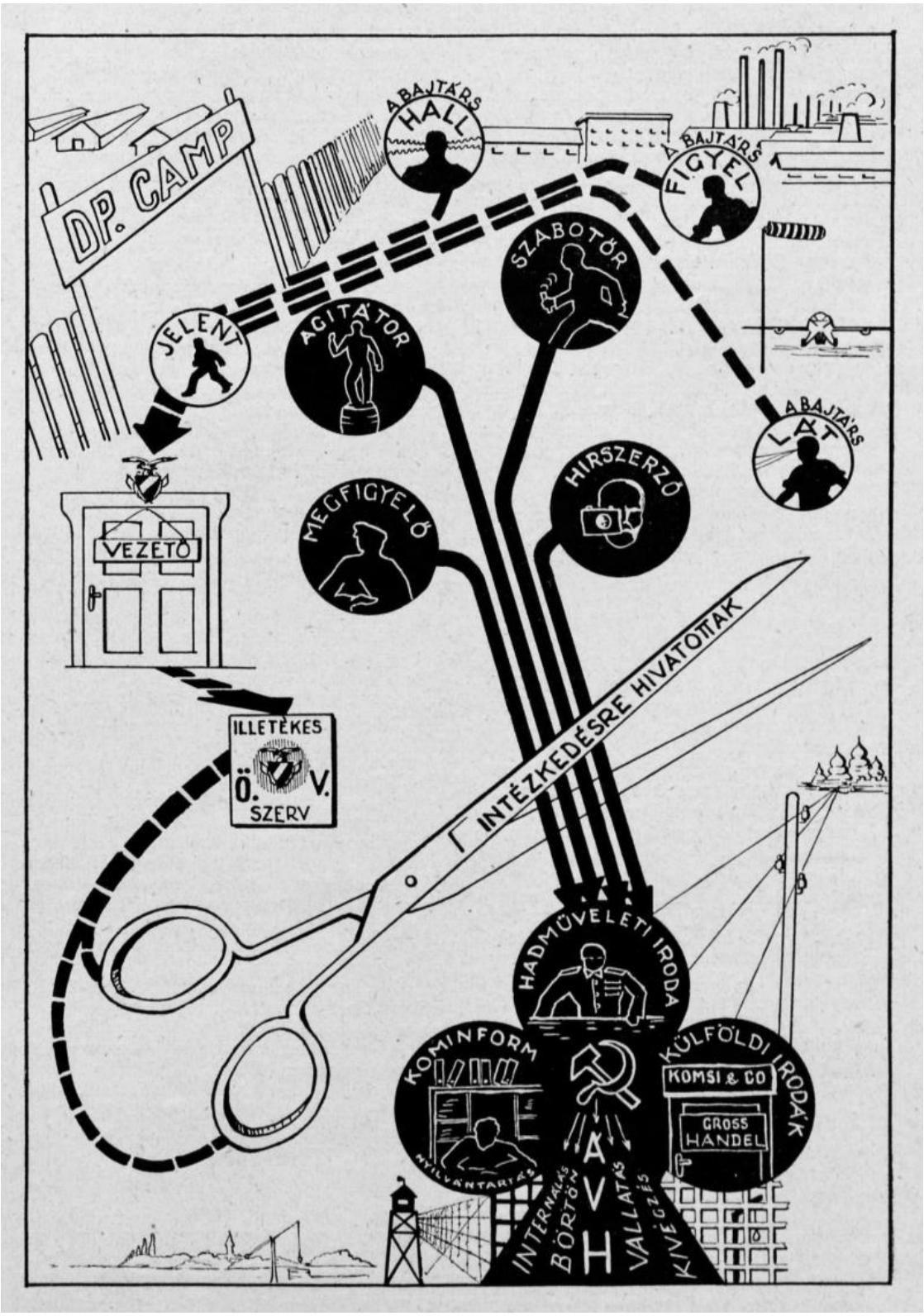

5. ábra Az MHBK Önvédelmi Szolgálata[1161]

[1161] Hadak Útján, 3. évf. 27. sz. (1951. július) 15.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

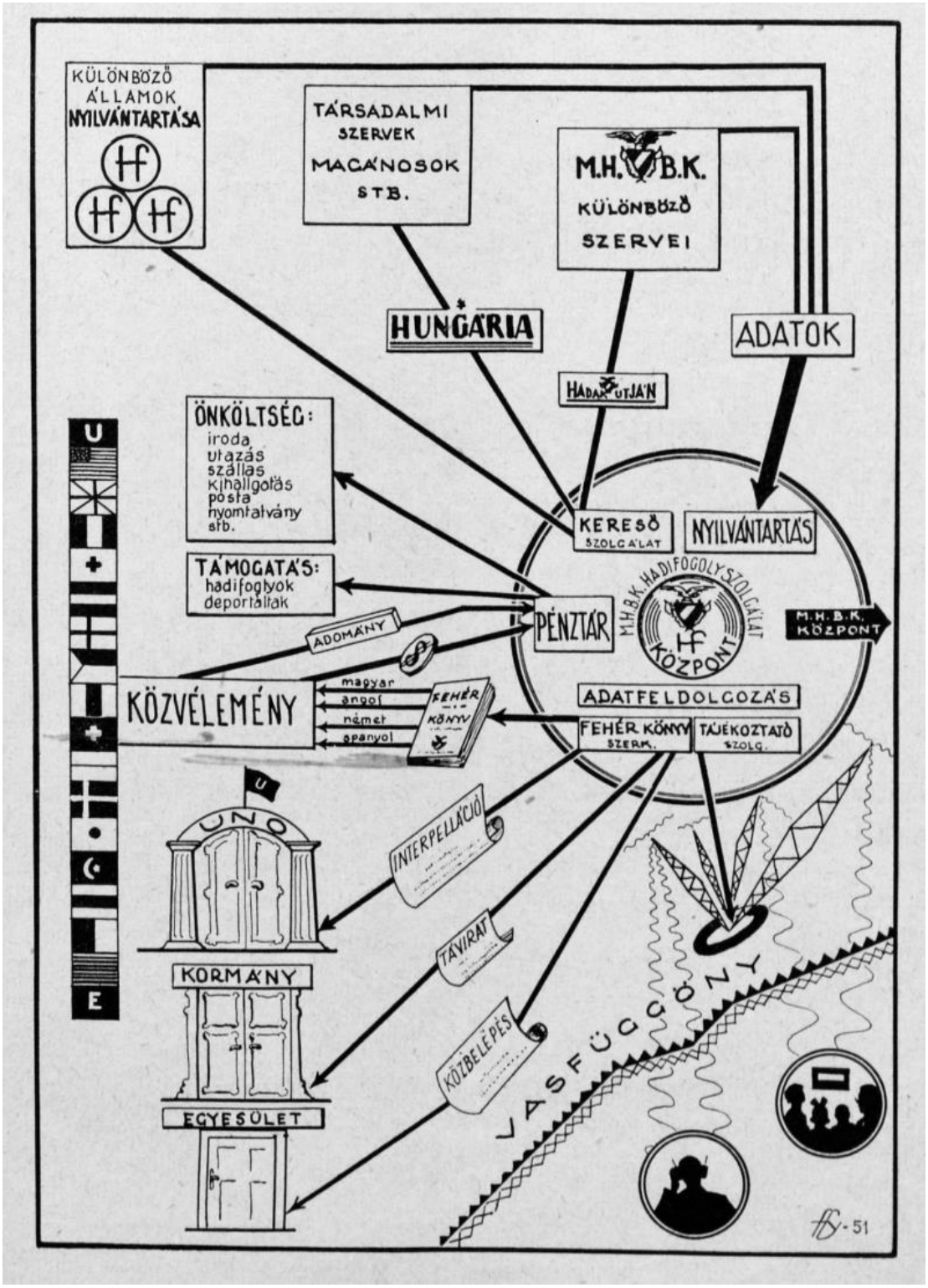

6. ábra Az MHBK Hadifogolyszolgálatának működése[1162]

[1162] Hadak Útján, 3. évf. 28. sz. (1951. augusztus) 15.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

9. sz. „Ki az a Zákó András?” - dátum és aláírás nélküli röplap Zákó András ellen[1163]

KI AZ A ZÁKÓ ANDRÁS?

Megcáfolatlan és megcáfolhatatlan tanúvallomások első sorozata.

DR. MAZGON JÓZSEF[1164] m. kir. min. tanácsos, Stockholm, 1964. júl. 29.: Zákó András még az Ausztriát megszálló francia haderő részére magyar kémszervezetet létesített, amelynek tagjai Magyarországra jártak hírszerzésre. Az általa kémkedésre hazaküldöttekből mintegy 150 – 160-at elfogtak és részben kivégeztek. Kevés volt olyan szerencsés, mint Sipos Győző,[1165] aki 1948-ban kémútjáról visszatért, s tiltott határátlépés miatt a welsi osztrák csendőrörsön kihallgatták. Kémútjáról és Zákóról a jegyzőkönyv itt fekszik. Feljelentésemre a CIC Zákó lakásán házkutatást tartott, s kémiratait lefoglalta. 1953 januárjában egy Angliában élt rangidős tábornoktól 300 aláírással ellátott levélben kértem, hogy az MHBK élére Zákó helyett olyan valakit állítsanak, aki mindennemű kémkedéstől távol tartja magát. A címzett levelem megküldte Zákónak, s így Zákó tovább is a MHBK élén folytatta kémtevékenységét.

RUDNAY EGYED,[1166] Brüsszel, 1965. január 29.: A Zákó által az USA számára kémkedésre beszervezett magyar tiszteket átvevőik hóhérkézre juttatták.

ZÁKÓ ANDRÁS, München, 1960. szeptember 29.: A MHBK Franciaországi Főcsoportvezetőjének ″1949-ben folyamatos tárgyalások után a vezetésem alatt működő MHBK Központja megegyezést kötött az Egyesült Államok, majd egy évvel később a Német Szövetséges Köztársaság illetékes szerveivel. Kezdetben a törzsben nézeteltérések voltak emiatt. Egyesek nem helyeselték ily irányú tevékenységünket. Komoly segítséget adtunk és adunk azoknak a szerveknek, amelyek hivatottak a harc vitelére. Azzal is tisztában kell lennetek, hogy e munka komoly áldozatokkal jár, és a jövőben is áldozatokat fog követelni

[1163] Két és fél oldalból álló sokszorosítás útján előállított, dátum és aláírás nélküli röplap, amelyet feltehetően a hazai szervek állítottak össze Zákó András lejáratására. A dokumentumot lásd: HM HIM HL Pers. 218. doboz (Ilinkay- Eggendorfer Dezső hagyatékában).

[1164] Dr. Mazgon József (Nagybánya, 1898. augusztus. – Stockholm, 1964. december 28.) jogász, minisztériumi osztálytanácsos. Középiskolái végeztével építész tanulmányokat folytatott, amelyet meg kellett szakítania a kitörő háború miatt. Az Isonzó mentén megsebesült, fogságba esett. A háború után jogi tanulmányokat folytatott, majd a Postánál helyezkedett el, ahol a Műszerész Tanonciskola megszervezője, majd tanára volt. Postatanácsosként a Kereskedelmi Minisztériumba rendelték, majd a Közellátásügyi Minisztérium osztálytanácsosává nevezték ki. 1944–1945 fordulóján a közigazgatás kitelepítése során Nyugatra került, nem tért haza, Wolfsbergben, majd Salzburgban helyezkedett el, mint rajzoló, majd 1955-ben Svédországba települt, mint a Képzőművészeti akadémia kutatója, emellett éveken át a Stockholmi Magyar Katolikus Kör vezetője, az emigráció béli ősmagyar-turáni elmélet kutatója volt haláláig.

[1165] Sipos Győző személyét nem sikerült azonosítanom.

[1166] Rudnai és divékújfalusi Rudnay Egyed Félix (Nyitra,1885. március 28. – Brüsszel, 1981. szeptember 28.), iparfelügyelő, gépészmérnök.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

tőlünk. Több, mint egy évtizedes munkásságunk alatt eredményeink mellett sajnos közel százra nőtt azoknak a száma, akik életüket áldozták. Jobb kiválasztással, alaposabb felkészítéssel, átgondoltabb tervekkel azonban az áldozatok számát a jövőben minimálisra tudjuk csökkenteni. Az elmúlt idők hibáiból levontuk a tanulságot. Talán azzal sem árulok el titkot, ha most közlöm, hogy céljaink elérésére megbeszélést folytattunk a jugoszláv szervekkel is. Ha visszatekintek több éves munkánkra, kijelenthetem, hogy voltak idők, amikor éppen ezen a vonalon tudtunk a legeredményesebben dolgozni. Fel kell hívnom a figyelmeteket arra, hogy 1959-ben a franciákkal is tárgyaltunk egy megegyezés érdekében. A kezdeti lépések megtétele után elálltak szándékuktól, látva belső nehézségeinket, a véget nem érő civakodást. Levelem abban a reményben zárom, hogy rövidesen jobb, kellemesebb híreket hallhatok munkásságotokról″.

BÍRÓ LAJOS – KOMJÁTH PÁL: Háború hadüzenet nélkül. Fejezetek a kémkedés történetéből.[1167] 1963. 194 – 196-ik oldalon: ″Zákó András szervezetét, a MHBK-t a Pentagon azért pénzeli, hogy ügynököket szállítson a Fort Braggba és a többi kémiskolába″.

BILLNITZER ERNŐ szkv. m.kir. altábornagy, 1944 – 1945 a körülzárt Budapesten a védő rohamtüzérek parancsnoka, aki emiatt háborús bűnösként 1945 – 1956 fegyházbüntetést szenvedett, 1956 óta Budapesten kórházi portás. Billnitzer 1962. július 23-án megjelent a Legfőbb Ügyészségen, s önmaga, valamint Zákó András ellen kémkedésért feljelentést tett. Részletek vallomásából:

″Zákó Andrást mintegy 1937 óta ismerem, de csak szolgálati kapcsolatom volt vele. A börtönben együtt voltam egyik áldozatával, Németh-tel,[1168] akit Zákó szervezett be és képezett ki kémkedésre és a MHBK útján illegálisan átjuttatta a határon. Némethtel halálra ítélése után a feljebbviteli tárgyalása előtt voltam egy cellában. Elpanaszolta, hogy őt is Zákó csúnyán kijátszotta s Zákó csak azzal törődött, hogy a kémkedésre beszervezésért neki járó fejpénzt megkapja. Zákó 1958 után a Németországba távozott Ámon Pál[1169] tüzérezredes útján vette fel

[1167] Lásd: Bíró Lajos – Komjáth Pál: Háború hadüzenet nélkül. i. m. 193 – 202.

[1168] Helyesen: Németh László (Pécs, 1920. június 17. – Budapest, 1950. február 14.) gépésztechnikus, hadapród őrmester. A világháború alatt szertártiszti tanfolyamra vezényelték, Budapest ostroma után üzemi munkás, majd az Óbudai Hajógyárban tervező. 1948-ban több társával nyugatra szökött, kapcsolatba került nyugati hírszerzőszervekkel, többízben hazatért, ismerőseitől ipari híranyagot igyekezett szerezni. Az egyik határátlépés során elfogták, halálra ítélték, majd kivégezték.

[1169] Helyesen Ámon Ferenc (Késmárk, 1891. augusztus 19. – Korbach, 1971.) hivatásos katonatiszt, tüzérezredes. A mödlingi akadémia elvégzését követően 1911. október 1-én avatták hadnaggyá a császári és királyi 14. tartalékos tüzérezredhez, amelynek kötelékében végigharcolta a háborút. 1919-től a székesfehérvári tüzérosztály beosztottja, majd a hadosztály tüzérparancsnoka mellé beosztott tiszt, ezt követően a Budapesti Központi Tüzérszertárhoz vezényelték, majd rövid ideig parancsőrtiszt volt. 1921-től a Honvédelmi minisztériumban teljesített szolgálatot. 1924. május 1. – 1926. február 28. között tényleges szolgálatát megszakította, visszaténylegesítését követően a vámőrségnél szolgált, elvégezte a tüzérlőiskolát, majd a szabályzatismertető tanfolyamot követően a 7. tüzérosztály, majd a törzstiszti tanfolyam elvégzésével a 7. vegyesdandár parancsnokság beosztottja volt. 1935-től ismét a 7. tüzérosztály beosztottja, december 1-től a 7. vegyesdandár parancsnokának segédtisztje volt. 1937. november 1-től az 1. tüzérosztálynál szolgált, majd 1938. október 1-től a 2. tüzérosztály parancsnokhelyettese,

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

velem a kapcsolatot előbb csak üdvözlő lapokon, azután a volt honvédtiszteknek az egész országban kémkedésre, a hadrend felderítésére való megszervezésével bízott meg. A Zákótól kapott leveleket átadom. Ezekben ilyenek vannak: ″Ernőkém! Most egy igen fontos dolog: van-e még olyan teljesen megbízható barát, aki szolgál a néphadseregben? Ugyanis bizonyos körök egészen hatalmas összegeket fizetnének bizonyos fegyverutasításokért és esetleg magáért kisebb fegyverekért. A legújabb páncélosok, radar-, és rádiókészülékek műszaki leírása, lőszerre lenne szükség.″ Zákó ezen levélszövegeket csak előhívás útján látható írással írta, leplezésül szolgáló semmitmondó levélsorok közé. Bár vállaltam a kémkedést, mégis rádöbbentem, hogy morálisan összeférhetetlen a becsülettel, hogy saját hazám ellen kémtevékenységet fejtsek ki. És elgondolkoztam tiszttársaim sorsáról. Gyáva lettem volna, ha nem merek szakítani Zákóval, aki engem is csak legsajátosabb egyéni érdekeinek szolgálatába akart állítani, tekintet nélkül arra, hogy mi lesz a sorsom, ha meggyőződésem ellenére végrehajtom utasításait és nem jelentem be a Legfőbb Ügyészségnek.″ A BTK. 131. §. (5) bek. rendelkezésére Billnitzert a bűnvádi eljárás bevezetése alól mentesítették. Ezen vallomása 1962. július 29-én mintegy kétmillió példányban lett közölve.[1170] Zákó ezt sem cáfolta meg soha sehol.

DR. KISS ÁRPÁD[1171] baranya megyei tanító 1957 – 1963 között a MHBK ausztriai főcsoportjának tagja, majd országos titkára volt. 1963 végén tért haza. 1964. december 5-én sajtókonferencián adta elő, hogy a MHBK titkáraként volt alkalma meggyőződni arról, hogy Zákó András, Darnóy Pál és társai kezében a reakciós MHBK semmi más, mint nyugati nagyhatalmak Magyarország ellen irányuló kémkedéseihez kémfelhajtó, kémbeszervező szerv. Ő is sok ilyen megbízást kapott, de tanítványait nem volt hajlandó ily célra felhasználni. Amit tapasztalt Zákóról, a MHBK-ról, hazaárulásaikról, az benne oly mélységes kiábrándulást idézett

később áthelyezését érvénytelenítve 1939. január 23-tól a 3. tartalék tüzérosztály parancsnok helyettese. 1940. július 1-től a 17. tartalék tüzérosztály parancsnoka, 1943. február 8-tól a Keleti Megszálló Csoport tüzér parancsnoka, 1943. április 1-től létszámfeleletti állományba helyezték. Egy évvel később, a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács Vezértitkárságán nyer beosztást, 1945. február 15-től a 8. német hadsereghez vezényelték, mint tüzér összekötőtisztet. Nyugatra távozott, nem tért haza, szabadulását követően bekapcsolódott az emigráció munkájába.

[1170] Lásd: Pintér István: A Btk. 131. § (5) bekezdésének értelmében ... In: Népszabadság, 20. évf. 176. sz. (1962.07.29.) 11.

[1171] Dr. Kiss Árpád (? – ?) pedagógus, nagy valószínűséggel a hazai szervek nyugaton alkalmazott beépített embere. Sajtóforrások szerint 1956-ban disszidált, majd a hirtenbergi fiúotthon nevelőjeként helyezkedett el. Belépett az MHBK-ba, majd az ausztriai főcsoport titkára lett. Az MHBK-ban tippkutatóként akarták alkalmazni. A szervezetből kiábrándulva 1964-ben hazatért, (feltehetően hazahívták, vagy menekítették) majd társaival egy sajtókonferencián leplezte le az MHBK tevékenységét, ezt követően 1964 – 1975. között a hosszúhetényi iskola tanára volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

elő, hogy hazatért. Dr. Kiss Árpád tanúvallomását a magyar sajtó 1964. december 6-án 2 millió példányban közölte.[1172] Zákó ezt sem cáfolta.

NAGYŐSZY MIKLÓS[1173] szkv. m. kir. altábornagy, a magyarországi védelmi harcokban hadtestparancsnok, emiatt háborús bűnösként 1945 – 1953 között fegyházban szabadságvesztés büntetést szenvedett. St.Louis, 1964. július 10.: ″A magyar nemzeti emigrációt mintegy tíz hónap óta egy papírhamisítvány és ezen a címen a MHBK-nak dr. Málnási Ödön prof. elleni orvtámadása foglalkoztatja. A nemzeti érzésű magyarok sorjában teszik fel a kérdéseket: A magyar nemzeti emigráció megzavarására kiadott röpirathamisítványnak[1174] miért volt kizárólag a MHBK-nál sikere? Miért kellett a röpirathamisítóknak nagy szolgálatot tenni egyedül a MHBK-nak? Miért kellett a külföldön élő magyar tudósok közül a 48 kötetével százezer példányszámon felül járó, Nobel Békedíjra jelölt[1175] Málnási Ödönt hátbatámadni? Miért kellett az életben maradt magyarok közül a magyar nemzetért legtöbbet szenvedett, 12 évi fegyházbüntetést kitöltött, az ÁVH által nyomorékra kínzott élő vértanút,[1176] Málnásit a MHBK-nak hátbatámadni? Miért kellett az otthoni magyar szocialista munkásság között legnépszerűbb külföldön élő magyart: Málnási Ödönt hátbatámadni az MHBK-nak? Málnási Ödön nevének a MHBK orvtámadása semmit sem ártott, de az orvtámadás a MHBK-t sodorta közeli elmerüléssel fenyegető zátonyra. Zákó bizonyosan ezerszer megbánta az orvtámadás megszervezését.″ Zákó sehol nem cáfolta meg Nagyőszy nyilatkozatát.

[1172] Kiss Árpád és társai által a Magyar Sajtó Házában megrendezett sajtókonferenciáról lásd: Esti Hírlap, 9. évf. 286. sz. (1964.12.05.) 1, 5.; V. ö. Kelet-Magyarország, 21. évf. 286. sz. (1964.12.06.) 1 – 2; v. ö. Magyar Nemzet, 20. évf.; 286. sz. (1964.12.06.) 3.; V. ö. Délmagyarország, 54. évf. 286. sz. (1964.12.06.) 5.; V. ö. Dunántúli Napló, 21. évf. 286. sz. (1964.12.06.) 5.

[1173] Nagyőszy (Wolf) Miklós (János) (Nagyősz, 1896. szeptember 21. – Bécs, 1968. április 3.) hivatásos katonatiszt, altábornagy, posztumusz vezérezredes. Császári és királyi hadapródiskolai tanulmányait követően 1915. március 15-én avatták zászlóssá a császári és királyi 46. gyalogezredhez, amelynek kötelékében harcolt az olasz fronton. Fogságba esett, 1919-ben tért haza. Ismeretlen csapattiszti beosztásokat követően 1923 – 1925 között a Hadiakadémia hallgatója, majd vezérkari szolgálatot teljesített. 1929-től az 1. vegyesdandár, majd a Honvédelmi minisztérium VI – 4. osztály beosztottja volt. Ezt követően az 1939. augusztus 1-ig az I. hadtest anyagi és belbiztonsági osztályának vezetője, majd 1942. május 1-ig a Honvédelmi minisztérium 1/b. osztály vezetője. Ezután 1942. november 1-ig a Honvédelmi minisztérium I. csoportfőnökének helyettese, majd 1943. február 1-ig a csoport főnöke volt, ekkor átvette a 27. könnyű hadosztály parancsokságát, amelyet október 1-éig látott el. Ezután 1944. október 16-ig ismét a HM I. csoport főnöke volt, egyben 1944. szeptember 11-től a Személygazdálkodás Országos Kormánybiztosaként működött. 1944. október16. – november 20. között a VI. hadtest, majd 1944. december 5-ig az V. hadtest parancsnoka volt. Ezt követően, noha beteget jelentett a HM III. csoportjának főnöke, egyben a tanni körzet parancsnokává nevezték ki. Hazaszállítását követően 1945. november 26-án előzetes letartóztatásba helyezték. A budapesti népbíróság 8 év fegyházra és politikai jogainak 10 évre való felfüggesztésre ítélte, ezt a NOT helybenhagyta. 1953-ban szabadult Vácról. 1956. november 24-én külföldre távozott. 1992-ben a Legfelsőbb Bíróság bűncselekmény hiányában felmentette.

[1174] Feltehetően a Málnási Ödönnek tulajdonított, 1963-ban Bécsben kiadott „A magyar emigráció őszinte Története” című iratról van szó.

[1175] Málnási jelöléséről nincsen tudomásom, a kijelentés igen erős túlzás lehet.

[1176] Saját szenvedéseiről lásd: Málnási Ödön: Magyar mártyrok. London, 1958. V. ö. Tabajdi Gábor – Ungváry Krisztián: Elhallgatott múlt. i. m. 242—262.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

DR. MÁLNÁSI ÖDÖN nyilatkozata 1964. szeptember 10-én: ″Zákót 1904. szeptember 1. első elemibe lépésünk óta ismerem. Osztálytársam és ezredtársam volt. A vkf/2 élén egymást váltó két főnöke (Sztójay[1177] és Ruszkay[1178]) is előttem többször dícsérték Zákót, hogy fejlett moral insanity-je kiválóan alkalmassá teszi ezen szolgálatra. A m. kir. honvédvezérkarban névtelen tisztecske volt. Szálasi egyik nagy tévedése volt, hogy őt nemcsak vezérőrnaggyá, de a vkf/2 főnökévé is kinevezte. Zákó neve az MHBK ″futárszolgálata″, ″II/2 csoportja″ egész sorozat kémbotrányán keresztül a sűrű ismeretlenség homályából került felszínre. Mindegy volt neki a franc, dollár vagy szerb dínár, mert jómagyarok véréből folyt a kisajtolt pénz. Amikor 1957 után mélyen betekintettem több nyugati nagyhatalom számára gátlástalanul Magyarország ellen kémbeszervezési munkáiba és ennek legalábbis száz áldozatába: 1963. május 10-én délelőtt élő tanú jelenlétében jó másfélórán keresztül kértem, hogy ha már szakmájában maradt, ebből él, akkor ne külföldi jómagyarokat és otthonküzdő volt hivatásos tiszteket szervezzen be és használjon fel kémkedésre, hanem idegeneket, akikért nem kár, ha lebuknak, felakasztják. Zákó arca erre dühösen eltorzult, s szeméből láttam, hogy ellenem bosszút forral. Ez egy éven belül be is következett. Hátbatámadásommal nekem semmit sem tudott ártani, mert cinkostársaival együtt oly erkölcsi mélységben van, ahonnan elérni nem tud. A külföldi magyarság számára elszomorító, hogy ilyen alak cinkostársaival együtt közéleti szerephez jutott. De ezt is hazai, belső magyar szempontból nézem; ezért örvendek, hogy a magyar nép örök időkre megszabadult az ilyen alakok jelenlététől.″

[1177] Sztójay (Stojakovics) Döme (Demeter) (Versec, 1883. január 5. – Budapest, 1946.augusztus 24.) hivatásos katonatiszt, katonadiplomata, altábornagy, miniszterelnök. Katonai tanulmányait Bécsben végezte, 1910-től vezérkari beosztásokban. 1917 – 1918 között a hadsereg főparancsnokság hírszerzőosztály Balkán-csoportjának előadója, majd 1918 novemberétől a Hadügyminisztérium nyilvántartó osztály vezetője, a hírszerzés és kémelhárítás irányítója a Vörös- majd a Nemzeti Hadseregben. 1925 augusztusáig a HM. VI – 2 osztály vezetője. 1925 – 1933 között berlini katonai szakelőadó (rejtett attasé), 1933 – 1935 között a HM elnökség vezetője, 1935. december 10-től berlini követ. Kiváló német kapcsolatainak köszönhetően, Magyarország német megszállása után a nácik kierőszakolták miniszterelnöki kinevezését egyben a külügyminiszteri tárcát is kezében tartotta. Miniszterelnökségének megítélése meglehetősen negatív, a németeknek engedve fokozta az ország háborús áldozatvállalását, német nyomásra elmozdította a németellenes közéleti személyiségeket, nem lépett fel a zsidóság elleni atrocitásokkal szemben. Horthy kormányzó 1944. augusztus 29-én lemondatta. A nyilas puccs után betegsége miatt nem vállalt felelős beosztást, 1945 márciusában Németországba települt, az amerikai hatóságok fogságába került, akik kiadták Magyarországnak. 1946. március 22-én háborús bűncselekményekért golyó általi halálra ítélték, kegyelmi kérvényét elutasították, augusztus 24-én kivégezték.

[1178] Ruszkay (Ratzenberger) Jenő (Budapest, 1887. január 1. – Budapest, 1946. június 27.) Hivatásos katonatiszt, politikus. Katonai végzettségét Bécsben szerezte. Az I. világháborúban részt vett a Przemysl-erőd védelmében, orosz hadifogságba került (1915 – 1918), szabadulása után 1918-ban az olasz frontra vezényelték. Az összeomlás után visszavonult. 1919-től a Nemzeti Hadsereg vezérkari főnökségének munkatársa, 1924-től ankarai, szófiai, majd bukaresti katonai szakelőadó. 1928 – 1933 között a HM IV – 2. osztályvezetője. Különböző egységparancsnokságok után az Országos Légvédelem parancsnoka, légvédelmi szemlélő, dandár majd hadtestparancsnok. 1940-ben belefolyt a politikába, nyugdíjazták. Belépett a Nyilaskeresztes Pártba, ahol a párt külügyi kapcsolatait intézte. 1944 novemberében reaktiválták. 1945 februárjától a Waffen SS tábornoka, márciustól a magyar fegyveres SS alakulatok felügyelőjévé nevezték ki. Kitelepült Németországba, az amerikaiak kiszolgáltatták a magyar kormánynak. A Népbíróság 1946 márciusában golyó általi halálra ítélte, kivégezték.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

WASHINGTONBÓL JELENTIK: Joseph F. Carroll[1179] tábornok, a Pentagon G – 2 osztálya (Defense Intelligence Agency)[1180] főnöke 1964. augusztus 30-án New Yorkból Zákóról oly súlyosan terhelő adatokat kapott, amely még a Pentagont is meglepte. A Pentagon 41 állammal van hírcsere-viszonyban (NATO[1181]+CENTO[1182]+SEATO[1183]+OAS[1184] tagállamai). A hírcsereegyezményt költségvetési okokból szigorúan megtartják, 1964 ősze óta 41 vezérkar tudja, hogy kicsoda Zákó András? És ki a MHBK vezetője? Zákó nem így képzelte el a jövőjét… Billnitzer Ernőtől is azt kérte, hogy nevét propagálja az otthonmaradt volt hivatásos tisztek körében. És most? 1964. november végén teljes idegösszeomlással beszállítják a müncheni idegklinikára…

TÓTH IMRE[1185] gordonkaművész, a kassai zenekonzervatórium és a kassai honvéd repülőtiszti akadémia zeneprofesszora 1942-ig, azután a keleti arcvonalon sok magas kitűntetésre érdemesül, 1945-ben háborús bűnösként Szibériába viszik, ólombányában senyved. 1957 óta Európában hangversenykörutakat ad. 1964. december 21-én Münchenben felkereste Zákót lakásán. Zákóról azelőtt is köztudott volt, hogy ″szabadságharcosok″ számára

[1179] Carroll, Joseph Francis (Chicago, 1910. március 9. – Virginia, 1991. január 20.) amerikai hivatásos katonatiszt, altábornagy. Jogi tanulmányokat követően 1940-ben lett az FBI különleges ügynöke, 1944-től a Bűnügyi osztály vezetője, majd az FBI igazgatóhelyettesének asszisztense. 1948-tól átvezényelték a Légierőhöz, ahol az FBI mintájára megszervezte a Légierő Különleges Nyomozó Irodát AFOSI (Air Force Office of Special Investigations), amelynek első igazgatója volt. 1958 – 1959 között az Egyesült Államok európai légierejének parancsnokhelyettese, majd vezérkari főnöke. 1960-tól Az Amerikai Légierők Minisztériumának főfelügyelője, 1961. október 1. – 1969. szeptember 15. között a Védelmi minisztérium felügyelete alá tartozó Védelmi Hírszerző Ügynökség (Defense Intelligence Agency – DIA**)** első igazgatója volt. Nyugalmazását követően Virginiában telepedett le.

[1180] G – 2: Az Egyesült Államok hadseregének szárazföldi haderőnemének hadosztály vagy ennél magasabb szintű hírszerző osztályaira alkalmazott jelölés.

[1181] NATO: North Atlantic Treaty Organisation- azaz Észak-atlanti Szerződés Szervezete, a szovjet térnyerés megakadályozására és a szovjet befolyás ellensúlyozására 1949. április 4-én Washingtonban létrejött katonai védelmi szerződés. A szerződést 12 ország az Amerikai Egyesül Államok, Kanada, az Egyesült Királyság, Franciaország, Belgium, Hollandia, Luxemburg, Olaszország, Portugália, Norvégia, Dánia és Izland kötötte. 1955-ben csatlakozott a Német Szövetségi Köztáraság, erre válaszul a Szovjetunió vezetésével a Keleti-Blokk államai megkötötték a Varsói Szerződést.

[1182] CENTO: Central Treaty Organization, azaz a Központi Szerződés Szervezete egy ázsiai katonai tömb. Előzménye a Bagdadi Paktum megkötése révén METO (Middle East Treaty Organization, Közel-Keleti Szerződés Szervezete) néven jött létre 1955-ben. A METO Törökországot, Irakot, Iránt, Pakisztánt és az Egyesült Királyságot tömörítette az Amerikai Egyesült Államok külső támogatásával. A szerveződés Irak kiválását követően, 1959-ben vette fel a CENTO nevet. A szerződő felek célja volt, hogy a NATO-t és a SEATO-t kiegészítve egy szovjetellenes védelmi blokkban fogja össze a szerződő államokat. A CENTO 1979-ben Irán és Pakisztán kilépésével bomlott fel.

[1183] SEATO: Southeast Asia Treaty Organization, azaz Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezete. 1954. szeptember 8-án alakult meg az Amerikai Egyesül Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország, Ausztrália, Új-Zéland, Pakisztán, Thaiföld és a Fülöp-szigetek által Manilaban megkötött egyezmény által. A szerződő felek a NATO-hoz hasonló szovjetellenes katonai tömböt hoztak létre a Csendes-óceáni térségben. Franciaország 1966-ban kilépet, majd SEATO 1977-ben, nem sokkal a vietnámi háború lezárását követően felbomlott.

[1184] OAS: Organization armée secrète, azaz Titkos Hadsereg Szervezete.1961-ben alakult francia félkatonai szervezet, amelynek célja volt terrorakciókkal és merényletekkel megakadályozni Algéria Franciaországtól való függetlenedését.

[1185] Tóth Imre (?–?) gordonkaművész, személyét nem sikerült azonosítanom.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

rajta keresztüljutó adományok zöme elillan… Az Amerikai Magyar Szövetség is 1962 március végén Zákónak bizonyos dollárokat küldött azzal, hogy továbbítsa otthonküzdő volt hivatásos tisztek támogatására. Zákó azóta is elfelejtette a pénz továbbítását. Tóth Imre 1964. december 21-én Zákót a lakásán kérdezi meg: az 1956 végén emigrált volt szabadságharcosok számára Hollandiából 1957 óta két magyarbaráttól érkező sokvagon ruha és évi 50-60 ezer Gulden adományt hol, ki előtt számolta el? A nagyrészét miért nem továbbította? Ennek egyrészét társaival miért tivornyázta el? Zákó el-elcsukló hangon, ideges vonaglások közben közli Tóth Imrével, hogy most jött ki az idegszanatóriumból, teljes idegosszeomlása van és ilyállapotban nem tud felelni a kérdéseire…

A megcáfolatlan és megcáfolhatatlan tanúvallomások sorozata következik. Zöme otthonmaradt volt hivatásos tiszttől, akik végigjárták az ÁVH fegyházait, s keserves tapasztalatból tudják Zákó András 1948 utáni hazaárulásait … Redl ezredesnek elég volt egy zsebkéstok, s öngyilkos lett. Mert talpig férfi volt. Zákó Andrásnak valószínűleg egy kocsiderékra való bizonyíték kell. Meglesz…

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

10. sz. Zákó András Vigyázat kémek! című cikke. [1186]

Vigyázat kémek!

Bevallom őszintén mindjárt a kezdet kezdetén, hogy nem én találtam ki ezt a nagy szenzációt sejtető címet. A budapesti kommunista „Népszabadság" című lapból plagizáltam, amelyben valamilyen Szabó László nevű bolsi közíró egy ilyen című riport-sorozatban leplezi le a nyugati „imperialista-fasiszta" összeesküvőket. Remélem azonban, hogy az illusztris „élíró" méltányolni fogja egyenességemet és nem állít bíróság elé eme „szubverzív opportunizmusomért", amellyel kölcsön vettem tőle ragyogó ötletét. Meg fog nekem bocsájtani különösen akkor, ha még azt is megsúgom neki, hogy olvastam egy másik, hasonló tartalmú cikksorozatot is, „Az utódok összeesküvése" címűt, az őhozzá hasonló jelesen káderezett „toll-sztahanovistáktól", mint amilyenek Gyulai István, Pintér István, Rudnyánszky István és Zala Tamás.

Ezek egy „íróbrigádba" tömörülve szedték füzérbe a kommunista hírszerző szolgálat igazgyöngyeit — a nyugaton hemzsegő „opportunistán dogmatikus kémbrigádok szubverzív és diverziós" fáradozásainak bizonyítékait — amiből minden „haladóan értelmes" kommunista meggyőződhetik, hogy miként igyekeznek ezek a sötét ellenforradalmárok a népi demokrácia biztonságát és létét „revízió" alá venni! — A magam részéről a Münich-, vagy Marosán-díjat (lám Magyarországon már mindenki magyar) mégis Szabó Lászlónak ítélem, mert ennek az írásnak már a címe is ostoba.

A fent említett cikksorozatokban talált szörnyűségekhez Szabó László címe alatt fűzök néhány megjegyzést, amiből azok az olvasóink is láthatják, hogy miről van szó, akiknek nem adatott meg az élvezet, hogy eredetiben olvashassák a bolsi újságírás remekműveit.

Először is a felsorolt zengzetes magyar nevek nem jelentenek egyáltalán semmit. Jámbor viselőik, úgy látszik, egy életen át sem tanultak meg magyarul, így előbb át kell fordítanom anyanyelvünkre a szöveget sorról-sorra, hogy megértsem mit is akarnak tulajdonképpen mondani. Ez viszont azért nem könnyű munka, mert az ő „szaknyelvüket" meg én nem ismerem eléggé. Azt már nem is hányom az íróbrigád szemére, hogy a szovjet „dialektikus materializmus" kifejezéseit a „szubverzív, diverziós, opportunista, dogmatikus, revizionista" furcsaságokat oly élvezettel szajkózzák. Honnan is tudnák ezek a jó „patrióták", hogy mindezekre lennének magyar kifejezések is. — Ezen felül soha nem voltam vígjáték író, sőt a

[1186] Megjelent: Hadak Útján, 11. évf. 125. sz. (1959.09.01.) 8 – 9.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

csekély humorérzékem is jócskán elapadt a tizennégy éves emigráns élet nyomorúsága közepette. Márpedig csak ilyen irodalmi műfajban lehetne elfogadhatóan tálalni a szöveg lényegét jelentő emeletes szamárságokat. Ezért nem hímezek-hámozok tovább, hanem elmondom, úgy ahogy tudom, a szegény emigráns fejünkre olvasott sok szörnyűséget, hiszen, ha mindez nem is igaz, — sőt hazugságnak is ostoba, — mégis lehet belőle egyet és mást tanulni!

Így mindenekelőtt a kommunista hírszerzés nagyszerű tájékozottságából — mely a tüzet szemrebbenés nélkül házasítja össze a vízzel — ki tudjuk elemezni, hogy a várva-várt emigrációs egység és egybehangolt munka a hátunk mögött már régen megvalósult. Mert lám:

1.) Farkas Ferenc és a „fasiszta" Hennyey Gusztáv mindketten vezérezredesi nyugdíjat kapnak a bonni hadügyminisztériumtól és Hennyey Gusztáv ezen kívül az ottani külügyminisztériumban miniszteri tanácsosi rangban mint a „keleteurópai ügyek szakértője" nagy népszerűségnek örvend.

2.) Megtudjuk a bolsik emigrációs helyzetképéből azt is, hogy Zákó tábornok Adenauer kancellárral folytatott tárgyalásainak eredményeképpen jött létre a MHBK és a Gehlen-szervezet közötti összműködés és hogy ez alapon a MHBK törzsének egy része Bajorország területén „titkos harcálláspontokon" szabályos „katonai vezérkarként" tevékenykedik. Ezen kívül a MHBK — ugyancsak Bajorország területén — kémiskolát is szervezett, ahol fegyveres kiképzés folyt és embereket képeztek ki „diverziók' 'végrehajtására.

No és most sül el a legnagyobb bolsi ágyú!

A jeles íróbrigád körmönfont módszerekkel kiszimatolta, hogy a „diverziós" kiképzést Alföldi Géza,[1187] a „Hídverők" című nyilas lap szerkesztője vezeti. — Ez a mérhetetlen ostobaság annyira fúrja az oldalamat, hogy nem tudom a „nagy" riportot tovább ismertetni, mielőtt közbe nem szólok. Én Alföldi Gézát nem ismerem, őt soha nem is láttam. Hallani annyit hallottam róla, hogy jó verseket ír és hogy egyéb írásai miatt kellemetlenségei voltak. — Az azonban, hogy a MHBK „katonai vezérkara" éppen költőkkel végeztessen el katonai feladatokat, ennek már a feltételezése is, nemhogy állítása, jellemző az egész „leleplezésre".

Bár ez talán sokkal cifrább is lehetett volna egy olyan rendszer emberei részéről, amelyikben fizetett „fasiszta rendőrségi" besúgókból és vályogvető cigányokból verbuválják az

[1187] Alföldi Géza, eredeti nevén Schilzong József (Cegléd, 1908. június 22. – Essen, 1991. október 25.) újságíró, szerkesztő, költő. Kecskeméten jogakadémiát végzett, majd a Ceglédi Hírlapnál helyezkedett el. Bekapcsolódott a nyilas mozgalomba, államtitkár a Honvédelmi minisztériumban, majd 1944 őszén a Szálasi – kormányzatban a propagandaminisztérium államtitkára lett, emellett a Filmipari Alap igazgatóságának, valamint a filmcenzúra ötös tanácsának volt a tagja. Nyugatra távozott, Ausztriában majd Németországban telepedett le. 1949 és 1962 között a Hídverők szerkesztője és kiadója volt.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

államelnököket, jellemtelen „horthysta-fasiszta-szálasista" karrieristákból és disznópásztorokból a generálisokat és amelyikben hajdani tisztes rongyszedők és handlék ÁVH-ezredesi színvonalra züllenek le!

No de folytassuk a megszakított ismertetést.

3.) A kommunista jelentés leleplezi a ,,Labour Service" nevű „magyar fasiszták" fegyveres alakulatát is, amelyik tulajdonképpen gyűjtőhelye a „diverziós" iskolák jelöltjeinek.

4.) Elmondja még a többek között, hogy báró Ordódy Krisztina,[1188] a müncheni „úgynevezett" Magyar Segítő Szolgálat vezetője ugyancsak fedőszervként használja ezt a funkciót. Ő is a hírhedt a Gehlen-féle hírszerző szervezet tagja.

5.) öntudatos kommunista felháborodással emlékezik meg a sztahanovista íróbrigád az általa „Hungarian Aid”-nek nevezett ellenforradalmi segélyszervezet hatalmas pénzeiről, amit Korányi báró, a Weiss, Chorin, valamint Mauthner családok a fasiszta Vidovics Ferencel[1189] összeszövetkezve amerikai nagytőkésektől és a Máltai Lovagrendtől szedtek össze abból a célból, hogy támogassák a magyarországi rendszerellenes elemeket és azok családtagjait, hogy ezzel is ébrentartsák az ellenállás szellemét…

Szinte fájdalmas sóvárgással tör ki azután a „bolsi” "puritánság" a sorokból, hogy a gyakorlatban ezeknek a pénzeknek nagy része nem Magyarországra, hanem Lengyel altábornagy gráci tyúkfarmjának fejlesztésére lett fordítva.

A nagy vonásokban vázolt kommunista jólértesültséget a következő szerény kiegészítésekkel kell tökéletesítenünk:

A nyugatnémet kormánytól nem kap sem Farkas, sem Hennyey vezérezredes egyetlen márka nyugdíjat sem. Abban is kételkedünk, hogy a nyugatnémet külügyminisztérium keleteurópai ügyekben rá volna szorulva bármilyen idegen tanácsadó véleményére. Még jó, hogy nem azt írták, hogy szemfüles megfigyelőik azt jelentették, hogy Farkas és Hennyey

[1188] Dr. Ordódy Sándorné, született Jahraus Krisztina (Ferenchalom, 1895. február 8. – München, 1957. március 20.) Karitatív segélyszervezeti vezető. 1913. június 26-án Ferenchalmon ment nőül dr. Ordódy (Klein) Henrik Sándor Eberhardt ezredorvos későbbi vezértörzsorvoshoz. Különböző karitatív szervek munkájában vett részt, többek között tagja volt a Magyar Vörös Kereszt Egylet központi választmányának, valamint a Női önkéntes munkaszervezetnek, majd 1944-ben a Női Honvédelmi Munkaszolgálat országos vezetője volt. Férjével Nyugatra távozott, Münchenben telepedett le, ahol a németországi Magyar Segítőszolgálat alapítója és haláláig a szervezet vezetője volt.

[1189] Vidovics Ferenc (Balatonendréd, 1900. március 7. – New York, 1976. április 18.) kisgazdapárti politikus, főispán. Jogi tanulmányait követően belépett a FKgP-ba, 1936-ban már a párt országos nagyválaszmányának szervező titkára lett, majd 1943-tól a párt polgári tagozatának országos főtitkára, a Magyar Építőanyagkereskedelmi Rt. igazgatója volt. Az ország német megszállását követően bekapcsolódott az ellenállásba, 1944. március 26-án a Gestapo letartóztatta, Kistarcsára internálták. Szabadulását követően a FKgP főtitkárhelyettese és nagyválasztmányának tagja, nemzetgyűlési, majd országgyűlési képviselő, 1946. augusztus 12-ig Somogy vármegye főispánja volt. 1946. őszén államellenes szervezkedés vádjával letartóztatták, a népbíróság elítélte és bebörtönözték. Az 1956-os forradalom és szabadságharc idején fegyveres csoportot szervezett, a szovjet intervenciót követően Nyugatra távozott, az Egyesült Államokban telepedett le.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

vezérezredesek nap, mint nap karonfogva sétálnak ki és be a bonni minisztériumok kapuin. Mert erre azután biztosan mindenki, akinek valami kis sejtelme van az emigrációs helyzetről és hogy ki milyen nézetet képvisel, nyomban megrendelte volna a „Népszabadságot", a vicclapnak.

A legnagyobb örömmel pedig azt a hírt vesszük, hogy a „fasiszta" felszabadító hadsereg „Labour Service" néven már készen áll. Nicsak, ezek a huncut nyugati imperialisták hogy el tudták előlünk titkolni ezt a minden emigráns vágyálmát. Mi csak annyit láttunk a „Labor Service"-ből, hogy tagjai sokszor szegény legények módra fegyver nélkül, mint éjjeli őrök ténferegtek néhány raktár körül. — No de erre az otthoni hírre azután Hennyey, Farkas és Zákó tábornokok — akik már útban vannak, hogy belépjenek a „Labour Service"-be, táviratilag hívták Chorinékat és Weisséket, meg báró Korányit, hogy most már ők is teljesítették hazafias kötelességüket ...

Ordódy Krisztina esetét már sokkal nehezebb tisztázni. Ordódy orvostábornok özvegye szegény — aki soha bárónő nem volt — már majdnem három éve nyugszik a temetőben. Amíg élt ez a jó lélek, kifőzdéjével, tehát nehéz, fáradságos munkával tartotta fenn a „Magyar Segítő Szolgálatot", hogy szegény honfitársainknak kisebb ügyes-bajos dolgaikban segíteni tudjon.

A „Hungrian Aid" eredetét és célját nem ismerjük, így nem is foglalkozunk vele, mert ahhoz semmi közünk nincsen. De az otthoni kommunistáknak sem! Az összeg felhasználása a pénzadók és kezelők magánügye. Ezt az elvet még a kommunistáknak is el kell fogadniok! Eddig ez a bolsi kabaré műsor.

Ha mindezt egy tájékozatlan ember olvassa semmiképpen sem tud kiokosodni belőle, hogy mi is a kommunisták célja ezzel a buta irka-firkával? Kinek szól ez a sok ostoba hazugság? A magyar népnek? — Óh az boldog örömmel vesz tudomást mindenről, ami a hajcsárjainak bosszúságot okoz. — A nyugati hatalmaknak, vagy az emigrációnak? Azok viszont a valóság ismeretében a hasukat fogják nevettükben ennyi butaság hallatára. Avagy csupán — egyes hisztérikus emigráns lapokhoz hasonlóan — „öninjekciózást" jelentenek a kommunistáknak ezek az emigrációval foglalkozó primitív hazugságok?

A cél sem az egyik, sem a másik. Inkább egy moszkvai nagyvonalú és jól átgondolt hidegháborús műveletről van szó, amelynek a csatlós része — amint az mindenkor és mindenben lenni szokott — selejtes emberek selejtes kivitelezése!

A múlt évben kezdődött ez a bolsi hidegháborús támadó művelet. Azokban a nyugati államokban, amelyekkel a népidemokráciának diplomáciai kapcsolata is van (mint például Ausztriában) jegyzékekben a „Note verbal"-okban támadják, rágalmazzák az emigrációt és az emigrációs személyiségeket. Azokban az államokban pedig, amelyekkel hivatalos kapcsolatot

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

nem tartanak, a betelepített partizánjaik a helyi társutasokkal összejátszva mocskolják a hatóságok előtt az emigrációt. Mindehhez a kísérő zenét a magyarországi és a nyugaton magyar nyelven megjelenő kommunista szennylapok szolgáltatják. Hogy mennyi eredménnyel, azt látjuk.

A legutóbbi időkben még hamisított „eredeti kompromittáló" fotókópiával is elárasztják ügynökeik útján a magyar emigrációt.

És éppen ez a borzalmasan gyatra eredmény teszi kérdésessé, hogy megéri-e azt a sok kidobott pénzt a nyugaton működő kommunista hírszerző szolgálat? Az a sok magyar diplomatának álcázott hírszerző ügynök — a lukács józsefek, kovács józsefek, patkó mihályok, kardos imrék, rostások, kertészek, fürediek, telekiek, erős józsefek, gáti jánosok, lantos györgyök, összes fő és mellék neveikkel, valamint a titkos küldetésben nyüzsgő szánalmas figurák — nem érdemelnék-e meg, hogy „á la Kádár" megmanikürözzék őket azért a sok hiába elherdált pénzért, amit ők „jól tájékozottságukért" zsebrevágtak?

No de ha már a pesti elvtársak annyi szeretetteljes figyelemmel foglalkoznak az emigrációval, mi is tehetünk nekik egy kis viszontszolgálatot. Majd, amikor több időnk lesz a téli hónapokban, a kandalló mellett elcsevegünk a fent felsorolt tökfilkók megdöbbentő butaságának részleteiről és a népi demokrácia iránti „rendületlen hűségükről". Tesszük ezt olyan formában, hogy a moszkvai nagybácsiknak is derüljön a lelkük örömükben, hogy kedves fiacskáik milyen kiváló tanulmányi előmenetelt mutathatnak fel. Azt mi is megtanultuk a bolsiktól, hogy miként lehet a szemétre dobni a kifacsart citromot!

Zárszóként pedig biztosítjuk a budapesti elvtársakat, hogy mi sokkal, de sokkal többet tudunk róluk, mint ők az emigrációról. Még akkor is, ha vasfüggönyüket a felhők magasságáig emelik fel.

Zákó András

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

11. sz. Zákó András: A magyar katonaszív[1190]

A magyar katona-szív

A világot akkor háború dúlta, 1944 szeptemberét írtuk. Ez a háború már alig hagyta itt-ott felcsillanni az emberiesség, lovagiasság leghalványabb szikráit is. Dölyfös, de éppen olyan üres jelszavak, vak gyűlölet, féktelen bosszúvágy megfagyasztották az emberi szíveket.

A VI. hadtest a keleti Kárpátokban az ezeréves magyar határon még keményen állta a szovjet rohamait. Az oroszok minden igyekezete, hogy az arcvonalat áttörve elérjék a nagy magyar Alföldet, véres kudarcba fulladt a Tatárhágó védői előtt.

A hősi áldozat azonban hiábavaló volt. Romániának a háborúból való kiválása a déli Kárpátokban megnyitotta az utat a szovjet csapatok előtt és a magyar útvonalat lépésről-lépésre vissza kellett venni!

Szeptember 8-án, Kisasszony napján[1191] a kora reggeli órákban segédtisztemmel Zabbie község északi házcsoportja közelében az út szélén vártam hadtestparancsnokomat, hogy szemrevételezzük a parancsnokságom alatt álló 27. székely hadosztálynak a Visó völgyébe vezető visszavonulási útját, egy még építés alatt lévő dorongutat. Ragyogó szép őszi reggel volt.

Egyszerre csak az egyik közeli paraszthaz kertjéből csecsemő-sírás ütötte meg fülünket. Senki sem mozdult a házban és a kisgyerek lankadatlan erővel visított.

Bementünk a kertbe és az őszi harmattól vizes, hideg fűben egy 8-10 hónapos leány gyermeket találtunk. Csak egy derekáig érő durva parasztszőttes ingecske volt az istenadtán és maszatos arcocskáján pedig ömlöttek a könnyek. Amikor karomba emeltem a kicsit és segédtisztem piros almát mutatott neki, nyomban mosolyra derült és világoskék szeme egy nevetés volt.

*

Felzörgettük az ukrán paraszthazat, amelyhez a kert tartozott és a gazda előadta, hogy a kisgyermek anyja egy menekült lengyel leányanya, aki hozzájuk volt beszállásolva, de aki már ismét teherben volt. Az anya az éjjel továbbmenekült nyugatra, de gyermekét a kertbe kitéve ott hagyta. Az ukrán paraszt hozzáfűzte még, hogy ő felnevelné a gyereket, de magának is 6 gyermeke van és hozzá még szegény ember, így nem tehet a gyerek érdekében semmit.

[1190] Megjelent Szabad Magyarság, 5. évf. 7. sz. (1960.02.14.) 7 – 8.
[1191] Kisboldogasszony, vagy népiesen Kisasszony napján, szeptember 8-án a Római Katolikus Egyház Szűz Mária születésnapját (Nativitas Beatae Mariae Virginis) ünnepli.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Levittem a kicsit a Cseremosz folyó hídjánál táborozó utásszázadhoz és átadtam azzal, hogy gondoskodjanak róla addig is, amíg valamilyen megoldást találunk a számára.

Amikor késő délután visszaérkeztem a szemleútról, betértem az utászokhoz, hogy érdeklődjem a kislány felől. Alig ismertem rá a kicsire. Ragyogó tisztára volt már fürösztve és tábori barna katona ingből frissen varrt ingecskéjében megelégedetten feküdt egy ruháskosárban. Állandóan négy-öt katona szorgoskodott körülötte, hogy kiszolgálja. A kislány csupa derű, mosolygós volt. Még csak náthát sem hozott magával a harmatos, hideg éjszakából. Mária oltalmazta.

A falu bírájával akartam érintkezésbe lépni, hogy a gyermek további sorsát megbeszéljem vele, de az utászok nem akartak lemondani róla. Kérésükre beleegyeztem ugyan, de még magam sem tudom, hogy miképpen fogjuk kimenteni a gyereket a háború forgószeléből.

Így lett a kicsi azután egyelőre a 27. utászszázad kislánya. Meghagytam még a "nevelőszülőknek", hogy a tábori lelkésszel kereszteltessék meg és adják neki a Mária nevet. Mária legyen a védőszentje, aki megóvta őt és akinek napján gondjainkba vettük.

*

Pár hét múlva a hadosztály a Visó völgyében volt összevonva, hogy kérésének megfelelően a szülőföld, Erdély védelmére kerüljön bevetésre.

Egy nap a szálláskörleteket szemléltem és amikor az utsszázad községében jártam, eszembe jutott a gyerek. Elvezettettem magam abba a házba, ahová a kicsit azóta beszállásolták.

Most már a háziasszony, egy kedves fiatal magyar asszony szakszerű gondozásában, vadonatúj kelengyével kistaffirozva[1192] feküdt ágyacskájában. Egy utász éppen tejet melegített neki, kettő meg a legyeket hessegette róla egy fenyőágacskával.

Ezek a magyar katonák visszaadták az emberi lelket illetően alaposan megingott hitemet!

*

A kislányt mégegyszer viszontláttam október közepe felé — utoljára!

A hadosztály véres utóvédharcokat vívott a Borgói szorosban. Beszterce főtere nyüzsgött a menekültek tömegétől. Egyszerre az embersűrűben egy bojtos, fehér gyermek prémfőkötőt látok egy katona karján. Odasiettem és egy idősebb utász jelentette, hogy ő ratosnyai erdőőr, már tíz éve nős, de az Isten gyermekkel nem áldotta meg őket. Minden vágyuk az volt, hogy egy kis gyereket fogadhassanak örökbe. A kislányt elkönyörögte bajtársaitól és most kapott három nap eltávozást, hogy leadja feleségének Ratosnyán. Azóta 15 Kisasszony napján borultak őszi színekbe a székely erdők. A kis Mária bizonyára már fiatal magyar lánykává serdült és mit

[1192] Kistaffíroz: a szükséges ruhaneművel, kelengyével ellát.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

sem sejt arról a megrázóan szép történetről, mely őt lengyel földből magyar földbe plántálta. Talán csillagos nyári estéken ő is ott van a többi székely kislány között a Maros-parti sötét fenyők alatt és álmodozó kék szemével vágyakozva tekint nyugat felé ... Várja, hogy a hegytetőkön mikor zendül meg újra a szabadító honvéd kürtszó!

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

12. sz. dr. Málnási Ödön Zákóról és az MHBK-ról[1193]

Bécs, 1968. márc. 13.

Kedves Barátom!

márc. 10-iki szíves leveled és megrendelésed ma köszönettel vettem.

Örvendenék, ha szíves volnál mielőbb szabatos szövegben leírni a Magyar Hazaárulók Becstelen Közössége 20- éves vacsorabotrányát. Én is a közeljövőben Neked igen csinos gyűjteményt küldök ezen hazaáruló banda újabb garázdálkodásairól. Annyit már elértek, hogy Ausztriában, ha egy osztráknak Szt. László nevét valaki kiejti, akkor – a belügyminiszter feloszlató rendelete óta – rögtön azt kérdezik, hogy milyen kémbeszervezési akcióról van szó? A régi m. kir. hiv. tiszti tekintélynek többet ártani nem is lehetett volna, mint ezek a volt m. kir. hiv. tisztekből lett hivatásos hazaárulók, komát, keresztfiút stb. ezer-ezer dolláros beszervezési fejpénzért kötélre, életfogytra »segítő« hazaárulók. Sajnos.

Minden jót, a magyarok Istene bőséges segedelmét kívánom magyarságszolgálati munkáidra és sok szeretettel köszöntelek, ölellek készséges barátod:

Ödön

A magyar emigráció számára tisztulási lehetőséget nyújt az I. sz. hazaáruló Zákó Andrásnak 1968 márc. 13-án bekövetkezett halála. Zákót az élők közül legrégebbi idő, 1904. óta ismerem, osztálytársam volt. Ezen 64 év alatt Zákónál elvetemültebb gazembert nem ismertem. Közelről ismertem a honvédvezérkar kémelháritó (vkf/2). o. egymást váltogató vezetőit: Sztójay és Ruszkay altábornagyokat, s mindkettő többször dicsérte előttem Zákót azért, mert súlyos moral insanity[1194]-je kiválóan alkalmassá tette a kémszolgálatra. 1920-tól haláláig kémszolgálatból élt. A kémkedés oly létszükséglete volt, mint másnak a lélegzés. 1920-tól 1945-ig a vkf/2 szolgálatában, 1946-tól haláláig felváltva a francia Deuxieme Bureau, kommunista jugoszláv UDBA,[1195] német Bundesnachrichten-Dienst, amerikai CIA zsoldjában. Számára teljesen mindegy volt, hogy ki fizeti? Csak a dorbézolásait fedező kémszolgálat volt élete egyetlen célja. A MHBK-t a Magyarország elleni kémkedésre toborzó,

[1193] Az iratot dr. Málnási Ödön véleménye az MHBK-ról címen lásd: HM HIM HL Pers. 313. doboz (Gömbös Ernő hagyatéka). Az iraton első látásra szembetűnő, hogy két (vagy több irat) kompilációjából született, majd fénymásolatként került a Gömbös hagyatékba. Az irat első része „Ödön" aláírással szerepel, míg a második rész után már gépelve szerepel: dr. Málnási Ödön. A dokumentumot az írógép okozta -, valamint az értelemzavaró helyesírási hibáktól mentesen teszem közzé.

[1194] Erkölcsi elmezavar, az a kórkép, melynek legfőbb sajátsága az etikai és morális irányban mutatkozó kedélyi elfajulás.

[1195] UDBA: Uprava Državne Bezbednosti, azaz Állambiztonsági Igazgatóság. A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság titkosrendőrsége.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

beszervező világszervezetté fejlesztette dollár-és márka subventiokból.[1196] Nem azért, hogy emigráns módon küzdjön a budapesti rendszer ellen, hanem kizárólag azért, hogy az általa és banditái által Magyarország elleni kémkedésre beszervezettek után felszedegethesse az átlag ezer dolláros fejpénzt, prémiumot. A MHBK egyre szaporodó botrányai nem érdekelték. Kanadától Franciaországig, Ausztráliától Ausztriáig sorjában derült ki Zákó és banditáinak botrányos hazaárulása. A ″Szent László″ fedőnév mögé bújt ausztriai kémfelhajtó szervezetét ″vitéz″ Tabynak[1197] komáját s keresztfiát kémkedésre kiárusító botrányai után[1198] – az osztrák belügyminiszter kénytelen volt betiltani. Az általa és banditái által Magyarország ellen kémkedésre beszervezettekből 1947 – 1967 között legkevesebb 150-et akasztottak fel Budapesten és legalább 300-at ítéltek életfogytra, 15-20 évre. De emlékét Magyarországon még évtizedekig átkozzák az általa akasztófára, fegyházra segített volt m. kir hivatásos tisztek özvegyei, árvái, s más károsultjai. Halála alkalmat nyújt arra, hogy a MHBK Magyar Hazaárulók Becstelen Közösségéből Magyar Harcosok Bajtársi Közösségévé alakuljon. Lehetséges-e ez? Vagy a zákó-fertőzet már teljesen átitatta ezt a szervezetet? -a közeljövő erre is feleletet nyújt. De ehhez Zákó életben maradt Redl-lovagjainak félre kell állani.

Dr. Málnási Ödön

[1196] Subventio: rendszeres pénzbeli segély, támogatás.

[1197] Vitéz Taby Árpád (Nyitragerencsér, 1896. július 16. – St. Georgen Attergau, 1973. augusztus 21.) hivatásos katonatiszt testőrőrnagy, posztumusz vezérőrnagy. Katonai alreáliskolát, lovassági majd gyalogsági hadapródiskolát végzett, 1915. március 15-én avatták zászlóssá a császári és királyi 60. gyalogezredhez, amelynek keretében harcolt az olasz, a szerb, az orosz és a román frontokon. 1918. augusztusában megsebesült. 1919-ben harcolt a csehek ellen, fogságba esett, majd onnan megszökve Bécsbe, majd Zágrábon keresztül Szegedre ment, ahol csatlakozott a Nemzeti Hadsereghez. A Honvédelmi Minisztérium őrségéhez osztották be, majd József főherceg testőreként teljesített szolgálatot 1920. januárjáig, amikor az I. vadászzászlóalj géppuskás századának parancsnoka lett. 1921-ben a rongyos gárda tagjaként részt vett a Nyugat-magyarországi felkelésben, majd egyéves csendőrtiszti tanfolyamot követően 1927. novemberéig a csendőrség felügyelőjének parancsőrtisztje volt. Ezt követően a gyalogos testőrséghez osztották be, mint alantos tisztet. Decembertől a testőrség parancsnokának segédtisztje, majd 1936 – 1938 között a testőrség parancsnokának különleges alkalmazású törzstisztje. 1939. január 1-én nyugdíjazták, vitézi telkére visszavonulva gazdálkodott, 1939-ben a gyöngyösi kerületben szerzett képviselői mandátumot a Magyar Élet Pártja színeiben. A földreform elodázása következtében kilépett a MÉP-ből és csatlakozott az Imrédy vezette Magyar Megújulás Pártjához. A háborút követően Horton élt, a gyöngyösi népbíróság 1946-ban 8 évi börtönre ítélte, melyet a Népbíróságok Országos Tanácsa félévi börtönre szállított le, amelyet kitöltöttnek nyilvánított, azonban internálták. Szabadulása után Hortra tért vissza. A rongyos gárdában való szerepvállalása miatt 1954 októberében ismét letartóztatták, elítélték, 1956. október 26-án Vácról szabadították ki. Fegyverrel harcolt a szabadságharcban, majd annak leverését követően bujkálni kényszerült, majd 1956. november 26-án Ausztriába távozott. Bekapcsolódott a katonai emigráció munkájába, az MHBK ausztriai főcsoportjának vezetője volt haláláig.

[1198] Utalás a dr. Egedy Lehel és társai ügyre. Dr. Egedy Lehel, a Vízügyi Építő Vállalat jogügyi előadója volt, 1964-ben Ausztriában járt a szüleivel, ahol találkoztak Lehel keresztapjával, Taby Árpáddal, aki keresztfiát összekapcsolta a nyugati hírszerző szolgálatokkal, akik anyagi juttatást helyezetek kilátásba bizonyos információkért. Az információk megszerzése érdekében Egedy apja mellett igénybe vette dr. Asbóth Lászlót is. A magyar állambiztonsági szervek levélellenőrzés során derítettek fényt a kémszervezetre. A Budapesti Katonai Bíróság 1966 májusában Egedy Lehelt 15, apját, dr. Egedy Elemér belgyógyászt 10, Asbóth Lászlót 14 évi szabadságvesztésre ítélte. Bővebben lásd: Bán Ernő: Kémek, hazaárulók. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1966. V. ö. Marjai József őrnagy: Hazaárulók és megbízóik. In: Honvédségi Szemle, 1967/9. sz. 80 – 85.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Bibliográfia

Levéltári anyagok

Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára (ÁBTL)

ÁBTL 2.1.II/30.a. (V-142767/2) (Kuthy László)

ÁBTL 2.1.II/30.b. (V-142767/2) (Kuthy László)

ÁBTL 3.1.5. O-13766. (Kopjás mozgalom)

ÁBTL 3.1.5. O-14851. (Kopjások)

ÁBTL 3.1.9. V-168. (Sigetter Viktor)

ÁBTL 3.1.9. V-12262/1. (Szügyi Zoltán)

ÁBTL 3.1.9. V-82865. (Ryczek Mihály)

ÁBTL 3.2.2. T-2/2. (Zákó András)

ÁBTL 3.2.2. T-2/3. (Zákó András)

ÁBTL 3.2.2. T-2/4. (Zákó András)

ÁBTL 3.2.4. K-1407. (Korponay Miklós)

ÁBTL 3.2.5.- O-8-012. (Tirol, ausztriai MHBK)

ÁBTL 4.1. A-422. (Okmányanyagok a De Jouvenel tárgyalással kapcsolatban.)

ÁBTL 4.1. A-454. (VKF 2-Kopjás mozgalom-Székely Hadosztály-Vitézi Rend-Rongyos Gárda-MÜNE.)

ÁBTL 4.1. A-503. (Horthysta hadsereg fasiszta alakulataira vonatkozó tanulmányi anyagok)

ÁBTL 4.1. A-857 (VKF/2-es beosztottakról jellemzés III.)

ÁBTL 4.1. A-862. (Kádár Gyula)

ÁBTL 4.1. A-2125. (Szovjet katonai törvényszék által elítélt kopjások anyagai)

ÁBTL 4.1. A- 2126/173. (Kopjások)

ÁBTL 4.1. A-2127/19 /1 (Összefoglaló a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége nevű szervezetről)

ÁBTL 4.1. A-3481 (Állambiztonsági ismeretek a Kopjás mozgalomról)

ÁBTL III.1.14. (Korponay Miklós)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Budapest Főváros Levéltára (BFL)

BFL VII. 160. a. 388/1944. (Korponay Miklósné)

BFL VII. 160. a. 1233/1943. (Korponay Miklósné)

BFL VII. 160. a. 1234/1943.(Korponay Miklósné)

BFL VII. 180. 1097/1943. (Korponay Miklós m. kir. vk. szds.)

BFL VII. 5.e. 18546/1949 (Bregfy Károly)

BFL XXV. 1.a. 1776/ 1946. (Fabini Tivadar)

BFL XXV. 2.a. 1.d. 1/0167. (Gyűjtőív az Északamerikai Egyesült Államok részéről kiadott háborús bűnösökre vonatkozó adatok gyűjtése")

BFL XXV. 4. f. 005023/1955. (Kozma László)

HM HIM HL (Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltára)

HM HIM HL AKVI (Katonai anyakönyvek)

33187. Zákó (Zakó) Jenő

33684. (Siménfalvy Tihamér)

1896/1411. (Liszay Aurél)

1899/795/(Homoródy Adorján)

HM HIM HL Pers. (Personália, személyi hagyatékok)

218. doboz (Ilinkay- Eggendorfer Dezső)

236. doboz (técsői Móricz Béla)

237. doboz (técsői Móricz Béla)

280. doboz (Aggteleki Béla)

281. doboz (Aggteleki Béla)

282. doboz (Aggteleki Béla)

283. doboz (Aggteleki Béla)

284. doboz (Aggteleki Béla)

285. doboz (Aggteleki Béla)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

286. doboz (Aggteleki Béla)

287. doboz (Aggteleki Béla)

288. doboz (Aggteleki Béla)

307. doboz (jákfai Gömbös Ernő)

310. doboz (jákfai Gömbös Ernő)

311. doboz (jákfai Gömbös Ernő)

312. doboz (jákfai Gömbös Ernő)

313. doboz. (jákfai Gömbös Ernő)

335.doboz (kisbarnaki Farkas Ferenc)

336.doboz (kisbarnaki Farkas Ferenc)

337.doboz (kisbarnaki Farkas Ferenc)

338.doboz (kisbarnaki Farkas Ferenc)

339.doboz (kisbarnaki Farkas Ferenc)

340. doboz (kisbarnaki Farkas Ferenc)

344. doboz (Kéri Kálmán)

379. doboz (Adonyi–Naredy Ferenc)

380.doboz (Adonyi–Naredy Ferenc)

400. doboz (Adonyi–Naredy Ferenc)

401. doboz (Adonyi–Naredy Ferenc)

402. doboz (Adonyi–Naredy Ferenc)

425. doboz (Sáska Elemér)

HM HIM HL I. világháborús kitűntetési felterjesztések

20524./ti. (Zakó András)

23904/ti. (Zákó András).

31998/ti. (Zakó Endre)

37249/ti. (Zakó András)

41904/ti. (Zakó Endre).

45046/legs. (Zakó Endre)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

HM HIM HL I. főcsoport

I.41. Legfelsőbb előterjesztések, 81. doboz,

I.42. Legfelsőbb elhatározások (1928 – 1929), 62. doboz.

HM HIM HL VII. főcsoport (Egyesületek)

1. doboz. (MHBK)

2. doboz. (MHBK)

3. doboz. (MHBK)

4. doboz. (MHBK)

HM HIM HL TGY (Tanulmányok és visszaemlékezések gyűjteménye)

2556. (Kádár Gyula)
2915. (Csohány Endre)
3064. (Pályi György)
3094. (Kovács Ferenc vezérkari őrnagy)
3098. (Kornis Pál)
3148. (Darnóy Pál)
3255. (Siegler Endre)
3220. (Daróczi Gyula)
3277. (Vadon Pál)
3343. (Csoknyai Péter)
3383. (Perjés Antal)
3405. (Bereczki Ferenc)
3409. (Bozóky Géza)
3453. (Weissenbach, Andreas v.)
3456. (vitéz Sikorszky–Vértes Béla)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

3819. (Billnitzer Ernő).

3908. (sárbogárdi Mészöly Elemér)

3958. (Hrynioch Ivan, Andrij Dolnytsky)

3992. (Józsa Imre)

4330. (Szügyi Zoltán)

4423. (Vajta László)

II. 2598. (Lajtos Árpád)

HM HIM HL VKF iratok

1926. VI. csop. 1052_B./B

33.370/ eln. /VI-3./1936.

33.738/ eln. /VI-3. /1936.

34.040./eln. /VI.-3./1936.

34.040/eln. /3. oszt./ 1936.

42.083./eln./ VI-4./ 1937.

2209. /eln./ VI-1./ 1938.

3038. / eln./ 1. vkf. /1939.

3717./eln./1. vkf./1940

1942. / hdm. csf. 35/ eln.

4629/eln./ 1. oszt./1943.

60916/ eln. 4. vkf. /1942. sz.

65725 /eln. 8./e. vkf /1942. sz.

HM HIM KI (Honvédelmi Minisztérium, Hadtörténeti Intézet és Múzeum Központi Irattára

313/1617. sz. ti. ogy. (Móricz Béla)

2672. sz. ti.ogy. (Gilde Barna)

66393. sz. ti.ogy. (Mikó Zoltán)

85484. sz. ti.ogy. (Siegler Endre)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

MNL OL P-szekció 23438 (Torontói Magyar Ház, Korponay Miklós iratai)

64. doboz

65. doboz

66. doboz.

MNL OL M – KS 274. f. 11.cs. 16. öe. 29.

Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára

OSZK 590. fond (A kanadai Rákóczi Szövetség iratai – Korponay iratok)

1. doboz

2. doboz

3. doboz

4. doboz

5. doboz

6. doboz

7. doboz

8. doboz

9. doboz

10. doboz

11. doboz

12. doboz

A szerző birtokába jutott eredeti dokumentumok

Borbás dosszié. Az özv. Borbás Károlyné által átadott eredeti iratok.

Kiskunhalasi Thorma János Múzeum. Archívum. Thorma Gábor letét.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Korponay család archívuma. Eredeti dokumentációk Debreczeniné Korponay Erika tulajdonában, másolatok a szerző birtokában.

Central Intelligence Agency Freedom of Information Act Electronic Reading Room. (A világhálóról letöltött eredeti iratok)

https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/NADAS%2C%20LAJOS_0002.pdf (letöltés dátuma: 2020. december 9.).

https://www.cia.gov/readingroom/docs/MAGYAR%2C%20HARCOSOK%2C%20BAJTARSI%2C%20KOZOSSEGE%20%20%20VOL.%201_0019.pdf 7 – 8. (utolsó megtekintés 2024. 08. 22.)

https://www.cia.gov/readingroom/docs/MCCARGAR%2C%20JAMES_0020.pdf (utolsó megtekintés: 2024. 09. 03.)

https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/ZAKO,%20ANDREAS_0115.pdf (mentés dátuma 2019. október 29.)

Hivatalos anyakönyvek, értesítők, közlönyök

Budapest I. kerületi Anyakönyvi Hivatal Halotti Anyakönyve

45/1937. folyószámú. bejegyzés

1663/1938. folyószámú bejegyzés

Budapest, X. kerületi Anyakönyvi Hivatal, Házassági Anyakönyvek,

206/1942. folyószámú bejegyzése

Budapest XII. kerületi Anyakönyvi Hivatal Halotti Anyakönyve.

1044/1940. folyószámú bejegyzés

792/1959. folyószámú bejegyzés

Cinkotai Anyakönyvi Hivatal Halotti Anyakönyve

61/1931. folyószámú bejegyzés

Németújvári Anyakönyvi Hivatal, Születési Anyakönyvi kivonatok

55/1912. folyószámú bejegyzése

A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem tanrendje, 1940 – 1941. tanév, 2. félév, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem tanrendje, 1941 – 1942. tanév, 1. félév, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest.

A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem tanrendje, 1942 – 1943. tanév, 1. félév, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest.

A pécsi M. kir. Zrínyi Miklós Reáliskolai Nevelőintézet Értesítője 1930 – 1931-es iskolai év. Közzétette Az iskola igazgatósága, Taizs József Könyvnyomda, Pécs, 1931.

A „Rákóczi Ferenc" M. Kir. Soproni Reáliskolai Nevelőintézet 1923/24. évi Értesítője, Soproni Sajtóvállalat Rt., Sopron, 1924.

A „Rákóczi Ferenc" M. Kir. Soproni Reáliskolai Nevelőintézet 1924/25. évi Értesítője, Soproni Sajtóvállalat Rt., Sopron, 1925.

A „Rákóczi Ferenc" M. Kir. Soproni Reáliskolai Nevelőintézet 1926/27. évi Értesítője, v. Tóth Alajos Könyvnyomdai Műintézete, Sopron, 1927.

Az Erdélyi Róm.Kath. Státus Brassói Főgimnáziumának Értesítője az 1908 – 1909. tanévről. Közli: Buslig József igazgató, Herz-féle Kő-és Könyvnyomda, Brassó, 1909.

Az Erdélyi Róm.Kath. Státus Brassói Főgimnáziumának Értesítője az 1909 – 1910. tanévről. Közli: Ágoston Lajos igazgató, Brassói Lapok könyvnyomda, Brassó, 1910.

Az Erdélyi Róm.Kath. Státus Brassói Főgimnáziumának Értesítője az 1910 – 1911. tanévről. Közli: Ágoston Lajos igazgató, Brassói Lapok Nyomdája, 1911.

Az Erdélyi Róm.Kath. Státus Brassói Főgimnáziumának Értesítője az 1911 – 1912. tanévről. Közli: Ágoston Lajos igazgató, Csiby és Égető Könyvnyomda, Brassó, 1912.

Az Erdélyi Róm.Kath. Státus Brassói Főgimnáziumának Értesítője az 1912 – 1913. tanévről. Közli: Ágoston Lajos igazgató, Égető Testvérek Könyvnyomdája, Brassó, 1913.

Ludovikás Levente. A m. kir. Honvéd Ludovika Akadémia Levente-köreinek évkönyve. Szerk.: v. Rózsás József, 12. évf. (1933. december 15.)

Ludovikás Levente. A m. kir. Honvéd Ludovika Akadémia Levente-köreinek évkönyve. Szerkesztő nélkül, 14. évf. (1935. december 20.) 111.

Budapesti Közlöny

50. évf. 190. sz. (1916.08.20.)

51. évf. 114. sz. (1917.05.19.)

51. évf. 220. sz. (1917.09.23.)

51. évf. 285. sz. (1917.12.11.)

52. évf. 186. sz. (1918.08.18.)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Honvédségi Közlöny a Magyar királyi Honvédség számára.

51. évf. 3. sz. (1939.07.19.)

51. évf. 11. sz. (1939.10.30.)

52. évf. 44. sz. (1940.12.23.)

Magyarország Tiszti cím – és névtára.

47. évf. (1940).

Rendeleti Közlöny a Magyar Nemzeti Hadsereg számára.

47. évf. 18. sz. (1920.03.13.)

47. évf. 31. sz. (1920.04.30.)

Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára.

43. évf. 105. sz. (1916.08.18.)

44. évf. 61. sz. (1917.05.17.)

44. évf. 121. sz. (1917.09.19.)

44. évf. 162. sz. (1917.12,8.)

45. évf. 116. sz. (1918.08.17.)

46. évf. 98. sz. (1919.12.17.)

46. évf. 104. sz. (1919.12.28.)

54. évf. 7. sz. (1942.02.17.)

54. évf. 14. sz. (1942.04.03.)

54. évf. 50. sz. (1942.12.04.)

55. évf. 40. sz. (1943.09.30.)

56. évf. 34. sz. (1944.08.09.)

Sajtó

ABN Híradó. Az ABN Magyar Tagozatának Hivatalos Értesítője

1. évf. 1. sz. (1952. augusztus)

1. évf. 2. sz. (1952. október)

1. évf. 3. sz. (1952. december)

2. évf. 1-2. sz. (1953. március-április)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Adevěrul

38. évf. 12714. sz. (1925.05.27.)

Délmagyarország

54. évf. 286. sz. (1964.12.06.)

Dunántúli Napló

21. évf. 286. sz. (1964.12.06.)

Esti Ujság

7. évf. 114. sz. (1942.05.21.)

Erdélyi Hirlap

9. évf. 2100. sz. (1925.05.27.)

Esti Hírlap

9. évf. 286. sz. (1964.12.05.)

Európai Utas

3. évf. 2. sz. (1992),

Élet és Irodalom

4. évf. 32. sz. (1960.08.05.)

31. évf. 40. sz. (1987.10.02.)

Felvidéki Népszava

4. évf. 57. sz. (1948.03.09.)

Függetlenség

8. évf. 137. sz. (1940.06.19.)

Hadak Útján

2. évf. 13. sz. (1950.május)

2. évf. 16. sz. (1950. augusztus)

2. évf. 19. sz. (1950. november)

3. évf. 22. sz. (1951. február)

3. évf. 24. sz. (1951. április)

3. évf. 25. sz. (1951. május)

3. évf. 26. sz. (1951. június)

3. évf. 27. sz. (1951. július)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

3. évf. 28. sz. (1951. augusztus)

4. évf. 39. sz. (1952.07.01.)

4. évf. 41. sz. (1952. szeptember)

11. évf. 125. sz. (1959.09.01.)

Haladás

5. évf. 6. sz. (1949.02.10.)

Hétfői Hírek

3. évf. 46. sz. (1959. november 16.)

Hídfő

26. évf. 413. sz. (1963. 11. 10.).

Kapu

14. évf. 6-7. sz. (2001. június-július)

Kelet-Magyarország

21. évf. 286. sz. (1964.12.06.)

Képes 7

5. évf. 16. sz. (1990.04.21.)

Kossuth Népe

4. évf. 23. sz. (1948.01.29.)

Központi Tájékoztató az MHBK nyilvántartottai számára

2. évf. 11. sz. (1950. március)

Látóhatár

15. évf. 6. sz. (1965.11.01.)

Lupta

4. évf. 1041. sz. (1925.06.01.)

Magyar Hírlap

20. évf. 239. sz. (1987.10.10.) Melléklet.

Magyar Ifjúság

11. évf. 31. sz.

11. évf. 32. sz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

11. évf. 33. sz.

13. évf. 52. sz.

13. évf. 53. sz.

14. évf. 1. sz.

14. évf. 2. sz.

14. évf. 3. sz.

14. évf. 4. sz.

Magyar Nemzet

1. évf. 70. sz. (1945.07.26.)

2. évf. 165. sz. (1939.07.22.)

3. évf. 187. sz. (1940.09.07.)

13. évf. 23. sz. (1957.10.04.)

20. évf. 286. sz. (1964.12.06.)

55. évf. 30. sz. (1992.02.05.)

Magyarság

15. évf. 170. sz. (1934.07.29.)

21. évf. 197. sz. (1940.09.07.)

Miskolci Hirlap

1. évf. 57. sz. (1945.07.28.)

1. évf. 65. sz. (1945.08.07.)

Napi Magyarország

4. évf. 42. sz. (2000.02.19.)

4. évf. 54. sz. (2000.03.04.)

Napló. Az MSZMP Veszprém megyei bizottsága és a megyei tanács lapja

25. évf. 107-231. sz.

Népszabadság

17. évf. 91.sz. (1959.04.19.)

17. évf. 92.sz. (1959.04.21.)

17. évf. 93.sz. (1959.04.22.)

17. évf. 94.sz. (1959.04.23.)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

17. évf. 95.sz. (1959.04.24.)

17. évf. 103. sz. (1959.05.05.)

17. évf. 104. sz. (1959.05.06.)

17. évf. 105. sz. (1959.05.07.)

17. évf. 106. sz. (1959.05.08.)

17. évf. 107. sz. (1959.05.09.)

17. évf. 108. sz. (1959.05.10.)

17. évf. 109. sz. (1959.05.12.)

17. évf. 110. sz. (1959.05.13.)

17. évf. 111. sz. (1959.05.14.)

17. évf. 112. sz. (1959.05.15.)

17. évf. 113. sz. (1959.05.16.)

17. évf. 114. sz. (1959.05.17.)

17. évf. 115. sz. (1959.05.19.)

17. évf. 116. sz. (1959.05.20.)

17. évf. 117. sz. (1959.05.21.)

17. évf. 118. sz. (1959.05.22.)

17. évf. 119. sz. (1959.05.23.)

17. évf. 120. sz. (1959.05.24.)

17. évf. 121. sz. (1959.05.26.)

17. évf. 227. sz. (1959.09.27.)

20. évf. 176. sz. (1962.07.29.)

Népszava

73. évf. 149. sz. (1945.07.26.)

138. évf. 84. sz. (2011.04.11.)

Ország-Világ

25. évf. 1. sz.

25. évf. 2. sz.

Pesti Hírlap

59. évf. 8. sz. (1937.01.12.)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

61. évf. 164. sz. (1939.07.21.)

62. évf. 203. sz. (1940.09.07.)

Szabad Magyarság

1. évf. 2. sz. (1956.12.21.)

2. évf. 3. sz. (1957.01.17.)

5. évf. 7. sz. (1960.02.14.)

Szabad Nép

3. évf. 13. sz. (1945.04.10.)

Szabad Szó

47. évf. 105. sz. (1945.08.02.)

Szent Kereszt Magazin

II. évf. (2004.) 3. sz.

II. évf. (2004.) 4. sz.

Tükör

7. évf. 36. sz. (1970.09.08.)

Uj Kelet

7. évf. 82. sz. (1924.04.09.)

Új Magyarság

6. évf. 164. sz. (1939.07.21.)

Ujság

16. évf. 203. sz. (1940.09.07.)

Universul

43. évf. 123. sz. (1925.06.01.)

Vásárhelyi Reggeli Újság

16. évf. 72. sz. (1920.04.01.)

Világ

996. sz. (1948.09.26.)

1003. sz. (1948.10.03.)

1008. sz. (1948.10.10.)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Oral History

Susan Pap-Zubrits: Hungarian interview – Nicholas Korponay. 1978. november 8. 1. rész http://content.lib.sfu.ca/cdm/compoundobject/collection/hungarian/id/135. (letöltés időpontja: 2014. február 23.)

Király Béla vezérezredes portréfilm 1. rész (1996). https://www.youtube.com/watch?v=EjSblzhjFQw&fbclid=IwAR1MGHIClO9oIKgnZAMXiEHPWMI1nzdRY6l46Ak21YdPVg9O5_LlKaojWHg. (Megtekintve: 2020. december 12.)

Veritas Oral History Archívum

336. (Kereszthidi Kézer Ottó)

Filmek

Kopjások. (1975) rendezte Palásthy György

Sólyom a sasfészekben 1-4. (1973) rendezte Szőnyi G. Sándor.

Felhasznált irodalom

1956. Ami a történelemkönyvekből kimaradt. A forradalom igazi története. Szerk.: Szalay Róbert, 56-os Magyarok Világtanácsa, h. n. 1999.

Aczél János – Semsei Jenő: Sólyom a sasfészekben. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1985.

v. Adonyi Ferenc: A magyar katona a második világháborúban 1941 – 1945. Magyar Harcosok Bajtársi Közössége Tanulmányi Csoportja, Ferd. Kleinmayr, Klagenfurt, 1954.

A határban a Halál kaszál... Fejezetek Prónay Pál feljegyzéseiből. Szerk.: Szabó Ágnes – Pamlényi Ervin, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1963.

Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. BM Könyvkiadó, é. n.

Államellenes Bűncselekmények. 20 év a nép szolgálatában. Kiadja: BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség, Budapest, 1967.

Altöttingi zarándoklat. 1947. augusztus 20. Herder – Druck, München, é. n.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

A Magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek története 1830 – 1945. Szerk.: Rada Tibor, Kiadja v. Bánkuty Géza – Gálos Nyomdász Kft., Calgary-Budapest, 2001.

A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia története. Szerk.: dezséri Bachó László. M. kir. Honvéd Ludovika Akadémia, Stádium, Budapest, 1930.

„A magyar-ukrán Közös múlt és jelen: Összekötő és elválasztó „fehér foltok". Nemzetközi tudományos konferencia anyagai (2010. február 26.), Szerk.: Zubánics László, Kárpátaljai Magyar Könyvek 209., Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet, Intermix Kiadó, 2011.

A Ruszinszkói kérdés. Dr. visi Illés József előadása az Országos Nemzeti Klubban. Országos Nemzeti Klub Kiadványai, 26., Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1939.

A szovjet haderő ismertetése csapattest és osztályparancsnokok részére. Szigorúan bizalmas! Tiszt kezelje!, M. kir. Honvédelmi Minisztérium, Attila-nyomda részvénytársaság Budapest, 1942. február.

Ádám T. István: Soprontól Munkácsig. Róna Ferenc Könyvnyomdája, Budapest, 1939.

Ádám T. István: Vérző Ruszinszkó. A rongyos gárda hősi küzdelme az északkeleti felföldért. D. D. Kiadás, Budapest, 1939.

Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. BM Könyvkiadó, é. n.

Államellenes Bűncselekmények. 20 év a nép szolgálatában. Kiadja: BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség, Budapest, 1967.

Altöttingi zarándoklat. 1947. augusztus 20. Herder – Druck, München, é. n.

Alvarez, David – Eduard, Mark: Spying through a glass of darkly. American espionage against the Soviet Union, 1945 – 1946. University of Kansas, Kansas, 2016.

Arany Bálint: Koronatanú. Emlékirat 1945 – 57. Püski Kiadó Kft., Budapest, 1990.

Arday Géza: M. kir. tisztikar – nyugaton. Pannonia Kiadó, Budapest, 1961.

Arday Lajos: A Rákóczi Alapítvány emlékezik Korponay Miklósra. A Rákóczi Alapítvány története. Torontó – Budapest, 1994.

Árky Ákos: Ruszinszkó küzdelme az autonómiáért. 1918 – 1937. Stúdium Kiadás, Budapest, 1938.

Árvai Zoltán – Gyaraki Károly: 100 éves az önálló magyar katonai felderítés, hírszerzés és elhárítás 1918 – 2018. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2019.

Az ideológiai diverzió szerepe az imperialista államok fellazítási politikájában. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest, 1978.

Az imperialisták fellazítási taktikája. Szerk.: Darvasi István, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1968.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Baczoni Tamás – Kiss Gábor – Sallay Gergely Pál – Számvéber Norbert: Halálfejes katonák. Az Osztrák-Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916 – 1918. Puedlo Kiadó, 2006.

Balogh–Beéry László: Az ukrán kérdés. Magyar Nemzeti Szövetség, Budapest, 1939.

Bank Barbara: Recsk. A magyar internálótáborok története 1945 – 1953. Szépmíves-Athenaeum, Budapest, 2017.

Bank Barbara – Mészáros Gyula – Török Ádám: A kopjás mozgalom – a nemzeti ellenállás egyik fajtája. Kézirat.

Baradlai Pál: Én, a 835-ös. I – II. kötet. FSP Literátor DTP Nyomda Kft., Budapest, 1993.

Bartha Ákos: Véres város. – Fegyveres ellenállás Budapesten 1944 – 1945. Jaffa Kiadó, Budapest, 2021.

Bálint László: Különös szervezkedések Szegeden és környékén. 1945 – 1953. A hírhedt koncepciós eljárások és ítéletek első magyar példái. Szemtanú VII. Sorozatszerkesztő: Jancsák Csaba, Belvedere Meridionale, Szeged 2005.

Bán Ernő: Kémek, hazaárulók. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1966.

Bártfai Szabó László: Az utolsó emberig. Szerzői kiadás, Budapest, 1988.

Benjamin Róbert: A fellazítás elve, módszerei, gyakorlata és az ellene folyó harc. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest, 1978.

Benkő Zoltán: Történelmi keresztutak (1941 – 1956). Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2000.

Berecz János: Ellenforradalom tollal és fegyverrel 1956. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1969. Második, illetve harmadik átdolgozott, bővített kiadása azonos címmel 1981-ben, valamint 1986-ban jelent meg.

Berekméri Árpád Róbert: Fegyver alatt. A marosvásárhelyi magyar királyi 27. székely könnyű hadosztály tisztikara 1940 – 1945. Mentor Kiadó, Marosvásárhely 2008.

Berekméri Árpád Róbert: „Lesz még kikelet!" – A marosvásárhelyi magyar királyi 27. székely honvéd könnyű hadosztály a második világháborúban (1940 – 1945). Lector Kiadó Marosvásárhely, 2015.

Berentés Tamás Nyolc év a szögesdrótok ölelésében. Kiadja az Együtt Kiskanizsáért Egyesület, Kanizsai Nyomda, Nagykanizsa, 2004.

Berki Mihály: Az államvédelmi hatóság. k. n., Budapest, 1994.

Berlin a megosztott város. Szerk.: Németh István – Tollas Gábor, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2008.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Biddiscombe, Perry: Az utolsó nácik. Az SS Vérfarkasainak európai partizánháborúja 1944 – 1947. Cephalion Művészeti és Könyvkiadó Kft., Szentendre, é. n.

Biddiscombe, Perry: The last ditch: an organizational history of the nazi Werwolf movement, 1944 – 1945. PhD Disszertáció, London School of Economics University of London, London, 2014.

Biddiscombe, Perry: The SS Hunter Battalions. The hidden history of the nazi resistance Movement 1944 – 1945. Ebook Edition, 2013.

Billnitzer Ernő: Két világháború emlékei. Sajtó alá rendezte dr. Bonhardt Attila, Akadémiai Kiadó, h. n., 2017.

Bishop, Chris: Idegenlégiósok a Harmadik Birodalom szolgálatában. Külföldi önkéntesek a Waffen – SS soraiban, 1940–1945, Hajja és Fiai, Debrecen, 2005.

Biró Lajos – v. Antal Áron – Nemesdy Ernő: A volt m. kir. brassói 24. honvéd gyalogezred, népfölkelő ezred és pótzászlóalj története. k. n., Székelyudvarhely, 1943.

Bíró Lajos – Komjáth Pál: Háború hadüzenet nélkül. Fejezetek a kémkedés történetéből. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1963.

Bokor Péter: Végjáték a Duna mentén. Interjúk egy filmsorozathoz. RTV- Minerva-Kossuth, Budapest, 1982.

Zsákutca. A Századunk sorozat interjúi. RTV-Minerva Kiadó-Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1985.

Boldizsár Iván: Összeesküvés a magyar nép ellen. Szikra, Budapest, 1952.

Bondor Vilmos: A Mikó rejtély. Mikó Zoltán és Raoul Wallenberg kapcsolata a magyar ellenállásban 1944 – 1945. Püski Kiadó, Budapest, 1995.

Bondor Vilmos: Messze van a nyíregyházi kaszárnya. Katonai pályafutásom története. Püski Kiadó, Budapest 1998.

Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza 1945 – 1985. Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, Bern, 1985.

Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza 1945 – 1989. I. – II. Kötet, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1989.

Borbándi Gyula: Nyugati magyar irodalmi lexikon és bibliográfia. Mikes International-Országos Széchényi Könyvtár, Hága – Budapest, 2006.

Borbás Károly: A Gondviselés tenyerén. Memoár. Magánkiadás, Budapest, 2018.

Borsi Kálmán Béla: Ifj. Niamessny Mihály és a temesvári Levente-per (1919 – 1920). Helikon, h. n., 2010.

Borsi Kálmán Béla: Kisfiúk a nagy viharban. A temesvári "Levente-pör", az első román "irredenta per" története, 1919 – 1922; 2. jav. kiad.; Kortárs, Budapest, 2021.

Böröcz Sándor: Kiáltás a mélyből. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest, 1993.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Charisius Albrecht – Mader, Julius: Nem titok többé. Az imperialista német titkosszolgálat fejlődése, rendszere és munkamódszere. Kossuth Könyvkiadó – Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest 1971.

Cornelius, S. Deborah: Kutyaszorítóban – Magyarország és a II. világháború. Rubikon Ház, Budapest, 2015.

Csak szolgálati használatra! Iratok a Horthy-hadsereg történetéhez 1919 – 1938. Szerk.: Hetés Tibor – Morva Tamásné, Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1968.

Csicsery-Rónay István – Cserenyey Géza: Koncepciós per a Független Kisgazdapárt szétzúzására: tanulmányok és válogatott dokumentumok. 1956-os Intézet, Budapest, 1998.

vitéz Csikós Jenő: A másik front…, A szellemiharc módszerei és fegyverei. Singer és Wolfner, Budapest, 1940.

Csohány Endre: Ha ég a ház. Tények és Tanúk, Magvető Kiadó, Budapest, 1988.

Davies, Norman: A varsói felkelés. A '44-es varsói csata. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2008.

Dávid Ferenc: A magyar katonai titkosszolgálatok megszervezése. A HM Katona Politikai Osztály szervezete, feladata és működése, 1945 – 1947. Doktori Disszertáció, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Interdiszciplináris Doktori Iskola, Pécs, 2015.

vitéz Detre Gyula László: Történelem közelről. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2007.

Domonkos László: A Héjjas-nyárfa árnyékában, Kairosz Kiadó, Budapest, 2018.

Domonkos László: A leghosszabb háború. Balti partizánok a Szovjetunió ellen. Mery Ratio Kiadó, h. n. 2013.

Domonkos László: Francia Kiss Mihály élete és halála. Püski – Masszi, Budapest, 2011.

Doromby József ny. áll. őrnagy: A volt cs. és kir. 83-as és 106-os gyalogezredek története és emlékkönyve. K. n., Budapest, 1934.

Dósa Rudolfné: A MOVE. Egy jellegzetes magyar fasiszta szervezet 1918 – 1944. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972.

Dömötör Gyula Ferenc: Kémek és szabotálók elleni védekezés. Szerzői kiadás a m. kir. honvéd vezérkar főnöke 42.444/eln. 2. vkf. D. -1941. számú engedélyével. Martineum Könyvnyomda, Szombathely, é. n.

Eisenhower, Dwight D.: Keresztes háború Európában. Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1982.

Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben I. – IV. kötet. Kiadja: A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Tájékoztatási Hivatala. H. n., é. n.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Erdős Kristóf: Magyar menekültek Ausztriában (1945 – 1947). Doktori disszertáció, ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2020.

Eszenyi László: Idegenbe szakadt hazánk fia. Kiadja a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Nyomdája, é. n.

Eszenyi László: Trianoni nemzedék. Magyar Világ Kiadó, Dabasi Nyomda, é. n.

kisbarnaki Farkas Ferenc: Az Altöttingi országgyűlés története 1947/49 – 1969. München, 1969.

kisbarnaki Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. Kárpát Kiadó, Buenos Aires, 1952.

Farkas Vladimir: Nincs mentség. Az ÁVH alezredese voltam. ItinerArt, Budapest 1990.

Fehér könyv. A Magyar Köztársaság és demokrácia elleni összeesküvés okmányai. Szikra Irodalmi és Lapkiadóvállalat, Budapest, 1947.

Fehérváry István: Börtönvilág Magyarországon 1945 – 1956. Magyar Politikai Foglyok Szövetsége, Budapest, 1990.

Fehérváry István: Szovjetvilág Magyarországon 1945 –1956. Nemzetőr Kiadás, Pro Libertate Publishing House, München – Santa Fe, 1984.

Fekete Gábor – Révész Gy. István: Tábornok hadsereg nélkül, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1969.

Felix, Christopher (alias James McCargar) Titkos háború. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1993.

Fenczik István: A kárpátaljai autonómia és a kisebbségi kérdés. Pécsi m. Kir. Erzsébet Tudományegyetem Kisebbségi Intézetének Kiadványai, 12. Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt., Kecskemét, 1941.

Fenyvesi, Charles: Három összeesküvés. Rundstedt tábornagy, Canaris tengernagy és a zsidó mérnök, aki megmenthette volna Európát. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2007.

Fogságból Rabságba. Józsa Imre naplója 1944 – 1946. Közreadta: Józsa Péter. Erdélyi Műhely Könyvek, Budapest, 2009.

Friessner, Hans: Árulások, vesztett csaták. A Wehrmacht harcai Magyarországon 1944 – 45-ben. Co-NEXUS Print-teR, Budapest, 1992.

Forrás, Ernest – Jan Henderson: Earnest escapades or Seriously for fun only. The Autobiography of Ernest Forras. Szerzői kiadás, Malvern, 1994.

Galántay Ervin: Az utolsó kadét. Budapest 1944 – 1945. Militaria, Budapest, 2011.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Gazsi József: Fények a Börzsönyben. Egy antifasiszta zászlóalj története. Zrínyi Katonai Kiadó – Kossuth Kiadó, Budapest, 1976.

v. Gorka Pál: Budapest elárúlva. Egy volt politikai fogoly beszámolója hogyan árúlták el a Magyar Ellenállási Mozgalmat az oroszoknak. Oak – Tree Books, Wembley, 1986.

v. Gorka Pál: Budapest elárulva – Egy politikai fogoly beszámolója hogyan árulták el a Magyar Ellenállási Mozgalmat az oroszoknak. ESTERPRESS, h. n., 2002.

Gosztonyi Péter: A magyar honvédség a második világháborúban. Katolikus Szemle, Róma, 1986.

Gosztonyi Péter: A Kormányzó Horthy Miklós és az emigráció. Százszorszép Kiadó, Budapest, 1992.

Guérin, Alain: A Hidegháború martalócai. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1971.

Guérin, Alain: A szürke tábornok. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1969.

Gyulai István – Pintér István – Rudnyányszky István – Zala Tamás: Árnyék Európán, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1960.

Hagen, Walter: Die Geheime Front. Organisation, Personen und Aktionen des Deutschen Geheimdienstes. Niebelungen Verlag, Linz – Wien, 1955.

Harangozó Ferenc: A csendlaki parókiától a szibériai hómezőkig. Kilenc év börtönökben és munkatáborokban. Martinus Kiadó, Szombathely, 2012.

Hartyányi Jaroszláva: Az elrejtett igazság. Cikkek, tanulmányok, dokumentumok. Magyarországi Ukrán Kulturális Egyesület, Budapest, 2004.

Helms, Richard – Hood, William: A look over my shoulder. A life in the Central Intelligence Agency. Random House, New York, 2003.

Hennyey Gusztáv: Magyarország sorsa Kelet és Nyugat között. Egy volt magyar királyi külügyminiszter visszaemlékezései. Európa – História, Budapest, 1992.

Hoffmann Ottó: A rutén kérdés. K. n., Pécs, 1918.

Hollós Ervin: A belső ellenség szerepe az 1956. október 23-án kirobbantott ellenforradalomban és előkészítésében. Kandidátusi Értekezés. MTA, Budapest, 1966.

Hollós Ervin: Kik voltak, mit akartak? Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1967.

Hollós Ervin: Rendőrség, csendőrség VKF 2. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1971.

Hollós Ervin – Lajtai Vera: Drámai napok. 1956. október 23. – 1956. november 4. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1986.

Hollós Ervin – Lajtai Vera: Hidegháború Magyarország ellen/1956. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1982.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Hollós Ervin – Lajtai Vera: Köztársaság tér /1956. Népszerű Történelem, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1980.

Hun Péter: A fellazítás kortesei. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1965.

I. Bakó Sándor: Üzen az őszi szél… Az Északkeleti felkelés története. Róna Ferenc Nyomdai Műintézete, Budapest, é. n.

Irányelvek a magyar csapatok szovjetoroszországi magatartására. V. Szucs., h. n., é. n.

Jobst Ágnes: Hontalan hadsereg? Epizódok a Hidegháborús hírszerzés történetéből. Jaffa Kiadó, Budapest, 2023.

Jouvenel, Renauld de: Zsoldosok háborúja. Szikra Kiadó, Budapest, 1953.

Józsa Béla: Egyetemisták az ostromgyűrűben. A magyar királyi I. Honvéd Egyetemi rohamzászlóalj története 1944. októberétől 1945. február 14-ig. Történelmi Hagyományőrző és Hadisírgondozó alapítvány, Budapest, 1999.

Judt, Tony: Postwar. History of Europe since 1945. Penguin LCC US, 2006.

Kahler Frigyes: A nagy tűzvörös sárkány torkában – Koncepciós eljárások ferences szerzetesek ellen, Kairosz Könyvkiadó, Budapest, 2009.

Kanyó András: Egy kirúgott hírszerző emlékei. Miként szippantott be az ÁVH? – Fedésben Londonban – A Kádár-interjú igaz története. Személyes történelem, Ad Librum Kft., h. n., 2016.

Katonai perek a kommunista diktatúra időszakában. 1945 –1958. Tanulmányok a fegyveres testületek tagjai elleni megtorlásokról a hidegháború kezdeti időszakában. Szerk.: Okváth Imre, Történeti Hivatal, Budapest, 2001.

Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig. I. – II. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1978.

Kántás Balázs: A fehér mélyállam: Forráskiadvány a „Mellékkormány, árnyékhadsereg, másik államhatalom?" című monográfiához. – A két világháború közötti magyar radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek okmánytára. Budapest, Horthykorszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

Kántás Balázs: A magyar „fehér szabadkőművesség". Adatok és levéltári források az Etelközi Szövetség, a Horthy-korszak befolyásos politizáló titkos társaságának töredékes történetéhez. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság–Magyar Elektronikus Könyvtár, 2021.

Kántás Balázs: A különítményesek nyomában. Tanulmány és források Héjjas Iván paramilitáris vezető és különítménye tevékenységéről, 1919–1923. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

Kántás Balázs: Árnyékkatonák és árnyékpolitikusok. Újabb dokumentumok a Horthy-korszak első éveinek radikális jobboldali titkos paramilitáris szervezeteinek működéséről, 1923 – 1926. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Kántás Balázs: Documenta Paramilitaria Hungarica. Tanulmány és történeti források a Kettőskereszt Vérszövetség titkos irreguláris katonai alakulat tevékenységéről. 1919 – 1945. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

Kántás Balázs: Egy állítólagos magyar nemesi/úri titkos társaság alig feltárt története: Töredékes adatok a kékek klubja működéséhez (1907 – 1945). Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

Kántás Balázs: Egy radikális jobboldali félkatonai szervezet a hatalom közelében, majd árnyékában. A Fehér Ház Mozgalom töredékes története. Budapest, Horthykorszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

Kántás Balázs: Héjjas Iván. Vázlat egy magyar radikális jobboldali katonatisztpolitikus életrajzához és kapcsolatrendszeréhez. Budapest, Hungarovox Kiadó, 2022.

Kántás Balázs: Mellékkormány, árnyékhadsereg, másik államhatalom? Radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek a Horthy-korszak Magyarországán és kapcsolatuk a magyar állammal. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2023.

Kántás Balázs: Viták a „másik államhatalom"-ról. Válogatás a fegyveres titkos társaságok ügyében elhangzott parlamenti felszólalásokból, 1923 – 1924. Budapest, 2020.

Kántás Balázs – Regényi Kund: Siménfalvy Tihamér az árnyéktábornok. A Horthy-korszak első éveinek elfeledett titkosszolgálati vezetője. Pályarajz és források. Lásd: https://real.mtak.hu/170613/1/SIMENFALVYTIHAMER_ebook.pdf (utolsó megtekintés 2024. június 17.)

Kardos György – Berkesi András: Kopjások. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1959. További kiadások: Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1961, 1962.; Magvető Kiadó, Budapest, 1966., 1969.; Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1981.; Európa Könyvkiadó, Budapest, 1981.; Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1986.

Karsai Elek – Pintér István: Darutollasok. Szegedtől a Királyi Várig. Zrínyi Katonai Könyv – és Lapkiadó, Budapest, 1960.

Kárpáti Ukrajna: Vereckétől Husztig. Egy konfliktustörténet nemzeti olvasatai. Szerk.: Fedinec Csilla, Regio Könyvek, Kalligram, Pozsony, 2014.

Kellerhoff, Sven Felix – Kostka, Berndt von: Kémek fővárosa, Berlin. Titkosszolgálatok legrejtettebb ügyletei. Jószöveg Műhely Kft. h. n., 2012.

Kemény Gábor: Verhovina feltámad. A ruszin sors könyve. MEFHOSZ Könyvkiadó, Budapest, 1939.

Keresztes Gábor százados: Harc békében. Belső Használatra! MN Politikai Nevelőmunka Anyagi és Módszertani Központ – BM Katonai Elhárító Főcsoportfőnökség, Nyíregyháza, 1978.

Király Béla: Amire nincs ige. Visszaemlékezések, 1912 – 2004. HVG Kiadói RT, Budapest, 2004.

Király Béla: Honvédségből néphadsereg.CO – NEXUS PrinteR Kft., h. n., é. n.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Kis András: A Magyar Közösségtől a Földalatti Fővezérségig. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1969.

Kiszely Gábor: ÁVH. Egy terrorszervezet története. Korona Kiadó Kft., Budapest, 2000.

Komáromi Ferenc: Hol vagytok fiúk? Dokumentumok az amerikai különleges haderőben kém – és diverzáns tevékenységre kiképzett magyar személyekről. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1964.

Komjáthy, Tihamér Anthony: Thousand years of the hungarian art of war. Rákóczi Foundation, Toronto, 1982.

Koppány József – Hahn Péter: Égető tűzben. Ifjúsági Lap – és Könyvkiadó, Kaposvár, 1984.

Kornis Pál: Tanúként jelentkezem. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1988.

Korponay Ede: Mit tudsz az olajról? Szerzői magánkiadás, Budapest, 1943.

Kosaras Péter Ákos: Magyarok a Waffen – SS kötelékében. Nemzetek Európája Kiadó, Budapest, 2005.

Kovách Aladár: A Mindszenty per árnyékában. Dokumentumok, pásztorlevelek, rendőri utasítások, tiltakozások, jegyzetek. Archivum Hungaricum, h. n., 1949.

Kovács, Francesco: Ezer nap egy nap. Szovjetunióbeli fogságom története. Kézirat.

Kovács Imre: Magyarország megszállása. Katalizátor Iroda, Budapest, 1988.

Kovács Jenő: A kárhozottak visszatérnek. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1959.

Kovács Jenő: Az I.B.L. rejtély. BM Határőrség Politikai Csoportfőnöksége, Budapest, 1965.

Kovács Jenő: Ismét fegyverkezik a fasizmus. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1961.

Kovács Jenő: Kémek ügynökök diverzánsok. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1960.

Kovács Jenő: Totális kémkedés totális kudarc. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1970.

Kovács Tamás: A magyar kémelhárítás a második világháború idején. Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, Budapest, 2023.

Kovács Zoltán András: A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. – Rendvédelem, állambiztonság, közigazgatás. Attraktor, Budapest, 2009.

Kovács Zoltán András – Számvéber Norbert: A Waffen SS Magyarországon. Paktum Nyomdaipari Társaság, Budapest, 2001.

Körmendi Ferenc: Júniusi hétköznap. Második kiadás, Napvilág, h. n., é. n.

Kő András – Nagy J. Lambert: A hazáért éltek, haltak! Kivégzettek 1948 – 1956. Publica, Budapest, 1994.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Kőszegvári Tibor: Diverzió, Zrínyi Katonai Kiadó, 1984.

Krausz Tamás – Varga Éva Mária: A magyar megszálló csapatok a Szovjetunióban – Levéltári dokumentumok 1941 – 1947. L'Harmattan, Budapest, 2013.

Kubinyi Ferenc: A katonapolitika regénye. Malomfalvi Kiadó, Thousand Oaks California – Magyarok Vasárnapja, Miskolc, é. n.

Kubinyi Ferenc: …És nem vállaltam a statáriumot! Dr. Sárközy Endre volt hadbíró ezredesnek, az igazságügyminiszter egykori helyettesének emlékezései (1949 – 1956. december 10.) Kapu Könyvek, h. n., 1990.

Kubinyi Ferenc: „… ketrecbe engem zártak…" Almásy Pál altábornagy, dr. Aranyi Sándor orvos ezredes és Kéri Kálmán volt vezérkari ezredes vallomása. Holnap Kiadó, Budapest, 1981.

Laar, Mart: Der vergessene Krieg: die bewaffnete Widerstandsbewegung in Estland 1944 – 1956. Grenader, Tallinn, 2005.

Lengyel Béla: Európa forgószelében. Visszaemlékezések, tapasztalatok és benyomások egy katona életéből. Szarvas, 2011.

Macartney, Carlile Aylmer: Október Tizenötödike. A modern Magyarország története 1929 – 1945. I. – II. Kötet, Gede Testvérek, Budapest, 2006.

Mader, Julius: Lesben a bérgyilkosok. Kossuth Könyvkiadó, 1965.

Maderspach Viktor: menekülésem Erdélyből. Lazi Könyvkiadó, Szeged, é. n.

Magyar hadifoglyok a Szovjetunióban. Fehér Könyv a Szovjetunióba elhurcolt hadifoglyok és polgári deportáltak helyzetéről. Hungária, h. n., é. n.

Magyarország a második világháborúban Lexikon A – Zs. Főszerk.: Sipos Péter, Szerk.: Ravasz István, Petit Real, Budapest, 1998.

Major Ákos, dr.: Népbíráskodás Forradalmi törvényesség. Egy népbíró visszaemlékezései. Minerva, Budapest, 1988.

Marina Gyula: Ruténsors. Kárpátalja végzete. Patria Publishing Co.Ltd, 1977.

Málnási Ödön dr.: A magyar emigráció őszinte története. Különlenyomat, Wien, 1963.

Málnási Ödön: Magyar mártyrok. London, 1958.

Megfigyelés alatt… Dokumentumok a Horthysta titkosrendőrség működéséből (1920 – 1944). Szerk.: Beránné Nemes Éva – Hollós Ervin, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977.

„Meghaltak, de emlékük örökké él" – Az 1934-ben felavatott Ludovikás évfolyam Hősi Halottai. A kötetet összeállította Bodnár István. Szerzői kiadás, h. n., é. n.

Meskil, Paul: Hitler's Heirs. Pyramid Books, 1961.

Msgr. (Monsignore) Mészáros Tibor: Akit övéi be nem fogadtak. Mindszenty bíboros titkárának visszaemlékezései. Pro Domo, Pécs, 1997.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Mihályi Balázs: Honvédek és hungaristák a Budapest erődben 1944 – 1945. Budapest ostroma Kutatócsoport 1944 – 1945., Budapest, 2018.

Minajev, Vlagyiszlav: Fény derül a titokra. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest 1963.

Montgomery, John Flournoy: Magyarország, a vonakodó csatlós. HM Zrínyi, 2004.

Murphy, David E. – Kondrasov, Szergej A.: A láthatatlan front. A CIA és a KGB háborúja a megosztott Berlinben. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1998.

Müller, Rolf-Dieter: Reinhard Gehlen. Geheimdienstchef im Hintergrund der Bonner Republik. Die Biografie, Teil 1. 1902 – 1950. Ch. Links, Berlin, 2017.

Müller Rolf: Politikai rendőrség a Rákosi-korszakban. Jaffa Kiadó, h. n., 2012.

Nagy Ferenc: Küzdelem a vasfüggöny mögött. 1 – 2. kötet, Extra Hungariam, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1990.

Nagy Kázmér: Elveszett alkotmány. A magyar politikai emigráció 1945 – 1975. Gondolat, Budapest, 1984.

Nagy Szabolcs – Gottfried Barna: A Székely Hadosztály története. Tortoma Kiadó, h. n., 2011.

Naszvadi József: Proliregény. Emlékezni szabad, ugye? Személyes Történelem, Ad Librum, Érd, 2017.

Nádor Béla: Propagandaháború. Athenaeum, h. n., é. n.

Nemzetközi szerződések 1945 – 1982. A második világháború utáni korszak legfontosabb külpolitikai szerződései. Szerk.: Halmosy Dénes, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó – Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1985.

Nemzetvédelem és kémelhárítás. Szigorúan bizalmas szolgálati használatra szánt segédlet. K. n., h. n., é. n.

Newland, Samuel J.: Cossacks in the German Army 1941-1945. Frank Cass Co., Portland, 1991.

Nóvé Béla: Magyar emigrációtörténeti Kézikönyv. OSZK, Budapest 2023.

Nyári Gábor: „45-ösök”. A német és osztrák területeken élő magyar emigráció története 1945 – 1956. Doktori Disszertáció, PPKE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2017.

Nyári Gábor: Menekültek az új hazában: A német és osztrák területeken élő magyar emigráció története, 1945 – 1956. Unicus Műhely Kiadó, Budapest, 2018.

Oroszi Antal: A magyar királyi Honvéd Hadakadémia Története 1920 – 1945. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2000.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Pahiria, Oleksandr: Mizh vijnoiu ta myrom: vidnosyny mizh OUN i UPA ta zbrojnymy sylamy Uhorshchyny (1939 – 1945) Litopys UPA, L'viv – Toronto, 2014.

Palotás Pál: Szól a kakas már majd megvirrad már. Kapu Könyvek, Budapest, 1998.

Payer, Andreas von G.: Armati Hungarorum, Kőrösi Csoma Sándor Historiker Gesellschaft – Bavaria, München, 1985.

Páter Zadravecz titkos naplója. Szerk.: Borsányi György, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1967.

Piekalkiewicz, Janusz: Kémek, ügynökök, katonák. Titkos kommandók a második világháborúban. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1988.

Pintér István: Magyarok amerikai koszton. Táncsics Könyvkiadó, Budapest, 1972.

Pintér István – Szabó László: Titkos utakon. Minerva, Budapest, 1959.

Pócs Nándor: Varjúsereg – Kováts Tivadar és a magyar fajvédelem láthatatlan útjai. Sziluett – Korszerű történelmi életrajzok, Kronosz Könyvkiadó, Budapest, 2022.

Rainer M. János: Századosok. Osiris Kiadó – OSZK, Budapest, 2018.

Rauchensteiner, Manfried: Vom Limes zum „Ostwall". Militärhistorische Schriftenreihe, 21. füzet, Bécs, 1972.

Ravasz István: Magyarország és a magyar királyi honvédség a XX. századi világháborúban. 1914 – 1945. Puedlo, Debrecen, é. n.

Retkes Tamás: Dupla baka –avagy egy hungarista a Néphadseregben. Szabad Szellem – Magyar Kultúra Alapítvány, h. n., é. n.

Retkes Tamás: Örök újrakezdés. Szabad Szellem Magyar Kultúra Alapítvány, Budapest, 2014.

Révész Gy. István: Idegen pénz, magyar vér. Kossuth Könyv – és Lapkiadó, Budapest, 1957.

Rózsás János: GULAG Lexikon. Püski Kiadó, Budapest, 2000.

Rózsás János: Keserű Ifjúság I – II. Szabad Tér Kiadó, h. n., 1989.

Rózsás János: Leventesors. A Leventeintézmény története 1921 – 1945. Hármas Halom Baráti Kör – Trianon Társaság Nagykanizsai Szervezete, Nagykanizsa, 2005.

Rudnickyj István: Ukraina és az ukrainaiak. Magyarország oroszföldi barátai. Fritz A. betűivel, Budapest, 1914.

Sári Katalin: Mikó Zoltán emlékezete (1910 – 1945) A nemzeti ellenállás mártírja. Püski Kiadó, 1996.

Schiessl, Christoph: Alleged Nazi Collaborators in the United States after Word War II. Lexington Books, Lanham – Boulder – New York – London, 2016.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Skozeny, Otto: Meine Kommandounternehmen. Moewig KG, Rastatt, 1976.

Skorzeny, Otto: Kommandós vállalkozásaim. Mussolini kiszabadítójának és a budai várhegy elfoglalójának emlékirata. Fotogold Kiadó, Budapest, 1998.

Spanov, Nyikolaj: A csuklya és a tőr diplomatái. Szikra Kiadó, Budapest, 1952.

Steinacher, Gerald: Nazis on the Run: How Hitler's Henchman Fled Justice. Oxford University Press, Oxford – New York, 2011.

Stephen, Fritz G.: Endkampf. Soldiers, Civilians, and the Death of the Third Reich, University Press, Kentucky, 2011.

Sulyok Dezső: Két éjszaka nappal nélkül. Éghajlat Könyvkiadó Kft., Budapest, 2004.

Szabó László: A kétarcú ember. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1978.

Szabó Miklós: A 117-es ügynök. Zrínyi, Budapest, 1961.

Szabó Miklós: Alfa Team. Az amerikai különleges hadsereg egyik katonájának életregénye. Zrínyi, Budapest, 1963.

Szabó Miklós: Csendes háború, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1984.

Szabó Miklós: Fény a redőny mögött. Zrínyi, Budapest, 1968.

Szabó Miklós: Foglalkozásuk: emigráns, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1958.

Szabó Miklós Zsoldosok, hazaárulók. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1961.

Szabó Miklós: Zöldsapkások. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1985.

Szabó Péter: Keleti front, nyugati fogság. – A magyar honvédség a második világháborúban és azután, 1941 – 1946. Jaffa Kiadó, Budapest, 2018.

Szabó Péter: Magyarok a Don-kanyarban. A magyar királyi 2. honvéd hadsereg története (1942 – 1943). Kossuth Kiadó Zrt., Budapest, 2019.

Szabó Péter– Számvéber Norbert: A keleti hadszíntér és Magyarország 1943 – 1945. Puedlo Kiadó, Debrecen, é. n.

Szakály Sándor: A 2. vkf. osztály. Tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéből 1918 – 1945. Magyar Napló – Veritas Történetkutató Intézet, Budapest, 2015.

Szakály Sándor: A magyar katonai felső vezetés 1938 – 1945. Lexikon és adattár. ISTER Szolgáltató, Kereskedelmi és Kiadó Kft., Budapest, 2001.

Szekeres Imre Gyula: Nyolc év rabmunka a Szovjetunió vorkutai lágereiben 1945 – 1953. Szerzői kiadás, Szeged, é. n.

Szekeres Károly: A határon történt. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1980.

Szekér Nóra: Titkos társaság – A Magyar Testvéri Közösség története. Jaffa Kiadó, h. n., 2017.

Szent Kereszthegyi Kratochvil Károly: A székely hadosztály 1918 – 19. évi bolsevistaellenes és ellenforradalmi harcai. ATTRAKTOR Könyvkiadó Kft., h. n., 2017.

Szentkereszthegyi Kratochvil Károly: Erdélyi ezredek és a Székely Hadosztály. Kiadatlan írások. Erdélyi Szalon, Budapest, 2024.

Szentkirályi Gábor: A Rongyos Gárda története és az Országos Fajvédő Szövetség politikai nézetei 1938 – 1944. 48-as Könyvesbolt, Budapest, é. n.

Szerov, Ivan: A bőrönd titkai. A KGB első elnökének titkos naplói és feljegyzései. Időjel Kiadó, Debrecen, 2022.

Székelyi Nyíry László: Partizánháború. Stádium Sajtóvállalat, Budapest, é. n.

Szigeti János: Egy tiszt a kémközpontból. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1977.

Szigeti János: Kémek egymás között. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1978.

Szilasi László: Szentek hárfája. Magvető, Budapest, 2010.

Sz. n.: Hazánk ellenségei. BM Határőrség Politikai Csoportfőnöksége, Budapest, 1961.

Sz. n.: Kémek elleni védekezés. k. n., h. ., é. n.

Szokolay Domokos: Sopronkőhida 1944 – 1951. Krízis és térbeliség: a soproni országos fegyintézet Magyarország hadszíntér-időszakában és a szovjet megszállás után. Doktori (PhD) értekezés, PPKE – BTK, Budapest, 2024.

Tabajdi Gábor – Ungváry Krisztián: Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956 – 1990. 1956-os Intézet – Corvina, h. n., 2008.

Tarcai Béla: Magyarok a nyugati hadifogolytáborokban. Kötés Kereskedelmi és Szervező Kft., Budapest, 1992.

Tájékoztató az orosz harctéren való magatartásra. Kaposvár, 1942.

Tegeler, Tillmann: Der litauische Partisanenkampf im Lichte sowjetischer Akten. Osteuropa-Institut, München: 2001.

Thorma Gábor: A Thorma család krónikája. A Thorma és a rokon családok története a 17. – 20. században. Thorma János Múzeum Könyvei 36. Szerk.: Szakál Aurél, München – Kiskunhalas, 2012.

Tilkovszky Lóránt: Revízió és nemzetiségi politika Magyarországon 1938 – 1941. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967.

Titkos Háború. Szerk.: Bötkös Ferenc, Magyar Honvédelmi Sportszövetség Országos Elnöksége Szervezési és Nevelési osztálya, Zrínyi Nyomda, Budapest, é. n.

Tolstoy, Nikolai: Victims of Yalta. The Secret Betrayal of the Allies, 1944–1947. Pegasus Book, New York, 2012.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

dr. Tóth Ernő alezredes: Az ellenség hálójában. Belső Használatra! MN Politikai Nevelőmunka Anyagi és Módszertani Központ, Budapest, 1974.

vitéz Tóth Károly: Üzenet. És mégis élünk. Szerzői kiadás, Novoprint Rt., Dorog, 1995.

Tóth Tibor: A Hungarista Mozgalom emigrációtörténete. Az "Út és cél" és a "Hungarista Tájékoztató" című sajtótermékek tükrében. Multiplex Media – Debrecen University Press, Debrecen, 2008.

Török Ádám: Az új rend szolgálatában. Ujszászy István vezérőrnagy és vezérkari társai. Történelem Alapszakos szakdolgozat, PPKE BTK, Piliscsaba, 2010.

Török Ádám: „Egy levelet felkapott a vihar". – Korponay Miklós vezérkari százados életének katonai vonatkozásai. Történelem Mesterszak, Krízisek és uralmi technikák specializáció, szakdolgozat, PPKE BTK, Piliscsaba, 2014.

Turner, Barry: A berlini légihíd. A hidegháború nagyszabású segélyszállítási művelete. Gabo Kiadó, h. n. 2018.

Ungváry Krisztián: A magyar Honvédség a második világháborúban. Osiris, Budapest, 2004.

Ungváry Krisztián: A magyar megszálló csapatok a Szovjetunióban. Osiris, Budapest, 2015.

Ungváry Krisztián: Budapest ostroma. Corvina, Budapest, 2016.

Ungváry Krisztián: Tettesek vagy áldozatok? Feltáratlan fejezetek a XX. század történelméből. Jaffa Kiadó, Budapest, 2014.

Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései Szerk.: Haraszti György, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Corvina, Budapest, é. n.

Vattay Antal naplója 1944 – 1945. Közreadja: Vigh Károly. Sisak és Cilinder, Zrínyi Kiadó, Budapest, 1990.

Vigh Károly: Ugrás a sötétbe. Nemzet és emlékezet, Magvető Kiadó, Budapest, 1984.

Visinszkij, Andrej Januarjevics: A perbeli bizonyítás elmélete a szovjet jogban. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1952.

Welch, David: Propaganda, Power and Persuasion – From World War I to Wikileaks. I.B. Tauris, Bloomsbury Academic, 2015.

Westad, Odd Arne: The cold war. World history. Basic Books, 2019.

White Book concerning the status of Hungarian prisoners of war illegally retained by the Soviet Union and of Hungarian civilian persons forcedly deported by the Soviet authorities. Published by the PW Service of Hungarian Veterans with the cooperation of the newspaper Hungária. Printed by Hans Holzmann, Bad Wörishofen, 1950.

Whiting, Charles: Werwolf. A német ellenállási mozgalom története a szövetségesek által megszállt területen – 1944 – 1945. Hajja & Fiai Könyvkiadó Kft., Debrecen, 1998.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Zákó András, nemes reszneki: Őszi harcok 1944. Az 1944. évi magyarországi októberi katonai eseményekről és ezek előzményeiről. Közzétette: Zákó Alice és Szabó Péter. Hungavia – Kráter Kiadó, Budapest, 1991.

Zinner Tibor: Az Ébredők fénykora. 1919 – 1923. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989.

Tanulmányok, könyvrészletek

Ajtay Endre: A m. kir. brassói 24. honvéd gyalogezred. In: Erdélyi ezredek a világháborúban. I. rész. Szerk.: Deseő Lajos. Ardói Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1941. 130 – 145.

Bachó László: Szemelvények az „Emigráció Története”-ből: 1944 – 1947. Válogatta Farkas Ferenc, Magyar szakemberek írásai. Amerikai Magyar Kiadó, Köln am Rhein, 1955.

Bandi István: A román titkosszolgálatok intézménytörténeti áttekintése az első világégéstől a királyság bukásáig. In: Utak a Teleki térről: Esszék és tanulmányok a 75 éves M. Kiss Sándor tiszteletére. Szerk.: Szekér Nóra – Kávássy János – Nagymihály Zoltán, Antológia Kiadó, Lakitelek, 2018. 23 – 45.

Bank Barbara: A "Szügyi memorandum". In: Historia est lux veritatis. Szakály Sándor köszöntése 60. születésnapján. III. kötet, Szerk.: Anka László – Hollósi Gábor – Tóth Eszter Zsófia – Ujváry Gábor, Magyar Napló, VERITAS Történetkutató Intézet, Budapest, 2016. 21 – 49.

Bank Barbara: A vármegyék Magyarországon a szovjet megszállás első évében. In: Remény és realitás Magyarországon. 1945. Szerk.: Horváth Zsolt – Kiss Réka, NEB, Budapest 2017. 247 – 267.

Bank Barbara: Ejtőernyős kopjás harci bevetések 1944 – 1945. In: Utak és útkereszteződések. Ünnepi tanulmányok M. Kiss Sándor tiszteletére. Szerk.: Kahler Frigyes – Bank Barbara, Történelmi Ismeretterjesztő Társulat, Budapest, 2013. 203 – 212.

Bank Barbara: Kik azok a partizánok? In: Délvidéki magyar Golgota 1944–45. Szerk.: Cseresnyésné Kiss Magdolna – Szabó Pál Csaba, Budapest–Szeged 2013. 77–83.

Baráth Magdolna: Adalékok a magyar és a szovjet hírszerző szervek együttműködéséhez. In: Megértő történelem. Tanulmányok Gyarmati György hatvanadik születésnapjára. Szerk.: Baráth Magdolna – Bánkuti Gábor – Petrás Éva – Rainer M. János, L’Harmattan Kiadó, Budapest, 2011. 29 – 42.

Baráth Magdolna: Szirénhangok. Kísérletek az emigráció bomlasztására (1950 – 1963) In: Titkos Hidak. Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai 1945 – 1989. Szerk.: Palasik Mária – Pócs Nándor, Közelmúltunk Hagyatéka, ÁBTL – Kronosz, Pécs, 2021, 11 – 29.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Baráth Magdolna: Szovjet tanácsadók a magyar állambiztonsági szerveknél. In: A Nagy Testvér szatócsboltja. Tanulmányok a magyar titkosszolgálatok 1945 utáni történetéből. Szerk.: Gyarmati György – Palasik Mária, ÁBTL – L'Harmattan, Budapest, 2012. 49 – 66.

Baráth Magdolna: Támogatni vagy bomlasztani? Adalékok a magyar hivatalos szervek emigrációs politikájának változásához. Betekintő, 2011/3. sz.

Baráth Magdolna: „Testvéri segítségnyújtás". Szovjet tanácsadók és szakértők Magyarországon. In: Történelmi Szemle, 2010/3. 357 – 385.

Bare, Duncan: Angleton magyarjai. Esettanulmány az USA Rómában működő közép-európai katonai hírszerzésének történetéből 1945–1946. Betekintő, 2016/2. sz.

Bern Andrea: Egy arisztokrata festőművésznő huszadik százada. Gróf Károlyi Széchenyi Ilona: Kileng az inga. In: Modern Magyarország, 3.évf. 1. sz. Különszám. 245 – 269.

Besenyő János: Magyarok a spanyol idegenlégióban. In: Századok, 153. évf. (2019) 4. sz. 803 – 827.

Borus József: Vörös János és Nádas Lajos 1944. október 15-i szerepéről. In: Történelmi Szemle, 33. évf. (1991) 3-4. sz. 249 – 250.

Cserényi-Zsitnyányi Ildikó: Az Államvédelmi Hatóság szervezeti változásai (1950 – 1953). In: Betekintő, 2009/2.

Dénes Gyula őrgy. – Velez Gyula őrgy.: A reakciós magyar katonai emigráció. Honvédségi Szemle, 1962. 2. sz. 112 – 118.

Erdős Kristóf: A Hazahozatali Kormánybiztosság a politikai ellenőrzés szolgálatában (1945 – 1947). In: Súlypontáthelyezés a diplomáciában. A NEB Külügyi Munkacsoportjának tanulmányai 1. Szerk.: Soós Viktor Attila, NEB, Budapest, 2015. 171 – 196.

Farkas Gábor: Székesfehérvár felszabadítása. In: Fejér Megyei Szemle, 7. évf. 1. sz. (1970.01.01.) 7 – 13.

Farkas Vladimir: Antimemoárok VII. – Gorka Pál igazságai és a hazai titkosszolgálatok szerepe. In: Kapu, 4. évf. 5. sz. (1991.) 39 – 41.

Fedinec Csilla: Oleksandr Pahiria: Mizh vijnoiu ta myrom: vidnosyny mizh OUN i UPA ta zbrojnymy sylamy Uhorshchyny (1939 – 1945) Litopys UPA, L'viv – Toronto, 2014. In: Hadtörténelmi Közlemények, 128. évf. (2015) 1. sz. 280 – 285.

Fehér Béla: Élmények Oroszországban. Katonai Szemle 14. évf. (1944) 1. negyedév, 255 – 267.

Fehérváry István: Hogyan gyilkolták meg Kovács Attilát. In Memento 1945 –1956. Válogatás a Virrasztó és a Memento írásaiból. Szerk.: Bank Barbara, 1945 – 56 közötti magyar Politikai Elítéltek Közössége, Budapest, 2019. 58 – 61.

Fehérváry István: Titkos katonai ellenállások. In: A Magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek története 1830 – 1945. Szerk.: Rada Tibor, Kiadja v. Bánkuty Géza – Gálos Nyomdász Kft., Calgary – Budapest, 2001. 758 – 759.

Fejérdy Gergely: Egy hidegháborús magyar kém nyomában. In: Diplomácia – Hírszerzés – Állambiztonság. A NEB és az ELTE BTK által 2017. október 12 – 13-án Budapesten megrendezett konferencia szerkesztett előadásai. Szerk.: Andreides Gábor – M. Madarász Anita – Soós Viktor Attila. NEB, Budapest, 2018. 181 – 211.

Forczek Ákos: A II. világháború után felszámolt magyarországi pártok és egyesületek – A Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség. In: Tudomány – Felsőfokon: Válogatás kiváló Diplomamunkákból, szakdolgozatokból. 2012/2. A Jövőnk itt Kezdődik!, Szerk.: Kun Györgyi, Új Tudós Kiadó, Szárliget, 2012.

Gecsényi Lajos: Az ausztriai magyar katonai emigráció a Hadügyminisztérium Katonapolitikai Csoportfőnökségének célkeresztjében. A Dósa Attila és Kovács Attila elleni akciók, 1949 – 1950. In: Határon innen, határon túl: tanulmányok Tilcsik György 60. születésnapjára, Szerk.: Bariska István – Mayer László, Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára, Szombathely, 2012. 129 – 136.

Gecsényi Lajos: Az emigráció kísérlete a múltértékelésre. Az Eckhardt ügy. In: Historia est lux veritatis. Szakály Sándor köszöntése 60. születésnapján. III. kötet, Szerk.: Anka László – Hollósi Gábor – Tóth Eszter Zsófia – Ujváry Gábor, Magyar Napló, VERITAS Történetkutató Intézet Budapest, 2016. 51 – 64.

Gecsényi Lajos: Dokumentumok Hennyey Gusztáv vezérezredes, volt külügyminiszter és a militáns katonai emigráció viszonyához (1949 – 1950). In: LYMBUS – Magyarságtudományi Forrásközlemények, 2019. 745 – 770.

Gecsényi Lajos: Küzdelem a Magyar Harcosok Bajtársi Szövetségének vezetéséért. Farkas Ferenc vezérezredes levele Zákó András vezérőrnagyhoz (1950). In: Egy élet emléke – egy emlék élete. Tanulmánykötet Simon István emlékére. Szerk.: Haász Réka – Katona Klára; – Sz. Nagy Gábor – Ring Orsolya, Martin Opitz Kiadó, Budapest, 2021. 115 – 126.

Gecsényi Lajos: Omega jelenti. História, 1993/1. 11 – 12.

Gosztonyi Péter: Magyarország Katonai szerepe a második világháborúban XIII. rész. In: Katolikus Szemle 37. évf. (1985) Róma, 2. sz. 129 – 154.

Гриньох, Іван: СОРОК РОКІВ ТОМУ В БУДАПЕШТІ, СУЧАСНІСТЬ, 290, 6. sz. (1985), 96–107.

Illés Veronika: Nemzetállamok, de milyen áron? – A II. világháború kirobbanását követő lengyel – ukrán kapcsolatok különös tekintettel a keleti végekre. In: Külügyi Műhely, 2020/1. sz. 216 – 231.

Jávor Miklós: Hogyan tovább, elüldözött magyarok? Azonosságok és különbségek a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége és a Magyar Szabadság Mozgalom politikája között. In: A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület „Az Altöttingi országgyűlés történelmi vizsgálata” című zártkörű tudományos tanácskozásán elhangzott előadások írott változata. Szerk.: Darai Lajos, Acta

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Historica Hungarica Turiciensia, sorozatszerkesztő: Csihák György, XXVIII. évf. 1. szám, 49 – 61.

vitéz Jezierski László vezérkari őrnagy: Visszaemlékezésem a Magyar Harcosok Bajtársi Közösség megalakulására. In. A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglalt története (1830 – 1945) II. kötet, Szerk.: Rada Tibor, Calgary – Budapest, 2001. 929 – 931.

Jobst Ágnes: Az oberammergaui NATO kiképzőközpont magyar tagozatának felderítése. In: Ügynökhistóriák a Lajtán innen és túl. Hírszerzéstörténeti tanulmányok. Szerk.: Baráth Magdolna – Szekér Nóra, Közelmúltunk hagyatéka, ÁBTL – Kronosz, Pécs – Budapest, 2020. 127 – 144.

Jobst Ágnes: Száműzetésre ítélve. Az oberammergaui NATO-kiképzőközpont magyar tagozatának oktatói a magyar hírszerzés jelentéseinek tükrében. In: Titkos Hidak. – Az állambiztonság és az emigráció kapcsolatai 1945 – 1989. Szerk.: Palasik Mária – Pócs Nándor, ÁBTL – Kronosz, Pécs – Budapest, 2021. 93 – 115.

v. Karsay Jenő alezredes, az MKCsBK vezetője és a Bajtársi Levél szerkesztőjéhez érkezett levelek. Közreadja Orbán Gyula. Lásd: https://adoc.pub/meg-egy-utolso-megjegyzes-a-knny-felismeres-miatt-azokat-a-s.html (Letöltve: 2022.12.27.)

Kerekes Lajos polgármester visszaemlékezése a németek bevonulását követő eseményekre. A tartalmi összefoglalót lásd: Farkas Gábor – Karsai Elek: Dokumentumok Fejér megye felszabadításának történetéhez (1944 karácsonyától 1945 tavaszáig) 9. sz. dokumentum. In: Fejér Megyei Szemle, 7. évf. 1. sz. (1970.01.01.) 192 – 193.

Kossik Adorján: Idegpartizánok. In Magyar Katonai Szemle, 13. évf. (1943). 8. sz. 297 – 304.

Lagzi Gábor: Etnikai tisztogatások Ukrajnában – az Ukrán Felkelő Hadsereg (UPA) lengyelellenes fellépése 1943 – 1944-ben. In: Folyamatok a változásban. A hatalomváltások társadalmi hatásai Közép-Európában a XX. században. Szerk.: Ablonczy Balázs – Fedinec Csilla, Teleki László Alapítvány, Budapest, 2005. 205 – 219.

Lajtos Árpád: Újra itthon. In: Új Idő. Különszám I. (1989. március).

Lipcsey-Magyar Sándor: Kisháború. Magyar Katonai Szemle, 8. évf. (1938), 8. sz. 85 – 92.

dr. Major Ákos: A KABSz-puccs történetéhez. Közreadta: Zinner Tibor, In: Történelmi Szemle, 29. évf. 3-4. sz. (1986), 450 – 460.

Matthaeidesz Konrád: A győztesek rémtettei. In: Memento. Válogatás a Virrasztó és a Mementó írásaiból 1945 – 1956. Szerkesztette és válogatta: Bank Barbara, 1945 – 56 Közötti magyar Politikai Elítéltek Közössége, Budapest, 2019. 87 – 89.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Matthaeidesz Konrád: Olaszfalu, 1945. március 22. In: Memento. Válogatás a Virrasztó és a Mementó írásaiból 1945 – 1956. Szerkesztette és válogatta: Bank Barbara, 1945 – 56 Közötti magyar Politikai Elítéltek Közössége, Budapest, 2019. 83 – 87.

Marjai József őrnagy: Hazaárulók és megbízóik. In: Honvédségi Szemle, 1967/9. sz. 80 – 85.

Marosi Tibor: Egy katona emlékére. In. Magyarság 44. évf. 16. sz. (1968.04.19.) 4.

Mészáros Gyula: A vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy 1945. július 1-i memorandumának története. In: Lapok Pápa történetéből. 2003./5-6. sz. 427 – 439.

vitéz Mészáros Gyula: Előszó v. Molnár István írásához. In: 56-os emlékek. Erdészettörténeti Közlemények 37. Soproni Műhely Különszám, Szerk.: Nyári László – Oroszi Sándor, Országos Erdészeti Egyesület Erdészettörténeti Szakosztály, Soproni Egyetem, Budapest – Sopron, 1998. 144 – 148.

vitéz Mészáros Gyula: Szovjet hódoltság Vas megyei koncepciós perek tükrében 1945 – 56 között. In: Emlékkönyv IV. Diktatúra Vas megyében 1945 – 1956. I. rész. Szerk. Kövér György, A Vas megyei Honismereti Egyesület, Honvéd Hagyományőrző Egyesület és a Recski Szövetség Nyugat-Dunántúli Szervezete, Szombathely, 1999. 221 – 236.

Molnár János: Ellenforradalom Magyarországon 1956. Polgári magyarázatok és az igazság. Kandidátusi Értekezés. MTA, Budapest, 1966.

Molnár János: Ellenforradalom Magyarországon 1956-ban. A polgári magyarázatok bírálata. Akadémiai Könyvkiadó, Budapest, 1967.

Nagy Szabolcs: Paranoiás Nagy-Románia? – Kratochvil Károly, illetve más magyar tisztek, civilek a román hadbíróság előtt. In Székelyföld, 24. évf. 6. sz. (2020.06.01.) 57 – 74.

Nyári Gábor: A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének tevékenysége 1945 és 1956 között. In: Különvélemény: A mainstream magyar történelem határán. Szerk.: Illik Péter, Unicus Műhely Kiadó, Budapest, 2017. 278 – 308.

Nyári Gábor: Az altöttingi országgyűlés és zarándoklat. A Magyar Szabadság Mozgalom és az 1947-es altöttingi események története. In: Acta Historica Hungarica Turiciensia – 28. évf. 1. sz. (2012) 30 – 48.

Nyári Gábor: Kémek harca. A Magyar Harcosok Bajtársi Közössége és a magyar állambiztonság. Lásd: https://ntf.hu/index.php/2017/07/12/kemek_harca_a_magyar_harcosok_bajtarsi_kozossege_es_a_magyar_allambiztonsag/ (letöltve 2017. augusztus 4.)

Okváth Imre: A BM II/1. (Katonai Elhárító) Osztály. In: A megtorlás szervezete. A politikai rendőrség újjászervezése és működése 1956 – 1962. Szerk.: Cseh Gergő Bendegúz – Okváth Imre, ÁBTL – L'Harmattan, Budapest, 2013. 19 – 30.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Okváth Imre: Angol kémhálózat a Katpolon 1946 – 1947. In: Megértő történelem. Tanulmányok Gyarmati György hatvanadik születésnapjára. Szerk.: Baráth Magdolna – Bánkuti Gábor – Petrás Éva – Rainer M. János, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2011. 57 – 66.

Okváth Imre: Jelentés a szocialista országok állambiztonsági vezetőinek titkos moszkvai tárgyalásairól, 1955. március 7 – 12. In: Hadtörténelmi Közlemények, 114. évf. 4. sz. (2001. december) 689 – 706.

Okváth Imre: Katonaperek a „Katpolon" belül 1948 – 1953. In: Megtorlások évszázada. Politikai terror és erőszak a huszadik századi Magyarországon. Szerk.: Szederjes Cecília, Nógrád Megyei Levéltár – 1956-os Intézet, Salgótarján – Budapest, 2008. 125 – 142.

Okváth Imre: Kémek kémek ellen. Adalékok a katonai hírszerzés tevékenységéhez a hidegháború kezdeti időszakában (1945 – 1950) In: A Nagy Testvér szatócsboltja. Tanulmányok a magyar titkosszolgálatok 1945 utáni történetéből Szerk.: Gyarmati György – Palasik Mária, ÁBTL – L'Harmattan, Budapest, 2012. 67 – 93.

Okváth Imre: „Sziget egy reakciós tenger közepén". In: Államvédelem a Rákosi-korszakban. Szerk.: Gyarmati György, Történeti Hivatal, Budapest, 2000. 57 – 98.

Olchváry István: A magyar megszálló erők teljesítményei. In: Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt (1921 – 1945). II. kötet. Kiadta és sajtó alá rendezte: Dálnoki Veress Lajos, Danubia, München, 1974. 65 – 148.

Pahirja, Olekszandr: Fejezetek az Ukrán Felkelő Hadsereg és a Magyar Megszálló csapatok kapcsolattörténetéből Volhínia és Dél-Polisszja, 1943 – 1944. In: Hadtörténelmi Közlemények 124. évf. (2011). 2. sz. 496 – 508.;

Palasik Mária: A Hírszerző Osztály szervezete és állománya 1956 – 1962. In: Betekintő, 2011/2.

Pihurik Judit: Katonadolog 1945 – 1962. A „horthysta katonatiszt": bűnbak vagy ellenség. In: Bűnbak minden időben. Bűnbakok a magyar és az egyetemes történelemben. Szerk.: Gyarmati György – Lengvári István – Pók Attila – Vonyó József, Kronosz Kiadó Magyar Történelmi Társulat – ÁBTL, Pécs – Budapest, 2013. 456 – 472.

Pihurik Judit: Katonadolog 1945 – 1962. A „horthysta katonatiszt": bűnbak vagy ellenség. In: Uő.: Perben és haragban világháborús önmagunkkal Kairosz, ÁBTL, Pécs – Budapest, 2015. 151 – 179.

Pihurik Judit: A „horthysta katonatiszt", mint potenciális kém a Rákosi korszakban. Uő.: Perben és haragban világháborús önmagunkkal Kairosz, ÁBTL, Pécs – Budapest, 2015. 179 – 203.

Pihurik Judit: A „horthysta katonatiszt", mint potenciális kém a Rákosi korszakban. In: Betekintő 2014/4. sz.

Pintér István: Az NSzK a magyar fasiszták paradicsoma. 1. Zákó székhelye München és Bad Godesberg. In: Igaz Szó, 6. évf. 20. sz. (1961.10.15.) 71 – 78.

Pintér István: Az NSzK a magyar fasiszták paradicsoma. 2. Kisbarnaki Farkas Ferenc útja a K.u.K hadseregtől Gehlenékig. In: Igaz Szó, 6. évf. 21. sz. (1961.11.01.) 52 – 59.

Pokorny László: A „hátsó arcvonal" tanulságai. Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944) 2. negyedév, 345 – 352.

Pokorny László: Létezik – e „hátsó arcvonal"? Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944), 1. negyedév, 110-118.

Pokorny László: Tapasztalatok a „második arcvonal"-on. Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944) 1. negyedév, 478 – 485.

Pölhe Dóra: Banderista bűncselekmények: Dokumentumok. In: Eszmélet, 27. évf. 106. sz. (2015. nyár) 70 – 85.

Radnóczy Antal: A magyar katonai emigráció története (1945 – 1990). Hadtörténelmi Közlemények, 1998. 3. sz. 728 – 744.

Rauchensteiner, Manfried: A második világháború vége Ausztriában, különös tekintettel a magyar királyi honvédség sorsára. In: Hadtörténelmi Közlemények, 21. évf. 2. sz. (1974), 306 – 332.

Réfi Attila: Csécsi Nagy Imre altábornagy évszázados életútja (1868 – 1967) II. rész. Halálra ítélve a nagyváradi összeesküvési perben. In: Veritas Évkönyv, 2020. Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár – Magyar Napló, Budapest 2021. 154 – 170.

Schell Zoltán: Megszálló csapataink Ukrajnában. Közzéteszi a Vezérkar Főnöke utasítására a 4. vkf. o. In: Magyar Katonai Szemle, 12. évf. (1942), 5. sz. 225 – 258.

Soós Mihály: „Z": egy megfigyelés története. Előkészületek az MHBK vezetőjének, Zákó Andrásnak erőszakos hazahozatalára. In: Betekintő, 2010/3.

báró Stipsicz István: Partizánharcra kiképzés. In: Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944). 2. negyedév, 51 – 58.

Stout, Mark: Émigré intelligence reporting. Sifting fact from fiction. In: Handbook of Intelligence Studies. Ed. by Loch K. Johnson, Routledge, Taylor &Francis Group, London – New York, 2007. 253 – 268.

Strassenreiter Erzsébet: Peyer Károly emigrációs levelezése politikustársaival, 1948–1956. In: Levéltári Közlemények, 76. évf. (2005) 2. sz. 149 – 251.

Sz. Kovács Éva: A magyar emigráció kutatásának lehetőségei a Történeti Levéltárban. In: Trezor 3. Az átmenet évkönyve. Szerk.: Gyarmati György, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2004. 189 – 197.

Sz. Kovács Éva: „Ölel barátod, Lehel". Ausztriába telepített magyar ügynökök tevékenysége (1945 – 1965). In: Ügynökhistóriák a Lajtán innen és túl. Hírszerzéstörténeti tanulmányok.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Szerk.: Baráth Magdolna – Szekér Nóra, Közelmúltunk hagyatéka, ÁBTL – Kronosz, Pécs – Budapest, 2020. 145 – 163.

v. Szabó János: Partizánharc hegységben. In: Magyar Katonai Szemle 14. évf. (1944). 7. sz. 46 – 52.

v. Szabó László II.: Bandaharc. Magyar Katonai Szemle, 14. évf. (1944). 3. sz. 465 – 473.

Szakály Sándor: A magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919 – 1945. In: Az értelem bátorsága. Tanulmányok Perjés Géza emlékére. Szerk. Hausner Gábor, Argumentum, h. n., 2005. 671 – 691.

Szakály Sándor: Akik a magyar katonai hírszerzést és kémelhárítást irányították (1919 – 1945.) In: Felderítő Szemle, 9. évf. 2. sz. (2010. június), Szerk.: dr. Sallai Imre ezds., Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal, Budapest. 2010. 83 – 120.

Szakály Sándor: Akik a magyar katonai hírszerzést és kémelhárítást irányították (1919 – 1945.) In: Szakály Sándor: A 2. vkf. osztály. Tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéből 1918 – 1945. Magyar Napló – Veritas Történetkutató Intézet, Budapest, 2015. 80 – 81.

Szakály Sándor: Az ellenforradalmi Magyarország (1919 – 1944) Hadseregének felső vezetése. Adattár. II. rész, L – Z. In: Hadtörténelmi Közlemények, 31. évf. (1984.) 3. sz. 597 – 598.

Szelke László: Katonák, kémek, kalandorok. Az SOE és a 2. vkf. osztály a második világháborúban (1940–1942). In: Honvédségi Szemle, 146. évf. 6. sz. (2018.11.15.) 179 – 197.

Török Ádám: Egy község, amely túl szeretné élni a háborút. Pomáz 1944 – 1945. In: XVII. Országos Grastyán Konferencia előadásai, Szerk.: Tuboly – Vincze Gabriella, Pécsi Tudományegyetem Grastyán Endre Szakkollégium, 2020.

Török Ádám: Feleselő iratok. – Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredes tevékenysége a bíróság és a „vádlott” szemszögéből. In: „Múlt nélkül nincs jövő” Doktorandusz – konferenciák 2019 – 2020. Szerk.: Bank Barbara – Berek Patrícia – Domján Dániel – J. Újváry Zsuzsanna. Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2022. 352 – 372.

Török Ádám: Harcban a Keleti széllel – Korponay Miklós vezérkari százados életútja. In: Utak és útkereszteződések. Ünnepi tanulmányok M. Kiss Sándor tiszteletére. Szerk.: Kahler Frigyes – Bank Barbara, Történelmi Ismeretterjesztő Társulat, Budapest, 2013. 109 – 120.

Török Ádám: „Kutyaszorítóban.” – Sigetter Viktor Győző a vezérkari főnökség 2. osztályának tisztje az ÁVH markában. Kézirat.

Török Ádám: Zákó András vezérkari ezredes és Korponay Miklós vezérkari százados szerepe a Magyar királyi Honvédség és az Ukrán Felkelő Hadsereg (UPA) kapcsolatfelvételében. In: Történelmi kalandozások térben és időben. Szerk.: J. Újváry Zsuzsanna (szerk.) Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2020.145 – 158.

Török Ádám: Vérfürdő a határban – A Zboray-gyilkosság politikai háttere. Kézirat.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Török Ádám: „Vérszagra gyűl az éji vad.” Adalékok a II. világháborút követő német partizánmozgalom, a Werwolf történetéhez. Studia Vincentiana, 2015/2. 117–141.

Ungváry Krisztián: A magyar katonai elhárító szolgálatok vezetői. Életek – sorsok – csoportok. In: A magyar elhárítás fejlődése. Tanulmányok a magyar katonai és polgári nemzetbiztonsági elhárítás múltjáról, jelenéről, jövőjéről. Szerk.: Drusza Tamás, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019. 41 – 47

Ungváry Krisztián: A Kádár-rendszer kémelhárítása. In: Évkönyv, 16. 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutató Intézete, h. n., 2009. 353 – 409.

Ungváry Krisztián: Az MHBK szürke eminenciása: Zákó András és az ellene folytatott állambiztonsági eljárások. In: „…nem leleplezni, hanem megismerni és megérteni”: Tanulmányok a 60 éves Romsics Ignác tiszteletére. Szerk.: Gebei Sándor – ifj. Bertényi Iván – Rainer M. János, EKF Líceum Kiadó, Eger, 2011. 483 – 498.

Ungváry Krisztián: Az MHBK szürke eminenciása: Zákó András és az ellene folytatott állambiztonsági eljárások. In: Uő: Tettesek vagy áldozatok? Feltáratlan fejezetek a XX. század történelméből. Jaffa Kiadó, Budapest, 2014. 58 – 81.

Ungváry Krisztián: Démy-Gerő Sándor élettörténete. In Betekintő, 13. évf. 1. sz. (2019. január) 5 – 23.

Ungváry Krisztián: Társadalmi ellenállás a Kádár-rendszerben és az állambiztonság „jobboldali „ellenségei.” In. Búvópatakok. A jobboldal és az állambiztonság 1945 – 1989. Szerk. Ungváry Krisztián, 1956-os Intézet és Alapítvány, Jaffa Kiadó, Budapest, 2013. 13 –80.

Zalai Anita: Franco és az 1956-os magyar forradalom. In Belvedere Meridionale, 29. évf. 1. sz. 102 – 111.

Zákó András: Vigyázat kémek! In Hadak Útján 11. évf. 125. sz. (1959.09.01.) 8 – 10.

Zsitnyányi Ildikó: "A hazáért mindhalálig!" A magyar tisztikar ellen irányuló perek, 1945 – 1953. In: Katonai perek a kommunista diktatúra időszakában. 1945 –1958. Tanulmányok a fegyveres testületek tagjai elleni megtorlásokról a hidegháború kezdeti időszakában. Szerk.: Okváth Imre, Történeti Hivatal, Budapest, 2001. 173 – 197.

Zsitnyányi Ildikó: Egy „titkos háború” természete. A Magyar Harcosok Bajtársi Közössége tagjaival szemben lefolytatott internálási és büntetőeljárási gyakorlat 1948 – 1950. Hadtörténelmi Közlemények, 2002. 4. sz. 1086 – 1102.

Egyéb

Internetes források

Dictionario Politico. Lásd:

https://www.marxists.org/portugues/dicionario/verbetes/z/zako_andras.htm (letöltés: 2023. 03. 20.)

https://aircrewremembered.com/farrington-william.html (utolsó megtekintés: 2023. 06. 20.)

https://www.online.uni-marburg.de/icwc/dachau/000-005-0100.pdf (utolsó megtekintés: 2023. 06. 20.).

https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:5:2120000538986809::NO::P5_PRS_ID:706633 (utolsó megtekintés: 2024.05.27.)

https://neb.hu/asset/phpC1ccE8.pdf (utolsó megtekintés: 2024.05.27.)

https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/622201# (utolsó megtekintés, 2024. 06. 06.)

https://piacutca.blogspot.com/p/eufrozinia-kersznovszkaja-az-58-as.html (utolsó megtekintés: 2024. 08. 22.)

https://adoc.pub/meg-egy-utolso-megjegyzes-a-knny-felismeres-miatt-azokat-a-s.html (Letöltve: 2022.12.27.)

https://habsburgottoalapitvany.hu/eletrajz/.(Letöltve: 2022.12.27.)

https://nagyferenc.org/Nagy-Ferenc. (utolsó megtekintés 2024. 11. 28.).

https://www.csendor.com/muzeum/leveltar/Levelek/MKCsBK-karsay/1952.09.14%20-%20Folkushazy%20Korlevel.pdf (utolsó megtekintés 2024. 11. 28.).

https://www.csendor.com/muzeum/leveltar/Levelek/MKCsBK-karsay/1954.08.%20-%20Bogyay%20Kamill.pdf (utolsó megtekintés 2024. 11. 28.)

https://www.csendor.com/muzeum/leveltar/Levelek/MKCsBK-karsay/1954-1956%20MKCSBK%20fuggetlen.pdf (utolsó megtekintés 2024. 11. 28.)

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Összefoglaló

Vizsgálódásom középpontjában Zákó András magyar királyi vezérőrnagy és Korponay Miklós magyar királyi vezérkari százados életútja, valamint tevékenysége áll. A két katonatisztet az átpolitizált szocialista történetírás mesterségesen terjesztett legendákkal, valamint dezinformációkkal bélyegezte meg, amelyek még napjainkig is erősen tartják magukat. Művemben a két katonatiszt pályafutását nem pusztán a hazai hírszerző és elhárító szervek szemszögéből, hanem új forráscsoportok bevonásával mutatom be, hogyan találkoznak a Hadiakadémián, frontszolgálatuk során hogyan vették fel az érintkezést az Ukrán Felkelő Hadsereggel, majd e tapasztalatokat felhasználva hogyan próbálták megszervezni a szovjetek hátában működő Kopjás mozgalmat. A mozgalmat hogyan használták fel a német és nyilas tervek elszabotálására, valamint a szovjet előrenyomulás lassítására. Hogyan lett e két magyar királyi vezérkari tisztből, valamint az általuk szervezett Kopjás mozgalomból, majd az emigrációban életre hívott Magyar Harcosok Bajtársi Közösségéből a szovjet érdekszférába került Magyarország egyik legfőbb ellensége. Zákó vezérőrnagy és Korponay vezérkari százados együttműködésének veszélyére a szovjet, valamint a hazai hírszerző és elhárító szervek is felfigyeltek. Ezért elérő életkorukat, rangjukat és helyzetmegítélésüket, valamint emberi gyengeségeiket kihasználva szisztematikusan fordították szembe őket egymással.

Az értekezés egy hosszabb kutatómunkafázis lezárása, egyben kiindulási alap a szerző további a Kopjás mozgalommal, a hazai kommunistaellenes ellenállással, a katonai emigrációval, valamint az MHBK-val kapcsolatos jövőbeli kutatásaihoz.

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2025.030

Summary

The focus of my research is the life and activities of András Zákó Major General of Royal Hungarian Defence Forces, and Miklós Korponay Captain of the General Staff of the Royal Hungarian Defence Forces. The two military officers were painted in a negative light by the over-politicised socialist historiography through artificially created topos and disinformation, which continues to this day. In my work, I present the careers of the two officers not only from the perspective of the hungarian socialist intelligence and counter-intelligence services, but also by using new sources, how they meet at the Military Staff Collage, how they came into contact with the Ukrainian Insurgent Army during their front-line service, and how they used this experience to try to organise the Kopjás movement behind the Soviet lines. How the movement was used to sabotage German and Arrow Cross plans and slow the Soviet advance. How did these two Hungarian Royal General Staff officers and the Kopjas movement they organised, and later the Hungarian Veterans Association, which was founded in emigration, become one of the main enemies of Hungary in the Soviet sphere of interest. The threat of Major General Zákó and Captain of General Staff Korponay's cooperation was noticed by the Soviet and the hungarian socialist intelligence and counter-intelligence agencies. Therefore, Zako and Korponay were systematically pitted against each other, taking advantage of their advancing age, rank, and status, as well as their human weaknesses. The thesis is the conclusion of a longer research phase and the starting point for the author's future research on the Kopjas movement, the Hungarian anti-communist resistance, military emigration and the Hungarian Veterans Association.